

TRUVA

Lindsay Clarke

b

Lindsay Clarke

TRUVA

ROMAN

b
Bilgi

2.BASIM

Sean, Steve, Allen ve Charlie için

ISBN 975 - 22 - 0094 - X
2004.06.Y.0105.2426

Birinci Basım Mayıs 2004

İkinci Basım
Mayıs 2004

Originally published in English by HarperCollins Publishers Ltd under the title 'The War at Troy' © Lindsay Clarke 2004

Türkiye'de yayın hakları Akçalı Ajans aracılığıyla Bilgi Yayınevi'ne aittir.

Redaksiyon: Ayşegül Kuglin

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Caddesi, No: 46/A, Yenişehir 06420 / Ankara
Tlf : (0-312) 434 49 98 - 434 49 99 - 431 81 22
Faks: (0-312) 431 77 58

BİLGİ KİTABEVİ
Sakarya Caddesi, No:8/A, Kızılay 06420 / Ankara
Tlf : (0-312) 434 41 06 - 434 41 07
Faks: (0-312) 433 19 36

BİLGİ DAĞITIM
Narlıbahçe Sokak, No: 17/1, Cağaloğlu 34360 / İstanbul
Tlf : (0-212) 522 52 01 - 520 02 59
Faks: (0-212) 527 41 19

www.bilgiyayinevi.com.tr • info@bilgiyayinevi.com.tr

Lindsay Clarke

TRUVA

Türkçesi: Cihat Taşçıoğlu

Bilgi

baskı: cantekin matbaacılık
yayıncılık ticaret ltd. şti.
(0-312) 384 34 35 - 384 34 36

İçindekiler

İthaka Ozanı 9

Birinci Bölüm
Aphrodite Kitabı

Fesat Elması 13
Ateş Kehaneti 43
Paris'in Yargısı 61
Priamos'un Oğlu 76
Poseidon İçin Bir At 93
Niyaz Eden 116
Truva Elçileri 144
Aphrodite'in Cinneti 161
Sparta'dan Kaçış 186
Savaş İçin Kusursuz Bir Neden 201

İkinci Bölüm

Ares Kitabı

Toparlanma	209
Yılanın Yılları	240
Aulis'deki Sunak	271
Akhilleus'un Gazabı	295
Yağmur Altında Düello	309
Bir Barış Önerisi	334
Onurun Bedeli	351
Tanrılar Savaşta	368
Kutsal Yerde Cinayet	392
Athena İçin Bir At	416
Sanrı	451
Kişiler Dizini	455

KARADENİZ
TRAKYA
PAEONYALILAR
HELLESPONT
FRİGYALILAR
Olympos Dağı
Truva
LEMNOS
TENEDOS
İda Dağı
Dodona
PAPHLAGONIA
DARDANOS
Pelion Dağı
İolkos
TESSELYA
LESBOS
DULIKHION
MYSİALILAR
AMAZONLAR
SKYROS
Kalydon
EUBOEA
Delphi
LOKRIS
LİDYALILAR
ITHACA
BOEOTIA
Aulis
KHYOS
SAME
Atina
ELIS
ARGOS
EGE DENİZİ
ATTİKA
Miken
KARYALILAR
Pisa
ZAKYNTHOS
SALAMİS KÖRFEZİ
ARKADIA
Tiryns
KYKLAD TAKIMADALARI
LİKYALILAR
Pylos
LAKONIA
Sparta
İON DENİZİ
GİRİT DENİZİ
KYTERA
RODOS
Knossos
GİRİT
K

İthaka Ozanı

O zamanlarda, tanrıların diyarı insanlarınkine daha yakındı ve tanrılar, kimi zaman kendi biçimini ortaya koyarak, kimi zaman insan, bazen de hayvan şeklinde aramızda gözükürdü. İnsanlar da o zamanlar tanrılara şimdi bizim olduğumuzdan daha yakın yaşadığından, yapılan büyük işlere, yaratılan harikalara günümüzdekinden sık rastlanırdı ve öyküleri de bu nedenle bizimkilerden daha asil, daha zengindir. Bu öykülerin yeryüzünden silinip gitmemesi için, Truva'daki savaşla ilgili olarak bana anlatılanları, bu savaşın nasıl başladığını, nasıl sürüp gittiğini ve nasıl bittiğini aktarmaya karar verdim.

Bugün, başlamak için iyi bir gün. Güneş yaz göğünde en üst noktasına ulaşmış. Başımı kaldırdığım zaman, lir seslerinin denizin üstünde yükseldiğini, kentten gelen şarkıları, dans edenlerin ayaklarını yere vuruşunu duyabiliyorum. Bugün Apollon şöleni var. Odysseus da İthaka'ya kırk yıl önce bugün döndü ve neredeyse son günüm olacağından onu anımsamak için iyi nedenlerim var.

Yirmi yaşındaydım ve çevrem kanla ve kıyımla ve intikam peşindeki bir adamın cinnetiyle sarılmıştı. Hâlâ kendimi gümüş kakmalı tahtın gerisine sinmiş olarak görebiliyorum. Korkunun keskin tadını ağzımda, kanın kokusunu burnumda hissedebiliyor, gözlerimi yumduğumda Odysseus'un kanlı kılıcını kaldırmış halde tepemde dikildiğini görüyorum.

Hizmet ettiğim tanrı Ares olmadığından, o Apollon şenliği savaşa öylesine yaklaştığım, ve bir daha asla o kadar yaklaşmayı istemediğim tek gündü. Öte yandan, anlatacağım öyküler sava-

şa dair ve onları derlediğim kişi de Odysseus. Bu nasıl mümkün oldu? Çünkü Odysseus'un kör öfkesinden beni kurtaran, oğlu Telemakos'un benim onun krallığına ve eşine göz koyanlardan birisi olmadığımı bağırarak söylemesi oldu. Böylece o cinnet geçip gittikten çok sonra, Odysseus öykülerini oğluna anlatırken ben de İthaka sarayının büyük salonunda, ocak başında oturabildim.

Günün birinde belki başka bir ozan benim, İthakalı Phemios'un, Odysseus için yapmayı başaramadığım şeyi gerçekleştirir ve bu öykülerden tüm insanların dünya varoldukça söyleyebileceği büyük bir şarkı yapar. O gün gelene dek, kader bana yardım etsin ve yazdıklarım, hem tanrıların, hem de insanların tutkularına dürüst bir adamın anıtı sayılsın.

Birinci Bölüm

Aphrodite Kitabı

Fesat Elması

Dünya tanrılarla doludur ve kimse onların hepsine birden hizmet edemez. Bu yüzden, insanın alınyazısının tanrılar arasında yapacağı seçime bağlı olduğu da bir gerçektir ve şimdilerde birçoğu Truva'daki savaşın, Truvalı kahraman Paris'in sıcak bir öğleden sonra İda Dağı'nın[1] yüksek eteklerinde tanrıçaların karşısına çağırıldığı zaman yaptığı böyle bir seçim sonucunda çıktığını söyler.

İda Dağları, Truva Krallığı'nın Dardanya olarak bilinen bölümünde, Skamandos Irmağı[2] boyunda ve denizden on mil kadar uzaktadır. Odysseus bana Dardanya'daki Truva klanı içinde eskiden bir Frigyalı Aphrodite kültünün varolduğunu kesin bir dille söyledi; ki o toplumun çobanlarından birisi olan Paris de, insanı yoldan çıkartan bu tanrıçanın gücüyle yönlenen bir atmosferde büyümüş olmalı. Bu nedenle, onun birçok şeyi başlatacak olan zorlu bir görev için, kendisini İda Dağı'nda ilahi varlığın karşısına getirecek görüş yeteneğine sahip olması kulağa olası geliyor. Ama o tür gizli ayinler hakkında doğrudan bir şeyler söylemek hoş görülür türden olmadığından, biz ozanlar düş gücümüzü çalıştırmak zorundayız.

Her şey Paris'in tendeki karıncalanmayı andıran bir gözetlenme duygusuna kapılmasıyla başladı. Düşüncelere dalmış halde kurduğu hayalden irkilip başını kaldırınca, etrafta sadece güttüğü sürünün otlayan hayvanlarını gördü. Hiçbirisi onun gibi dikkat

1) Günümüzde Kaz Dağı. Girit'te de aynı adı taşıyan bir dağ vardır. (ç.n.)
2) Günümüzde Karamenderes Irmağı. Aynı zamanda Sicilya'da, Aigesta kenti yakınlarında da aynı adı taşıyan bir ırmak vardır. (ç.n.)

kesilmiş değildi. Sonra göz ucuyla hafif bir ışık titreşimi yakaladı. Başını çevirdiğinde havadaki titreme öte yana kaymıştı. Aklı karışan Paris bakışlarını o yöne çevirirken hafif bir kıkırdama duydu. Tam karşısındaki çam ağacının yoğun gölgesinde bir erkek bedeninin çizgileri titreşerek netleşti. Başında geniş kenarlı bir yolculuk şapkası olan, hafif pelerini ince ve uzun yapılı bedeninden kıvrımlarla dökülen bir adam ağacın gövdesine dayanmıştı ve bir elinin başparmağı kemerine takılıyken, diğerinde, ucuna beyaz şeritler sarılı bir asa tutuyordu. Başı karşısındaki çobanın ürkek yüz ifadesini değerlendirmek ister gibi merakla bir yana eğilmişti.

Bir tanrının karşısında olduğunu hisseden Paris fırlayıp ayağa kalktı.

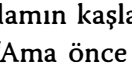
Bir şahin kanatlarını germiş, bulutsuz gökte süzülüyordu. Truva Ovası'nı sulayan ırmaklara kadar olan bildik manzara onun altında uzanıyordu. Ama Paris'e, daha yoğun bir bilinç arenasının ışıktan oluşan eşiğinden içeriye adım atmış gibi geliyordu, çünkü her şeyin hissi değişmişti. Hava bile sanki çok yükseklere çıkmış gibi daha incelmiş, keskinleşmişti. Ve asasıyla karşısında duran, Tanrı Hermes'in kendisiydi.

"Zeus'un emriyle geldim. İkimizin konuşması gerek."

Görevini açıklarken hiçbir hareket belirtisi göstermeden Paris'in yanı başına gelip çimlere uzanmayı önerdi.

"Her şeyden önce" dedi Hermes, "şunu incelemek isteyebilirsin." Kemerine asılı çantadan parlak bir şey çıkartıp Paris'e verdi. Paris, artık avucunun içinde olan altın elmadan yansıyan güneş ışıklarına bakakaldı. Elmayı elinde çevirip, parmağını üstündeki yazılarda kaydırdıktan sonra tekrar karşısındaki tanrıya, şaşkınlıktan sersemlemiş halde baktı.

Hermes gülümsedi. "Güzel, değil mi? Ama yol açtığı sorunlara inanamazsın. Buraya gelmemin nedeni bu. Yani biz tanrıların yardıma ihtiyacı var." Genç adamın kaşlarını şaşkınlıkla çatmasının nedenini anlayabiliyordu. "Ama önce Peleus'un öyküsünü anlatmazsam, bunların hiçbirisi sana bir anlam ifade etmeyecek."

Her şeyin bu şekilde başlamış olması bence olasıysa da, Odysseus her zaman Truva'daki savaşın tüm diğer savaşların çıktığı yerde, ölümlü insanların yüreğinde ve aklında başladığında diretmiştir. O zaman savaşın bir nesilden diğerine geçen korkunç bir miras olduğuna inanmaya başlamış, bu nifak tohumunun izini, rüzgârlı ovalardaki savaşlarda çarpışmış olan askerlerin babalarına kadar sürmüştü. Peleus da o babalardan birisiydi.

Büyük Akha kahramanlarının bir neslinin en asil ruhları arasına katılma onuruna çoktan erişmiş olan Peleus ile tanışıp dost olduğunda Odysseus genç bir adamdı. Peleus ise bir zamanlar tanrılar tarafından en fazla lütuf gösterilen ölümlüler arasında sayılmıştı. Oysa genç İthakalı serüvenci onu, acılarla yoğrulmuş, uzun kasvet dönemlerine gömülüp giden, korkunç kayıplarla gölgelenmiş bir yaşam karşısında boyun eğen bir insan olarak bulup yeise düşmüştü. Peleus o tek bir gece boyunca Odysseus'a, öyküsünün, anlatmaya dayanabileceği kadarını aktardı.

Her şey Aigina Adası'nda[3] üç genç adam arasında çıkan, ikisinin sürgüne gitmesi, birininse ölmesiyle biten bir tartışmayla başladı. Çocukluktan yeni çıkmış olan Peleus ile Telamon, tüm Argos ve ötesinde dine bağlılığıyla ve adil yönetimiyle nam salmış bir kral olan Aiakos'un büyük oğullarıydı. Aiakos'un bir zaafı varsa, o da oğullarının en küçüğü olan, eşinden değil de, adadaki ayıbalığı kültünün rahibelerinden birisinden doğma Phokos adlı gence olan zaafıydı.

Yaşlanmaya yüz tutmuş babalarının yüreğindeki yeri Phokos'a bırakmak zorunda kalan Peleus ile Telamon, adını aldığı ayıbalığı kadar düzgün ve kaslı bir bedene sahip olan, bu özelliklerini sporda çok iyi kullanan yakışıklı üvey kardeşlerine karşı canlı bir hoşnutsuzluk geliştirdiler. Bu hoşnutsuzluk, Aiakos'un tahtın vârisi olarak Phokos'u göstereceğinden şüphelenmeye başladıklarında nefrete dönüştü. Yoksa neden Phokos huzuru korumak için kendi isteğiyle ülke dışına gitmişken adaya geri çağrılsındı? Kralın eşi de aynı şekilde düşünüyor olmalıydı ki, kendi oğullarını, çıkarlarını korumaları için kışkırttı.

3) Yunanistan'da, Seranikos Körfezi'nde bir ada. (ç.n.)

Bunun ardından yaşananlar tam olarak belirgin değildir. Bildiğimiz, Peleus ile Telamon'un üvey kardeşlerine beşli bir atletizm yarışması için meydan okuduğudur. Bildiğimiz, onların bu yarışmadan sağ çıktığı, Phokos'un çıkamadığıdır. Bildiğimiz, büyük kardeşlerin, onun ölümünün bir kaza, Telamon'un fırlattığı taş bir diskin yolunu sapıtıp onun başına çarpması sonucu olduğunu iddia ettiğidir. Öte yandan, cesette birden fazla yara olduğu ve üstelik ormanda saklanmış halde bulunduğu yönünde raporlar da vardı.

Aiakos'un, oğullarının suçu konusunda şüphesi yoktu ve tehlikeyi zamanında fark edip adadan kaçmasalar ikisi de öldürülecekti. Kardeşler ayrı yönlere gitti; ki bu da beni, Peleus'un dostu Odysseus'a, Telamon'un Phokos'u öldürme planına isteksizce katıldığını dile getirdiğinde doğruyu söylediğine inanmaya yöneltiyor.

Masumiyet savları babası tarafından dinlenmeyen Telamon mülteci olarak Salamis Adası'na sığındı ve orada önce kralın kızıyla evlendi, ardından da tahta çıktı. Peleus ise kuzeye doğru, Tessalya'ya kaçmış, kendisine Myrmidonların kralı Actor'un sarayında sığınacak bir yer bulmuştu.

Peleus, Kral Actor'un oğlu Eurytion tarafından sıcak bir şekilde karşılandı. İki adam kısa zamanda dost oldu ve Eurytion Aigina'da yaşananları öğrenince, Peleus'u Phokos'un öldürülmesi suçundan aklamayı kabul etti. Dostlukları, Peleus Eurytion'un kız kardeşi Polymela ile evlenince pekişti.

Düğünden pek kısa bir zaman sonra, büyük bir yabandomuzunun komşu krallık olan Kalydon'daki[4] sürüleri ve tarlaları perişan ettiğine dair haberler geldi. Peleus, aralarında Theseus ile İason'un[5] da bulunduğu dönemin en büyük kahramanlarının domuzu avlamak için toplandığı, kardeşi Telamon'un da onlarla olacağı haberini alınca, ava katılmak için Eurytion ile birlikte yola çıktı.

Savaş hariç tutulursa, Kalydon domuzunun avlanması kadar çok felakete neden olan sefere az rastlanır. O ülkenin kralı kendisi adına düzenlenen ayinleri savsakladığından, Tanrıça Artemis

4) Korint Körfezi yakınında bir kent. (ç.n.)
5) Batı dillerinde adı 'Jason' olarak geçen kahraman. (ç.n.)

domuzu çıldırtmıştı ve hayvan hayatı için insana dehşet veren bir cinnetle savaşıyordu. Sık bir çalılığın içinden fırlayıp tekrar saldırana kadar iki adam ölmüş, üçüncüsü diz arkasındaki kirişlerden yaralanıp sakatlanmıştı. Bakire avcı Atalanta domuzun kulağının arkasına isabet eden bir ok attı. Telamon canavarın işini bitirmek için elindeki domuz mızrağıyla ileri atıldı, ama bir ağaç köküne takılıp düştü. Peleus kardeşini ayağa kaldırmak için koşarken başını kaldırıp baktı ve domuzun uzun ön dişleriyle başka bir avcıyı bağırsaklarından yaraladığını gördü. Biraz fazla aceleyle mızrağını savurdu, onun geniş bir kavis çizip dostu Eurytion'un kaburgalarının arasına gömüldüğünü gördü.

Vicdanında şimdi iki ölü taşıyan Peleus, eşi Polymela'yla ya da ölen dostunun yaslı babasıyla yüzleşmeye dayanamazdı. Böylece ava katılanlardan birisi olan ve onu bu yeni kan suçundan aklamayı öneren Kral Akastos ile birlikte İolkos kentine çekildi. Ama Peleus'un yaşamına çöken gölgeler İolkos'da iken de derinleşmeye devam ediyordu; çünkü Akastos'un eşi Kretheis ona karşı uğursuz bir tutku beslemeye başlamıştı.

Kadının yaklaşımından utanç duyan Peleus onu kendisinden uzaklaştırmayı denedi, ama bu konuda biraz daha kararlı davranınca Kretheis önce küskünlüğe büründü, ardından tutkusu zalimliğe dönüştü. Aşağılanmışlığının öcünü almak için Polymela'ya, Peleus'un onu terk ettiği ve kızıyla evlenmeye niyetlendiği haberini gönderdi. Kretheis'in yaptığı şeyden habersiz olan Peleus iki gün sonra eşinin kendisini astığı haberini aldı ve korkunç suçun kendisine ait olduğunu düşündü.

Üzüntüsünden bir süre için aklını kaçırdı. Ama onu sınayan felaketlerin sonu henüz gelmemişti. Yaptığı kötülüğün doğurabileceği sonuçlar nedeniyle tedirgin olan Kretheis, izleri örtmek için eşine Peleus'un kendisine tecavüze yeltendiğini söyledi. Ama birlikte yaptıkları arınma ayinleri aracılığıyla kendisini Peleus'a bağlamış olan Akastos, kutsal şeylere hürmetsizlik anlamına gelecek bir kan suçu edinmeye niyetli olmadığından meseleyi rahiplerine danıştı. Bir süre sonra da, Peleus'a bir öneri sundu.

"Polymela'nın ölümü üstünde durmaya uzun süre devam edersen" dedi ona, "üzüntüden aklını kaçıracaksın. Eurytion'un ölümü kazaydı. Av kovalamacasının karmaşası içinde bu herkesin başına gelebilirdi. Ve eşin bu düşünceyle yaşayamadıysa, bundan ötürü suçlanması gereken kişi sen değilsin. Hayatını yaşamalısın Peleus. Havaya ve ışığa ihtiyacın var. Kendimizi beraberce tekrar dağlara vursak nasıl olur? Sana bir av yarışması için meydan okusam kendinde kabul edecek yüreği bulabilir misin?"

Aklına dostunun onun iyiliğini istediğinden başka şey gelmeyen Peleus, hayatını bir kıran gibi kasıp kavuran acıdan kurtulma fırsatını tepmedi. Bir av grubu toparlandı. Mızrakları, ağları ve bir grup gürültücü köpeği yanına alan Peleus ile Akastos şafakla Pelion Dağı'nın yüksek ve ormanlık uçurumlarına doğru yola çıktılar. Bütün gün ve gece avlandılar, yıldızların altında kendilerine ziyafet çektiler. Orada, yükseklerde, erkek yoldaşlığının karmaşıklıktan uzak dünyasında rahatlayan Peleus, yanlarında getirdikleri sert şaraptan biraz fazlaca içti ve kötü düşlerden oluşan bir esrikliğe gömüldü.

Sabahın erken saatlerinin nemli ayazında uyandığında, kendisini sönmüş bir ateşin yanında silahsız halde terk edilmiş ve etrafı atları kadar berbat kokan, kendi aralarında kaba dağ lehçesiyle ona ne yapmaları gerektiğini tartışan, pöstekilere bürünmüş bir grup Kentaur tarafından sarılmış halde buldu. Adamların kimisi onu oracıkta ve hemen öldürmekten yanaydı; ama geyik derilerine bürünmüş, kestane rengi gür bir yeleye sahip olan genç önderleri, kent insanları tarafından dışlanan birisinden öğrenebilecekleri şeyler olacağı düşüncesini ileri sürdü; böylece onu krallarına götürmeye karar verdiler. Peleus tekmeyle yerinden kaldırıldı, itişkakış sarp kayalıklarla taş yığınları arasından, katırtırnağı çalılarının, meşe ve huş ağacı korularının içinden, hızla dökülen çavlanların üstünden, dağın çağlayan suyun gürültüsüyle inleyen koyağından yukarıya yürümeye zorlandı.

Yaklaşan grup tutsağıyla yanlarına gelince, ırmağın kenarındaki düz taşların üstünde deri döven kadınlar başını kaldırıp baktı; hepsi suskunluğa büründü. Grubun önderi taşlardan oyulma

bir merdiveni tırmanıp kaya yüzeyin ortalarındaki mağaraya girdi. Aşağıda bekler halde tutulan Peleus ise, dik bir yeşillikte serbest bırakılmış halde otlayan bodur, dizginsiz midillileri seyretmeye koyuldu. Kayaların tepesindeki keçiler kara yarıkları andıran gözlerini onun üstüne dikmişti. Etrafta, içinde ateş yakıldığı anlaşılan taşlarla çevrelenmiş, kömürleşmiş çimen lekeleri dışında orada yaşandığına dair belirti göremiyor, ama burnuna çiğ et ve ekşimiş süt kokuları geliyordu. Keçi postundan yapılma donlar giymiş iki çocuk ona aralarında birkaç metre kalacak kadar yaklaşıp durdu. Suratları dağ çileği suyuyla lekelenmişti. Peleus ansızın hareket edecek olsa, minik taylar gibi ürkecekleri belliydi.

Peleus sonunda, düz beyaz saçları olan, omuzları boğumlaşmış ve zeytin ağacının tahtası kadar esmerleşmiş yaşlı bir adamın, yapraklarla ve yeni biçilmiş otlarla doldurulmuş bir şilteye uzanmış halde beklediği mağaraya alındı. Mağaranın havasına, kuru duvarlarına asılı birçok şifalı baharat ve ot bohçası içinden gelen koku karışımı hâkimdi. Adam eliyle bir hareket yaparak Peleus'un yanına oturmasını istedi ve sessizce ona toprak bir testiden su ikram etti. Ardından gözlerinin kenarı insana üzüntünün kavranılması olanaksız derinliklerinden geldiği hissi veren sabırlı bir gülümsemeyle kırıştı, Akha saray aksanını kusursuz bir şekilde kullanarak konuştu: "Bana öykünü anlat."

Peleus daha sonraları Odysseus'a, akıl sağlığını Kentaurların arasında geçirdiği dönemde geri kazandığını söyledi; ama gerçek şu ki onların eline, kralları Kheiron'un kabilesinin varlığını sürdürmesi konusunda büyük endişelere sahip olduğu dönemde düşmüş olması büyük şanstı.

Kentaurlar her zaman sert dağ hayatını münzevi denilebilecek şekilde, ovanın çiftçilerinden ve kent yerleşiklerinden uzak kalarak yaşamış, o toprakların asıl yerlisi olan insanlardı. Kheiron ise, bilgeliği, şifa verme gücüyle nam salmış, dağlarda birçok kralın, çocuğunu küçük yaşlarda başlangıç eğitimi alması için gönderdiği bir bakir yaşam okulunu yönetmişti. Kıyıdaki Lapith halkının kralı olan Pirithoos da küçük bir çocukken o okula gitmiş, Kral

Kheiron ve onun yarı vahşi Kentaurları ile ilgili güzel anılarını her zaman aziz tutmuştu. Bu nedenle de evlenirken onları düğün şenliklerine davet etti, ama o gün birileri Kentaurlara şarap sunma yanlışını yaptı. Kafalarının hiç alışkın olmadığı şarap kısa sürede çılgınlaşmalarına neden oldu. Kentaurlar şenliğe katılan kadınlara musallat olmaya başlayınca, birçok insanın öldüğü, birçoğunun da yaralandığı kanlı bir kavga koptu. O korkunç günden sonra Kentaur kabilesi onların yaşam şeklini ve âdetlerini bilmeyenlerce insandan daha aşağı yaratıklar olarak kabul edildi. Şenlikteki savaştan sağ çıkanlar, insanların onları spor yapmak adına hayvan gibi avlamaya başlayacağı dağlara kaçtı.

Peleus'un mağarasında karşısına çıkartıldığı zamana gelene dek Kheiron'un halkından geriye pek az insan kalmıştı. Böylece, uzun saatler süren ilk konuşmalarında iki adam birbirini haksızlığın sıkıntılarından geçmiş iki asil ruh olarak tanıdı. Peleus o sırada dünyaya dönmek için hiçbir istek duymadığından, Kheiron'un bir süre için Kentaurlar arasında sade bir yaşam sürüp yaralı zihnini iyileştirme önerisini mutlulukla kabul etti.

Bu yaşam şekliyle geçen günler gayret ve güç gerektirdiğini kanıtladı; gecelerdeyse Peleus, nasıl yorumlayacağını Kheiron'dan öğrendiği canlı, tedirginlik veren düşler gördü. Kentaurların rüzgârın ve yabandaki suların nameleriyle dolu, insanın aklına bir şekilde kazınan büyüler içeren müziğiyle iyileştiğini hissediyordu. Kheiron'un gizemlerine girerek kendi dünyasının anlamını yeniden keşfetti. Ve Peleus ile kurduğu bağlar aracılığıyla da Kheiron, bir gün kabilesinin varlığını aşağılardaki kentlerin insanlarıyla iyi ilişkiler kurarak garanti altına alabileceğini umut etmeye başladı. Böylece genç adamla ihtiyar, birbirinde dostluğu olduğu kadar umudu da buldu. Bu umut, Peleus günün birinde bir oğul sahibi olursa onu eğitimi için Kheiron'a göndereceğini, diğer prensleri de aynı şeyi yapmaları için yüreklendireceğini söyleyince daha da güçlendi.

Kheiron, "Ama önce bir eşin olmalı" dedi ve Peleus'un yüzünün Polymela'nın anısıyla karardığını görünce benekli elini ona

uzattı. "Karanlık zamanlar geçti" diye fısıldadı. "Senin için yeni bir hayat açılıyor. Birkaç gece önce Göklerin Babası Zeus düşümde bana göründü ve kızımın bir eş alma zamanının geldiğini söyledi."

Kheiron'un bir kızı olduğunu öğrenmekten ötürü hayrete düşen Peleus, onun kabiledeki kadınlardan hangisi olduğunu sordu. "Thetis uzun zamandır aramızda yaşamıyor" diye yanıtladı onu Kheiron. "O annesinin yolunu izledi ve onu ölümsüz bir tanrıça olarak onurlandıran kıyı insanlarının mürekkepbalığı kültünün rahibesi oldu. Varlığını Deniz Tanrısı Nereus'a kızı olarak sundu, ama Zeus onun ve kültünün kendisine yönelmesini istiyor. Çok güzel bir kadındır, ama bir tanrıyla olmazsa asla evlenmeyeceğine dair yemin etmiştir. Öte yandan, Zeus düşümde Thetis'den doğacak her erkek çocuğun babasından daha güçlü olduğunu kanıtlayacağını, o nedenle kızımın bir ölümlüye verilmesi gerektiğini söyledi." Kheiron gülümsedi. "O adam sensin, dostum; ama önce o kadını kazanman ve bunu yapmak için de onun ayinlerini bilmen, gizemine girmen gerek."

Tüm gizemlerde olduğu gibi, kıyı kadınlarının ayinlerinin gerçek doğası da ancak onlara katılanlar tarafından tam olarak kavranabilir. Bu nedenle sadece Odysseus'un bana Peleus'un Thetis ile ilk karşılaştığı zaman yaşadıklarından ona aktardığı kadarını anlatabileceğim. Olay Tesselya kıyılarındaki küçük bir adada geçti. Kheiron ona kızının sık sık bir yunusun sırtında boğazın karşısına geçtiği bilgisini vermişti. Peleus kendisini kayaların arasında gizleyebilirse, Thetis'i gün ortasında, sahildeki bir deniz mağarasında uyurken yakalayabilecekti.

Güvenilir kılavuzunun talimatlarını izleyen Peleus adaya geçti, bir mersin çalısının ardına gizlendi ve güneş en yüksek noktasına erişene dek bekledi. Ardından rüzgârla denizden gelen su serpintisinin üstüne bindiği yunusun sırtında oluşturduğu gökkuşağının içinden aşıp kıyıya yaklaşan Thetis'in görüntüsünü izlerken tüm duyuları esridi. Tamamen çıplak olan ve tuz kristallerinin ışıltısıyla parlayan Thetis, kendisini kırılan bir dalganın üstüne bıra-

kıverdi, suyun içinde yürüyerek kıyıya ulaştı. Peleus onu öğlen güneşine karşı barınak oluşturacak deniz mağarasının dar ağzından içeriye girene dek uzaktan ve hiç gözükmeden izledi.

Thetis'in uykuya daldığından emin olacak kadar bekledikten sonra Zeus'a duasını etti, onun üzerine uzandı ve bedenini sımsıkı bir kucaklamayla kavradı. Thetis onun dokunuşuyla irkilerek uyandı, gövdesine bağlı uzuvların bir erkeğin kavrayışıyla sıkı sıkıya bağlandığını fark edince dikkat kesildi. Bedeni aynı anda alevlerle kaplandı. Zorlu bir ateş Peleus'un kollarını yakıp sızlatacak şekilde yaladı, saçlarını kavladı, ama Kheiron onu, su perisinin denizlerin babasından şekil değiştirme gücünü aldığı ve ne denli tehlikeli bir şeye dönüşürse dönüşsün, kavrayışını asla gevşetmemesi gerektiği konusunda uyarmıştı. Böylece Thetis altında debelenir ve onu tüm elementlerin gücüyle boğuşmak zorunda kaldığı çılgın bir dansın içine çekerken bile alevlerden oluşma bedeni daha da sıkı sarmaladı.

Ateşin onu üstünden atmakta başarısız olduğunu anlayan peri bir kez daha şekil değiştirdi. Peleus kendisini inişe geçmiş bir dalganın içindeki suyun olanca ağırlığını kavramış, soluksuz, bata çıka debelenir halde buldu. Kulaklarının, ciğerinin patlamak üzere olduğu sanısına kapılmıştı; ama kavrayışını, sular yok olup yırtıcı bir aslanın kızgın hırlamasını duyduğunda da, o yerini tıslayarak bedenine sarılan ve kurtulmak için kıvranan dev bir yılana bıraktığında da gevşetmedi. Ardından yılan bitkin bakışları altında yüzüne ve bedenine yapışkan sepyasını fışkırtacak bir mürekkepbalığı şeklini aldı. Yanmış, yarı boğulmuş, zehirli dişler ve pençeler tarafından hırpalanmış, mürekkeple görüşünün neredeyse tamamını yitirmiş olan Peleus artık ödülünü bırakmak üzereydi ki, Thetis güçlerinin tümüne göğüs geren azimkâr ölümlüye ansızın teslim oldu.

Soluk soluğa kalan Peleus perinin kendi güzel şekline büründüğünü gördü; bedeninin kolları arasında gevşediğini hissetti. Sarılışı daha kaçılmaz ve daha yumuşak hale dönüştü, bunu tutku dolu bir saat izledi; ilk oğullarının tohumları atılmıştı.

Peleus ile Thetis'in düğün şenlikleri dolunayda, Kral Kheiron'un Pelion Dağı'nın sarp kayalıklarındaki mağarasının önünde yapıldı. Dünya tarihinde on iki ölümsüz tanrının tümünün Olympos Dağı'ndan inerek ölümlü insanların arasına mutlu bir şekilde katılmasını sağlayan son olay buydu. Gelinle damadın iki yanına onlar için bir düzine altın taht kurulmuştu. Göklerin babası Zeus gelini kendisi sundu ve evlilik meşalesini taşıyan da eşi Hera idi. Üç Fata[6] törene katıldı, mousalar[7] düğün şarkıları çalmak için geldi, denizler tanrısı Nereus'un elli kızı dağın koyağından geçen yolda sarmal kutlama dansını gerçekleştirdi.

Olimpos tanrıları evlilik armağanı olarak Peleus'a pırıltılı altından yapılma bir zırhla, baba dölü batı yeli olan iki ölümsüz at sundu. Kral Kheiron ise damada, ucu değerli metaller tanrısı Hephaistos tarafından kendi işliğinde dövülerek yapılmış, sapı İlahe Athena tarafından dişbudaktan kendi elleriyle kesilip cilalanmış eşsiz bir av mızrağı armağan etti. Kentaur kabilesinden kalanların bu olay aracılığıyla derlenmiş olması ve şenliğe katılan tüm diğerlerinin sakiliğini Zeus'un kadeh taşıyıcısı Ganymedes'in yaptığı nektarın tadına varması, herkesin Kadmos ile Harmonia'nın yıllar önceki düğününden beri Olimpyalılar tarafından onurlandırılan en neşeli düğün şenliğinin o olduğu düşüncesinde birleşmesini sağladı.

Ölümsüz tanrılardan sadece Eris davet edilmemişti. Bu tanrıçanın adı *didişme*, ya da *uyuşmazlık* anlamına gelir ve Savaş Tanrısı Ares'in ikiz kız kardeşidir. O da erkek kardeşi gibi öfke ve insanlar arasında doğan anlaşmazlıkların karmaşasından haz alır. Söylentileri yayarak dünyada karışıklığa neden olan da Eris'tir. İmrenme ve kıskançlık yaratmak için kötülük dolu dedikoduları kullanmaktan özel bir haz duyar ve bu nedenle de, erkek kardeşi dışındaki tanrı ve tanrıçaların hiçbirisinin onunla fazla ilişkisi olmaz. Aynı nedenle de adı Peleus ile Thetis'in düğün şenliğine davet edilecek konukların listesinden çıkartılmıştı. Ancak tüm ölümsüzlerin dünyada yeri vardır, onları görmezden gelmek ise tehlikelidir.

6) Kader Tanrıçası. (ç.n.)
7) Esin perileri. (ç.n.)

Ölümsüzler arasında davet edilmeyen tek tanrı olmaktan ötürü küçümsendiği düşüncesine kapılan öfkeli Eris, şenlikleri yakındaki bir koruluğun gölgeleri arasından izliyor, intikamını almak için doğru ânı kolluyordu. O an, Hera, Athena ve Aphrodite birlikte Peleus'u kutlarken geldi. Damadın gözü, yerde yuvarlanarak yaklaşan bir ışıltıya takıldı. Ayağının ucunda parıldayan altın elmayı alınca tanrıçaların üçünden de hayranlık dolu nidalar yükseldi. Tanrıçaların beğeni dolu bağırışlarıyla merakı kabaran diğer konuklar çabucak orada toplandı. Sadece Kheiron, Eris'in kare desenli roba sarınmış bedeninin ağaçların arasına doğru kaydığını görmüş, bundan hiç hoşlanmamıştı.

Peleus, "Bakın" dedi, "burada bir yazı var." Elmayı ışık üstünden yansıyacak şekilde tuttu ve yüksek sesle okudu: *"En güzel olana."* Kıymet biçmek için yanında duran üç tanrıçaya döndü ve diğerlerinin tepkisini çekmeden elmayı hiçbirine veremeyeceğini anlayınca gülümsemesi sönüverdi.

"Ama çevrem güzellikle sarılı..." diyerek kaçamağa başvurdu. "Bu bilmece çok güç."

Aphrodite ona gülümsedi. "En güzel olana dememiş miydin? Öyleyse herhangi bir güçlük yok. Elma benim için olmalı." Tanrıça elini uzatırken Hera, Olympos'un hâkimi Zeus'un eşi olarak elmanın kendisine ait olduğundan hiç şüphe duyulmaması gerektiğini söyledi.

Athena, "Hem de şüphenin her olasılığı var" diye araya girdi. "Beğeni sahibi her hakem ikinizden herhangi birisi kadar, hatta belki daha güçlü olan benim elma üstünde hak iddia etmemi kabul edecektir."

Aphrodite gülerek Athena'nın iddiasını saçma bulduğunu belirtti. Kim, bir düğünde bile kafasında tolga taşımakta inat eden bir tanrıçaya dönüp ikinci kez bakardı ki? Gülümseyerek Athena'nın kendisinden daha bilge olabileceğini ve Hera'nın bir anaya yaraşır fazileti konusunda şüphe duymadığını kabul etti; ama konu güzellikse, kendisi diğer ikisine karşı üstündü. Kafası karışmış halde o çapraşık duruma nasıl düştüğünü ve nasıl çıkacağını düşünen Peleus'a bir kez daha sokularak elini uzattı.

Athena, "Gelinin gözleri önünde kibirli gösterişler yaparak ev sahibimizi utandırdığını görmüyor musun?" diye protesto etti onu. "Belki bir gün gerçek güzelliğin aynı zamanda tevazu anlamına geldiğini öğrenirsin."

Yakışıksız bir kavganın tehdidini hisseden Hera, ilahi kardeşlerini kendilerine gelmeleri için uyardı. Ardından Peleus'a gülümsedi ve elmayı kendisine vererek meseleyi çabucak çözmenin en iyisi olacağını söyledi. Bu öneriyle birlikte, öteki iki tanrıça diğerinin sesini bastırmak için yaygara kopartarak onun üstüne yürüdü; üçü birden hınç dolu bir tartışmaya gömüldü. Esin perilerinin şarkısı kesildi, su perileri dans etmeyi bıraktı, Kentaurların üstüne gergin bir sessizlik çöktü ve tartışma sertleştikçe gelinle damadın yüzündeki yeis derinleşti.

Hera diğerlerininkini bastıran bir sesle, "Siz ikiniz gerçekleri göremiyorsanız bu meseleyi çözüme kavuşturmanın tek yolu var" dedi. "Kararı Zeus vermeli."

Ama bu çözüme ne Yüce Zeus yanaştı, ne de diğer iki tanrıça. Zeus tüm öğleden sonra nektar içmiş olmasına karşın kurnazlığını ve dirayetini, hayatının, dürüst karar verirse eşi, tersi davranırsa gücenik iki tanrıça tarafından yaşanmaz hale koyulacağını bilecek kadar koruyordu. Kargaşanın hızının azalacağını umarak konuya sırt çevirdi. Ve sadece bir an sonra öfkeyle kendinden geçmiş üç tartışmacı birbirine yeniden hakaretler yağdırmaya başladı.

Zeus herkesi anında susturan bir sesle, "Yeter!" diye bağırdı. "İstediğiniz altın elmaysa, üçünüzden hangisi ne zaman dilese o şeyden bir bahçe dolusuna sahip olabilir."

Hera, "Mesele elma değil!" diye öfkeyle yanıt verdi. "Elma hiçbirimizin umurunda değil!"

Athena da ona katıldı. "Elbette değil."

Zeus, "Öyleyse neden bizi böyle rezil ediyorsunuz?" diye üsteledi. Yanıt gecikince de tanrıçalara kim olduklarını ve nerede bulunduklarını hatırlama zamanının geldiğini söyledi. Çekişmeyi kesip oturmaları ve keyiflerine bakmaları gerekiyordu ki, herkes öyle yapabilsindi. Bir kez daha dönüp gitmeye yeltendi, ama Aphrodite gözlerini iri iri açıp anlaşmazlığın basit bir adalet meselesi

olduğunu söyleyerek onu eleştirdi. Kendisine ait olduğu herkesçe bilinen bir unvan üstünde ona layık olmayanların hak iddia etmesine izin vermek niyetinde değildi.

Eşinin duraksadığını hisseden Hera, "Bu akılsız kaltağın sözlerine kulak verme cüretini gösterme sakın!" diye tısladı.

Athena hemen araya girmişti. "Ve birilerinin yargılarına saygı duymasını istiyorsan, eşinin seni alenen yönlendirmesine de izin verme."

O noktada Zeus, onlardan birisini seçecek olursa lanetlenmeyi kabul edeceğini haykırdı. Etrafına utançla baktı, yine tanrıçalara döndü ve daha alçak bir sesle kendi düşüncesine göre hepsinin güzel olduğunu söyledi. Üçü de kendi eşsiz, taklit edilemez tarzında güzeldi. Elmayı unutmaları ve bu şeyi sona erdirmeleri gerekiyordu.

"Olaylar buna izin vermeyecek kadar ileri gitti" dedi Hera. "Bir karar için diretiyoruz."

Zeus eşinin gözlerinin içine umutsuzluk da içeren bir hoşnutsuzlukla baktı. Tüm yüceliğine rağmen, tartışmayı Olympos'da sonu gelmek bilmez bir kargaşaya neden olmadan çözümlemenin yolunu göremiyordu. Bakışlarını etrafta dolaştırdığı zaman görebildiği tek şey, oradaki ölümlülerin kendilerine korkudan donmuş halde ve hayretle bakakaldığıydı. Benliğinin bir yanı zaten Thetis kadar güzel bir su perisini sıradan bir insana kaptırdığı için çoktan hasete kapılmıştı. Şimdiyse, yaşanan sorunun, ölümlülerin ilişkileriyle ölümsüzlerinkinin birbirine karışmasından çıktığını düşünüyordu. Ve kendisini bu yönde düşünür halde yakalayınca, tartışmanın ardında Eris'in olması gerektiğini, eğer öyleyse makul bir çözümün varolamayacağını kavradı. Ama zarar bir kez verilmişti ve kendisi de şimdilik bunu nasıl gidereceğini bilemiyordu. Öte yandan, o onur kırıcı gösterinin ölümlü gözler önünde sürüp gitmesine de izin veremezdi.

Sonunda, "Benim kararım" dedi, "hemen Olympos'a dönmek ve bu iyi insanları şenlikleriyle baş başa bırakmak."

Ölümsüzler bir an içinde Olympos'un doruğundaki bulutların arasına dönmüştü. Ama Zeus'un bir yargıda bulunmaya hazır ol-

madığının çabucak ortaya çıkmasıyla birlikte tanrıçalar tartışmaya kaldıkları yerden, hiddetlerini sınırlamadan ve herhangi bir uzlaşma belirtisi bile göstermeden orada da devam etti.

O arada çok neşeli başlayan düğün şenliği kasvetli bir sonla sekteye uğramıştı. Fırtına alameti bulutlar Pelion'un üstünde toplanıyordu ve tanrılar kurşuni bir şimşeğin anlık çakışıyla ortadan yok olmuştu. Ardından yağmur geldi, insanlar, fırtına dünyadaki barış ve düzene dair tüm beklentilerini yok etmiş gibi sığınacak yer bulmak için kayaların arasından süzülerek, tökezleyerek koşuşturmaya başladı. Sağanak yavaşlar gibi olunca da, mazeret bildirdiler ve ova kentlerindeki rahat yaşamlarına ulaşmak için dağın eteklerinden aşağılara dağıldılar.

Göklerin babası Zeus'un tanrıçaların sürtüşmekte gösterdiği enerjiyi kontrol altına alamamasından ötürü yeise kapılan Kheiron, asık bir yüzle mağarasına çekildi. Kentaurlar katıldıkları son düğün şöleninde şarapla yoldan çıkmış ve bunun ertesinde kurtlar gibi avlanmıştı. O olay insanların hatasından kaynaklanmıştı, ama anlaşıldığı kadarıyla tanrılar bile makul davranma yetisini kaybedebiliyordu. O günden sonra halkının, yolundan çıkmış bir dünyada kendi başına kalmasına karar verdi. Peleus ile dostları oğullarını eğitilmek için dağlara göndermek isterse onlara özen gösterecek, müzik ve şifa sanatlarını öğretecek, aklın yolunu tutmaları için elinden geleni yapacaktı. Ama tanrılar birbiriyle öylesine kavga ederken ve çoğu insanın yüreğinde onun ve halkının sürdüğü basit, bakir yaşama karşı hoşnutsuzluk varken, geleceğe dair sadece karanlık kehanetler görebiliyordu.

Yıllar geçti ve Peleus ile Thetis'in evliliğinde her şey iyi gitmedi. Gerçi çift düğün günlerinde yaşanan kasvetli fiyaskoya gülüp geçmeye çalışmıştı, ama Peleus'un eşi hakkında neredeyse hiçbir şey bilmediğini anlaması uzun zaman almadı.

Orada, dağda tekrar mutlu olacaklarına bir süre için kendini inandırdı. Thetis ile olan tutkulu sevişmeleriyle coşup bundan emin bile oldu. Birlikte iyi bir yaşam oluşturacak, dağların temiz havasında, azametli saraylar dünyasının ihtiras ve ikiyüzlülükle-

rinden uzakta çocuklar yetiştireceklerdi. Ama Thetis kıyıların yaratığıydı. Denizin tuzlu rüzgârını, bir yunus sırtının altında kabarışını, ayın ışığıyla aydınlanmış dalgaların akışını, onların kumsala attığı yosunların kokusunu, yuvarlak çakılların ayak parmaklarının arasına sıkışmasını ve kayadan oyulma havuzların mermer dünyasını seviyordu. Dağlardayken kendisini karaya oturmuş gibi hissediyordu. Uzun kumsalların, denizin sesinin hasretini çekiyor, ya da Kentaur insanlarının atlarınkini andıran kokusu ve inatçı, toprağa bağımlı tavırları karşısında tiksinti ve çaresizlikle gazaba kapılıyordu. Babasıyla tartıştıktan ve onun kabile ileri gelenlerine karşı çıktıktan sonra Peleus'a, her ne kadar Zeus'un kendisi tarafından birbirlerine uygun görülmüşlerse de, o kasvetli dağda zorla tutulursa basitçe ölüp gideceğini açık şekilde anlattı.

Peleus vicdanında zaten ölü bir kardeş ve bir de eş taşıyordu. İlki adını ayıbalığından almıştı ve o da denizi severdi. İkincisi de, kendisi onun yanında kalmak yerine Kalidonya Dağları'nda yabandomuzu kovalamaya gittiği ve kardeşini öldürdüğü için kendisini asmıştı. Bu tür bir ölümü daha düşünmek bile dayanabileceğinden fazlaydı. Böylece, bir atlı onu arayarak Tesselya'dan geldiğinde, yaz sonuna kadar dağı terk etme kararını vermişti bile.

Atlı, oğlunu ve kızını yitirmenin acısından hiçbir zaman tam olarak kurtulamayan Kral Actor'un öldüğü haberini getirdi. Tesselya'nın amansız askerleri olan Myrmidonların şimdi önderi yoktu ve haberci, Peleus'un geri dönmesini, Actor'un vârisi olarak ona düşen haklı mirası üstüne almasını istemek için gönderilmişti. Kalidonya domuzu avında kimi Myrmidonlar da olduğundan ve bunlar Eurytion'un kaza sonucunda öldüğünü bildiğinden sıcak karşılanacağından emin olabilirdi. Dahası, Akastos'un karısı delirmiş ve çılgın gibi bağırırken Polymela'nın canına kıymasından kendisinin sorumlu olduğunu söylemişti. Bu koşullar altında Peleus'un hükümdarlık hakkı sorgulanamaz konuma geliyordu.

Peleus'un sorunlarına tanrılar tarafından gönderilmiş bir çözümdü bu. Hem halkına karşı olan görevi, hem de eşi için duyduğu kaygı dağı terk etmesini gerektiriyordu. Sarayı iç bölgelerdeki Athena'ya adanmış İtonus kentinden kıyıdaki donanımlı kaleler-

den birisine taşıyacaktı. Eşi yakın zamanda denizin sesini yine kulaklarında hissedecekti. Thetis orada mutlu olacaktı.

Peleus hemen dönüş hazırlıklarına girişti. Kentaur insanları arasından edindiği dostlarına vakarla veda etti; onları hiç unutmayacağına ve eğer gelmek isterlerse evinde onları ağırlamak için her zaman yer olacağına dair söz verdi. Ardından Kheiron ile yarların tepesinde bir yerdeki, Tesselya ve Magnesia[8] dorukları üstünden doğu denizini görebilecekleri rüzgârlı bir kaya çıkıntısının üstünde uzunca zaman geçirdi. Başlarının üstünde bir kartal mavi boşlukları arşınlıyordu. Bunun dışında etraflarındaki her şey durağan ve kadimdi. Zamanın neredeyse dışında kalmışlardı ve rüzgârın yaşlı kralın beyaz saçlarının arasından esişini izleyen Peleus, onun insanların yüreğine, sözlerin ulaşabileceğinden daha derinlerine baktığını biliyordu. Ve onun yüreği de konuşmayı unutmuştu, ama bunun nedeni, söylenecek bir şey olmaması değil, dile getirilebilecek çok fazla şey olmasıydı. Yine de, dağın sessizliğinde bunların tümü anlaşılmış gibiydi.

Bir zaman sonra Kheiron dönüp onun yüzüne baktı. "Ben gittikten sonra halkım için elinden geleni yapacak mısın?"

"Bunun sözünü bile etmeye gerek yok. Ama siz Kentaurlar uzun yaşarsınız. Bence önünde hâlâ çok yıllar var."

"Belki." Kheiron yüzünü tekrar rüzgâra çevirdi. "Ama benim kızım..." diyerek içini çekti. "Kızımla ilk konuştuğumda ölümsüzlere has özlemleri olduğunu anlayamadım. Bu şeyle yaşamak bir erkeğe güç gelebilir."

Peleus bu düşünceyle önce kaşlarını çattı, ardından yüzü tekrar aydınlandı. "Ben de birlikte yaşaması pek kolay biri değilim. Ve Thetis biz deniz kenarına gidince huzur bulacaktır."

Kentaur bir kez daha, "Belki" dedi.

Kartal şimdi onların üstünde süzülmeye başlamıştı ve kanat uçları rüzgâr karşısında birer yay gibi eğiliyordu. Kheiron başını kaldırıp bu güçlü kavisin kusursuz gün ışığında pırıldayışına baktı

---

8) Tesselya'nın güneybatısından güneydoğusuna kadar uzanan kıyının ve oradaki eski bir kentin adı. Söke civarındaki Ortaklar kasabasında yer alan Anadolu Magnesia'sı ile ve Manisa'daki Sipil Dağı eteğindeki Sipylos Magnesia'sı ile karıştırılmamalıdır. (ç.n.)

ve usulca, "Oğlunun senden daha büyük olacağını unutma" dedi. "Ona bundan ötürü içerlememeye gayret et."

"O tür bir şey olmayacak, çünkü çocuğumu öyle kılan senin kanın olacak. Yaşı geldiğinde onu sana göndereceğim."

Kheiron yaşlı başını salladı. "Öyleyse ben de bunun için yaşayacağım."

Thetis izleyen yıllarda altı kez gebe kaldığı ve her seferinde doğum yaptığı halde bebeklerden hiçbirisi bir ya da iki haftadan fazla yaşamadı.

Peleus her küçüğün ölümünden sonra üzüntüyü daha da katlanılması güç buldu ve bu hüzün, eşinin âdetleri doğumun başlayacağı zamanla dünyaya yaşayan bir çocuk sunmayı umduğu gün arasında kıyı insanlarının bir tapınağına çekilmeyi gerektirdiğinden iyice büyüdü. Peleus o uygulamanın nedenini sorduğunda, Thetis bunun kadının bir gizemi olduğunu ve sorgulanmaması gerektiğini söylüyordu.

Her seferinde geri geldiğinde solgun, bitkin, başarısızlık nedeniyle içi boşalmış gibiydi.

Thetis hiçbir şey söylemediğinden Peleus acısını içine gömdü, kararlar vermek, yargılarda bulunmak için erkeklerin dünyasına döndü ve böylece aralarına gelip yerleşen suskunlukla gitgide daha yüklü hale gelen bir yaşam sürdüler.

Peleus üçüncü çocuğun ölümünden sonra şifaya yönelik bilgisi yaşayan her insandan fazla olan Kheiron'a danışmalarının akıllıca olacağı konusunda daha kararlı bir tartışma açtı. Ama Thetis onu dinlemedi bile. Hasta bir kısrak değil bir kadın olduğunu, babasının dağ büyüleriyle ilgili süprüntülerini istemediğini söylüyordu. Ay-ana'nın bir deniz rahibesi olarak bu tür konularda sadece kendi anlayışına güveni vardı. Ayrıca oğlunun babasından daha güçlü olacağı kehanetinde bulunulmamış mıydı? Doğumun sınavlarından geçebilecek kadar bile gücü olmayan herhangi bir çocuğuna dünyada yer yoktu. Peleus da onlar için o kadar kederlenmemeliydi.

Thetis'in ateşli tavrı Peleus'u şaşırtıyordu, ama bunu kısmen üzüntüsünü maskeleme çabası ve kısmen de onun sürekli refakatçisi olan Dolopyalı bir rahibenin etkisi olarak kabul etti. Bu ufak tefek, güçlü, derinlerden bakan gözleri olan, boynunda denizatı şeklinde kızıl bir doğum lekesi taşıyan bir kadındı ve adı Harpale idi. Thetis onu annesinin halkından birisi, bir akrabası olarak onurlandırıyordu ve Harpale'ye kabilesinin yakın zamanda Skyros[9] Adası'na yaptığı göçe katılmayıp Peleus'un sarayında kendisiyle kalması için yakarmıştı.

Dolopyalılar bir ya da iki nesil önce batıdan gelmiş ve Tesselya kıyıları civarındaki topraklara yerleşmiş huzursuz bir halktı. Şimdilerdeyse, kralları Lykomedes'in önderliği altındayken, doğu denizindeki Serpilmiş Adalar'a göçme gereği duymuş, rüzgârlı ada Skyros'da kendi güçlendirilmiş ve donanımlı yerleşimlerini kurmuşlardı. Bu göç Peleus'un Myrmidonların önderliğine gelmesinden pek kısa süre sonra gerçekleşmiş ve ada yaşamının güçlü çağrısını hisseden Thetis de onlarla gitmek istemişti.

Bu yüzden aralarında bir süre çekişme yaşandı. Kendisi de bir adada doğan Peleus o çağrının doğasını iyi tanıyordu; ama artık bir kara halkının kralıydı ve eşinin görevi de, yanında kalıp ona bir vâris vermekti. Sarayı onun uğruna kıyıya taşımış olması yeterli değil miydi? Eşinin denize duyduğu gereksinmeyi anlıyordu. Onun sıkı sıkıya sarıldığı, kendisi tarafından paylaşılmayan, üstelik dile getirmese de tam olarak güvenmediği kült eğilimlerinden ötürü rahatsızlık da duymuyordu. Ama eşi de kraliyet görevlerinin yaşamlarına dayattığı kimi gereklere saygı duymalıydı. Tesselya'da, oldukları yerde kalacaklardı.

O dönem boyunca Peleus yeterince meşguldü. Tahtındaki konumunu güvence altına aldıktan sonra Myrmidonların gücünü Akastos ile hesaplaşmasını sağlayacak düzeye getirdi. Hızlı, acımasız bir sefer onları Magnesya üstünden İolkos'a getirdi. Akastos çarpışmada öldü ve çılgın eşi hemen idam edildi. Zeus ile kentte güçlü bir kült merkezine sahip olan Artemis'e şükranlarını sunan

9) Ege Denizi'nin ortalarında, çevresindekilere göre büyük denilebilecek bir ada. (ç.n.)

Peleus, kendisini orada kral ilan etti ve İolkos'u yeni kıyı başkenti konumuna getirdi.

Myrmidonların yasalarını ve geleneklerini tam olarak öğrendikten sonra bunları Magnesia'nınkilerle uyum sağlayacak hale koydu; huzur içinde yaşayan bir krallık yönetmek, barışla geçen günlerin usancıyla bunalmış savaşçı insanlar arasında doğacak anlaşmazlıklara adil çözümler getirmek için çabaladı. Bunların ötesinde, gelirlerin yükseltilmesi için sürekli baskı yapan bir gereksinme vardı. Saray hizmetlilerini beslemek ve giydirmek, tımar sahiplerine ödeme yapmak, savaşçılarını silahlandırmak, yapılanmaya yönelik projelerini yürütmek, gemilerini onarmak ve tanrılara pahalı sunumlar yapmak büyük miktarlarda altın gerektiriyordu. Vergi olarak toplanamayacak olan miktar başka yerden bulunmalıydı. Böylece yaz aylarında, artık yaşını almaya başlamış olan Theseus'un eşliğinde korsanlığa başladı ve ticaret gemileriyle doğu kıyılarındaki varlıklı topraklara akınlar düzenlemeye koyuldu.

Peleus bu yolculuklarda yürekli bir savaşçı ve cömert bir hükümdar olarak ün yaptı; kahramanlık öyküleri yine de kardeşininkiler kadar heyecan yaratmadı. Telamon çoktan İason'un *Argo* adlı gemisiyle Altın Post'u aramak için yelken açmış, Efir'den Paphlagonia'ya kadar en gözüpek, en güçlü, kimi zaman da en çılgın kahraman olarak nam ve korku salan Herakles'in[10] yakın yoldaşı olmuştu. Karadeniz kıyıları boyunca Amazonlar ülkesine çıktıkları bir seferi tamamlayan Telamon ile Herakles, şimdi de Frig kenti Truva'ya yönelik bir sefer başlatıyordu.

Telamon onların güçlerine katılmak için kardeşiyle konuşmayı denedi, ama Peleus savaşa karşı olan netameli iştahını yitirmişti ve krallığının zor kazanılmış refahını, yakın zamanda zaten veba salgınıyla deprem tarafından ziyaret edilmiş bir kente yapılacak kâr amacı olmayan bir saldırıyla tehlikeye atmakta isteksizdi. Öte yandan Telamon'a zayıf görünmek de istemiyordu. Sonunda karar onun yerine bahar aylarında bir deniz çarpışmasında alınan yara tarafından verildi. Bir Sidonlu kılıcı, diz arkası kirişini bir kadırgaya atladığı sırada kesip onu aylar boyunca hareketsiz bıraktı.

10) Latince adı olan 'Hercules' ile de bilinir. (ç.n.)

Bu ayrıca altıncı çocuğunun bebekliğinin hemen başında öldüğü yıldı ve acısı artık dayanabileceğinden fazlaydı. Uğursuzlukla başlamış bir evlilik şimdilerde karşılıklı düş kırıklığı tarafından kemiriliyor ve gerilim tırmandıkça içinde barındırdığı tutku yok olmaya yüz tutuyordu. Peleus'un zaman zaman Kheiron'un kızının ölümsüzlere has öykünmeleri olduğuna dair sözlerini düşünmek için yeterli nedeni oluyordu; ama bunlar Thetis'in huzursuzluklarını ve ruhunun kendi güncel badireleriyle sürtüşerek kızışmasını açıklar gibiydi. O günlerde Thetis sanki ancak Harpale'nin yanındayken huzur buluyordu, Peleus da bu küçük Dolopyalının, eşinin düş gücü üstündeki etkisinden gitgide daha fazla rahatsız oluyordu. Harpale onun yolundan uzak durmayı kısa zamanda öğrendi; ama adı, eşiyle yaptığı konuşmalarda sık sık, Thetis'in reddetmek zorunda kaldığı ada yaşamına dönük, denizkestanesinin dikenini andıran bir serzeniş olarak Peleus'un karşısına çıktı.

Thetis'in bir vâris verme konusundaki başarısızlığı onunla konuşmayı gitgide güçleştirdiğinden, Peleus sonunda yaralı bacağını Kheiron'a göstermeye karar verdi; eşinin karşı çıkmasına aldırmadan daha önemli olan öteki konuyu da açtı ona.

Kheiron damadının bacağına koyu bitki lapaları koyarken onu dikkatle dinledi. Mürekkepbalığı kültünün tapınmasıyla ilgili sorular sordu ve Harpale'nin kızının yaşamında oynamaya başladığı role özellikle ilgi gösterdi. Dolopyalılar konusunda bir şeyler bilen birisi olarak, Peleus'a kızının ayinleri sırasında ateş kullanımıyla ilgili alışılmadık bir şeyler görüp görmediğini sordu. Ama Peleus bu soruya yanıt verecek durumda değildi, çünkü eşinin yaşamının o bölümünden özenle uzak tutulmuştu. Onun hizmeti Zeus'a, Apollon'a ve İtonus'da Athena, İolkos'da Artemis adı altında tapınılan tanrıçaya dönüktü; eşinin en derinlerdeki gizemleri konusundaysa atı kadar cahildi.

Kheiron başını salladı. "Baharatlar etkisini gösterene dek burada kal. Daha önce gelmiş olsaydın daha fazlasını yapabilirdim, ama şimdi her zaman topallamak zorunda kalacaksın. Yine de..." Başını kaldırıp dostuna gülümsedi. "Senin yerinde atın olsaydı soluk borunu kesmek zorunda kalırdım!" Sargıları sıkılaştırdı ve el-

lerini yıkamak için arkasına yaslandı. "Öteki konuya gelince; onu da biraz düşüneceğim."

Peleus dağdan inerken yanına, yaşlı kralın ot şiltesinin onun ayrılışıyla daha tenha bir yer olacağını döktüğü iri gözyaşlarından tahmin ettiği Euhippe adında bir Kentaur kadını da aldı. Ufak tefek, topluca, utangaç halli ve büyük, şaşkınlık verecek kadar hassas elleri olan bir kadındı bu. Görünüşte Peleus'un yarasıyla ilgilenmek üzere ev ahalisine katılacak olan bir hemşireydi, ama zaman içinde ebe olarak da görev yapmasına karar verilmişti.

Peleus sarayına dönene kadar Thetis'in iki aylık gebe olduğu anlaşılmıştı. Ruh hali değişimler gösteren, sağlığını yitiren kraliçe, ilkin babasının gür kıllı damızlık kısrağı, ardından daha dikkatli bakmamanın neden olduğu zalimce yanılgıyı geçiştirince bitkin ve ufak bir binek atı olduğunu ilan ettiği o küçük dağ kadınının kendisiyle hiçbir işi olamayacağını açık şekilde ifade etti. Peleus buna karşı çıktı. O gece hiç de hoş olmayan bir kavga, sonraki iki hafta boyunca da suskunluk yaşandı.

Ardından rahatsızlık geçti, sırf yaşamlarının dönüştüğü netameli uzlaşmayı yeniden kurmak için konuşmaya ve sevişmeye başladılar. Thetis hâlâ Euhippe'yi kendi yatak odasının hizmetkârları arasına sokmayı kabul etmiyordu, ama Kentaur kadını saray ahalisi içinde kendisine kimseye sıkıntı vermeyecek bir konum buldu ve şifa verme yeteneği kısa zamanda ona müteşekkir kalan dostlar kazandırdı. Bir kadının karnında çıkan kurdeşeni, bir başkasının tehlikeli düzeye tırmanan ateşini başarıyla iyileştirdikten sonra, bilge bir insan olarak nam yaptı ve Myrmidia baronlarıyla eşleri arasında en aranan kişilerden birisi oldu. Sadece aylar içinde karnı yuvarlaklaşan Thetis onun varlığından habersiz gibi davranmaya devam ediyordu.

Thetis, Euhippe'nin onu gözleyip casusluk etmesi için getirildiğinden korkuyorsa, bu yerinde bir korkuydu; çünkü bacağını muayene etmek için Peleus'un yanına geldikçe kral onu eşinin yaptıklarıyla ilgili öğrendiği şeyler konusunda sıkı sorgulardan geçiriyordu. Euhippe haftalar boyunca rapor etmeye değecek alışıl-

madık bir şey bulamadı, ama Thetis gebeliğinin sekizinci ayındayken, aylık kanamaları sırasında çektiği yoğun sancılardan yakınan genç bir kadınla dostluk kurdu. Euhippe ona kartopu çiçeği, kara alıç ve naneden yapılma, hemen rahatlamasını sağlayacak bir ilaç verdi, daha ileri tedavi için tekrar gelmesini öğütledi. Kadın geldiğinde sohbet etmeye koyuldular ve onun mürekkepbalığı kültünde hizmetçi olarak çalıştığı anlaşıldı. Euhippe, kelimeleri dikkatle seçilmiş sorular aracılığıyla Thetis'in doğurduğu bebeklerde sakatlık, yüksek ateş gibi erken ölüme neden olacak görünür sorunlar olmadığını öğrendi. Kız, onları geri çağıran tanrıçanın kendisi değilse bunun gerçek bir gizem olduğunu söylüyordu.

Euhippe ona sıradan bir merakla Harpale'nin kültteki rolünü sorunca, kız kızarıp bakışlarını onunkilerden kaçırdı ve kendi konumunun çok aşağılarda, yaşının da o türlü konulara karışmak için çok genç olduğunu söyledi. O işler üstüne akıl yürütmeye bile hazır değildi.

Euhippe, "Kızda korkunun kokusu vardı" diye belirtti yargısını. "Gerçekten pek bir şey bilmiyordu belki, ama söylediklerinden fazlasının farkındaydı, bu da onu korkutuyordu."

Kuşkuları artık kanıtlanan Peleus, Euhippe'den kulaklarını açık tutmasını istedi ve sonunda baronlardan birisinin eşinden daha da fazlası öğrenildi. Cadılık ve büyücülükle ilgili bir şeyleri ilk kez söylemeye cesaret eden bu kadındı, ama o da hemen şüphelerinin özellikle Thetis üzerinde değil Dolopyalı kadında toplandığını eklemek gereği duydu, bunu da Euhippe'ye bir şekilde Peleus'a iletilmesi gereken bir bilginin verildiği duygusu verecek şekilde yaptı.

Thetis'in bir ara o kadını eleştirdiğini anımsayan Peleus, onun haseti nedeniyle dedikodu yayıyor olabileceğini söyledi, ama Euhippe omuz silkmekle yetindi.

Peleus, "Gerçekten korkunç bir şeyler olduğuna inanıyor musun?" diye üsteledi.

"Bunlar senin için korkunç bir şeyler olabilir."

"Ne olduklarını biliyor musun?"

"Yanılıyor olabilirim."

"Yine de anlat."

Euhippe bir an için düşündü, ardından başını iki yana salladı. "Öyleyse düşünmem gereken nedir? Nasıl davranmalıyım?"

"Bir şey yapman gerekmez. Bebek doğana dek bekle."

"Sonra?"

"Bırak sabırla bekleyelim. Zamanı geldiğinde ne yapılması gerektiğini görürüz."

Zamanı geldiğinde yaşananları tam olarak sadece Peleus'un kendisi bildi ve bu konuda Odysseus altı yıl kadar sonra sarayına ilk kez gelene dek hiç konuşmadı. O zaman içinde Peleus'un yedinci ve hayatta kalan tek oğlu, Kheiron'un yanına dağlara, nasıl yaşanacağını öğrenmeye gitmişti. Peleus kasvetli sarayında Euhippe'nin sessiz, sabırlı bakımı altında yalnız yaşıyordu ve içine büründüğü dalgın ruh hali Argos'a konu olmuştu. Telamon da, Theseus da onu silkeleyip bu halden çıkartmayı denedi, ama ikisi de başarısız oldu. Kheiron dağdan inmek için artık çok yaşlıydı; Peleus'un yüreğindeyse onu görmeye gidecek cesaret yoktu. Böylece Myrmidonların kralı yalnızlığına iyice gömüldü, sarayının bir odasından diğerine topallayarak gezinen, neredeyse hiç konuşmayan, devlet işlerini gitgide artan bir oranda güvendiği bakanlarına bırakan birisi olup çıktı. Pirithoos ve Theseus gibi eski dostları öldü. Güç güneye, Miken ülkesine kaydı. İnsanlar onu unutmaya başladı.

Sonra bir gün Odysseus gemisini İolkos kıyısına yanaştırdı. Onu oraya gitmesi için yüreklendiren Pylos Kralı Nestor olmuştu. Herkes İthaka'nın yaşam dolu genç prensinin yaklaşımlarına yanıt verdiğine göre, belki yaşlı Peleus da öyle yapardı. "Gidip Mysia kıyılarına yapacağın akına onun da katılması için çaba göstersene" demişti. "Peleus zamanının esaslı korsanlarından birisiydi. Şimdi de öyle olabilir."

Odysseus orada bu konuda en ufak bir şans bile olmadığını hemen anladı. Adam kılıç bir yana, gülümsemek için dudaklarının kenarını bile zor kaldırıyordu. Omuz silkip, üstelememeye ve sabah şafakla oradan ayrılmaya karar vermişti ki, Peleus şarap bar-

dağının üstünden ona bakıp, gelişinin üzerinden bir saat geçmesine karşın ilk kez konuştu. "Gelmekle iyi ettin. Çevremdeki herkes gülümsemeyi unutmuş gibi. Sen gülümsemekten başka pek bir şey yapmıyor gibisin."

Odysseus tekrar gülümsedi. "Bana bir şeye mal olmuyor. Seni rahatsız ediyor mu?"

Peleus gülümsemeden başını iki yana salladı. Bir zaman sonra konuşmaya başladı ve içine bir tanrı girmiş olmalıydı ki, bir kez başlayınca durdurulamaz hale geldi. Yaşanan gece çok ağır bir yükün sırttan atılışına tanık oldu; çünkü Odysseus, Peleus'un eşi ve kendisi arasında neler yaşandığına dair konuştuğu tek insandı.

Odysseus, Euhippe'nin işaretini alan Peleus'un kendisini Zeus'un önünde nasıl arıttığını, tanrıçanın bağışlaması için nasıl yakardığını, ve Thetis'in ayinlerini yaptığı deniz mağarasının yakınlarındaki kutsal yere nasıl habersizce gittiğini dehşetle büyülenmiş halde dinledi. Çocuğun doğumunun ertesinde ayın aydınlatmadığı bir karanlık çökmüştü. Onu engellemeye çalışan, uyuşturucu verilmiş kadınları kenara iten Peleus mağaraya girdi ve Thetis ile Harpale'nin gölgeli biçimlerinin harlı közlerle dolu sunağın yanında, tanrıçaya adanmış ilkel bir tahta totemin altında durduğunu gördü. Harpale'nin elinde zincirlerden yapılma sık örgülü bir zırh vardı. Thetis çığlık çığlığa ağlayan bebeğinin kundağını çözüyordu ve Peleus o anda ne yapmaya niyetlendiklerini anladı. Zamanında gelmiş olmasa, eşi ve Harpale daha önce defalarca yapmış oldukları şeyi yineleyecek, bebeği zırhın içine koyup, minik bedeni sunaktaki közlerden gelen sıcak havada ileri geri, ölümsüzlüğe kavuşana dek sallayacaktı.

Peleus bir lanet ulumasıyla kılıcını çekti, Harpale'yi oracıkta öldürdü ve bebeği çığlıklar atan annesinin elinden kaptı. Tuttuğu çocuk küçük bir fırtına gibi yaygaraya başlamasa Thetis'i de öldürebilirdi. Ama kılıcı tekrar kaldıracak duruma geldiğinde cinnet ânı geçmiş, Peleus bunu yapamayacağını anlamıştı. Thetis onun yüzündeki çelişkili ifadeyi gördü. Kafasını karıştıran küçük bir kahkaha attı.

Bebek kolları arasında debelenirken Peleus ona bir çılgına bakar gibi baktı, Thetis de onun bakışlarını yakaladı. Mağaranın sıcak ve deniz kokulu havasında bebeğin alevlerden kurtulduğunun, ama Thetis'in yaktığı o ateşin birbirlerine duydukları sevginin tüm izlerini bir anda sildiğinin bilincine vararak hiç kıpırdamadan durdular.

Yüreği paramparça olan ve Kheiron'un kızının ölüm emrini vermek istemeyen Peleus, onu bir süre ev hapsinde tuttu. Çocuk Euhippe'nin arkadaşlarından birisi olan, bir zamanlar avda yakalanarak getirilmiş, Peleus'un ısrarıyla serbest bırakılmış, ardından saray aşçılarının arasına katılmış bir Kentaur süt nineye verildi. Minik bebeğe, dudakları sütannesinin memesinde ısınmadığı için 'dudaksız' anlamına gelen Akhilleus adını veren o kadındı. Ama Peleus oğlunun yüzüne bakmakta bile zorlanıyordu, çünkü çocuğun ağlaması ona o dehşet gecesini anımsatıyordu. Öte yandan bir şeyde çok kararlıydı, bu da Thetis'in kendisine ve çocuğa kesinlikle yaklaşmamasıydı. Sonunda Tesselya'ya dönerse öleceği şartı altında, Thetis'e her zaman yapmayı istediği şey için izin verdi; o da uzak Skyros adasında annesinin halkına katıldı.

Gözleri ateşin sönmeye yüz tutmuş közlerine dikili olarak oturan adama karşı içi sevgiyle dolan Odysseus sonunda, "Ama çocuk yaşadı" dedi. "Şimdi bir oğlun ve vârisin var."

"Ki onu çok az tanıyorum" diye yanıt verdi Peleus. "Ve o benim hakkımda hiçbir şey bilmiyor."

"Bu durum düzeltilebilir. Onu istediğin zaman Kheiron'un okulundan geri çağırabilirsin."

"Burada benimle karanlıkta yaşaması için mi?"

"Çocuk aydınlık verebilir."

Peleus içini çekerek genç İthakalının yüzünü inceledi. "Şükürler olsun ki, o çocuğun, babasından güçlü olacağı kehaneti yapılmıştı."

Odysseus, "Öyleyse gerçekten çok büyük biri olacak" dedi.

Yeni dostunun eşliğiyle içi ısınan Peleus, Odysseus'dan bir zaman İolkos'da kalmasını istedi. İthakalı mutluluk duyarak kabul edince, iki adam sık sık sohbet eder, öykülerini, serüvenlerini birbirine aktarır, dünyadaki değişikliklerden, özellikle de Atreus'un oğlu Agamemnon'un Miken ülkesi tahtına çıkışından, gücünü yakın zamanda tüm Argos'un Yüksek Kralı olma iddiasını ileri sürebilecek kadar artıracağından söz eder oldu. Daha sıradan konular üstüne konuştukları da oluyordu; ve bir başka konuğun geldiği haberi verildiği akşam da Odysseus ile ev sahibi neşeyle gülüyordu.

Menoitios, Kral Actor'un evlilik dışı oğlu olması nedeniyle Peleus'la uzaktan akrabaydı ve Locria kenti Opoeis'dan gemisiyle boğazlardan geçerek onun yardımını istemek için gelmişti. Menoitios'un altı yaşında, bir aşık oyunu kavgaya dönüşünce arkadaşlarından birisini öldürerek başına bela alan bir oğlu vardı.

"Çocuk içinde büyük kötülük taşımıyor" dedi kaşlarını çatarak. "Tutkulu ruh hali sayılmazsa elbette. Ve her ne kadar yüreğimi parçalasa da, onu Opoeis'da yanımda tutamam. Artık üstünde kan suçu var ve öldürdüğü çocuğun babası oğlunu benim kendi oğlumu sevdiğim kadar severdi."

Peleus başını salladı. "Benden yapmamı istediğin şey ne?"

Menoitios oğlunu salona getirip getiremeyeceğini sordu ve izin verilince, Peleus ile Odysseus kendilerini, gür saçlı, bakışlarını kararlı bir şekilde yeni yıkanmış olduğu anlaşılan ayaklarına dikmiş, altı yaşındaki cılız bir oğlanla karşı karşıya buldular. Kendi kaderinin bir zamanlar başka bir gencin ölümüyle nasıl çizildiğini anımsayan Peleus, "Adın ne senin, çocuk?" dedi.

Küçük yüz önce hızla ve aksi bir karşı koyuşun belirtisi olan dik bakışlarla kalktı, ardından tekrar yere eğildi.

Menoitios, "Adı Patroklos" dedi, "ama gördüğünüz gibi şu zamana dek babasına fazla zafer yaşatmadı."

Odysseus usulca, "Daha çok zaman var" diye araya girdi.

Menoitios rica yansıtan bakışlarını Peleus'a çevirdi. "Oğlunu Kentaur'a gönderdiğin doğru mu?" Peleus başını sallayınca ekledi. "Onun bu çocuğu da adam edip edemeyeceği konusunda ne düşündüğünü bilmek isterdim."

Peleus yavaş bir sesle, "Beni adam etti" dedi.

"Pirithoos'un düğününde olan korkunç şey... Yani onların sarhoş olunca..." Peleus'un kaşlarının çatıldığını görünce duraksayan Menoitios, "Demek istediğim" diye tekrar söze başladı, "Sen Kheiron'a gittiğin zaman zaten erişkin değil miydin?"

"Oradan ayrıldığımda çok daha erişkindim. Ona çocukken gönderilen Pirithoos ile İason da öyleydi. Ve ben Kentaurların arasında kalsaydım daha iyi bir adam olabileceğimi düşünürüm hep." Peleus başını iki yana salladı. "Ama kaderim öyle çizilmemişti. Tüm bunlardan ötürü oğlumu Kheiron'a mutlulukla gönderdim. Ve o zamandan beri Myrmidion halkımdan birçoğu aynı şeyi yaptı." Patroklos'un ağırlığını sıkıntıyla bir ayağından diğerine aktardığı yere baktı. "Yüzüme bak çocuk." Patroklos aksi bir suratla emri yerine getirdi. "Avlanmak ve atlarla nasıl konuşulacağını öğrenmek ister misin? Baharatlarda saklı büyüleri öğrenmek ister misin? Hayvanların ağaçların arasından çıkarak dinlemek için geleceği şekilde şarkı söylemeyi, lir çalmayı öğrenmek ister misin?"

Patroklos biraz duraksayarak da olsa başını salladı.

Odysseus gülümseyerek, "Sanırım o okula ben de gitmek isterim" dedi.

Kendi önerisi karşısında hayrete düşse de Peleus ansızın, "Öyleyse yarın benimle dağa gel" deyiverdi.

Odysseus şaşkınlıkla dostundaki değişimi izliyordu. Tanrılardan birisi etrafta işbaşında olmalıydı. Ensesindeki tüylerin ürperdiğini hissetti. Ama gülümsedi ve başını salladı. Neden olmasındı ki? Evet, oraya gitmekten mutluluk duyacaktı.

Peleus tekrar Menoitios'a döndü. "Kendi oğlumun nasıl olduğunu görme zamanı da geldi zaten. Sen doğru olanı yaptın. Oğlunu bana bırak."

Yıldırım düşmüş bir ağaç ve karnı doyurulacak çocukların artması sayılmazsa, Peleus dağın koyağını orada olduğu zamandan beri neredeyse hiç değişmemiş halde buldu. Ama Kheiron çok yaşlanmıştı, yanakları Peleus'un anımsadığından daha çöküktü ve gözlerinin etrafındaki kırışıklıklar epey derinlere gömülmüş-

tü. Hâlâ çevik sayılsa da, hareketleri daha yavaştı, yürürken daha fazla topallıyordu ve oğlunun ve onun dostunun gelişi nedeniyle şükranlarını sunmak için kısrak sütünün bir parçasını tanrıların şerefine yere dökerken elleri titriyordu. Odysseus'u halkı adına sıcak bir şekilde selamladı, Patroklos'a gülümsedi ve dere boyunda diğer çocuklarla oynamak için göndermeden önce ona birkaç soru sordu. Bir çocuk Akhilleus'u bulması için ormana salındı, Peleus da mağaraya doğru yürürlerken Patroklos'un ona neden gönderildiğini açıkladı. Ama Kheiron yanıt olarak başını hafifçe sallamakla yetindi ve ardından Peleus'un kayaları aşarken topallamasını işaret edip, "Bana daha önce gelmeliydin" dedi. "Son geldiğinde de, bu defa da."

Odysseus yemek yerlerken Kheiron'un yaşam şekline duyduğu hayranlığı vurguladı. "Biz İthaka'da yaşamı basit tutmayı hâlâ severiz" dedi. "Kimi insanlar bizi kaba ve barbarca buluyor, ama içteniz ve gereksindiğimiz her şeye sahibiz. Beni oradan uzaklara sürükleyen sadece serüvene duyduğum yatışmak bilmeyen şehvet; ama her zaman eve dönmekten mutluluk duyarım."

Peleus içini çekti. "Buradan hiç ayrılmamam gerekirdi."

Kheiron, "İnsan alınyazısını izlemeli" dedi. "Ve seninki güç bir yazgıydı. Bunu zamanında görmem gerekirdi, ama yüreğin görse de inanmak istemediği şeyler vardır." Peleus yazgısıyla ilgili şeylerin kabahatinin Kheiron'a yüklenemeyeceği konusunda direndi, ama yaşlı kral başını vakarla iki yana salladı. "Annesinin yolunu izlemiş olsa da Thetis benim kanımdan ve ben bir baba olarak başarısız oldum."

Odysseus onun çağın en büyük kahramanlarından birçoğuna babalık yaptığını söyleyerek buna karşı çıkınca, yaşlı Kentaur, insanın, diğerlerinin çocuklarına gereken özeni gösterebileceğini, ama kendisininki söz konusu olduğu zaman beceriksiz olabileceğini söyleyerek içini çekti. "Bana sadece erkek çocuklar gelir" dedi. "Ve her ne kadar dünyanın gücü Göklerin Babası Zeus'a geçmiş olsa da, gizemlerinin insanlar tarafından kimi zaman kavranması zor olsa da, tanrıçalar hâlâ biz insanlar üstündeki güç iddiasını sürdürüyor." Sıkıntılı bakışlarını Peleus'e yöneltti ve bir kez daha

iç çekti. "İyi bir oğula sahipsin. Şimdiden becerikli bir avcı ve rüzgâr gibi koşuyor. Ayrıca yüreğini parçalayacak bir şarkı sesine sahip. Akhilleus ile gurur duyacaksın, ki o seninle zaten övünüyor." Peleus'un başının şüpheyle bir yana eğildiği Kheiron'un gözünden kaçmamıştı. "Ah, evet!" dedi. "Babasının Tesselya'da büyük bir kral olduğunu biliyor, ve bu konuda yüksekten atarak böbürlenirken birkaç darbe de aldı."

Aynı anda üç adam dağın koyağında bağrışan erkek çocuklarının sabırsız, karışıklığa teşne bağrışlarını duydu. Konuşmalarını sürdürmeye çalıştılar, ama gürültü, Kheiron ayağa kalkıp, "Buna son vermenin zamanı geldi" demesine kadar sürdü.

Konukları onu mağaranın ağzına doğru izledi ve aşağıdaki çimenliğin etrafında daire oluşturmuş karmakarışık saçlı çocukların bağırarak kızıştırdığı, dövüş köpekleri gibi kavga eden iki çocuk gördüler. Yerde birbirlerini yumruklamayı bırakıp doğrulduklarında, ikisinin de burnu köpürerek kanıyordu.

Peleus koyu kırmızı tuniği içindeki Patroklos'u tanıdı. "Babası beni onun hırçın bir yapısı olduğuna dair uyarmıştı, ama bu yine de iyi bir başlangıç olmadı. Umarım diğeri onun karşısında durabilecek kadar güçlüdür."

"Öyledir herhalde." Kheiron dönüp ona gülümsedi. "O senin oğlun."

Ateş Kehaneti

Peleus ile Thetis'in düğününden sonra ölümlülerin dünyasından tüm bir nesil geçti, ama tanrıçalar arasındaki tartışma durulmadı ve Zeus da bir çözüm bulmaya yaklaşamamıştı bile. Sonunda etrafını saran sıkıntılı hava nedeniyle sabrını yitirip, tanrılardan bir konsey topladı ve ölümsüzler arasında en dirayetli, en üstün hitabet yeteneğine sahip olan Hermes olası bir çıkış yolu öne sürdü.

Dediğine göre, tanrıçaların üçü de net bir karar verilmeden tatmin olmayacaktı. O denli açık olan bir başka şeyse, ölümsüzlerin hiçbirisinin bitmek bilmez bir güceniklige yol açmadan onlardan birisi lehine karar verecek durumda olmadığıydı. Onun önerisi kararın tarafsız bir ölümlünün ellerine bırakılmasıydı.

Çekişmeyi gerisin geri ölümlüler diyarına gönderme düşüncesinden hiç de hoşnutsuzluk duymayan Zeus ona aklında belli birisi olup olmadığını sordu.

Hermes gülümseyerek, "Bence bu tam Paris'in karar verebileceği bir konu" dedi.

Ares bu isim dile getirilince başını kaldırdı. Savaşı kendilerine spor edinmiş, kafaların yuvarlanmasından, diğerlerinin sanatın daha güzel dallarından hoşlanması kadar zevk alan insanların yaşadığı Trakya'dan kasılarak yeni dönmüş olan bu yakışıklı ve kabadayı tanrının, elmanın hangi tanrıçaya verilmesi gerektiği konusunda en ufak şüphesi dahi yoktu. Dolayısıyla gerçek şiddetten yoksun bu çekişmeden usanalı çok olmuştu. Şimdi sabırsızlıkla, Paris'in kusursuz bir seçim olduğunu açıkladı. Onun İda Dağla-

rı'ndaki en iyi dövüş boğalarını seçen keskin gözlü, adil düşünceli birisi olduğunu biliyordu.

Artemis, ormanlara dönmek için sabırsızlansa da, boğalara meraklı birisinin ortadaki sorunu çözmek için ideal seçim olamayabileceğini ileri sürdü. Ama Hermes buna yanıt verme fırsatı bulamadan Ares, Paris'in bir seferinde kendi yetiştirdiği şampiyonu yenecek boğa için bir taç öne sürdüğünü anlatmaya koyulmuştu bile. Ares sadece sportif amaçlarla boğa şekline girmiş ve Paris'in canavarını yenmişti. Tüm koşulların ona karşı olacak şekilde düzenlenmiş olmasına karşın Paris, keyfini hiç bozmadan tacı vermişti. Evet, Ares adil karar vermesi konusunda ona güvenilebileceğinden emindi.

Hermes o anda dövüşken boğalara hiçbir tutkulu ilgi duymayan tanrıçalara tatlı tatlı gülerek, "Belki de eklemem gerek" dedi. "Paris ölümlüler arasındaki en yakışıklı erkektir."

Zeus bu sözler karşısında homurdandı; tanrıçalara sert bir bakış gönderdi. "Üçünüz de bu yakışıklı ölümlünün kararını kabul edecek misiniz?" Onlar başlarını sallayarak kabullendiklerini belirtince Olympos'un efendisi rahatlayarak içini çekti.

"Pekâlâ öyleyse; kararı Paris verecek." Ve Hermes'e tanrıçaları İda Dağı'na götürme görevini verdikten sonra düşüncelerini diğer konulara yoğunlaştırdı.

Güneşin altında oturmuş, sürüsünün İda Dağı'nın çayırlarında otlamasını izlemeye dalmış olan Paris, elbette ki tanrıların, içinden çıkamadıkları bir meselenin çözümü için kendisini seçtiğinden habersizdi. Ama o zamanlar kimi başka gerçeklerden, özellikle kendi doğumu ardındaki gizemden de habersizdi; o ürküntü verici sorumluluk üstüne bırakılan genç adam, olduğuna inandığı sade çobandan çok daha fazlasıydı.

Yıllar önce, doğmasından önceki saatlerde annesi kehanet içeren bir düşten dehşet içinde uyanmıştı ve o düş şimdi dünyanın üstüne parlak kızıl bir ışık yaymaya başlıyordu. Nasıl ebeveynler çocuklarını vücuda getirirse, bir öykü de diğerini doğurur ve kim-

se Paris'i ebeveynleri, hatta babasının babası hakkında bir şeyler bilmeden anlayamaz.

Son Truva düşmeden önce başka birçok Truva vardı. Bunlardan birisine Laomedon adlı bir kral tarafından hükmediliyordu ve kentin öykülerinde, Zeus'u kızdırmanın aşağılayıcı bir cezası olarak tanrılardan Apollon ile Poseidon'un kralın hizmetinde nasıl gündelik amele olarak bir yıl boyunca çalışmaya zorlandığı anlatılırdı. Koşulan şarta göre Poseidon kentin çevresine sur çekilmesi işiyle uğraşmak zorunda kalırken, Apollon da lir çalarak Laomedon'un İda Dağları'ndaki sürülerine çobanlık yapmıştı. Yapımına bir ölümlü karışmadığı sürece duvarların asla yıkılmayacağını bilen Poseidon, işin bir bölümünü Peleus ile Telamon'un babası olan Aiakos'a havale etti. Ama Laomedon'un doğasında sadakatsiz bir yan vardı ve iş tamamlanınca, başta kararlaştırıldığı gibi krallıkta o yıl doğan çiftlik hayvanlarının tümünü bedel olarak vermeyi reddetti.

Tanrıları o işlere koyanın kendisi değil Zeus olduğunu savunuyordu. Ayrıca her şey bir yana, ölümsüzlerin kendi kendilerine sağlayamayacağı ne tür gereksinmeleri olabilirdi ki? Böylece onları kentten eli boş gönderdi.

Tanrılar intikam için ağırdan almayacaktı. Fare-tanrı diye de bilinen Apollon kendi hesabına Truva'yı veba salgını olarak ziyaret etti. Yerleri-sarsan Poseidon ise kıyılarına devasa bir deniz canavarı saldı. Salgından zaten bitap düşen halk, topraklarının canavarın gönderdiği tuzlu su baskınlarıyla verimsiz hale geldiğini görünce, Laomedon'un Zeus kâhinlerine tanrıların nasıl hoşnut kılınabileceğini danışmasında diretti. Gelen yanıt açık ve kralın sevgili kızı Hesione'yi kurban etmesinin yeterli olacağı yönündeydi.

Laomedon diğer hemşehrilerini Hesione'nin yerine canavara kendi kızlarını sunmaya zorlayarak karara direnmek için elinden geleni yaptı. Ama Truva birliğinin üyeleri acılarının nedeninin kralın hıyanetinden kaynaklandığının çok iyi farkındaydı ve en fazla durumun kurayla belirlenmesine rıza gösterecekti. Tanrıların da işe karışmasıyla, çekilen kuradan çıkan isim Hesione'yi gösterdi. Laomedon böylece, kızının üstündeki takıları dışında

her şeyin sıyrılıp alınmasını, kıyıdaki bir kayaya zincirlenmesini ve tek başına ölüme terk edilmesini çaresizlik içinde izlemek zorunda kaldı.

Hesione, dostu Telamon ile birlikte Amazonlar ülkesine çıktığı seferden dönen Herakles tarafından bulunduğunda deniz yükseliyor, çıplak bedeninin etrafında çalkalanıyordu. Olağandışı gücünü kullanan Herakles zincirleri kırdı ve Hesione'yi salıverdi. Ama deniz canavarı hâlâ serbestti ve Herakles, Laomedon ile pazarlığa oturdu; ona ahırının gururu olan iki ölümsüz beyaz kısrağı karşılığında canavarı ortadan kaldırmayı önerdi.

Kral öneriyi kabul etti ve üç korkunç gün süren bir dövüş sonunda Herakles canavarı öldürmeyi başardı.

Laomedon sözüne olan sadakatsizliğini bir kez daha kanıtladı. Oğlu Podarkes'in basiretli öğüdünü duymazdan gelerek sözünü verdiği ölümsüz kısrakları ölümlü atlarla değiştirdi ve Herakles de hilenin farkına varınca Truva'ya savaş açtı.

Bu, kenti harap edecek bir savaştı. Aiakos'un oğlu olarak Telamon, Truva surlarının hangi bölümünün babası tarafından örüldüğünü, yani en zayıf yerin neresi olduğunu buldu. Kent savunmasında o yerden bir gedik açınca Herakles de saldırıda ona katıldı, saray yağmalandı. Herakles hınç dolu bir öfkenin güdüsüyle Laomedon'u ailesinin büyük bölümüyle birlikte öldürdü. Hesione'nin yaşamı bağışlanmış, ama o da istememesine aldırmaksızın Salamis'teki kalesine götürülmek üzere Telamon'a verilmişti. Öte yandan, Hesione'ye Truva'dan ayrılmadan önce başka bir tutsağın yaşamını fidye karşılığı kurtarma izni verilmişti. Kurtarmak için seçtiği yaşam hayatta kalan tek kardeşi Podarkes'inki oldu. Bu, Herakles tarafından üstünden dumanlar tüten bir harabeye indirgenmiş kente kral olarak atanacak kişiydi. Yeni kral sonraları fidye karşılığı yaşayan, yani Priamos olarak bilinecekti.

Bu aslında öykünün Truva ozanları arasında dile getirilen ve Telamon ile Herakles'in Akhalar arasında yaymaktan keyif duyduğu anlatımıdır. Ama Odysseus'a Telamon'un kardeşi Peleus tara-

fından farklı bir anlatım sunulmuştu. Onun da bana aktardığı anlatım şuydu:

Telamon ile Peleus çocukken babaları ile Truva Kralı Laomedon arasında uzun yıllardan beri süregelen bir kavga olduğunu biliyordu. Çoğu insan tarafından bilgeliği ve yetenekleriyle tanınan Aiakos'a Truva'yı çevreleyen surların yenilenmesi işinin verildiği doğruydu. Kent depremin tehdit ettiği topraklar üstünde durduğundan, Aiakos Poseidon ile onun gizemlerini anlayabilenlerin ilahi yardımına niyaz etti. Bundan başka, yanında kendisini Apollon'a adamış bir ozan getirdi. Büyük taş blokların oyulması, yerinden kıpırdatılması ve kaldırılması gibi ağır bir işte çalışan adamları müziğiyle rahatlatan bu ozandı. Çalışmalar iyi gitti. Burçlar tarafından korunan azametli yeni kapılar inşa edildi. Kireçtaşı bloklar surun alt bölümüne dikkatle hesaplanmış bir açı verecek şekilde ve beceriyle yerleştirildi. Onların üstünde mazgallı bir duvar yükseldi. Böylece ovaya rüzgârlı bir tepeden bakan Truva'nın yeni surları hem sağlam, hem de çok güzel oldu.

Öte yandan, iş henüz tamamlanmadan Laomedon'un para sıkıntısı çektiği anlaşıldı. Aiakos kralın işin geri kalanı için harcama yapmakta isteksiz olduğunu anlayınca, araç gerecini toparladı, batı duvarının bir bölümünü tamamlanmamış ve etkilere açık bir halde bırakıp Salamis'e döndü. Sonunda da, Laomedon'un borçlu olduğu parayı ödememesine öfkelenerek Poseidon ile Apollon'un lanetini kentin üstüne çağırdı.

Truvalılar yıllar sonra bir sabah korkunç bir sesle uyandı. Körfezin suları karanın denize doğru çıkıntı yaptığı iki uçtan Hellespont'a[11] doğru emiliyor, taşlarla, balçıkla, eski gemi kalıntılarıyla kaplı berbat kokulu bir bataklık halindeki deniz yatağını ortada bırakıyordu. Kentin altındaki toprak hareket etmeye başladı. Yapılar çatladı, yana eğildi, ardından çöktü. Deniz devasa bir duvar halinde geri gelirken insanlar evlerinden kaçtı; sudan duvar kıyıda durmayıp verimli ovaya yürüdü, ekini yok edip topraklara tuzunu bıraktı.

11) Çanakkale Boğazı. (ç.n.)

Aiakos'un surları şoka dayandıysa da, batı surlarıyla onların gerisindeki birçok ev ayakta duramadı. O gün yüzlerce yaşam, yıkılan tuğla duvarlar altında sıkışarak ya da boğularak kaybedildi. Çürüyen şeylerden gelen çok kötü bir koku kentin havasını kirletti. Birkaç gün içinde de veba başladı.

Telamon ile Herakles çalkantılı dalgalara, Amazonlar ülkesine yaptıkları şiddet dolu seferden geriye kalan tek gemileri Karadeniz'den Hellespont'a girerken yakalandı. Onlar Truva kıyılarına ulaştığında artık kötü hava temizlenmiş, sular biraz durulmuştu. Ama kıyıyı izleyerek ilerlediklerinde, çıplak bir genç kadının köpüklü dalgaların çevresinde kabardığı kayalara bağlanmış olduğunu şaşkınlıkla gördüler.

Kız korkudan ve soğuktan yarı ölü haldeydi, ama Herakles onun serbest kalmasını sağladı, gemiye aldı ve kendine getirdi. Bu elbette ki Prenses Hesione değildi, çünkü Laomedon kızının adının kentte düzenlenen kuradan hariç tutulması için gereken önlemleri almıştı. İsmi çekilen genç kadından, Telamon ile Herakles kentin düştüğü çaresiz durumu öğrendiler. Üstüne çöken belalarla ilkel bir dehşet ülkesine indirgenen Truva'nın halkı tanrıları yatıştırmak için insan kurban etme yoluna başvurmuştu.

Karşısına çıkan fırsatın farkına varan Telamon, hemen Aegina'ya yelken açtı ve babasına lanetinin sonunda meyvesini verdiğini anlattı. Aiakos on geminin parasal yükünü üstlenirse Truva'ya dönecek ve tahsil edilemeyen ödemeyi talan yoluyla alacaktı. Aiakos paranın sadece bir bölümünü karşılamayı kabul etti, Telamon da gerisi için Peleus'a gitti ve reddedildi. Sonunda o ve Herakles, Truva üstüne sadece altı gemiyle hareket etti, ama yanlarında surların en zayıf yerinde bir gedik oluşturup zaten perişan halde olan kenti yağmalamalarına yetecek kadar çok adam vardı.

Sefer avuca sayılan nakit sikke ve talan açısından kârlı olmakta başarısızdı, ama Laomedon öldürülmüş, Telamon onun güzel kızı Hesione'yi yağmadan kendisine pay olarak almıştı. Laomedon'un en sağduyulu oğlu olan Podarkes, hayatını ancak babasının hazinesinden geri kalan bölümün yerini açıklaması karşılığında kurtardı. Telamon dönüş için yola çıkmadan önce genç Truvalıya eprimiş bir taç giydirdi ve onu Kral Priamos olarak selamladı.

Dehşete düşmüş, aşağılanmış, ama sağ kalmış olan Podarkes o ismi asla gururla taşımayacağına, Truva hazinelerini rehinden kurtarmak için gereken her şeyi yapacağına ve günün birinde denizin öte yanından gelen barbarlardan öcünü alacağına dair kendi kendine and içti.

Truvalılar o zamana dek batıya, atalarının nesiller önce göçüp geldiği denizin ötesindeki Argos'a dönük yaşama eğilimindeydi. Genç Kral Priamos ise şimdi Hitit İmparatorluğu'nun büyük bürokratik rejimiyle pazarlıklara girişerek, yeniden yapılanma için karşılığını ticaretle ödeyeceği borç arayarak doğuya döndü. Orada lütufkâr bir tavırla karşılaştı. Asya kıta sahanlığının tüccarları da Karadeniz ticaret erişimini denetleyecek, iyi yönetilen bir kentin getireceği yararları algılamakta gecikmemişti. Kısa zaman sonra Mısır'dan da gemiler gelmeye başladı. Truva surlarının içinde yeni yapılar yükseldi, sadece yeni saraylar ve evler değil, insanların doğudan gelenler kadar kentin kendi dağlarındaki sürülerden de elde edilecek olan hammaddelerden kumaş yapmak üzere yerleştirileceği büyük dokuma işlikleri de yapıldı. Truvalıların çalışma yetisi dilden dile dolaşır oldu, bu çalışmanın ürünlerinin niteliği de yüksek olduğundan ticaret kârlı hal aldı. Priamos kent surlarının ardında da, halkının geleneksel yeteneklerinden birisi olan at yetiştiriciliğini fark gözeten alıcıları atlarını almak için Truva'ya yöneltecek kadar yüreklendirdi. Ve kral bunların yanı sıra, Dardanyalı hısımlarının İda Dağları'nın otlaklarında yetiştirdiği ıslah edilmiş güçlü boğa türünden özel bir zevk alıyordu.

Priamos tanrılara ona gösterdikleri keremden ötürü şükranlarını sunmakta zaman yitirmedi. Tahta çıkışının hemen ardından kutsanmış eski bir dağ türbesini salgın hastalığı getiren ve şifasını da veren Apollon Smintheus'a vakfetti. Ardından tanrıya kentin içinde yeni bir tapınak sundu ve bir başkasını kutsal kent Thymbra'da ona adadı. Refah artınca işliklerle, depolarla, biraz yukarısındaki Pallas Athena'nın sadece üç cubit[12] boyunda ama biz-

[12] Dirsekten orta parmağın ucuna kadar olan mesafeye eşit eski bir uzunluk ölçüsü. (ç.n.)

zat tanrıça tarafından yapılmış olan ve kentin korunmasının ona bağlı olduğu söylenen Palladion adlı eski ahşap yontusuna mekân oluşturan yeni tapınakla çevrili geniş bir çarşı inşa ettirdi.

Kral o arada evlendi de. Eşi Hekabe bir Trakya kralının kızıydı ve evlilikleri önemli bir askeri ve ticari ittifakı mühürledi. Ama aralarında aşk da vardı ve Priamos'un mutluluğu, kraliçesi, kentin temel direğini oluşturacağı umulduğundan Hektor adı verdikleri gürbüz bir oğul doğurunca tamamlanmış gibi oldu. Bunun üstünden fazla zaman geçmeden Hekabe tekrar gebe kaldı ve her şey o doğumdan birkaç gece önce meşum bir düşten dehşet içinde uyanana dek yolunda gider gibi algılandı.

Düşünde yanan bir meşale doğuruyor, o şeyden çıkan alevden yılanlar tüm Truva kenti, İda Dağları'nın ormanları tutuşana dek sürüler halinde etrafa yayılıyordu. Bu korkunç ateş kehanetinden ürken Priamos, aynı zamanda Thymbra'daki Apollon tapınağının rahibi olan ve kendisine düş yorumlama yeteneği bahşedilmiş kâhinini çağırttı. Rahip kralın korkularını doğruladı; Hekabe'nin rahmindeki çocuğun yaşamasına izin verilirse, bu durum kente büyük yıkım getirecekti.

İki sabah sonra gaipten haber veren kişi kendinden geçerek bir esrime haline girdi ve o gün kraliyet ailesinden bir çocuk doğacağını bildirdi. Kötü yazgı ancak hem annenin, hem de çocuğun öldürülmesiyle defedilebilirdi. Priamos'un dehşet dolu bakışları altında, Hekabe'nin doğum sancıları o anda başladı.

Öte yandan kraliçe saray erkanı içindeki tek gebe kadın değildi ve sabah saatleri geçmeden Priamos, kız kardeşi Cilla'nın bir oğlan çocuğu doğurduğu haberini aldı. Yüreği sızlasa da, eşinin ve oğlunun kurtulmasıyla rahatlayarak hem kız kardeşinin, hem de bebeğin derhal öldürülmesini emretti. Cesetlerin kentin kutsal bölgesine gömülmesini sağladıktan sonra Priamos, tanrıların tatmin olduğu, kentinin güvenliği sağlandığı umutlarıyla eşinin odasına döndü. Ama Hekabe de doğum yaptığında gece henüz çökmemişti.

Priamos gözlerini oğlunun huzur dolu yüzünden çekip, yatak odasına giren Apollon rahip ve rahibesine bakmak için başını kal-

dırdı. Bir kez daha yapması beklenen şeyin ne olduğunu biliyordu, ama o daha öte ve kendisine daha yakın ölümlerin emrini veremiyordu. "Bugün kraliyet ailesinden bir ananın ve çocuğun ölmesi yeterli değil mi?" diye direndi. "Tanrılar artık hoşnut olsun."

Rahip ciddi bir sesle ona, babası Laomedon tanrılara hile yapmaya kalkıştığı zaman Truva'nın üstüne ne denli korkunç bir kader çöktüğünü anımsattı ve rahibe de en azından çocuğun mutlaka ölmesi gerektiği kararında diretti. Kentin yıkımını rahminde taşıdığı haberini veren Hekabe'nin kendi düşü değil miydi? Çocuğun öylesine korkunç bir bedel karşısında yaşamasına izin vermek akıllıca olur muydu?

Rahibe, "Bu kötülüğü dünyaya sen getirdin" dedi. "Onun ölümünü sağlayacak güç ve bilgelik de senin olsun."

Hekabe bunu inleyerek reddedince, rahip bakışlarını krala çevirdi. "Yaptığın her şeyi hakkında kötü kehanet olan bir çocuk için tehlikeye atacak mısın?"

Priamos, "Ben Apollon'a eksiksiz hizmet ettim" diye karşı çıktı. "Ona karşı nasıl bir yanlış yapmış olabilirim ki bana böylesine zulmediyor?"

Rahip ellerini iki yana açtı. "Apollon zaman kuyusunun derinlerine bakar. Onun tasası bu kentin güvenliğine dönüktür."

Rahibe, "Krallığın yaşayacaksa çocuk ölmeli" diye üsteledi.

"Kız kardeşim ve onun yeni doğmuş çocuğu benim emrimle öldürüldü!" diye bağırdı Priamos. "Tüm Erinye'lerin[13] beynimde tünemesini mi sağlayacaksınız? Ne kadar kan suçunu üstlenmeye dayanabileceğimi düşünüyorsunuz?"

Rahip bakışlarını kaçırdı. "Bu kurban için dayatan biz değiliz. Kral kenti ve çocuğu arasında seçim yapmalı."

Çevresinde merhamet aranan, ama zerresine rastlayamayan Priamos başını kaldırdı. "Öyleyse çocuğun ölümünü seçiyorum. Ama bu ne eşimin elinden olacak, ne de benim." Ağlayan bebeği annesinin kollarından alıp rahibeye verdi. "Nasıl karar verdiyseniz öyle yapın" derken hıçkırıyordu. "Ve bizi yasımızla baş başa bırakın."

---

13) Erinye'ler: Kimi zaman bir, kimi zaman üç, kimi zaman birçok olarak gösterilen öç alma tanrıçaları. Suçluları, özellikle insan öldürenleri kovalayarak çıldırtırlar. (ç.n.)

Rahip ile rahibe, Hekabe arkalarından feryat ederken odadan çıktı ve bebeği öldürmesi için bir saray muhafızına teslim etti. Ama adam o işi yapacak gücü kendisinde bulamadı. Arkadaşlarına danıştığı zaman aralarından birisi, "İşi Agelaos'a ver" dedi. "Kasaplığa alışkındır."

Ve böylece, kralın baş çobanı Truva ovasının ötesindeki Dardanos Dağları'nda kurulu evinin kapısı bir atlı tarafından yumruklanarak uyandırıldı. Agelaos yapması istenen şeyin ne olduğunu öğrenince bebeğin kundak bağlarının gevşediği yere baktı.

"Sağlıklı bir oğlan gibi görünüyor" dedi. "Neden ölmesi gerek?"

Atlı, "Çünkü kralın emri böyle" diye yanıtladı.

Bu kimsenin istemediği görevin nasıl olup da kendisine düştüğünü merak eden Agelaos başını iki yana salladı. "Kral nasıl ölmesi gerektiğini de söyledi mi?"

"Senin karar vereceğin herhangi bir şekilde." Adam atını dörtnala kaldırmak için döndürdü, omzunun üstünden, "Bu tanrıların iradesi" diye seslendi. "Kendini sorumlu tutma."

Hayatı boyunca sayısız hayvan öldürmüş olmasına karşın Agelaos'un da bir bebeğin boğazını kesme konusunda o muhafızdan fazla cesareti yoktu. Kolları arasındaki yaşam kırıntısına kaşlarını çatarak bakarken, "Tanrılar senin ölmene karar verdiyse" dedi, "bunu kendileri yapsınlar." Ardından çocuğu İda Dağı'nın eteklerinde ormanın seyreldiği bir yere götürdü ve yazgısının kararına göre yaşaması ya da ölmesi için orada bıraktı.

Çoban üç gün sonra eşinin ısrarına dayanamayıp o küçük açıklığa döndü. Oraya yönelmiş bir ayının izlerini görünce, kanlı kundak parçalarından başka bir şey bulamayacağını düşünmüştü; ama yaklaştıkça zayıf bir ağlama sesi esintiyle birlikte kulaklarına ulaştı. Yüksek eğrelti otlarının arasına hızla girince bebeğin hâlâ sağ olduğunu, açlıktan feryat ettiğini ve soğuktan neredeyse morarmak üzere olduğunu gördü. Ve anında yüreği ona düştü.

Bebeği ısınması için göğsüne bastırırken, "Tanrılar o dişi ayıyı seni emzirmesi için gönderdiyse" dedi, "bu, yaşaman gerektiği anlamına gelir, çocuk." Bebeği usulca bir yanından sarkan çantaya

yerleştirdi ve onu eve, eşine götürdü. Bebeğin boynundaki öpücüğü andıran doğum lekesini gören ve yüreğini hemen ona kaptıran da eşi oldu zaten. Çocuk onlara gönderilmişti ve kendisi de ona bakacaktı. Ona, kendisine çanta içinde gelişi nedeniyle 'çanta' anlamına gelen Paris adını verdi.

Yıllar geçtikçe Paris, çevresindeki diğer çobanlar arasında hem yürekliliği, hem de zekâsıyla sivrildi. Çok küçükken bile boğalara karşı en ufak bir korku belirtisi göstermiyordu ve en zevk aldığı şey onların birbiriyle dövüşmesini, kendi hayvanının zafere ulaşmasını izlemekti. Agelaos'un sabırlı eğiticiliği sayesinde kendisini kısa zamanda iyi bir avcı ve yetenekli bir okçu olarak kanıtladı. Ve bir gün, ormana gitmek için evden çıkarken aklından hiç de geçmemesine karşın, yayını av kuşlarını vurmaktan daha ölümcül bir şey için kullandığında henüz sadece on yaşındaydı.

O gün güneş etrafı kavuruyordu ve hava ağırdı. Paris yola neşeyle çıkmıştı, ama öğle sonrası saatlerine doğru üstüne bir uyuşukluk, bir sersemlik çöktü. Fırlattığı ve yitirdiği okları arayarak eğrelti otlarının arasında dolaşırken, fırtınanın kafasının içine girdiği sanısına kapıldı ve kemerinde sadece kart bir tavşan ile bir keklik asılı olduğu halde, keyifsiz adımlarla ağaçların arasından aşağıya doğru yürümeye koyuldu. Aşağılardaki bir ahırdan gelen sabırsız böğürtüyü o sırada duydu.

Babasının sürüyü ona söylemeden başka yere götürmeye karar verdiğini düşünüp şaşıran Paris, garip lehçeli, kulağına yabancı olan kimi erkek bağrışmalarını duyduğunda sürünün güdülmesine yardım etmek için koşmaya başlamak üzereydi. Hâlâ ağaçların koruması altındayken durdu ve bir davar hırsızı çetesinin Agelaos'un o bahar diktiği çiti yıkmakta olduğunu gördü.

Başka bağrışmalarla gözlerini sağa çevirip çobanlarından ikisi tarafından izlenen Agelaos'un köyden dağın eteğine doğru koştuğunu görene dek mızraklar ve kılıçlarla donanmış dokuz adam saymıştı. Gelenlerin ellerindeyse sadece çomaklar ve bir av kargısı vardı. Savaş tolgasıyla gönden yapılma kabaralı göğüslük giyen iri

yapılı bir adam kılıcını çekerek ve diğerlerine destek vermeleri için seslenerek onları karşılamak için harekete geçti.

Paris yayının sapını sıkı sıkıya kavramıştı. Sadağında yedi ok olduğunu gördü. Kuruyan boğazını rahatlatmak için yutkunarak onlardan birisini parmaklarının arasına aldı ve yayının kirişine taktı.

O arada davar hırsızlarından altısı Agelaos ile izleyicilerini bir düzlükte karşılamak için harekete geçmişti ve diğer üçü de geliyordu. Agelaos yanındaki adamın elindeki kargıyı kaparken hırsızların tolgalı önderi kılıcını salladı ve mızraklılardan birisine saldırmasını emretti. Adam mızrağını kaldırdı, ama tam savurmak üzereyken ağaçların arasından ıslık çalarak çıkan bir ok boğazını deliverdi. Çobanlar ve davar hırsızları kanın adamın ağzından fışkırmasını, mızrağın düşüşünü ve kendisinin de yere yığılmasını aynı şaşkınlıkla izliyordu. An kadar kısa bir süre sonra başka bir ok metalin metale çarpma sesini çıkartarak hırsızların önderinin tolgasında sekti. Şaşkınlıktan yararlanan Agelaos kargısını gön yeleği delecek kadar büyük bir güçle savurdu ve adam yere düşüp salyalar saçarak debelenmeye başladı.

Yine herkes bir süre olduğu yerde kalakaldı.

Üçüncü bir ok yay çizerek uçtu ve çimenlere saplandı. Davar hırsızları önderlerini yitirmişti, ama çobanların üçü de şimdi elleri boş halde birkaç metre ötesindeki yedi silahlı adamın karşısındaydı. Paris hırsızlardan zayıf olanına doğru bir atış daha yaptı, adam hemen mızrağını bırakıp kasığına giren okun sapına yapıştı. Geriye kalan ve ağaçların arasında kaç saldırganın olduğunu bilmeyen davar hırsızları ne yapacağını kestiremiyordu. Dördüncü adam homurdanarak aşağıya bakınca ve karnında bir okun titreştiğini görünce, içlerinden üçü bayır aşağı koşmaya başladı. Bunu hemen talihlerindeki beklenmedik değişiklik ve çevrelerinde can vermekte olanların inlemeleriyle cesareti sönen, sadece yaralı yoldaşlarından birisine yardım etmek için duraksayacak olan diğerleri izledi.

Agelaos ile yanındakiler hırsızların kaçışını izlerken Paris elinde yayıyla ağaçların arasından çıkıyordu. Dostlarının çağrıla-

rı kulağına çok uzak yerlerden geliyormuş gibi ulaştı. Hava başının çevresinde uğulduyordu. Boğazı kurumuştu. Agelaos'un kucaklayışından kurtulmaya çabalarken, "Sadece iki okum kalmıştı" diye mırıldandı. Ardından bakışlarını aşağıya, ciğerlerini delip geçen kargıyla yerde yatan adama yöneltti. Başını irkilerek çevirince bu kez de boğazına ok saplanan adamla, gözlerini karnındaki oku geri alması için yakarır gibi onun yüzüne dikmiş olan üçüncüyü gördü.

Çocuğun gözlerinin gerisinde bir yerlerde karanlık bir bulut oluştu. Bu karanlık daire genişleyip, günün tüm ışığını tüketecek şekilde kalınlaşırken, kanın ölmekte olan davar hırsızının ağzından fışkırışını izliyordu.

Paris taşlar üstünden akan suyun sesiyle uyandı. Bir ırmağın kenarında, sazlarla örtülmüş bir çardağın gölgesindeki saman şiltenin üstünde yatıyordu ve beyaz ışıltılar gözlerini kamaştırıyordu. Başını sarmalayan hava baharatlarla kokulandırılmıştı. Birbirine karışmış melisa, sarı papatya ve lavanta kokularını içine çekerek başını kıpırdattı ve hafifçe inledi. Parmağını sakalının uzun buklelerinin arasından geçiren gri saçlı bir adamın yakındaki kayalardan birisinin üstünde oturduğunu o zaman gördü.

Bir kız sesi, "Sanırım uyandı" dedi. Paris ona bakmak için dönünce de, "Evet!" diye bağırdı. "Uyandı." Yüzü eksik dişlerini ortaya koyan bir gülümsemeyle aydınlanmıştı. Kızın saçları da bukleli, ama o kadar açık renkli ve inceydi ki, sanki başının etrafındaki ışıktandı. Üstünde yer yer çimen lekeleri olan beyaz bir mintan, minik elleri arasında da koşuşturmaya çalışan bir fare vardı. Altı yaşlarında olmalıydı. Onun arkasında, daha gerilerde bir yerde mezar höyüğünü andıran, üstü çimlenmiş toprakla örtülü, süslü taş portalları olan iki höyük vardı.

Adam elini Paris'in omzuna usulca koyarken kızına, "Ona su getir" dedi ve gülümseyerek ekledi: "Biraz kıpırdamadan yat. Her şey iyi olacak."

Paris elindeki çanağı kayalar arasındaki bir çatlaktan fışkıran suya eğilerek uzatan kızı görmek için başını çevirdi. Kafasının içi-

nin acıyla kavrulduğunu hissediyordu. Şiddet dolu düşlerindeki yangınlar, tüten duman ve yapıları saran alevler sanki orada hâlâ için için sürüyordu.

Kız gelip çanağı onun dudaklarına uzattı. "Çok hastaydın, Aleksandros" dedi bahşedilmiş bir bilgiye sahip insanların edasıyla. "Ama babama şifa verme yeteneği sunulmuştur. Yakında tekrar güçleneceksin."

Su Paris'in dilinin üstünden aktı, boğazından ışık gibi geçip gitti. Kavrulmuş dudaklarını yaladı, biraz daha içti ve başını tekrar geriye bıraktı. Yakın geçmişi anımsamaya çalışınca aklına gelen şey, sineklerin, canına kıydığı adamların kanlı yaralarının üstünde nasıl kümelendiği oldu. Soluğu hafif bir inlemeyle karışarak çıkmıştı. Sonra, "Benim adım Aleksandros değil" dedi.

"Değil; adının Paris olduğunu biliyorum. Ama o davar hırsızlarını kaçırdığından bu yana sana başka bir isim verildi. Küçük bir çocuk olabileceğini, ama insanoğlunun koruyucularından birisine dönüştüğünü söylüyorlar; bu nedenle sana Aleksandros dediler. Ben bu ismi daha çok beğendim."

Babası, "Bu kadarı şimdilik yeter" dedi. "Ona kendisine gelmesi için zaman ver." Dönüp Paris'e tekrar gülümsedi. "Ben Apollon'un bu kutsal türbedeki rahibiyim. Adım Kebren. Baban seni üç gün önce yakıcı hummadan kurtarıp iyileştirmem için getirdi bana. Fare-tanrı'nın sana müşfik davrandığını öğrenince mutlu olacaktır. İki güne dek seni eve götürmek için burada olacak. Şimdi gereksindiğin şey dinlenmek."

Kız, "Her şey yolunda, Aleksandros" dedi. "Korkman gerekmez."

"Korkmuyorum." Kızın kolları o denli inceydi ki, çiçek saplarını andırıyordu. Paris, "Senin adın ne?" diye sordu.

"Oinone" diye yanıt verdi kız. "Ben bu pınarın perisiyim. Bir gün şifacı da olacağım."

Paris belli belirsiz gülümsedi ve neredeyse aynı anda da tekrar uykuya daldı.

Agelaos evladı gibi büyüttüğü çocuğu almak için bir katırla geldi ve Apollon ile ona hizmet eden rahibe sunmak için cömert armağanlar getirdi. Arkadaşları tarafından bir kahraman olarak karşılanan Paris, kısa zamanda yaptıklarının beynini nasıl hasta ettiğini unuttu. Çocuksu yüzü bunu izleyen yıllarda güçlü çizgiler geliştirdi, beden gücü cesaretiyle uyuşacak kadar gelişmiş asil bir gencin, yakışıklı yüzüne dönüştü. Bunun yanı sıra, oluşan sağlam sağduyusu nedeniyle çobanlar arasında çıkan anlaşmazlıklarda sık sık ona başvurulur oldu. Agelaos yaşlanıp kasları hamlarken, Paris sürünün koruyucusu konumuna geldi ve çalışmaya duyduğu sevgiyle birlikte, meydan okunması güç bir dövüşçü boğa türünü beslemekten saplantılı bir zevk almaya başladı.

Seçilmiş şampiyonu yıllar boyunca sadece bir kez yenildi. O yılın bahar panayırında fırtına bulutlarından daha kara bir vahşi boğa, köylüleri bir tarafa saçarak, çitleri yıkıp sürüler arasında telaşa neden olarak dağdan indi ve kumluk yarış alanında boynuzlarıyla dehşet estirdi. Daha önce o kadar şevkle savaşan bir boğa görmeyen Paris, onun kendi seçkin hayvanını boynuzlayarak alaşağı edişini, toynaklarının altında çiğneyişini, ardından geniş boynuzunu ciğerlerini delmek için göğsünde çevirişini şaşkınlık içinde izlemekten başka şey yapamadı. Genç adam gördükleri karşısında çok şaşırmış olsa da, bu vahşeti bir zafer tacıyla onurlandırmakta duraksamadı. Boğa ter içinde soluyarak, kuyruğunu sallayarak ve kara postu kana bulanmış halde onun önünde durdu. Paris gözünü onunkilere dikti. Birileri canavarın daha fazla zarar vermeden önce öldürülmesi gerektiğini mırıldanınca kararlı bir şekilde başını salladı. "Hayır." Çiçeklerden örülme bir tacı onun boynuzlarının arasına yerleştirdi. "Bu boğa serbestçe gidecek. Bırakın dağlarda istediği gibi gezinsin."

Boğa soluğunu burnundan homurtularla koyuverirken, alnını onu selamlar gibi öne eğdi. Hemen ardından da çelenk hâlâ boynuzlarının arasında olduğu halde dörtnala dağlara doğru koştu.

Agelaos bir çoban olarak o uzun yıllar boyunca bir boğanın o denli tuhaf davrandığını hiç görmediğini söyleyince Paris gülümsedi ve, "Sanırım içine bir tanrı girmişti" dedi.

Paris iki yıl sonraki bahar panayırında yeni yetiştirdiği beyaz boğasını taçlandırdıktan sonra başını kaldırınca, genç bir kadının kumluk arenanın kenarındaki ağaçların altından kendisine baktığını gördü. Menevişli gün ışığı saçlarında yansıyordu. Uzun boylu ve inceydi, dudaklarının arasına bir çiçek almıştı. Paris'in tüm duyuları onun varlığıyla harekete geçti. Ardından yüreği, kızın yüzünde onu uzun süre inceledikten sonra beliren gülümsemeyle çarpıntıya tutuldu. Utangaç bir tanırla gözlerini kaçırdığında, daha önce hiç o kadar güzel bir şey görmediğini anlamıştı bile.

Söyleyecek akla uygun bir şey düşünme fırsatı bulamadan aralarındaki birkaç metrelik mesafeyi aştı ve çiçeği almak için elini uzattı. Kız onun çiçeği dudaklarına götürmesini neredeyse soluk almadan izledi. Ardından Paris boğasının öğlen güneşi altında soluk soluğa beklediği yere döndü ve çiçeği onun başındaki çelenge taktı. Dönüp kıza, "Kimsin sen?" diye sordu. "Seni daha önce gördüğümü anımsamıyorum."

Kız gülümseyerek, "Boynuzlarım ve kuyruğum olsa ve bir boğa gibi homurdanarak solusam belki beni anımsardın" dedi.

"Seni unutabileceğime inanmıyorum."

Kız güldü. "Ama öyle olduğu açık. Eğer öyleyse tekrar unutacağına da şüphe yok."

"Asla! Buna gerçek bir erkek olduğum üstüne yemin ederim."

Kız başını çevirip başka yöne baktı. "Giydiğin leopar derisine karşın belki bu da hâlâ kanıtlanması gereken bir şeydir."

Paris kıpkırmızı kesildi. "Benim adım Paris. Kimse cesaretimi sorgulayamaz. Ya da imanımı."

"Cesareti umut vaat eden bir çocuk anımsıyorum" dedi kız. "O zamanlar seni Aleksandros diye çağırıyorlardı. Uykucu bir şeydin."

Paris kaşlarını şaşkınlıkla çatıp ona yaklaştı. Sesindeki oynak makam aklına suyun sesini getirmişti; beyaz kayalar üstünden akan beyaz köpüklü suyun sesini. "Sen pınarın perisisin" dedi. "Dağlardaki çayırda yaşıyordun. Baban kavurucu hummadan kurtulmamı sağlamıştı. Bana bir tasla su verdin."

"Ve sen de o zamandan beri beni hiç düşünmedin!"

Paris bir kez daha kızardı. "Sen elindeki fareyle oynayan bir çocuktun."

"Ve sen de insanın büyük savunucusuydun!" Kız onun belirgin huzursuzluğu karşısında bir kahkaha attı, ardından hâlâ gülümseyerek bakışlarını uzaktaki ağaçlara çevirdi.

Onlardan fazla uzak olmayan bir yerde çobanlar ve karıları şenlik için kurulmuş olan çardakların altında toplanıyor, çocukları etraflarında gürültüyle koşuşturuyordu.

Paris, "Dağdan panayırı görmek için mi geldin?" diye sordu. "Kral Ankhises ile oğlunun da yakında oyunları izlemek için burada olacağı söyleniyor."

"Ben ırmak gelmemi söylediği için buradayım." Bakışlarını tekrar ona yöneltti. İkisinin de gözleri aynı ışık demetinde sabitlenmiş gibiydi. Kız daha alçak, daha az güvenli bir sesle ekledi: "O zamandan beri seni her gün düşünüyorum."

O arkasını dönüp ağaçlara doğru yürürken Paris şaşkınlıktan olduğu yere çakılıp kalmıştı. Birisi şenliğe katılması için seslenince elini kaldırarak az sonra geleceğini söyledi. Ve birden kızın adı aklına düştü; kendi kendine yüksek sesle fısıldadı: "Oinone."

Ama o çoktan ağaçların arasında gözden kaybolmuştu. Paris öylesine bir güzelliğin yaşamından sonsuza dek yok olmasına izin veremeyeceği düşüncesiyle onu yeşil gölgeler arasında izlemeye koyuldu. Oinone adı seslenilince durmuştu. Bir süre mahcup bir halde konuştular. Paris girişkenliğini geri kazandı. Oinone döndü ve gülerek koruluğun derinliklerine doğru koştu. Kahkahaları izleyen Paris de taşlar üstünden ışıltılarla akan ırmağın kıyısındaki güneşli bir açıklığa varana dek onun peşinden gitti. Oinone'nin yakalanmaya izin verdiği yer orasıydı.

Paris ile Oinone kısa sürede birbirinden kopartılamaz hale geldi. Bazı serin sabahlarda geyik ya da yaban domuzu avlıyor, Paris'in ağaç gövdelerine Oinone'nin adını kazıdığı dağ koyaklarından, erimiş kar suları yanlarındaki kayaların üstünde çağlarken aşıyorlardı. Ve günün sıcaklığında, yaban çiçekleriyle bezenmiş

yüksek çimlerin üstünde sık sık birlikte yatıyor, hayvanların yaz meralarında otlayışını seyrediyorlardı.

Kökenlerinden habersiz, dünyaya dair kaygılardan yoksun, tanıdığı tek yaşam türü olan dağ hayatının tadını çıkartan, onu yetiştiren ebeveynlerince ve Oinone tarafından tapınma düzeyinde sevilen Paris, herhangi bir insanın olmayı umabileceğinden bile daha mutluydu. Yine de mevsimler geçtikçe ruhuna kaynağı belirsiz bir huzursuzluk hâkim olmaya başladı. Sorunun ne olduğunu anlayabildiği ya da huzursuzluk çektiği yoktu, ama çevresindeki sessiz doruklardan bile daha geniş ufukları çağrıştıran çapraşık, açıklanması güç bir duygu yalnız olduğu saatlerde onu tedirginliğe sürüklüyordu. Ve yine öyle bir öğleden sonra, İda Dağı'nın kar çizgisi altındaki çayırlar ısınırken kaderi onu kıstırdı.

Paris'in Yargısı

"Gördüğün gibi" diyordu Hermes. "Bu anlaşmazlık çözülene dek huzur olmayacak. Konuyu çözüme kavuşturmak için tarafsız bir karara ihtiyacımız var ve genel kanı bu iş için en doğru kişinin sen olduğu yönünde."

Paris, "Ben mi?" diye karşı çıktı. "Bir çobanın tanrılar arasındaki tartışmayı sonuçlandırması nasıl umulabilir?"

Hermes elindeki asayla şapkasının siperliğini biraz geriye itti ve ona alaycı bir gülümsemeyle baktı. "Güzelliği seçen bir gözün var, değil mi? Ve Ares de adalet duygundan etkilenmiş. Ama her neyse, asıl önemlisi tanrıçaların senin kararınla durulmayı kabul etmiş olması. Bunu böbürlenmene yetecek bir övgü olarak kabul etmelisin."

Ama Paris hızla düşünüyordu. "Aralarından birisini diğerlerini kızdırmadan nasıl seçebilirim ki? En kolayı elmayı üçe bölmek olmaz mıydı?"

"Korkarım tanrıçaların hiçbirisi ödün vermeye hazır değil. Bunun için artık çok geç. Bir karar verilmesini istiyorlar."

"Öyleyse senin öğüdüne ihtiyacım olacak."

Hermes ellerini, avuçlarını göstererek kaldırdı. "Tam olarak tarafsız kalmazsam ölümsüz yaşamım sürdürülmeye değer olmaktan çıkar."

Paris, "Ama ben sadece bir insanım" diye direndi. "Hata yapmak doğamda var."

Hermes, "Her ölümlü er ya da geç seçimler yapmak zorundadır" dedi. "Senin zamanın şimdi geldi. Zor bir an, ama bunun için

yapacak bir şey yok. Aklın varsa kabul edersin. Bilemezsin ki, üç tanrıçanın haklarında iyi şeyler düşünmeni istemesi işine bile yarayabilir."

Başını bir yana eğdi. "Hazır mısın? Onları buraya çağırayım mı?"

Karşısında gerçekleşmek üzere olan şey nedeniyle hem korkuya, hem de garip bir heyecana kapılan Paris başını salladı. Hermes arkasını ona dönerken durdu. "Tek bir şey söyleyeceğim. Ortada söz konusu olan, altın bir elmadan çok daha fazlası." Ardından asasını kaldırıp sallayınca beyaz kurdeleler havada uçuştu.

Üç tanrıça ansızın karşısında belirince Paris irkildi.

Ortada, başında asma dallarından örülme, üstünden altın üzüm salkımları sallanan bir taçla Hera duruyordu. Pırıltılı tülden, tohum ve yıldız nakışları işlenmiş robu biçimli bedeninde çok hoş duruyordu. Paris onun insanı sersemletecek kadar güzel ve göstermeye gerek bile duymayacak kadar gücünden emin olması nedeniyle zarafet yansıtan bir rahatlık içinde olduğunu hemen anladı. Kraliyet otoritesinin verdiği dinginlikle Paris'in gözünde hayranlık yarattığını biliyordu.

Hera'nın sağında daha atletik yapılı olan Athena vardı ve kıvrak çizgilerini, gergin kas kirişlerini olduğundan da etkili vurgulayacak şekilde kalıplanmış hafif, incelikle işlenmiş bir zırh giymişti. Bir elinde bronz uçlu mızrağı, diğerinde keçi derisi kaplı, üstüne bir gorgon[14] resmedilmiş kalkanı vardı. Bunlar hem gözlerindeki parlak ışıltılarla, hem de Paris'i hırçın bir tavırla inceleyen yüzünün ciddi, bulutsuz güzelliğiyle bir karşıtlık oluşturuyordu.

Ağırlığını sade, tül gibi ince giysisi içindeki bedeni rahat bir duruş sergileyecek şekilde hafifçe bir kalçasına vermiş olan Aphrodite, Hera'nın solundaydı. Kollarını göğsünde kavuşturmuş, avuçlarını birbirine yapıştırmış, parmak uçlarını hafifçe dudaklarına dokundurmuştu. Saçlarının arasında menekşeler vardı ve altın kaplı çiçekler kulaklarından sarkıyordu. Başını Paris'e gülümsemek için biraz eğdi, ardından kollarını indirip, genç adamın, akıl karıştıracak şekilde işlenmiş, zarif boynunda kolye olarak başla-

---

14) Yunan mitolojisindeki, yüzüne bakanın taş kesildiği, yılan saçlı üç kadından birisi. (ç.n.)

yan ve inerek memelerinin arasından geçip çizgilerini belirginleştiren kemeri karşısında soluksuz kalışını izlemeye koyuldu.

Biraz fazla resmi davranıyor olabileceğini düşünen Hera, "Hermes'in, karar verecek kişinin ölümlülerin en yakışıklısı olduğunu söylerken bizi aldatmadığını görüyorum" dedi.

Paris bakışlarını çevirip eliyle sürüsünü gösterdi. "O sizi bir çobana getirdi. Yanlışlar yapmaya mahkûm birisine yani." Hâlâ sersemlemiş halde olduğundan, tanrıçaları memnun etmek için toparlandı. "Bu kararı vermeyi ancak kimi koşullarla kabul ederim."

Athena, "Söyle onları" dedi.

Paris derin bir soluk aldı. "Üçünüz de beni önceden affetmelisiniz. Ayrıca her birinizden, karar ondan yana olmazsa bana zarar vermeyeceği sözünü istiyorum."

Hera, "Bence akla yakın bir şey bu" dedi. Athena başını salladı. Aphrodite gülümsedi ve, "Çok da mantıklı" diye ekledi.

"Bu koşulları hepiniz kabul ediyorsanız başlayabiliriz" dedi Hermes. Dönüp Paris'e baktı. "Yarışmacıları hep birlikte mi, yoksa teker teker mi incelemek istersin?"

Gözlerini Aphrodite'in üstündeki kemerden almakta zorlanan Paris yanıt verecekti ki, Athena onun dikkatinin başka yöne kaydığını anladı.

"Aphrodite'in üstündeki *kestos*'u çıkarması için diretmek zorundayım" dedi. "Hepimiz bunun, erkeklerin dizini titrettiğini biliriz."

Aphrodite hemen *kestos*'unun Hera'nın tacı ve Athena'nın zırhı gibi kendi sunumunun bir parçası olduğunu söyleyerek bunu reddetti. Öteki iki tanrıça bu sözleri akla aykırı olduğu iddiasıyla geçiştirmek isteyince kavganın tekrar patlaması kaçınılmaz gibi oldu. Hermes tam araya giriyordu ki, ulaşabileceği gücün bilincine varmaya başlayan Paris elini emredercesine kaldırdı. "Bence onları teker teker görmem en iyisi" dedi. "Böylece tartışmalardan kaçınmış oluruz."

"Nasıl istersen öyle olsun."

"Öte yandan, tanrıçalar giysilerini ve takılarını çıkartmadan haksız rekabet kuşkularını nasıl ortadan kaldıracağımızı kestiremiyorum."

Hermes ciddi bir sesle, "Yargıç sensin" diye yanıtladı. "Kuralları belirlemek de sana düşer."

"Öyleyse takılar ve giysiler çıksın."

Hermes hafifçe öksürdü. "Paris'in sözlerini duyduğunuza inanıyorum. Soyunmak inceliğini gösterir misiniz?" Tedbirli ve akıllıca davranarak tanrıçalara arkasını dönüp, Paris'e üç yarışmacıyı hangi sırayla görmek istediğini sordu.

Paris bir an düşündü. "Olympos'un kraliçesi olarak ölümsüz Hera önceliği almalı. Belki ondan sonra Tanrıça Athena ve son olarak da Aphrodite."

Hermes gülümsedi. "Öyleyse iyi şanslar."

Ve yok oldu.

Heyecanlanan Paris yere oturdu. Bir an sonra kendini önünde tüm çıplaklığıyla dikilen Olympos'un kraliçesine bakar halde bulunca, "*Zeus Baba beni bağışla!*" diye düşündü.

"Söylediğin şeyde hiç de haklı değildin." Hera genç adamın, sırtının azametini hayranlıkla izlemesini sağlamak için döndü. "Sen basit bir çobandan çok daha fazlasısın. Aslında doğuştan kraliyet ailesindensin." Tekrar dönüp onun şaşkınlığına güldü. "Senin gerçek baban Kral Priamos. Onun Truva'daki sarayına git ve kim olduğunu söyle. Ona tanrıların seçimini hayatını sakınmaktan yana yaptığını anlat. Seni görmekten mutluluk duyacaktır."

Her ne kadar duyduğu sözler onu şaşırtsa da, Paris aniden her şeyin yerli yerine oturduğunu hissetti. Her zaman böyle bir sırrın varlığını düşünmemiş miydi? Söylenen şey, kendisini neden etrafındaki herkesten farklı hissettiğini açıklamıyor muydu? Süregelen huzursuzluğunun nedeni bu değil miydi? Heyecanı git gide artarak Hera'nın anlattığı, doğumuyla ilgili öyküyü dinlemeye koyuldu.

"Dahası da var" diyerek gülümsedi Hera. "Bir prens olmakla yetinmek zorunda değilsin. Ödülü bugün bana ver ve hak ettiğin gibi kral ol. Seni Asya'nın en büyük hükümdarı yaparım. Var-

lık, hükmetme gücü ve zafer... Tüm bunlar senin olabilir. Cennetin kraliçesi ve Zeus'un eşi olarak bunu senin için yapabilirim. En varlıklı ve en güçlü krallar arasına girersin."

Paris birden basit dağ yaşamını, kentlerin sürekli kaynayan canlılığının çok ötesine, saraylardaki prenslerin ve bakanların, büyükelçilerin ve danışmanların dünyasına, uluslara hükmedenlerin ve babası Truva'nın Yüce Kralı gibi refah içinde yaşayanların bile tadına varmadığı lüksün dünyasına taşınmış halde gördü. Öylesine bir güçle neler elde edebilirdi? Öylesine bir zenginlik ne hazlar satın alabilirdi? Hırs içinde genleşip büyüdü. Kendisini değerli taşlarla bezeli bir tahtta başında taç, elinde asa ile oturur, yanında kraliçesi Oinone ve önünde ondan daha alt düzeydeki itaatkâr krallar durur halde gördü.

Ama öylesi bir ihtişamla Oinone'nin basitliğinin yansıttığı uyumsuzluk onu huzursuz etti. Kendine geldi. Bir yanıt vermek için bocalayarak toparlandı. "Sana her zaman şükran duyacağım, ölümsüz Hera; hem güzelliğini bana ilham ettiğin için, hem de doğumum üstündeki gizemi aydınlattığın için. Seni üçünüz arasında güzeller güzeli seçersem elbette ki elmayı alacaksın. Ama..." Başını kaldırıp tanrıçaya baktı ve yutkundu. "Ama yargım satılık değildir."

Olympos'un kraliçesi onun içten bakışlarını bir süre hiçbir şey söylemeden tarttı. Ardından dudakları birbirine kenetlenip incelmiş halde başını usulca salladıktan sonra yok oldu.

Şimdi Athena karşısındaydı. Dinç bedeni kendi etrafında dönerken ışıldadı. Tanrıçaya ilişkin her şey Paris'in avcı güdülerini harekete geçirir gibiydi ve yüzünü tekrar ona çevirdiğinde, bakışının duruluğu ruhuna güneş ışığı gibi doldu.

"Sanırım Hera az önce seni güç ve varlık vaat ederek ayartmaya çalıştı" dedi Athena. "Onun için önemli olan bunlardır. Ama senin de bildiğin gibi daha önemli şeyler de var. Varlığını daha uzun süre koruyacak ve daha derin tatmin sağlayacak şeyler. Huzur istiyorsan bilgeliği seçsen daha iyi olur ve bilgelik de ancak kendi bilincinin derinliklerinden gelir. O olmadan her şey toza dönüşür." Tanrıça kıvrak bedenini onun gözlerine sunmak için bir kez daha

kıpırdandı. Çevresindeki hava katmanı tellerine devinim enerjisiyle vurulmuş bir lir gibi titreşiyordu. "Her şeyin derinliklerindeki yasa budur, ve sen şu anda *ne* olduğunu biliyor olsan da, *kim* olduğundan habersizsin." Athena ona bakıp gülümsedi. "Onun için bugün bilgece davran. Doğru seçimi yap ve hayatının sonuna dek, savaşta ve barışta, bilgeliğini beslemem, erişkinliğe ulaştırmam, seni korumam, kusursuz özgürlüğe ve denetime ulaşana dek ruhunu güçlendirmem için beni yanına kazan. Bir ölümlü bundan fazlasını dileyemez."

Paris sessizlik içinde, kaşları çatılmış ve düşüncelere gömülmüş bir halde başını salladı. Önünde uçsuz bucaksız ufuklar açılıyordu. Yapması gereken seçimin sadece kadın güzelliğinin üç türüne değil, değerleri şekillendiren, bir insanın yaşamını doğrultusunda sürdüreceği değerleri oluşturan derin, ölümsüz ilkelere de yönelik olduğunu anlamaya başlamıştı. Seçiminin gelecekteki kaderini belirleyeceği yönündeki baş döndürücü bilinçle sarsılarak Athena'ya güzelliğini ve bilgeliğini kendisiyle paylaştığı için teşekkür etti. Ve ardından tanrıça gitti.

Onun yerinde Aphrodite duruyordu.

Üçüncü tanrıça uzunca bir süre bir şey söylemedi. Sözcüklere gerek olmadığını biliyordu. Genç adamın soluduğu havayı Hera nasıl asillere has kendine güveniyle yatıştırıp durağanlığa kavuşturmuş ve Athena nasıl sarsılmaz dengesiyle titreşir halde bırakmışsa, Aphrodite de onu Paris'in duyularını harekete geçiren bir kokuyla doldurmuştu. Konu dışa yansıyan güzellikse, Paris kararını hemen vermişti; yarışmaya gerek yoktu. Az zaman önce olsa, Aphrodite'e, elmayı alıp kendisine istediği her şeyi yapması için yakarmaya başlayabilirdi. Ama son bir saat içinde hayatı değişmişti. Artık hayatını güneşin altında istediği gibi sürdürebilecek boğa meraklısı çocuk değildi. O büyük bir kralın, üstünde hak iddia edeceği mirasına talip olan oğluydu. Ahlaki ve tinsel yönden önemi olan biri olabilirdi. Artık düşünmesi gereken önemli şeyler vardı.

Ama bu üçüncü tanrıçanın insanı aptala çevirecek güzelliği nedeniyle neredeyse hiç düşünemiyordu.

"Biliyorum" diye fısıldadı Aphrodite. Üstüne diktiği gözlerinde Paris'in ancak uzaklardan gördüğü denizin ışık altında değişen renklerini çağrıştıran bir hüzün vardı sanki. "Ama mesele artık güzellikten öte, değil mi?"

Paris, "Bundan emin değilim" dedi.

"Neler olduğunu görebiliyorum." Aphrodite bakışlarını uzaklara çevirdi. "Ötekiler sana bir şeyler teklif etti. Karşı koyulmaz şeyler. Sahip olmadığın şeyler. Düşünü bile kurmadığın şeyler."

"Evet."

"Bense sadece zaten sahip olduğun aşkı sunabilirim sana. Aşka zaten sahipsin, değil mi?"

"Evet" dedi Paris boğuk bir sesle. "Sahibim."

Ama bir yandan da bayılma olasılığını tartıyordu.

Aphrodite ona üzüntü dolu bir gülümsemeyle baktı. "Ama hiç değilse biraz konuşabiliriz." Bacaklarını altına toplayıp onun yanına oturdu, dirseklerini dizlerine koydu ve yüzünü ellerinin arasına aldı; güzel bedeninin herhangi bir noktasının fazla gözükmesinin anlamsız olduğunu ortaya koyar gibiydi. Ama gözleri hâlâ sıkıntı doluydu.

Onun yakınlığından, kendisinin farkında olmadığı yürek silkeleyen güzelliğinden gönlü bunalan Paris'in kulağına şu sözler çalındı: "O çok güzel, değil mi? Pınar perisinden söz ediyorum."

"Oinone." Onun adını neredeyse arzuyla, bir gençlik aşkı, arkadaşı geri getirilmeyecek şekilde yok olmak üzereymiş gibi söylemişti.

"Onu neden böylesine sevdiğini anlayabiliyorum." Yüzünde güneş ışığının pınardan fışkırması gibi bir aydınlık geçti. "Çok şanslısın."

Paris başıyla doğruladı. Ve yutkundu.

"Ne de olsa, sana sevmenin ve sevilmenin nasıl bir şey olduğuna dair ilk unutulmaz tadı o verdi."

"Evet."

"Öyleyse, ne olursa olsun senin aziz sevgilin olarak kalacak."

Paris'in doğru dürüst soluk bile almadığını fark ettiği bir sessizlik oldu.

Tanrıça bir zaman sonra kıpırdandı ve, "Yaşam çok garip, değil mi?" dedi. "Kendine bir bak. Bir an önce basit bir çobanken, sonrakinde bir kralın oğlu oluyorsun; tüm dünya ayaklarının önüne seriliyor. Ve ben... Elmanın hakkı olduğunu bilen, ama ona sahip olamayan bir ölümsüz." Bir kez daha içini çekti. "Olağan koşullarda bu kadar sabırlı davranmam, ama sen bu konuda açık yürekliydin ve... Ve bize çok dürüst davrandın. Ben bunun senin için hiç de kolay olmadığını bildiğimden bu konuda kendini kötü hissetmeni istemiyorum. Her neyse..." Ona esef ve keder dolu bir gülümseme daha gönderdi. "Seninle tanışmanın gerçek bir zevk olduğunu söylemek isterim."

Ama o hareketlendikten bir an sonra Paris, "Hayır" dedi. "Bekle... Lütfen."

Tanrıça ona başını bir yana eğerek baktı.

"Demek istediğim... Oinone ile ilgili olarak söylediklerin... O şeyler doğruydu, ama..."

"Ama?"

"Bugün öğleden sonra, tüm bunlar yaşanmadan önce bir şeyi merak ediyordum... Hepsi o kadar mı? Yani aşkı kastediyorum."

Tanrıçanın gözleri şaşkınlıkla kısıldı. "O kadarının yeterli olmadığını mı düşünüyorsun?"

Paris kaşlarını çattı. "Mesele o değil."

"Ne öyleyse? Anlamıyorum."

Paris düşüncelerini toparlamaya çabaladı. "Ben senin ne demek istediğini anlıyorum ama. Doğrusunu istersen Oinone ile ben birbirimizi bulana dek hayatım boyunca hiç o kadar mutlu olmadım. Ama zaman zaman..."

"Evet?"

Paris bakışlarını onun yüzüne yöneltti. "Zaman zaman daha da fazlası olabileceğini düşünüyorum." Gözlerini başka yöne dikti.

"Fazlası mı?"

Kendi pervasızlığından ötürü dehşete düşen Paris gözlerini tanrıçanın araştıran bakışlarından kaçırmamaya karar verdi ve çok alçak bir sesle, "Evet" dedi.

Aphrodite pürüzsüz omuzlarını silkerek anlayışlı bir kahkaha koyuverdi. "Elbette dahası, hem de çok daha fazlası var. Ama sen olduğun halinle çok mutlu görünüyorsun. O konuda bir şeyler bilmek istediğini sanmıyorum."

"Sen yine de anlat."

Aphrodite dudaklarını biraz şaşırmış gibi büzerek arkasına yaslandı. "Aslına bakarsan, bu birisine öylesine anlatabileceğin bir şey değil. Sana olması gerekir o şeyin. Kendini ona bırakman, alınmana izin vermen gerekir." Bir an için düşündü. "Bu kendini denizin gücüne teslim etmek gibidir, hatta... Kimi zaman kendini ateşe vermeye bile benzer."

"Ateş mi?"

"Ah, evet! Kendi tutkusunun saf hazzından başka her şeyi yakıp yok edecek kadar yoğun ve temiz bir ateş. Ve o şey bir kez olunca her şey değişir. Her şey anlam kazanmaya başlar..." Tanrıça gülümsedi ve basit sözcüklerin yetersiz kalması karşısında başını iki yana salladı. "O konuda göründüğünden daha fazla şey bildiğini düşünmüştüm."

Sözcükler usulca söylenmişti, ama Paris'in içinin kabarmasına yetti. Paris o âna dek ortaya vurduklarından daha fazla şey bildiğini iddia etme noktasına gelmişti, ama gözü onun anlayışlı gülümsemesine takılınca, öyle bir böbürlenmenin çok şeffaf olacağını anladı. Ve başka yöne baktı.

"Bana şu duygularından söz etsene" dedi Aphrodite.

Tanrıçanın hissetmiş ve düşünmüş olduklarıyla kıyaslanınca kendisininkilerin terazide nasıl bir oran oluşturduğunun farkına birden varan Paris kızardı. "Onlar açıklanması güç şeyler." Ama düş gücü hâlâ onun önce söylediği şeyin kuşatması altındaydı ve yüreği aynı anda doğan bir teslimiyet ve ihanet duygusuyla sıkışarak, "Bir deneyim alışıldık gelmeye başlarsa..." dedi, "Değişmek ve... Değişip daha büyük, daha güçlü, hatta daha yabancı bir şeye dönüşmek ister."

Paris onun gözlerinin içine anlayış arayarak baktı ve aradığını buldu. Aphrodite, "Bu, senin içindeki yaşanmamış hayatın dışarıya çıkma isteği" dedi. "Onun sesini dinlemen gerek."

"Dinliyorum. Sanırım o nedenle buradayım. Aslında merak etmeye başladığım şey..."

"Nedir o şey?"

Paris duraksıyordu. Oinone'nin sevgi dolu gülümsemesi gözünün önünde ışıdı, ama Aphrodite'in varlığıyla oluşan auranın içinde yok olup gitti. "Az önce sözünü ettiğin şey... O şey bana da olabilir mi?"

"Olabileceğini düşünmek isterim, ama öte yandan..." Duraksadı, yerinden kurtulan bir saç buklesini geriye itti, başını iki yana sallayarak bakışlarını kaçırdı.

"Devam et."

Aphrodite bir şeyler araştıran gözlerini tekrar onun üstüne dikti. "Bunu yapmamı istediğinden emin misin?"

"Evet." Paris yutkunarak dikkatini ona yöneltti. "Kesinlikle eminim."

Tanrıça bu konu üstüne daha derin düşüncelere dalmış gibiydi. "Bu şeyler her zaman gizem içerir" dedi. "*İki-insanlık*'tır, anlıyor musun? Tek bir insana olamaz. Bir ruh buluşması gerektirir. Birbirini görünce tanıyacak ruhlardan söz ediyorum. Bu bir kez gerçekleşince, aynı anda hem duyguların, hem algıların hayret verecek bir şekilde özgürlüğe kavuşması da gerçekleşir ki.... Bu da onların başka insanda bulabilecekleri bir şey değildir. Tüm deneyimler arasında en heybetlisi budur ve herkese olmaz." Yüzünde hüzünlü yeni bir gülümsemeyle baktı ona. "Yani korkarım bu sadece sana bağlı bir şey değil."

Paris başını usulca sallarken gözlerini kaçırdı.

Aphrodite, "Ah, bağışla beni!" dedi. "Öyle bir şey söylememem gerekirdi."

"Bence söylemeliydin. Onunla ilgili her şeyi bilmek istiyorum."

"Ama o şey Oinone ile olmadı, değil mi?" diye mırıldandı Aphrodite. Ve Paris kaşlarını çatarak başını iki yana sallayınca içini çekti.

Paris, "Belki..." diye söze başladı.

Boğazı yaz sıcağıyla kavrulmuş bir dere yatağı gibiydi. Bir kez daha denedi.

"Belki doğru kişi o değildir. Yani benim için..." Telaşla, "Belki ben de onun için öyleyimdir" diye ekledi.

"Bunu ancak sen bilebilirsin. Ama..." Yumuşacık bakan gözlerini ona dikti. "Ama senin de çok fazla deneyimin yok, değil mi? Kimi şeylerin ayrımına varmak senin için zor olsa gerek."

Tanrıçanın gösterdiği sevecenlik karşısında kendisini biraz aşağılanmış hisseden Paris onun gözlerini yüzünde gezdirişini, ardından bakışlarını kaçırışını, ağzını bir şey söylemek üzere açıp düşüncesini değiştirmiş gibi görünmesini izledi.

Ve, "Bir şey söyleyecektin" diye üsteledi.

"Sadece şeyi düşünüyordum... Hayır! Bu meseleye karışmamam gerekir."

"Bu karışmak değil. Söylemen gerekenleri gerçekten duymak istiyorum."

Aphrodite gülümseyerek, "Bu sadece tanrıça olmanın verdiği ayrıcalıklarından birisi" dedi. "Ölümlülere kıyasla zamanın daha derinlerine bakabilir ve kimi zaman sizin habersiz olduğunuz olasılıkların varlığını bize acı da verse görürüz."

"Benden mi söz ediyorsun?"

Aphrodite zor bir karar verir gibi derin bir soluk aldı. "Oinone bu dağlardaki en sevimli yaratık, ama onun dünya yüzünde yanında benim serçelerimden birisi kadar basit ve esmer kalacağı kadınlar var ve... Sanırım sen ne kadar çekici olduğunun, kendine daha çoğuyla tanışmak için şans yaratsan, kadınlar üstünde nasıl bir gücün olabileceğinin henüz tam olarak farkında değilsin."

Paris bir an duraksadıktan sonra, "Benim için başka birisinin olabileceğini mi düşünüyorsun?" dedi.

"Bundan eminim."

"Kim olduğunu biliyor musun?"

Aphrodite başıyla doğruladı.

"Bana söyleyecek misin?"

Bu düşünce tanrıçayı rahatsız etmiş gibiydi. "Bunu yapmamalıyım."

Paris'in bakışları yanı başında çimenler arasında duran altın elmaya kaydı.

Aphrodite, "Ah, hayır!" diyerek ellerini kaldırdı. "Seni bir şeyler sunarak yoldan çıkartmaya çalışmıyorum. Şimdi benim kendimi kötü hissetmeme neden oldun işte. Bak... Onun adı Helena. Sparta'da yaşıyor."

"Orası Truva'ya yakın mı?"

"Argos'da bir krallıktır."

Paris kaşlarını çattı. "Argos'u da daha önce duymadım."

"Argos üç yüz mil[15] ötedeki bir krallıktır. Denizin öte yanında."

Paris'in yüzü düş kırıklığıyla asıldı. "Öyleyse o benden söz edildiğini duymuş olamaz."

"Hayır, henüz duymadı."

"Ve o bir yabancı."

Aphrodite gülümsedi. "Aşkta yabancılık yoktur."

"Ama üç yüz mil! Ve ben henüz deniz kenarına bile gitmedim."

"Öyleyse onun hakkında daha fazla şey öğrenmek istemiyorsun."

"Öyle bir şey söylemedim."

Bir sessizlik daha oldu.

Paris, "Helena" dedi. "Güzel bir isim."

"Ona yakışıyor. Dünyadaki en güzel kadındır o."

Paris'in gözleri bu söz üstüne irileşti. "Biraz daha anlat."

"Onu görmeyi buna yeğlemez misin? Evet mi? Öyleyse yaklaş ve gözlerime bak."

Zorlukla soluk alan Paris tanrıçanın çıplak bedenine neredeyse dokunacak kadar yaklaştı. Aphrodite ellerini kaldırıp onun yanaklarını avuçlarının içine almıştı. Parmak uçlarının hassas dokunuşu altında Paris titredi. Gözlerini onunkilere dikerken, Paris'in bedeninin her gözeneği onun kokusunu teninden içeriye çekiyordu sanki.

Paris deniz yeşili bir ışıktan oluşma iris yüreğinin kaldırabileceğinden daha derinlerine yavaşça gömülürken yitip gitti, yok-

15) Burada kullanılan ölçü, günümüzdeki mil değil, Antik Yunan'daki mildir. Beş 'ayak' uzunluğundaki bir 'passus', yani bir 'çift adım', 1.480 günümüz metresi, yani 148 santimetre yapar. Bir 'mil' de, 1.000 'çift adım' yani, 1.480 günümüz metresidir. (ç.n.)

lara karıştı, ardından içine daldığı şeyin yukarılarına, yüzeyindeki mavi çırpıntılara doğru yükseldiğini hissetti. Ama şimdi aynı tutukulu ışık içinde bir kadın yüzüne bakıyor, o yüzün sahibiyle hiç bilmediği kadar yumuşak bir şekilde ve tutkuyla aşk yapıyordu. Kadının yüzü daha önce başka hiçbir dişininkinde görmediği bir tutku ve güzellikle aydınlanmıştı. Zamandan arınmış anlar boyunca tanrıçanın kendisiyle aşk yaptığı sanısına kapıldı ve görüşü bu sanıyla bulanınca, o sevişme sona erecek olursa yüreğinin hasretten paramparça olacağını hissetti.

Ardından tekrar dağa döndü ve karşısında ona gülümseyerek bakan yüzün Aphrodite'e ait olduğunu gördü.

Aphrodite sadece, "Helena" dedi.

Paris sırtını çimlere bıraktı ve gözleri kapalı, gördüğü düşe tutunmaya çalışarak, onu yitirmenin verdiği ince ve enfes acının tadını hissederek orada yattı. O anı belleğinde öylesine yoğundu ki, içinde az önce gördüğü yüze bir kez bakınca bir daha asla unutamayacağına dair saplantılı bir inanç doğdu. Gözler ne zaman kendisininkileri yumsa orada olacaktı. Bir daha bu düşten farklı bir düş görmesine kesinlikle olanak yoktu.

Dakikalar geçti. Oracıkta yitip gitmişti; yanındaki tanrıçanın varlığından bile uzaklardaydı ve mutlak durağanlıkta olmasına karşın, içinde bir şey onu şaşırtan bir hızla hareket ediyordu. Her şey değişmişti. Kanın damarlarında akışını hissedebiliyordu. Yüreğinin bedeninin derinliklerinde çarpışını hissedebiliyordu. O andan sonra yaşamla öylesine akkor hale gelerek kaynaşmamış herhangi bir zaman dilimi yaşanmış sayılamazdı.

Gözlerini açmadan, "Onunla tanışmam gerek" dedi. "Onun benim olmasını sağlamam gerek."

Tanrıça, "Bilmen gereken bir şey daha var" diye fısıldadı.

Paris heyecanla atıldı. "Nedir?"

"Helena'nın zaten bir eşi var." Yerinde dehşetle fırlayarak doğrulan Paris'in düş kırıklığı yansıtan yüz ifadesini inceledi. "Ne düşündüğünü biliyorum ve evet, bu bir sorun, ama senin henüz bilmediğin bir sürü şey var."

Öfke ve aldatılmışlık duygusu Paris'in gözünü karartmıştı. Kendisinden o şekilde çekilip alınacak idiyse o yüzü görmemek, o güzelliğe bakmamak daha iyi olurdu.

"Onun evli olduğunu, üç yüz mil uzakta, adını daha önce hiç duymadığım bir yerde yaşadığını ve eşinin olasılıkla Argos Kralı olduğunu çok iyi anladım ama, değil mi?"

"Aslında Sparta'nın kralı."

"Öyleyse onu kazanma şansım ne?"

Aphrodite usulca, "Yardım olmadan sanırım şansın yok" dedi.

Ama Paris tekrar düşlere dalmıştı. O yüz benliğinde ifade ettiği her şeyle birlikte, yerinden silinmesi olanaksız bir şekilde yaşıyordu. Ruhuna oradan çıkartılamayacak şekilde yerleşmişti. Ve yaşamının tüm anlamı artık ona dayalıydı. Bir erkeğe gerçeğe dönüşme olasılığı olmaksızın öylesine bir görüş bahşedilmesi kesinlikle düşünülemez türden değil miydi?

Ardından her şeyi anlamaya başladı.

Boğazını temizleyip, "Peki sen bana yardım etsen?" dedi.

Aphrodite dudaklarını düşünceli bir şekilde büzdü. "Kolay olmaz." Dalgın bir şekilde iç çekti. "Ve her türden soruna yol açabilir."

"Diyelim ki, karşılığında sana elmayı verdim."

Tanrıçanın yüzü karşı çıkar gibi hafifçe asıldı.

Paris, "O zaten senin hakkın" diye üsteledi.

"Bunu söylemenin nedeni sadece..."

"Hayır, elbette ki değil. Öyle bir şey yapmayı düşlemem bile..."

Aphrodite başka yana baktı, tekrar ona döndüğünde yüzü ciddiydi. "Öyleyse sanırım istediğin yapılabilir. Ama bunun ciddi bir şey olduğunu anlayabiliyor musun? Kalple ilgili meseleler oyun gibi görünse de her zaman ciddidir." Sesi onu olduğu yere mıhladı. "Onu her bedele karşın istediğinden emin olman gerekir."

Paris'e düşünmesi için bir an tanıdı, ardından, "Emin misin?" dedi.

Paris, Aphrodite'in yüzündeki vakur güzelliğe baktı ve seçim anının geldiğini anladı. Çimlerin arasında ışıldayan altın elmaya

göz atınca her şeyin onun söylediği gibi olduğunu gördü; Helena'ya bakmış ve çevresindeki her şey değişmişti. Uyuşuk bir sürüyü gütmekten, çirişotları arasında dalgın dalgın dolaşmaktan bir daha asla tatmin olmayacaktı. İçinde şimdiden tutku halini almış bir isteğin doyurulması şansını teperse, yaşamının geri kalanında ne yapacağını artık düşleyemiyordu bile.

Paris diğer tanrıçalar tarafından kendisine vaat edilen şeyleri düşündü. Evet, Hera onu büyük bir kral yapacaktı, ama büyük kralların büyük dertleri olurdu ve kendisi zaten bir Yüce Kralın oğluydu. Prenslik konumunun ona vereceğinden daha fazla zenginliği neden istesindi ki? Athena ona bilgelik ve kendi özünü tanıma vaat etmişti, ama Helena'yı istediği gerçeğini zaten bildiğine göre kendisini tanıyor sayılmaz mıydı? Bilgeliğe gelince, mutlaka bunun da özü zekâ olduğu kadar çarpan bir yürek de olmalıydı, ve Helena'nın görüntüsü o yüreği aşkın çılgın eriminé duyulan ateşli özlemle doldurmuştu.

Meselenin tüm mantığı tek bir yönü gösteriyordu. Yine de, başını kaldırıp Aphrodite'in yüzüne bir kez daha baktığı zaman, tüm o mantığın kendisine fazla şey ifade etmediğini, asıl gerçeğin mantığın çok ötelerinde, umutsuzlukta, karşılık görmemekte, bir şeylerin yerini dolduramamakta olduğunu anladı ve yaşamı üstüne karar vermiş bir adam olarak, "Artık onsuz yaşayacağımı sanmıyorum" dedi.

"Pekâlâ." Aphrodite gülümsedi. "Elmayı bana ver de ne yapabileceğimize bir bakalım."

Priamos'un Oğlu

Hera ile Athena önceden verdikleri sözün tersine, sahneyi, ortak aşağılanmışlık duyguları hem Paris'e hem de Aphrodite'e yönelik bir düşmanlıkta birleşmiş halde terk etti. Neyse ki Paris bunun farkında değildi, Aphrodite ise zaferinden ilahi kardeşlerinin kötü niyetlerini dert edinmeyecek kadar büyük haz alıyordu. Ahlaki konulara hiçbir zaman fazla ilgi duymayan bir tanrıça olarak nasılsa onun da güçleri vardı. Bir yandan Paris'e verdiği sözü yerine getirirken, bir yandan da Truva'yı yıkımdan korumak için çıkar yol bulmak artık zorlaşmış olsa da, kent için elinden geleni yapacaktı. Ama Paris'in istediğini yerine getirme görevine kendisini tamamen adamıştı, ve bir kentin tutkunun bedeli karşılığında yanması gerekiyorsa, varsın öyle olsundu.

O arada, gözü yaşadığı harikayla kamaşmış ve tutkunun insanı sımsıkı kavrayan eline düşmüş olan Paris'in umursadığı tek şey, tanrıçaların en güzelinin kendisine kadınların en güzelini söz vermiş olmasıydı. Yazgısının gereği yerine gelene dek ona dinlenmek yoktu.

O dağdan inene dek gece çöktü.

Oinone'nin onun uzak duran tavrından ötürü şaşkınlığa düştüğünü bilen Paris, ona da, kendisini büyüten anne ve babasına da İda Dağı'nda olanlarla ilgili tek kelime bile söylemeden dinlenmeye çekildi. Gecenin büyük bölümünü Helena'yı ve gerçek kimliğini ortaya koyup kanıtlamak için en iyi yolun hangisi olacağını düşünerek geçirdi. Ama kabaca yapılmış çoban kulübesinin kas-

veti, tanrıçanın o gün karşısına çıkan görüntüsel varlığından o kadar uzaktı ki o öğleden sonra yaşananların harikalar içeren düşten öte bir şey olmadığına inanmanın zorluğunu düşündüğü anlar da oluyordu. Gördüğü ve etrafında küçülmüş bir dünyaya uyandığı bir düş.

Ertesi gün, o mevsimde her zaman olduğu gibi, Kral Priamos'un hizmetkârları kralın kayıp oğlunu anmak için her yıl düzenlenen cenaze oyunlarında ödül olarak koyulacak olan boğayı seçmek için Truva'dan geldi. Paris yetiştirdiği soyun en iyi boğasını o yolla kaybetmekten sık sık gocunmuştu. Şimdiyse kendi yazgısının o seçilmiş hayvanınkiyle her zaman nasıl derinden bağlı olduğunu anlamaya başlıyordu.

Agelaos'un yanı başında dikilip, kentten gelen adamların kumluk arenada öğlen güneşi altında soluyan boğaları inceleyişini izlemeye koyuldu. Seçeceklerinin hangisi olduğunu zaten biliyordu.

Grubun önderi olan iri gözlü, orak biçimli sakallı adam sonunda umduğu gibi ona doğru başını salladı ve, "Şuradaki beyaz hayvanın ayağına köstek vurun" dedi. Gösterdiği boğa Paris'in bir seferinde Oinone için taçlandırdığı idi.

Önceki yıllarda olsa, Paris çitin üstünden atlar ve kendisine emredildiği şekilde davranırdı. Ama o gün adamı hiç kıpırdamadan inceledi ve, "Çınar ağacının altındaki beyaz benekli olanı tercih etmez miydin?" dedi. "Oldukça besili ve kente dönüşte size çok daha az sorun yaratır."

Adam gözlerini kısarak Agelaos'a döndü. "Kral en iyisini emretti. Beyaz olan gidecek ona."

Paris, "Öyleyse kral gelip hayvana kendisi köstek vursun" dedi ve ipler omzundan çıplak göğsüne sarkar halde dönüp yürüdü. Kendisini evlat edinen adamın arkasında şaşkınlık dolu özür sözcükleri kekelediğini duydu. Ardından Oinone'nin olanları bir çınarın altından izlediğini gördü. Gözlerini elinde olmadan onun şaşkın yüz ifadesinden kaçırdı. Sakallı adam oraya hödük bir çiftçi yamağının küstahlığına katlanmak için gelmediğini söylüyordu. Ayrıca orada ziyan edecek bütün bir günü de yoktu. Agelaos'a boğayı kendisinin getirmesini emretti. Ama yaşlı adam çitlere tır-

manmaya başlayınca Paris topukları üstünde hızla dönüp babasına boğanın onun için çok hızlı ve güvenilmez olduğunu seslendi.

Agelaos, "Ben sen daha doğmadan önce boğalara köstek vuruyordum çocuk!" diye kükredi ve arenaya atladı. "İpleri ver." Daha genç boğalardan birisi sıkıntılı bir böğürtü koyuverince diğer hayvanlar kalabalık arenada huzursuzca dalgalandı. Toynaklarından toz yükseldi, zaten sıcakla yoğunlaşarak iyice ağırlaşmış olan gübre kokusu tozla birlikte yaşlı adamla oğlunun üstüne çöktü.

Paris serbest elini uzatıp çiti kavradı. "Ayakların artık eskisi kadar çabuk değil. Seni olduğun yerde boynuzlayacak."

Agelaos ona dik dik baktı. "Niyetin beni küçük düşürmek mi?"

"Hayır baba, ama gerçek gerçektir. O boğa benim. Beni tanıyor. Bana bırak onu."

Sakallı adam kibirli ve sabırsız bir tavırla, "Tüm bu sürünün Kral Priamos'a ait olduğunu unutuyor musun!" dedi. Paris ona bir an için baktı, ardından gururundan ve vakarından hiç ödün vermeden kendisini yetiştiren adama döndü. "Kral Priamos ondan olanlara her zaman böyle mi özen gösterir?" Ardından yanıt beklemeden ipi omzundan aldı ve arenanın karşısına, bir sinek kümesi altında duran, postunun altında bir ton kas kümesi titreşirken toynaklarını tozlara gömen boğaya doğru yürüdü.

Bir saat kadar sonra, kralın hizmetkârlarının bağlı hayvanı at arabasıyla götürüşünü izleyen Agelaos evlatlığına, "Bu halin konusunda açıklama yapacak mısın?" dedi.

Paris alçak bir sesle, "Bu yıl boğayı krala dek izleyeceğim" dedi.

Yaşlı adam, "Senin içine bugün bir iblis mi girdi?" diye terslendi. "Burada boğalar arasında yapacak yeterince işin yok mu ki, Truva'ya bela aramaya gitmek zorundasın? Irmağa dalıp çık, oğlum. Kafanı serinlet."

O tam yürüyüp uzaklaşacakken Paris, "Bana doğduğum zamanı bir kez daha anlat" dedi.

Agelaos'un adımları durdu. Kaşlarını çatarak döndü ve ağır ağır, "Öyküyü yeterince biliyorsun" diye yanıt verdi.

"Bir kez daha anlat."

"Daha önce de söylediğim gibi. Seni ormanda buldum. Orada dişi bir ayı tarafından emzirilmiştin. Çantama koyup eve getirdim seni ve kendi evladım gibi büyüttüm."

Daha önce o soruyu sormanın aklından hiç geçmemesine çok şaşıran Paris, "Dardanyalılar arasında kim bir bebeği yalnız başına ölüme terk etmeyi aklından geçirebilir ki?" dedi. Agelaos bakışlarını kaçırınca daha kararlı bir ses tonuyla konuştu. "Bana başka bir şey bilmediğine dair yemin eder misin?"

Yaşlı çoban şimdi Paris'i yüzünde ciddi bir ifadeyle inceliyordu. Genç adam ilk kez ona doğrudan meydan okuyordu, ama o her zaman bu sorunun bir gün geleceğini biliyordu ve evlat edindiği çocuğa yalan söylemeyecek kadar dürüst bir insandı. Derin bir soluk alıp Paris'e, kralın atlısının evine gelip yanındaki bebeği öldürmesini emrettiği, yüreğinin bu emre uymayı reddettiği geceyi anlattı.

"Böylece katilin olmak yerine baban oldum. Bizimle yaşamaktan mutlu değil misin?" Aksi bir sesle dayattı. "Bundan daha iyi bir yaşamı ne için arzulayabilirsin?"

"Hiçbir şey için" diye yanıtladı Paris. "Sürdürmek için doğduğum yaşamın dışında hiçbir şey için."

"Peki ya o yaşam lanetliyse?"

"Ne olursa olsun, en azından benim kendi hayatım olur."

Yaşlı adamın gözlerindeki acıyı gördü, aynı anda hırçın tavrından ötürü pişmanlık duydu ve daha yumuşak bir sesle "Bana her zaman iyi bir baba oldun" dedi. "Ama tanrılardan birisi gerçek babamın kim olduğunu söyledi ve öyle bir bilgiyle birlikte yazgı da değişir."

O çocuğun gelişmesini izlediği yılları anımsayan Agelaos, bakışlarını şimdi karşısında dikilen yabancının asil yüz hatlarında dolaştırdı. "Öyleyse ben kimim ki bir tanrıyla tartışmaya gireyim?" Dudağını ısırarak yürüyüp gitti ve genç adamı bir başına bıraktı. Ama durup gözlerini yere diktiğinde ve üzüntü dolu başını

iki yana salladığında ancak birkaç metre uzaklaşmıştı. Ardından tekrar döndü ve yatıştırılması olanaksız oğluna baktı. "Yazgın gerektiriyorsa Truva'ya git" dedi. "Kendini krala tanıt. Ona Agelaos'un seni İda Dağı'nda tanrılara bıraktığını, onlarınsa geri verdiğini anlat. Bunda bir yanlış varsa, onun bana ait olmadığını söyle." Arkasını dönüp uzaklaştı.

Onun gidişini izleyen Paris, Oinone'nin kendisini çınar ağacının gölgesinde beklediğini gördü. Kötü bir şeylerin yaklaşmakta olduğu önsezisi su perisini de tüm gece uykusuz bırakmıştı ve söyleyeceği herhangi bir şeyin Paris'i amacından caydırmayacağını anlamıştı. Hüznün içinde büyüyüşünü hissederek onun ormanın kıyısına doğru yaklaşmasını izledi.

Paris'in Hera'nın ona İda Dağı'nda nasıl göründüğünü ve gerçek köklerini açıkladığını anlatmasını sessizce dinledi. Ve Paris doğduğu zamanki yazgısını neden izlemek zorunda olduğunu anlayıp anlamadığını sorduğunda soluğunu tutarak başını salladı. Ama o aralarındaki aşkı asla unutmayacağı sözünü verirken kafasının içinde daha yüksek bir ses kükrüyordu. Ve Paris onu öpmek için başını eğince biraz geri çekilip gözlerini onunkilere dikti.

"Ben babamdan kehanet gücü aldım" diye fısıldadı. "Sana kalman için yalvarsam bile o dünyaya gideceğini ve onun sana zarar vereceğini biliyorum. Ama babamdan bana şifa verme gücü de geçti." Tekrar onun yüzüne baktı. "Günün birinde sadece benim iyi edebileceğim bir yara alacaksın. O zaman bana geri gel." Uzanıp onun dudaklarını çabucak öptü, ardından kucaklamasından kurtulup, daha önce de, ilk sevgili oldukları gün yaptığı gibi ağaçların korumasına doğru koşarak ondan kaçtı.

Paris kente vardığında davullar vurulmaya başlamıştı. Rüzgârın taşıdığı ses pırıltılı ırmakların ve buğday tarlalarının üstünden aşıp Truva Ovası'nı gezindi. Surların gerisinde büyük bir kalabalığın toplandığını, orada yarışan savaş arabalarının sürücülerini yüreklendirmek için yapılan bağırışlardan epey uzaktan bile anlayabilmişti. Sık sık dağdan aşağıya, Truva'nın surlarına bakardı, ama o şekilde parladıklarını hiç görmemişti. Yaklaştıkça o taşların öy-

lesine devasa, gökyüzünü yıldıracak kadar yüksek olduğunun düşünden bile geçmediğini anladı. Ve o kadar çok insanı birarada da görmemişti hiç: dingillerini ve koşumlarını kontrol eden savaş arabası sürücüleri, kollarını bacaklarını yağlayan atletler, hayvanlarının hünerlerini tartışan at terbiyecileri ve nalbantlar, cambazlar ve ateş yutanlar, yılan oynatıcıları, müzisyenler ve dansçı kızlar, ilaç satan şarlatanlar ve tüccarlar, sakatlıklarını ustaca sergileyen dilenciler ve kadınlara sataşan, ya da geçici olarak kurulmuş ahırlarda horlayan sarhoşlar. Hava şarap ve ateşte pişirilmiş et kokuyordu ve Paris'in yanakları rüzgârla her yere savrulan tozun iğne kadar sivri zerreciklerinin çarpması nedeniyle acımaya başlamıştı.

Kimse kalabalığın arasına karışmak için dağlardan gelen kır çocuğuna aldırış etmediğinden, onca insanın içinde varlığını nasıl göstereceğini düşünmeye dalmıştı ki, çıplak elle yapılacak yumruk dövüşü yarışması için başka katılımcılar arandığı duyurusu geldi kulağına. İnsanların oluşturduğu daireye sokulunca, ortada dikilen genç adamı bir zaman önce dağlar yöresindeki Lyrnessos'da yapılan şenliklerden tanıdığını anımsadı. Bu Dardanya Kralı Ankhises'in oğlu Aeneas idi ve Paris genç prensle hiç konuşmamış olmasına karşın tanıdık bir yüz görmek ona güç vermişti.

Kumluk spor alanının kenarında bir süre dikilip, birbirinin peşi sıra gelen dövüşçülerin, saman rengi saçlara, kaslı bir bedene sahip olan, tüm ağırlığına karşın çevik hareketlerle dans eden kızıl etekli genç bir adam tarafından mor gözler ve kanlı burunlarla yere serilmesini izledi. Paris'in yumruklarıyla ilgili herhangi bir yeteneği yoktu, ama saldırıyı bir yana çekilerek geçiştirmeyi, hızlı ayak ve beden hareketleriyle kıvrımlar çizmek için kaslarını kullanmayı boğalar arasında öğrenmişti. Bunun yanı sıra, son rakibi bir dişini yere tükürürken sakin bir şekilde el eklemlerini yağlayan güçlü kuvvetli adamdan daha uzun kol mesafesine sahip olduğunu da hesaplamıştı. Bir grup kız, kazananın adını seslenerek bağrışıyordu. Deiphobos onları geniş bir gülümsemeyle sevindirirken hakem, "Kralın oğlu yine kazandı!" diye bağırdı. "Kolunun gücünü sınamak isteyen başka kimse var mı?"

Kızlar arasında en uzun boylu olan şimdiden, "Tacı ona ver, Aeneas" diye bağırmaya başlarken Paris kalabalığın arasından bir tanrının görülmeyen eli tarafından yumruklanmış gibi sıyrılıp öne çıktı. Boğasının bir yerlerde hüzünle böğürdüğünü duyabiliyordu.

Aeneas ona bakıp sırıttı. "Harika! Meydan okuyan birisi daha var! Ve görünüşüne bakılırsa bu bir Dardanyalı. Bir yurttaşım. Ama ben yine de tarafsız davranmaya çalışacağım."

Paris bakışlarını, havluyla kurulanırken kızlarla gülüşerek kahkahalar atan Deiphobos'un kaslı bedenine dikmişti. Genç adamın yüzünde ve duruşunda tanıdık bir şeyler arayarak, "Kral Priamos'un oğlu bu mu?" diye sordu.

Aeneas gülümsedi. "Evet, Deiphobos o. İlk kez mi dağlardan aşağıya iniyorsun?"

Paris soruyu başını sallayarak yanıtlarken, kızlardan birisi, "Boğa çobanına karşı nazik ol, Deiphobos!" diye seslendi. "O güzel burnu kırarsan çok yazık olur." Daha küçük, daha esmer bir kız onun yanında durmuş, şaşkınlıkla karışık bir düşmanlık yansıtan bakışlarını çatık kaşlarının altından Paris'e dikmişti. Ve o arada Deiphobos tekrar dövüşmeye hazırdı. Dövüş alanına kalabalıktan kopan alkış altında ve yeni hasmını güvenli bakışlarla tartarak çıktı. Ardından Paris üstünde sadece kasık bağı kalacak şekilde soyundu ve toprak zeminde çizilmiş çizginin bir yanında durdu.

Deiphobos bir süre onun etrafında arada sırada dürtüklermiş gibi hızlı yumruklar çıkartarak, vuracak gibi yapıp aldatarak dans etti, ama Paris'in çevikliği bu gösterişli hareketlerden fazlasını yapmasını engelledi. Karşısındaki çaylağın durmadan kaçması ve yönünü oradan oraya saptırması sabrını kemiren Deiphobos, rakibine daha da hırsla saldırdı. Paris ise yetenekten çok şans sayesinde ayakta kalmayı başarmıştı ve darbeleri sadece havayı dövse bile, diğer dövüşçüden daha dinçti, aklını rakibine karşı kullanmak üzere saklıyordu. Deiphobos'un elleriyle oluşturduğu kalkanı nasıl düşürür gibi yaptığını, ardından sol yumruğunu vurur gibi kaldırıp, sağını rakibinin göğsünün altına nasıl gömdüğünü, ardından tekrar solunu alttan yukarıya, diğerinin başına doğru sa-

vurduğunu önceki dövüşlerde incelemişti. Uygun zaman geldiği anda o da zaten bunu bekliyordu. Deiphobos sağıyla savurduğu darbe onu geçiştirmek için eğilmiş bedenin güçlü engeline çarpınca kendi ağırlığının dengesini yok ettiğini fark etti. Ardından Paris'in başına savurduğu sert yumrukla kulaklarında ziller çalmaya başladı. Paris sokulup rakibinin bedenini yumruklamak için zaman yitirmedi ve kendisini kucaklaşmadan kurtarır kurtarmaz daha uzun olduğunu bildiği kolunu onun burnuna doğru savurdu. Ortalığa birden kan saçıldı. Deiphobos sendeledi, bir an için gözlerini kırpıştırdı. Paris ona gövdesinden aldığı güçle bir kez daha vurunca bedeninin ağırlığını taşımakta zorlandı, dizlerinin üstüne kum zemine çöktü.

Kalabalığın şaşkın sessizliğinin ortasında dikilen Paris ayağa kalkmasına yardım etmek için elini ona uzattı. "İyi dövüştün, kardeş" diye soludu.

Kibrini kıran bu aşağılama karşısında suratı asılan Deiphobos, yüzündeki kanı sildi, ardından uzanan eli itip doğruldu ve sendeleyerek kalabalığa doğru yürüdü. Bir an için duralayan ve kaşlarını çatarak Paris'e onu başka bir yerde görmüş, yüzünü anılarına yerleştirmek istiyormuş gibi bakan kara gözlü kız dışındaki genç kadınların hepsi de onu izledi. Ama Paris gülümseyince kızın yüzündeki ifade daha da karardı, topuklarının üstünde döndü ve diğerlerine yetişmek için hızla yürüdü.

Aeneas, "İyi dövüştün" dedi. "Kuzenimin kazandığın bu çelenk için seni kutlayacağını hiç sanmıyorum." Duralayıp Paris'i daha yakından inceledi. "Sen geçen yıl Lyrnessos panayırında değil miydin? Boğalarından birisi büyük ödülü kazanmamış mıydı?" Paris başıyla doğrulayınca yüzündeki gülümseme genişledi. "Öyle olduğundan emindim. Bu kadar çevik hareket etmenin nedeni boğaların olmalı."

Paris, "Ama Deiphobos'un elleri daha maharetliydi" dedi.

Aeneas, Dardanya'da Truva'ya kıyasla daha fazla rastlanan bu açık sözlülüğe sevindi. "Senin de ayakların daha hızlıydı" dedi. "Neden koşu yarışmalarına katılmıyorsun, arkadaşım? Orada bir taç daha kazanabilirsin."

Paris üç saat kadar sonra, resimlerle muhteşem bir şekilde bezenmiş taht odasında erkanının arasında oturan kralın karşısına getirilmişti.

Öğle sonrası saatleri sıcak, hız ve coşkunun yükselmesinden oluşan bir kargaşayla geçmişti. O zaman içinde Paris, Priamos'un ahalinin favorisi olan iki oğlunu daha, Antiphos'u kısa mesafe koşusunda, Hektor'u ise kent surları çevresinde yapılan kır koşusunda yenerek mahcup duruma düşürmüştü. Şimdi ise kanı damarlarında daha da hızlı akarak, ellerinin arasında üç çelenkle, yorgun, ama gururlu bir halde ve babası olan kişinin yüzüne ilk kez bakarak orada dikiliyordu.

"Yeğenim Aeneas, Dardanya topraklarındaki boğalarımın bekçiliğini yaptığını söyledi." Aklı bambaşka bir yerde olan Priamos, yüzünde bir krallığın yüklerini yirmi yıldan beri taşımış insanlara has bir gülümsemeyle Paris'e bakarken sakalını sıvazladı. Kırklı yaşlarının ortalarında olmasına karşın daha yaşlı gösteriyordu. Seyrekleşen saçlarının rengi griye dönmüş, hüzünlü yüzü çizgilerle bölünmüştü. Yine de, altın yaldızlarla bezeli tahtında, gücü kadar görevlerine de epeyden beri alışkın insanların tavrıyla oturuyordu ve Paris'in üstünde dolaşan bakışları onun krala karşı duyduğu çekingenliğin babasını daha iyi tanıma isteğinin üstüne çıkmasına neden oldu. Priamos çok kısa bir süre önce müttefiklerinden birisinin bir kıyı kasabasının yeni bir Akhalı akınıyla yağmalandığı haberini almıştı. Bu nedenle Truva'nın Yüce Kralı, ayaklarının dibinde yatan bir av köpeğinin kulaklarını okşarken dağlardan ödülleri toplamak için gelen bir boğa çobanından öte şeyleri düşünmeye dalmıştı.

Yüzünde cılız bir gülümsemeyle, "Birisinin üç tacı birden kazanması alışıldık değildir" dedi. "Belki oğullarım dağlarda daha fazla zaman geçirse kazançlı çıkar."

Paris bakışlarını yere indirerek, "Belki de doğar doğmaz onları dağ havasına terk etmeyen bir babaları olduğu için şanslıdırlar" diye yanıtladı.

"Senin yazgın bu muydu çocuk?" Priamos'un kaşları kalkmıştı. "Eğer öyleyse senin için üzülürüm. Ama bundan ötürü pek de

zarar görmüş gibi durmuyorsun. Tanrıların sana bir bağışı olmalı bu. Hayatını sakınmışlar, sana çekici bir yüz ve tüm oyunları kazanmana yetecek güç vermişler." Priamos dönüp gülümseyerek danışmanı Antenor'a baktı. "Bir dağ çocuğu bundan fazla ne isteyebilir ki?"

Paris sakin bir sesle, "Çok daha fazlasını isteyemez" diye yanıt verdi. "Hak ettiği mirasın ötesinde elbette."

Bu kadar kararlı bir ses karşısında şaşıran Priamos hızla tekrar ona baktı. "Neymiş o miras?"

"Senin oğlun olarak tanınmak."

Kral, oğulları ve orada bulunan kraliyet erkanı bu dayatma karşısında ağızlarından bir ünlem bile çıkamayacak kadar şaşırmıştı. Paris birileri bir şey söyleyemeden, hatta kıpırdama fırsatı bulamadan üsteledi: "Bu oyunların, yitirdiğin çocuğun anısına yapıldığını biliyorum. O çocuk oyunların hepsini kazandı. Yendiklerim de kendi kardeşlerim. Buraya bu gerçeğe yönelik iddiam karşılığında hayatımı koymak için geldim."

O anda yumruk dövüşünü diğer genç kadınlarla birlikte izleyen esmer kız Hektor ile Antiphos'un arasından sıyrılıp öne çıktı. Gözlerini salona girdiği andan başlayarak Paris'in üstüne dikmişti ve o konuşmaya başlayınca da kafasının içinde oluşmaya başlayan tanıdık bir gerilim fırtınada şimşeğin getirdiği rahatlama gibi patlayıverdi. "Şimdi seni görebiliyorum" dedi. "Sen kabul edilmeyen kurbansın." Ayakları üstünde iki yana salınarak dikiliyordu. "Annem uyurken yanan meşalesin sen. Üstüne sinen dumanın kokusu burnumda. Ve o yüzden soluk alamıyorum." Bembeyaz bir yüzle krala döndü. "O bu kente yıkım getirecek."

"Sus, Kassandra." Priamos sabırlı bir ifadeyle saray görevlisi kadınlara kızı götürmeleri için bir işaret yaptı, ama Kassandra onlara direndi. "O ölüme ait!" diye bağırdı. "Ona geri verilmesi gerekir."

Nazarı engelleyecek bir işaret yapan Paris kızın toparlanıp salondan çıkartılmasını tedirginlik içinde izledi, ama dönüp diğerlerine baktığında onların şaşırmaktan çok utandığını gördü. Hektor bu utancı örtbas etmek için çabucak öne çıktı ve gülerek, "Galibi-

yet tacı bu boğa çobanını sarhoş etti anlaşılan" dedi. "Ve anlaşılan o da onu kraliyet tacıyla karıştırdı."

Saray erkanından kimileri gülüşmelere katıldı, ama burnu dövüşte kırılan Deiphobos hiç de eğlenir gibi değildi. "Sorun yaratmaya teşne insanların havası var onda. Kimse kralın karşısına çıkıp bu şekilde konuşamaz. Kim olduğunu ve aklında neler olduğunu kim bilebilir ki?"

Antiphos, "Belki Kassandra bir kerecik olsun haklıydı" dedi. "Onu öldürmekte yarar olabilir."

Paris'in sırtı, düşmanca bir mırıldanma orada bulunanlar arasında dolaşırken gerildi, ama Aeneas öne çıkıp onun yanında durdu. "Bence oğulların hâlâ yaralarını sarmakla meşgul, lordum" diye sakin bir sesle konuştu. "Bu genç adam onları adil yarışmalarda yendi. Ben tanığım. Diğer iddialara gelince, sadece bir aptal ya da dürüst bir insan Yüce Kralın karşısında onun gibi konuşabilir. Bu bile söyleyeceklerini dinlemeye değmez mi?"

Priamos bir an düşündü, ardından karşısında ihtiyatlı bir şekilde, ama hiç boyun eğmeden dikilen genç adama daha yakından bakmak için biraz öne eğildi. "Tanrıların bir zamanlar oğullarımdan birisini istediği yaygın olarak bilinen bir şeydir. Ama o çocuk dağlara verilmedi."

"Yine de çobanın Agelaos beni oraya bıraktı."

"Ama şu anda karşımda dikiliyorsun."

"Dişi bir ayı beni yiyebilirdi, ama bunun yerine emzirdi." Paris kralın oğullarının durduğu yerden alay dolu bir ünlem geldiğini duydu, ama bakışları babasının umutla şüphe arasında bir çelişki sezdiği gözlerine kenetlenmişti. Üsteledi. "Agelaos beni bulduğunda yüreği öldürmeye elvermedi; tıpkı beni bu kentten oraya götüren atlı gibi."

Duyduklarına inanmak istemeyen ve karşısında dikilen boğa çobanının, bakışlarına gurur ve vakarla direnmesiyle bocalayan Priamos'un gözleri kısıldı. Danışmanı Antenor'a bu kez biraz daha tedirgin bir şekilde baktı.

Antenor, "Herkes kralın karşısına böyle bir öyküyle çıkabilir" dedi. "Nasıl bir kanıtın var?" Ama Paris yanıt veremeden taht oda-

sının açık kapısından bir kadının sesi geldi. "O genç adamı göreceğim." Çok fazla çocuk doğurmaktan yıpranan ve yaşından fazla gösteren Kraliçe Hekabe önünde ikiye ayrılan saray erkanının arasından elleri göğsüne sıkıca bastırılmış halde geçti. Paris'in bir metre kadar uzağında durdu ve onu, tanrıçalar iddiasının gerçek olduğu konusunda güvence vermemiş olsa ruhunu sarsacak kadar içine işleyen bakışlarla süzdü. "Uzun kemiklerin ve Truva kraliyet ailesine has çekik gözlerin var, ama eşimin peydahladığı tüm çocuklar aynı özelliklere sahip. Benim çocuğum olduğuna dair nasıl bir kanıt var elinde?"

Paris usulca, "Bir anne şüphesiz ki oğlunu tanıyabilir" diye yanıt verdi.

"Evladım kollarımın arasından kopartılıp alınalı yirmi yıl oldu. Ama onun görüntüsü belleğime kazınmış halde. Bir doğum lekesi vardı. Bebeğimin boynundaydı. Çocuğun oradan tutku tarafından ısırılmış olduğunu düşündüğümü anımsıyorum." Kraliçenin sert bakışları Paris'in üstünde bir kez daha dolaştı. "Öyle bir işarete sahip misin? Eğer değilsen öleceğinden emin olabilirsin." Bir el işaretiyle Paris'i yakınına çağırdı ve sol kulağı boyunca çenesinin çizgisine kadar düşen başak rengi saçları çekmek için elini uzattı. Paris annesinin dokunuşuyla başını yana eğdi. Onun, tenini lekeleyen kırmızılığı görünce gürültülü bir soluk aldığını duydu. Kraliçe elini çabucak çekip ağzına bastırdı. Bir an sonra yumuşak yüzü oğlunun göğsüne gömülmüştü ve omuzları sarsılıyordu.

Priamos tahtından kalktı. Kraliçesi ona yanaklarından gözyaşları süzülerek bakıyordu. "O işareti taşıyor" dedi Hekabe. "O bizim oğlumuz."

Uzun hükümdarlık yılları boyunca Priamos birçok şokun ve beklenmedik olayın üstesinden gelmişti, ama hiçbirisi onu o andaki kadar sarsmamıştı. Bu olanaksız olaya karşı dikiliyor, inanmak istiyor, ancak onu bir oğuldan eden alınyazısının bir kez daha ve öylesine keyfi bir şekilde karşısına çıkmasına güvenemiyordu. Boğuk bir sesle üsteledi: "Emin misin? Konuşan sadece senin isteğin değil mi?"

Hekabe, "Sana işareti gördüğümü söyledim!" diye bağırdı. "Gel ve oğlunu kucakla."

Ama bir zamanlar ölüme gönderdiği çocuğa bakmak bile Priamos için güçtü. Gözlerini kapattı ve bir elini tahtından destek almak için uzattı. Ardından kendi kendine, "Tanrıların işleri insanlara göre değil" diye fısıldadı. "Ve yaşananlar her zaman umulanlarla aynı olmuyor."

Kral Priamos gözlerini uykudan uyanan bir adamın mahmurluğuyla açtı ve çelenklerini göğsünde tutan genç adama baktı. Ardından tüm heybetiyle doğrulup kollarını gökten düşen gözle görülemez bir ihsanı yakalamak ister gibi açtı. "Tanrılar hoşnut olsun" dedi ve Paris'i kucaklamak için ilerledi.

Kral Priamos tüm saray şaşkınlıkla izlerken oğluna uzunca bir süre sarıldı, ardından, "Oğullarım ve kızlarım" dedi. "Gelin ve kayıp kardeşinizi kucaklayın. Onu anneniz ve benim gibi sevmeyi öğrenmeniz gerek." Hektor ve diğerleri tereddüt içinde bakakalmıştı. Etraflarındaki kalabalık mırıldanmalarla dalgalanırken, babalarının isteğine birer birer uydular; selamlamak için Paris'e yaklaştılar.

Babasının sevgisine güvenen, yaşça en büyük ve en asilleri olarak yeni bulduğu kardeşine ilk hoş geldin diyen Hektor oldu. Onun davranışı yeterince sıcaktı, ama diğerlerinin duyguları karmaşıktı ve hepsi iyi gizlenmemişti. Paris burnunu kırdığı için özür dilediği zaman Deiphobos başını hırçın bir edayla sallamakla yetindi. Antiphos ona horgörü içeren bir inanmazlıkla bakıyordu ve Kassandra salona getirilince Paris'in heyecanlı kucaklamasından teni onun dokunuşu altında kavrulacakmış gibi sıyrıldı.

Paris sadece açık yürekli kuzeni Aeneas'a karşı kendisini tam olarak rahat hissetti. Şaşkın genç adamı çeşitli renklere boyalı bir yapılar labirentinden geçirip, kölelerin onu yıkamak, kokulu yağlarla masaj yapmak ve yerinde durmak bilmeyen saçlarını taramak için toplandığı büyük bir hamama götüren de o oldu. Kral Priamos tüm kentin o gece kutlama şölenleri yapmasını emretmişti ve Aeneas da Paris'in yemekli toplantıda Truva Prensine yaraşır şekilde giyinmiş olmasından sorumluydu. Ama Paris kardeşlerinin

çoğunun ona gösterdiği memnuniyetsiz yaklaşımın sıkıntısını duyuyordu ve üzüntüsünü Aeneas'a açtı.

"Bu onlar için güç olmalı" dedi Aeneas. "Ne de olsa sadece Hektor senden büyük ve senin anne ve babanın yüreğinde özel bir yerin olduğu belli. Bu koşullarda tersi nasıl olabilirdi ki? Diğerlerinin sana ısınması zaman alacaktır. Ama başka seçenekleri de yok. Er ya da geç bu böyle olacak."

"Bunun Kassandra için de geçerli olduğunu düşünüyor musun?"

"Ah! Kassandra farklıdır. O..." Aeneas duraksadı.

"Onunla ilgili kötü bir şey mi var?"

"Tuhaf bir öykü onunki. Bir gece Thymbra'daki tapınakta uyurken Apollon'un ona gittiğini söylüyor. Dediğine göre kendisiyle sevişmesine izin verirse ona kehanet gücü bahşetmeyi vaat etmiş ve o bunu kabul etmeyince de kafasından yakalayıp kimsenin kehanetlerine inanmaması için ağzına tükürmüş." Aeneas arkadaşına bakıp omuz silkti.

Paris, "Ona inanıyor musun?" diye sordu.

"Sen onun senin hakkında söylediklerine inanıyor musun?"

"Elbette inanmıyorum."

Aeneas gülümsedi. "Kimse inanmıyor. Bu çok acı bir şey. Kassandra annenle babanın kızları arasında en güzel olanı ve onları çaresizliğe sürüklüyor. Ama onun kasvetli zırvalarının seni üzmesine izin vermemelisin. Şimdi gel benimle. Artık boğa çobanından çok prens gibi kokmaya başladın. Sana giyecek uygun bir şeyler bulma zamanı geldi."

Aeneas kâhyaların beğenisine sunmak için getirdiği güzel dokunmuş tunikler, mantolar arasında seçim yapması için Paris'e yardım etti, sonra mücevher kutusundan uygun takılar da seçtirdi ve o akşam verilen yemekte gelişi kutlanacak gerçek bir prens görünümüne kavuşmasını sağladı. Paris anne ve babasının arasındaki onur koltuğuna oturdu. Babası tanrılara cömert bir sunuda bulundu ve herkesten kendisine katılıp yakışıklı oğlunun uzun bir ömür sürmesi ve bahtının açık olması dileğiyle içmesini istedi.

Tüm bunlar çok hoşuna giden, ama toplum içinde nasıl davranılacağını bilmediğinden biraz tedirgin olan, konumundaki değişiklik karşısında da hâlâ hayret duyan Paris, kısa zamanda gözünü ne yana çevirse merak da içeren bir ilginin üstünde olduğunun farkına vardı. Gönlü tanıdık olmayan bir duyguyla şimdiden kendinden geçer gibi olmuştu. Kısa zaman sonra aklı da çevresindeki duvarlara resmedilmiş olan deniz atları ve yunuslar gibi yüzmeye başladı.

Şölen sırasında bir duraklama olunca Hektor kupasını masanın öte ucundan onun şerefine kaldırdı ve, "Andromakhe bana şimdiden saraydaki hanımlar arasında karışıklık yarattığını söyledi" dedi. "Sana hemen bir eş bulmazsak hepsinin senin için kavgaya tutuşması tehlikesi bile varmış."

Utançla gülümseyen Paris övgüyü anlamıştı. "İyi eşine teşekkür ederim, ama ona lütfen kendimi, kalbimin yazgımla bağlı olduğu kişiyi bana getirene dek her sabah Aphrodite sunağında dua etmeye adadığımı söyle."

Etrafındaki neşeli bakışmalar gözünden kaçmadı ve bunlar onu tedirgin etti. Kendisini bir çocuk gibi ve cahil hissetmesine neden olan o akıllı, eğitimli adamlarla, pahalı giysiler içindeki boyalı kadınlar arasındayken daha az açık davranması gerektiğini anlamıştı. Ani bir pişmanlık sızısıyla Oinone'yi ve dağlarda sürdürdükleri basit yaşamı düşündü. Yüreğini bir an için sıkıntı bastı. Ama annesi Hekabe ona doğru eğilmişti.

"Oğlum kendisini Aphrodite'in bir hizmetkârı olarak mı görüyor?"

"Öyle görüyorum, efendim."

Priamos düşüncelere daldığı yerden başını kaldırdı ve Paris'e gülümsedi. "Anlaşılan seni dağlarda tam bir Dardanyalı yapmışlar. Ankhises ile halkı Altın Tanrıça'yı çok aziz tutar."

Hektor, "Bu durumda Aeneas ile hemen arkadaş olmana şaşmamak gerek" dedi. "Lyrnessos'da Aphrodite'in onun annesi olduğunun söylendiğini duydum." Gülümseyerek Aeneas'a döndü. "Öyle mi Ankhises'in oğlu?"

Bu konuda iğnelenmeye alışkın olan Aeneas kupasını onun için kaldırdı ve yeni arkadaşının yüzündeki şaşkınlığa gülerek baktı. Her ne kadar Aphrodite son birkaç saat içinde aklından hiç çıkmadıysa da Paris, tanrıçayı hiç anne olarak düşünmemişti.

"Ben ana rahmine Aphrodite tapınağında düşmüşüm" diye açıklamaya koyuldu Aeneas. "Annem onun rahibesiydi."

"Asıl öykü daha renkli" dedi Priamos. "Kuzenim Ankhises'in tanrıça tarafından kendisiyle seviştiğini övünerek anlattığı için kör edildiğini duymamış mıydın, Paris? Ozanım nerede? Bize o şarkıyı söylesin."

Saray hanımlarıyla sohbete dalmış olan ozan lirine uzandı ve çalmaya başladı. Nameler salonun havasında uçuştukça şölene katılanlar birer birer sustu. Ozan sesini yükseltti ve Zeus'un Aphrodite'i uslandırmak için sıradan bir ölümlüye nasıl âşık ettiğini anlatmaya koyuldu. Tanrıçanın kalbinin genç Ankhises için öylesine yanmasını sağladı ki, Aphrodite at ahırlarında gencin karşısına bir ateşin alevlerinden bile daha parlak bir rob içinde ve Frigya prensesi kılığında çıktı. Aphrodite kendisini ona çok büyük bir tutku gecesinde verdi, ama şafakta uyanan Ankhises kolları arasındaki çıplak kadının ölümsüz bir tanrıça olduğunu görünce dehşete düştü. Aphrodite ona aşklarını sakladığı sürece korkacak bir şey olmadığını söyledi, ama Ankhises'in yüreği bunun bilinciyle o denli doluydu ki, aşkının bilinmesi için neredeyse çatlayacaktı. Bunu başkalarına söyleyince de çakan bir şimşek tarafından kör edildi.

Paris ne öyküyü duymuştu daha önce, ne de şarkıyı. Dağlarda arkadaşlarıyla söylediği türkülerden daha saraya uyar, anlaşılması daha fazla bilgelik gerektiren bir şeydi ve ozanın Aphrodite ve Ankhises ile inceden inceye alay ettiği sözler içeriyordu. Ama Aeneas'ın buna aldırmadığını görünce rahatladı ve şarkı bitince alkışlayanlara katıldı.

Hekabe beneklerle kaplı elini onunkinin üstüne koydu. "Altın Aphrodite çok iyi ve nazik bir tanrıça olabilir" dedi. "Ama merhametsiz bir yanı da vardır. Sen tutkulu bir çocuğa benziyorsun; ona sunacağın hizmetin seni tüketmemesine dikkat et."

Priamos başını sallayarak onayladı. "Annen akıllıca konuştu. Gerçi bizi pek umursamadıkları zamanlar da olur, ama insanın tüm tanrıları memnun etmek için çabalaması en doğrusudur."

Babasına içtenlikle bakan Paris, o kutlama anında bile ciddi devlet meselelerinin onun aklını nasıl kurcaladığını gördü. Hera'nın kraliyet tacını sunma önerisini geri çevirdiği için birden mutluluk duymuştu. Ve annesinin yüzünü incelediğinde onun anaya yaraşır zarafetinde Hera'nın gücünü görebiliyor, sözlerinde Athena'nın bilgeliğinden bir şeyler duyabiliyordu. Ama şölen masasının üstüne yerleştirilmiş olan zambakların insanı sersemleten kokusu, hizmet eden kızın kupasını doldururken kendisine öylesine sürtünmesi, salonun herhangi bir yerinden bir bakışın üstüne yönelip orada bir an kalması ve çekilmesi, her şey duygularının üstüne Aphrodite'in kokusunun anısı olarak çöküyordu. İyisiyle kötüsüyle artık tamamen Altın Tanrıçaya aitti.

Gülümseyerek, "İkinize de beni düşündüğünüz için teşekkür ederim" diye yanıt verdi. "Ama yeminim buraya gelmeden önce verildi ve Aphrodite'in ilahi koruyuculuğuna güveniyorum." Baharatlı şarabından büyükçe bir yudum aldı. "İnanın bana, yazgımda güzellik tarafından tüketilmek varsa, bununla karşılaşmak için istekle bir yürekle ilerlerim."

Poseidon İçin Bir At

Bir insanın seçimler yapması gerekir, ama bir tanrı için neredeyse hiçbir şey olanaksız değildir. Bu nedenle ölümsüz Zeus ne zaman aşka gelip bir kadına meyletse, isteklerinin tatmin edilmesini sağlamak için başvurabileceği birçok yol vardır. Bir keresinde Europa'yı kıyıda spor yaparken görmüş, boğa şekline girmiş ve onu sırtına binmeye yüreklendirecek kadar uysal davranmıştı. Kız bir an sonra dalgalar arasından geçirilip açık denize, oradan da tanrının, rahmine Minos'un tohumlarını zevkle bırakacağı Girit'e götürülmüştü. Yine Zeus, babası tarafından pirinçten yapılma bir kuleye kapatılan ay bakiresi Danae'ye rastladığında bir altın seline dönüştü ve kavurucu şehveti sonucunda Perseus ana rahmine düştü.

Ama bu değişimlerin en önemlisi, Göklerin Babası, kaderin yazıldığı bir gün, Sparta Kralı Tyndareos'un eşini Eurotas ırmağında yalnız başına ve çıplak yıkanırken gördüğünde gerçekleşti. İstekle tutuşarak devasa varlığını bir kuğu şekline soktu ve güçlü boynuyla, beyaz kanatlarıyla kadına musallat oldu. Tanrının ani saldırışı karşısında direnecek güç ve zaman bulamayan Leda, soluğu kesilerek onun kucağına düştü. Yapacağını yaptıktan ve isteği tatmin olduktan sonra Zeus uçup gitti ve onu binlerce insanın ölümüne gebe bir halde ardında bıraktı, çünkü bu iğfalle ana rahmine düşen çocuk Helena'ydı.

Doğan çocuğun yüzündeki güzellik öylesine narin ve büyüleyiciydi ki, insanlar onun gerçekten ilahi bir kuğunun yumurtasından çıktığını söyledi. Ama Leda o gece eşiyle de yatmıştı ve böy-

lece Helena doğduğunda Tyndareos onu Sparta sarayında kendi çocuğu olarak büyütmeyi seçti. Bunun üstünden fazla zaman geçmeden, hem bedenine, hem de ruhuna bir tanrı tarafından girilen Leda, Sparta'yı terk etti ve kuzeye, Dodona'nın meşe ormanlarına doğru gidip, orada kendisini Zeus'un kehanetlere yönelik hizmetlerine sunarak münzevi bir yaşam sürmeye başladı.

O arada çocuk büyüdükçe, güzelliğiyle ilgili söylentiler de büyüyüp yayıldı, öyle ki her yerde erkekler Helena'nın günün birinde kendisinin olacağını düşlemeye başladı. Ama Tyndareos'un, Helena'nın güzelliği ve zarafetiyle, o deniz yeşili gözlerle ve uzun siyah saçlarının dökülüşüyle girdiği her mekândaki ilginin tamamını üstüne çekmesini dayanılması güç bulan bir de büyük kızı vardı. Bu kızın adı Klaytaimestra idi ve her ne kadar o da kendince güzel sayılsa da, kardeşinden yayılan ışıltıların oluşturduğu gölgenin içinde yaşamak zorunda olduğunu küçük yaşta anladı. Ve ona bundan da zor gelen şey, babasının da Helena'nın büyüsüne kapılması oldu; böylece kız kardeşlere has sevgi iki kız arasında pek az gelişebildi.

Helena'nın zevk aldığı şeyler güneşte gezinmek, Eurotas'da yüzmek, ya da biçimli bedenini Sparta'nın diğer gençleri arasında atlet olarak sınamaktı. Tüm bunlardan fazlaysa, uçsuz bucaksız bakir yaşam içinde dolaşmayı, saklı pınarları keşfetmeyi, ya da Lakonya ovasını çepeçevre saran ormanlık dağlarda oku ve yayıyla avlanmayı seviyordu. Bir olasılıkla annesini çok erken yitirmenin mahzunluğuyla hayvanlara karşı bir yakınlık geliştirdi; hatta bir seferinde, henüz sekiz yaşındayken, onu yerden yükselen sarp bir kayanın tepesinde, az ötede pençelerini yalayan bir dağ aslanının yavrularıyla oynar halde bulan avcılar arasında büyük şaşkınlık yarattı. Daha sonraları kendisini Bakire Artemis'e adadı ve sık sık ormanın bir köşesinde tanrıçaya ilahiler sunar, ya da Spartalı kadınların onun için yaptığı dansı yönetir halde görülmeye başladı.

Klaytaimestra ise onun tam tersine saraydan çok ender çıkıyor, krallığının politikasıyla ve onun diğer ülkelerin elçileriyle giriştiği pazarlıklarla ilgilenerek babasının dikkatini çekmeye çalışıyordu. Tyndareos onun bu konulardaki düşüncelerini hoşnutluk-

la karşılamadığını açık şekilde belli edince, kendi incelemeler ve çalışmalarla dolu dünyasına kapandi; kâhin ocaklarıyla rahiplerin ilişkileri gibi konularda tartışabileceği keskin, çekişmelere açık bir zekâyla, kendisine has, yaşamın gündelik hallerine dönük bir felsefe geliştirdi. Ve seçeceği bir erkeğin Helena ile ilgili fanteziler beslemek yerine kendisine bakacağı zamanı düşlemeye koyuldu.

Genç bir adam şimdiden o tür eğilim gösteriyordu, ama bu iriyarı, kaba mizaçlı, zamanı zamanını tutmayan, fazla da zeki olmayan, yani onun tarzına uymayan birisiydi. Babaları Atreus Miken ülkesini denetim altına almak için verilen savaşta öldükten sonra Sparta'ya sığınan iki kardeşten, aklının bir bölümü yaşadığı kanlı olaylar nedeniyle kararmış olanıydı bu.

Genç kardeş Menelaos artık herkesçe alışıldığı üzere, kısa süre içinde Helena'nın güzelliğiyle ilgili düşler kurmaya dalarken, ağabey Agamemnon da Klaytaimestra'nın benliğinde yandığını hissettiği ateşe doğru çekiliyordu. Tyndareos ile yaptığı Miken ülkesini geri alma planları üstünde çalışmadığı zamanlar, onun dokuma tezgâhında çalışmasını seyrediyor, ya da kızın düşünceler içinde saray bahçelerinde yaptığı gezintileri uzaktan izleyerek, peşi sıra dolaşıyordu. Hiçbir şey söyleyememesi, kızın bu ilgisini daha da öfkeyle karşılamasına yol açıyordu. Klaytaimestra onu zalimce bir laf ederek, ya da bir gün dediği gibi, onun peşinde dolaşıp duran sinsi suratına katlanmaktansa kasvetli bir kaleye sonsuza dek kapatılmayı yeğleyeceği türünden sözlerle tersleyince, sadece kızarıp sefil bir hale düşüyordu. Böylece, babasını huzursuz eden, kardeşine karşı haset duyan, annesinin çekilip gitmesinden ötürü öfke dolu olan, çevresindeki herkesi hor gören Klytaimestra, Sparta'dan uzaklaşmak, yaşamını kendi koşullarında kurmaktan başka hiçbir şey istemeyen biri olup çıktı.

Bunun ardından, iki yıl kadar sonra, Helena henüz sadece on iki yaşındayken, iki kızın yaşamını sonsuza dek değiştirecek bir şey oldu. Kuzey Tessalya'da, Sparta Kıstağı'nın çok ötelerinde bir yerde Lapith Kralı Peirithoos'un eşi öldü. Yas dönemi dolunca Peirithoos, eşi Phaedra oğulları Hippolitos'un ölümünden kendisini sorumlu tutarak hayatına son verince kötü zamanlar yaşayan

eski dostu Atinalı Theseus'u ziyarete gitti. Niyeti Theseus'un ruhunu biraz şenlendirmekti. Birçok defalar hem korsan, hem de kral olarak yan yana çarpışmış, artık yaşlanmaya yüz tutmuş olan bu iki kahramanın her zaman birbirinin içindeki gözüpek, ya da haylaz kişiliği ortaya çıkartmaya yönelik bir dostluğu vardı. Helena'nın kır söylencelerine konu olan güzelliği üstüne sohbet etmeye başlamaları fazla zaman almadı. Şarap üstüne düşeni yerine getiriyordu. Her iki adam da duyduğu heyecandan yerinde duramaz hale geldi. Peirithoos dostu Theseus'u bir sefer düzenleyip bu çok arzulanan ödülü kaldırma konusunda ikna etmek üzereydi. Tyndareos'un genç yandaşı Agamemnon'u Miken ülkesinin tahtına çıkartmak için giriştiği kanlı seferde ordusunun başında olduğunu biliyorlardı. Sparta savunması gözleme görevi yapan birkaç artçı birliğe inecek kadar zayıflamış olmalıydı. Bu eşsiz bir fırsattı. Peirithoos kaçırma girişimi başarılı olursa kızı kimin alıkoyacağı konusunda kura çekmeyi önerdi.

Bu tehlikeli bir girişimdi ve kutsal bir şeye hürmetsizlik edilince daha da tehlikeli hal aldı. Küçük bir serüvenciler grubunun başında geçitlerden aşıp Lakonya ovasına girerlerken, ormanın içindeki bir açıklıkta arkadaşlarıyla birlikte Artemis'e kurban sunan Helena'ya rastladılar. Bu kaçırılmayacak kadar iyi bir fırsattı. Peirithoos çığlıklar atan kızı kaptı ve atının terkisine fırlattı. Saldırganlar adak yerini dörtnala terk ederken kızın arkadaşları arkalarından feryat ediyordu.

Amaçlarına erince önceden kararlaştırdıkları gibi kura çektiler ve Helena, Theseus'a düştü.

Bu olay yaşandığında Theseus kırkını geçmişti. Böyle bir kıza zarar vermeyi, kendi kızının ırzına saldıracak kadar bile aklından geçirmeyeceği zamanlar olmuştu, ve anlaşılan bu asil ruhu onu tamamen terk etmemişti. Belki de, Atina'yı İskitli işgalcilere karşı onunla omuz omuza çarpışarak koruyan Amazon Hippolyte ile yaşadığı zamanlar nasıl bir kahraman olduğu düşmüştü aklına. Ve belki Phaedra'nın onu bir zamanlar nasıl aşağıladığı düşüncesiyle kendine gelmişti. Ya da belki Bakire Artemis'in laneti üstüne çökmüştü. Nedeni her ne olursa olsun, yaşlıca adamın aklına bir neb-

ze mantık dönmüş olmalıydı, altında çıplak yatan kızın korku dolu gözlerine baktı ve onu almasının olanaksız olduğunu anladı.

Bir zaman sonra sefil bir durumda ve utanç içinde geri çekildi.

Helena hemen ince kollarını göğüslerine kapattı, bacaklarını gövdesine çekti ve dehşete düşmüş çocuklara özgü bir titreme ve irileşmiş gözlerle ona bakmaya koyuldu. Olabilecek en aşağılık konuma indiği için yeise kapılan Theseus bir süre olduğu yerde başını iki yana sallayarak durdu. "Yok bir şey" diye mırıldanıyordu. "Seni incitmeyeceğim. Yok bir şey. Yok bir şey." Kızın soluğunun küçük hıçkırıklarla bölündüğünü duyabiliyordu. Ürperdiğini gördü. Üstünü peleriniyle örtmek için eğildiğine, böylesine masum bir güzelliğin korkuyla taş kesilmiş olması onu utançtan bayılmanın eşiğine getirmişti. Kızı yatıştırmaya çalıştı, ama bir türlü avutamıyordu. Üzüntü dolu gözlerle bakıp, "Böylesine bir güzellik, ödül değil lanet olsa gerek" dedi. Onun kendi kendine söylediği bu sözler Helena'nın aklına sonsuza dek kazındı.

Helena'yı Sparta'ya geri götüremeyen, ama daha fazla yanında tutamayacağını da bilen Theseus, onu Attika'daki çok güvendiği Aphinda baronlarından birisine emanet etti. Ve kendi öz annesi Aethra'yı ona bakması için birlikte gönderdi. Ardından da, sonunda Skyros Kralı Lycomedes'in sarayında durana ve orada rüzgârlı bir yardan denize düşene, ya da kendisini atana dek öylesine dolaştı durdu.

Sparta, Helena'nın kaçırılmasından kısa bir süre sonra ve bunun haberi kendisine ulaşmadan az önce Elis Kralı genç Tantalos tarafından ziyaret edildi. Tahta yeni geçen kral bir eş arıyordu ve Helena'nın güzelliğini duymuştu. Ama Sparta'ya vardığında, kralı uzaklarda savaşan, onun en sevdiği kızı ise kaçırılmış olan kenti bir kaos yaşar halde buldu. Ve sonra kraliyet konumuna uyacak bir dairesine yerleştirildiği sarayın teşrifat salonlarından birisinde Klaytaimestra'ya rastladı.

Genç kız artık evlenme yaşına yaklaşmış ve kendisine özgü esmer, sağlam yapılı bir güzelliğe kavuşmuştu. Tantalos onun kız kardeşinin kaybından doğan üzüntüsünü avutmak isteyince,

bu gergin ruh hali taşıyan genç kadının Helena'nın bir daha asla geri dönmemesi için gizlice dua etmekten ötürü derin bir suçluluk duygusu da taşıdığını şaşkınlıkla öğrendi. Onu konuşması için yüreklendirdi ve duygularının bir karmaşaya düştüğünü hissetti. Kendisinin de Sparta'ya Helena için geldiğini, onun kız kardeşinin aklının kenarından bile geçmediğini anımsayınca duyguları derinleşti. Başka şeylerden konuşmaya koyuldular. Tantalos genç kadının ilgi alanlarının çeşitliliği ve aklının niteliği karşısında bir kez daha şaşkına döndü. Ve onun rahatladıkça kendi kötü durumuyla ve çevresindekilerin yetersizliğiyle ilgili olarak yaptığı, biraz hiciv yüklü ve çok zekice yorumları dinledikçe eğlenmeye başladı. Az sonra ona âşık olmuştu.

Tantalos ona krallığını anlattı. Batı denizinin gerisinde yer alan Arkadia'nın ötelerinde, üç yüz mil kuzeyde, Sparta'dan epey uzaktaydı. Orada tanrılar arasında birinci olarak kabul edilen Zeus'a tapılıyordu ve Olympia Ovası'nda Göklerin Babası'nın onuruna yaşam dolu spor şenlikleri düzenleniyordu. Kendi kenti olan Pisa da o kutsal yerin hemen yakınında kurulmuştu ve Sparta kadar büyük olmasa bile, kültürlü, varlıklı, bir kraliçeden başka hiçbir şeyin yokluğunun çekilmediği bir yerdi. Klaytaimestra rıza gösterirse, babasına bir haber göndererek büyük kızının Elis tahtını onurlandırmasına izin verip vermeyeceğini soracaktı.

Klaytaimestra çabuk düşünen bir insandı. Tantalos'u çok soğukkanlı değerlendirebiliyordu. O Argos'un ne en varlıklı adamıydı, ne de en yakışıklı olanı. Biraz sivrice olan bir burnu ve yeterince dikkat çekecek şekilde dik duran kulakları üstünde barındıran evcimen bir yüzü vardı. Ama bir duygu insanıydı ve zengin bir mizaçla ödüllendirilmişti. Kökü eskilere dayanan bir kraliyet ailesindendi, ama bir kentin tebaasının refah içinde, despotça güçlere başvurmadan nasıl yönetilebileceğine dair ilginç düşüncelere sahipti. Bunun yanı sıra, kentini yenileyip süslemeyi ve onu modern kültürler içindeki en iyi yer yapmayı planlıyordu. Ve zekiydi. Klaytaimestra onunla her konuda konuşabileceğini, Tantalos'un her konuya açık bir görüşle yaklaşacağını anladı. Bir saatlik bir sohbetten sonra, onun ince ayrımlara sahip, olgunlaşmış bilgeliğine

ve konuşurken sunduğu göndermelere bakarak kendisini daha az eğitimli görmeye başladı; ne var ki bundan ötürü hiç aşağılanmışlık duymadı. Tantalos ona öyle bir şey hissettirmeyecek kadar kibardı.

Tüm bunlar çok anlamlıydı elbette, ama daha da önemlisi, onun sadece kendisini istediğine dair basit bir gerçek vardı ortada. Kız kardeşini değil, onu istiyordu Tantalos. İçine düştüğü korkunç durumu öğrendiğinden ve o konudaki içten üzüntülerini vurguladığından beri Helena'nın adı dudaklarının arasından çıkmamıştı bile. Gerçi o da bu gerçekten ötürü kendisi kadar şaşkın gibiydi, ama Klaytaimestra bu halinde de onun ne kadar içten ve dürüst olduğunu görüyordu.

Ve biraz çaba ve düş gücüyle, krallığı cennete dönüşebilirdi.

Tanrılar sonunda kavruk yaşamına gülümsemeye başlamış olabilir miydi? O adamla kendisine yeni, iyi, her zaman sürmek istediği türden bir yaşam kurabilirdi. Bir yaşam ki, onu sürerken sadece çocuklar doğurup, eşinin savaştan peşinde asık suratlı cariyelerle dönmesini beklemek yerine kendi eğitilmiş aklını kullanabilirdi.

Öte yandan, Tantalos babasıyla bu konuyu şimdi konuşacak olsa tek bir yanıt olacağını da biliyordu.

Tyndareos'un eli kolu Miken ülkesindeki boğazlaşmayla doluyken, en sevdiği kızı kaçırılmıştı. Helena, Sparta ile Atina arasında bir yerlerde ortadan yok olmuştu ve babası onu bulup eve getirene, Miken ülkesini de Sparta'ya minnet borçlu bir tımar haline koyana dek başka şey düşünmeyecekti.

Helena'nın bir daha geri gelip gelmeyeceğinin kesin olarak bilinmediği bir zamanda büyük kızını, göreceli olarak daha az varlıklı ve güçlü olan, önemli kabul edilen her yerin dibine kadar batısında yer alan küçük bir ülkenin kralına gelin vermek Tyndareos'a hiç ilginç gelmeyecekti. Hayır diyecekti. Bunu çok yüksek bir sesle dile getirecekti, çünkü Klaytaimestra onun kendisini Agamemnon ile evlendirerek yeni bir Miken ittifakına mühür vurma umudunu gizliden gizliye beslediğinden şüpheleniyordu.

Ve bu da gerçekleşmesine asla izin vermeyeceği bir şeydi.

Tüm bunlardan ötürü aklından oradan kaçmak geçti. Ama bunun da felaketlere yol açacağını anlaması uzun sürmedi. Tyndareos eve dönüp bir kızının kaçırıldığını, diğerininse kendi rızasıyla kaçtığını öğrenince öfkesi korkunç olacaktı. Savaşla bilenmiş Sparta birlikleri böylece hemen Elis'e doğru yürümeye başlayacaktı. Ve Tantalos da derdini anlatacak kadar fazla yaşamayacaktı. Kendisi de dul bir kadın olarak sürüklenerek eve geri götürülecekti. Klaytaimestra bu görüntüleri aklında üstüne şimdiden gözyaşı dökecek kadar canlı halde görebiliyordu.

Umutlarını ve korkularını Tantalos ile paylaştı. Güçlükleri karşılıklı tartıştılar ve o, babasının ruh halini ve gücünü Klaytaimestra kadar iyi bilmediğinden, gerekirse onun için çarpışmaya hazır olduğunu söyledi. Klaytaimestra acele karar vermenin her şeyi tehlikeye atabileceğini görmüştü; beklemek şarttı. Ayrıca evlenecek yaşa tam olarak gelmemişti, ama yakında o da olacaktı. Başka bir erkeğe varmamak üzere kadınlık onurunun üstüne yemin edecek olursa Tantalos onu bekler miydi? Tyndareos savaştan dönüp, Helena da kurtarılınca babası daha ikna edilebilir bir ruh halinde olacaktı. Klaytaimnestra da ona, ya Tantalos ile evleneceğini, ya da kimseye varmayacağını açık şekilde anlatacaktı. Ayrıca yapmak istediği şeye izin verene dek babasının yaşamını bir sefilinkine dönüştürmek için de hazırlıklıydı. İki, en çok üç yıl içinde onun rızasını almış olurdu. Ve sonra kendi yaşamlarını kimseden korkmadan sürdürmekte özgür olacaklardı. Yapılacak en akıllıca şey bu değil miydi?

Öyle olduğuna karar verdiler. Tantalos Elis'e döndü. Klaytaimestra ise tedirgin bir özlem düşü içinde onu bekledi.

Tyndareos'un Argos'un her tarafına saldığı casusların Helena'nın nerede tutulduğunu öğrenmesi bir yıldan fazla aldı. Kral oraya kızını kurtarması ve Aphidna kalesinin ayaklarına kapanmasını sağlaması için küçük bir ordu gönderdi. Theseus'un annesi esir alındı ve Helena muzaffer bir edayla Sparta'ya geri getirildi.

Miken ülkesindeki savaş sonuç aşamasına gelirken Tyndareos hâlâ uzaklardaki cephedeydi, ama Klaytaimestra kız kardeşindeki

değişimden dolayı dehşete düşmüştü. Bir zamanlar gönlünce serüven yaşamaya düşkün olan kız, şimdi dehşet verici bir düşün kapanına yakalanmış bir kadın gibi güzelliğinin içinde kapana kısılmış halde yaşayan tedirgin bir yaratığa dönüşmüştü. Aphidna'daki kasvetli bir hisarda, herkesten uzakta, yakın çevresinde sadece Aethra ile hizmetçilerin eşliği olacak şekilde hapis tutulmuştu. Ve Theseus ile Peirithoos'dan bir zarar görmemiş olmasına karşın, hâlâ kaçırışına dair anıların gazabı altındaydı ve saldırganların dörtnala kaçarken saldığı at terinin, deri eğerlerin kokusu, kendisi aralarında titrerken ona sahip olmak için zar atan iki yaşlı adamı izlemenin verdiği uyuşturucu dehşet ve Theseus'un üstüne abanmış bedeninin ağırlığı aklından hiç çıkmıyordu.

Ve onun söylediği sözler de hâlâ kulaklarında çınlıyordu. Güzelliği bir lanetti, Theseus'un güzelliği hakkındaki yargısı bir lanetti, ve Helena artık o lanetin tüm ömrü boyunca süreceğine inanıyordu. Çevresinden korkuyordu. Saray, hatta anayurdu olan Sparta'nın bir zamanlar geyikler kadar özgürce gezindiği tepeleri ve ormanları şimdi karanlık imgelerle dolmuş gibiydi. Sarayın kadınların yaşadığı bölümünden dışarıya ne zaman adım atacak olsa, erkeklerin üstüne yönelttiği arzu dolu bakışlardan korkuyor, o bakışların her birisinde sanki tecavüz isteğinin ışıltılarını görüyordu. Erkeklerin nefesini kesme gücüne sahip olan gözlerine panik dolu bir ifade yerleşti. Sadece kapalı tutulduğu süre boyunca kendisine tuhaf bir şekilde ana kadar yakın hissetmeye başladığı Aethra'nın eşliğinde güven bulmaya başladı. Ve böylece tecrit edilmiş, çok az konuşur ve ışığı reddeder bir halde kalmayı seçti.

Klaytaimestra, kardeşinin yaşadığı korkunun boyutlarını ancak zamanla anladı, ve anlayışı geliştikçe duyguğu kaygı arttı. Helena'yı korkularının yersizliği yönünde ikna etmeye gayret gösterirken, ona en sevecen ilgiyi yönlendirmeye çalıştı. Aralarında bir dönem çekişme yaşanmış olsa da, hâlâ kardeştiler ve kadınların erkekler tarafından ele geçirildikleri zaman canavarları bile utandırabilecek şekilde davrandığının, kendilerininse öyle bir durumda ne denli çaresiz kalabileceğinin bilincine varmış halde ona karşı iyi olmaya gayret ediyordu. Ama Helena'yı tekrar dış dünyaya

çıkmak için yüreklendirmeye çabaladıkça karşılaştığı şey sadece paniğin güdümündeki itirazlar oldu, ve aptalca bir inat olarak yorumladığı bu itirazlar karşısında sonunda sabrı tükendi; tüm çabaların boşuna olduğuna karar verdi. Babalarının dönünce kız kardeşinin bakımını o iyileşene ya da evlenebilecek duruma gelene dek kendisine bırakmasından korkmaya başlayan Klaytaimestra, kendi kendisine onun da yaşamayı hak ettiği, Helena'dan uzakta, Sparta'dan uzakta bir hayatı olduğunu söyledi. Ve bu, ulaşmak için gitgide daha fazla sabırsızlandığı bir hayattı.

Ve sonra Miken ülkesindeki savaşın bittiği haberi geldi. Gaspçı Thyestes ölmüştü. Agamemnon tahtına kavuşmuştu. Tyndareos yakında evde olacaktı. Sevgili Helena'sını yeniden görmek için sabırsızlanıyordu ve Klaytaimestra'nın yüreğine heyecan salacak haberleri vardı.

Klaytaimestra babası gelmeden Sparta'dan kaçma kararını alelacele aldı, ama bundan ötürü bir an için bile pişmanlık duymadı, çünkü Elis'de Kral Tantalos'un eşi olarak geçireceği bir buçuk yıl hayatının hiç kuşkusuz en mutlu dönemini oluşturacaktı.

Kendilerine o kadar uzun süre verildiği için şanslılardı. Birlikte sürdürdükleri yaşam Klaytaimestra'nın kaçarken bilmediği bir gelişme olmasa çok daha kısa sürebilirdi. Helena'nın kaçırılmasına dair haberi ilk duyduğunda içine düştüğü dehşet Tyndareos'u bir tanrının darbesini yemiş gibi yere çarpmıştı. Davranışları bir süre için öylesine tutarsızdı ki, dostları onun aklını yitirdiğini düşündü. Ayrıca bacağının hissiz kaldığından şikâyet ettiği için, dinlenmeye çekilmek ve savaşın kumandasını Agamemnon'a terk etmek zorunda bırakıldı. Yattığı çadırın altında sıcak su kaynağı gibi buharlı öfkelerle dönüp durdu, sonunda tüm iradesini kullanıp ayaklandı ve yeniden savaşa döndü. Ne var ki, onun yokluğunda kimi şeyler değişmişti. Kendi Spartalı savaşçıları bile artık Agamemnon'un genç ve enerji dolu önderliğini istiyordu. Gelecek oydu; eski savaş köpeği Tyndareos ise maziydi. Miken ülkesi geri alınınca insanların Argos'da gücün artık nerede yattığı konusunda şüphesi kalmadı.

Tyndareos artık Agamemnon ile kızı arasında yapılacak bir evliliğin gereğini her zamankinden çok hissediyordu ve bunu istemesinin nedeni artık genç yandaşına karşı üstünlük taslamak değil, Sparta'nın güvenliğini sağlamaktı. Tanrılara şükran sunmasını gerektirecek tek bir şey varsa, o da Atreus'un oğlunun, nerelerde olduğu hâlâ bilinmeyen Helena yerine Klaytaimestra'ya ilgi göstermesiydi.

Ardından tanrılar onun yüzüne bir kez daha gülümsedi. Helena bulunmuş ve kurtarılmıştı. Atina'da Theseus'un yerine tahta geçen Menesteos, Aphidna alındıktan sonra kendisini öncülünün günahlarından arındırmaya adadı. Ve bunu izleyen haftalarda Thyestes'in gücü de sonunda çökmeye yüz tuttu. Miken'e açılan kapı düştü, Thyestes kaçtı ve kent düştü. Her ne kadar onun oğlu ve Atreus'un katili olan Aegisthos'un kaçmayı başarması üzüntü yarattıysa da, kimse büyük, üstelik çok daha büyük değişimlere gebe bir zafer kazanıldığı konusunda şüpheye düşmedi.

Klaytaimestra'nın Kral Tantalos ile evlenmek için Elis'deki Pisa kentine kaçtığı haberi geldiğinde Tyndareos dönüş için yola çıkmıştı bile. Öylesine bir öfkeye kapıldı ki, tanrı onu bir kez daha yere çarptı ve böylece Sparta'ya girerken ülkeler fethetmiş muzaffer bir kahramandan çok elleri titreyen, söyledikleri güçlükle anlaşılan yaşlı bir sakat halindeydi.

Elis üstüne yürüyecek bir orduya kumanda etmesine hiçbir koşulda olanak yoktu. Bunun için Agamemnon'dan hemen gelecek yardıma da güvenemezdi, çünkü genç Miken Aslanı'nın bir süre için kentteki gücünü pekiştirmekle, mali ve yönetimsel işleri üstüne almakla ve otoritesini çevre illere yaymakla uğraşması gerekiyordu. Böylece Klaytaimestra ile eşi aylar boyunca huzur içinde yaşayabildi, ama Sparta'dan gelen öfkeli mesajlar Tantalos'un savaş hazırlıklarına hiç duraksamadan başlamasına yetti.

Savaş ilk çocuklarının doğumunun hemen ardından geldi. Agamemnon o zamana dek imparatorluğunu genişletmeye hazır konuma ulaşmış, acil nedenlerden dolayı da önceliği Elis'e tanımıştı. O birliklerinin başında harekete geçince, Tantalos da Pisa'ya koyulacak bir kuşatmayı kabul etmek yerine onunla meydan sava-

şında karşılaşmayı seçti. Bunun için istilacıların dağlar arasındaki dar bir boğazdan geçmesini gerektiren, kendisininse tepelere hâkim olacağı iyi seçilmiş bir yer belirledi.

Ama Agamemnon kendi ülkesinin ihanet sonucu düşmesinden çok şey öğrenmişti. Tantalos ordusuna saldırı emri verdi ve kendi savaş arabasıyla Miken hatlarına doğru atıldı. Arkasına bakıp pek az savaşçı tarafından izlendiğini anladığında geri dönemeyecek kadar ilerlemişti. Geri kalanlar Elis'in er ya da geç Miken'in ezici egemenliğinin altına düşeceğine inandırılmış, Agamemnon tarafından satın alınarak onun saflarına geçmişti.

Klaytaimestra eşinin yenildiği haberini Mikenler Pisa'daki saraya girerken aldı. Agamemnon odasının kapısını ardına kadar çarparak açtığında, aklı dehşetten başından gitmiş halde çocuğunu göğsüne bastırmıştı. Adam çocuğu kapıp adamlarından birisine verdi ve beyninin tek vuruşla patlatılmasını emretti; ardından Klaytaimestra'ya artık bir dul olduğunu ve kısa zaman içinde tekrar evleneceğini bildirdi.

Klaytaimestra kendi canına kıymaktan büyük güçlükle alıkonulabildi. Bunun ardından bir süre için vahşi bir vaşak gibi dövüşerek Agamemnon'u kendinden uzak tutmaya çalıştı. Ama ona yıllar önce göz koymuş olan garip ve aksi yapılı adam etrafında sebatla bir kuşatma oluşturmuş gibiydi.

Klaytaimestra yenilmez bir öfkeyle kendisini çocuğunun katiline asla vermeyeceğini söylediğinde, Agamemnon çocuğu sakınsa onun sadece babasının öcünü almayı düşünerek büyüyeceği yanıtını verdi, ki Miken ülkesinin kanlı tarihi bunun örnekleriyle doluydu. Bunun yanı sıra, onun savaş ganimeti olarak alınan ilk kadın olmadığını, üstelik birçok diğerleri gibi bir köle, ya da cariye hayatı sürmek zorunda olmadığını da belirtti.

Tam tersine, onu sadık bir köpek gibi yıllardan beri seven bir adamla evlenecek ve Argos'un en varlıklı kadını olacaktı. Tanrılar nasıl Aiacus'un evini güçle, Amythaon'unkini bilgelikle ödüllendirdiyse, Atreus'unkini de varlıkla kutsamışlardı. Ve varlığın olduğu yerde güç de olurdu, ve bu da Agamemnon'un kesinlikle emin

olduğu gibi, aklı başında olan herhangi bir kadına yetecek kadar bilgelik sayılırdı.

Böylece onu bunlar üstüne bir süre düşünmesi için yalnız bıraktı. Ardından bir akşam ona şarap ve armağanlarla döndü. Kendisini bir kıza kur yapan bir erkek yerine koymaya çalışıyor ve her beceriksizce yapılmış girişim Klaytaimestra'nın ona karşı duyduğu nefreti damarlarında hissetmesine neden oluyordu. Ama bir gün Agamemnon'un yüzünün sarp çizgileri arasına gömülmüş gözlerinde, yıllar önce kardeşiyle birlikte bir kasabın mağarasına dönüşmüş olan Miken ülkesinden kaçıp kurtulmayı başarmış korku dolu oğlan çocuğunu görür gibi oldu. Ve o anda onun üstünde kurabileceği ve onun üstünden geçirerek kullanabileceği gücün bilincine vardı.

Sonraları, çok daha sonraları, bir boğa gibi üzerine çıkmasına ve kendisine ne bir anlam, ne de değer ifade eden şeyleri almasına izin verdi. Ama ruhu, ki ilk gece bunun için onun yanında gözleri açık halde yatarken yemin etmişti, sonsuza dek ve kimsenin el uzatamayacağı bir şekilde kendisine ait olacaktı.

O arada Helena babasına bakarak yaşamında yeni bir anlam buldu. Tyndareos her zaman küçük kızına karşı yumuşak ve onun istekleri karşısında esnek olmuştu. Diğer kızının korkunç acısını hazırlayanlardan birisi olmasına karşın, Helena'nın girişimlerini fazla yakından sorgulamayacağını biliyordu ve zayıflamış bedenini onun bakımına bırakmaktan ötürü mutluydu. Böylece Aethra'nın ve âşık kuzeni Penelope'nin yakın eşliği altında Helena, sakin ve sonu gelmeyecek gibi görünen bir yaşam sürmeye başladı. Ama dünyanın hâlâ onun üstünde dayatacağı şeyler vardı.

Agamemnon Elis'e boyun eğdirdikten ve Miken'in üstünlüğünü krallıktan krallığa yaydıktan sonra Argos'a bir huzur dönemi hâkim oldu. Aklı uzun zamandan beri savaşta olan genç adamlar şimdi evliliği düşünmeye başlamıştı ve dünyaya o zamana dek bahşedilmiş en güzel kadın olarak ün yapmış olan Helena artık tam evlenme çağındaydı. Onunla evlenecek kadar şanslı olan kişi, yakın bir zamanda Sparta tahtına da çıkacaktı. Böylece Helena

birden Argos'un tüm büyük prenslerinin rakip tanımaz istek odağı oldu.

Prensler teker teker Tyndareos'un sarayına gelip talipli olarak kendilerini tanıttılar, armağanlar sunarak, ya kur yapan kuşlar gibi şık giyinerek ya da erkek ayıbalıkları gibi güç ve yiğitliklerini ortaya koyacak etkileyici gösteriler yaparak caka sattılar.

Bunlar arasında Helena'nın güzelliğinden en çok etkilenenlerden biri, Tirynlerin Lordu, insanların en yüreklisi olarak bilinen Diomedes idi. Helena'nın tedirgin mizacından haberdar olmadan ya da buna kayıtsız kalarak, onu Thebai'deki uzun ve korkunç savaşın öyküleriyle etkilemeye kalkıştı. Helena sabırla dinledi ve ona ilgi duyduğuna dair imalarda bulundu, ama tutkulu evlilik teklifine herhangi bir kesin yanıt vermedi.

Atinalı Menestheos'un karşılanması daha da soğuk oldu. Öncülü Theseus'un neden olduğu acıları unutturmaya çalıştıysa da, Helena'ya Attika'daki hapislik günlerini anımsatmaktan ve pervasız yanını ortaya koymaktan başka şeye yaramadı. Sparta'ya karşı oluşacak düşmanca bir cepheden korkan Tyndareos kızına henüz kimseyi reddetmemesini öğütlemiş olmasa, açık bir ifadeyle geri gönderilecekti. Böylece, Girit Kralı Ducalion'un tahtının vârisi olan İdomeneus Knossos'dan, Telamon'un yiğit oğlu Aias babasının tutsak eşi Hesione'den olma üvey kardeşi Teucer ile birlikte Salamis'den gelip ricasını sundu. Aiolos'dan gelen büyük okçu Philoktetes yanında kendisine Herakles tarafından, cenaze ateşini Oeta Dağı'nda yakmaya söz vermesi karşılığında verilen somaki bir yay getirdi ve böylece daha birçoğu Peloponez üzerinden geçip geldi.

Helena'nın eline talip olanların sayısı hep birlikte otuz sekiz idi ve çoğu olgun savaşçılar, gücü elinde tutan, şimdiden ününü yapmış adamlardı. Ama aralarında yaşı Helena'nınkine yakın iki genç adam da vardı. Henüz on yedi yaşında bile olmayan Euboia Prensi Palamedes, kendi bulduğu karmaşık bir oyunu öğretip eğlendirdiği rakiplerinden daha zeki olduğunu kanıtladı. Taşların desenli bir tahta üstünde atılan zarlara göre ilerletildiği bu eğlenceli oyunda Palemedes şaşılacak kadar düzenli bir şekilde kazanıyordu. Öteki

genç adamın kendi hakkında söyleyebileceği çok şey vardı, ama biraz mahcup bakışlara, gururlu bir suskunluğa, sağlam ve asil bir duruşa sahipti. Genel kanı pek az şansı olduğu yönündeydi, ama Kheiron'un okulundan gelme bu genç sahip olduğu saygıdeğer tevazu ile herkesi etkilemişti. Adı Patroklos idi ve Menoitios'un oğluydu.

Helena tüm bu ilginin merkezinde bir panik hali içinde duruyordu. Artık Agamemnon'a bir vâris vermiş olan ve yaşamındaki tüm mutluluk umutlarını yitirmiş gibi görünen ablasına neler olduğunu izlemişti. Amcası İkarios'un kızı Penelope'nin âşık olduğu ilk bakışta anlaşılan adamla evlenme isteğini reddedişini de görmüştü. Ve artık bir zamandan beri, kendi yaşamının, en güçlü katılımcı tarafından ele geçirilecek bir ödül olmaktan öteye gidip gitmeyeceğini merak ediyordu. Öte yandan, babasının yaşayacak fazla zamanı kalmadığını, başka bir adama ait olana dek dünyanın kendisini rahat bırakmayacağını da görüyordu. Er ya da geç onun dikkatini çekmek için didinen adaylar arasında bir seçim yapması gerekecekti.

Tyndareos da yarışmacıları bir an önce göndermeyi ve kızının dünyasının merkezinde huzurlu bir yaşam sürmeyi tercih ederdi aslında. Helena'nın eli için rekabet eden ve duyguları gün geçtikçe tırmanan bir sürü güçlü prens arasında diğerlerinin düşmanlığını kazanmadan nasıl seçim yapılacağından da emin değildi. Ve bu tehlike, tüm adaylardan birisinin diğerlerinden daha büyük iddialara sahip olduğu, kendisi üstünde daha büyük baskı uygulayabileceği gerçeğiyle birlikte büyüdü.

Helena'yı yıllardan beri tutkuyla seven ve Tyndareos'un kızının da onda bir yakınlık bulduğunu hissettiği Atreus'un küçük oğlu, Agamemnon'nun ondan daha yumuşak mizaçlı kardeşi Menelaos, genç kıza diğer tüm yabancılardan daha az tehditkâr geliyordu. Helena çocukluğundan beri bu biraz utangaç, dünyaya, sanki üzerine gelen şiddetli bir rüzgârmış gibi yüzünde hafif bir gülümsemeyle ve göz ucuyla bakan gence hep sıcak bir dostluk göstermişti. Ama Menelaos artık bir çocuk değildi. Savaşta pişmiş, onun bir kılıç tarafından bırakılan, yanağından başlayıp ağ-

zının kenarına kadar inen işaretini edinmiş bir savaşçıydı şimdi. Ve her ne kadar kardeşinin bunaltıcı tantanasından yoksunsa da, hâlâ Atreus'un oğullarından birisiydi. Helena ile yapacağı evlilik yoluyla Sparta tahtına çıkarsa, kardeşler tüm Peloponez üstünde etkili bir denetim oluşturacaktı. Ama Helena'nın eline talip olan ve gücü temsil eden kimi diğerleri de öyle bir gelişmenin engellenmesi için gerekli adımı atmayı bekliyor olabilirdi.

Tyndareos böylece derin bir ikilemde kaldı ve bu da Helena'nın işine geldi.

Neyse ki, o karışıklık çıkartmaya hazır kodamanlar kalabalığı içinde Tyndareos'un eski bir dostu da vardı. İthaka Prensi Odysseos Sparta'ya ondan çok daha varlıklı adamların burnunun ucundan Helena'yı kapmak amacıyla değil, kendisiyle ilgili bir iş için gelmişti. Tyndareos'un, neredeyse Helena kadar çekici bir kız olan İkarios adında bir kardeşi vardı. Kuzeni kadar çarpıcı olmasa bile, Penelope de genç İthakalının yüreğini cezbeden bir zarafete ve parlak aklına coşku veren bir zekâya sahipti. Ama pek güçlü olmasa da dediği dedik olan babası İkarios, İon denizindeki küçük bir adanın prensinden daha varlıklı bir damat aradığından, o İthakalı serüvenciden hoşlanmadığını ve ona güvenmediğini baştan açık şekilde ortaya koymuştu.

Kızı ne kadar isterse o kadar dertlenebilirdi, ama sonunda nasılsa o da Odysseos'a karşı çıkmasının akıllıca olan yanını görecekti. Kuzeni tarafından reddedilecek prensler arasında bir seçim yapmak yerine neden bir korsandan daha öte olmayan adamın tekiyle uygar dünyanın batısındaki çıplak bir kayanın üstünde el elde, baş başta, hiçbir geleceği olmayan bir yaşam kurmak istesindi ki?

Ama Penelope'nin kendisini ne kadar tatmin ediyorsa, babasını o kadar hoşnutsuzluğa sürükleyecek bir nedeni vardı: Odysseus'u seviyor ve ne tür güçlüklerle dolu olursa olsun, yaşamının geri kalanını onunla geçirmekten mutluluk duyacağına inanıyordu. Böylece babasının öfkeli çaresizliği karşısında başkasıyla evlenmemek konusundaki inadını sürdürdü. Ama doğasında sevgilisinin kendisini yapmaya yönlendirdiği şeyden, evlenmek için

âşığıyla onur kırıcı bir şekilde kaçmaktan uzak duracak bir gurur ve sadakat duygusu da barındırıyordu.

İki inatçı Spartalı arasında sıkışan Odysseus, sonunda sorununu Tyndareos'a açtı.

"İkimiz de kendimize özgü sorunlar yaşar gibiyiz" dedi. "Birbirimize yardımcı olup olamayacağımızı merak ediyorum."

Tyndareos içini çekti. Odysseus'u uzun zamandan beri tanıdığından, o kısa boylu, zayıf bedenli, gür saçlı ve burnu hafifçe bir yana yatacak şekilde kırılmış adamın bir şeylerin peşinde olduğunu, daha görüşme talebinde bulunduğu anda anlamıştı. Ama etrafında durmadan veciz sözler ederek dolaşanların verdiği ağırlıktan sonra konuğunun yüzündeki hınzırca gülümsemeyi hoşnutlukla karşıladı. İthakalının kızının peşinde olmadığını bildiğine göre belki biraz rahatlayabilirdi.

"Açıkla" dedi ve hizmetkârına biraz daha şarap vermesi için işaret etti.

Odysseus kendisinin iki katı yaşındaki, zamanında yenilmez bir savaşçı, şimdi ise bakıma muhtaç bir sakat haline düşmüş olan adama dikkatle baktı. Amacına en iyi hizmet edecek şeyin canlı ve pervasızca yapılacak bir hamle olduğuna karar vererek, "Rüzgârın ne yönden estiği bence çok açık" dedi.

Tyndareos ona başını bir yana eğerek baktı.

"Agamemnon'un senin üstüne tüm ağırlığıyla gelişini izledim. Miken Aslanı elbette ki kardeşinin amacı için yükleniyor, ama bu evliliğin Sparta ile Atreus evi arasındaki ittifakı pekiştirmesini de istiyor." Odysseus keskin bakışlarını yaşlı Sparta Kralına dikti. "Bence denizaşırı hırsları var ve Sparta kardeşinin ellerinde olursa, kendisi uzaklardayken evdeki gücünün güven altında olacağını düşünüyor."

Tyndareos son zamanlarda başka türlüsünü beceremediğinden dili biraz dolaşarak, "Sparta tahtında oturan biri var" dedi.

Odysseus gülümsedi. "Ve o kişi kralların en bilgesi. Ama sonsuza dek yaşayamazsın, eski dostum. Ve Helena ile evlenen kişi tanrıçalarla yarışabilecek kadar güzel bir kadının yatağını ısıtmasıyla kalmayacak, miras yoluyla senin krallığını da edinecektir."

Tyndareos onun bu tavrını iç çekerek eleştirdi. "Nereye varmaya çalışıyorsun?"

"Gelmek istediğim yer şu, ki sanırım bunu sen de istiyorsun, Helena'yı Menelaos ile evlendir, onu vârisin yap ve Sparta'yı sarsılmaz kıl." Yaşlı kral düşünceli bir tavırla yılan şekilli bileziğiyle oynarken Odysseus sırıtıyordu. "Bu gerçeğe, Menelaos'un kızına içtenlikle âşık gibi göründüğünü ve Helena'nın da onun kendisine iyi davranacağını bildiğini de ekle, bu evliliğin her yönden akla hitap ettiğini görürsün."

"Tüm bunları düşünmediğimi mi sanıyorsun?"

"Ama durum o kadar basit değil, öyle mi? Öteki hırslı prenslerden birisini burada düş kırıklığına uğratırsan daha sonra ciddi bir sorunla karşı karşıya kalabilirsin."

Tyndareos başka yöne baktı.

Odysseus ise ellerini parmak uçları dudaklarına dokunacak şekilde kavuşturdu. "Ben bir çözüm görebiliyorum." Gülümsedi. "Ama o da bedeliyle gelecektir."

Tyndareos tekrar döndü ve ona bu kez gözlerini kısarak baktı. "Soluğunu boşuna harcama. Kardeşimin tavrı senden yana değil."

Odysseus ellerini iki yana açtı. "Kral sanki içimi okuyor. Ama onun kardeşine benim söyleyemeyeceğim birkaç sözü olabilir belki. Örneğin İthakalı Odysseus'un yakın zamanda bir dizi başarılı serüveni kovaladığını ve Sparta'ya son gelişine kıyasla çok daha varlıklı olduğunu anlatabilir ona."

"Korsanlık seni onun gözüne sokmaz."

Odysseus bir kez daha gülümsedi. "Ama hazineme bir kez göz atmak sokabilir. Ayrıca İkarios bana korsanlık ve eşkıyalıkla edinilmiş kaynaklara dayanmayan bir kraliyet hanedanı gösterebilir mi?"

Tyndareos, "Ne kadar daha varlıktan söz ediyoruz?" diye homurdandı.

"Birkaç Likya kentini ve birçok Sidonyalı tüccarı ciddi şekilde fakir kılacak kadar. İkarios başlık parasını alacak ve kızı İthaka'ya gittikten sonra hiçbir ihtiyacı olmayacağından emin olabilecek."

Tyndareos başını iki yana salladı. "İkarios kızını Girit Kraliçesi olarak görmek istiyor."

Odysseus da başını iki yana salladı. "Balta'nın evinde kötü kan var. Penelope kendisini Deukalion'un oğluna vermeyecektir."

"Sözlerine biraz dikkat et." Tyndareos'un kaşları çatıldı. "Giritli evimde konuğum."

"Akha krallarının çoğu burada zaten. Sen ve kardeşin kızlarınız için didinirken yemeğini yiyor ve şarap mahzenini boşaltıyor."

Odysseus duralayıp içini bu kez sabırsızlıkla çekti. "Penelope eş olarak sadece beni istiyor. Bu konuda Helena'nın Menelaos'u istediği kadar emin ve İkarios ile sen yataklarınızda huzurlu uyumak istiyorsanız kızlarınızın kendi yolunu tutmasına izin vermelisiniz."

Tyndareos artık açıktan açığa surat asıyordu. "Bildiğini sandığın çözümün tamamı bu mu? Senden daha yaratıcı bir şey bekliyordum."

Odysseus, "Bu sadece bir bölümü" dedi, "tamamı değil. Geri kalanını sen benim için İkarios ile konuşana dek kendime saklayacağım."

Tyndareos karşısındaki zaptedilmez deniz şeytanını inceledi. Menelaos ve Agamemnon ile çoktan bir toplantı yapmış olmalıydı, diğerleri de Odysseus'un o anda yanında olduğunu mutlaka biliyordu. Ayrıca konuyu Helena ile de görüştüğünü, diğer üçünün de kendisi gibi hissettiğini tahmin etti: bu düzenbaz külhanide, garip bir şekilde insana güven veren bir şeyler vardı.

"Ne dememi istiyorsun?" diyerek bir kez daha içini çekti.

"Çok basit. Kardeşine bu işler üstünde tekrar düşündüğünü ve bir baba için tek duyarlı yolun kızını kendi seçimini yapmakta serbest bırakmak olduğuna karar verdiğini söyle. Helena için bunu yapacağını bildir ve eğer kendi kızının mutluluğunu önemsiyorsa onun Penelope için de aynı şeyi yapmasını öğütle. Odysseus'un, kızı uğruna servetini artırmak için çaba göstermiş olduğunu, Penelope'yi ölmez bir aşkla seven ve İkarios'un onu karıştırdığı habisle ilgisi olmayan, eşini refah içinde geçindirebilecek düzgün bir adam olduğunu anlat ona. Bildiğin şeyi, yani Penelope'nin de beni

sevdiğini ve evliliğe izin vermediği sürece yaşamı babasına zindan etmekte kararlı olduğunu eklemeyi de unutma."

Bu sözlerde dudaklarının arasından çıkmakta zorlanacak bir şey göremeyen Tyndareos, "Bunu yapmayı kabul edersem zor durumlara çıkış bulmakta üstüne olmayan Odysseus'un sıkıntılarımdan sıyrılmam için bana yardımcı olduğunu da ekleyeyim mi?" dedi.

"Ekle."

"Önerdiğin çözümün ne tür bir şey olduğunu bilmeden bunu nasıl yapabilirim?"

"Anlaştık mı?" Odysseus elini uzattı. Tyndareos başını sallayarak sıkınca da gülümsedi. "Yarın Kraliyet Atı'nın Poseidon'a kurban edileceği gün, değil mi?"

"Evet. Bunun konuyla ne ilgisi var?"

"İşte yapman gereken şey: Taliplilerin hepsini adak yerine topla ve onlara tüm o asil prensler arasında seçim yapmakta zorlandığından, kararı Helena'ya bırakmaktan başka çıkar yol bulamadığını söyle. Onlara durumun öyle çözümleneceğini anlat. Ama bunun yanı sıra, seçim duyurulmadan önce hepsinin Helena'nın seçeceği eşi diğerlerinin herhangi birisinden gelecek tehdide karşı savunacağına dair and içmesi gerektiğini de söyle."

Tyndareos sakalını sıvazlayarak arkasına yaslandı. "İnsanoğlu yeminini bozmasıyla tanınır."

Odysseus hınzırca sırıttı. "Aklımda o kadar dehşet verici bir yemin var ki, hiçbirisi bozmaya cesaret edemeyecek."

Kraliyet Atı ertesi gün şafak vakti ahırından alınıp getirildi. Yelesi ve kuyruğu örülüp kurdelelerle bağlanmış, çelenklerle süslenmiş, toynakları altın kaplanmış olan güzel aygır, bronz bir Poseidon heykelinin elindeki üçlü balık zıpkını kaldırarak dikildiği kurban alanına getirildi. Aygır orada Helena'nın tüm taliplilerinin katılımıyla tanrıya sunuldu. Ama iri hayvan kurban edilmeye zorluk çıkartmadan yanaşmadı. Sanki burnu yaklaşan ölümün kokusunu almıştı. Yuvalarında devrilen gözlerle homurtular koyuverdi ve kişnedi. Tyndareos tüm karaları ve denizleri hareket ettiren

mavi saçlı tanrıya dua ederken kulaklarını geriye yatırdı, toynaklarıyla yeri dövdü. Güçlü hayvanı yerinde tutmak için dört adamın koşumlarına olanca ağırlığıyla asılması gerekiyordu.

Yaşlı kral çabuk ve temiz bir ölümü sağlayacak gücü çoktan yitirmiş olduğundan, kutsanmış satırı kurbanı vekâleten sunacak olan Agamemnon eline aldı ve hayvanın boyun kirişlerine kuvvetle vurdu; soluk borusunu tek darbede kesti. Gözleri acı ve öfkeyle daha da irileşen at koşumları zorlayarak geriledi, kuyruğunu dikti, şaha kalkarak toynaklarını havaya savurdu. Bir süre o konumda asılmış gibi kalırken yerde onu bekleyen ölüme karşı direnecek güç toplar gibiydi. Ardından hırıltıyla son soluğunu bıraktı ve Agamemnon'un ayaklarının dibine düştü. Beyaz bedenden gümüş tepsiye kan akıyordu. Sabahın ılıklığında bir buhar yükseldi ve sinekler toplanmaya başlarken, adamlar satırlarıyla hayvanı kutsal adak yerinin zeminde sadece kanlı parçalar kalacak şekilde kesmeye koyuldu.

Tyndareos ona Odysseus tarafından öğütlenen yeminin koşullarını ancak o zaman duyurdu. Kızı elini sunmaktan mutluluk duyacağı kişinin adını açıklamadan önce, yüce prenslerden her birisinin ayağını Poseidon'a adanan büyük beyaz aygırın bir parçası üstüne koyması ve Helena ile birlikte olacak muzaffer kişinin eşiyle huzur içinde yaşaması hakkının savunulmasında ve hayatının sonuna dek meydan okunmaz kalmasının sağlanmasında başarısız olması halinde, tanrıdan topraklarını olanca yıkım gücüyle ziyaret etmesini istemesi gerekiyordu.

Kendilerinden istenen şeyin önemini tartan prensler bir süre sessizlik içinde kaldı. Ardından, Toprak-sarsıcı'nın omuzlarını bir kez silkmekle Knossos ile Truva'da neden olduğu yıkımın taze anısının akıllara düşmesiyle birlikte kıpırdanmalar ve mırıldanmalar oldu. Tyndareos rahat bir şekilde gülümseyen ve ona durumdan emin bir şekilde başını sallayan Odysseus'a tedirgin bir bakış gönderdi.

Agamemnon, "Neden duraksadınız beyler?" dedi. "Bu öylesine büyük bir ödül için edilmesi o kadar korkunç bir yemin değil."

İlk konuşan genç Palamedes oldu. "Ben şahsen bu yemini memnuniyetle edebilirim, ama Helena'nın eli için zar atmayı yeğleyeceğimi de itiraf ediyorum." Diğer taliplilerden gergin bir gülüşme koptu. Ardından Palamedes, "Ama öylesine korkunç bir yemini ilk olarak onu tasarlayan kişinin etmesi gerekmez mi?" dedi.

Buna hazırlıklı olmayan Odysseus onaylayan mırıltılara kulak verdi. "Herkes burada yarışa katılmak için bulunmadığımı biliyor."

İşin bir an önce bitmesi için istekli olan Agamemnon, "Benim olmadığımı da biliyorlar" dedi, "ama yemin etmeye hazırım. Gel Odysseus efendi. Bu işin nasıl yapılacağını bize göster."

Odysseus böylece, sandaletini çözüp çıkarttıktan sonra çıplak ayağını aygırın parçalarından birisine dayayarak, onur ve kaderini Yerleri-sarsan Poseidon'un merhametine karşı sunmaktan başka çare bulamadı.

Agamemnon ikinci yemin edendi. Ardından Helena'ya olan aşkını göstermek için sabırsızlanan Diomedes öne çıktı. Menelaos, Palamedes ve Girit'in yakışıklı prensi ona katılmakta gecikmedi. Diğerleri de birer birer, tanrıya duydukları korku dillerini biraz ağırlaştırmış halde onları izledi. Gelinliği içindeki Helena ancak prenslerin tümü yemin ettikten sonra öne çıktı ve o kutsal olay için kendi elleriyle hazırladığı çelengi tüm rakipleri arasında en iyisi olduğu kanıtlandığı için yüzü mutluluktan ışıl ışıl olan Menelaos'un uzun kızıl saçlarının üstüne yerleştirdi.

Menelaos, "Tanrılar adil!" diye gözleri dolarak bağırdı. "Şükranlarım nişanlımın seçimini yönlendiren ilahi Athena için." Etrafındaki imren ve düş kırıklığı gözlerinden okunan adamların sayısına, niteliğine baktı, ardından tanrının heykeline döndü. "Atların Efendisi, Kentlerin Sarsıcısı, Yüce Poseidon; bu birlikteliğe ilahi korumanı sunduğun için şükranlarımı kabul et."

Helena onun her zaman dostu olduğunu kendi kendisine bir kez daha tekrarladı. Ve şimdi de, dünyanın karmaşası içinde sığınacağı limanı olacaktı. Genç bir kızken tutkulu bir aşkın hayalini kurduysa da, şimdi bu hayalden vazgeçmekten memnundu. O gece bedenini Menelaos'a verdiğinde yaşanacak olan şeyin gü-

zelliğinin lanetini sonsuza dek yatıştıracağına inanmak istiyordu. Bunu tüm yüreğiyle arzuluyordu. Ama yürek kehanete yatkın bir organdır ve bazen gerçekleri, göğsünde çarptığı insandan bile bir süre için saklayabilir.

Tyndareos kollarını Atreus'un küçük oğlunu kutlamak için açtı. Agamemnon'un, kardeşi Menelaos'la, Klaytaimestra'nın da kardeşi Helena ile kucaklaşmalarını izledi. Ve yaşlı adam bu sahne karşısında, çok yıllar önce tanrılara kurban verirken aptallık ederek Aphrodite'e adak sunmayı ihmal edişini, Altın Tanrıça'nın öcünü onun iki kızını da bir gün sadakatsiz eşler olmalarını sağlayarak alacağına dair yeminini düşünüyordu.

Niyaz Eden

Tyndareos daha bir yıl geçmeden odasında ölü bulundu. Resmi unvan olarak taşımasa bile zaten hükümdar konumunda olan Menelaos, Sparta'nın Lakedaimon tahtına geçti ve bundan kısa süre sonra sevgili eşi ona bir kız çocuğu verdi. Helena'nın yaptığı doğum o denli uzun ve zorluydu ki, Aethra bir ara gösterdiği çabanın onu öldürebileceği düşüncesine kapıldı; ama bebek Hermione, doğum sancılarından annesinin benzersiz güzelliğini alması nedeniyle Menelaos'u yaptığı evlilik için her zamankinden çok şükreder halde bırakarak çıktı.

Helena da evlilikle birlikte eskisine kıyasla güçlenmişti. Her erkeğin tutkusu olma karmaşası sona ermiş, kendine olan güveni geri gelmişti. Bir eş, anne ve kraliçe olmanın zevklerine, güçlüklerine karşılık vererek yaşama tekrar tutundu. Krallığın yönetimiyle ilgili konularda, Sparta âdetleri ve geleneklerini daha iyi bildiğinden Menelaos sık sık onun görüşüne başvuruyordu. İlk kez birileri onun değer yargılarına önem veriyordu ve bu konuda başarılı olduğunu, toplumsal yaşama karşı daha büyük bir ilgi duyduğunu keşfetti. Yaşayacakları sarayın planlarını Menelaos ile birlikte yaptılar, Helena'nın zevkli önerisini izleyerek yerel ocaklardan birisinden çıkan benekli somaki taşı kullanarak hem kendi dairelerini, hem de diğer salonları tasarladılar. Sonuç o denli etkileyiciydi ki, Klaytaimestra Miken ülkesindeki kendi kasvetli sarayının yenilenmesi için büyük miktarlarda Sparta taşı ısmarladı. Helena evinin çevresindeki bahçeleri yeniden düzenlemekten de büyük zevk

aldığından o, sevgili eşi ve çocuğu çiçek kokularıyla, renklerle, su sesleriyle dolu huzur dolu saatler geçirmeye başladı.

Öyle zamanlarda saraylarından ötelere, Athena'nın Bronz Evi'nin ve koruyucu sarp tepelerle çevrili geniş, verimli ovanın üstünden refahlarını güven altına almış gibi görünen geleceğe bakıyorlardı. Yaşamlarında çok derin bir tutku yoksa da, büyük bir sevgi vardı ve Sparta çevrelerinde gelişip büyüyordu. Hermione'nin, kuzeni, Agamemnon ile Klaytaimestra'nın ilk oğlu Orestes ile evleneceğine, Sparta ve Miken tahtlarının böylece sonsuza dek birleşeceğine dair planlar bile yapılmıştı. Göründüğü kadarıyla tanrılar onlara çok iyi davranıyordu.

Hermoine'nin doğumundan yaklaşık dört yıl sonra, Menelaos kardeşinden acil bir mesaj aldı. Telamon'un Salamis'teki sarayında Truva ile ilgili olarak uzun zamandan beri süregelen bir dalaşın son ayağında güç gösterisi yaparak krala destek olmak için Agamemnon'un ona ihtiyacı vardı.

Bu nedenle eşinden ayrı kalacağı için canı sıkılan Helena, o görevin neden o kadar önemli olduğunu öğrenmek için dayattı.

Menelaos, "Bu çok eski bir mesele" diye açıklamaya koyuldu. "Telamon ile Herakles otuz yıl kadar önce Truva'yı ele geçirdi ve Telamon talandan gelen kazancın bir bölümü olarak Truva Kralı'nın kızı Hesione'yi aldı. Hesione o zamandan beri Salamis'te isteği dışında tutuluyor ve her şeyden çok evine dönmeyi istiyor. Priamos babasının tahtına ilk çıktığı zamanlar kız kardeşine yardım edemeyecek kadar zayıftı. Bu günlerdeyse doğudaki en güçlü krallardan birisi ve onun serbest kalmasında kararlı. Telamon ise her türlü fidye önerisini reddetti."

Helena sert bir tavırla, "Ben de bir zamanlar yabancı bir diyarda yaşamak zorunda bırakıldım" dedi. "Ve bunun acısını bilirim. Hesione eğer Salamis'te kendisini rahat hissetmiyorsa, Telamon onun gitmesine izin vermeli."

Menelaos homurdanarak başka yöne baktı.

Ama Helena, "Neden öyle yapmıyor?" diye diretti.

"Çünkü o ateşli mizaca sahip eski bir savaş atı ve Herakles ile Theseus'un ölümünden sonra kalan kahramanların sonuncusu ol-

duğunu sanıyor. Ben kimi zaman, hakkı olduğunu düşündüğü savaş ganimetini geri vermektense, Salamis'i ateşler içinde görmeyi yeğleyeceğini düşünürüm."

"Ama bu sadece aptallık" diye diklendi Helena. "Ayrıca bu konunun Sparta'yı ne şekilde ilgilendirdiğini de anlayamıyorum."

"Telamon Agamemnon'un desteğini istemiş. Agamemnon da benimkini istiyor. O benim kardeşim; gitmem gerek."

Tartışmanın sonunun geldiğini vurgular şekilde konuşmuştu, ama Helena vazgeçmedi. "Sen de Hesione'nin isteğinin yerine getirilmesi ve onun Truva'ya, evine geri dönmesi gerektiğini düşünmüyor musun?"

Menelaos kaşlarını çattı. "Elbette öyle düşünüyorum. Ama Truvalıların onu uzanıp almasına ve Argos'un zayıf olduğunu düşünmesine izin veremeyiz."

"Kendinden çok kardeşin gibi konuştun" dedi Helena.

Menelaos ona dudağındaki savaş yarasının büzülmesine neden olan güven verici bir gülümsemeyle baktı. "Ama ben kardeşim değilim ve Salamis'e gitmem de bu nedenle önemli. Belki yumuşatıcı etken olabilirim, böylece bir tartışma iş şiddete dökülmeden engellenebilir."

Bundan pek emin olmayan Helena onun haklı çıkmasını umarak başını salladı.

O arada Truva'da, Hesione için yaptığı cömert önerilerin Telamon tarafından reddedilmesine çok içerleyen Priamos, konunun savaşla çözülmesi tehdidini savurmaya hazır hale gelmişti. Truva'nın çıkarlarına en iyi hizmet eden şeyin barış olduğundan yana kararlılığını koruyan danışmanı Antenor ise, o denli tehlikeli bir girişime karşı çıkmış ve kendisine destek vermesi için Priamos'un kuzeni, Dardanya'nın kör kralı Ankhises'i çağırmıştı. Ankhises, Akhalar ile yaşanan son çekişmenin Truva için nasıl bir felaketle sonuçlandığını Priamos'a anımsattı. Dahası, Agamemnon Yüce Kral ilan edildiğinden beri kabileler artık birbiriyle savaşmıyordu. Priamos Salamis'i istila edecek olursa tüm Argos üstüne çullanabilirdi.

Tüm bunları sabırsızlıkla dinleyen kral, yine de Ankhises'in söylediklerindeki haklılık payını algıladı ve isteksizce de olsa tüm diplomatik çözümler tamamen tıkanmadan silaha sarılmamayı kabul etti. Böylece Ankhises ile Antenor, Hesione'nin dönüşü için yeni ve son bir dayatma yapmak üzere elçi olarak Salamis'e gönderildi.

Menelaos adaya Truva delegasyonundan iki gün sonra ulaştı ve kardeşini orada buldu. Artık ellilerinde şişman bir adam olan ve yandaşlarının varlığından güç alan Telamon, Ankhises ile Antenor'un da savlarını öne sürmek üzere davet edildiği bir konsey topladı. Elçileri hiç de ilgi duymadan dinledikten sonra, rahatsızlığını belli eden bir hareketle Agamemnon'a dönerek, "Her yıl aynı aldatmaya yönelik yaltaklanmaları ve yaygarayı dinlemek zorunda kalıyorum" dedi. "Truvalılar zenginleştikçe ve şişmanladıkça sızlanan yaşlı kadınlara daha fazla benziyor. Öte yandan ben, şimdilerde pişman olmaya başladığım cömert bir ruh halindeyken, Hesione'nin karşılığında yaşamını bağışladığımda Priamos'un sızlandığını hiç hatırlamıyorum. Bu saçmalığın karara bağlanıp öyle kalması gerektiği konusunda sen de aynı şeyi düşünmüyor musun?"

Agamemnon başını sallayarak onayladı. "Hesione adil koşullarla alınmıştır. Laomedon sözünü tutmadı, Truva'nın bu tavra yatkın olduğu sık sık görülmüştür. Sözüne olan sadakatsizliği ona kentine ve o kentin yıkımına mal oldu. Kadının sana ait olduğu konusunda en ufak bir kuşku yok."

Telamon'un oğulları bu sözleri onayladı. Menelaos ise Agamemnon ondan yana bakana dek bir şey söylemedi, ardından isteksiz bir tavırla başını salladı.

Telamon omuz silkerek Antenor'a döndü. "Gördün. Argos'un Yüce Kralı ve onun kardeşi Sparta Hükümdarı da benimle birlikte. Evine dön ve Priamos'a, benim ve Herakles'in merhamet yüklü bağışı olmasa kendisinin de, kardeşinin de uzun zaman önce ölmüş olacağını anımsat. İkisi de sabrımızı bu şekilde zorlamak yerine bana şükranlarını sunmalı."

Ankhises sakin bir sesle, "Kral Priamos'un sabrının da sınırları vardır" dedi.

Telamon neşeden yoksun bir gülüşle Agamemnon'a baktı. "Demek sağır kral bize kör bir kralı gönderdi elçi olarak." Ardından yılışık bir gülümsemeyle Truva delegasyonuna döndü. "Priamos kız kardeşini o kadar çok istiyorsa gelip kendisi almak zorunda. O arada ben onu bildiğim şekilde kullanacağım."

Menelaos hemen, "Bir uzlaşma olamaz mı?" diye araya girdi. "Belki Hesione'nin kardeşini bir süre için ziyaret etmesine izin verilebilir."

Agamemnon kardeşine öfkeyle baktı, Telamon başını kararlı bir şekilde iki yana salladı. "Gözümün önünden uzaklaşmasına izin verirsem onu bir daha asla göremem. Hesione'nin yeri benim yanımdır."

"Ve Salamis neden, tarih tersinin yaşandığını yazarken Truva'nın sözüne güvenmek zorunda olsun?" diye atıldı Agamemnon. "Telamon Hesione'yi silah hakkıyla kazandı. Aynı hakka dayanarak onu yanında tutmak istiyorsa, bizim desteğimize güvenebilir."

Ankhises ile Antenor, Telamon'un hırslı Miken Kralı'ndan daha ölçülü bir danışmana başvurmakla akıllılık edeceğini belirterek hemen ardından oradan ayrıldı ve kasvete bürünmüş bir halde Truva'ya döndü.

Salamis'ten yüreğinde bir ağırlıkla dönen Menelaos, bir salgın hastalığın o yokken Sparta'yı vurduğunu gördü. Helena halkının moralini yüksek tutmak için elinden geleni yapmış, tanrılara gerektiği şekilde adaklar sunmuş ve bilge kadını Polydamna'nın öğüt ve yardımlarını almıştı. Ama ilk korkunç ölümü diğerleri izlemiş, salgın kentin bir yoksul kesiminden diğerine sıçramaya başlamıştı. Ailesinin ve halkının geleceğinden endişe duyan Menelaos, kalenin çevresinde karantina ilan etti ve habercilerini artık ülkenin tamamını tehdit edecek duruma gelen felaketi önlemek için ne yapması gerektiğini danışmak amacıyla Delphoi'deki Apollon kâhinlerine gönderdi. Günler sonra gelen yanıtta, kralın birbirine kardeş olan kurtla keçinin mezarını bulması ve orada kurban kesmesi gerektiği söyleniyordu.

Rahipler ve krallığın danışmanları yanıtı çözmek için bir süre çabaladı. Bir kurtla keçi nasıl kardeş olabilir ve neden mezara gömülürdü? Sonunda, tapınak arşivlerinin kil tabletleri üstünde saatlerce çalışan genç bir bilgin rahip bir öyküyle çıkageldi. Eski zamanlarda, insanların velinimeti olan –cennetten ateşi çalan ve diğer hayvanların sahip olduğu özelliklerin bir kısmını insanlara veren– kahraman Prometheus'un Harpya[16] Kelaino'dan iki oğlu olduğunu ortaya çıkartmıştı. Kelaino'nun onlara verdiği adlar Lycos ve Khimaeros, yani kurt ile keçi idi. Bunlar hem salgın hastalığı, hem de şifasını veren Farelerin Apollonu'nun hizmetkârlarıydı.

Menelaos, "Bu kardeşlerin mezarı nerede bulunabilir?" diye sordu.

"Ege Denizi'nin ötesinde, Truva krallığındaki Sminthe'de.[17]"

Menelaos ellerini hiddetle iki yana savurdu. "Kimi zaman tanrıların bizimle oyun oynadığını düşünüyorum. Bu şapkası elinde Truva'ya gitmek için hiç de iyi bir zaman değil."

Kâhinlerle geçirdiği gecenin ardından yatağında o yandan diğerine o kadar uzun süre döndü ki, Helena'yı da uyutmadı. Helena sonunda, "Polydamna'dan senin için bir uyku şerbeti hazırlamasını isteyeyim mi?" diye mırıldandı.

"Hayır." Menelaos yatağın içinde bir kez daha döndü. "Seni rahatsız ettiğim için bağışla. Aklımda çok şey var."

Omuzlarına mor bir şal alan Helena yatağın içinde doğruldu ve elini eşinin koluna koydu. "Anlat bana."

"Uyumaya çalış. Hiç değilse birimiz huzurlu kalsın."

"Karanlığa gömülüp senin gibi benim de korkularımı beslememi mi istiyorsun? Seni rahatsız eden bir şey varsa bunu benimle paylaşman gerekir."

Menelaos içini çekerek ona döndü. "Kâhinlerden gelen iletinin anlamı bugün çözüldü. Bu, Sparta'nın salgından ancak Truva yakınlarındaki kimi eski mezarlarda kurban sunulması halinde kurtulabileceğine dair bir yargı."

---

16) Mitolojideki kadın yüzlü, yayvan kanatlı, sivri pençeli yırtıcı kuşlar. Kelaino bunlardan fırtınadan önceki gök kararmasını simgeleyendir. (ç.n.)

17) Smintheus, Apollon'a verilen isimlerden birisidir. 1970'lerin başında, Çanakkale'nin Gülpınar bucağında Smintheus Apollon tapınağının kalıntıları bulundu. Tapınağın Khryse antik kentinde bulunduğu düşünülmektedir. (ç.n.)

Helena, "Öyleyse oraya hemen birisini gönder" dedi. "Adakları yerine getiriversin. Bunda nasıl bir güçlük var ki?"

"Adakları kendim sunmam gerekiyor."

"Yani Truva'ya mı gitmen gerek?"

"Evet."

"Öyleyse ben de seninle geleceğim."

Menelaos başını iki yana salladı. "Hayır, senin burada kalmanı, kente ve Hermione'ye benim için sahip çıkmanı istiyorum."

"Ya benim isteklerim ne olacak? Onların hiç mi geçerliliği yok? Hermione de bizimle gelebilir." Duralayıp hızla ekledi. "Kentle ilgilenebilecek danışmanlarımız var."

Menelaos doğrulup eşine baktı. "Seni ardımda bırakmayı, senin benim gidişimi görmek istediğinden fazla istemiyorum sevgilim. Ama yanıma da alamam."

Onun aklındakilerin söylediklerinden fazla olduğunu hisseden Helena eşini, yolculuk çok tehlikeli olacağı için onu götürmek istemediğini öğrenene dek zorladı.

"Öyleyse tehlikeyi de paylaşacağız." Menelaos başını iki yana sallayıp ona arkasını dönünce, "Bana söylemediğin nedir?" diye üsteledi.

Menelaos onu da tedirgin etmek istemediğinden bir süre sessizlik içinde yattı. Ama dertlerinin yükünden kurtulma isteği artmıştı. "Korkarım ki, Argos ile Truva arasında er ya da geç savaş çıkacak."

"Neden? Neden işler o noktaya gelsin?"

"Bunun için birçok neden olabilir, Helena. Çünkü Priamos yaşlı bir adam ve Telamon'a karşı olan sabrı tükendi. Çünkü Truva ganimetlerin en zengini olacak. Çünkü insanlar yanmakta olan bir kent için girişilen kanlı bir boğazlaşmada tarlalarını barış içinde ekmekten daha fazla onur bulacak kadar aptal. Ve çünkü belki de tanrılar sıkıldı ve bela çıkartıyor."

"Ya da kardeşin çıkartıyor belayı."

Menelaos soğuk bir sesle söylenen sözleri duymazdan geldi. "Tek bildiğim, Akhalarla Truvalılar ne zaman birbirini dürtüklese havada savaş kokusu olduğu. Tüm doğu kıyılarının alevlere gö-

mülmesi için basit ve talihsiz bir olaydan daha büyük bir bahane gerekmiyor."

Helena bu sözleri içindeki tedirginlik artarak dinledi. O da şimdi doğrulup karanlıkta oturmuştu. "Daha önce neden bununla ilgili bir şey söylemedin bana?"

"Çünkü emin değildim. Seni huzursuz etmek istemedim."

"Şimdi emin misin?"

"Hayır, tam olarak değilim." Eşine baktı ve yağ kandilinin ışığının onun gözlerinde parladığını gördü. "Ama sen elbette ki haklısın. Yüce Kral olduktan sonra Agamemnon'un içinde güce karşı kendi kendisini besleyen bir açlık doğdu. Onu Salamis'te görene dek bunun bilincine varmadım, ama fazla uzun zamandan beri barış içinde yaşıyor ve şimdi gözü doğuda. Gerçi Asya kıyılarını yıllardan beri korsan akınlarıyla dürtüklüyor, ama onun asıl istediği Truva."

Helena onun öfkesini körükledi. "O adam bir canavar, Tüm Argos ona yetmiyor mu?"

"Anlaşıldığı kadarıyla yetmiyor. Neyse ki, Truva'yı tek başına alamaz ve gereksindiği desteğe güvenebileceğinden henüz emin değil. Telamon ile oğulları ona katılmakta elbette ki zaman yitirmeyecek ve talandan pay almayı düşünen başkaları da var. Örneğin Diomedes. Ama onlar da tek başına yeterli değil."

Helena kaşlarını kasvetle çattı. "Ya sen?"

Menelaos dönüp eşine baktı. "Hoşuna gitse de, gitmese de savaş söz konusu olursa Sparta'nın gücünü ortaya koymak zorundayım."

"Agamemnon haklı olduğu için mi yapacaksın bunu, yoksa kardeşin olduğu için mi?"

Aralarında uzun bir sessizlik oldu.

Sonunda Helena, "Ve kâhinler ocağı senin böyle bir zamanda Truva'ya gitmeni istiyor" dedi.

Menelaos içini çekti. "Tek seçeneğim seni burada bırakmak."

"Öyleyse tamamen silahlanmış halde mi gideceksin? Gemileri ve savaşçıları da yanına alacak mısın?"

"Truva topraklarına dalıp türbelere uzanan yola dayanmak ve kendine göz kırpanı bile kesmek Agamemnon'un yoluyla davranmak olur. Ve böylece kaçınmaya çalıştığım savaşı kendim başlatmış olurum. Bu nedenle uyuyamıyorum işte."

"Öyleyse ne yapacaksın?"

"Bilmiyorum. Gerçekten bilemiyorum."

Helena elini usulca onun yanağına koydu. "Uyumanın yararı olur belki." Onu yavaşça itip yatırdı ve kollarını bedenine doladı. Ama ikisi de uyuyamıyor, diğerinin hâlâ düşünmekte olduğunu neredeyse işitebiliyordu.

Bir zaman sonra Helena, "Burada olsa sence Odysseus nasıl davranmanı öğütlerdi?" diye sordu.

Menelaos bir süre düşündü. "Antenor sürtüşmeden kaçındığımı biliyor. Salamis'te bunu yüzümden okuduğundan eminim. Ve Ankhises de savaş peşinde değil. O nedenle Odysseus olsa, Truva'ya onlarla rahatça konuşabileceğim bir şekilde gitmemi öğütlerdi."

"Bu bana da akıllıca geldi. Ama öyle bir şey nasıl yapılabilir?"

Menelaos, "Belki sadece dürüstlükle" dedi. Aklına bir şey gelmişti. "Çözüm belki de budur. Bu sorunu çözdün galiba. Truva'ya niyaz etmek, tanrılara yakarmak için gitmek istediğime göre, kendimi, tanrıya kutsal görevini yerine getirmek isteyen silahsız biri olarak tanıtabilirim."

Tekrar doğrulup heyecanla yatağın içinde oturdu. "Bunun işe yarayacağından eminim" dedi ve eşini kucakladı. "Sensiz ben ne olurdum acaba?"

Helena da, "Ben sensiz ne yapacağım acaba?" diye fısıldadı. "O yolun işe yarayacağını gerçekten düşünüyor musun?"

"Bundan kesinlikle eminim. Ve fikir senden çıktığına göre emin olmaktan bile ötedeyim. Sparta'ya elimden geldiğince çabuk döneceğim. İnan bana, yatağını dünyanın en güzel ve akıllı kadınıyla paylaşan bir adam ondan gerektiğinden bir gece daha fazla bile uzak kalamaz."

"Ama tehlikeler..."

"Tehlikeden kaçınmanın en iyi yolu onu kışkırtmamaktır. Bunu daha önce görmem gerekirdi. Sana söz veriyorum her şey yolunda gidecek."

Menelaos hemen uyudu. Ama Helena o gece, tüm olguların gerisinde saklandığı karanlığın bilincine vararak ve çevrelerindeki dünyanın eşinin tüm karşı çıkmalarına rağmen ikisinin de denetlemeyi umamayacağı şekilde değişmekte olduğundan korkarak uzunca bir süre daha uyanık kaldı.

O arada Truva'da Priamos, konseyini bir kez daha toplamıştı. Ankhises ile Antenor'un görevlerinin nasıl başarısız olduğunu anlatan raporunu dinledikten sonra, "Telamon'un kaba çağrısını kabul etmeyi düşünüyorum" dedi. "Altın içeren önerilerimizi geri çeviriyorsa, bırakın bronz silahlarımızla tanışsın. Salamis'i işgal etmeye ne kadar zamanda hazır oluruz?"

En büyük oğlu Hektor, "Birkaç ay içinde" diye yanıtladı. "Ama bu konuda dikkatli düşünmemiz gerek. Truva'nın kaderi her zaman savaş yerine barışa dönük olmuştur. Argos'un Yüce Kralı Telamon'un yardımına gelecek olursa, kayıplar kazançların çok ötesine gidebilir."

Priamos, "Hesione yirmi yıldan uzun süreden beri tutsaklığın acısını yaşıyor!" diye parladı. "Bu konsey beni ona yardım edecek bir şey yapmadan oturmaya daha ne kadar yöneltecek?"

Deiphobos, "Ağabeyimin cesaretinden hiç şüphem yok" diyerek araya girdi, "ama Hektor aşırı tedbirli. Biz Truvalılar da diğerleri kadar savaşabiliriz ve bizim de yanımızda yer alacak dostlarımız var. Akha korsanları kıyılarımızda yeterince uzun zamandan beri bela çıkartıyor."

"Doğru olduğunu düşünüyorsan böyle bir sefere giriş" dedi Antenor, "ama savaştan tüm elde edebileceğimizin savaşın kendisi olmasından korkuyorum. Kralın kız kardeşi için üzüldüğünü biliyorum. Ve o da, Telamon'un Hesione'den vazgeçmektense onun ölümünü görmeyi yeğleyeceğini bilmeli."

Priamos kaşlarını çatarak kör kuzenine döndü. "Sen de Salamis'te idin, Ankhises. Bunun o şekilde olabileceğine inanıyor musun?"

Ankhises başını kaldırdı. "Telamon son derece sinirli bir adam. Hesione'nin hayatının onun için pek az önemi var. Bu kenti bir kez harap ettiğini anımsa. Bunu bir kez daha yapabileceğini düşündüğünü sesinden algıladım."

"Öyleyse gelsin ve bunu denesin!" diye bir kez daha atıldı Deiphobos. "Bu sefer onu farklı durumda bulacak."

Antenor, "O da zaten gelmek istiyor" dedi, "ve Agamemnon da onunla birlikte. Ve Agamemnon gelirse, kardeşi de gelecektir; dahası yalnız olmayacaklardır."

Priamos derinden gelen bir sesle konuştu. "Agamemnon savaşa hazır olduğu zaman gereksindiği nedeni nasılsa bulacaktır. Kız kardeşimin kaderi onun için hiçbir şey ifade etmiyor. Truva'nın varlıklı olduğunu bilir. Asya kıyılarının denetimimiz altında olduğundan ve doğuya uzanan ticaret yollarının kapısını elimizde tuttuğumuzdan da kuşkusuz haberdar. Bunlar, gemilerini er ya da geç karşımıza dikmesi için yeterli neden."

Deiphobos, "Öyleyse savaş geliyor" diye duyurdu. "Savaşı o bize getirmeden biz ona götürelim. Süreci şimdi başlatın."

Kardeşinden daha az aceleci ve daha fazla düşünerek hareket eden Hektor babasının hemen yanında oturuyor, konsey salonunun sessizliğini paylaşıyordu. Antenor'a bir an için baktıktan sonra, "Atreus'un küçük oğlunun savaş konusunda şüpheleri olabileceğini düşündüğünü söylemiştin" dedi, "öyle değil mi?"

Antenor sıkkın bir halde gülümsedi. "Sparta Kralı'nın rahatı evindeki yatağında, Helena'nın yanında yeterince yerinde."

Salondaki adamların çoğu bu sözler karşısında gülümsedi, ama Hektor onların arasında değildi. "Öyleyse onunla uzlaşabilir miyiz?" diye sordu.

Kör Ankhises, "Bu hiç değilse Agamemnon ile olacağından daha kolaydır" dedi.

Priamos, "Ama Telamon ile uzlaşmamıza hiçbir koşulda imkân yok," diye durumu özetledi. "Ve savaş söz konusu olursa Me-

nelaos da kardeşini destekleyecektir. Şimdi bütün mesele bunun hemen mi, yoksa daha sonra mı gerçekleşeceğinde."

Salonda o anda yeni bir ses duyuldu. "Bir yol daha olabilir."

Herkes belli belirsiz gülümseyerek sütunlardan birisine yaslanmış olan Paris'e döndü. İlk kez konseyde konuşuyordu, ama kendisine okumanın, yazmanın ve devlet işlerinin ilk adımları öğretilirken, aylardan beri toplantıların hepsini özen ve dikkatle dinliyordu. Argos ve Sparta isimleri Aphrodite'in dudakları arasından dökülene dek ona yabancı idiyse de, şimdi artık bildikti ve Argos herkes için kentin üstünde toplanan kara bir fırtına bulutu olsa bile, kendisine ışıltılı bir umut vaat ediyordu.

Deiphobos, "Babamızın senin görüşlerine değer verdiğinden eminim" dedi, "ama bugün burada boğa yetiştirmenin incelikleri üstüne konuşmuyoruz."

Aeneas, "Sakin ol kuzen" diye araya girdi. "Bırak da baban kardeşinin söyleyeceklerini dinlesin."

Paris öksürerek konuşmaya hazırlandı. "Babamın bir savaş filosu kuracak kadar bilge olduğunu biliyorum. Ama bunu yaparken ilk tamamlanan gemilerden birisiyle batıya yelken açmam ve özgürlüğünü Hesione'ninkine karşı verebileceğimiz bir Akha prensesi kaçırmayı denememem için neden bana izin vermesin? Telamon bizi dinlemiyor, ama öfkeli dostlarından birisi yitirdiği kadınına karşı Hesione'yi bırakması için direttiği zaman buna kulak verebilir. Babamın kız kardeşini bu yolla kurtarabilir ve Agamemnon üstümüze gelecek olursa onu hazır bekleriz. Ve bilinmez, şans yardım ederse böylece bedeli yüksek olacak bir savaştan bile kurtulabiliriz."

Hektor gülümsedi. "Paris hepimizden daha duru düşünüyor. Bu bana çok kurnazca bir plan gibi geldi."

"Ve onun yeteneklerine de çok uygun!" diye güldü Aeneas. "Akha kadınları onu görür görmez ilk kaçırılan olmak için kavgaya tutuşacaktır. Ben şahsen onunla gidip o manzarayı izlemek isterim."

Priamos ciddi bir sesle, "Öyle olsun" dedi ve Antenor'a döndü. "Tersaneci Phereklos'u çağırın. Yaz bitmeden Salamis'e saldırabi-

lecek bir savaş filosu hazırlanmasını istiyorum. Oğlum Paris yapımı ilk tamamlanacak olanla denize açılacak."

Paris iki hafta sonra kıyıda, üstünde sadece bacak arasından geçerek kalçalarını ve önünü kaplayan bir kasık bağı olduğu halde çalışıyor, gemi yapım ustalarına teknenin ağaçlarının şekillendirilmesinde yardım ediyordu. Onun yanı başında dikilen Phereklos, bir ahşap oymacısı tarafından o gün gönderilen gemi pruvası heykelini deneyimli gözlerinde beğeniyle inceliyordu. "Asla tanrıçanın kendisi kadar güzel olamaz" dedi, "ama uzun zamandan beri gördüğüm Aphrodite yontularının en incelikli olanı."

Tersaneci Paris ona hemen yanıt vermeyince döndü ve onun dikkatinin başka yerde olduğunu gördü. Bir gemi Hellespont'tan içeriye girmiş, daha epey uzaktayken yelken indirmişti. Şimdi güneşi arkasına almış, balıkçı filosunun kayıklarını dalgalarıyla hafifçe salınır halde gerisinde bırakarak kürek gücüyle yaklaşmaya koyulmuştu.

Phereklos tekneyi incelemek için elini gözüne siper etti, bir an sonra da, "Argos yapımı" diye mırıldandı, "ama savaş gemisi değil. Acaba ziyaretimize gelen kim?"

Gemi kıyıya yaklaştı ve otuz metre kadar ötede kumlara oturdu. Mürettebattan birisi uçtan elinde bir pruva halatıyla denize atlamıştı. Paris kırmızı pruvaya resmedilmiş gözün hemen üstündeki sözleri yüreği sarsılarak okudu. İsim dudaklarının arasından bir fısıltı olarak çıktı: *Spartalı Helena.*

Phereklos bunu duydu ve homurdandı. "Güzel bir tekne için iyi isim."

Paris, "O güzelden de öte" dedi, "muhteşem."

Birden iradesi yok olmuş gibi dizlerinin üstüne çöktü, parmaklarını dudaklarına götürdü ve yapılan geminin burnuna takılması için öküz arabası üstünde getirilmiş olan, emzirdiği bebek Eros'u kucağında tutar şekilde betimlenmiş tanrıça yontusunun dudaklarına dokundu. Gözleri kapalı, aklı tutuşmuş halde sessiz bir şükran duası etti.

Tekrar gemiye döndüğünde, kıyıya bakarak şapkasıyla kendisini yelpazeleyen, beyaz keten tunik giymiş uzun boylu bir adamın uçta dikildiğini gördü. Saçları kızıl akşamüstü güneşinin altında bir fener gibi ışıldıyordu.

Tersanedeki geminin üstünde çalışan adamların hepsi şimdi aletlerini ellerinden bırakmıştı. Çoğu yabancı gemiyi hayranlık ve öykünmeyle karışık bakışlarla süzerken, birkaçı da dönüp kente doğru, çoktan kapılardan geçip kıyıya yönelmiş olan bir bölük silahlı atlıya baktı.

Paris gemiye doğru, "Bir Akhalının Truva sularında ne işi var?" diye seslendi.

Kızıl saçlı adam yanıtladı. "Barış dolu ve kutsal bir işi var. Buraya niyaz etmek için geldim."

Paris adamın yanağındaki uzun kılıç yarası izini gördü. "Saldırdığın ve yaktığın kentler için bağışlanma mı yakaracaksın?"

Adam gülümseyerek "Hayır, arkadaşım" dedi, "ben korsan değilim. Adım Menelaos; Sparta kralıyım." Göz ucuyla yaklaşan askerlere baktı.

Paris yüreğinin bir kez daha sarsıldığını hissetti. "Ve gemisine ismini veren hanımın eşi misin?"

"Bu onura sahibim."

"Ve bildiğim kadarıyla her erkeğin öykünmesine de sahipsin."

Menelaos başını nazik bir gülümsemeyle hafifçe eğdi. "Eşim güzelliğiyle ilgili söylentilerin bu kadar uzaklara ulaşmış olmasından gurur duyacak."

"Bu ona sağ dönebilirsen olur ancak." Yüreğindeki coşkuyu örten Paris sesini alçak tuttu. "Bize burada ne aradığını hâlâ söylemedin."

"Delphoi'deki kâhinler ocağının emriyle geldim. Ülkem sadece ben Lycus ile Chimaerus'un mezarlarında kurban sunarsam yok olacak bir salgın hastalığa uğradı. Bana mezarların Truva topraklarında, Sminthe'deki Apollon tapınağına yakın bir yerlerde olduğu söylendi."

Suçluluk duygusu Paris'in benliğinden acıyla geçti. Aklına Oinone ve onunla birlikte defalarca babası Kebren'i ziyaret etmek için Khryse'deki Apollon tapınağına gidişleri gelmişti.

"Orasını biliyorum" dedi. "Oradan pek uzak olmayan bir yerde boğa yetiştirirdim."

"Öyleyse tanrılar benimle. Beni oraya götürürsen sana iyi para vermekle kalmam, en iyi hayvanlarından yüz tanesini satın alırım, çoban."

Paris ona gülümsedi. "Bunun için önce babamın iznini alman gerekecek."

"Baban yanındaki mi?"

"Hayır, bu Tekton'un oğlu, Asya'daki en becerikli gemi yapımcısı Phereklos. Benim babam Truva Kralı Priamos'tur ve bunlar da..." Yaklaşan atlılara bakıp gülümsedi. "Bunlar da onun seni tutuklamak için gelen saray muhafızları."

Menelaos ellerini kaldırdı. "Yanılgımı bağışla, Truva Prensi. İçtenlikle yapılmış bir yanlıştı, ama asil duruşundan kim olduğunu anlamam gerekirdi. Adamlarına barışçıl amaçlarla geldiğimi ve silahsız olduğumu söyleyecek misin?"

"Bunun için yemin eder misin?"

"Ederim."

"Eşinin üstüne de eder misin?"

"Bu korkunç bir yemin olacak, ama evet, onun üstüne de yemin ederim."

"Öyleyse kendini benim korumam altında say, arkadaşım. Adım Paris, ama kimileri bana Aleksandros der. Truva'ya hoş geldin."

Menelaos güvenli yolculuk için bir şükran duası edip gemisinden atladı ve dalgaların arasından kıyıya çıktı. Tolgasının altından yabancıya bağırarak meydan okuyan Antiphos tarafından kumanda edilen süvari birliği gelip tepesine dikildiğinde, elini Paris'e uzatıyordu.

Paris gülümseyerek Antiphos'a baktı. "Bir Sparta Kralını kentimizde ağırlama onuruna erdik, kardeşim. Adamlarına daha fazla heyecanlanmadan önce silahlarını indirmelerini ve bu güzel ge-

miyi limanın içine çekmek için yardım etmelerini söyle. Menelaos'u kişisel korumam altına aldım. Bu asil kişi burada hem kutsal bir görevi yerine getirmek, hem de evimde konuk olmak üzere bulunuyor."

Paris kıyıda söylediği gibi, Menelaos'u saraydaki kendi zengin döşeli dairesine götürdü ve konuğuyla, ona nazik davranan ama bir Spartalı ile aynı duvarlar arasında olmak nedeniyle kuşku dolu bakışlar gönderen kardeşleri arasında yumuşatıcı unsur görevi üstlendi. Menelaos'u ertesi gün Kral Priamos'un huzuruna sunan ve Truva'ya yaptığı bu habersiz ziyaretin acil nedenini açıklayan da o oldu.

"Uzak görüşlü Apollon Truva'da hürmet görür" diye yanıtladı Priamos. "Seni kâhinler ocağı gönderdiyse Atreus'un oğlu, aramıza hoş geldin. Aradığın kutsal yer daha önce Telamon'un sarayında tanıştığın kral kuzenim Ankhises'e ait olan Dardanya topraklarında. O senin için iyi şeyler söyledi ve ben de bilgece öğütlerine değer veririm. Oğlu Aeneas'ın sana tapınağa giderken eşlik etmek isteyeceğinden kuşkum yok."

Aeneas, "Mutlulukla yapacağım bunu" dedi. "Ve Paris de bizimle gelip kurban edilecek boğaları seçmemize yardım eder."

"Öyleyse hayvanları armağan olarak kabul et." Priamos elini uzattı. "Şimdi gel, Sparta. Seninle benim biraz da başka şeylerden konuşmamız gerek. Bizlerden kötü zamanlarda kopartılıp alınan ve aramıza dönmeyi içtenlikle isteyen bir kız kardeşim var. Telamon ne onun yakarılarını dinliyor, ne de benim dayatmalarımı; ama senin kardeşine kulak veriyor. Agamemnon ile benim bu konuda aynı fikirde buluşmamızın iyi olacağını düşünmez misin?"

"Eşim Helena de bir zamanlar kaçırılmıştı" diye yanıtladı Menelaos. "Kız kardeşinin acısını ve senin üzüntünü anlıyorum."

"Öyleyse bu meselede bize yardım edecek misin?"

Menelaos yavaş bir sesle, "Telamon bu durumun adil olduğundan emin" dedi.

"Ve kardeşinin ordularının gücünden de."

"Truva'nın Yüce Kralı'nın da dostlarını ve müttefiklerini koruduğundan kuşkum yok."

"Korur" dedi Priamos. "Gerek doğduğunda yapar bunu. Bu konuda öyle bir gerek olduğunu düşünüyor musun?"

Menelaos yanıt vermeden önce bir an düşündü. "Telamon'un istekleri şu an benim için öncelikle düşünülecek şeyler değil. Salgın hastalığın halkımı kırdığı bir dönemde düşüncelerim sadece ailemin ve ülkemin refahını sarmalar."

Deiphobos, "Ama ya Agamemnon savaş açarsa?" diye atıldı. "Eşinin seni yatağında tutmasına izin verecek misin?"

Paris hemen araya girdi. "Sparta Kralı konuğumuzdur. Ve kibarlığımızı hak eder. Ayrıca sanırım bir kardeşin yardımına gitme konusunda da benim olduğum kadar hazırdır."

Priamos, "Ya da benim kız kardeşime yardıma hazır olduğu kadar" dedi. "Gerekirse hepimiz kardeşlerimiz için çarpışırız." Spartalı kralı kısık gözlerle inceledi. "Bizimki uzun zamandan beri barış içinde yaşayan bir krallık, Kral Menelaos, ama kararlılığımız konusunda hiçbir şüpheniz olmasın. Argos'a döndüğün zaman kardeşine, Truva'da konuların çözümü için olabiliyorsa akılcı yolları yeğleyen, sağlam ve güçlü bir kent bulduğunu anlat. Ama akılcı yolların tıkandığı yerde o kentin gücünü kullanmakta duraksamayacağımızı da söyle."

Menelaos başını anladığını belirtir şekilde salladı. "Öyleyse akıl yolunun tutulması için Apollon'un önderliğine güvenelim. Benim içten dileğim budur."

Yüce Kral hafifçe gülümsedi. "Oğlumuz Paris'in seni dost kabul ederken haklı nedenleri olduğunu görüyorum. Buraya bu koşullar altında, silahsız gelmek hem yürek, hem de bilgelik gerektiren bir şey. Şifa-verici Apollon seni koruması altına alsın ve ona sunacaklarını kabul edilir bulsun."

O gece Spartalı kralın onuruna bir yemek verildi, ama o yaklaşan kurban törenine arınmış katılmak için az yedi ve sadece su içti. Eşinin gıpta edilen güzelliğiyle ilgili göndermelereyse, şölenin en ayık kişisi olarak iyi niyetle karşılık verdi.

Aeneas, "Eşinin bir kuğu yumurtasından çıktığına dair ozanların söyledikleri gerçek olabilir mi?" dedi.

Menelaos, "Bu, ozanların baban için söyledikleri kadar doğru olabilir" diye yanıtladı. "Aphrodite tarafından onunla yattığını böbürlenerek anlattığı için kör edilmiş."

"Öyleyse benim Aphrodite'in oğlu olduğuma inanıyorsun."

"Bundan eşimin Zeus'un kızı olduğu kadar eminim."

"Yani ne kadar eminsin?"

"Helena'nın güzelliğinin de senin insansı şeklin gibi ölümsüz olduğuna inandığım kadar."

Hektor, "İyi yanıt verdin, Sparta" diye söze karıştı. "Ama gördüğün gibi benim de çok güzel bir eşim var ve kentimiz güzel kadınlarla dolu. Asya'nın aşk sanatları konusunda Argos'a öğreteceği çok şey olduğuna dair bahse girerim. Seni bu gece Truva güzelliklerinden birisinin tadına bakmaktan ne alıkoyabilir?" Eliyle harp çalan müzisyenin yanında oturan bir grup güzel kadını işaret etti. Onlar da kendilerini göstermek için gülümseyerek ayağa kalktı.

"Bu insanı baştan çıkartacak bir teklif, dostum Hektor" diye yanıtladı Menelaos. "Ama öyle bir şey yapmamı engelleyecek tek şeyin, buraya dinsel nedenlerle gelişim olmadığını söyleyecek olursam, bunu saygısızlık olarak almayacağına güveniyorum."

Paris mahcup duruma düşen dostunun yardımına yetişti. "Ayrıca her gece Helena ile yatan bir erkek yatağında başkasına ihtiyaç duymaz." Menelaos'a bakarak baharatlı şarabından bir yudum aldı ve, "Öyle bir güzelliğin karşısında olup ona bakmak beni gerçekten mutlu ederdi" dedi.

"Öyleyse bir gün Sparta'ya gelmeli ve benim de seni buradaki gibi ağırlamama fırsat vermelisin. Eşimin sana, beni hemen koruman altına aldığın için ayrıca teşekkür etmek isteyeceğinden eminim. Truva'da daha soğuk karşılanmam olasılığı Helena'yı çok korkutuyordu."

O anda Kassandra sessizce oturup erkeklerin birbirine takılmasını dinlediği yerinde doğrulup ayağa kalktı. Bir an için sendeledikten sonra bir elini şakağına koydu ve masanın öte yanına doğru, "Soğuk değil, Atreides[18] Menelaos" diye tısladı. "Soğuk de-

---

18) Atreus'dan olan, Atreus'un oğlu. (ç.n.)

ğil, çünkü Akha askerini Truva'da alevlerin sıcaklığı bekliyor. Onların bir ayının memesinden süt içmiş ağızdan alevden yılanlar gibi kıvranarak çıktığını gördüm. Onların önüne çıkan her şeyi yalayışını ve yayılışını ve kapılardan ve pencerelerden içeriye engel tanımadan dalışını izledim." Andromakhe ile hizmetkârları Kassandra'ya engel olmak için çoktan ayağa kalkmıştı, ama onlara direnen kız salondan dışarıya sürüklenirken hâlâ bağırıyordu. "Evine, ocağına iyi bak, Sparta Kralı! Yoksa bir yılan ondan ateşini çalıp tüm dünyayı yakacak."

Menelaos'un kem göze karşı bir işaret yaptığını gören Hektor onu rahatlatmak için atıldı. "Kız kardeşimi bağışlamalısın. Apollon onu rahibelerinin arasından çıkarttıktan sonra aklıyla ilgili sorunlar yaşamaya başladı. Yalvarırım söylediği şeyleri düşünme. Bu sadece onun artık daha sık kapılmaya başladığı bir delilik."

Menelaos, kızın akları ortada kalacak şekilde dönen gözlerinden ve genç yüzüne çöken, oraya yakışmayan karanlıktan onun iyi olmadığını anlamıştı. O görüntü karşısında şaşırmış olmasına karşın her şeyi unutmaya çoktan hazırdı. "Lütfen" dedi, "benim ailem de delilikten zamanında çok çekti. Özür dilemeye gerek yok."

Ama gecenin canlılığı sönmüştü ve kolay kolay geri gelmeyecekti. Bir zaman sonra Menelaos esneyerek ayağa kaktı. "Beni bağışlayın beyler, ama vakit çok geç oldu. Yarın kutsal görevlerimi yerine getirmem gerekiyor ve şu anda çok uykum var."

"Gel" dedi Paris, "sana dairene kadar eşlik edeceğim. Yarın ülkemizin güzelliklerini göreceksin." Elini dostunun sırtına koydu. "Ve kimbilir, belki bir gün sen bana senin ülkenin güzelliklerini gösterirsin."

Ama Paris o gece yatağında huzurlu değildi.

Aphrodite ona Helena'yı eşi yapmak için söz verdiğinden beri her gün tanrıçaya adaklar sunuyordu. Heykelinin üstünde gül kokularının yükseldiği ve güvercinlerin uçtuğu her gün, adağına vaadini unutmaması, dünya yüzündeki en güzel kadınla yolunun nasıl kesişebileceğini kendisine göstermesi için şevkli bir dua eşlik ediyordu. Bu yüzden ilk başta, Menelaos'un Truva'ya gelişinin

Aphrodite tarafından ayarlanmış olduğundan kendini emin hissetmişti. Ama Spartalı kralı daha yakından tanıdıkça ondan daha fazla hoşlanıyor, diğer konudan daha az emin hale geliyordu.

Helena'yı bir korsan akınıyla kaçırma düşüncesini ilk dile getirdiğinde, Menelaos onun için bir isimden, bunun da ötesinde Truva'nın düşmanlarından birisinin isminden fazla şey ifade etmiyordu. Ama o ve Menelaos artık birbirine yabancı değildi; Paris bir niyaz elçisi olarak hiç beklenmedik anda Truva'ya gelen asil yürekli adama saygı ve hayranlık duymamayı olanaksız buluyordu.

O ve Aeneas daha ilk günden Menelaos'u Priamos'un sarayındaki diğerlerinden daha sıcak ağırlamış, ona daha az şüpheyle yaklaşmıştı. Üç adam sonraki günün sonunda, İda Dağları çevresindeki topraklarda birlikte at koştururken birbirine sıkı bir dostlukla bağlanmıştı artık.

Menelaos oralarda bir çoban olarak büyüdüğü zamanları anlatan Paris'i dinledi ve Akhalı davar hırsızları çetesine karşı küçük bir çocukken gösterdiği cesareti içtenlikle övdü. Spartalı kral buna karşılık, kardeşiyle çocukluklarında Atreus evini saran karanlık günlerin karmaşası içinde nasıl yaşadıklarını anlattı. Paris böylece gençliğinin geçtiği çayırlarda Menelaos'a eşlik etti, kurban edeceği boğaları seçmesinde yardımcı oldu ve tüm o zaman boyunca onun gibi açık ve verici doğası olan bir insana ihanet etmeye vicdanının izin verip vermeyeceğini düşündü. Öte yandan, öyle bir ihanete başvurmadan, yüreğini kavramış olan kadına asla sahip olamayacaktı.

Böylece Menelaos'a Sminthe tapınağına yapacağı yolculuğunun son aşamasında eşlik etmeme kararını vermesi için birçok neden oluştu. Bunların arasında, Oinone ile karşılaşma olasılığının yarattığı gönül bunaltısı da vardı. Truva'ya gittiğinden bu yana Paris birçok kez ona haber göndermeye niyetlenmiş, ama yapamamıştı. Her başarısızlıkla onu düşünmek bile daha güçleşmiş ve her seferinde onun yüzünün görüntüsü Helena'nınkiyle biraz daha hızlı yer değiştirmişti. Gerçek şu ki, Paris önceki yaşamından bir yılanın eski derisinden kurtulduğu kadar hızlı sıyrılmıştı

ve insanları bu şekilde incitmiş olmaktan ötürü suçluluk duyuyordu. Bu herkesten çok Oinone için geçerliydi. Paris onun sevgisinin kendisininkinden daha sebatlı olduğu kuşkusuna kapılınca, ondan uzak durmanın, iyileşmeye başlayan bir yarayı açacak karşılaşmalardan kaçınmanın daha akıllıca olacağını kendi kendisine kabul ettirmişti. Böylece onu büyüten insan olan Agelaos ve gençlik arkadaşlarıyla biraz zaman geçirmek istediği bahanesine sığınarak, tapınağa rehberlik görevini Aeneas'a bıraktı. Ama çobanlar arasında kendisini artık rahat bulmadığını anlaması uzun sürmedi ve Menelaos ile Aeneas'ı beklemek için Ankhises'in İda Dağı eteklerindeki Lyrnessos'da kurulu sarayına döndü.

Paris o akşam Dardanya Kralıyla yalnız yemek yedi, ama ilk selamlaşma ve nezaket konuşmalarının ardından aralarında yaşlı kralın onun varlığından hoşnut olup olmadığını merak etmesine neden olacak kadar uzun bir suskunluk doğdu. Ne de olsa, o günün de ona anımsattığı gibi, bir zamanlar kör kralın ülkesinde bir çobandan başka bir şey değildi. Priamos onu yüreğine kabul etmiş ve tüm Truva'nın da aynı şeyi yapmasını sağlamış olabilirdi; ama orada, Dardanya'da ne kralın sarayında rahat edebiliyordu, ne de çobanların kulübelerinde. Önündeki yemeği didikleyerek onu utanca sürükleyen olayları düşünmeye dalmıştı ki, yemekten sonra ellerini yıkayan Ankhises ona döndü ve onu, "Yaklaş biraz çocuk" diyerek şaşırttı. "Bu ellerin yüzünün biçimini tanımasına izin ver."

Paris tedirgin bir şekilde kendisinden istenen şeyi yaptı. Ankhises'in parmakları yüzünün çizgilerinde dolaşır, gözkapaklarına bastırır, dudaklarının kenarını dürtüklerken, onun zeytin ağacından yontulmuş gibi olan yüzünün kendisini göremeyen karanlık oyuklarına bakıyordu. Hayatı boyunca hiç o denli derinliklere dek incelendiği duygusuna kapılmamıştı. O güçlü ve duyarlı dokunuşun yüreğinin gizlerini de ortaya dökebileceği kaygısına kapılınca, içinde doğan geri çekilme isteğiyle mücadele etmek zorunda kaldı.

Ankhises sonunda ellerini çekti. "Söylenenlerin doğru olduğunu anladım. Tanrılar seni büyük bir güzellikle ödüllendirmiş

çocuk." Bir an kararsızlık içinde duraksadıktan sonra ekledi. "Öyle bir armağanla gelecek bir de alınyazısı var ama."

Dahasının gelmekte olduğunu hisseden Paris, "Her insan verilen yazgıyla karşılaşmak zorundadır" diye yanıtladı.

Yaşlı adam başıyla onayladı. "Bana senin kendini tüm tanrıların ötesinde Aphrodite'e adadığını söylediler."

"İnsan seçmeyi de bilmelidir."

Bir kez daha uzun bir sessizlik oldu. Ankhises el yordamıyla arkasındaki duvara yasladığı altın saplı bastonunu aradı. Onun kalkmak istediğini sanan Paris yardım etmek için atıldı, ama bunu hisseden kral oturmasını işaret etti. Bastonu bulunca sapını iki eliyle kavramış, çenesini de ellerine dayamıştı.

"Gençliğimde" dedi alçak sesle, "ben de kendimi Aphrodite'e teslim etmiştim."

Paris bekledi. Ankhises uzayıp giden anlar boyunca, çok uzaklarda kalan geçmişi onun için yaşanan uysallık ve teslimiyet dolu günün karanlığından daha canlıymış gibi düşünceler içinde kaybolup gitti. Ardından görmeyen, ama ateşli bakışlarını alevlere dikti. "Gördüğün gibi onda kendime bağışlaması olmayan bir efendi buldum." İçini belli belirsiz, alaycı bir şekilde çekti. Ve kavruk yüzünü tekrar ocağa çevirdi. "Senin de onun tarafından kör edilmeni istemem."

Nasıl yanıt vereceğini bilemeyen Paris, "Onun benim için iyi şeyler düşündüğüne inanıyorum" dedi.

"Belki." Ankhises bastonunun bronz uçluğunu zemindeki taşlara sürttü. "Ama kör olmanın birden fazla yolu vardır."

"Öyleyse gözlerimi açık tutacağım."

Paris bu sözü cesaret edebileceği kadar şakaya vurarak söylemişti, ama Ankhises gülmedi. Bastonunu taşlara bir kez daha vururken, "Sen beni dinliyor musun çocuk?" dedi.

Paris yerinde sıçrayıp başını hızla salladı, ardından onun görmediğini anımsayınca yumuşak bir sesle, "Dinliyorum" diye yanıtladı.

"Öyleyse benim senin kadar gençken ve yazgımdan senin kadar eminken duyamadığım şeyi duy." Bastonunu tekrar yere, oca-

ğın taşlarına vurdu. "Alınyazın öyleyse Aphrodite'e hizmet et. Hizmetini iyi sun ona. Ama onun tanrılar arasında tek olmadığını unutma. *Aşırılığa kaçma.* Beni duyuyor musun? Bu Apollon'un bilgeliği. Aşırılık yok; seni seçen tanrıçaya hizmet etmek uğruna bile olsa yok."

Ateş ocaktaki taşların üstünde tısladı. Teşrifatçı salonun dışında bir yerlerde bir köleyi öfkeli fısıltılarla paylıyordu. Ankhises bir kez daha, "Beni duyuyor musun?" diye dayattı.

Ve o yaşlı adamın da bir zamanlar kibirlenmeye hakkı olacak kadar yakışıklı olduğunu bilen Paris, "Duyuyorum amca" dedi.

"Gerçekten mi?" diye başını bile çevirmeden mırıldandı yaşlı kral. "Gerçekten duyuyor musun?"

Bundan öte bir şey söylenmedi. Bir süre sonra yaşlı adam bir özür dile getirmeden ayağa kalktı, oda hizmetkârını çağırdı ve yatağına gitti.

Paris derin düşüncelere dalmış halde ve fazlaca içerek orada kaldı. Ruh hali kapkara olmuştu. İda Dağı'ndan indiği zamandan o yana ilk kez Aphrodite'in ona vaat ettiği yazgıyla ilgili kuşkular besliyordu.

Sonraki gece, Menelaos yanında Aeneas ile Lycus ve Chimaerus'un mezarlarındaki görevini yerine getirmiş halde Ankhises'nin sarayına döndü. Bitkin bir haldeydi, ama sunularının kabul edilebilir olduğuna dair işaretler görüldüğünden coşkudan ışıldıyordu. Aeneas bunu kutlamak için bir yemek verilmesinde diretti ve üç dost birlikte yiyip bolca içip eğlendi. Ardından yemeğin büyük bölümünde suskun kalan Ankhises bastonunu yere vurarak ozanını çağırdı ve ondan Truva Şarkısı'nı söylemesini istedi.

Aeneas konuğuna özür dileyerek göz atarken, güç bir gün yaşadıklarını ve şarkının o akşam için biraz uzun, biraz fazla ağırbaşlı olacağını söyledi. Ama Ankhises diretiyordu ve Menelaos kibar davranarak o ülkenin atalarına dönük tarihi hakkında daha fazla şey öğrenmekten hoşlanacağını söyledi. Neyse ki, yaşlı ozanın sesi hâlâ güçlü, lirinin tellerine dokunuşu gururlu ve beceri doluydu.

Şarkı Hellespont'un güneyindeki toprakların ilk olarak Frigya'ya Atina'dan gelen Teukros tarafından Apollon'un himayesi altında nasıl yerleşime açıldığını anlatıyordu. Ardından Dardanus Arkadia'dan gelmiş ve İda Dağı'nın eteklerinde bir kent kurmuştu. Oralara adını veren onun torunu Tros idi ve onu İlium hisarının temellerinin atıldığı Ate tepesine Pallas Athena'nın eskilerden kalma betimi olan Palladium'u getiren oğlu İlus izledi. Bu kutsal yöre çevresinde asil Truva kenti oluşup gelişti. Ozanın şarkısı buradan sonra Yerleri-sarsan Poseidon'un, Laomedon tarafından yapılan sadakatsizliği, kenti yıkarak, Telamon ile Herakles'in talanına terk ederek nasıl cezalandırdığını anlatıyordu. Ozan şarkısını Kral Priamos'un ve onun kuzeni Kral Ankhises'nin o topraklara refahı getirişini, zenginliklere zenginlik katışını yansıtan bir şükran bölümüyle bitirdi.

Ankhises şarkı sona erince içini çekti ve, "O zaman Laomedon'u yaptığı çılgınlık konusunda uyardım" dedi. "Ama beni dinlemedi. Biz Dardanyalılar barışçıl insanlarızdır. Gerektiği zaman dövüşsek de, avlanmayı, boğalar yetiştirmeyi ve hayvanlarımızı gütmeyi severiz." Duralayıp başını iki yana salladı. "Yanan bir kentteki ölüm kokusunu bir kez soludum. Bunu bir kez daha yapmaya hiç niyetim yok."

Menelaos kupasını kaldırdı. "Öyleyse bunu tekrar yaşamamanı umalım, dostum."

Ankhises aksi bir ses tonuyla, "Ama o uzlaşmak bilmez aptal Telamon hâlâ yaşıyor" dedi. "Ve Truva'nın dostu değil." Başını Menelaos'un sesinin geldiği yöne çevirdi. "Senin kardeşinin de olduğunu sanmıyorum."

Paris'in bozmak için davrandığı kısa bir sessizlik oldu, ama Ankhises elini kaldırıp tekrar konuştu. "Bana kulak ver, Menelaos. Antenor ile birlikte Salamis'te iken seni ve kardeşini dikkatle dinledim. Atreus'un iki oğlundan Menelaos'un aklın yolu söz konusu olduğunda diğerinden daha uysal olduğuna inandım. İnsan Miken tahtında onun yerine senin oturmanı isterdi."

Menelaos bıkkın bir sesle, "Kardeşim benim Sparta'da mutlu olduğumu biliyor" diye yanıt verdi.

Ankhises bunu başıyla onayladı. "Ama senin sağlıklı öğütlerini dinlese iyi eder. Üstelik artık bizi tanıyor ve gücümüzü biliyorsun. Bu konu üstünde birlikte düşünmemize izin ver dostum. Kuzenim Priamos kız kardeşine karşı büyük bir sevgi besliyor. Ne de olsa hayatını ona borçlu. Ayrıca biraz tez yüreklidir ve Hesione'nin kaderi söz konusu olduğu zaman yüreğinin aklının önüne geçmesine izin vermeye hazırdır. Priamos ile Agamemnon'un kafalarına göre hareket edip, bizi ne senin, ne benim, ne de herhangi akıl sahibi bir adamın isteyeceği bir savaşın içine sürüklediği konusunda sen de benim gibi düşünmüyor musun? Onların ruhunun ateşinin bizim daha serin yansımalarımızla yatışması daha akıllıca olmaz mı?"

Diğerlerinin onun yanıtını dikkatle beklediğini bilen Menelaos yavaşça, "Aklında ne var?" diye sordu.

Ankhises yanıt vermeden önce bir süre suskunluk içinde oturdu. "Yeğenim Paris ile oğlum Aeneas yakın zamanda Argos'a bir yolculuk yapmak niyetinde. Onlar temellerini bu gece burada attığımız şeyin üstüne dostluk inşa edemez mi? Agamemnon ile, benim de Priamos ile yapacağım gibi özel olarak görüşsen, kardeşini onları savaş habercisi yerine barışın ve ortak refahın elçileri olarak kabul etmesi konusunda ikna edemez misin? Elbette ki ondan isteyeceğimiz tek şey, Telamon'u kendi bildiği yolda dehşet estirmek yerine boynuzlarını biraz köreltmeye yönlendirmesi olacaktır."

Bu kez Menelaos yanıtını tartarak bir süre sessiz kaldı. Helena'nın savaş düşüncesinden bile nasıl dehşet ve hüzün duyduğunu anımsadı. Sparta da, salgın hastalığın verdiği hasarı onarmak için barışa ihtiyaç duyuyordu. Truva topraklarında nasıl cömertlikle karşılandığını, yeni dostları Paris ile Aeneas'dan o kadar kısa zaman içinde ne kadar hoşlandığını da düşündü. Priamos'un Truva'da yaptığı her şeye karşı içi hayranlıkla dolmuş ve kör Dardanya Kralı'nın durumu değerlendiriş şekline saygı duymuştu. Tüm bunlardan ötürü, yüreğini yokladığı zaman savaş oyunlarına yönelik hiçbir iştah belirtisi göremiyordu; tek isteği barış içindeki bir krallığa yanında eşiyle hükmetmekti.

"Seninle aynı düşüncede olduğumuz kanısındayım" dedi sonunda. "Dönünce Agamemnon ile konuşacak ve ona burada nasıl bir nezaket ve bilgelikle karşılaştığımı anlatacağım. Asil eşlikçilerime gelince..." Paris ile Aeneas'a gülümsedi. "Onlar artık benim sevgili dostlarım ve en azından Sparta'da en sıcak şekilde karşılanacaklar. Onları Miken ülkesinin Yüce Kralı'na elçi olarak tanıttığım zaman ne olacağını birlikte göreceğiz."

Salondaki gerilim, ortamın havasında ani bir değişim olmuş gibi kayboldu.

Ankhises, "Öyleyse gün yeni bir oluşumun başlama günü olsun" dedi. "Antenor ile benim üstesinden gelemediğimiz işten gençlik ve dinçliğin başarılı çıkacağını umalım."

Aeneas kupasını kaldırarak bu yakarıya destek verdi. Diğerleri de ona katıldıktan sonra babası çekildi ve üçünün de şimdiden sarhoş olmasına karşın Aeneas, on yılın bir şarabın bekletilmesi için yeterli zaman olduğunda direterek daha getirilmesini istedi. Az sonra daha da sarhoşlamış, ölümsüz dostluk yemini etmeye hazır hale gelmişlerdi.

Menelaos iyice peltekleşen bir dille, "Argos'a gelin" dedi. "Ve size şeyi göstereceğim... Şeyi..." Paris'e göz kırptı. "Söyle bana yakışıklı dostum. Dünya yüzünde en çok neyi seversin?"

"Boğaları!" diye kıkırdayarak atıldı Aeneas. "En çok boğaları sever."

"Hayır, hayır." Paris sarhoşluk içinde karşı çıktı ona. "O çok zaman önceydi."

Aeneas, "Ama hâlâ onlara hayranlık duyuyorsun" diye diretti. "Dün o canavarları nasıl okşadığını sen de gördün Menelaos. En büyük ve en fazla et bağlamış olanlarından hoşlanıyor. Argos'da eğitilecek boğa varsa, Paris'in o işin adamı olduğundan kuşku duyma."

"Hayır" dedi Menelaos gülerek, "bence o kadınlarla daha fazla ilgileniyor! Bence boğa eğitmekte olduğu kadar yürek kırmakta da becerikli."

Aeneas bir parmağını Paris'e doğru sarhoşlara has hareketle salladı. "Bu bana bir şey anımsattı. Dün Skamandros ırmağı kıyı-

sında tatlı bir şeye rastladık. Seni şefkatle sordu bize. Adını bilemiyorum, ama senden Aleksandros diye söz ediyordu. Onu anımsıyor musun? Yoksa ondan beri birçokları geçtiği için unuttun mu?"

Paris gözlerini dostuna dikti. Yüreği birden alabora olmuş, onu sarhoşluktan kurtarıp sefilliğin içine atmıştı.

"Oinone" dedi. "Onun adı Oinone."

"Öyleyse onunki kırdığın ilk yürekti." Aeneas başını alaylı bir sitemle iki yana salladı. "Ve seni diğerlerinden fazla anımsamasına neden olacak bir şeye sahip. Karnı burnunda." Paris'in yüzünün bu haberle birlikte nasıl değiştiğini görünce neşeyle ekledi. "Üzülme, o çocuk Dardanya'daki tek babasız yumurcak olmayacak. Eminim sen de baban gibi o türden bir sürü çocuk peydahlarsın. Ve hepsinin de bir tanrının oğlu olduğunu iddia edeceğinden hiç şüphem yok!" Menelaos ile Aeneas yorgun ve sarhoş adamlara has kıkırdamalar koyuverirken Paris onlara katılmamıştı.

"Vah, vah!" dedi Aeneas. "Galiba bir yaraya parmak bastık. Galiba kız onun ilk aşkıydı."

Menelaos daha kibar bir şekilde, "Öyle mi, Paris?" diye sordu. "Helena'nın benim için olduğu gibi o da senin için ilk aşk mıydı?"

Paris başka yöne baktı. "Ona âşık olan bir çobandı, bir prens değil."

"Ve o prens için..." Aeneas duralayıp Menelaos'a göz kırptı, "birçok başkası olacak. Kendisini Altın Tanrıça'ya adayan birisinden başka ne beklenir ki?"

Menelaos yardım etmek ister gibi gülümsedi Paris'e. "Altın Tanrıça, öyle mi? Kahkahayı-seven Tanrıça'nın insanın aklını çelen güçleri vardır, ama kendini onun sunağında yakabilirsin de. Ben Athena ile Hera'ya hizmet ederek çok şey elde ettim. Kendine iyi bir eş al, Paris. Durulman, yoluna girmen için gereken bu. İyi bir eş... Ve bunu elinden geldiğince kısa zaman içinde yap. Bir adam şansı için bundan daha güvenli bir temel atamaz."

Aeneas, "Ama bunu yapmış bir insan olarak..." diye homurdandı. "Sen tüm dünyanın imrenini üstüne çektin. Helena'nın ya-

tağında kendisini beklediğini bilen her erkek böylesine huzurlu olur. Öyle değil mi Paris?"

"Onun için söylenenlerin hepsi doğruysa öyle olmalı."

Menelaos gülümsedi. "Ah! Hepsi doğru. Sabrınız olsa, tüm gece size Helena için düzülen methiyeleri okurdum. Ama yakında Sparta'ya gelip kendi gözünüzle karar verebilecekken onun güzelliğini anlatmakta yetersiz kalacak sözcüklere ne gerek var ki?" Kupasının derinliklerine bakıp, orada eşinin yüzünü görmüş gibi sevgiyle gülümsedi. "Onun yeryüzünde görebileceğiniz en güzel yaratık olacağına dair hayatımı ve mutluluğumu ortaya koyarım."

Aeneas güldü. "Bu Helena'yı yitirmek anlamına gelmez mi?"

Menelaos elini yana doğru açtı. "Demek istediğim de bu zaten." Mahmur gözleri kupasının üstünden ancak tüm erkeklerin en şanslısı olduğunu kesinlikle bilen bir adama özgü belirgin tatminle bakıyordu.

Truva Elçileri

Sparta'ya doğru yola çıkmadan önceki haftalar boyunca Paris, onu derinden huzursuz eden bir dönemden geçti. Bu Menelaos'un tarihi mezarlarda kurbanlarını sunduğu günün ertesi sabahı başladı. Aeneas hemen Truva'ya dönmek yerine, Paris ile birlikte konuklarını İda Dağları'nın yabandomuzunun bol olduğu ve ayılarla aslanların hâlâ bulunabildiği ormanlarında ava götürmeyi önermişti. Şanslarına, üçünün de o zamana dek gördüğü en iri, iri olduğu kadar atik, uzun dişli ve kıllı yabandomuzuyla karşılaştılar. Üç adam önce köpekler tarafından fark edilip bir çıkmazda çevresi sarılmış olan hayvanın yanına gelene dek, domuz köpeklerden ikisinin bağırsaklarını dişleriyle dökmüş, birisinin üstünde tepinmiş ve diğerlerinin cesaretini yok etmişti. Bir kulağından kanlar akar halde durup onlara baktı. Paris ile Aeneas öldürücü vuruşu konuklarına bırakmak için yana çekildi. Ama yabandomuzu ölmeye hazır değildi. Daha Menelaos mızrağını kaldıramadan yeşil gölgelerin ardında ortadan kaybolmak üzere gür bir çalı kümesinin içine daldı.

Çalıların ardında yalçın bir kaya duvarı yükseldiğinden, avcılar hayvanın yakınlarda bir yerde olduğunu biliyordu. Paris acı dolu inlemeler haykıran köpeklerden birisinin boğazını acısına son vermek için bıçağıyla keserken, Aeneas da geriye kalan iki köpeğe ıslık çaldı, ama hayvanlar yoldaşlarının ölüm inlemesini duymuş ve o hiç de tekin olmayan yabandomuzunun öfkesi hakkında çok şey öğrenmişti. Domuz en beklenmedik yerden kopup geldiğinde Aeneas hâlâ köpeklerle uğraşıyordu. Hayvan çalıların ara-

sından fırladı ve dosdoğru onun üstüne gitti. Menelaos mızrağını tam zamanında fırlatıp domuzu kanlar içinde yere, Dardanya Prensi'nin bacaklarının arasına yığmasa, hayvan uzun dişlerini, dönerken dengesini yitiren ve düşen Aeneas'ın karnına saplayacaktı. Domuz ağır mızrağın altında hırıltılarla ve gözlerini dalgınca kırparak son nefesini verdi.

O beladan baldırındaki bir çizikten başka hasar almadan kurtulan Aeneas gülmeye, Menelaos'a zamanında yaptığı atış için teşekkür etmeye başlamıştı bile. Ama ölü köpeğin yanında bıçağı elinde, mızrağı yararsız bir şekilde yanı başında duran Paris her şeyi oradan izlemişti. Menelaos tuniğinden bir şerit yırtıp Aeneas'ın bacağındaki yaraya sararken hâlâ öylece bakıyordu onlara. Yaptıkları şakayla karışık yorumlar kulağına geldi, gün etrafında sanki donup kaldı ve bir zamanlar düşlediği her şeyin olanaksız olduğuna dair insana hissizlik veren bir düşünceye kapıldı. Spartalı krala duyduğu içinde gitgide büyüyen sevgiden ötürü zaten sıkıntılıydı. O asil yürekli adama şimdi de en sevgili dostunun hayatını borçlanmıştı ve taptığı aşikâr olan eşini kaçırarak ihanet etmesi artık düşünülebilir şey değildi.

Paris uzun zamandan beri bir hayalle yaşadığını anladı. İda Dağı'nda tanrıçaları görüşü, yalnızlığın sıkıntısıyla uyuklamanın getirdiği bir düştü. Şimdi uyanıp tekrar dünyaya dönmüştü ve o dünya artık eskisine kıyasla çok daha soğuk bir yerdi.

Avcılar o gece Truva'ya döndü ve *Spartalı Helena* iki sabah sonra Hellespont'dan denize açıldı. Ama Paris daha Menelaos sevgili eşine dönmek için yola çıkmadan gecelerini kentin kadınları arasında aşk yaparak geçirmeye vermişti bile. Yaşam bir zamanlar Aphrodite'in vaat ettiğini sandığı şeye ulaşmasını yasaklamıştı. Pekâlâ öyleyse! Helena onun olamayacaksa, o da içine gömüldüğü aptalca perhizi bırakacak, tanrıçaların kendisi için yarattığı tüm diğer kadınlardan ne verebiliyorlarsa alacaktı.

Üstelik onlardan çok da vardı.

Truva'nın aşka susamış kızlarının onun genç bedenleri üstünde yaptığı tutku dolu keşiflerin önceki iffet yemininden daha yürek yakıcı olduğunu anlaması fazla zaman almadı; çünkü Paris'in

ilgisi bir ya da iki geceden uzun sürmüyordu. Onların mahcubiyetinde Oinone'nin doğal saflığından eser yoktu ve Paris gözyaşlarından, dayatmalardan, sızlanmalardan hemen usandı. Sıcak yaklaşımı ruh haline göre değişen genç bir kadınla yaşadığı buruk ilişkiden sonraysa, sırtını kente dönüp Oinone'yi ve taşıdığı çocuğu aramayı ciddi şekilde düşünmeye başladı. Ama tüm dünya önüne seriliyken Dardanyalı sığır çobanları arasında sürdüreceği kısıtlı yaşam artık pek az çekiciliğe sahipti ve Oinone'nin Truva Sarayı'nın boyalı, parfümlü kadınlarının arasında asla rahat edemeyeceğini biliyordu. Böylece bu kez de, kentin para karşılığında varlıklı erkeklerle düşüp kalkan kadınlarına yöneldi; onlardan kendisini gayretli bir hayvandan yetenekli âşığa dönüştürecek sanatları hızla öğrendi. Bir zaman sonra kendisine ilgi duyduğunu belli eden evli kadınlarla gizli buluşmalar ayarlamaya başladı. Bu ilişkilerdeki gizlilik, özellikle birbirinden habersiz üç kadını birarada idare ettiği dönemde ona bir zaman için heyecan verdi, ama kendi ikiyüzlülüğünden tiksinti duyması fazla sürmedi. Ayrıca gitgide daha umursamaz davranmaya başladığının, böylece eşi tarafından aldatılan adamlar arasında düşmanlar edindiğinin ve sadece Yüce Kral'ın oğlu olduğu için ona açıktan meydan okunamadığının, öte yandan bu durumun onu karanlıkta sırtına saplanacak kiralık bir hançerden koruyamayacağının kendisi de farkındaydı.

Davranışlarındaki anlaşılmaz değişimden hoşlanmayan Aeneas almakta olduğu riskler konusunda onu uyardı; Paris ise dostunun kaygılarına omuz silkmekle yetindi. Yaşamını yönlendirecek amaçtan yoksun bir halde, kendisini artık fazla anlam da bulamadığı tensel zevkler üstüne kurulu parlak bir kariyer yapmaya tamamen adamıştı ki, bir akşam Hektor'un eşi Andromakhe tarafından ziyaret edildi.

Andromakhe önce kendisinin her zaman onun için en iyi olanı dileyenler arasında olduğunu, Priamos ile Hekabe'nin kayıp oğullarının dönüşüyle duydukları mutluluğu paylaştığını anımsattı ve Hektor'un kardeşinin kralın konseyine taze güç katacağı, kentin ve çıkarlarının yürekli bir koruyucu kazandığı yönünde büyük umutlar beslediğini söyledi. Paris, o insanların, gençliğini ve dinçliğini

ahlaksızlığın hâkim olduğu, sefih bir yaşamda tüketmesi karşısında içine düşeceği umutsuzluğu düşünebiliyor muydu? Dağlardan yanında getirdiği o doğal onura ne olmuştu? Genç bir erkeğin biraz çapkınlık yapması doğaldı, ama Paris edebe dair her şeye saldırma ve yaşamını riske atma tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Ahlaksızlığın kendini aşka adamanın uygun bir yolu olduğunu mu düşünüyordu yoksa? Annesinin yüreğindeki telaşı yatıştırmak için tarzını düzeltmesinde kendisi ona yardımcı olamaz mıydı?

Andromakhe onu derin bir pişmanlıkla sarılı halde bırakıp gitti. Paris kendi kendine, Truva'nın siyasal yaşamına yönelik ilgisini yenileyeceğine ve ailesinde sorumluluk taşıyan bir rol üstleneceğine dair yemin etti. Yeniden babasının konseyine katılmaya başladı, karmaşık antlaşmalar ağını ve kentin zenginliğini belirleyen ticaret ilişkilerini kavramaya çabaladı. Ve boş zamanlarında da küçük kardeşi Kapys ve onun oyun arkadaşı, kralın başdanışmanı Antenor'un oğlu Antheos ile ahbaplık kurdu. Çocuklarda kendi yitirilmiş masumiyetinin bir yansımasını bulan Paris, onların genç yüreklerini av ya da boğa dövüşü öyküleriyle, çocukken Akhalı hırsızları nasıl püskürttüğüne dair anılarla heyecanlandırdığı keşif gezilerine götürüyordu.

Yazın sonlarına doğru bir gün, artık kimi ayrıntıları dışında tamamlanmış olan gemisi *Aphrodite* üstünde Phereklos ile birlikte son bir inceleme yapmak için onları da yanına alarak kıyıya indi. Bir gece önce fazla şarap içtiğinden başı hâlâ ağrıyordu ve bu nedenle onun için neredeyse tüm amacını yitirmiş olan gemiyi ziyaret etmekten pek az zevk aldı. Çocuklar gemiye tırmanıp güvertede koşuşturmaya, ellerindeki tahta kılıçlarla korsancılık oynamaya başlarken, Paris de baş bodoslamaya yerleştirilmiş olan yontunun gözlerinin içine baktı ve o teknenin kendisini Akha krallıklarına yapılacak ölçülü bir diplomatik yolculuğa götürecek sıradan bir taşıt yerine, bir düşler gemisi olduğu günlere öykündü. İhtiras ve heyecan dolu haftalar boyunca Helena'nın görüntüsünü beyninden atmak için çabalamış, ama Aphrodite'in bilgiç bir gülümseme kazınmış yüzünün pruvadan aşağıya, kendisine doğru baktığını gördüğü anda bunun olanaksız olduğunu kavramıştı. Evet, Spar-

ta'ya gidecek ve Helena'yı bulacaktı. Ama orada bulacağı Helena dostunun sadık eşi olacak, sonsuza dek ne idiyse o, yani huzursuz yüreğinin erişilmez fantezisi olarak kalacaktı.

Kaza o kadar beklenmedik anda ve talihsiz bir şekilde yaşandı ki, Paris çok sonraları bile nasıl gerçekleştiğinden tam anlamıyla emin olamadı. Phereklos ile omurganın üst kaplamasıyla ilgili bir ayrıntı üstünde konuşuyorlardı. Seslerini zaten Priamos'un savaş filosunun diğer gemilerinin de yapılmakta olduğu tersaneyi saran testere ve çekiç gürültülerini yenmek için yüksek tutarlarken, çocuklar kürekçilerin oturması için yapılmış sıraların birinden ötekine atlayarak, kılıçlarını birbirine çakıştırarak, sözde savaş çığlıkları kopartarak onlara doğru geldi. Paris onlara daha az gürültü yapmalarını söyledi, onlar da bir an için onu dinledi. Ama Antheos kılıcıyla Kapys'i dürtükleyince, birbirlerine savaş alanlarına has aşağılamalar yağdırarak tiz seslerini bir kez daha yükselttiler. Sıraların üstüne tekrar sıçramış ve sözde dövüşmeye başlamışlardı.

Birden öfkelenen Paris, "Size sessiz olmanızı söylemedim mi?" dedi ve kolunu en yakınındaki çocuğun kulağına hafif bir sille atmak için savurdu. Darbe yerini onun niyetlendiğinden daha sert buldu, Antheos sıçramak üzere olduğu sıranın üstünden güverteye düştü. Ahşap zemine önce incecik kolu vurunca, bileği çarpmanın etkisiyle elindeki tahta kılıcın ucu göz yuvasına girecek şekilde bükülüverdi. Düşmenin gücü oyuncağın ucunun beynine gitmesine yetecek kadar fazlaydı.

Paris çocuğun kasılmış, sıska bedeninin genişlemeye başlayan bir kan gölünün ortasında, başı kılıcın ucunda oluşması güç bir açıyla takılıp kalmış halde yatışına baktı. Bakışlarını kaldırınca Phereklos'un da kendisine irileşmiş gözlerle baktığını gördü. Onun yanındaysa, bir elini yumruk yapıp ağzına tıkamış halde duran ve ölü arkadaşını şaşkınlıkla karışık bir merakla izleyen Kapys vardı.

✢ ✢ ✢

Antheos'un ölümünün kaza olduğu konusunda kimsenin şüphesi olmadığı gibi, bundan Paris'in sorumlu olduğu konusunda da kimsenin şüphesi olamazdı. Ölen çocuk Antenor'un en küçük, en fazla şımartılmış oğluydu ve çocuklarının ölü bedenini kucağında taşıyarak kendilerine getiren Paris'in yüzüne bakma isteğini ne kralın danışmanı duyabiliyordu içinde, ne de onun Athena'nın kentteki başrahibesi olan eşi Theano.

Üzüntüden aklı başından giden anneyle baba, Paris'i suçundan aklayacak bağışlayıcılığı kendinde bulamadı; kentte kimse de bunu sağlayacak bir şey yapamadı. Aklını ölü çocuğun yüzünün görüntüsünden, kulaklarını Theano'nun feryatlarından arındıramayan Paris, geceyi vicdan azabı ve etrafı erynslerin içinde çığlıklar attığı bir karanlıkla çevrili halde geçirdi.

Tüm yaşamı yararsızlık ve ihanetten fazla şey ifade etmeyen bir paçavradan ibaretmiş gibi geliyordu ona. Onu büyütüp yetiştiren ebeveynlerini yok saymıştı, Oinone ile taşıdığı çocuğu yüzüstü bırakmıştı, anımsayabileceğinden bile fazla kadının kalbini kırmış ve Truvalı pek çok erkeğe boynuz takmıştı. Ve en kötüsü, bir zamanlar yaşamını anlamla doldurmuş olan bir vizyona ettiği yemini çiğnemiş, bu yüzden bir çocuğun ölümüne neden olmuş, bu kendi içinde yeterince korkunç değilmiş gibi, Athena'nın ondan razı olmaması için yeterli nedenlere bir yenisini katmıştı. Belki de o Apollon rahip ve rahibesi onca yıl önce yaşamının daha başlangıçtan lanetlendiğini söylerken haklıydı.

Tek kurtarıcı düşünce, Aeneas ile birlikte kısa zaman içinde Sparta'ya yelken açacağıydı. Ufuk çizgisinin ötelerinde, mavi okyanusun içindeki hiç bilmediği bir yerde, ya kederle yoğrulmuş yaşamını rehinden kurtarmanın yolunu bulacak,ya da tanrıların onun için belirlediği sonla buluşacaktı.

Yola çıkmadan bir gün önce babası onu özel dairesine çağırdı. Kral Priamos yıllar önce yanmakta olan sarayın közleri arasından kurtardığı, babası Laomedon'un budalalığını ve tanrıların adaletini kendisine anımsatması için sakladığı, alevler tarafından karartılmış tahtta oturuyordu. Omuzlarındaki zengin işlemeli pelerin,

Trakyalı bir kuyumcunun yaptığı, altın bir zincir ve birbirlerini yiyen tuhaf canavarlarla bezenmiş bir tokayla göğsünde kavuşturulmuştu. Kemikli ellerinden birisi çenesini desteklerken, yüzüklerle süslü olan diğeri koyulduğu yerde, bacağının üstünde titriyordu. Çok yaşlı görünüyor ve kendini de öyle hissediyordu.

"Denize arınmadan açılmak zorunda olman yüreğime üzüntü veriyor" diyerek içini çekti. "İnan bana, bir oğul kaybetmenin ne demek olduğunu bilirim, ama ben Antenor'dan daha şanslıydım. Çocuğu ona hiçbir zaman geri gönderilmeyecek. Ve Antheos'u öldüren şanssızlık babasının yüreğini katılaştırdı. İstemeden yaptığın şeyin eski dostum ve danışmanımı hayatının kalan günlerinde sana düşman etmiş olmasından ciddi şekilde endişeleniyorum."

Priamos'un bakışları odanın öte yanına kaydı. Paris başını onun yargısını onaylarcasına sallamakla yetindi. Ardından babası yorgun bir sesle, "Ve Antenor tek düşmanın olmayabilir" diye ekledi. Kentte mırıldanmalar var. Casuslarım bana, kentte kimi evli erkeklerin insanın kendisini Aphrodite'e adamasının başka şey, onun sunağında çocukların hayatını kurban etmenin başka şey olduğunu söylediğini bildirdi."

Paris irkildi ve tam bu sözlere karşı çıkmak üzereyken Priamos tarafından susturuldu. "Antheos'un ölümünün çok üzücü bir şanssızlık olduğunu biliyorum. Ama insanlar bu türden şeylerin ardında bir tanrının elini arar ve sen de Altın Tanrıça'ya hizmet ederken çok fazla risk aldın. İyi ki şimdi bir süreliğine Truva'dan ayrılıyorsun. Ama döndüğün zaman için tedbirli olmak zorundayız."

Paris ters bir sesle, "Bu kent benden usandıysa dönmem" diye yanıt verdi. "Kardeşlerim arasında bile uzaklaşan sırtımı görmekten mutluluk duyacak olanlar var."

"Öyleyse seni seven babanın karşısında gururlu aptal rolü oynama." Priamos başını iki yana salladı. "Tutkularının serinkanlı düşüncelerle dizginlenmesi zamanı geldi. Şunun üstüne düşün: Antenor benim Salamis'e saldırma planlarıma her zaman muhalefet etti. Telamon'a karşı harekete geçmenin tüm Akha düşmanlığını bu kentin üstüne çekmesinden korkuyor ve haklı olabilir. Dostun Sparta Kralı aracılığıyla Agamemnon ile bir barış anlaşması yapılmasını garanti altına alabilirsen, böylece belki onun gözün-

deki konumunu düzeltebilirsin.". Priamos içini çekti. "Ki ben bundan fazla umutlu değilim. Miken Aslanı gitgide acıkıyor ve kibri de artıyor. Sanırım Truva'da yağlı bir avın kokusunu aldı ve onu kapımızdan uzak tutmak için yatıştırıcı sözlerden fazlası gerekecek. Ama git ve ne yapılabileceğini gör, oğlum. Ve Agamemnon benim çoktan inandığım gibi sevgili kız kardeşimin hayatı konusunda uzlaşmaya uzak kalırsa... Bir zamanlar başka bir planın olduğunu anımsa."

İki adamın gözleri yağ kandilinin titrek ışığında bir an için birleşti. Odanın havası durağandı. Ve ortamın sessizliği içinde Priamos, diğer girişimlerin hepsi başarısız olursa, tanrıların bir savaşçı ve aşk adamı olarak ona bahşettiği yetenekleri, Hesione'nin hayatına karşı rehin tutabilecekleri bir Akha prensesini kaçırmakta kullanması için oğluna yetki verdi.

Paris, "Sözünü ettiğin şeyi çok iyi anımsıyorum baba" diye yanıtladı. Ama anımsadığı şeyle birlikte üzüntülerle dolu yüreğine yeni bir acı daha saplanıyordu.

Sıkıntı içinde babasının hayır duasını almak için diz çöktü. Priamos iki elini oğlunun eğik başının üstüne uzattı ve ona baktı. "Bir şey daha var. Menelaos ülkesinde kutsal bir kraldır. Rahip olarak güçleri vardır, senin dostun ve bize borçlu. Dardanya'da kurban sunmasına izin vererek topraklarını salgın hastalıktan temizlemesine olanak sağladık. Gerçek bir kral olarak bunu hiçbir zaman unutmayacaktır. Bu nedenle, Menelaos Sparta'daki Athena tapınağında sunularda bulunurken onun önünde de şimdi benim önümde eğildiğin gibi diz çök ve ondan benliğini, aklını arındırmasını iste. Her ne kadar burada, İlium'daki Ahena rahibesinin yüreğinde sana karşı sadece nefret varsa da, tanrıçanın kendisi merhametlidir. Menelaos seni reddetmeyecektir. Tanrılar seninle olsun ve eve güven içinde geri getirsin."

İki gemi şafakla birlikte denize açıldı. Paris *Aphrodite*'de, Aeneas ise kendi gemisi *Gorgona*'da idi. Başlangıçta hava o denli durgundu ki, mürettebat küreklere geçmek zorunda kaldı, ama gün aydınlandıkça bir esinti çıktı ve iki gemi kısa zaman içinde yelken

altında, beyaz tepeli dalgaları yararak, yanları sıra dalıp çıkan yunuslarla yarışarak ilerlemeye başladı. Gerilerinde kalan kıyının soluk silueti ufkun altına düştü ve açık denize çıktılar. Dümeni ikinci kaptana bırakan Paris, geminin pruvasına gidip yüzünü denizden esintiyle birlikte serpilen su damlacıklarına verdi ve su yüzündeki mavi-yeşil ışıltılara daldı. Saatler boyunca tek kelime bile etmeden öylece kaldı. Gece bastırınca arka güvertede yattı ve gözlerini bu kez de ana direğin ötesinde sayısız yıldızın içinde ışıldadığı karanlığın derinliklerine dikti.

Yolculuk yatıştırıcı etkisini hızla gösteriyordu. Paris geminin her alçalıp yükselişinde Truva'nın gölgelerinin üstünden biraz daha çekildiğini hissediyor, geçmişin ruhundaki tortusu, yeri gelecekle dolmak üzere sessizce süzülüyordu. Bir dalganın burunda serpintiler saçarak kırılışını, ya da bir yunusun sırtına ışıltılar saçarak düşüşünü izlerken, Aphrodite'i ve onun adını duru güzelliğinin doğduğu köpükten nasıl aldığını düşünüyordu.

Yani şimdi onu, içinde can bulduğu madde boyunca izliyordu. O hem üstünde bulunduğu gemiydi, hem o geminin içinde yüzdüğü köpük, varlığının bildirgesi olarak ansızın çıkıp yok olan ışıltılı esintiler, denizden yükselen ışık demetleriydi. Geri dönen anıların zorlaması, Aphrodite'i seçtiği anda onun da kendisini seçtiğini, bebek Eros'u kutsal adını taşıyan geminin pruva yontusunda nasıl kucağında tutuyorsa, onu da kollarının arasında öyle güvenle sarmaladığını bir kez daha açıkça anlamasını sağladı.

O düşünce aklına tekrar küçük Antheos'un görüntüsünü getirdi. Ruhu o ölümden henüz temizlenmemişti, ama Sparta'da kendisini arınma ayinlerine verecek ve bunu bir kez başarınca, tekrar yazgısının yoluna geri dönecekti. Gemisinin üstüne bir çocuğun kanı serpildiyse, bu belki de korkunç bir kurban yerine geçmişti. Çünkü masum birinin ölümü aracılığıyla yaşamı tamamen o aşk ve güzellikten başka şey düşünmeyen tanrıçanın hizmetine adanmış, artık sadece onun merhametine kalmıştı.

Tam bu gerçeği kavradığı anda *Gorgona*'nın seren cundasındaki gemici karayı gördüğünü bağırdı. Aeneas iki gemi arasındaki

boşluğun ötesinden ona neşeyle el salladı, Paris de elini kaldırarak yanıt verdi.

Attika kıyılarının açıklarındaki adaların arasından ve Argolis Körfezi'nin tekin sularından geçtiler, sonunda Lakonia kıyısındaki bir limanda karaya yanaştılar. Paris *Aphrodite*'in ana yelkeni indirilir ve gemi kıyıya doğru yavaşça sokulurken pruvada iki kolunu birden tanrıçanın yontusuna dolamış halde duruyordu. Kuzeydoğuya, Sparta Ovası'nı çepeçevre saran dağların oluşturduğu surlara bakıyordu. O dorukların gerisinde, yirmi milden bile yakın bir mesafede Menelaos'un sarayı vardı ve o sarayın duvarlarının ardında bir yerde de Helena, aşk tanrıçasının oralara gönderdiği elçinin kendisini düşündüğünden, yüreğinin az önce rüzgârla gerili olan yelken gibi uğuldadığından tamamen habersiz, gündelik işleriyle uğraşıyordu. Tuzlu hava başının üstünde titreşti. Tüm duyuları ayaklandı. Aldığı her soluk ona yazgısının tazelenmiş olduğu duygusu verdi. Kendisini Menelaos'un Truva'dan ayrılışından o yana yaşadığı her andan çok daha fazla kendiyle barışık hissediyordu. Yaşamını bir kez daha tanrıçanın ellerine teslim etmişti. Aphrodite Pelagaia, Huzurlu Yolculukların Tanrıçası, onu Sparta'ya sağ ve esen ulaştırmıştı. Alınyazısı üstüne karar verecek olan da oydu.

Truva delegasyonunun geldiği haberi Menelaos'un sarayına, ziyaretçiler Eurotas'ın verimli ovasına bakan yüksek dağ geçidinden inmeden çok önce ulaştı. Paris ile Aeneas, Sparta kentinin, sürülü tarlaların ve koruların ardında etrafı surlarla çevrilmemiş halde durduğunu şaşkınlıkla gördü. Gerçi ırmağın batı kıyısındaki alçak bir tepenin üstüne göz kamaştırıcı bir iç hisar taç gibi oturtulmuştu, ama kentin diğer tüm mülkleri ve evleri küçük köy kümeleri halinde, görünürde savunmaya yönelik bir önlem olmadan ova tabanına saçılmıştı. Akşamüstü güneşi daha da batıdaki, onların grubunun az önce aştığı dağdan bile daha yüksek ve sarp doruklara doğru alçalmaya başlamıştı. Bu doruklar, ağaçların oluşturduğu çizginin çok üstlerinden bulutlara dek uzanıyordu ve Pa-

ris'in şaşkınlık içinde görebildiği kadarıyla, kendi anayurdundaki İda Sıradağları'nın hiç değilse iki misli yüksekliğindeydi.

Armağanlarla dolu öküz arabaları peşleri sıra gelen Truvalılar, iki siyah at tarafından çekilen tek bir savaş arabası kentten hızla çıktığında vadiyi boydan boya geçen ırmak boyunu izliyordu. Sürücünün kızıl saçları rüzgârda uçuşuyordu ve bu silahsız, iri yarı adamın Menelaos olduğu, koşumlara asılıp arabayı önlerinde durdurmadan çok önce anlaşıldı.

"Seni bir zaman Truva'da bana yaptığın gibi resmiyetten uzak bir şekilde burada karşılamayı görev kabul ettim Paris," diye seslendi. "Ve sen dostum Aeneas, bu atları tanıdın mı? Bunlar babanın bana armağan ettiği çift. Şimdi Argos'un en hızlı ikilisini oluşturdular. Agamemnon bile onları kıskanıyor. Benim arabama geçin, öküz arabanız arkadan gelsin; başına bir şey gelmez. Saraya gidelim de yıkanıp yemek yiyebilin. Eşim Helena Truvalı dostlarımla tanışmak için sabırsızlanıyor." Dizginleri çekiştirip atları çevirdi ve elini hisara doğru salladı. "Bana ülkemi nasıl bulduğunuzu söyleyin. Güzel değil mi?"

Paris, "Düşündüğümden daha büyüleyici" diye yanıtladı. "Ama Aeneas ile ben Sparta'nın surlarla çevrili olmadığını görmekten şaşkınlık duyduk."

Menelaos güldü. "Tanrılar bize dağlardan oluşan bu çemberi vermişken surlara ne gerek var ki? Sparta'yı işgal etmeye kalkışanlar Lakedaimon düzlüğünü bile göremeden dağlardaki geçitlerde kesileceklerini anlayınca niyetini bir kez daha gözden geçiriyor. Dünya yüzündeki en halinden hoşnut krallığa geldiniz dostlarım. Benim olan her şey istediğiniz gibi kullanmanız için sizindir. Lütfen bu konuda kendinizi rahat hissedin."

Menelaos konuklarını yolculuğun yorgunluğunu daha çabuk atmaları için o akşam kalabalık bir davetten esirgedi, yemeği kendisi ve eşiyle birlikte özel bir salonda yemelerine karar verdi. Truvalılar önce çoktandır uzak kaldıkları sıcak banyonun tadını çıkarttı, ardından bedenlerini hizmetkâr kadınların kokulu yağlarla yaptığı masaja bıraktı ve onlar için hazırlanmış temiz giysilere

büründü. Sparta Kraliçesi'nin gelmesini beklerken, ev sahipleriyle birlikte kente yukarıdan bakan şık bir bahçede, geceye özgü çiçek kokuları arasında dolaşmaya çıktılar. Irmağın ay ışığı altında parlayarak akışını, çevre dağların ağaçlıklı eteklerine kadar uzanan zeytinlikleri, meyve bahçelerini ve buğday tarlalarını görebiliyorlardı.

Aeneas dönüp saray bahçesinin altında kurulmuş olan yüksek sütunlu tapınakla ilgili bir yorum yapınca, Menelaos kentin koruyucu tanrıçası olan Athena'nın Bronz Evi'ne baktıklarını söyledi onlara.

O anın geçip gitmesine izin verirse isteyeceği şeyi daha sonra dile getirememekten korkan Paris bir saygı ve korunma işareti yaptı. "Öyleyse tanrıçanın kutsal yerinin az ötesinde bulunmaktan ötürü ürperiyorum. Gri Gözlü Athena'yı isteğimin tamamen dışında olmasına karşın gücendirdim." Ev sahibinin endişeyle çatılan kaşlarına baktı ve ellerini iki yana açtı. "Ben de aslında Sparta'ya bir zaman senin Priamos'un kentine gelişin gibi lütuf hasretiyle, niyaz etmek için geldim."

Menelaos bir elini onun omzuna koydu. "Sahip olduğum her şeyin senin olduğunu söylemedim mi? Özgürce konuş. Senin için elimden gelen her şey mutlaka yapılacaktır."

Paris derin bir soluk aldı. "Babam senin Athena'nın kutsal rahibi kişiliğinin önünde diz çökmemi öğütledi, çünkü ben tanrıçanın gözünde bir suçun kirini taşıyorum. Beni Athena'nın kutsal evinde uygun göreceğin bir ayinle arıtman için sana yakarıyorum."

Menelaos ciddi bir sesle, "Bunlar acı haberler" dedi. "İçeriye gel dostum; biraz daha şarap al ve son karşılaşmamızdan bu yana nasıl bir kötü yazgıya düştüğünü bana anlat."

Üç adam sayısız yağ kandilinden yayılan ışığın altında oturdu, Paris Antheos'un öldüğü gün olanları anlattı. "Çocuk babamın senin de tanıdığın danışmanı Antenor'un en sevdiği oğluydu" diye bitirdi sözlerini. "Ve en acısı da sadece beş yaşında olmasıydı."

Menelaos alçak bir sesle, "Antenor'u hoşnutlukla anımsıyorum" dedi. "Yargılarına saygı duyduğum bilge bir adamdır. Kaybı

için çok üzüldüm. Bunu oğlum olmadığı için daha da iyi anlayabiliyorum. Ama anlamadığım şey, bu kötü yazgının Athena'ya saygısızlıkla olan ilgisi."

"Antenor'un eşi Theano tanrıçanın Truva'daki en kutsal tapınağının rahibesidir. Ona kendi harap olmuş yaşamım üstüne çocuğun ölümünün kaza olduğuna dair yemin ettim, ama bunun benim hatamdan ötürü yaşandığı inkâr edilemezdi. Ve Theano yüreğini bana karşı pekleştirdi. O günden beri aklıma erynsler tünedi ve Truva'da kimse beni o suçtan arındıramadı. Senin Sparta'daki ayinlerin özgür kılamazsa onu sonsuza dek taşımak zorunda kalacağım."

Paris dostunun vakur gözlerinin içine baktı. Bir kadın sesi açık kapıdan içeriye yumuşak bir tonda dolarken Menelaos yanıt vermek üzereydi. "Bu kişi Kral Priamos'un sana Truva topraklarına ilk adım attığında korumasını sunan oğlu mu kralım?"

"Odur, kraliçem. Ve bu da kuzeni, Dardanya Kralı'nın oğlu Aeneas. Dostum Prens Paris sen geldiğin sırada..."

Helena, "Duydum" dedi. "Ve senin gibi ben de öyküyü kendimden geçmiş halde, başka hiçbir şey düşünemeden dinledim." Eşine gülümseyerek baktı. "Kentin ve elbette ki ben, büyük ölçüde bu prense olan borcumuz nedeniyle ayakta durmuyor muyuz?"

Paris çoktan yerinden fırlayıp kalkmıştı. Lambaların ışığı altında karşısında duran ve giydiği gösterişsiz mavi Tyria giysisi bedeninin çizgileri üstünden cömert kıvrımlarla dökülen kadının insanın içini titreten güzelliğine bakarken, odanın bir suyun üstünde salındığı kanısına kapıldı. Helena'nın siyah saçları, mavi-yeşil gözlerini daha da parlatır gibi algılanan altın bir fileyle toplanmıştı. Paris nasıl soluk alındığını unuttu. İda Dağı'nda hayalini gördüğü kadının şimdi karşısında duran yaşam dolu varlığı dışındaki her şey aklından silinip yok olmuştu. Ve geçmişteki o an ile şimdi yaşanan zaman sanki bir süreklilik içinde birleşmiş, arada geçen uzun dönemin öylesine dalınan bir uykudan fazla önemi kalmamıştı. O da iki akarsuyun birbirine karıştığı anda ortaya çıkan gücü hissediyor muydu acaba?

Ama Helena bir şeyler hissediyorsa bile buna dair belirti göstermedi. Paris uzaklardan bir yerden Menelaos'un sesini duydu. "Gerçekten de söylediğin gibi ve biz bunun değerini takdir ediyoruz. Sanırım kraliçem ve ben bu konuda şimdiden tek yürekte birleştik."

Helena gülümsedi. "Öyleyse dostumuzun sıkıntılı gününde elimizden geleni yapmalıyız."

Ama her türlü suçluluk duygusu ve utanç ve üzüntü Paris'in aklından uçup gitmişti bile.

Spartalı Helena'nın varlığı karşısında sersemlemiş bir halde dikiliyor, tanrıçasının dışarıdaki gecenin yasemin kokuları içinden fısıldadığını duyabiliyordu: *Sana söz verdiğim gibi değil mi? Dünya yüzü üstünde daha güzel bir kadın görülmüş müdür?*

Ve aynı anda Paris, kendisinden önce sayısız erkeğin Helena'nın yüzüne tamı tamına aynı şekilde bakmış olması gerektiğinin bilincine vardı. Onun gülümseyerek kaçırdığı yumuşacık gözlerinin gerisinde bir yerlerde toplandığını hissettiği şaşkınlıktan ve ellerini beyaz boynunun hemen altında korunmak ister gibi birleştirmesinden, güzelliğinin yarattığı istenmedik etki karşısında nasıl tepki vereceğini hiçbir zaman öğrenemediğini de hissetmişti. Bakışları tekrar onun yüzüne yöneldiğinde, gülümsemesinin usulca bir gurur maskesinin ardına çekildiğini gördü, ki Paris onun önceki etkilere açık ifadesini yakalamamış olsa, şimdiki halini kibir olarak değerlendirebilirdi. Ve yine aynı çok kısa zaman dilimi içinde Paris, gücü kapsamı içindeki her şeyi o kadının kendisinin olması için kullanmadığı takdirde yaşamının geri kalanının hiçbir değer ifade etmeyeceğini anladı.

Aeneas, "Ozanların türkülerinin gerçeği yansıttığını görebiliyorum" diyordu. "Kraliçe Helena güzel olduğu kadar gönlü bol da."

Helena ona başını iki yana sallayarak gülümsedi. "Ozanların türkülerini o kadar ciddiye alırsanız, Prens Aeneas, sizi benim bir kuğu yumurtasından çıktığıma bile inandırırlar!"

Paris boğuk bir fısıltıyla, "İnandırabilirler" dedi, "çünkü böylesi bir güzelliğe o kadar ender rastlanır ki, onlar da bunu tanımlamak için kimi kavramlar bulmak zorunda. Ama yine de başarısız

olmuşlar. Bu güzelliğe yaraşacak zengin armağanlar bulmak için bir zamandır çabalayan Truva'nın da bunu başaramadığını şimdi anlıyorum."

"Bense bunun da gerçeklerden çok uzak olduğu kanısındayım." Helena zarif ve beyaz elini eşininkinin üstüne koydu. "Kral Menelaos'a gösterdiğiniz dostluk eşsiz bir armağan olarak yerini buldu bile."

Menelaos yüzünde ışıltılı bir gülümsemeyle, "Öyleyse gelin" dedi, "bu gece dostluğa içip keyiflenelim ve yarın aklımızı daha ciddi şeylere yönlendirelim."

✣ ✣ ✣

Paris o gece neredeyse hiç uyuyamadı ve daldığı zaman da hemen tekrar uyandı. Bedeni yaşama karşı öylesine bir iştahla dolmuştu ki, bilincinden uzaklaşmasına neden olacak anlık şeylere karşı bile engel koyuyordu. Yüreğinin ve tüm duyularının o kadar coşkulu bir heyecana kapılmasıyla yatağında daha fazla kalamadı ve dairesinin balkonuna, ayla açan çiçeklerin kokusunun insanın aklını bulandırdığı, diğerlerinden parlak bir yıldızın, Aphrodite'inkinin, parlak ayın altında bir mücevher gibi asılı durduğu gecenin içine çıktı.

Helena ile ilk karşılaşmasının her anını, ona bir şey söylediğinde ya da o başkası konuşurken üstüne diktiği bakışlarını fark ettiğinde yüzünde oluşan her değişikliği gözünün önüne getirmeye çabaladı. Helena'nın söylediği her sözcüğü teker teker anımsamaya, onlardan gizli anlamlar ve işaretler çıkartmaya çalışıyordu; ama bunu defalarca ardı ardına yinelemesine karşın, onun kendisini eşinin dostu olması nedeniyle en derin hürmeti hak eden bir konuktan öte biri olarak görebileceğine dair en ufak bir umut kırıntısı bulamadı.

Daha da kötüsü, dürüst davranacak cesareti kendinde bulsa, Menelaos'un eşine aşırı düşkün halinin Helena'dan gerçek olduğu şüphe götürmeyen bir karşılık bulduğunu da kabul etmek zorunda kalacaktı. Ölümsüz Hera o adamla kadını Sparta'nın kendisi

kadar sarsılmaz bir evlilikte birleştirmişti ve o birlikteliğin huzur dolu, törenlere yaraşır rahatlığı kentin koruyucusu Athena'nın bilgeliği tarafından yönetiliyordu. Orada Aphrodite'in karışabileceği bir boşluk yok gibiydi.

Ama Helena yine de bir şekilde onun olmalıydı. Yaşamı artık buna bağlıydı. Yaşamın kendisi Helena idi artık. O yanında olmazsa, yaşayabileceklerinin düşüncesiyle her an eziyet ve açlık çeken bir gölge olarak dünya yüzünde dolaşıp duracaktı. Bunu düşünmek bile dayanılacak şey değildi. Öte yandan, Helena ile kendisi arasındaki engellerin ortadan kalkmasını istemek ve ona karşı arzu duymak, bir dostun ölümünü dilemek gibi bir şeydi. O dost ki, Paris'in ruhunu suçtan arındırmayı hemen kabul etmişti.

Böylece Aeneas tatlı uykusu içindeyken Paris, gece boyunca umuttan umutsuzluğa, sonra tekrar gerisin geriye umuda yuvarlanarak ve kendi benliğinin içinde de dışında da huzur bulamadan dolaştı durdu. Bir an gelip daha fazla dayanamayacağını anlayınca odasını tamamen terk etti ve o gece yemek yedikleri salona geri döndü. Yemekteki yerine oturup, bakışlarını o hâlâ oradaymış, başını bir yana eğmiş halde gümüş bardağından içkisini yudumluyormuş, ya da yüzüne düşen bir saç buklesini geriye itiyormuş gibi Helena'nın koltuğuna dikti. Aeneas hayatının yabandomuzu avında Menelaos tarafından nasıl kurtarıldığı anlatınca, ki verdiği tepkiden bunu ilk kez duyduğu anlaşılıyordu, Helena'nın dönüp eşine hayranlıkla gülümsemesini anımsadı. Ve onun çıplak bedeninin şimdi hemen yakındaki bir odada o erkeğin yanı başında yattığı düşüncesi aklına düşünce, can yakan bir darbeden sakınmak ister gibi omuzlarını kaldırarak sindi.

Ne kadar aciz ve aptalca bir davranış olduğunu çok iyi bilmesine karşın yerinden kalkıp masanın öte ucuna geçti, Helena'nın yemek boyunca oturduğu koltuğun önünde onun baş döndürücü parfümünün izlerinin kalmış olabileceği umuduyla diz çöktü. Ama koltukta oymalı ahşap, bronz çivilerle süslü deri ve dans eden figürlerle süslü yumuşak yastıklardan başka bir şey yoktu. Helena'nın yokluğu göğsünün içinde devasa bir boşluk bırakmış gibiydi.

Aklını derin bir çaresizlik kemiren Paris, ilahi bir görevi ve her girişimin sonuçsuz kalması halinde o kadını kaçırma konusunda babası tarafından verilmiş yetkisi olduğunu kendi kendisine anımsatarak ayağa kalktı. Kent savunma konusunda epey kaygısız görünüyordu. İç hisardan çıktığı anda karşısında ne kapılar olacaktı, ne de surlar. Gece boyunca kıyıya doğru yapılacak hızlı bir kaçış ve Helena ardından onundu. Bu yapılabilirdi.

Karmakarışık duygular içinde yatağına dönmek üzereydi ki, koridorda kıpırdayan bir şeyin sesini duydu. Yüreği Aphrodite'in yakarısına hemen kulak verdiği ve Helena'yı uykusundan kaldırıp onun odasına gönderdiği umuduyla dolmuştu. Hızla ve sessizce koridoru görebileceği bir yere kaydı. Gözünün iliştiği beden hayatının kadınınınki değil, bol gecelik giymiş, iri yapılı, kraliyet dairesine çıkan merdivenlerin başındaki kapıda kaybolan bir adamınkiydi. Ve elindeki küçük yağ kandilinin zayıf ışığında kızıl saçları bronz gibi ışıldıyordu.

Aphrodite'in Cinneti

Paris ona saatler kadar uzun gelen bir zamandan beri Athena tapınağının bronz kapılarından içeriye kabul edilmek için sarayın avlusundaki kutsal bölümde, parlak güneşin altında bekliyordu. Sağında Aeneas, solundaysa kralın bakanlarından birisi olan Eteoneos duruyordu; başı açık ve çıplak ayaklaydı, giydiği kasık bağının üstünde sadece bir tunik vardı. Daha erken saatlerde, Spartalı kalabalığın meraklı bakışları altında, tanrıçanın sundurmaya çıkan merdivenlerin başındaki taş sunağında adaklarda, sunularda bulunmuştu. Alnından bir tutam saç kesilip yakılmıştı. Ayinin gerektirdiği şekilde huş ağacı dallarıyla dövülmüş, ardından o gün üçüncü kez yıkanmış, bedenini kutsal sular ve yağlarla ovalamıştı. Şimdi tapınağın içinden, Zeus'un kafasından tam silahlı olarak çıkmış olan ve o topraklara günahlarıyla gelen yabancının arındırılıp arındırılmayacağına karar vermek üzere olan tanrıçaya söylenen ilahinin nameleri taşıyordu.

Tapınakta toplanan insanların içinde sadece Paris Gri Gözlü Athena'yı bir kereden fazla gücendirdiğini biliyordu, ve tanrıça için İda Dağı eteklerinde onu Aphrodite için reddetmiş olmak, Antheos'un ölümüne isteği dışında neden olmaktan daha affedilemeyecek bir suç sayılabilirdi. Bu düşünce içini korkuyla dolduruyordu.

Sonunda taş basamakların ucunda onu tapınağın içine çağıran rahip gözüktü. Başı saygıyla ve kölelere özgü bir biçimde eğilmiş olan Paris yanında iki yardımcısıyla Athena'nın Bronz Evi'nin serin gölgelerine girdi. O, rahiplerin ve rahibelerin, vaizlerin ve ko-

ristlerin oluşturduğu iki sıra arasından tören kıyafetine bürünmüş ve elinde altın asa tutan Menelaos'un etkileyici figürünün önünde diz çökmek için sessizce ilerlerken, eşlikçilerine kapının yanında kalmaları işaret edildi. Rahip-kralın arkasında, yılan derisi robunun üstüne zırh, başına tolga giymiş, bir elinde bronz uçlu mızrağı, diğerinde üstüne kabartma gorgon başı işlenmiş kalkanıyla betimlenmiş olan tanrıçanın çok büyük bir yontusu vardı. Paris çıplak alnını tapınma ifade eder bir şekilde kaldırınca günlük tütsüleriyle ağırlaşmış olan hava başının etrafında girdap gibi döndü.

Menelaos tanrıçaya, topluca yapılan bir duanın saygı yansıtan sözleriyle hitabetti, ardından Paris'e döndü ve ondan kendisini ve Antheos'un ölümüyle edindiği suçu tüm gerçekliğiyle anlatmasını istedi. İtirafı, yürekten gelen nedamet sözleri ve Athena'nın merhametine sığınma yakarıları ile sona erince, Paris'in üstündeki tunik omuzlarından alındı, elleri arkasından bağlandı, kafasına da ona ansızın gece çöktüğü duygusu veren kara bir başlık boğazına kadar geçirildi. Ardından dalga dalga gelen müzik ve ilahiler eşliğinde tapınağın içinde yön duygusunu yitirmesine neden olacak kadar uzun zaman dolaştırıldı. Bir yerlerde bir kapının açıldığını duydu ve düzensiz taş basamaklardan inerken havanın artık soğuk ve nemli olduğunu hissetti. Tüm bunlara hazır değildi. Yakıcı bir paniğe kapılıp, Menelaos'un ilahi bir güçle gizli niyetlerini anlamış ve o eski sarayın karanlık oyuklarından birisinde ondan kurtulmaya karar vermiş olup olamayacağını düşündü. Teni havanın serinliğiyle titremelere tutulmuştu.

Başlık çekilip alınınca gözlerini kırpıştırarak dağın derinliklerinde bir yere oyulmuş, yanan meşalelerin kasvetini azaltamadığı mekâna baktı. Zayıf ve titreşen ışığın altında taş duvarlarda ilkel tarzda resimler olduğunu ve tam karşısında tanrıçanın tahtadan oyulma ilkel bir figürünün durduğunu gördü. Kaba taştan, baykuş kafası olduğu anlaşılan bir şekilde yontulmuş, islerle kararmış taş bir sunağın üstünde duruyordu. Havası dumanla keskinleşmiş mağaranın içi birden Paris'in şaşkınlığı içinde bir çocuğun korku dolu çığlığı olarak algıladığı seslerle doldu. Ardından kızıl saçları meşalelerin ışığında parlayan, üstünde artık rahip giysileri yerine

sadece kasapların kullandığı türden deri bir önlük olan Menelaos tam önünde belirdi. Uzun bir bıçak elinde parıldıyordu.

"Diz çök" diye emretti. Paris duraksayıp ona irileşmiş gözlerle bakınca sesini korkunç çığlıkların üstüne çıkacak kadar yükselterek yineledi. "Diz çök!"

Elleri arkadan bağlı olan ve bir zamanlar erkeklerin bakması bile yasaklanmış olan bir tanrıçanın insafı için dua etmekten başka seçeneği olmayan Paris emredileni yaptı. Anlamadığı bir dilde konuşuluyordu. Başını kaldırıp baktığında, bir rahibin elindeki süt domuzunu uzattığını gördü. Soluk renkli hayvan Menelaos'un ellerine geçerken kıvranıyor, tiz çığlıklar atıyordu. Rahip-kral onun çırpınan bedenini kaldırıp öne doğru tuttu ve bıçağını boynundan geçiriverdi. İnsanın sinirlerini harap eden çığlıklar bir anda kesildi, sıcak, parlak renkli yaşam sıvısı Paris'in çıplak başına, omuzlarına, göğsüne fışkırdı.

Mağaranın sessizliği içinde Menelaos'un tanımadığı bir dilde dualar okuduğunu duyabiliyordu. Kan saçlarına yapıştı, gözlerinin içine doldu, yüzüne yayıldı ve çenesinin ucundan göğsüne damlamaya başladı. Dudakları birbirine kenetlenmiş, ılık, yapışkan kokulu sıvı her tarafına yayılmış halde titrerken, o kadar küçük bir hayvandan o kadar çok kan çıkmasına şaşıyor, o iğrenç ve kızıl banyo biraz daha uzarsa boğulacağını düşünüyordu.

Ve sonunda bitti. Birbirine yapışmış göz kapaklarını zorlayarak açtı ve bir kan perdesi gerisinden tanrıçanın yontusuna baktı. İki yanında duran bir rahip ve rahibe bedenindeki kan kalıntılarından arınması için gümüş ibriklerden üstüne su döküyordu. Su omuzlarından aşağıya doğru akıp giderken, küçük çocuğun ölümünün neden olduğu kirliliğin de üstünden aktığı duygusuna kapıldı. Ama bakışlarını tanrıçanın baykuş şekilli yüzüne kaldırınca kendisini onun pençeleri arasındaki bir serçe gibi hissetti. Ruhunun dibine çöken bilinçle tanrıçanın yumuşamak bilmez gözünde diğerinden çok daha ciddi bir güceniklik olduğu, yaşamı ne kadar uzun sürerse sürsün onun ilahi gururuna yaptığı saygısızca saldırının asla af bulmayacağı gerçeğini kavradı.

Yine de o konuda pişmanlık duyamıyordu. Aphrodite'in zamanın şafağında oyulup Athena'ya adanmış o derin dağ yarığındayken bile yanında olduğunu kendi kendine söyledi. Kurulanmak için doğrulurken tuniği tekrar omuzlarına koyuldu.

Menelaos gülümseyerek, "Tanrıça sana iyi gözle baktı dostum" dedi.

Ama Paris'in aklından geçen tek bir şey vardı: Gün ışığına ve Helena'nın karşısına olabildiğince çabuk çıkmak.

Sarayda o gece büyük bir şölen verildi. Yemeğe katılan ve Paris'in kentlerine arınmamış halde gelmesinden pek de hoşnut olmayan Spartalı asiller, Truvalı prenslerin Menelaos ve kraliçesi için getirdiği armağanları uzun uzun alkışladı. Armağanlar boldu, hepsi pahalı şeylerdi ve aralarında Karadeniz'in doğusundan ve güneyinden, baharat yollarını aşarak gelenler de vardı. İncecik ipekler, ender parfümler, kaşmirden örülmüş gece giysileri büyük hayranlık uyandırdığı kadar, Priamos'un ülkesinin gıpta edilebilecek zenginliği konusunda yorumlar yapılmasına da neden oldu ve Paris ile Aeneas'a benzemeleri için Frigya giysileri giydirilmiş bir çift geveze maymun herkesin çok eğlenmesini sağladı.

Paris yerinden kalkıp kraliçenin arkasına geçince ve son armağan olarak onun boynuna ucunda yeşim taşı, lapis ve diğer değerli taşların karmaşık bir işçilikle dizili olduğu tüy gibi hafif altın bir gerdanlık takınca hayranlık yansıtan ünlemler yükseldi.

Paris, "Bu gerdanlığın bir zamanlar doğudaki büyük bir kraliçenin boynunu süslediği söylendi bana" dedi, "ama Aphrodite'in *kestos*'u olsaydı bile şu anda üstünde durduğu güzellikle yarışamazdı."

Helena zevkten kızardı. "Benim sözlerim de Kral Priamos'un cömertliğiyle yarışamaz. Bu armağan için ona tüm kalbimle teşekkür ediyorum."

Paris bu sözleri onaylayan yorumlar arasında eğildi ve Helena'nın kulağına, "Bu armağan benim" diye fısıldadı. "Onu rehin kalan yüreğim karşılığında öneriyorum."

Helena yanıt verme fırsatı bulamadan doğruldu, Menelaos'a gülümseyerek yerine döndü. Kral da ayağa kalkıp armağanların cömertliği karşısında duyduğu zevki dile getirdi. Konuklarının oradan eli boş dönmeyeceği konusunda söz verdikten sonra Eteoneos'a doğru başını salladı, o da müzisyenlere dönüp ellerini çırptı. Davulların vurulmaya, gongların çalmaya başlamasıyla dar giysiler içindeki bir grup Libyalı cambaz perendeler atarak salona girdi.

Paris diğerlerinden yükselen alkışa katılmadı. Arınma ayininden sonra karmaşık duygulara kapılmıştı ve gerdanlığı takarken Helena'nın boynuna bir an temas etmesi her tarafının titremesine neden olmuştu. Yaklaşımın yanıtı olabilecek bir belirti bulma isteğiyle sürekli onun bakışlarını yakalamaya çalışıyor, ama kocası Aeneas'la yaklaşan Miken göreviyle ilgili planları tartışırken, Helena ısrarla hep başka yerlere bakıyordu. Eli, göğsünde duran gerdanlığa bir an için bile gitmemişti. Bir kadın takıyı daha yakından görebilmek için yanına gelip, yeşim taşının onun gözlerinin yeşil ateşini nasıl vurguladığını söylediğinde bile yüzünde anlık bir haz belirmesinden başka ifade değişikliği olmadı. Boynundaki pazardan aldığı değersiz bir boncuk dizisiydi sanki.

Paris kupasını kaldırıp şarabından büyük bir yudum aldı. Müzik başının içinde uğulduyordu. Yerinden fırlayıp masanın üstüne sıçrayarak, o cümbüşçülere oraya sadece Truva yetkilisi olarak değil, tanrıça Aphrodite'in kendisinden aldığı yetkiyle geldiğini haykırma isteğine karşı koymaya çalışarak cambazların alkışlar eşliğinde oluşturdukları baş döndürücü kuleye baktı. Aşkın cinnetinin benliğini bir kadir bilmezlik yuvası haline getirmekte olduğunun bilincindeydi, ama yine de o Spartalı aptalları kraliçelerini yazgısı her zaman onunkiyle birlikte giden adamın kollarına hemen teslim etmezlerse tanrıçanın öfkesiyle tehdit etmek istiyordu.

Cambazlar çekilip yerini halka şeklinde dans eden kızlara bıraktı, onların ardından da önce Echo'nun Narsis'e ümitsizce sevdalanmasını, sonra Pygmalion'un Galatea'ya duyduğu aşkı anlatan bir türkü söyleyecek olan Arkadialı ozan geldi. Gece böylece, Pa-

ris'in konuşmaktan çok içini çekmesi, içini çektiğinden çok içmesi ve hepsinden çok Helena'nın bakışlarını yakalamaya çalışmasıyla ilerleyip gitti. Sonunda onun eşine sokulup bir şeyler fısıldamadan önce gönderdiği kısacık bir nezaket gülümsemesiyle yetinmek zorunda kalınca, o mesafeli yakınlığın gitgide daha dayanılması güç bir hal aldığına karar verdi. Yanan öfkesi çoktan küle dönüşmüştü. Üzüntüyle perişan olmuş halde yerinden kalktı ve hiçbir mazeret göstermeden, özür bile dilemeden salonu terk edip balkona çıktı.

Kendi kendisine, içine bir delilik girdiğini ve bunun için yapılabilecek hiçbir şey olmadığını söylüyordu. İstekleri hem çok acı verici, hem de dayanılmayacak kadar güzeldi; ama tanrıça ona aşkı sunduğuna, kendisi de armağanı almayı seçtiğine göre dayanmalıydı. O yazgıyı isteyen kendisiydi, tüm ayinleri ona yönelikti, tek bir an dahi seçiminden ötürü pişmanlık duymamıştı; ama o şey şimdi yüreğinde asla tatmin edilemeyecek bir gereksinme yaratmış gibiydi. Helena'nın gözlerine baktığı zaman duyduğu heyecan ve tutkunun bedeli buysa, ödemekte bir an bile duraksamazdı. Ve aşkın tadını onunla yaşaması yasaksa, acıyı tadacaktı.

Bir zaman sonra arkasında birisinin hafifçe öksürdüğünü duydu. Dönünce Eteoneos'u buldu karşısında. "Kral bizim Sparta eğlencelerimizin sizin zevkinize göre olmayabileceği endişesine kapıldı efendim."

"Hayır, öyle değil" diye kederle yanıt verdi Paris. "Şarabınız sert. Hava almam gerekti. Krala kısa zamanda yanında olacağımı söyle."

Ama dediğini yapacak isteği yüreğinde bulamadı. Dakikalar sonra Helena'nın yumuşak sesinin namelerini duyduğunda, gözleri hâlâ ırmağın üstünden ovaya takılmış haldeydi. "Kralım Menelaos kendi isteğinizle gelmezseniz sizi yakalayıp götürmekle görevlendirdi beni."

Paris kaynamaya başlayan kanının boğuklaştırdı bir sesle, "Çünkü aklı olan hiçbir erkek sizin emrinize karşı gelemez, değil mi?" dedi.

Helena kızardı ve toparlanmak için bakışlarını kaçırdı. "Çünkü sizin eşliğinizi özledi ve günün eza veren sınavının size fazla ağır gelmiş olmasından endişe duyuyor."

Paris bakışlarını onun tedirgin gözlerinden hiç ayırmadan, "Günün eza veren sınavı, geceninkinin yanında hiç kalır" dedi.

Helena karşısında bir azap yerinin kapısı ansızın açılmış gibi geriledi. "Bir şey sizi hoşnutsuz mu kıldı?"

"Sen." Paris yumuşak bir sesle suçlamasını yöneltti. "Sen hoşnutsuz kıldın."

Helena onun karşısında çenesi yukarıda, yanakları Paris yüzüne bir tokat atmış gibi kızarmış halde duruyordu. "Prensim?" derken sesi yine de düz çıktı.

"O takıyı boynuna takarken söylediğim şeyi duyduğunu biliyorum. Ama bana yanıt vermeyi reddettin."

Onun her türlü nezaketi bir yana bırakmasından öfke duyan Helena bu kez bakışlarını kaçırmadı. "Sen eşimin dostusun; senden gelen ve şerefimin almama izin vereceği hiçbir şeyi geri çeviremem. Efendim, kabul edemeyeceğim bu değerli armağan için size teşekkür ederim." Ama gerdanlığı çıkartmak için kolunu kaldırırken Paris uzanıp onu engelledi.

"Yalvarırım sende kalsın. Bağışla beni. Aklım yerinde değil."

Helena'nın boğazı kurumuştu, telaşa kapılan yüreği göğsünü dövüyordu. İçine düştüğü karmaşanın dışarıdan belli olup olmadığını anlamak için çabucak ona baktı, ardından, "Günün yorgunluğunu taşıyor olmalısınız" dedi. "Eşime dinlenmek istediğinizi söyleyeyim mi?"

"Ona, sana duyduğu aşkla sağlığını yitirmiş bir erkeğin yüzüne baktığını söyle. Ona, o adamın aşkı karşılık bulmazsa fazla yaşamayabileceğini söyle. Ona, senin eski benliğine artık yabancı olduğunu ve ruhunun tüm ilgisini şimdi bu adamın bakışlarının yönettiğini söyle." Tam dönerken Helena'nın bileğini yakalayıp, "Ve ona bir tanrı çağırdığı zaman reddetmenin çılgınlık olacağını söyle" diye ekledi.

Helena kıpkırmızı bir yüz ve duyduğu korkuyla ışıldamaya başlamış gözlerle duralayıp düşüncelerini toparlamaya çalıştı. "Prens Paris tanrı olacağını sanacak kadar mı yitirdi aklını?"

"Hayır, ama o bir tanrıçaya hizmet ediyor. Ve o tanrıça çok güçlü." Paris onun soluğunun boğazına takılıp kaldığını duydu. Gözlerinde de ansızın bastıran bir heyecanın telaşlı karmaşasını gördüğünü sandı.

Helena, "Elimi bırakmazsan eşimin evinde kadir bilmez, yüreği hiç değerli olmayan ve gördüğü dostluğu hak etmeyen bir hain olduğunu haykıracağım" dedi.

Paris onun kendisi hakkında o şekilde düşünmesini dayanılmaz buldu. "Ya bırakırsam?"

Helena'nın bakışları başka yöne kaydı. "Bu şeyi unutacağız. Bu konuda bir daha hiç düşünmeyeceğiz. Tekrar dost olmak için çabalayacağız."

Paris kavrayışını sıkılaştırmadan bir an önce, "Ben bu kadar fazlası için söz veremem" dedi. "Eşine istediğini söyle. Hayatım şimdi sana geri vereceğim elinin içinde, ama zaten orada olduğunu, bunun ben Sparta'ya gelmeden çok önce gerçekleştiğini bilmeni istiyorum. Onu ister avucunun içinde ezip parçala, ister seni sevmesi için serbest bırak. Her iki koşulda da içinde barındırdığı, sana karşı beslediği tutku azalmayacaktır."

Helena'nın dudakları aralandı. Onun kavrayışından kurtardığı bileğini berelenmiş gibi usulca avucunun içine aldı. O anda dünyada hiçbir şey olması gerektiği gibi değildi. Kapının yanındaki nişin içinde yanan kandil bile birden tütmeye başlamıştı.

Ardından başını iki yana sallayarak döndü ve şölen salonuna gitti.

Paris onun kokusunu, sırtının yaptığı salınımı, eğlentinin şamatasına doğru, hiç değilse onun da o gece kendisinden daha rahat uyuyamayacağını bilmenin verdiği zafer duygusuyla izledi. Menelaos ile Aeneas'ı kupalarına şarap doldurmak için eğilirken göğüsleri serbestçe salınan bir kadınla birlikte güler halde buldular. Kral kadehini kaldırarak eşine gülümsedi. "Sana söylememiş miydim, Aeneas? Helena'nın güzelliği mıknatıs taşı gibidir. Her insanı ira-

desi dışında bile olsa kendisine çeker. Senin eşliğinden yoksun kaldık, Paris. Gel ve bizimle biraz daha şarap iç. Yoksa Eteoneos'un söylediği gibi Aphrodite'in sütünü fazla mı sert buluyorsun?"

Aeneas, "Öyle buluyorsa bu ilk olacak" diyerek güldü. "Beni içme yarışında yendiği bir sürü geceyi anımsıyorum."

Paris kaşlarını çatarak "Ama oldukça garip ve güçle dolu bir gün geçirdim" dedi.

"Doğru." Menelaos sarhoş olmuştu, ama sevginin güdümündeki bir şefkatle doluydu. "Gölge neyse ki artık üstünden çekildi. Seni Athena'nın Bronz Evi'nde ondan arıttık. Mutlu ol, dostum."

Paris yanıt verme fırsatı bulamadan Helena kararlı bir sesle araya girdi. "Prens Paris çok yorgun, eşim. Ve hâlâ kendisini tam olarak bulamadı. Mutluluk için başka geceler de olacaktır, ama bence şu anda uyumaya ihtiyacı var."

Menelaos düş kırıklığı yansıtan bir hareket yaptı. Mahmur gözlerle Paris'in solgun yüzünü inceledi. Her zaman dobra ve açık yürekli bir insan olarak kimi zaman Asyalı dostunun kapıldığı duygu gelgitleri karşısında şaşkınlığa düşüyordu. Birden aklına bir şey geldi ve sırıtarak ona baktı, kadehini salona doğru salladı. "Bakışlarını etrafta dolaştır" dedi. "Burada gece yatağını ısıtmasını arzulayacağın bir kadın olmalı."

"Koşullar farklı olsaydı..." Paris birden boğuklaşan sesiyle özür uydurmaya çalışıyordu. "Ama eşiniz hanımefendi, güzel olduğu kadar bilge de. Aklımı olduğu gibi okuduğuna inanıyorum."

Bir kez daha düş kırıklığına uğrayan Menelaos omuz silkti ve dostunun alışılmadık tavrı karşısında kaşlarını çatmış olan Aeneas'a yüzünü buruşturarak baktı. Sparta Kralı ayağa kalkarken hafifçe sendeliyordu. "Uyuman gerekiyorsa uyu" dedi. "Ama Aeneas ile yarın için planlarımız var. Ava çıkacağız. Dağlarda birlikte konaklayacağız." Kollarını Paris'in omuzlarına doladı ve onun sırtını sevgiyle sıvazladı. "Bakir yaşamda geçireceğin birkaç gece seni kendine getirecektir. Bakalım yarın seni emzirecek bir ayı daha bulabilecek miyiz!" Yaptığı şakaya kahkahalarla gülen Menelaos'un gözü eşine ilişti ve, "İyi düşler gör, dostum" dedi daha usul

bir sesle. "Erynsler gitti. Ruhun aklandı. Bir kez daha yaşamını istediğin gibi sürdürmekte özgürsün."

Paris ertesi sabah ağır bir uykudan omzundan sertçe sarsılarak uyandırıldı. "Senin neyin var be?" diyordu Aeneas. "Bütün gece uykunda inledin ve şimdi de sabah saatlerinin yarısının geçmesine karşın hâlâ bir sokak ayyaşı gibi orada yatıyorsun. Menelaos bizi bekliyor. Ava çıkmak için sabırsız. Kalk, yoksa ev sahibimizi gücendireceksin."

Paris yatakta doğrulup başını ellerinin arasına aldı. Aeneas perdeleri çekince odaya dolan keskin güneş ışığı parmaklarının arasından sızdı. Bitkin yüzünü dostuna doğru kaldırdı.

Aeneas ona kaşlarını çatarak baktı. "Suratın gorgona benzemiş! Hasta falan mısın?"

Paris bir an ona gizini açacak oldu, ama kendine gelmek için başını iki yana salladığında bunun için doğru zaman olmadığını hemen anladı. Aeneas doğrucu ve saf bir ruhtu. Menelaos ile olan dostluğu çok derin olduğundan, aklında nasıl umarsız bir plan olduğunu bilse düşeceği dehşeti gizleyemeyecekti. Ve Paris de kendi duygularını denetlemeyi başaramazsa, yakında belanın kokusunu Sparta Kralı'nın kendisi alacaktı.

"Bilemiyorum" diye homurdandı. "Kafam bir gong gibi uğulduyor."

"Ona bir maşrapa su çarpacak bir hizmetçi kız buluruz. Hadi, Paris! Toparla kendini. Menelaos dün akşamki davranışın konusunda çok hoşgörülü davrandı; ama kimilerinin Helena seni korumaya başlayana dek yaptığı yorumları kulaklarımla duydum. Kral bugün avlanmak istiyor ve hem o hem de ben yola çıkmak için sabırsızlanıyoruz. Ona senin bir saat içinde hazır olacağını söyleyeyim mi?"

Gözleri alnına koyduğu eli altında yumulu olan Paris başını salladı. "Bana yıkanmak ve Aphrodite'e sunularımı yapmak için zaman ver" diye söylendi. "Sonra yanınızda olacağım."

Ve aşağıya indiğinde orada kargaşa ve gürültüyle karşılaştı.

Dışarıdan ava çıkmak için sabırsızlanan köpeklerin havlaması geliyordu; ama yüzleri yaşlılıktan ceviz kabukları gibi yumrulaşmış bir grup kadın ana salonun ortasında diz çökmüş halde inliyor, göğüslerini yumrukluyordu. Dışarıda, saray avlusundaysa, nalbantlar sabırsızlanan atları Menelaos'un savaş arabasına koşuyordu. Kralın kendisi de Eteoneos ile diğer bakanlardan oluşan telaşlı bir heyetin ortasındaydı; Helena yüzü heyecandan solmuş halde onun yanı başında, kızı Hermione'yi kollarının arasında tutarak duruyordu.

Aeneas Paris'i merdivenlerin başında karşılamak için avlunun öte yanından kopup geldi. "Görüldüğü kadarıyla buraya gelmek için kötü zaman seçtik. Agamemnon'dan az önce gelen bir haberci Menelaos'a Kral Katreus'un öldüğünü bildirdi. Hemen yola çıkması gerekiyor."

"Kral Katreus mu?"

"Onların anne tarafından büyükbabası olur. Giritlidir. Cenaze ayinlerinin hemen başlaması gerektiğinden bu gece Girit'e doğru yola çıkmış olmalılar. Sarayın tüm düzeni karmakarışık oldu."

Paris, "Ya Helena?" diye sordu.

"Helena mı?" Aeneas bu soru karşısında şaşırmıştı. "Ne oldu Helena'ya?"

"O da Girit'e gidecek mi? Menelaos ile birlikte yola çıkıyor mu?"

Aeneas kaşlarını çattı. "Bilmiyorum. Bu konuda henüz karar verildiğini sanmıyorum."

Dikkatini bir çocuk ağlaması çekince Paris o yana döndü ve Helena ile Menelaos'un avlunun öte ucunda konuştuğunu gördü. Helena eşiyle rahat konuşabilmek için sızlanan kızını bakıcı kadınlardan birisine verdi, ama küçük kız oradan uzaklaşırken debelenmeye, etrafa tekmeler atmaya başladı. Helena tekrar eşine döndü ve halinden anlaşıldığı kadarıyla bir şeyler için ona yakarmaya koyuldu.

Paris, "Başsağlığı dilememiz gerek" dedi.

Aeneas kolunu tutup onu durdurdu. "Bunu daha uygun zamanda yaparız. Kralın şimdi meşgul olduğunu görmüyor musun? Gitmeden önce bizimle konuşacaktır."

Böylece Paris bekleyip, Menelaos'un sözü durmadan danışmanları ve yardımcıları tarafından kesilerek, yumuşak bir yüz ifadesiyle, kollarını usulca tutarak, kimi zaman bir gözyaşı damlasını onun yanağından silerek Helena ile konuşmasını izlemek zorunda kaldı. Sonunda karısına sarılırken, Menelaos'un gözü Truvalı dostlarına ilişti ve eşi kolunda olduğu halde mermer döşeli avluyu geçip onların yanına geldi. "Bağışlayın beni dostlarım, ama yas dolu bir durum beni çağırıyor."

Aeneas, "Kaybın bize söylendi" dedi, "ve bizim yasımız da seninle gidiyor. Yapman gereken şeyler olduğu belli. Lütfen bizi düşünme. Hemen yola çıkmak için hazırlık yapmaya başlayacağız."

Menelaos, "Kesinlikle olmaz" diye karşı çıktı. "Bir haftaya kadar döneceğim ve Agamemnon'u da yanımda Sparta'ya getireceğim. O zaman bizi şu ara en çok ilgilendiren konulara dönebiliriz. Bu süre içinde gereksinmelerinizi Eteoneos karşılayacak ve ben de eşimden sizi kraliyet eğlenceleriyle ağırlamasını istedim. Ne yazık ki bugün ava çıkamayacağım, ama sizin mutlaka gitmeniz gerek. Dinleyin, köpekler de bunun için diretiyor." Gülümseyerek Paris'in solgun yüzüne baktı. "Kafan bunu kaldırabilecekse tabii! Benim olan her şey sizindir. Ben dönene dek evimde rahatınıza bakın."

Paris, "Tanrılar seninle olsun" dedi. "Ve kaybın için yüreğine huzur versinler."

Menelaos başını sallayarak ellerini iki dostunun omuzlarına koydu ve ona hoşnutsuzluk içinde bakan Helena'ya döndü. "Yüreğin rahat olsun. Dostlarımı sana emanet ediyorum. Onları benim yerime onurlandır." Ardından bakanlarıyla son düzenlemeleri yapıp yola çıktı.

Paris, Aphrodite'in, verdiği sözleri tutmak ve genç bir adamın yüreğine huzur vermek için yaşlı birisinin ölümünü hazırlayacak

kadar insafsız olup olmadığını merak ediyordu. Belki öyleydi. Belki de Kral Katreus uzun zamandan beri mezara hazırdı.

Ama bir ölümlü tanrıların işlerinden ne anlardı ki? Kesin olan tek şey, Menelaos'un şimdi sarayından uzakta olduğu ve eşinin gitmeden önce ona şüphesinin kabarmasına yol açacak bir şey söylemediğiydi.

Paris aslında o gün gerçekten hasta gibiydi. Aeneas'a av için hiç isteği olmadığını söyledi; ama hava açıktı, köpekler salıverilmek için sabırsızlanıyordu ve avcılar hazırdı, yani Aeneas mutlaka gitmeliydi. "Şu Sparta dağlarının aralarında ne gibi oyunlar barındırdığını görmek için sabırsızlandığını biliyorum" dedi ona. "Ve ben de sen dönene dek iyileşmiş olurum. Dönerken bana Menelaos'u eğlendirecek bir ayı postu getir!"

Paris Aeneas gittikten sonra aşağıya inip, Helena'yı aramaya koyulana dek bitmeyecek gibi gelen bir saat boyunca odasında kaldı. Ama Helena hiçbir yerde yoktu. Sonunda dolaşırken saray kadınlarının dokuma tezgâhlarında, çıkrıkların başında çalıştığı bir işliğe girdi, ama onu orada da bulamadı ve kadınlar bu beklenmedik ziyaret karşısında kıkırdamaya başlayınca işlikten çabucak çıktı. Helena ne saray bahçelerindeydi, ne de çarşıya açılan sokaklarda.

Öğle saatlerinde, sarayın salonları günün çöken sıcağıyla birlikte sessizleşmeye başlayınca, Paris kraliyet dairesinin özel odalarına girme riskini almaya karar verdi.

Ana kabul odasını ve yüksek tahtı boş buldu. Yan odalardan birisine uzanan geçişe göz atmak, şişman dadısı bir kanepede horlarken küçük Hermione'nin onun yanındaki beşiğinin içinde parmağını emerek uyuduğunu görmesine yetti. Eşikten sessizce çekildi. Üstünde iri çiviler olan ve sıkı sıkıya kilitli olan başka bir kapının ardında kralın hazinesinin, ya da bir silahlığın olduğunu tahmin etti. Kraliyet yatak odasına yaklaşmış olması gerektiğini bildiğinden, koridorda neredeyse soluk bile almadan ilerliyordu ve sonunda bronz kaplamalı, çift kanatlı bir kapının önünde titreyerek durdu. İçeride Helena'dan başka birisi, örneğin yerleri süpüren, ya da yatak takımlarını değiştiren bir hizmetçi varsa yaptığı

şey için hiçbir özür gösteremeyeceğini farkındaydı. Ama günün o saatinde bu ihtimal düşüktü ve odadan herhangi bir ses gelmiyordu.

Böylece kapının koluna uzandı, metal mandal sessizlik içinde gürültüyle düştü. Kanatlar önünde açılınca, karşısında bahçelerin üstünden ırmağa ve onun çok ötelerindeki dağlara bakan balkondan gelen ışıkla aydınlanmış, havadar bir oda buldu. Sedir ağacından yapılma, altın ve fildişiyle süslü, arkalığına iki leopar deseni oyulmuş devasa bir yatak balkona dönük konumda yerleştirilmişti. Ayak ucunda büyük ahşap bir sandık vardı. Yatağın başını verdiği duvarda Kharitler'in[19] çirişotu çayırlarında menekşeler arasında yaptığı dansı betimleyen işlemeli bir örtü asılıydı. Öteki duvarlarsa lal rengi, mavi ve altına boyanmıştı. Birisine yaslanmış duran, üstünde gökkuşağı gibi envai renk barındıran, tavus kuşu kuyruğundan yapılma bir yelpazenin tüyleri açık pencereden gelen esintiyle yavaşça salınıyordu.

Burası onun uyuduğu ve düşler gördüğü yerdi. Burası onun her gece eşiyle aşk yaptığı yerdi. Bu düşüncenin Paris'e ıstırap vermesi gerekirdi, ama Helena üstündeki iddiasının kesinlikle karşı koyulmaz olduğuna duyduğu inanç sakin kalmasına yaradı. Menelaos onunla sevişiyor, hatta ondan bir çocuk sahibi olmuş olabilirdi. Ama kralın yatağındaki kadın gerçek Spartalı Helena değildi, çünkü Helena'nın kendisi de gerçekte kim olduğunu henüz bilmiyordu. Yaşamının gizi sadece Paris ile Altın Tanrıça tarafından bilinirken bunun bilincine zaten nasıl varabilirdi ki?

Paris odayı birisinin Helena'nın soyunma mekânı olan bölmeye açıldığını düşündüğü bir çift kapının olduğu yöne doğru boydan boya geçti. Havada kraliçenin parfümünün kokusunu alabiliyordu. Küçük odada birçok giysi askılara takılmıştı. En yakınındakinin yumuşak kumaşını iki elinin arasına alıp yüzüne bastırdı. Ardından Helena'nın fırçalardan, pudra ponponlarından, file ve taraklardan, sandal ağacından yapılma pudra kutularından, birçok küçük ecza şişeciğinden oluşan zengin bakım malzemelerinin

19) Kharitler (Kharites) göze hoş olanı simgeleyen tanrıçalardır. Üç Güzeller olarak da anılırlar. (ç.n.)

üstünde durduğu masaya yaklaştı. Birkaç takı kutusu içindeki yüzüklerin ve bileziklerin, gerdanlıkların ve küpelerin, incecik işçiliğe sahip kol bantlarının, broşların, taçların, mücevherli saç filelerinin, tokaların, firketelerin oluşturduğu küçük hazineler görülecek şekilde açık bırakılmıştı. Paris etrafa bakındı ve ona kendisi tarafından verilen gerdanlığı göremedi. Onu bir kenara mı tıkıştırmıştı, yoksa daha güvenli bir yere mi koymuştu? Ardından gözü Helena'nın getirilen armağanlar arasından seçip kendisine ayırdığı, elinde güvercin tutan Aphrodite şeklinde işlenmiş gümüş koku şişesine ilişti.

Masanın üstünde yer açıp, Helena'nın kendi yüzünün yansımasına bakmak için kullandığı, yunus kabartmalarıyla çevrili, parlatılmış bronz levhayı aldı ve önüne koydu. Ardından şişenin tıpasını açtı, kokuyu parlak metalin üstüne damlatarak, '*Sana âşığım*' yazmaya çalıştı. Ama harfler şeklini korumayı reddediyor, uçup havaya karışıyordu. Etrafına bakındı ve bu kez de içinde Helena'nın kirpiklerini karartmakta kullandığını tahmin ettiği boya olan bir çanağa uzandı. Bir fırça alıp dilinde ıslattı, yazmaya koyuldu. Sözcükler biraz kabaca çıkmıştı ortaya, ama fırçayı boyanın zehirli olabileceğine aldırmadan sık sık dilinde ıslatan Paris'in bunu dert edinecek hali yoktu. Boya da zehirliyse zehirliydi; hiç değilse son iletisi kalırdı geride.

Ve kokuyla yaşadığı başarısızlığın bile bir çeşit başarı olduğu ortaya çıktı; Paris o pahalı şeyden çok fazla kullandığı için havayı tamamen değiştirmeye yaramıştı. Oda artık Sparta değil Truva kokuyordu.

Yatak odasının çift kanatlı kapısını çıkmak için açtığında, çocuğun, bebek odasında hafifçe, ama bakıcısını uyandırmaya yetecek şekilde sızlandığını duydu. Koridor boyunca sessizce süzüldü, aralık duran kapının çatlaklarından birisinden bakıp dadının Hermione'yi kucağına almak için beşiğe eğildiğini gördü. Doğrulurken onu yatıştıracak sözler mırıldanıyordu. Paris usulca kayarak kapının önünden geçti ve koridorun ucuna ulaştı. Merdivenlerin bitiminden bahçeye adım atmak üzereyken, arkasından gelen bir erkek sesi, "İstediğin bir şey mi vardı" dedi.

İrkilerek döndü ve Eteoneos'u mutfaklara açılan kapının eşiğinde dikilir halde buldu.

"Ben sadece..." Paris yüzüne dünyayı etkilemek için sık sık kullandığı gülümsemeyi kondurdu. "Kraliçe Helena'yı nerede bulabileceğimi merak etmiştim."

"Kraliçe hasta olduğunu düşündü" diye yanıt verdi Eteoneos. "Ve ortada gözükmezsen iki saatte bir yoklanman talimatını verdi. Seninle onun bilge kadını Polydamna ilgilenecek. Daha önce odanın kapısını çaldı ve yanıt gelmeyince uyuduğunu düşündü."

Paris tam öyle olduğunu söylemek üzereyken, sokaklarda gezinir halde görülmüş olabileceğini anımsadı. "Kendimi daha iyi hissettiğimden hava almaya çıkabileceğimi düşündüm" dedi. "Kapıyı o arada vurmuş olmalı." Tekrar gülümsedi. "Onu nerede bulabilirim?"

"Polydamna kadınlar bölümünde. Onu çağırmamı ister misin?"

"Ben Kraliçe Helena'yı kastetmiştim."

"Ah! Kraliçe dualarını sunuyor. Kaybından ötürü derin üzüntü duyduğu Kral Katreus için adaklarda bulunuyor. Rahatsız edilmek istemez."

"Ve kuşkusuz eşinin esenlikle dönmesi için de yakarıyordur, değil mi?"

Truvalının tuhaf gülümsemesinin anlamını düşünen Eteoneos başıyla doğruladı.

"Anlıyorum. Öyleyse onu sabırla beklemem gerek." Paris dönüp dışarıdaki parlak havaya baktı. "Bunu belki bahçede yaparım. Orada Aphrodite'e adanmış kutsal bir yer var galiba. Benim de yapmam gereken sunular var."

Saygı belirten bir eğilmeyle döndü ve sütunlu terastan geçip bahçeye çıktı. Üzüm salkımları asma dallarında irileşiyor, serviler ve ulu çınarlar, zakkumlarla amber çiçekleri arasından geçerek Aphrodite'in ileride bir mersin ağacı korusunda bulunan kutsal köşesine doğru uzanan yolu gölgelendiriyordu. Paris koruya girince karşısına çıkan ahşaptan yontulmuş, bir eli kalçasında, diğerinde azametle kabarmış organını yağlamakta kullandığı şişeyi

tutar şekilde betimlenmiş olan Priapos'un oransız şekline gülümsedi. Birisi, ki bu olasılıkla umutlar besleyen bir âşıktı, yontunun dibine narlar ve ayvalardan oluşan bir adak bırakmıştı. Bir karatavuk onun yaklaşmasıyla öttü. Ve Paris kutsal yere ulaştı.

Uzunca bir süre Aphrodite'in kayalardan çıkan pınara bakan mermer yontusunun önünde, dizlerinin üstünde sessizce dua eder halde kaldı. Tanrıça saçını tarar halde, pembe güllerin arasında bir kaidenin üstünde duruyordu. Ağaçtan ağaca uçan güvercinler kanatlarını gürültüyle çırpıyor, ya da güneşin tadını çıkartarak mırıldanıyordu. Uzaklarda bir eşekse anırarak yükünden duyduğu şikâyeti homurdandı. Ama Paris kulaklarını sadece Aphrodite'in ona fısıldayacağı öğütlere ve yüreklendirici sözlere açmıştı.

Bir zaman sonra doğrulup, tatlı kokulu mersin ağacı dallarından örülerek yapılmış bir çardağın gölgelediği banka oturdu. O yerin yüklü olduğu duygular, kokulara bürünmüş havasının durağanlığı, suyun öğleüstü sıcağında çıkarttığı ses, ortamdaki her şey, Helena'ya karşı beslediği, artık tüm eklemlerinde sızılarla hissettiği arzuyu ateşlemek için gizlice işbirliği yapmış gibiydi. Duası birden büyünün karıştığı bir efsuna dönüştü. Onunla buluşmak üzereydi.

Ama ağaçların arasından ona ulaşan ses küçük bir kız çocuğuna aitti: Hermione! Eğer Helena da bahçede kızıyla birlikte yürüyorsa, çocuğu oraya getirmesi olası görünmüyordu. Paris ayağa kalktı. Anlık bir duraksamadan sonra koruluktan hızla yürüyerek çıktı, Priapos'un yanından geçip çocuğun sesinin geldiğini duyduğu yöne doğru ilerledi.

İki defne ağacının arasından geçince, Hermione'nin güneşin vurduğu bir açıklıkta elindeki topu karşısındaki şişman dadıya atarak oynadığını gördü. "Yakala onu Khryse!" diye bağırıyordu. "Yakalamalısın." Ama atışı kısa düştü. Dadı içini çekerek eğildi ve topu, çocuğun uzanan ellerinin üstünden geçip, yerde bir kez zıpladıktan sonra çimenlik açıklığı aşarak gölgeler içinde duran Paris'in dikildiği yere ulaşacak kadar yüksek bir atışla geri fırlattı. Bakışları topa sabitlenmiş olan Hermione omzunun üstünden bir şeyler bağırarak o yana koştu ve Paris'i ancak o topa uzanınca

fark etti. Paris gülerek topu geri atmak için bir hareket yaptı, ama çocuk dehşet içinde durdu, ona karşısında bir hayalet varmış gibi bakmaya koyuldu.

Paris biraz eğilip topu sallayarak, "Yakala" diye onu oyuna davet etti.

Çocuğun yüzü korkuyla büzüldü. İki elini birden ağzına bastırırken korku dolu bir çığlık attı. Bu tepkiyle kafası karışan Paris ona doğru bir adım attı, ama Hermione topuklarının üstünde dönüp dadısına doğru, "Kurtar beni, Khryse!" diye bağırarak koştu. "Kurtar beni bu yabancıdan!" İncecik kollarını dadının kalçalarına doladı. Kadın bir elini minik yüzünü etekliğine gömen küçük kızın başına koydu ve, "Neyin var senin çocuk?" dedi. Hermoine başını kaldırıp şaşkınlık içinde dikilen Paris'e çabucak göz attı. Paris onun çığlık çığlığa ağlamaya başlamadan önce, "O çocukları öldüren adam!" dediğini dehşet içinde duydu. "Babamı istiyorum! Babamı istiyorum!"

Dadı karşısındaki yabancıya hoşnutsuzlukla baktı ve kem gözü kovacak bir işaret yapıp ağlayan çocuğu kucağına aldıktan sonra hızla oradan uzaklaştı.

Paris huzuru bir anda darmadağın olan bahçede titreyerek kalakalmıştı.

✣ ✣ ✣

Yarım saat sonra hâlâ oradaydı ve Helena'nın bir çocuğunun olmasının, üstelik o çocuğun içine kendisi hakkında dayanaksız bir korku girmesinin, durumu önce hesapladığından daha çapraşık hale koyacağını kavraması nedeniyle bir dizi düşünceyle sarılı haldeydi.

Sorununu tanrıçaya danışmak için mersin ağacı korusuna döndü, ama Aphrodite'in, sıradan çocuklardan çok farklı olan bebek Eros dışında çocuklar konusunu da ahlak meselelerinden fazla umursamadığını anladı. O tensel aşkın ve tutkunun başka şeylerle ilgilenmeyen tanrıçasıydı. Onun görevleri gebeliğin başladığı yerde bitiyordu. Düşmanlık besleyen bir çocuğa karşı kendisine nasıl yardımı olabilirdi ki?

Öte yandan, Aphrodite'in aklında daha gelişmiş bir plan olmadan kendisini oraya getirmesini ve Menelaos'un çabucak gitmesini sağlamasını da olanaksız buluyordu. Öylesine hayırlı bir başlangıçtan sonra Helena ile kendisinin arasına, gözyaşlarına boğulmuş beş yaşında bir çocuğu aşılması olanaksız bir engel olarak koyması dayanılacak eziyet değildi. Bir çocuğun kalbini de kazanabilecek çekiciliğe sahip olmalıydı.

Durumu en iyi şekilde nasıl yoluna koyacağını düşünürken birisinin yaklaştığını duydu. Eteoneos'un yüzünde yine onaylamayan bir ifadeyle geldiğini düşünen Paris, kalkıp çardağın altından çıktı ve Helena'nın kendisine doğru yürüdüğünü gördü. Yanakları kızarmıştı ve saçı dağınıktı. Paris'in yüzündeki ilk şaşkınlık yerini merak dolu bir gülümsemeye bıraktı, ama o bir şey söyleme fırsatı bulamadan Helena elini kaldırıp, yüzüne toplayabildiği olanca güçle vurdu. Paris olduğu yerde gözlerine hücum eden yaşları engellemeye çalışarak, sersemleyen başını iki yana sallayarak kalakalmıştı. Yanağını örten deri alev almış gibiydi.

Helena hıçkırıklarla boğulan bir sesle, "Ne cesaretle yaparsın bunu?" dedi. "Hangi cesaretle?"

"Üzgünüm" diye mırıldandı Paris. "Çok üzgünüm. Amacım çocuğu korkutmak değildi."

Helena ona aklını kaybetmiş bir insana bakar gibi baktı. Gözlerinin mavi-yeşil deniz rengi Paris'in sadece Dardanya kıyılarındaki sert sularda gördüğü ateşli ışıltılarla yanıyordu. Çocuğun kendisi hakkında söylenen abartılı bir şeyler duyduğunu, bunları yanlış anladığını söylemeye çalışıyordu, ama Helena açık avcunu havada sallayarak yaptığı öfkeli bir hareketle onun sözlerini siliverdi.

"Özel odalarımıza girmek, eşyalarıma el sürmek, saçma illetinin izlerini her oda hizmetçisinin koklayabileceği şekilde bırakmak! Nasıl yapabilirsin bunu? Nasıl cesaret edersin?"

Paris onu durdurma fırsatı bulamadan eli yanağında bir kez daha patladı. Kollarını yeni bir saldırıdan korunmak için kaldırarak geri çekildi ve birden gülmeye, gülmeye, duyduğu acıyı bile bastıracak kadar çok gülmeye başladı; ardından da mersin ağacı dalları altındaki banka çöktü.

O kahkahalara biraz daha fazla gömülürken, Helena hayatında duyduğu en büyük öfkeyle bakıyordu ona. "Öyle bir şey yapmaya bir kez daha cesaret edersen..." diye tısladı. "Seni hançerimle delik deşik ederim."

Kahkahalar durdu. İkisi de şimdi aralarında titreşen boşluğun üstünden birbirine soluk soluğa bakıyordu.

Paris kollarını savunmasız göğsünü öne çıkartacak şekilde açarak, "Öyleyse hemen yap bunu" dedi. "Bıçağını getir ve beni hemen öldür, çünkü sevmeyeceksen ben zaten ölü bir adamım."

Helena ellerini, kendi kendisine bile yabancılaşmasına neden olan, onu engellenemez bir sel gibi düşünebileceğinin bile ötesindeki bir karmaşanın içine çeken büyük öfkenin önüne geçmenin tek yoluymuş gibi canı yanacak kadar sıkı sıkıya yumruk halinde kenetlemişti. O anda elinde bir bıçak olsa kesinlikle kullanırdı.

Ama tek yapabildiği, kendisi için olduğu kadar karşısındaki çığırından çıkmış adam için de hıçkırmak oldu. "Yapardım. Yaparım."

Onun doğruyu söylediğini anlayan Paris anlık bir şaşkınlığın ardından tekrar gülmeye başladı.

Ona tarifsiz bir öfkeyle bakan Helena, "Sanırım sen delisin" dedi.

"İnan bana" diye yanıtladı Paris, "beni sevmen için söylemeyeceğim ve yapmayacağım hiçbir şey yok. Bu delilikse, evet, ben deliyim."

Helena sırtını dikleştirdi. Yüreği her darbesi benliğine inen bir tokmak gibi çarpıyordu ve her vuruş onu yere çakılan bir kazık gibi durduğu yere sabitliyordu. "Ben Helena'yım" dedi. "Sparta Kraliçesi. Yatağına sürükleyebileceğin küçük bir Truvalı sürtük değilim. Dostuna arkasını döner dönmez ihanet edecek kadar alçak bir adamı sevebileceğime inanıyor musun?"

Paris, "Evet" diye tısladı ve yineledi. "Evet."

"Hasta rolü yapan ve yalanlar söyleyen ve evimde adi bir hırsız gibi gizlice dolaşan bir adamdan söz ediyorum."

"Evet."

"Öyleyse sen deli olduğun kadar aptalsın da."

Paris, "Bırak öyle olsun" dedi. "Deliysem aşktan delirdim. Aptalsam aşktan aptallaştım."

Bir güvercin çevrelerindeki mersin ağaçlarının arasında kanat çırptı.

Helena oracıkta duran adamın bakışlarındaki istek karşısında titriyordu. Paris'in bir nedenle, açıklanabilecek şeylerin çok ötesine geçtiğini, o çimenlikte daha fazla kalırsa kendisinin de saygınlığını ve denetimini yitirmesi olasılığının varlığını hissederek, "Sparta'dan hemen gitmen en iyisi olurdu" dedi. "Ama benim değil, eşimin konuğusun." Sesinin titrediğini duyabiliyordu. "Kalmayı seçersen beni burada bulmayı umut etme."

Helena soluğunu tutup uzaklaşmak için döndü. Ama Paris, "Dün akşam aramızda geçenleri eşine neden anlatmadın?" diye seslendiğinde ancak üç adım atabilmişti.

Tekrar ona döndü ve alev alev yanan gözlerle, "Çünkü Menelaos seni seviyor" dedi. "Ve öyle bir şey onun kalbini kırardı."

"Evet." Paris onun bakışlarını hiç bocalamadan karşıladı. "Kalbini kırardı."

Bir zaman için tek duyulan ses kayaların arasından akan suyunki oldu.

Paris onun kıpırdamadığını görünce tekrar çardağın altındaki banka oturdu. Gücü yorgunluktan ansızın tükenmiş bir adam gibi dirseklerini dizlerine koydu, başını ellerinin arasına aldı. Boğuk bir sesle, "Bu Aphrodite'in verdiği cinnet" dedi. "Kraliçem, size Sparta'ya gelmeden çok önce âşık oldum. Buralara gelmemin asıl nedeni aşkımdır."

Helena sonunda onu duydu. Söyleyişindeki kesinliği duydu. Gerçekliği duydu. Ama iradesi hâlâ karşı koyuyordu. Telaş içinde nedenler aramaya koyuldu. "Bana nasıl âşık olabilirsin? Beni görmemiştin bile. Beni tanımıyordun. Sevdiğin ben değil, kafanın içindeki fantastik bir düş olmalı."

"İçimdeki düş sendin. Onu oraya tanrıça koydu ve ismini bana ilk fısıldadığında yazgımın sen olduğunu anladım. Yürek o tür şeyleri bilir. Şimdi sana rastladım ve o şey artık bir düş olmaktan çıktı."

Helena onun gözleri tarafından kavranıp bir an için öylece kaldı. Ama başını çevirip yürümenin şart olduğunu biliyordu. Arkasını döndü.

Paris, "Bana zamanın şafağı kadar eski bir tarihte vaat edildiniz, Kraliçem" diye fısıldadı. "Tüm bir dünya o zamandan beri o anın çevresinde dönüyor."

Helena'nın sırtı ona dönüktü ve konuştuğu zaman sesi, onun tarafından duyulması fazla önem taşımıyormuş gibi bir mırıltıdan daha yüksek değildi. "Benim dünyam burada. Ben buraya, sevdiğim bir eşin yanına aitim."

Paris sanki sempati yansıtır gibi gülümsedi ona. "Sizi birlikteyken izledim ve bir zaman için aranızda öyle bir sevgi varsa, tanrıçanın beni yanlış yönlendirdiğini düşündüm. Sense bana öyle olmadığını gösterdin."

Helena yürüyüp onun çevresinde dolaştı. "Bunu nasıl yaptım?"

"Çünkü bana yönelttiğin öfkede ona gösterdiğin sevgiden daha fazla tutku var. Bu nedenle gülüyordum; niyetim seni şaşırtmak, ya da kendimi mecnunun teki yerine düşürmek değildi; sadece ruhunda karmaşa olmasa bana asla öyle vurmayacağını anlamanın mutluğuna kaptırdım kendimi. Birbirimize ilk baktığımız anda beni bildiğini düşünüyorum. Senin de tanrıçanın verdiği cinneti hissetmeye başladığını düşünüyorum." Yerinden kalktı ve ona doğru iki adım attı.

Helena geriledi, ama onda kibir olarak algıladığı şeyin aslında masumiyetin bir türü olarak da kabul edilebilecek, bir tür söylediklerinden emin olma hali olduğunu anlamıştı.

"Bir tutku var idiyse" dedi Helena, "bu sadece duyulan haklı öfkeye ait olabilir. Yaşamımı bu şekilde işgal etmeye hakkın yok."

Paris usulca, "Ya o yaşam artık bittiyse?" dedi. "O yaşama önceden olduğu haliyle dönemezsin artık. Menelaos artık yok ve güvence kalmadı. Onunla sürecek yaşama bir kez daha bak; göreceğin sadece, tanrıçanın çağrısına uysaydın ne olacağını merak ederek geçireceğin yılların bezginliği olacak. Seni artık yeni bir yaşam

bekliyor. Aslında sahip olduğun, ama gizli tuttuğun bir yaşam. Yürekli ol ve onu yaşa."

Paris'in sözlerinden saçılan dehşet, pembe güllerin ve mersin ağacı dallarının kokusu, cırcırböceklerinin insanı uyuşturan vızıltısı ve suyun kayadan akarken çıkarttığı ses... Hepsi Helena'nın içinde bir tanrının çevresindeki varlığını haber verircesine dönüyordu. Bakışlarını saçını edepsizce tarayan, çıplak göğüslü, tuniğinin kıvrımları kalçalarına dökülen, aşkla gelecek duyarlı bir yaşam ânı dışında her şeye kayıtsız bir halde duran Aphrodite'e dikti.

O yontuya kimbilir kaç kez, yaşamın ona, durmadan tekrar edilen gündelik törenlerden, işlevden yoksun bir rolden ve Menelaos'un her seferinde hızlıca ve müteşekkir kalarak yerine getirdiği sevişme eyleminin basit bir tatmin inlemesinden çok daha fazlasını vermesi gerektiğini düşünerek duyarak bakmıştı? Ama genç bir kızken iffetli Artemis'e saygı göstermişti ve şimdi de bir eş olarak Hera ile Athena'yı gururlandırıyordu. Kendi kendisine Altın Tanrıça'nın dikenli gülleri yerine, Hera'nın cömert buğday demetlerini, ya da Athena'nın yüklü zeytin dallarını seçmenin daha iyi olacağını söyledi. Tutkunun kurbanı olarak yok edilmektense tutkuya karşı koymak daha iyiydi. Öte yandan, o heykeli oraya koyduran da kendisiydi.

Ve Paris şimdi çevresindeki dünyayı parçalara ayırıyordu.

Helena başını iki yana salladı. Bu çılgın Truvalı kendisinden ne istiyordu? Yüzüne kondurduğu sarsıcı gülümseme ve ölümsüz aşka dair söylediği gösterişli şeyler uğruna tüm yaşamını tehlikeye atacağını gerçekten düşlüyor olabilir miydi? Karşısındaki, Theseus'un kendisine daha genç bir beden bulmuş, ama onun zafer tacından yoksun hali değil de neydi? Onun eline düştüğü günü tekrar anımsadı: evet, yüreği dehşetten durma noktasına gelmişti, ama aklına kavuşup, yaşlı bir adamın üstüne şehvetle abandığını görene dek kendisini bir tanrı tarafından alınıp götürüldüğü düşünün coşkusuna kaptırmamış mıydı?

Theseus, "Böylesine bir güzellik, ödül değil lanet olsa gerek" diye mırıldanmış ve o sözler ruhunu, eşinin şefkatle uzanan elinin bile erişemeyeceği kadar gerilerde bir yerde saklanmaya itmiş-

ti. Karşısındaki adam o kadar derinlere ulaşıp oralarda dolaşmış, oralarda gizlenmiş şeyi gerçekten görmüş olabilir miydi? Öyle olmasa neden onun sözleriyle titresindi ki?

Sözleri, ya da omuzlarına koyduğu ellerinin yumuşak, başka şeyler dayatmayan dokunuşu altında?

Ve şimdi de yüzünü boynuna dökülen saçlarına usulca bastırıyordu. Helena onun soluğunu teninde hissetti. Paris, "Beni sevmeyi öğrenmek için henüz zaman bulamadığını biliyorum" diyordu. "Ama bunu yapabilirsin. Yapacaksın."

Helena geriye çekildi. "Duy beni" dedi bir kez daha. "Ben eşimi seviyorum. Beni seven bir eşim var. İçtenlikle seven bir eş!"

Paris aklına gelen şeyi söylemeden önce bir an düşündü, ardından, "Geceleri odandan hırsız gibi çıkıp başka odaları dolaşan bir eş..." dedi.

Helena'nın gözleri irileşti, burun delikleri genişledi.

"Bunu nasıl bilebilirsin?"

"Çünkü kendi gözlerimle gördüm. Buradaki ilk gecemde yemek yediğimiz salona indim. Seni düşünmekten uyuyamıyordum. Onu o zaman gördüm."

Helena soluğunu içine çekerek çenesini biraz daha yükseltti. "Menelaos bu ülkenin kralı. Bir kralın haklarına sahiptir."

"Ne tür bir hak onu senin yatağından uzaklaştırabilir?"

Helena, "Benim ona veremeyeceğim bir oğula sahip olma hakkı" dedi.

Paris aldığı yanıt karşısında olduğu yerde sendelemişti.

Sözcükler Helena'nın içinden bir savunma, bir şeylerden korunma isteğiyle çıkıyordu. "Yani seninki kısır bir düş" dedi. "Kısır bir kadın için kurulan kısır bir düş." Ama o bakışlarını başka yöne çevirmeden önce Paris yüzündeki elemi görebildi ve onun için çok üzüldü. İki kırık yaşam bir süre için o durağan çimenlikte birbirini avutur gibi oldu.

Paris, "Çok üzüldüm" diye fısıldadı.

Ve Helena başını kaldırıp kendisini ağlamanın eşiğine getirecek içten bir elemle gerçekten yumuşamış olan yüze baktı.

Kimdi bu adam? Bir prensin görüntüsüne sahipti, ama bakışlarında köylü bir âşık da olabileceğini anlatan, saray azametinden uzak, içtenlik yansıtan bir şeyler vardı. Belki de sadece, kendisinin de tutkuyla iddia ettiği gibi onu başka hiçbir şey anlayamayacak kadar çok seven bir adamdı.

Helena şimdi kıpırdayamadan, konuşamadan, "Ölümüm buradaysa onu tanrıça gönderdi" diye düşünüyordu.

Ama Paris'in sözünü ettiği şey yaşamdı; tanrıların tutkusunu paylaşarak sürdürebilecekleri bir yaşam. Sadece aşk için seçilmiş olanların, birbirine her şeyi sunmaya hazır pek az insanın yazgısı olabilecek bir yaşam.

Paris ona dokunmak için bir kez daha uzandı. Helena ise, gözlerini açıp kendisini dik bir yarın kenarında bulmuş, bildiği her şeyin güvenliğine sığınmak ister gibi hemen geri çekildi. O biraz daha yaklaşınca elini onu engellemek, aradaki mesafeyi korumak için aynı sözcüğü esirgeyici bir dua gibi ardı ardına dört, beş kez yineleyerek kaldırdı: "Hayır."

Paris başını usulca salladı. "Sanırım artık tanrıçanın ellerindeyiz." Elini uzatıp pembe bir gül koparttı. "O bizim için iyi şeyler hazırlıyor." Parmaklarından birisini önce gülün dikenine bastırdı, ardından kanla boyanana dek Helena'nın dudaklarına usulca dokundurdu.

Ve Helena dudakları aralık bir halde geriye doğru bir adım daha attı. "Bana verdiğin tüm zarar için tanrıçayı mı suçluyorsun?"

Paris gerçek inanç sahibinin huzurlu sükûnetiyle gülümsedi ona. "Hayır." Başını ciddi bir ifadeyle iki yana salladı. "Ona bundan ötürü şükran duyuyorum."

Tekrar ona yaklaştı ve gülü toplu saçlarının arasına yerleştirerek, "Seni bu gece bekleyeceğim" diye fısıldadı. "Söylediklerimi yadsıyabilirsen beni kendi kendime tükenmeye ve ikimizi de solup çürümeye mahkûm et. Yoksa bana gel." Ardından onun omzuna hafifçe sürtünerek yanından geçti ve arkasına bir kez bile bakmadan mersin ağacı koruluğundan uzaklaştı.

Sparta'dan Kaçış

Aeneas'ın gemisi *Gorgona,* Truva kıyılarına ilk yanaşan tekne oldu. Dönüş yolculuğu gidiş gibi sakin geçmemiş, sert bir fırtına çıkıp gemileri yoğun yağmur altında ve kabarmış bir denize karşı yol almak zorunda bırakmıştı. Karaya çıktığında Aeneas'ın ruh hali de üstünde yol aldığı denizden daha az çalkantılı değildi. Paris'e hâlâ büyük öfke duyduğundan, aşkın cinnetine kapılmış dostunun karanlık fırtınanın içinde kendisini peşinden atmak için rota değiştirdiğini düşünüyordu. *Gorgona* böylece Kyklad Takımadaları[20] üstünden geçen bir rota tutup, ufuktan her an bir Akha gemisinin üstüne çullanmasını bekleyerek kötü sularla tek başına mücadele etmek zorunda kalmıştı.

Ama öyle bir şey olma olasılığı elbette ki azdı, çünkü haberler Menelaos'a Girit'te ulaşana dek Truvalılar doğu denizinde epey yol almıştı. Ama normal koşullar altında sakin bir doğaya sahip olan Dardanyalı prensin sinirleri, dostunun ihaneti karşısında öyle bozulmuştu ki, her an tanrıların intikamını bekliyordu. Pek hoşlandıkları bir limandan kötü havada alelacele denize açılmak nedeniyle zaten homurdanan mürettebatı o fırtınayı kendilerine karşı Hera'nın gönderdiğini mırıldanıyordu.

Aeneas Hellespont sularında *Aphrodite*'in izini göremeyince şaşırmadı. İkinci kaptanına geminin açık denizde sakin bir koyda demirlemiş halde olduğuna, ve Paris'in uğruna her şeyi tehlikeye attığı kadını kucağında hoplattığına dair tüm Dardanya'yı çürük bir incire karşı sürerek bahse girebileceğini homurdandı.

20) Ege Denizi'ndeki, aralarında Delos ve Naksos'un da bulunduğu bir grup ada. (ç.n.)

Aeneas karaya çıkar çıkmaz görevin nasıl bir felakete dönüştüğünü anlatmak için babasının İda Dağı'nın eteğindeki sarayına koştu. Ankhises, Paris'in çılgınca davranışına anlam vermeye çalışan oğlunu, görmeyen gözlerinin gerisinden, mermer bir blok kadar tepkisiz kalarak dinledi.

Aeneas, "Belirtileri daha erken kavrayamamış olmaktan ötürü kendimi suçluyorum" diyordu. "Sonraları bu konuda düşünme şansını yarım yamalak da olsa bulunca, her şey yeteri kadar açık göründü. Paris onurumuza verilen yemekte o denli tuhaf davrandı ki, neredeyse ev sahiplerimizi gücendirecekti. Ve onun daha önce hasta olduğunu da hiç görmemiştim. Geç zamanlara kadar içip, saray kadınlarıyla kızışmış bir katır gibi çiftleştiği gecelerde bile! Ama oraya varışımızdan iki gün sonra hastalıktan ve baş ağrısından yakınıyor, iyi bir av partisi onu beklerken yataktan çıkmıyordu. O zaman bunu epey sarsıcı geçtiği anlaşılan arınma ayinine yordum, ama o zaten kokusundan tiksinti duymayacak kadar çok kan görmüştü... Ayinden sonra kendisini özgür, hatta harika hissediyor olması gerekirdi. Ve ben avlanmak için o denli hevesli olmasam, kral arkasını döner dönmez beni dağlara göndermek için öylesine telaş etmesinin gerisinde kuşku duyulması gereken bir şeyler yattığını düşünürdüm. Bunu görmeliydim..." Aeneas kendisine yönelttiği suçlamaların saldırısıyla durakladı. "Ama sanırım duyguları o denli ötelere gitmişti ki, onu zaten durduramazdım."

Anchises, "Duyguları ötelere gitmemişti" dedi. "Duyguları onu zehirlemişti. Ben o çocukta bunun farkına uzun zaman önce vardım. Aphrodite'e olan hayranlığı çok aşırıydı. Bir seferinde onu Apollon'un bilgeliğine başvurması için yönlendirdim de. Ama yaşamını onun hizmetinde köreltmiş olan ben kimdim ki, Paris'i Altın Tanrıça'ya olan aşkından ötürü paylayacaktım?" Yaşlı kral içini çekerek pelerinine sarındı. "Kendini suçlu bulup hırpalama. Aphrodite hiçbir zaman tutkularından başka şey gözetmemiştir. Paris'i hırsı için bir araç olarak seçtiyse onu yazgısıyla yüzleşmekten ne sen alıkoyabilirdin, ne ben, ne de başkası."

Aeneas, "Ama Menelaos onun dostuydu" diye diklendi. "O adam benim hayatımı kurtardı! Ve ben ikisinin arasında kaldım.

Zeus biliyor ya, Paris'i Deiphobos'un burnunu kırdığı günden beri sevdim. Ama ihanetini, çalınan benim eşim olsa daha az öfkelenecek kadar güçlü hissediyorum içimde."

"Helena senin eşin olmadığı için şükretmelisin, çünkü Aphrodite seni bile öylesi bir ihanetten sakınmazdı." Ankhises bir kez daha üzüntüyle iç çekti. "Ama Paris bir şekilde hepimize ihanet etti. Sen ve o Sparta'ya barış aramak için gittiniz. Yaptığı şeyse Akhalılara savaş için kusursuz bir neden sunmak oldu."

"Benden güçlü birisi onu kadından vazgeçmeye ikna etmezse elbette."

"Paris'in öyle bir şey yapacağını düşünüyor musun?"

Aeneas başını iki yana sallamadan önce bir an düşündü. "Hayır, o bunun çok ötesine geçti."

Ankhises, "Ya Helena?" dedi. "O geri dönmesi için ikna edilebilir mi?"

"Onun durumundaki bir kadının nasıl davranacağını önceden kim tahmin edebilir ki? Onunla konuşmaya, davranışının yaratacağı sonuçlar konusunda uyarmaya çalıştım, ama düşte yaşayan birisi gibiydi. Bu dünyaya dair tek belirti, gözlerindeki daha önce sadece öleceğini bilmesine karşın her şeye katlanarak sonuna kadar gitmeye kararlı bir kurdunkilerde gördüğüm yeşil ışıltılardı." Aeneas derin bir soluk aldı. "Bence Helena'nın benliğine de bir tanrı girmiş. Yoksa çocuğunu bile terk etmeyi içine nasıl sindirsin ki?"

"Çocuklarını Sparta'da mı bıraktı?"

"Tek bir çocuğu var. Bir kız. Hermione neredeyse Helena kadar güzel bir çocuk. Bir nedenden ötürü, belki de kehanete dönük bir içgüdüyle Paris'e karşı bir korku geliştirmiş. Sonunda Helena çocuğu ile Paris arasında karar vermek zorunda kaldı. Yanlarına almayı deneyecek olsalar çığlıklarıyla geceyi ayaklandırabilirdi. Onlar da saraydan fark edilmeden çıkamazdı."

"Bu konuda Helena'nın üstüne gitmedin mi?"

"Elbette gittim! Bana Hermione'nin her zaman babasının kızı olduğu ve onu yanına almanın ardında bırakmaktan daha zalimce olacağı yanıtını verdi. Söylediklerine kendisinin inanıp inanmadı-

ğını bilemiyorum. Ama yaptığı seçimin acısını şimdiden çekmeye başlamıştır bile."

"Tutkunun her zaman bedeli vardır. Paris de zaman içinde o bedeli ödeyecek. Ama biz tüm Truva'nın bu suçun cezasına katılmaması için elimizden geleni yapmalıyız." Ankhises görmeyen gözlerini oğluna çevirdi ve onu yakınına çağırmak için elini uzattı. "Önce Priamos'un kulağı olan ve Paris'e dostluk beslemeyen Antenor ile konuşacağız. Ardından bu haberleri Yüce Kral'a üçümüz birlikte götüreceğiz. Atreus'un oğullarının kapımıza dayanması fazla uzun zaman almaz."

"Ve tüm Argos bir zamanlar Menelaos'un Helena üstündeki hakkını savunma yemini etmişti."

Ankhises, "Evet" diyerek içini çekti. "Bu olayların gerisinde Aphrodite'in sahip olduğundan büyük bir gücün yattığından kuşkulanmaya başladım. Göklerin Babası Zeus ölümlü insanlardan bir bölümünün derlenmesi zamanının geldiğine karar verdiyse savaş kendisini korkunç bir dayatmayla gösterebilir. Biz Dardanyalılar kendimizi Truva için tehlikeye atmaya ne kadar hazır olduğumuzu düşünmeliyiz."

O arada âşıklar ne yapıyordu? Seçim yapmak onlara kalsa, birbirlerinin kolları arasına uzanan yolu bir kez bulduktan sonra bir kenara çekilip, günler boyunca hiçbir şey tarafından kesintiye uğratılamayacak bir aşk düşüne dalarlardı. Çünkü ilk gece birlikte geçirebildikleri birkaç saat süresince hiç tanımadıkları bir duygular diyarına adım atmış şaşkın yolcular gibiydiler. Aralarındaki tüm düşmanca eğilimler bir anda çözülüp yok olmuş, hepsi ince aşk simyasının etkisiyle diğerinin benliğini, duygularını, düşüncelerini en ince çatlağına dek tanımaya yönelik bir tutkunun yumuşak ateşine dönüşmüştü. Sevişmeleri bitince yan yana uzandılar, ruhları birlikte olmasına karşın dünya tarafından yıllardan beri ayrı tutulmuş iki insan gibi yaşamlarını birbirine anlattılar... Anlattılar.

Helena'nın gözlerinin içine bakan Paris, Hindistan'dan gelip Truva'yı ziyaret eden münzevi bir rahibin onu nasıl insan ruhu-

nun huzur arayarak birçok yaşam boyu gezindiği konusunda ikna etmeye çabaladığını anımsadı. O zaman bu felsefeyi abartılı bulup gülmüştü, ama şimdi daha inanılabilir geliyordu, çünkü o ve Helena birbirini karşılaşmalarından çok önceki başka bir zamandan, başka bir dünyadan tanıyordu. Bunu onun kulağına fısıldayınca Helena gülümsedi ve, "Belki boynundaki o işareti önceki bir yaşamda sana ben vermişimdir" dedi. "Elbette ki başka bir kadın dişlerinin eseri değilse."

Paris, "Diğer kadınlarla ilgili hiçbir şey anımsamıyorum" dedi. "Varoldularsa bile senin en bulanık hayalinden öte değillerdi. O lekeyse doğumumdan beri var. Annem tutkunun öpücüğü gibi olduğunu söyler, ama sana yemin ederim ki, gerçek tutkunun ne olduğunu daha önce hiç bilmedim. Belki de sen haklısın; Aphrodite belki o işareti senin beni tanıman için bıraktı. Gel, saçını kaldır ve birbirimizi sonra gelecek yaşamlarda tanıyabilmemiz için seni aynı izle damgalamama izin ver."

Paris dudaklarını onun boynundan ayırırken, Helena, "Ben sağır ve kör olsam bile, bu yaşamla sonraki arasından bir nesil geçse bile seni tanıyacağımı biliyorum" dedi.

"Ben de seni" diye yanıtladı Paris. "Güneş ölmek üzere olsa da, sonsuz gece gelse de seni tanırım."

Birbirinin gözü içindeki, derinliklerine varılamaz harikalara bakarlarken, birlikteliğe erişmişlik duygusu aralarında yaşanan şeyi kavramak için akıl yürütmelere, ya da sözcüklere gerek bırakmayacak kadar tamdı: Tüm evren en basit şekliyle ve tamamen aşktı.

Onlar gece boyunca yüreklerinin hiç çarpmadan kalakaldığı anlar yaşadıysa da, zamanın kendisi durmayacaktı ve Helena'nın yüreği ilk horoz ötüşü duyulmadan çok önce tedirginlikle dolmaya başlamıştı. Âşığının yakarılarına ve karşı çıkmalarına rağmen kendisini yataktan sürüyerek çıkarttı ve şafaktan hemen önce, her köşeyi görülme korkusuyla dönerek alelacele kraliyet dairesine koştu. Evlilik yatağında tek başına yatarken, yapılan ve ondan yapılması istenen şeyin bilinciyle sarsılıyordu. Aklı her türlü düşünceyi reddetti. Ufukta toplanan ışığa, eski yaşamına artık herhangi

bir şekilde dönmesinin olanaksız olduğunu bilerek, ama başka bir yaşam için herhangi bir yol göremeden sabit gözlerle bakıyordu.

Kızı Hermione uykusunu bölen kötü düşleri anlatmak için koşarak odasına gelince onunla güçlükle konuştu. Çocuktan birkaç saat için olsun uzak kalmaktan, tekrar sevgilisinin kolları arasında olmaktan çok hiçbir şeye ihtiyaç duymadığını içi kendisine karşı tiksinti dolarak hissetti. Ama rahatlatıcı sözleri toparlamayı başardı ve Hermione'ye babasının en kısa zamanda Sparta'da olacağına, onu her türlü korkudan koruyacağına dair söz verdi.

O gün çevresinde olan tüm insanlar arasında sadece bir kişi Helena'daki değişikliğin farkına vardı. Uzun yıllardan beri onun yakın eşlikçisi olan Troizen'in eski kraliçesi Aethra, yüreğindeki heyecanı hemen sezdi. Helena'nın yüzünün renginin Paris sabahın geç saatlerinde kabul salonunun girişinde gözükünce çabucak değiştiği keskin gözlerinden kaçmayan kişi oydu. Ve öğleüstü saatlerinde ortadan uzunca bir zaman kaybolup, telaş ve şaşkınlık içinde, saçları fırtınaya tutulmuş bir asma dalı gibi karışmış halde dönene dek onu kraliyet dairesinde sabırla bekleyen, içeriye girince başını gergef işinden kaldırıp, "Truvalı da mı güzelliğin karşısında bir zamanlar oğluma olduğu gibi yıldırım çarpmasına uğradı?" diye soran da Aethra idi.

Helena inkâr etmenin hiç yararı olmadığını hemen anladı. Tam tersine, yakınında yüreğindeki haz çarpışmalarını ve korkuyu paylaşabileceği birisi olmasından ötürü büyük bir rahatlama duydu; ama konuşurken sesi yine de titriyordu.

"Paris beni seviyor" diyen kendi sesi geldi kulağına. "Öteki erkeklerin hepsinin gözleri lanetime tutuklu düşmüş. Ama o bunun gerisindeki insanı görüyor. Sayısız başka neden olmasaydı bile onu sadece bunun için severdim. Ve seviyorum, Aethra. Paris ile birlikteyken gerçekte kim olduğumu bildiğimi hissediyorum. Kendimi kendim olmak için özgür hissediyorum."

"Seni seven eşinin yanındayken olmadığın gibi mi hissediyorsun kendini onunlayken?"

Helena sorunun verdiği tüm acıyı benliğinde hissetti ve o şeyi öldürücü bulmamaktan ötürü şaşkınlığa düştü. "Şimdi artık Menelaos'u bir dosta verilebilecek en büyük sevgiyle sevdiğimi görebiliyorum" diye yanıtladı. "İyi bir dost; en sevdiğim dostum ve evet, kızım için iyi bir baba. Onun bana olan sevgisinin bu şekilde olmadığını da biliyorum ve yüreğim bundan ötürü acı dolu. Ama Paris'e duyduğum aşk bambaşka bir şey." Helena Aethra'nın meraklı bakışlarını yakaladı ve istekli bir gülümseme yüzünde ışık gibi parladı. "Penelope'nin kendisini Odysseus'dan başkasına vermeyi neden reddettiğini ilk kez tam olarak anlıyorum. O benden çok daha yürekliymiş. Yüreğinin dürüstlüğünden ödün vermektense, mecbur kalırsa yalnız yaşamaya hazırdı. Ve haklıydı. Yaşamımın ne kadarının korkuya rehin verildiğini şimdi yeni yeni anlamaya başlıyorum. Ve hâlâ korkuyor, ama Paris'in aşkının benim korkumdan büyük olduğuna inanıyorum. O beni saklanmaktan kurtardı; rüzgârı yüzümde hissettiğim, dünyanın altında yanan ateşi hissettiğim yere çıkarttı. Bu şeyden dönüş olamaz, Aethra."

Aethra, "Öyleyse ne yapacaksın?" diye sordu. "Seni yanında götürmek mi istiyor?"

Helena onun asil yüzünü inceledi, ki o yüz çok yıllar önce Troizen'deki bir mersin ağacı koruluğunda, tek bir gece içinde yaşam ateşine kavuşmuştu. O yüz ki, kadına has acılarla geçen koca bir yaşamın bıraktığı her çizgi sanki üstüne kazınmıştı. Ve Helena o yüze karşı konuştuğunda yanıtı sorulmadık başka bir soruya yönelik gibiydi.

"Ama bu kez gidersem" dedi, "kendi isteğimle gideceğim."

Aethra gözlerini elindeki nakış iğnesine dikti. "Öyleyse kararınızı verdiniz."

"Evet... Hayır... Bilmiyorum." Helena kararsızlığı üstünde, yerine tam dengede koyulmuş, her an devrilmeye hazır bir kayanın tepesindeymiş gibi salındı. "Buna karşı olan, tartışılabilecek bir sürü şey var. Hermione Paris'ten dehşet duyuyor. Annemin beni çok önceleri Zeus'a hizmet etmek için terk ettiği gibi ben de onu Aphrodite'e hizmet etmek için bırakabilir miyim? Öte yandan,

onu benimle gelmeye zorlarsam bu da babasının yüreğini parçalayacaktır."

"Kendisi her ne kadar henüz bilmese de bunu sen zaten yaptın" dedi Aethra.

"Biliyorum. Bunu öğrendiğinde Menelaos üzüntüden çıldıracaktır." Helena düşüncelerini başka yöne kaçırdı. "Ve burada görevlerim var... Ben Sparta'nın kraliçesi ve rahibesiyim... Ne yapmam gerek, Aethra? Ne yapmalıyım?"

Aethra yavaşça, "Neden bana soruyorsun?" dedi. "Ne yapacağını zaten biliyorsun." Başını kucağındaki gergeften kaldırıp ona tekrar baktı. "Öyle değil mi?"

"Tanrılar bana yardım etsin ki öyle" diye inledi Helena. "Bana bu yazgıyı verdikleri için yapsınlar bunu." Diğer kadının yüzündeki onu suçuna ortak ettiği için serzeniş içeren, ama bir yandan da anlayış dolu gülümsemeye dayanamadığından bakışlarını başka yöne çevirdi.

Bunu, avdan aklında vurduğu devasa ayıyla övünmekten başka bir şey olmayan Aeneas ile yapılacak olan zor karşılaşma izledi. Paris, ayının burnu hırlar gibi buruşmuş başıyla pençelerinin hâlâ üstünde olduğu postunu göstererek avı anlatan, aklı bambaşka yerde olan dostuna bir an olsun durup kendisini dinlemesi için yalvardı.

Onları gözükmeden dinleyebileceği bir yere gizlenmiş olan Helena, Paris'in aşkını içtenlikle ortaya koyduğu itirafı izleyen sessizlik boyunca soluk bile almadan bekledi. Ardından Aeneas'ın aşığının üstüne, duyduklarına inanmazlık, ateşli lanetler ve aşağılamalar yağdırışını, sorduğu soruların her birisini sadağından çektiği av okları gibi birbiri ardından, kusursuz bir isabetle ona saplayışını hayretle dinledi.

Paris bunların hepsine sessizce katlandı, her soruya temize çıkma, ya da sorunu hafife alma çabası içermeyen, ortak dostları ve ev sahiplerine Helena'ya karşı duyduğu aşkın büyüklüğü nedeniyle eşini çalarak ihanet etmekten başka çaresi kalmadığını en yalın haliyle yansıtan açık yürekli yanıtlar verdi.

Aeneas, "O Spartalı cadı senin aklını başından mı aldı?" diye dayattı. "Buraya neden geldiğimizi unuttun mu? Amacımız hiç gereği olmayan bir savaş çıkartmak değil, barış için çabalamaktı. Kendine gel! Babanın bu yaptığına ne diyeceğini düşün."

Paris biraz daha az kendinden emin bir sesle, "Babamın bu konuda bana verdiği yetkiye sahibim" dedi.

"Ne yapmak için yetkilisin? Baban bir aralar her türlü girişimin başarısız olması halinde Hesione ile değiştirilmek üzere bir Akhalı kadının kaçırılmasıyla ilgili bir şeyler söylemişti elbette. Ama bunu söylerken Helena'yı kastediyor idiyse, bedenim köpeklere gitsin." Aeneas çaresizlik dolu bir öfkeyle titriyordu. "Ve tüm barış çabaları da boşa çıkmış değil. Görevimiz başlamış bile sayılmaz. Menelaos kardeşiyle girişilecek pazarlıkta bize yardım edecek. Şu anda Girit'te bunun için zemin hazırlıyor olmalı." Gözleri öfkeden irileşmiş halde dostuna döndü. "Yoksa dostunun yanı sıra kendi kentine de mi ihanet edeceksin? Sadakatsiz bir kadınla aşk oyunları oynamak uğruna tüm Argos'un ordularını Truva'nın surlarının önüne mi çekeceksin?"

İki adam öylesine şiddetle tartışıyordu ki, Helena onları birisinin, özellikle de Eteoneos'un duymasından korkmaya başladı. İki dost neredeyse yumruk yumruğa gelirken saklandığı yerde titriyordu.

Paris sonunda, "Bu tartışmayı aramızda affedilemeyecek, ya da unutulamayacak bir şey söylenmeden şimdi kesmemiz gerek" dedi. "Sen benim dostumsun Aeneas ve seni seviyorum. Ama bu konuda seçimim inan ki yapıldı. Artık böyle bir şey olmamış gibi yaşayamam. Şimdi tek soru var ortada; o da benimle mi, bana karşı mı olduğun. Beğensen de, beğenmesen de seçimini yapmak zorundasın."

Helena odada uzayıp giden sessizliğin ardından Aeneas'ın boğuk bir fısıltıyla, "Menelaos benim hayatımı kurtardı" dediğini duydu.

"Biliyorum" diye yanıtladı Paris. "Kurtardığını biliyorum."

"Ve ona bu şekilde karşılık vermemi mi istiyorsun?"

"Hayatım senin ellerinde olsa da, sadece olması gerektiğine inandığın şekilde davranmanı istiyorum."

Aeneas, "Benimle gel" diye üsteledi. "Kadını ardında bırak. Bir süre için benliğini ondan arıt. Dağlarda erimiş kar suları altında yıkanıp duygularından temizlenebileceğin bildiğim bir koyak var. Birlikte avlanırız ve sana yemin ediyorum, av, ya da barınağımız, ya da sarp kayalıklardaki yaşamımız söz konusu olmadıkça tek kelime bile konuşmam. Kendine düşünmek için zaman ver. Dağda geçireceğimiz bir ya da iki geceden sonra duyguların aynı kalırsa sana yardım etmek için her şeyi yapacağıma söz veriyorum."

Ama bakışlarını tekrar yüzüne diktiğinde, dostunun ona çok hüzünlü, ağzından çıkacak olan emir yansıtan tek heceye bile gerek bırakmayan bir gülümsemeyle baktığını gördü.

"Seç."

✣ ✣ ✣

O gece saraydan kaçış çok gizli, hızlı, ama korkulduğundan daha az tehlikeli oldu. Prenslere Sparta'da eşlik eden Truvalı görevlilerden birisi akşamın erken saatlerinde kaptanlara gemilerin hazırlanması konusundaki gizli talimatları ulaştırmak için at sırtında ve alenen kentten ayrıldı. Saray uykuya dalınca, diğer yardımcılar atları savaş arabalarına koşmaya ve Paris'in alınmasına izin verdiği pek az eşyayı taşımaya gönderildi. Paris kendi sahip olduğu şeylerin büyük bölümünü Helena'nın gereksindiği eşyalarla, onunla birlikte Sparta'dan kaçacak olan Aethra ile diğer güvenilir hizmetçi Phylo'nunkilere yer açmak için geride bıraktı.

Seçimini yapıp kendisini o seçime teslim eden Helena ise Paris'i şaşırtacak kadar sakin ve etkindi. Paris'in hayatı boyunca isteyebileceği varlığın tümünü Truva'nın ona sağlayacağı konusundaki güvencesine rağmen, babası Tyndareos'dan miras kaldığı için hakkı olan altını hazineden almakta diretti. Sparta'nın kraliçesi dünyanın tehlikeleri arasında rahatını ve güvenliğini sağlayacak şeyleri yanına almadan yolculuk yapmayacaktı. Onun, sandıkları altın sikkeler ve değerli taşlarla dolduruşunu izleyen Paris, Mene-

laos'un döndüğünde bir eşten fazlasının, hazinesinin önemli bir bölümünün de ortadan yok olduğunu göreceğini düşünüyordu.

Phylo'nun avlu kapısındaki nöbetçilere götürdüğü şarapla dolu testiye katılan uyku ilacını hazırlayan da Helena idi. Ama Paris daha sonra nöbetçileri yoklamaya gittiğinde birisinin uyuduğunu, diğerininse hâlâ sarhoşluk içinde kıpırdandığını gördü. Aphrodite'e bir dua ettikten sonra adamın boğazını kesti, ardından kendisini bile şaşırtan bir insafsızlıkla diğer adamı da öldürmeye karar verdi. Ama Aeneas'ın silahları hazırladığı yere dönünce ona nöbetçilerin uyuduğunu söylemekle yetindi.

Zaman geceyarısını bir saat kadar geçiyordu ve her şey hazırdı; ama Helena'yı almaya giden Paris, onu uyuyan kızına son kez bakarken gözyaşlarına boğulmuş halde buldu. Tüm planlarının onun acısı üstüne kurulmasından üzüntü duyarak Helena'yı tuttu ve ayağa kaldırdı. "Çocuğu da yanına al" diye fısıldadı. "Ortalığı ayağa kaldırırsa yolumuzu savaşarak açarız."

Hâlâ gözyaşlarıyla boğuşan Helena başını kaldırıp onun gözlerinin içine, yaşamındaki yerleşik olan her şeyi yok eden adamın bir tanrı mı, yoksa iblis mi olduğunu anlamak ister gibi baktı.

Paris, "Buraya kadar çok yürekli davrandın" diye cesaret verdi ona. "Daha da yürekli ol. Yaşamımız bizi bekliyor."

"Ama o yaşam ancak korkunç bir bedel karşılığında kazanılabilir" diye inledi Helena.

"Evet." Aralarındaki hava katmanı, varlığından kaçma olanağı olmayan bu basit gerçekle titreşiyordu.

Helena kızına bir kez daha baktı, ardından uzanıp Paris'in kollarını acıyla yüzünü buruşturmasına yetecek kadar sıkı sıkıya kavradı. "Hermione'yi yanıma alamayacağımı biliyorum. Onun yazgısı böyle değil. Ama bu özverimi asla unutmayacağına dair bana yemin et."

Paris onun gözlerindeki güçlü ışıltılarda dayatmanın mutlak ağırlığını algıladı.

"Hayatım üstüne yemin ediyorum" diye fısıldadı.

"Öyleyse gel" dedi Helena. "Artık zamanıdır."

Ay hâlâ büyüktü, ama Lakonia ovası üstünden denize doğru hızla hareket eden kara bulutlar arasından sızan ışık elverişliydi. Yine de tepelere yaklaşana ve hisardan duyulma tehlikesi azalana dek savaş arabalarına binmediler, ondan sonra ırmak boyundaki yolda hızla ilerlemeye başladılar.

Rüzgâr yüzünü sertçe döven ve pelerini arkasında uçuşan Helena, doğduğundan beri tanıdığı çevre manzaraları iki yanından hızla akıp geçerken Paris'in yanı başında arabanın korkuluğunu sıkı sıkıya kavramış halde duruyordu. Sparta yoktu artık, Hermione yoktu, Menelaos yoktu ve önünde sadece karşısındaki dağ geçidinin ötesinde kendisini bekleyen belirsiz bir gelecek vardı. Tekerlekler hız nedeniyle pürüzlü yolun üstünde sarsılıyor, ayın ışığı atların sırtında ergimiş gümüş ırmağı gibi ışıldıyordu. Yüzüne boşanmış bir sel gibi çarpan havanın içinde yutkunan Helena'nın yüreğine bir canlılık doldu. Artık suçunun bağışlanması ve cezasının ertelenmesi gibi olasılıkların çok ötesine geçtiğini bildiğinden, kaçak bedeninin her hücresi, yaşamı her şeyiyle hissetmeye başlamıştı.

Dağlarda bir ölüm daha geldi. Geçidin daraldığı yerdeki kulede nöbet tutan bir gözcü tam aşağıya seslenip yaklaşanların kim olduğunu soracaktı ki, Paris'in yayından çıkan bir ok onu gırtlağından yakaladı. Adam gözetleme yerinden aşağıya bağıramadan düştü.

Aeneas aksi ve Paris'in duyabileceği bir sesle, "Bu ilk ölümdü" diye söylendi. "Daha kaç kişi bunun bedelini ödemek için ölecek acaba?"

Ama o küçük ve gevşek garnizonda başka kimse ayaklanmadı, savaş arabaları Sparta'dan kaçtıktan, Eurotas ırmağını geçtikten dört saat kadar sonra dağ geçidini de aşıp engellemeyle karşılaşmadan limana yöneldi.

Gemiler çoktan yüzdürülmüştü ve birçok tavernadan, kışla dışı konaklama yerinden, kentin batakhanelerinden toparlanmış olan mürettebat homurdanıyordu. Tüm çabalara karşın bulunamayan iki adam gemilerin demir alması ve pruvalarını açık denize

yöneltmesi sonrasında karşılaşacakları yazgıyla baş başa bırakılmıştı. Mürettebat kürekçi sıralarında zorlanır, soğuk ve keskin bir yağmur üstlerine yağmaya başlarken Paris, grilikler içindeki karanın uzaklaşmasını seyrediyordu.

Güvenlik nedeniyle iki geminin birbirine yakın seyretmesi kararlaştırılmıştı, ama fırtına sertleştikçe ve görüş azaldıkça bunun pek de kolay olmayacağı anlaşıldı. Dünya etraflarında hareket halindeydi; yelken direği titriyor, mızrapla vurulmuş lir teli gibi sesler çıkartıyor, güverteler burnu döven yeşil, mürekkep rengi dalgaların bıraktığı köpüğe boğuluyor, gökyüzü gitgide kararan bulutlarla karışıyordu.

Helena mide bulantısına yenik düştüğünde *Aphrodite* kaba dalgalar arasında bir saatten beri didiniyordu. Alt güvertede rengi kireç gibi beyaz, sintinenin tuzlu kokusunu soluyarak, tekrar ve tekrar acıyla kasılarak yatıp kaldı. Heyecan ve tedirginlik nedeniyle saatlerden beri hiçbir şey yememişti, ve şimdi boş midesiyle öğürdükçe ağzından sadece kötü kokulu yeşil bir safra geliyordu. Aethra onun kirlenen dudaklarını silerken Phylo deniz tanrılarına yanlarında olmaları için yakarıyor, Paris ölmekte olan bir köpek gibi soluyan Helena'yı kollarının arasında tutuyordu.

Saatler fırtına hızını azaltmadan geçti ve Helena'nın durumunda bir düzelme belirtisi olmadı. Onu karadan, sadece denizde ölüp gitmesini izlemek için çalmış olmaktan korkan Paris takipçilere yakalanma tehlikesini ve sevgilisini fırtınanın karmaşasından uzaklaşma seçeneğini karşılıklı tartmak zorunda kaldı. Ve Helena'nın fısıldayacak gücü bile yitirdiğini görünce baş yelkencisi Skopas'a ilk bulacağı kıyıya yanaşma emri verdi.

Karşılarına, geminin omurgasını küçük koylarından birisine sokmalarına olanak sağlayacak kadar derin sulardan sarp kayalıklar halinde yükselen küçük bir ada çıktı. Çevrelerinde ancak Poseidon'un neden olabileceği bir sarsıntıyla ortalığa saçılacak kayalar vardı sadece. Ama o kayaların üstünden döküldüğü bir de çıplak tepe vardı ve onlara rüzgâr almayan bir korunak sunuyordu.

Paris koya açılan bir mağaranın ağzına tente gerilmesi için emir verdi. Akıntıyla sürüklenip gelen dallar ve odunlardan bir

ateş yakıldı, harlatılıp büyütüldü. Ardından Paris yukarılardaki bir havuzcuğun başındaki kayanın altında kendi elleriyle pelerinlerden ve yelken bezlerinden oluşan bir yatak yaptı, âşık olduğu kadını, bin yıldır hareket etmediğine yemin ettiği o yerin huzuruna kendi kolları arasında taşıdı. Yanına uzanıp içi sevgi ve heyecan dolu bir halde onun uyumasını izlemeye daldı.

Uyandığında Helena mağaranın derinliklerindeki bir pınarın taze sularıyla yıkanmaya başlamıştı bile. Paris ilk anda şafağın söktüğünü sandı, ama tentenin ötesinden zayıf bir ışık geliyordu ve gökyüzü batı güneşinin sarımtırak ışığına boyanmıştı.

Hâlâ kaçışlarının ilk gününü yaşadıklarını anladı. Bütün gece yol aldıktan ve denizin çalkantısıyla hırpalandıktan sonra tüm öğleüstü saatlerini uyuyarak geçirmiş olmalıydılar. Denizin hâlâ kabartılı olmasına karşın fırtına geçmişti ve zarif kollarını bir pelerinle kurulayarak ona doğru yürüyen kadın denizden yeni derlenmiş bir su perisi gibi ışıldıyordu. Paris birden açlıktan ölmek üzere olduğu sanısına kapıldı. Helena'nın teninden yansıyan ve keskin çeşnileri çağrıştıran ışık açlığını sanki daha da artırıyordu. Ama sevdiği kadın, zayıf da olsa gülümsüyordu. Ruhu gerçi tekrar teninin içine dönmüştü. Doyurulması gereken daha acil başka açlıklar vardı.

Aphrodite'in yaşamlarına kattığı ölümcül bağış üstüne özgürce ve doyasıya yoğunlaşabilecekleri ilk yer olan o adsız adaya 'kayalık yer' anlamına gelen Kreane dediler.

Denizler tekrar yatışana dek diğerlerinin görüşünden uzak durarak, balıklarla ve yakaladıkları kalamarlarla kendilerine şölen vererek, denizkestaneleri için dalışlar yapıp, onların içindeki turuncu eti bıçakla çıkarttıktan sonra denizin çeşnisiyle yutarak, günler boyunca zengin bir batıktan kurtulan kazazedeler gibi yaşadılar. Martılar üstlerinde ışıltılar içinde uçuyordu. Başlangıçta çiseleyen yağmur altında kasvetli bir görüntüsü olan kayalar şimdi güneşin ışığıyla sarımtırak kızıla boyanmıştı. Tepenin güneye bakan yamaçlarındaki teraslarda incir ağaçları ve kavunlar buldular; pınarların buz gibi sularından içtiler ve saçlarına limonlar sıktılar.

Güldüler, kahkahalar attılar; geceler ve gündüzler boyunca sevişti-ler, bunaltıcı öğleüstlerinde yan yana uyuyup sıcak düşleri paylaştılar.

Skopas bir sabah gelip mürettebatın huysuzlanmaya başladığından yakınınca Paris, boğazın ötesinde gri bir çizgi olarak görünen anakara kıyılarını ziyaret etmeleri için onlara izin verdi. Kendisine ve Helena'ya yetecek kadar yiyecek ve şarap ayırdıktan sonra geminin bir hafta içinde dönmesini emretti. Ve âşıklar bir kayanın üstünden geminin ince sisin içinde kaybolmasını yan yana izledi.

Helena, "Ya geri gelmezlerse?" dedi.

Paris güldü. "O zaman burada sonsuza dek yaşarız. İşte krallığımız. Tebaası, köleleri, tarihi, kendi başına kalmaktan başka dünyevi isteği olmayan ve tek yasası aşk olan 'Kranae Ada Krallığı.'"

"Ama şimdiden düşmanlarımız var."

"Unut onları. Çoktan uzaklara gittiğimizi düşünüyorlardır. Gel bu adanın tamamını tanrıçaya adanmış kutsal bir yer yapalım. Gereksindiğimiz tek koruma onunki."

Böylece, sıcak güneşin altında, çıplak yükseltinin tepesinde kendilerini bir kez daha Aphrodite'e verdiler. Ve fazlaca şarap nasıl aklı dağıtıp unutmayı getirirse, onlar da bir gün onlardan bu özgürlük düşünün hesabını soracak olan dünyayla ilgili anımsadıkları her şeyi duygusallığa boğulmuş bir halde benliklerinden silip attılar.

Savaş İçin Kusursuz Bir Neden

Haber kendisine ulaştığında Menelaos, Girit Denizi'nin öte kıyısında, Sparta'dan iki yüz mil uzakta, Balta Evi'nin dışındaki boğa arenasının baygınlık verici sıcağında, büyükbabasının cenazesi ertesinde düzenlenen oyunlarda ödüller dağıtıyordu.

Limandan ter içinde gelen koşucuyu bunaltan tek şey sıcak değildi. Teşrifatçının Girit Kralı'nın kulağına bir şeyler fısıldamasını heyecan içinde bekledi. Bu duraklama nedeniyle kaşları çatılan Deukalion başını salladı ve avucunun içine az önce opal bir yüzük atmış olduğu kıvrak boğa dansçısını kutlayan Menelaos'a döndü. "Sparta'dan bir gemi gelmiş" dedi. "Anlaşıldığı kadarıyla birilerinin sana verecek haberleri var. Bu adam seninle baş başa konuşmak istiyor."

Deukalion otuz yıldan fazla zamandan beri Knossos'un kralıydı. Labirent deprem ve Theseus ile yapılan savaşın ardından harabeye döndükten sonra eski Minos sarayını yeniden inşa ettiren oydu. Ama Girit'in gücü o kötü zamanlardan bin yıl önce olduğunun ancak gölgesi kadardı ve Deukalion, tebaasından birisinin ölümünün Atreus'un oğullarını adasına getirmiş olmasından ötürü pek huzurlu sayılmazdı. İstekleri arasında bir zamanlar oğlu İdomeneos'u Spartalı Helena ile evlendirmek ve bu yolla Girit'i Mikenlerin yükselişine karşı güçlendirmek vardı. Ama o umut boşa çıktığından, şimdi Menelaos yanında ışıldarken ve o galiz kabadayı Agamemnon çevresini saray kadınlarıyla sarmalar, Girit'in

hükümdarlığının altına gireceği günü düşlerken öylece oturmak zorunda kalıyordu.

Deukalion yerinden kalkarken özür dileyen Menelaos'un yüzünden bir tedirginlik geçtiğini fark etti. Onun, habercinin fısıldadıklarını dinlemek için başını sabırsızlıkla bir yana eğdiğini göz ucuyla gördü ve yüzündeki renklerin değişmesini şaşkınlıkla izledi.

Çatılmış kaşlar yerini kanı çekilmiş bembeyaz bir yüze, ardından kan yanaklarına gerisin geri hücum edince kıpkırmızı bir renge bıraktı. Menelaos farkında olmadan inlemiş, bir elini, Deukalion'un onun haberciye vuracağını düşünmesine neden olacak şekilde kaldırmıştı. Ama yumruk adamın terden parlayan omzunda durdu, parmaklar açıldı ve Menelaos eğilerek ağırlığını destek almak için karşısındaki Spartalıya verdi. Kendine gelmek için bir an öyle kaldı, ardından başını salladı ve dağılan kızıl saçlarını arkaya toparlayarak huzursuz bakışlarını etrafındakilerin üstünde dolaştırdı. Neşeden yoksun tek bir kahkaha attıktan sonra, geriye bir adım atıp ellerini kendisinin bir suçu olmadığını göstermeye çalışır şekilde iki yana açmış olan haberciye tıslar gibi bir sesle bir şeyler söyledi. Adamı tutup uzak bir köşeye sürükledi. Orada adam bir yumruğunu eğilerek alnına bastırana ve dönüp aceleyle uzaklaşana kadar hızlı bir soru-yanıt alışverişi yaşandı.

Aklını toparlamaya çalışan, etrafa görmeyen gözlerle bakan Menelaos sonunda nerede olduğunu anlamış gibiydi. Yavaşça Deukalion'a doğru yürüdü. Etraflarındaki kalabalık arenaya yeni çıkan boğa güreşçileri ekibini alkışlamaya başladığından, gürültünün dinmesi ve sesinin duyulabilir hale gelmesi için biraz beklemek zorunda kaldı.

"Bağışla beni" dedi. "Ayrılmak için iznini istemek zorundayım."

Deukalion ona yüzüne yerleştirdiği endişeli bir ifadeyle baktı. "Kötü haberler almadın umarım."

"Benim acil ilgimi gerektiren bir mesele" diyen Menelaos sesinin ne kadar boğuk çıktığını duyabiliyordu. Arkasını dönerken tekrar, "Bağışla beni" dedi. Heyecanlı kalabalığın arasından, şaş-

kın eşlikçilerine kendisini yalnız bırakmalarını öfkeyle söyleyerek geçti ve spor alanından çıktı. Yer ayağının altında sabit değil gibiydi. Sanki denizin çalkantısı üstünde yürüyordu. Menelaos, Sparta Kralı, tozlu bir sokak köşesinde yapayalnız bir halde, birilerinin titrek bir yazıyla *'Clio orospunun tekidir"* yazdığı taverna duvarına yaslandı. Kusmamak için çaba gösteriyordu.

İki saat sonra Atreus'un oğulları, Knossos'da iken kalmaları için onlara ayrılmış köşkte bir araya geldi. Koyu maviye boyanmış duvarlara, kadehlerindeki içkinin bir bölümünü ilahlar şerefine yere serpen çıplak göğüslü, kat kat etekler giymiş ve yukarıya kaldırdıkları kollarına yılanlar dolanmış kadınları betimleyen panolar resmedilmişti. Duvarların birinde kentin büyük bölümünü harabeye çeviren deprem sırasında resme zemin oluşturan iris tarlalarına gökten bir yıldırım düştüğü hissi veren bir çatlak oluşmuştu. Onarım için götürü çalışan bir usta tutulmuş olmalıydı, ama yeniden sıvanan yer daha ucuz bir boyayla kapatılmaya çalışılmıştı. Dairede hâlâ Agamemnon ile Menelaos'un Knossos'a ilk geldiğinde çok daha keskin olan usanç verici bir koku vardı. Dışarıda hava bir türlü patlamayan bir fırtınaya gebeydi ve ışık pencere kenarındaki sarı çiçeklere donuk bir renk veriyordu.

Geniş göğsündeki kıllar çıplaklığını örtmek için üstüne geçirdiği bol tuniğin altından seçilebilen Agamemnon, tekrar konuşmaya başlamadan önce servis yapan kölenin şarabı bırakıp odadan çıkmasını bekledi. Konuştuğu zaman sesi alçak ve gırtlaktan gelen bir kükreme gibiydi.

"Haberci söylediği şeyden emin mi?"

"Doğrudan Eteoneos tarafından söylenenleri iletti. Sözleri kesindi. Herhangi bir şüphe olamaz."

Agamemnon başını salladı. Bakışlarını, kardeşinin gözlerinin kenarında beliren çizgileri görmemeyi yeğleyerek, düşüncelerinin hızını belli etmeyen bir uyuşuklukla bu sevimsiz odanın içinde dolaştırdı.

"Belki de Eteoneos yanılmıştır" dedi. "Truvalı onu rızası olmadan kaçırmıştır. Hesione'ye karşı bir rehine tutmak istemiş olmalı-

lar. Priamos'un bunu daha önce denememesine şaşıyorum. Benim ilk yapacağım bu olurdu."

Menelaos, "Bunu düşünmedim mi sanıyorsun?" diye parladı. "Öyle bir şeyin gerçekleşmiş olabileceğine inandığımda ilk aklıma gelen bu oldu. Ama Helena'nın odasında boğuşma belirtisi ya da dağınıklık yok. En sevdiği giysileri ve takıları gitmiş. Ve Aethra ile özellikle sevdiği oda hizmetçilerinden birisi de öyle. Ayrıca onu götürenler eline geçirdiğini almak isteyen sıradan eşkıyalar olsaydı, lanet olası hazinemin tamamını çalmaya çalışırlardı! Eteoneos'a göre Helena, sadece kendisine ait olduğunu düşündüğü şeyleri almış."

"Bu miktar ne kadar eder?"

Menelaos dönüp kardeşine duyduklarına inanamıyormuş gibi aksi bir suratla baktı. "Yaşamımın tüm ışığı söndürülmüşken parayı umursayacağımı mı düşünüyorsun?" Yerinden kalkıp pencereye yaklaştı ve komşu malikânenin bahçesine baktı. Kekliklerle dolu bir sandık geçen bir arabanın arkasından düşüp kırılmış, birkaç kadın ucu kırpılmış kanatları nedeniyle avluda korkuyla koşuşturan kuşların peşine kıkırdayarak düşmüştü.

Agamemnon, "Öyleyse farz edelim ki eşin gerçekten de senin Truvalı dostlarından birisiyle kaçacak kadar iffet yoksunu ve şehvet düşkünü" dedi. "Bu konuda ne yapmayı öneriyorsun?"

Menelaos bir elini uzun saçlarının arasından geçirdi, onları başının arkasında sıkı sıkıya tuttu. "Emirleri Sparta'ya gönderdim bile. Onları bulmak için Ege'yi tarayan gemilerin sayısını iki katına çıkartacağım." Boynundan ve ellerinden ter sızıyordu; gözlerini yumdu. "Ama daha başlangıçtan bir gece öndeler ve bu üç gün önceydi. Biz onları bulamadan çok önce Truva'ya varabilirler." Sesi tekrar titremeye başladı. "Umutsuz bir çaba bu!"

Agamemnon huzursuz bir homurtu koyuverdi. "Atreus'un oğullarından biri misin, yoksa aşk acısı çeken bir köylü mü? Kendini topla be adam; yoksa tüm Girit'e alay konusu olup çıkacaksın." İçini alaycı bir tavırla çekti. "O dolandırıcı Asyalılarla kardeşlik kurmanın hayır getirmeyeceğini sana söylememiş miydim? Onlar ancak timsah dolu bir havuz kadar güvenilirdir."

Menelaos bu yargının haklılığı karşısında hem tükenmiş, hem de utanmıştı. O yanıt vermeyince Agamemnon dikkatle düşünülmüş, önceki kadar horgörü içeren başka bir soruya başvurdu. "O Spartalı kaltağın sana bugün arenada gördüklerinden bile büyük bir çift boynuz taktıktan sonra evine dönmesini gerçekten istiyor musun?"

Bu kadarı çok fazlaydı. Menelaos öfkeden kızarmış bir yüzle kardeşine döndü. "Böyle bir aşağılama daha yap" dedi, "hemen mideni yarıp çıkartayım da gırtlağına tıkayım!"

"Çok daha iyi, çok daha iyi." Agamemnon gülümsedi. "Boynuz edindiysen onları kullanmasını da öğrenmelisin. Tek gereksindiğin şey öfke. İyi, temiz, dürüst, tehlikeli öfke! Gerekirse o yakışıklı piçi Truva'ya kadar izlemene yetecek bir öfke. İşkembesini boynuna dolayıp hayalarını da köpeklere atmaya yetecek bir öfke! Kimse Atreus evine işeyip bununla böbürlenecek kadar çok yaşayamaz."

Menelaos, "Ben kendi öcümü alabilirim" diye tısladı.

"Öyleyse durum tamamen umutsuz değil." Agamemnon gülümseyerek başını salladı. "Telamon da bize yardım eder. Ve Argos prenslerinin yarısını Poseidon'un karşısında tüyler ürpertici bir yemin etmek zorunda bırakan düzenbaz dostumuz Odysseus'u da unutmayalım."

Ellerini yumruk yapıp gevşeterek karşısında dikilen Menelaos'a kalın kaşlarını kaldırarak baktı. Ardından şarabından bir yudum alıp rahatça arkasına yaslanırken kıkırdadı. "Truvalılar bir ganimet ele geçirdiklerini düşünüyor olabilir, küçük kardeş. Ama aslında elde ettikleri bir savaş!"

İkinci Bölüm

Ares Kitabı

Toparlanma

Helena ile ilgili haber Argos'da bir veba salgınından daha çabuk yayıldı.

Kalelerinde ateşin karşısında oturan erkekler, Poseidon'un atının kanlı parçaları başında ettiği korkunç andı anımsadılar ve Agamemnon'un elçileri yeminlerini onurlandırmaları için diretmek üzere geldiği zaman, ki gelecekleri kesindi, ne yapacaklarını düşünüp tartmaya koyuldular. Menelaos'a doğrudan bağlı olan soylular bir an için bile kuşkuya kapılmadı. Helena'nın kaybı onlar için iltihaplı bir yara gibiydi. O, halkının kutsal kraliçesi, ayinlerinin rahibesi, Sparta'nın yaşayan yüreğiydi. Onların çirkin yüzünü sık sık gösteren bir dünyadaki güzellik putuydu ve öylesine bir yüceliğin kendi isteğiyle onları bırakmış olmasına inanmak zordu. İşin içine büyücülük ya da tanrıların bir tür kötülüğü karışmış olmalıydı. Helena ya zorla kaçırılmış, ya da büyülenmişti. Menelaos cömert ve müşfik bir kral olduğunu kanıtlamıştı ve şimdi güç gününde onların sadakatine güveniyordu. Kraliçelerini geri getirmek için savaş gerekiyorsa savaşılacaktı. Bir insanın yaşamını ortaya koyması için Kraliçe Helena'nın kurtarılmasından daha asil bir neden olabilir miydi?

Lakedaimonia tepelerinin ötesindekiler çağrının gelmesini o kadar heyecanla beklemiyordu. Truva hallerine güvenilmez bir denizin ötesinde, sağduyunun epey doğusuna düşecek kadar uzak bir yerdeydi. Ve kendilerinin Atreus'un küçük oğlunun sadakatsiz eşini dert edinmeden de yeterince sorunları vardı. Evet, bir zaman önce Poseidon sunağının önünde elbette bir yemin etmişler-

di, ama bu Menelaos'u hasede karşı korumak içindi; onun yatağının zevklerini daha fazla paylaşmak istemeyen bir şehvet düşkününün peşine düşmek için değil!

Bir erkek eşine hâkim olamıyorsa bundan onlara neydi? Truvalıları evine davet etmek başlı başına salaklık, Helena gibi bir güzeli onlarla yalnız bırakmaksa düpedüz delilikti. Öyle bir aptallık karşısında tanrıların kendisi bile çaresiz kalmıştı.

Bu tür serzenişler Yüce Kral'ın varlığında mırıldanılmıyordu ama onun casuslarının kulağına geldi; ve Agamemnon, sadece kardeşinin çıkarlarının doğrudan etkilendiği bir meseleyi öne sürerek Truva gücünün üstesinden gelmeye yetecek büyüklükte bir kuvvet toparlamanın tahmin ettiğinden güç olabileceğini düşünmeye başladı.

Kimi zorluklar Atreus'un oğulları daha Girit'ten ayrılmadan kendisini ortaya vurmuştu. Durumu öğrenen Deukalion, Menelaos'a olan taşkın sevgisini, tavrı bir ara olaydan şeytanca bir zevk duymaya tehlikeli şekilde yaklaşacak ölçüde dile getirmişti. Ama Labirent'in Efendisi, Agamemnon Truva'ya karşı girişilecek bir savaşta onun desteğini istediğini ima edince daha az istekli davrandı. Evet, Truva'nın Akha'ya yönelttiği aşağılamayı tüm ağırlığıyla o da yüreğinde duyuyordu, ama zor zamanlardaydılar. Balta Evi'nin zaten az olan parasını, çok fazla şey yitirme tehlikesi olan uzak bir sefere yatırmadan önce dikkatle düşünmek zorundaydı. Theseus ülkesini Atina'ya bağımlı bir tımar haline indirgediğinden bu yana, Girit baronları arasında savaşa iştah duyanların sayısı pek azalmıştı. Savaşın nelere mal olduğunu artık biliyorlardı. Hiç değilse bir danışma konseyine başvurması gerekiyordu ve her ne kadar kendisi taleplerine uymak için istekliyse de, Atreides kardeşler Minoa tahtının gücünün bir zamanlardaki gibi olmadığını anlamalıydı. Ne yazık ki o an için herhangi bir söz veremiyordu.

Agamemnon toplantıdan üstünden dumanlar tüterek çıktı. "O yaşlı alçak, kokuşmuş bir ülkenin fare-kralı!" diye kükredi. "Girit'in Theseus'un kucağına o kadar kolay düşmesine şaşmamak gerek! Ama ben buradayken gözlerimi açık tuttum. Yoldan çıkmış bir baba ve ayartılmış bir ananın oğlu olabilir, ama dışa vurduğu

kadar ihtiyaç sahibi birisi değil. Theseus artık olmadığına ve Atina'da hesap vereceği sadece Menesteos kaldığına göre Girit tekrar yükselişe geçti. Deukalion'un gemileri var ve onlara gereksindiğimizi biliyor. Ama bunun yanı sıra, Argos ile Truva'nın birbirini uzun bir savaşta yıpratması halinde Girit'in bir kez daha denizlere hâkim olma fırsatı yakalayabileceğini düşünüyor." Agamemnon gözlerini kardeşine dikti. "Ona bu işin dışında kalarak kaybedebileceği daha fazla şey olduğunu göstermemiz gerek."

Menelaos başını sallayarak onayladı. "Biz konuşurken İdomeneos'u izledin mi? Babasından nefret ettiğinden eminim. Onunla ayrı konuşmamız gerek."

"İkisini birbirine karşı kurabilir miyiz?"

"Denemekten zarar gelmez. İdomeneos ile ben dostuz. Bana yardım için ant edenlerin ilki oydu. Babası fazla uzun süre yaşadı ve o da beslediği hırsla epeyden beri huzursuz. Bence bir savaş hoşuna gidebilir."

Agamemnon gülümsedi. "Görüyorum ki öğrenmeye başladın, kardeş. Nefret ulu bir öğretmen."

Argos'a dönüşünün hemen ardından Agamemnon, birincil yandaşlarını Miken ülkesindeki Aslan Evi'nin büyük salonundaki bir savaş konseyinde topladı. Sparta'daki yatak odasını dayanılmayacak kadar boş bulan, hâlâ üzüntü ve kasvet içinde olan Menelaos da oradaydı. İlk gelenler arasında, altmışlarına varmış olmasına karşın dinçliğini ve hitabet yeteneğini eskisi kadar koruyan Pylos Kralı Nestor da vardı. Yaşadıkları felaket anında, Atreides kardeşlerin, kendisine, verebileceği danışmanlık ve askeri destek konusunda güvenebileceklerini hemen ifade etti. Kaynaklarını Yüce Kral'ın kullanımına sunmakta babası Nauplius tarafından yetkili kılınan Euboea Prensi Palamedes ile; her zaman Helena'ya duyduğu sevgiyle aklı çelinmiş olan, bu nedenle onun kaçırılmasını kişisel mesele haline getiren Akhalı kahraman Diomedes de onunla birlikteydi. Menelaos gibi Diomedes de kendisini Athena'ya adamışlardandı ve iki adam bir süre birlikte gözyaşı döktükten sonra Diomedes, tanrıçanın bir düşte kendisine görünüp, Sparta Kralı-

na Truva'ya karşı girişilecek bir savaş için vereceği seksen gemiye özel korumasını vaat ettiğini söyledi.

Yüce Kral'a biat edenlerin diğerleri de birer birer Aslan Kapısı'ndan geçerek gelmeye başlamıştı. Kimi risk almaktaki isteğini açık açık ortaya vururken, kimileri de rüzgârın ne yandan estiğini gözleyerek düşüncelerini kendisine saklamayı yeğliyordu. Ama beklenmedik iki aksiliğe ilişkin haberler gelene dek her şey genelde iyi gidiyor gibiydi.

Agamemnon, Telamon'un savaşa dönük ruh halinin Truva'ya saldırma konusunda çekinceleri olan prenslerin hepsini ateşleyeceğine güveniyordu. Yaşlı savaş köpeği o kenti iyi tanıyordu. Onu bir kez yağmalamış ve toparladıklarıyla zengin olmuştu. Ama Telamon'un anakaraya geçmeden bir gece önce verilen, çizgisinden biraz şaşmış bir şölenden sonra yere yığılıverdiği haberi, ağır bir darbe oldu. Yaşlı adam soluğu epey ağırlaşmış olmasına ve konuşma yetisini kaybetmesine karşın hâlâ sağdı. Oğlu Aias ile üvey oğlu Teukros yatağının başında tamamen iyileşmesi için Şifacı Apollon'a dua ediyordu.

Kendi yerlerine gönderdikleri haberci adanın sefere altı gemiyle katılacağı vaadini verdi. Ama Agamemnon kendisini deneyimi ve güçlü karakteri o anda bir avuç gemiden çok daha fazla değer ifade eden bir adamdan yoksun bırakan kör talihe lanetler yağdırdı.

İthaka'dan gelen haberler daha da sıkıcı, öylesine keyifsizdi ki, iki kardeş bunları konseye açıklamadan önce Nestor ile birlikte özel bir görüşmeye çekildi. İleti bir haberciyle değil, bir güvercinin ayağına bağlanmış küçük bir bronz kutu içinde gelmişti. İthaka kıyılarında patlayan fırtınayı özür olarak gösteriyor, Odysseus ile Penelope'nin Kuzen Helena'nın ilticasını haber almaktan ötürü nasıl bir üzüntüye kapıldığını anlatarak devam ediyordu. Menelaos'un haklı öfkesi nedeniyle Truva'dan benzersiz bir öç alma isteğini anlıyorlardı, ama bu tek bir adamın ihanetini tüm bir kentin ödemesi demek değil miydi? Her misilleme ona neden olanla oranlı olmalı değil miydi? Yüce Kral'a olan sadakatleri asla sorgulanamazdı, ama kaygılı görüşleri, güçlerini uzun ve çetin olabile-

cek bir savaşa sürmeden önce Kral Priamos'un elçilere vereceği yanıtı beklemenin akıllıca olacağından yanaydı. Evet, Helena düşüncesizce ve cüretkâr hareket etmişti, ama bu –kendilerinin en derin sevgisinden asla kuşku duymaması gereken– eşinin de aynı şekilde davranmasını gerektirmezdi.

Agamemnon kâğıdı avucunun içinde buruşturdu. "Bu serseri her zamanki gibi kendi çıkarını kolluyor. Sparta'ya geldiği zaman istediği şeyi elde etti. Şimdi geri kalanımız kahrolurken sırtüstü yatıp iyi dileklerini gönderebileceğini düşünüyor."

Yarasının verdiği aşağılamanın acısını hâlâ çeken Menelaos İthaka'dan gelen ve hiç hoş karşılanmayan sıkıcı öğütleri alınganlıkla dinlemişti. "Ona ihtiyacımız var mı?" dedi kaşlarını çatarak. "İthaka çok batıda ve neredeyse keçilerin bile üstünde otlayamayacağı bir yer. Kuzenimiz gelmek istemiyorsa onu evinde çürümeye terk edelim."

"Mesele sadece İthaka değil." Agamemnon kalkıp odanın içinde dolaşmaya başladı. "Tüm İon adaları onun gözünün içine bakıyor. Sama,[21] Dulikhium ve Zakynthos[22] kralları onun gelmeyeceğini duyarsa neden yerinden kımıldasın ki? Bu bize bin adama mal olabilir. Ve Odysseus hayaları beyninden büyük, sıradan bir çıplak kıçlı keçi çobanı değildir. Düşünür o. Stratejisttir. Yaşlı Nestor sayılmazsa elimizdeki en iyi stratejisttir. Ona elbette ki ihtiyacımız var!"

Nestor ise Agamemnon'un küçük kızı İphigeneia'yı dizlerinde hoplatarak abartılı laflar faslının bitmesini bekliyordu. Çocuğun ağzının içine dalan elini çıkartıp gümüş renkli başını bir yana eğdi ve sakin bir sesle, "Odysseus tam olarak gelmeyeceğini söylemiyor" dedi. "Elçilerinizin getireceği raporları beklememizi öneriyor."

"Biz onların ne söyleyeceğini yeterince iyi biliyoruz! Priamos kendisini güçlü hissediyorsa, kardeşi konusunda bizden hiçbir iyi niyet görmediğine dair küstahça ayak direyecek. Eğer tersiyse, ya-

---

21) İthaka'nın yanında, Yunanistan anakarasının batısında bulunan, şimdi Kephallenia olarak anılan ada. Ephesos-Didyma bölgesinin bitişiğindeki Samos adasıyla karıştırılmamalıdır. (ç.n.)

22) Yunanistan'ın batısında bir ada. (ç.n.)

tıştırmaya yönelik bir dizi diplomatik zırvalık bekle ondan. İkisi de tam da duymak istediğim şeyler. Truva meselesini ele almak için şu andan daha uygun bir zaman asla gelmeyecek."

Nestor göğsüne yaslanıp babasıyla amcasının odanın içinde dolaşmasını parmağını emerek ve irileşmiş gözlerle izleyen küçük kızın saçlarını okşayarak, "Odysseus senin bu şekilde düşündüğünü biliyor mu?" diye sordu.

"Elbette biliyor. O aptal değildir. Akınlar yaptığımız zamanlarda düşüncelerimizi birbirimizle paylaşırdık. Bu konuda ne düşündüğümü uzun zamandan beri bilir. Ama elbette ki, bu o evlenmeden, yerleşik yaşam kurmadan ve tembelleşmeden önceydi. Eşkıya ve korsan olarak tercih ederim onu! Doğruyu söylemek gerekirse, Argos prenslerinin çoğu aynı düşünceyi paylaşır. Hiçbirisi düğün öncesinde onun kendilerini etmek zorunda bıraktığı yeminden hoşlanmadı, ama hepsi onun şeytanca kurnazlığına hayranlık duydu." Agamemnon yerine oturup parmaklarıyla masanın üstünde tempo tutmaya koyuldu. "Adam bir dehaya sahip! Kuru bir kayanın üstünde keçi çobanlığı yaparak harcanıyor. Bir şekilde onu kendi eliyle yaptığı koca yatağından çekip çıkartmamız gerek."

Menelaos, "Öyleyse gidip onunla konuşayım" dedi. "Ne de olsa Helena ile evlenmem için gereken ortamı oluşturan o değil mi?"

Agamemnon somurtarak, "Ama evliliğin kötü gitmesi onun hatası değil" diye söylendi. Helena'nın kaçışı her ne kadar ona gereksindiği savaş bahanesini sağlamışsa da, olayın Atreus Evi'ne taşıdığı aşağılamanın sıkıntısını hâlâ hissediyordu. "Odysseus da benim gibi Truvalı bir aygırın dörtnala evine dalacağını düşünemezdi."

O noktada Nestor başını yükselmeye başlayan sesler nedeniyle ağlamaklı olan çocuğun yüzünden kaldırdı. Parmağını emreder bir tavırla ve kardeşlerin ikisini de suskunluğa gömecek bir şekilde kaldırıp, "Atreus'un oğulları bu konudaki düşüncemi duymayı önemsiyor mu?" dedi. "Yoksa ben ve İphigeneia sizi nafile ağız dalaşınızla baş başa bırakalım mı?"

Agamemnon, "Konuş" dedi. "Sana burada bunun için ihtiyacım var."

"İyi öyleyse. Şunları düşünün. Odysseus'un bir korkak olmadığını biliyoruz. Onu evde tutan başka şey olmalı. Adadan en son Penelope'nin yine hamile olduğu haberini almıştım. Elimizdeki mektup bununla ilgili bir şey söylemiyor, ama eşi doğum yapmak üzereyse Odysseus bu bilgiyi bir düşüğe daha neden olacak nazardan sakınmak için gizli tutuyordur."

Agamemnon çocukları arasında en şımartılmış olan ve Nestor konuşurken onun kucağından kayıp yaşlı adamı dışarıda oynamak için çekiştirmeye başlayan İphigeneia'ya baktı. "Şimdi olmaz. Sabırlı ol, yoksa seni buradan gönderirim." Bakışlarını tekrar Nestor'a yöneltti. "Sen haklıysan ve Penelope sağlıklı bir çocuk doğurursa, Odysseus'u o adadan çekip almamız hiç kolay olmaz. Ne öneriyorsun?"

"İlk aklıma gelen" dedi Nestor, "Diğer prenslere bu konuyla ilgili bir şey söylememek. Onlara İthaka'da havaların kötü olduğunu, Odysseus'un böyle bir zamanda Miken ülkesine uzun bir yolculuk yapmak için neden göremediğini, ama gönderilecek talimatları beklediğini söyle." Nestor gülümsedi ve omzunu hafifçe silkti. "Bu da gerçeğin kendisinden çok uzak sayılmaz." Küçük kızın bileklerini tutup ellerini çırparken güldü. "Konsey dağılıp herkes birliklerini toparlamaya gidince, Menelaos da İthaka'ya doğru yola çıkar. Ama yalnız olmamalı. Yanında kurnaz birisini götürmeli. Akıl ve yaratıcılık konusunda İthakalıyla yarışabilecek birisini. Benim aklımdan Palamedes geçiyor. Henüz çok genç, ama akıllı ve kendini bu amaca adamış. Tam ihtiyaç duyduğumuz adam olabilir."

Öykü burada İthaka'ya yönelirken ben, yani Phemios, kişisel bir not düşmemden dolayı sanırım bağışlanırım; çünkü her ne kadar Menelaos küçük adamıza geldiğinde beş yaşında idiysem de, Odysseus'un oğlunun doğumunu kutlamak için verdiği şöleni iyi anımsıyorum. O gün babam, yani ozan Terpis, toplanmış insanların karşısında şarkı söyledi. Gururumla bir şakrakkuşu gibi şişin-

diğimi ve insan prens olamayacaksa, bundan sonraki en iyi yazgının ozan olmak, insanlar ve tanrılar için şarkı söylemek olduğunu düşündüğümü anımsıyorum. Güneşin çınar ağaçlarının arasından sızışını ve balın dilimin üstünde bıraktığı yoğun okşayışı anımsıyorum. Ve kendime diyorum ki, aklımda hâlâ saçına asma dalları dolamış, lirin titreşimleriyle soluk alan bir tanrı gibi yavaşça dans eden Odysseus'un o gün dünyanın en mutlu insanı olarak bir resmi var.

Menelaos ile Palamedes'in gelişiyle ilgili olarak doğruluktan sapmadan herhangi bir şey söylememse olanaksız. O yazgı belirleyen karşılaşmayla ilgili bildiklerimi çok sonraları, bir gün Telemakhos'a anlattığı zaman Penelope'nin ağzından duydum. Telemakhos ve ben o zaman neredeyse delikanlılık çağına gelmiştik, ve uzun zamandır dosttuk. Babasıyla ilgili hiçbir anısı olmaması Telemakhos için bir acıydı ve daha da büyük olan üzüntü, annesinin ona talip olan birçok erkeğin kuşatması altında olmasıydı. Bundan ötürü öfke duyarak bir kez daha babasının Truva'daki savaşın çılgınlığına dalmak için onları İthaka'da neden yalnız başına bırakıp gittiğini öğrenmekte diretti. Annesi yanıt verdiğinde onun yanında oturuyordum ve sanırım Menelaos ile Palamedes İthaka'ya geldiği zaman olanlara dair gerçek öyküyü dinledim. Bu öykü diğerlerinin anlattığı versiyondan biraz farklı, çünkü diğerleri, bir kehanetin neden olduğu çılgınca bir acıyı, düpedüz delilik olarak yorumlamıştı.

Uydurma öykü, Odysseus'un savaşa gitmek için nasıl isteksiz olduğunu, Menelaos'u aklını kaybettiğine nasıl inandırmaya çalıştığını anlatır. Köylü gibi giyinip, sabanına bir öküzle bir katır koştuktan sonra tarlasını sürmeye, tohum yerine tuz ekmeye başlamış. Ama Palamedes ile Menelaos annesinin kucağından Telemakhos'u kapıp saban demirinin önüne atınca, Odysseus hilesini ortaya çıkartacak şekilde davranmış.

Oysa gerçek daha fazla kurnazlık içerir ve daha acıdır.

O gün tüm ada sevinç ve mutluluktan öylesine sarhoştu ki, anakaradan gelen bir gemi kıyıya fark edilmeden yanaştı. Odysseus'u

sarayda aramak için koydan yukarılara doğru çıktıklarında Menelaos ile Palamedes, tepeden aşağılara kadar ulaşan şarkı ve kahkahaları duydu. Şişte kızaran et kokusunu da alınca, yaşlı Nestor'un yaptığı akıl yürütmede haklı olduğunu anladılar: İthaka prensi sonunda bir vâris edinmişti.

Öte yandan, şenlik onların düşündüğünden çok daha sade ve kırlara yaraşır türdendi. Odysseus'un babası ve İthaka Kralı Laertes, saraydan taşınıp getirilen ve bir asma çardağı altına yerleştirilen oymalı tahtında oturmuş sakalını sıvazlıyor, neşeli kalabalığa mutlulukla bakıyordu. Tombul eşi Antikleia da onun yanında, kucağında kundaklanmış halde uyuklayan bir haftalık bebeği sallıyor, bir yandan da oğlanı sevmek için etrafına toplanan kadınlarla çene çalıyordu. Ama Odysseus ile Penelope'yi dans eden çobanlarla eşlerinden ayırt etmek olanaksızdı. Menelaos evde dokunmuş bir tunik içindeki kısa boylu ve çarpık bacaklı adamı ancak müzik durup ellerini sıcak bir karşılamayla iki yana açınca tanıyabildi.

Başında asma dallarından yapılma bir taç olan Odysseus, "Sparta Kralı bizi onurlandırdı" diye bağırdı ve kalabalığın ilk şaşkınlık ünlemi heyecanlı bağrışmalardan oluşan bir şamataya dönüşürken gözleri zevk ve meydan okumayla parladı.

Üstündeki sade gömlekle de Sparta'da giydiği kraliyet roblarının içinde olduğu kadar asil duran Penelope gelip onun yanında durdu. Düşünceleri Menelaos'u karşısında bulmakla biraz karardıysa da, güneşte yanmış ve ışıldayan yüzünde buna dair bir belirti yoktu. Gülümsemesi de Helena'nınkine özgü ihtiraslı büyüden yoksundu. Bir kralın karşısındayken bile sergilediği kararlı ve vakur duruşu, elmacık kemikleri belirgin yüzünün asil çizgileri olmasa, bir sütçü kız sanılabilirdi.

"Evimize hoş geldiniz beyler" dedi. "Çok mutlu bir gün seçtiniz bunun için."

Leartes ile Antikleia'yı başıyla selamlayan ve onlardan aynı şekilde yanıt alan Menelaos, "Görüyorum" dedi. Ardından Penelope'yi sıcak bir şekilde kucaklamak için bir adım öne çıktı. "Senin

adına çok mutlu oldum, azizem. Tanrıların seni sevindirmesi umduğumuzdan fazla zaman gerektirdi."

"Ama beni zaten sevecen bir eş ve burada, İthaka'da güzel bir yaşamla onurlandırdılar. Şimdi mutluluğumuzu eksiksiz kılacak bir de oğlumuz var."

Menelaos onun gülümsemesinde bir tedirginlik izi sezdi, ama kutlamak için eşine döndü. Kendisinden kısa boylu olan adamın omuzlarını yakaladı, onu bir ayı gibi sıktı. "Sen şanslı bir adamsın, Odysseus." Ve çevresindeki belirgin mutlulukla kendi acı evliliği arasındaki dile getirilmeyen karşıtlık, bir sızı ve kendi kendine acıma dalgası halinde göğsünden boğazına doğru yükseldi. Sparta Kralı yüzü eski dostununkine yaslanırken gözyaşlarını geriye itelemek için gözlerini kırpıştırdı.

Odysseus kucaklaşmadan ilk çekilen oldu. "Bundan daha azını hak ettiğimi mi düşünüyordun?" diyerek güldü. "Gel, senin ve dostunun bebeğin başını ıslatman gerek."

"Öyleyse bugün onun isim günü olmalı. Onu nasıl çağıracağız?"

Odysseus, "Telemakhos" diye gururla yanıtladı.

Menelaos gülümsedi. "Yani *Belirleyici Savaş.* İyi bir isim ve iyi bir kehanet!"

Penelope'ye güven verici bir bakış gönderen Odysseus, Menelaos'un omzu üstünden şık giyimli, keskin, derinlere gömülü gözleri etrafındaki şenlikte kara içlerinde kurulmuş bir koyun panayırına bakar gibi dolaşan ve kendisine uzaktan tanıdık gelen adama baktı. Menelaos elini eşlikçisine doğru uzattı. "Euboealı Nauplios'un oğlu Palamedes'i anımsıyor musun? Düğünde Sparta'da bizimle birlikteydi."

Palamedes gülümseyerek uzatılan eli sıktı. "Anlaşılan hep yaşama dönük olaylarda karşılaşıyoruz, Kral Odysseus. Ben de kanlı bir at eti parçasına çıplak ayağını basarak buradaki dostuma ölümsüz bağlılık yemini etmek zorunda bıraktıklarından biriyim."

Odysseus gülümsedi. "İyi anımsıyorum. O senin zarlar ve taşlar oyununda epey para kaybettiğimi de unutmadım! Ve Euboea'da yeni bir uzunluk ve ağırlık ölçü sistemi bulduğunu duydum.

Gel, biraz şarap al ve bana onu anlat. Genç Sinon bıçağını alıp nereye gitti? Dostlarım et ister. Şu banklarda da yer açın."

Ama iki adam da aralarında gözle görülmez şekilde gidip gelen düşmanlığın ürperten esintisini kaçırmamış, sanki ikisi bir an için birbirinin gölgesinde, güneşi diğeri için karartacak şekilde durmuştu.

O gecenin geç saatlerinde Odysseus, Menelaos ve Palamedes'i bir yar'a yukarıdan bakan, dar kıstağın iki ucunda çırpınan denizin sesini duyabilecekleri bir taraçada ağırlıyordu. Birkaç şenlikçi hâlâ ağaçların altındaki banklarda şarkı söylüyordu. Bebekse saatler önce yıkanmış, emzirilmiş ve uykuya yatırılmıştı; ama Odysseus Penelope'nin kendisini, onu İthaka'ya ilk getirdiği gün zeytin ağacı kütüğünden elleriyle yaptığı yatağın içinde uyumadan beklediğini biliyordu. O gece herhalde fazla uyuyamayacaktı, ama o anda beklemeye hazırdı.

Onu arayıp bulan karşısındaki adamlardı. Öyleyse söze onlar başlayacaktı.

Gözlerini yummuş, parmak eklemlerini alnına sürterek düşüncelere dalmış olan Menelaos derinden iç geçirip ayaklarını uzattı. "Agamemnon'un çağrısına verdiğin yanıtın bizi düş kırıklığına sürüklediğini söylememe gerek var mı?"

Odysseus başını bir yana eğerken dudaklarını büzdü.

Palamedes, "Sana en az altmış gemi için güveniyorduk" dedi.

Odysseus gülümseyerek, "Adamızın ne kadar küçük olduğunu gördünüz" diye yanıt verdi. "Burada altmış gemi bulabilirseniz beşte dördünü hayır dualarımla birlikte alabilirsiniz."

"Sama, Dulikhium ve Zakynthos'daki gemilerin senin tek bir sözünü beklediği konusunda şüphemiz yok."

Odysseus kaşlarını alnının ortasına kadar kaldırdı. "Tüm Argos Agamemnon'un kumandası altında. İdomeneos'u babasına karşı kışkırttığına göre Girit filosunun da ona katılması neredeyse kesinleşti ve siz de Euboea ile Sparta gücüyle donanmışsınız. Öyleyse neden bizim sakin koyun ağıllarımızın huzurunu kaçırma zahmetine katlanma gereği duyuyorsunuz?"

Palamedes gülümsedi. "Oldukça iyi haber alıyorsun."

"Kulaklarımı açık tutmaya gayret ederim."

Menelaos hafifçe öksürerek boğazını temizledi. "Bize karşı dürüst ol Odysseus. Bizim gereksindiğimiz sensin."

Palamedes masanın üstündeki testiyi aldı. Kendisi gün boyu deniz geçitlerinin midesini zayıflattığı özrünü öne sürerek pek az içmişti, ama şimdi ev sahibinin kupasını bolca şarapla doldurıyordu. "Yürekliliğin ve kurnaz çözümlerinle Ege'nin uzak köşelerinde bile nam saldın. Odysseus nereye giderse diğerleri de onu izler."

"Öyleyse onların da beni örnek alarak evde kalmasına izin verin."

Menelaos, "Bunu yapamam" dedi. "Helena'nın benden öylesine çekip gitmesine izin veremem."

Odysseus dostunun yüzündeki elemi bir süre inceledi, "Biliyorum" dedi, "ve yüreğim senin için kan ağlıyor. Ama başıboş bir kısrağı yakalamak için bütün ormanı ateşe vermekten daha iyi yollar olmalı, değil mi? Bu yolundan çıkmış mesele görüşmelerle çözülemez mi? Telamon yatalak olduğuna göre Hesione'yi hâlâ koynunda istiyor olamaz. Rehineleri değişin. Helena'yı geri almanın yolu budur." Menelaos'un düğün günü Sparta'da ne kadar gururlu olduğunu anımsayınca duraladı, ardından ekledi. "Elbette ki onu hâlâ istiyorsan."

Menelaos kupasından bir yudum alıp bakışlarını başka yöne çevirdi. "Dile getirdiğin çözüm için artık çok geç."

"Neden?" diye diretti Odysseus. "Yüreğin sadece kanla şifa bulacak kadar kötü yaralandığı için mi? Yoksa kardeşinin aklı savaşa kurulu olduğundan mı?"

Menelaos yanıt vermeyince Palamedes, "Truvalılar Menelaos'a, Argos'a barış arayarak geldiklerini söyledi" dedi. "Bu savaşın sorumlusu onlar. İthaka Prensi'nin bu girişime katılacak midesi olmaması beni şaşırtıyor. Agamemnon bana onun ve senin sık sık Truva'yı alma konusunu konuştuğunuzu söyledi. Yoksa öyle olmadı mı?"

"Doğru, öyle oldu. Ama bir seferinde Theseus ile batıya yelken açıp, Afrika kıyılarını dolaşarak orada neler olduğunu görme konusunda da konuşmuştuk! Genç bir adamdım ve aylak düşlerle doluydum."

"Ama Truva'yı almanın aylaklıkla ilgisi yok" dedi Palamedes. "Bu daha önce de yapıldı."

"Öyle oldu ve Telamon bu konuda böbürlenmeye asla ara vermedi! Her zaman söylemeyi unuttuğu şeyse, Yerleri-sarsan'ın kenti o ve Herakles gelmeden önce zaten nasıl dümdüz ettiği, tarlalarını nasıl tuzladığıydı. Bu otuz yıl önce, Truvalıların tanrıları yatıştırmak için insan yaşamı sunmaya hazır hale gelecek kadar çaresiz olduğu zamanlarda oldu. O zamandan bu yana işler değişti. Priamos babasının kasabasının harabesi üstüne güçlü bir kent kurdu. Ve Dardanoslular, Mysialılar, Lidyalılar, Likyalılar onunla birlikte zenginleşti. Amazonları ve daha doğudaki Kızıl Irmağın ötesindeki Hatti İmparatorluğu'nu bile yardımına çağırabilir." Odysseus hızlı davranıp sözünün kesilmesini engelledi. "Bir konuda çok haklısın, dostum. Bir zamanlar Truva'yı almayı düşündüm, ama bu sadece düşüncemin ne kadar çılgınca olduğunu anlayana dek sürdü. Sözüme kulak ver ve işi zarlarınla görmeye bak, o alanda şansın çok daha fazla."

Palamedes sitem içeren bir yanıt vermeye hazırdı, ama Menelaos elini onu engelleyecek şekilde uzattı. "Bu senin tavrına yaraşmıyor, Odysseus" dedi. "Daha önce tehlikenin ve olası zorlukların yüreğine darbe vurduğunu hiç görmemiştim."

"Yüreğim yeterince sağlam. Beynim de öyle. Ayrıca bir eşim, şimdi de bir oğlum var."

Palamedes, "Menelaos'un da bir eşi vardı" dedi. "Birçok adamın da öyle. O adamların hepsi senin gibi düşünse, Truvalı dostlarımız kendilerini onların eşlerine istedikleri gibi tecavüz etmekte serbest hissederdi. Bir sonraki ırza saldırının sana yönelik olmayacağını kim biliyor?"

Odysseus'un gözleri kısıldı. "Bu benim için mutlu bir gündü beyler ve fazlaca şarap içtik." Ayağa kalktı. "Evimde konuksunuz. Kavga etmektense uyumanın daha iyi olacağını düşünüyorum."

Menelaos, "Biz kavga aramıyoruz" dedi. "Aradığımız şey senin yardımın. Dost olduğumuzu sanıyordum, Odysseus."

"Öyleyiz. Ve bir dostun olarak sana bu çılgınlıktan uzak kalmanı öğütlüyorum." Odysseus aşağılara, dalgaların ayın beyaz ışığı altında, yar'ın dibinde patladığı yere baktı. Ardından içini çekip başını bir karara varmış gibi iki yana salladı. "Geleceğinizi ve benden ne isteyeceğinizi biliyordum. Agamemnon beni Miken ülkesine çağırmadan önce bu konuda kehanetler geldi bana."

"Ne diyorlardı?"

"Truva'ya karşı girişilecek bir savaşın sona ermeden önce on yıl boyunca sürükleneceğini."

Menelaos yüzünü buruşturdu. "Bu yargıya varan kim?"

Odysseus anlık bir duraksamadan sonra, "Bu bana bir düşte göründü" dedi.

"Ah!" dedi Palamedes. "Bir düş!"

"Adamızdaki kâhinler ocağına götürdüğüm bir düş. Oradaki yaşlı rahibe Toprak Ana Dia'ya hizmet eder. Yılan bilgeliğine ve ikinci bir görüşe sahiptir. Düşümün anlamını benim için okuyan o oldu."

Palamedes kupasının içine bakarak gülümsedi. "Bu iş git gide garipleşiyor desene!"

Menelaos, "Sparta'daki Bronz Ev'in kâhinleri Helena'nın geri döneceğini kesin olarak söyledi" dedi. "Bunun çok uzun süreceği konusundaysa bir söz etmediler." Odysseus omuz silkerek başını çevirdi. Kehanet söz konusu olduğu zaman rahiplerin, efendilerinin duymak istediklerini söylediğini iki adam da yeterince iyi biliyordu.

Palamedes, "Bu uğursuz düşü bizimle paylaşacak mısın?" dedi. Odysseus bakışlarını, şarap kupasının üzerinden ona yalvaran gözlerle bakan Menelaos'a çevirmişti. "Yoksa diğer Argos prensleri Odysseus'un kötü düşler gördüğü için evde kaldığını mı düşünsün?" diye üsteledi Euboealı.

Odysseus ona hiç bakmadan yerine oturdu. Tekrar konuşmaya başladığında sözleri konuklarından birisine değil, üstünde ışıldayan geceye ve altındaki karanlık denize yönelik gibiydi.

"Düşümde sabanıma bir öküzle bir eşek koşmuştum ve omzumun üstünden sürdüğüm tarlada açılan yarıklara tuz serpiyordum. Onuncu sıranın sonuna geldiğimde birisinin sabanımın önüne fırlattığı erkek bir bebek tarafından durduruldum."

Aşağıdan gelen şarkılar durulmuştu ve sessizliğin sesi şimdi daha yoğundu. İki adam bekledi, ama Odysseus başka bir şey söylemedi.

Menelaos, "Hepsi bu mu?" dedi.

Odysseus sert bir ifadeyle başını salladı.

Palamedes, "Tuhaf bir düş" dedi. "Bilge kadının bundan ne çıkarttı? Umarım Menelaos'un öküz, benimse eşek olduğumu değildir."

Odysseus bu iğnelemeye tepki vermedi. "Diotima aklımdaki en önemli şeyin Truva ile savaş meselesi olduğunu bilmiyordu. Bana öküzün Zeus'un yaz hayvanı, eşeğinse Kronos'un[23] kış hayvanı olduğunu anımsattı. Düşümdeki sabanın açtığı her yarık bir yılı temsil ediyordu. Onları tuzla tohumlamamsa, on boşa gitmiş yıl anlamındaydı." Bakışlarını iki adamın üstüne kenetledi. "Diotima iki kehanette bulundu: Birincisi yakın zamanda bir oğlum olacağı, diğeriyse Truva ile yapılacak savaşın sonucunu belirleyecek olan çarpışmanın on yıldan önce gelmeyeceğiydi. İlk kehaneti gerçekleşti bile."

Palamedes gülümsedi. "Öyleyse düşün oğluna adını da verdi. Anlaşılan tuhaf olduğu kadar, eğer senin yaşlı yılan kadın tarafından doğru yorumlandıysa, etkili de bir düşmüş."

Bu kez gülümseyen Odysseus oldu. "Yerlerin Anası ile bunu tartışmaya kalkışacak değilim."

"Bunu ben de yapmam. Ama düşler ve kehanetler pek de iyi ün yapmış muammalar değildir. Ya her iz bir yılı değil de bir ayı temsil ediyorsa? İki yıl içinde on yaz ve on kış ayı geçmez mi?"

Üstüne çöken kasvet kara çuhadan yapılma bir tabut örtüsü gibi yoğunlaşan Menelaos bu önermeyle birden yerinde doğruldu. "İki yıl! Bu Truva'ya karşı girişilecek bir seferin süresi için daha akla yakın bir öngörü. Özellikle de Odysseus kazanmamıza yardım etmek için yanımızda olacaksa."

23) Yeryüzünde iyiliği ve bereketi kuran ilk tanrı. (ç.n.)

"Ve küçük Telemakhos o zamana kadar konuşmaya ancak başlamış olacak." Palamedes dönüp Menelaos'a baktı. "Bebeği annesinin emzirdiğini gördüm. Bu durumda dostumuzun kaçıracağı tek şey, uykusuz gecelerin iki yıl boyunca eşinden almasına izin vereceği haz olacaktır."

Odysseus sert bir sesle, "Bir kâhinler ocağının kutsal rahibi olsan öğütlerine başvurabilirdim" dedi, "ama bu koşullar altında yurdumun tanrılarının bilgeliğine güvenirim." Yine de düşüncelerinde sesine verdiğinden daha az güven vardı şimdi.

Konuklarına tekrar iyi geceler dilemek için ayağa kalkarken Palamedes, "Oğlunu düşünüyordum" dedi.

"Ne olmuş ona?"

"Günün birinde buranın kralı ve herkesin umduğu gibi yürekli bir savaşçı olacak."

Odysseus, "Bundan bir an için bile kuşku duymadım" dedi.

"Ama Argos'a yelken açtığı ve orada diğer adamların babalarının Truva'daki savaştaki asil işlerini anlatan şarkıları duyduğu zaman, ozandan İthakalılar tarafından yapılanları anlatmasını isteyemediğinde, bu onun için utanç olmayacak mı?"

Odysseus başı şaraptan biraz dönerek sessizlik içinde dikiliyordu. Ayaklarının altındaki toprağa, şimdiden tuza dönüşmeye başladığını ve bebek oğlunun oradaki bir saban yarığına fırlatılmış olduğunu görür gibi baktı.

Palamedes kuru, tatlı dilli bir sinsilik, kılıç gibi ışıldayan ince yergi yansıtan sesiyle tekrar konuşmaya başladı. "Ve diğer prenslerin, Odysseus'un kendi tasarladığı bir yemini onurlandıracak, dostunun yanında belirleyici savaşta yer alacak yürekten bile yoksunken oğluna öylesine onurlu bir adı verecek cesareti nereden bulduğunu merak etmek için iyi bir nedeni olmayacak mı?"

Odysseus bir an içinde öylesine büyük bir öfke parlaması hissetti ki, o zayıf genç adamı boğazından tuttuğu gibi yardan aşağıya fırlatabilirdi. Ama denizin başının etrafında uğuldadığını duydu, toprağın ayağının altında titrediği sanısına kapıldı. Helena'nın eline hiçbir zaman talip olmamasına karşın kendisinin de Sparta Kralı'nın atının kanlı parçalarından birisinin başında o yemini et-

mek zorunda kalmış olması onu durdurdu. O da Yerleri-sarsan Poseidon'dan Menelaos için ettiği anttan çıkarsa topraklarına yıkımı getirmesini istemişti. Ve bunu şimdi karşısında olan adamın zorlamasıyla yapmıştı.

Kendisiyle alay eden kısacık, hırçın bir kahkaha dudaklarının arasından kurtuldu. Ve tanrıların buruk mizah anlayışını öyle iyi kavrıyordu ki, gülüşü şimdiden yaklaşan acılarla çevriliydi.

Odysseus'un aklı Miken ülkesine ulaşana dek tekrar başına gelmişti; ama araya giren zamanda ruhu, bir daha ancak on yıl sonra, Truva'dan uzun dönüş yolculuğuna başlayacağı zaman hissedeceği şekilde, insana sersemlik veren bir etkiyle dibe çökmüştü.

Bu konuda kendisi hiçbir zaman fazla bir şey söylemese de, ben onu benliğini parçalara ayıran ikilemden kurtaranın Penelope olduğunu düşünürüm. Her zaman asil bir duruşa sahip ve kendisini bilen bir kadın olan Penelope, bize sadece, Menelaos ile Palamedes anakaraya doğru yola çıkmadan önce Odysseus'un İon adalarından bin kişiyi Truva'ya götüreceği sözü verdiğini ve şerefinin, sözüne sadık kalmasını gerektirdiğini anlattı.

Onun belki de bilemeyeceği şeyse, Odysseus'un yüreğinin karanlık odasında kendisini o geçide getirip sıkıştıran akıllı genç adama karşı sabırlı bir nefret besleyeceğiydi.

Agamemnon'un Truva'ya gönderdiği elçiler Miken ülkesine beraberinde iki sürprizle döndü. Kral Priamos beklendiği gibi, kız kardeşi Hesione konusunda kendisine ne gibi bir tatmin verileceğini öğrenmekte diretmişti. Atreus'un oğulları neden kendisi kardeşinin dönüşü için yıllardan beri nafile yere dayatırken eleştirdikleri şekilde davranıyordu ki? Her şeyden öte, gemisi henüz geri dönmediğinden Sparta Kraliçesi'nin ortadan yok olması olayına Paris'in karışıp karışmadığını tam olarak bilmiyordu da.

Agamemnon, "Öyleyse Hades'in[24] neresine girdi bunlar?" diye diklendi.

---

[24] Yeraltındaki ölüler ülkesinin tanrısı. Bu isim hem kendisi, hem de egemen olduğu ülke için kullanılır. (ç.n.)

Elçiler sadece Paris ile Helena'nın Kypros,[25] Fenike ve Mısır'da olduğuna dair söylentiler dolaştığından, ama görüldüklerinin kesin olarak belirlenmediğinden fazlasını söyleyemedi.

Nestor, "Fırtınanın yatışacağını umarak bir yerlere sinmişlerdir" dedi.

Agamemnon başıyla doğruladı. "Ama Priamos'un sonsuza dek bu işten haberi olmadığı iddiasının arkasına saklanamayacağı gibi, onlar da sonsuza dek kaçamaz."

Menelaos elçilere, "Ya Aeneas?" diye sordu. "O Truva'da değil miydi?"

Elçiler Dardanos Prensi'ne dair bir iz görmemişti. Öte yandan, Yüce Kral'ın danışmanı Antenor ile özel bir görüşme yapma fırsatı bulmuş ve ona Aeneas'ın nerelerde olduğunu sormuşlardı. Onlara söylendiğine göre, hem Ankhises hem de oğlu bir zamandan beri Lyrnessos'daki saraylarından çıkmıyordu. Her ne kadar Antenor sözlerini seçmekte dikkatli davrandıysa da, İlium ile Dardanos sarayları arasındaki ilişkilerde bir serinleme vardı ve elçiler oradan, Prens Paris bir daha Truva surları içinde gözükmezse Antenor'un şahsen bundan büyük üzüntü duymayacağı kanısıyla ayrılmıştı.

Bu haberler hoş karşılandıysa, elçilerin Priamos'un savaşa hazırlanmak için güçlü bir filo kurduğu konusunda söyledikleri diğerleri kadar hoşnutluk yaratmadı. Ama onlarla birlikte gelen ikinci sürpriz daha yüreklendiriciydi. Elçiler dönüş yoluna çıkmadan bir gece önce Kalkhas adlı bir kâhin tarafından ziyaret edilmişti. Bu kişi, Apollo'nun Truva'daki Thymbra tapınağının bir rahibi olarak kehanetlere başvurmuş ve kenti iyi bir geleceğin beklemediğini görmüştü. Elçilerle birlikte Argos'a gitmek ve hizmetini Miken ülkesindeki Yüce Kral'a sunmak istiyordu. Adamın yararlı olabileceğine karar veren elçiler onu yanlarında getirmişti ve rahip o anda Aslan Evi'nde kralın karşısına çıkmak için bekliyordu.

Agamemnon, "Getirin öyleyse" dedi. "Bakalım o bize Odysseus'un düşünden daha iyi kehanetlerde bulunacak mı?"

Kalkhas çağrılırken Palamedes, "Rahibi Truva'da bıraksalar daha iyi yaparlardı" dedi. "O duvarların ötesindeki tek bir dost bu yanındaki bir bölük okçudan daha yararlı olabilir."

25) Kıbrıs. (ç.n.)

Odysseus, Agamemnon ile Nestor'un arasında oturduğu yerden, "Rahip Apollo'ya hizmet ediyor" diye mırıldandı. "Kendi yaşam ipini senden, ya da benden iyi bilir. Ayrıca, sözünü ettiğin türden bir dosta zaten sahip olma olasılığımız var. Ve o kişi, kendisini ortaya vurması biraz zaman gerektirse de, oldukça güçlü bir konuma yerleşik."

Agamemnon, "Öyle bir dostumuz mu var?" diye sordu.

Menelaos, "Odysseus'un sözünü ettiği kişi Antenor" dedi. "Paris'in öldürdüğü çocuğun babasıdır ve onu hiç sevmez."

"Bu rahiple bir ilişkisi olabileceğinden kuşkulanıyor musun?"

Odysseus omuz silkti. "Kimbilir? Ortaya neyin çıkacağını görmemiz gerek."

O sırada Kalkhas eşlikle salona getirildi. Aslan tahtının önüne gelince kendisini yere attı ve Asyalılara has bir şekilde, kolları iki yana açık, alnı yerdeki döşeme taşlarına dayalı halde yattı.

Agamemnon, "Yerlerde sürünenlerden pek hazzetmem" dedi. Kalkhas koyu renk robunu düzelterek ayağa kalktı ve başı öne eğik halde Yüce Kral'ın karşısında durdu. Kral, "Seni hainlerden hoşlanmadığım konusunda da uyarmam gerek" diye ekledi. "Düşmanlarımı ellerime teslim edenleri kastetmiyorum elbette."

Kalkhas başını kaldırdı. Esmer yanak çukurları üstünde bilgiyle ışıldayan koyu renk gözleri Yüce Kral'a hiçbir korku ya da körükörüne itaat belirtisi olmadan bakıyordu. Sesinde kibir de sezilmiyordu. "Thymbra'daki tapınağında Uzak-görüşlü Apollon'a hizmet eden bizler, ne Truva'daki Yüce Kral'a hesap veririz, ne de Miken ülkesindekine" dedi. "Sadece tanrının kendisine karşı sorumluyuzdur."

"Bu durumda sana Priamos'un güvendiğinden fazla güvenemem, değil mi?"

"Karanlığın Kıyıcısı İlahi Apollo'nun sözüne kulak vereceksen, bana güvenmen gerekir. Eğer vermeyeceksen..." Kalkhas ellerini bir şeyi düşmeye terk eder gibi açtı. "Öyle olsun!"

Agamemnon aslan tahtında arkasına yaslandı, çenesini bir avucuna dayayıp rahibin etkileyici yüzünü inceledi. "Daha tedbirli insanların, arasında yürümekten korkacağı çizgileri zorlayacak

kadar yüreklisin, dostum. Elçilerim kehanetlere ulaştığını söyledi bana. Gümüş Yaylı Tanrı'nın sana söyleyecek neyi olduğunu merak ediyorum."

"Truva'nın düşeceğini."

Bu kendinden emin duyuru karşısında Agamemnon gülümseyerek danışmanlarına döndü. Ardından sertleşen bakışlarını rahibe çevirdi. "Bu tıpkı Miken'in de, Sparta'nın da, belki günün birinde tüm Argos'un, hatta Olympos'un yüksek yarlarının bile düşeceğini bildiğimiz kadar iyi bildiğimiz bir şey. Asıl soru bunun ne zaman ve nasıl olacağı."

"Bunun için tek yanıt var" dedi Kalkhas.

"Öyleyse onu bizimle paylaş, dostum."

Kalkhas etrafındaki prensleri aralarında birisini özellikle arıyormuş gibi birer birer süzdü. Ardından tekrar krala dönerek, "Burada Aiakos'un oğullarını görmüyorum" dedi.

"Tanrı sana yaşlı Telamon'un son savaşını vermekte olduğunu söylemedi mi, rahip? Salamis'te yatalak halde, ama oğulları Aias ile Teukros yakında bize katılacak, onları da Salamis'ten gelecek gemiler izleyecek."

Kalkhas başını salladı. "Ya Telamon'un kardeşi?"

Buna Nestor yanıt verdi. "Peleus yıllardan beri Tessalya'daki sarayından çıkmadı. O artık yaşamını gölgeleyen ölümlerin üzüntüsüne gömülmüş yaşlı bir adam. Sanırım Myrmidonların kralının özlemini çektiği tek şey artık kendi ölümü."

Agamemnon, "Peleus'un konseye katılmasını beklemiyoruz" dedi. "Neden soruyorsun onu?"

"Çünkü Aiakos ile Truva arasına çekilmiş bir yazgı çizgisi var ve bu nesiller öncesine uzanıyor. Laomedon'un kenti çevresindeki surları Apollon'un koruması altında ve Poseidon'un önderliğinde yapan kişi Aiakos idi. Truva'nın surların en zayıf olduğu yerden eline düştüğü kişi de onun oğlu Telamon."

Agamemnon sabırsız bir halde iç çekti. "Bu öyküyü Telamon'un kendi ağzından defalarca dinledik. Neden şu anda ilgilenelim ki?"

"Çünkü Truva'nın kaderi iki oğulla başlamış. Bunlardan birincisi Priamos'un doğduğu zaman öldürülmesi gereken oğlu Paris. Priamos yaşamasına izin verirse çocuğun ileride kente yıkımı getireceği konusunda Thymbra rahipleri tarafından uyarılmıştı."

Menelaos, "Truva'yı bizim ellerimize sunacak olan bu kehanet mi?" diye sordu.

Kalkhas kaşlarını çatarak ona döndü. "Sparta'daki kendi deneyiminden bildiğin gibi, bilge bir kral Apollon'un kâhinler ocağının sözlerine bedeli ne olursa olsun kulak vermelidir."

Palamedes, "*İki* oğuldan söz etmiştin" dedi.

Kalkhas başıyla doğruladı. "Yorumladığım kehanetler Truva'nın ancak Peleus'un yedinci oğlunun gönderildiği yerden geri gelmesi ve kavgaya karışması halinde düşeceğini söylüyor."

Agamemnon bir kaşını kaldırarak Nestor'a döndü. "Sözünü ettiği oğlu tanıyor musun?"

Nestor kafası karışmış gibi kaşlarını çatarak, "Bildiğim kadarıyla Peleus'un sadece bir oğlu var" dedi.

Odysseus, "Ama ondan önce ölen altı tane daha vardı" diye söze karıştı. "Peleus'un yedinci oğlu Akhilleus'dur."

"İyi" dedi Agamemnon. "Öyleyse Peleus oğlunu göndermeli."

Ama bu kez de Odysseus'un kaşları çatılmıştı. "O çocuğu tanırım. Peleus'u birkaç yıl önce son kez ziyaret ettiğimde Akhilleus, Kheiron'un okulundan yeni dönmüştü. Tesselya'da kalmayı seçen Dolopyalıların kralı olan Phoiniks tarafından eğitilecekti."

"Öyleyse biz de Tesselya'ya birilerini göndeririz."

Odysseus başını iki yana salladı. "Onu orada bulabileceğinizi sanmam. Peleus ile Thetis onun üstünde yıllardan beri çekişiyor, ama çocuk artık kendi kararını verecek yaşta. Bence Akhilleus'u annesiyle onun halkı arasında bulabilirsiniz."

Agamemnon, "Yani nerede?" diye sordu.

"Kral Lykomedes'in Skyros'daki sarayında."

"Ne değişir ki?" Agamemnon ellerini tatminle ovuşturdu. "Götürüldüğü yer orasıysa o delikanlıyı çekip alalım ve şu savaşı kazanalım."

Odysseus, Akhilleus'un nerede olduğunu biliyordu, çünkü onun Skyros'a gitmesi için alınan kararda taraf oluşturmuştu. Olay şöyle olmuştu:

Akhilleus on bir yaşını bitirirken ve hâlâ Pelion Dağı'ndaki bakir yaşam okulunun bir öğrencisiyken, Kentaurların kralı Kheiron uykusunda huzur içinde öldü. Onu ot döşeğinde Thetis'in Skyros'a gitmesinden sonra yaşlı adamla yaşamak için geri dönmüş olan Euhippe buldu. Ufak tefek Kentaur kadını şafak ışığı altında yarlarda yankılanarak yayılan ve kısa zamanda tüm kabilenin katıldığı acı dolu bir çığlık attı.

Akhilleus bu ölümle tamamen şaşkın ve çok üzgün bir halde kalmıştı, ama kendisi henüz bilmese de, çok sevdiği bir öğretmenden fazlasını kaybetmişti. Dışarıdaki daha geniş dünya Kheiron'un sade yaşam tarzına pek az yer bırakacak şekilde değişiyordu ve Peleus, Kentaur halkının maneviyatının krallarının ölümüyle çöktüğü haberini alınca Akhilleus'u İolkos'daki sarayına geri getirmeye karar vermişti. Aynı dönemde Patroklos da babası Menoitios tarafından geri çağrılmıştı. İlk karşılaşmalarında birbirinin burnunu patlatan bu iki çocuk, dağda geçirdikleri yıllar boyunca ayrılmaz dost haline gelmişti. Ve şimdi ilk kez ayrı düşüyorlardı ve ikisi de bu durumu kaldıramıyordu.

İolkos'da işler başından kötü gitti. Akhilleus'un zarif yüzü Peleus'a diğer çocuklarını yakarak öldüren eşini fazlasıyla anımsatıyordu; başlangıçta babasına utangaç bir tavırla yaklaşan Akhilleus ise, bir zamanlar arkadaşlarına övünerek anlattığı büyük kralın somurtkan, hiç konuşmayan bir topal olduğunu öğrenmenin düş kırıklığını yaşamaya başlamıştı. Kendisini onun için dokunmuş prens giysileri içinde rahatsız hissederek, dağ ormanlarının, en fazla da dostunun özlemini çekerek, sarayın odalarında öylesine dolaşmaya başladı. Gitgide daha çok sıkılıyor ve geriliyordu. Babasının annesine dair konuşmakta isteksiz olduğunu anlayınca, bu konunun üstüne gitti. Sonunda, kayrıldığı şüphesine kapılmaması için okulda ondan gizlenen gerçeği, yani Kheiron'un sadece öğretmeni değil, aynı zamanda öz büyükbabası olduğunu öğrendi.

Akhilleus babası olan o mesafeli yabancıyı hiçbir zaman yaşlı Kentaur gibi sevmeyi başaramayacağını zaten biliyordu. Ama şimdi annesinden doğumda ayrılmanın kendisinden o zamana dek düşündüğünden çok daha fazla şey koparttığına inanmaya başlamıştı. Babasının ihanetine uğradığı ve yaralandığı duygusuyla, Thetis ile karşılaşmak konusunda, ki bu Peleus'un hâlâ onaylamadığı bir şeydi, gitgide daha bunaltıcı bir şekilde dayatır oldu. Mesele sonunda kırıcı bir şekilde kapatılınca, baba ile oğul kendilerini karşılıklı bir anlayışsızlık ve düşmanlık içinde buldu. Öte yandan, Peleus oğlunu çok önemsiyor ve onu sevgisizlik ya da karşılıklı bir şans bulamama nedeniyle yitirmekten gitgide daha fazla korkuyordu.

Bir gün tüm öğleüstünü kararlar vermekle geçirmenin yorgunluğuyla odasına döndü ve bir masanın Kheiron'un ona düğün armağanı olarak verdiği dişbudak mızrağı yıllardan beri asılı tutan kancaların boş durduğu duvarın önüne itilmiş olduğunu gördü. Akhilleus'un, sahip olduğu en değerli şeyi kendisine danışmadan almasından ötürü büyü öfke duyan Peleus, hemen oğlanı aramaya çıktı. Onu bahçede üstünde sadece bir kasık bağı kalacak şekilde soyunmuş ve bir ağacın gövdesini atış talimi için kullanır halde buldu. Mızrak bedenine göre çok uzun ve ağırdı, ama Akhilleus seçtiği mesafeden onu şaşılacak bir isabetle fırlatıyordu. Öfkesi ve oğlunu becerisi için kutlama isteği arasında bocalayan Peleus soğuk bir sesle, "Çaldığın o şey bir savaşçı mızrağı" dedi. "Sadece kendini kanıtlamış bir savaşçı onu fırlatabilir."

Akhilleus babasının karşısında telaş ve sıkıntı içinde dikiliyordu. Ters bir ifadeyle, "Sen beni buraya ağıldaki bir buzağı gibi tıkmışken nasıl savaşçı olabilirim ki?" diye söylendi.

O güçlü ve genç yapının içinde kapalı kalan enerjiyi fark eden Peleus birden oğlu için üzüldü ve kendi somurtkan halinden utanç duydu. "Savaşçı olmak mı istiyorsun?" diye sordu.

Akhilleus başka tarafa baktı. "Myrmidonların talim yapışını izledim. Onların birbirinden nefret eder gibi dövüştüğünü, daha sonra diğerinin bedenini yağladığını, saçını taradığını gördüm ve

insan mı, yoksa tanrı mı olduklarını merak ettim. Savaşçıdan başka ne olmak isteyebilirim?"

Peleus, "Öyleyse dileğin yerine gelecek" dedi, "ama onu kullanmaya yaraşır bir oğla sahip olduğuma inanana dek mızrağım bende kalacak."

Zaten yetenekli bir binici, atlet ve avcı olan Akhilleus hiçbir zaman kendi güvenliğini fazla umursamamıştı, şimdi yaralı gururu ve öfkesi onu yönlendirdiğinden, bir zamanlar Kentaurlar arasında kendisini evinde hissettiği gibi sıradan askerlerin çabuk alevlenen dünyasına da kolayca uyum sağladı. Kısa zaman içinde dövüşen insanın tüm ölümcül yeteneklerini kavramaya başladı.

Babası bir gün onun kılıç ve mızrakla yaptığı çalışmayı izlemek için talim sahasına geldi ve gösterdiği gelişmeden çok etkilenerek Akhilleus'un Patroklos'un da gelip kendisiyle birlikte Myrmidionlar arasında eğitim görmesi yönündeki isteğini hemen kabul etti. Kendi üzgün oğluyla benzer sıkıntılar yaşayan Menoitios ise bu davete coşkuyla yanıt verdi; böylece iki çocuk birbirine, ayrı kaldıkları zaman boyunca hava ve ışıktan mahrum kalmış gibi koştu.

Sonraki birkaç yıl içinde daha da yakınlaşan iki genç adam, diğeri için ölecek ve öldürecek kadar büyük bir sevgiyle birbirine bağlandı.

Eğitmenleri arasında, kendi çocuğu olmayan ve Akhilleus tarafından babasından esirgediği sevgiyle aziz tutulan Phoiniks adında bir kumandan vardı. Phoiniks, halkının büyük bölümü Skyros'a göçerken Peleus'a sadık kalan pek az Dolopyalıdan birisiydi ve bir Myrmidon savaşçısı, hatta onların en önde geleni olmasına karşın, kabilesinin tüm geleneklerini kökten reddetmiş değildi. Onun baldırına işlenmiş mavi dövmeye hayranlıkla bakan Akhilleus, o şeyin Phoiniks'in çocukluktan erişkinliğe geçişi sırasında yapılan bahar ayininde tenine kazınmış bir kabul sembolü olduğunu şaşkınlıkla öğrendi. Eğitmeni bir süre için daha fazlasını anlatmakta isteksiz davranınca Akhilleus, kendisinin de anne tarafından Dolopya kanı taşıdığını anımsattı ve ona kabilesel mirasla ilgili daha fazla soru sormaya başladı. Yanıtlar önce yavaş ve tek tük geldi, ar-

dından Phoiniks bunun çocuk için ne kadar büyük önem taşıdığını anlayınca hızlandı. Akhilleus'u zaman zaman belirsiz bir tedirginliğe sürükleyen sıkıntı şimdi daha anlaşılır haldeydi. Akhilleus annesini düşlemeye başladı.

Odysseus İolcos'u tam o sırada ziyaret etti ve Peleus ile Akhilleus arasındaki şiddetli bir tartışmaya tanık oldu. Tartışmadan öfkeden kızarmış bir yüz ve büyük bir huzursuzlukla çıkan Peleus, şarap getirilmesi için hizmetkârlara seslenip, Thetis'in kendisinin asla rekabet edemeyeceği bir tür büyü gücüyle oğlunu ondan almaya çalıştığından yakınmaya koyuldu.

"Ama annesini tanımak çocuğun hakkı" dedi Odysseus. "Ve yakında sen menetsen bile ona gidebilecek yaşa gelecek. Senin rızanla gitmesi belki uzun vadede daha iyi olur."

Peleus aksi bir ifadeyle başını iki yana salladı. "Eşim olan cadıyı tanımadın sen. Nasıl bir güce sahip olduğunu bilmiyorsun. Ve Akhilleus benim tek oğlum, tek vârisim. Skyros'a gitmesine izin verirsem bir daha hiç geri dönmemesinden korkuyorum."

Odysseus, "Bunlar tanrıların karar vereceği türden şeyler" diye yanıtladı. "Ama Akhilleus'un o şeyi bir şekilde isteminden atması gerek. Neden çocuğun Skyros'a gitmesine izin vermiyor ve bunu yalnız yapması için diretmiyorsun? Yaşamdaki en güçlü bağı arkadaşı Patroklos ile olan. Ondan çok uzun süre ayrı kalmak istemeyecektir."

Peleus sonunda bu sözlerdeki mantığı gördü ve o yönde karar verdi. Akhilleus dostu Patroklos'dan bir kez daha ayrılma konusunda öylesine isteksizdi ki, bir zaman için gitmeyecek gibi davrandı, ama hissettiği çekim dostluk bağından güçlü çıktı. On dört yaşındayken bir gemiyle Skyros'a doğru yola çıktı. Ve orada Peleus'un korktuğu gibi, Odysseus'un öngördüğünden çok daha uzun süre kaldı.

Skyros doğu denizinde, Eoboea'nın epey ötesinde, Miken ülkesiyle Truva arasındaki yolun ortalarında bir yerdeki rüzgârlı bir adaydı. Orada yaşayanların Odysseus'un Akhilleus'u bulup götür-

mek için adaya yaptığı sefere dair masalsı anlatımı olan bir öyküsü vardır.

Denilene göre Thetis, geleceği görme gücüne sahip olan, oğlunun yaşamının ya çok uzun, huzurlu ve gösterişten uzak, ya da parlak ve unutulmaz zaferlerle dolu, ama çok kısa olacağını önceden bilen ölümsüz bir tanrıçaydı. Thetis'in o adaya yerleşmeye karar vermesinin nedeni de oğlunun yaşamına yönelik kehanetiydi.

Akhilleus uzaklardaki Skyros adasında emniyette olacaktı.

Odysseus adaya geldiği zaman çocuğu Lycomedes'in sarayında yaşayan gençler arasında bulamadı. Akhilleus'u ortaya sadece kurnazlığın çıkartabileceğini anlayarak gemisine gitti ve ertesi gün Sidonyalı bir tüccar kılığında geri döndü. Saraya kabul edildikten sonra zengin mallarını heyecanla toplanmış genç kadınlar ve kızların önünde yere açtı. Hazinelerinin büyük bölümü süslemeli giysiler, kumaş topları ve kimi başka göz alıcı süs eşyasından oluşuyordu. Odysseus bu güzel şeylerin arasına, avludan bir boru sesi gelene dek kıkırdayarak ve sohbet ederek seçim yapan kızların hiç ilgisini çekmeyen bir kılıçla bir de kalkan koymuştu. Dışarıdan adanın korsan saldırısı altında olduğu bağrışı yükselince, kızlar panik içinde kaçıştı, geriye istekle kılıç ve kalkana uzanan tek bir tane kaldı.

Bu hilenin başarıya ulaşmasıyla gülümseyen Odysseus da, Akhilleus'u alıp savaşa götürdü.

Bu iyi bir öyküdür ve doğunun uzaklarındaki İndus insanlarından, kuzeyde, Apollon'un adasında yaşayan Hyperborelilere kadar büyük kahramanlarının erişkinliğe nasıl geçtiğini anlattığı öykülerin hiçbirisinden de fena sayılmaz. Ama benim Odysseus'un kendisinden öğrendiğim gerçek farklıdır.

Odysseus, gemisi Lykomedes'in sarayının üstüne kurulu olduğu yüksek kaya kütlesinin dibindeki dar kumsala yanaştığı anda Skyros'da pek sıcak karşılanmayacağını anladı. Dolopyalılar anakara ile olan iletişim kanallarını açık tutuyor ve onun oraya ne için geldiğini biliyordu. Akhilleus'u görmekten nezaketle alıkonurken, Lykomenes de konuğuna halkının diğer Tesselyalılardan fark-

lı yazgı seçtiğini, kendilerini hiç ilgilendirmeyen bir savaşın içine çekilmek gibi bir istekleri olmadığını anımsattı. Odysseus bu seçimi saygıyla karşıladığı, ama Akhilleus'un bir Dolopyalı değil, Peleus'un oğlu olduğu yanıtını verdi. O İolkos'daki büyük bir kralın, şimdi kendisinden kraliyet görevlerini devralmasını ve Myrmidonlara Truva savaşında önderlik etmesini istediği tek vârisiydi.

Konuşma o noktada salonun gerilerinden gelen bir kadın sesiyle kesildi.

"Bir adamın yazgısı sadece babasının hak iddialarıyla belirlenmez."

Odysseus tavus kuşu kuyruğunu andıran renklerle bezeli koyu yeşil bir giysi giymiş uzun boylu, asil duruşlu kadına bakmak için döndü. Sesindeki alaycı ton bakışlarındaki soğuk kibirle uyum sağlıyordu. Odysseus onun bir zamanlar çok güzel olduğunu, ama o ateşli gözlerin hayranlıktan çok itaat toplamaya yatkın olduğunu düşündü. Kral Lykomedes'in de ona korkuyla karışık derin bir saygı duyduğunu hemen fark etmişti.

Bir yandan Peleus'un neden eşiyle baş etmeyi güç bulduğunu ilk kez anlamaya başlarken, hakkında o kadar çok şey duyduktan sonra Thetis ile tanışma onuruna sonunda erdiğini ifade etti.

"O sözlerin hepsi bana iftira edenlere aittir" dedi Thetis.

"Gücünüze saygı duyanların sözleriydi, efendim."

"Eğer bu doğruysa, oğlumdan bir kez daha kendi isteğimle vazgeçmeyeceğimi biliyor olmalısın."

Odysseus sakin bir sesle yanıt verdi. "Ve eğer gerçekten onun annesiyseniz, babasının yaptığı gibi seçimi kendisine bırakırsınız."

Thetis yüzüklerle donanmış ellerinden birisiyle bu düşünceyi uzaklaştırmak ister gibi bir hareket yaptı. "Akhilleus seçimi zaten yaptı. Bu adada bilgeliğin, güzelliğin ve gerçek avuncun ancak kadın türünün sevecen hizmetinde bulunabileceğini öğrendi. O Kral Lykomenes'in kızı Deidameia'nın seçilmişi ve ondan şimdiden bir oğul edindi. Burada bir yaşam kurdu ve onu huzur içinde sürdürüyor. Bu nedenle şartsa git, insanlarla olan savaşında kendin dövüş. Oğlumun istediği tek şey huzuruyla baş başa bırakılması."

Odysseus, "Buna inanabilirim" dedi, "eğer onun kendi dudaklarından duyarsam."

Lambanın ışığı Thetis'in zayıf yanaklarında titreşiyordu. Boynundaki zümrüt kolye ışıldadı. "Akhilleus yarınki bahar ayininde yer almak için hazırlık yapıyor" diye yanıt verirken sesi soğuktu. "Seni görmek gibi bir isteği yok."

"Ama burada olduğumu biliyor, değil mi?"

"Bunu bilmesine de gerek yok."

"Bu onun karar vereceği bir şey olmamalı mı?"

Thetis omuz silkmekle yetinip başka yöne baktı.

"Benden korkmuyorsanız" dedi Odysseus, "ona, Skyros'a gelmesini mümkün kılan dostunun kendisiyle konuşmak istediğini söyleyin."

"Benim senden korkum yok İthakalı."

Odysseus gülümsedi. "O zaman oğlunuza, kendisine dostu Patroklos'tan da haber getirdiğimi söyleyin. Belki o zaman ayinler bittikten sonra benimle görüşmeyi kabul eder."

Odysseus ertesi gün Skyros'da yapılan ayinin içsel gizeminden uzak tutuldu, ama onun daha sonra yapılan geçit alayını izleyen kalabalığın arasına karışmasını engelleyememişlerdi. Güneş altındaki saatler süren bekleyişin ardından yaklaşan çanların sesini duydu ve çevresindeki kalabalık bağrışmaya, şarkılar söylemeye başladı. Yürüyüş kolu dar sokağın köşesini dönünce, Odysseus kendini devasa, başlıklı, koyun postlarına bürünmüş, yüzünün yerinde yeni doğmuş bir keçinin derisinden yapılma maske olan ayı şekilli bir figüre bakar halde buldu. Adamın elinde bir çoban asası vardı, göğsüyle belinin çevresi de sokakta koşar adım salınarak dans edip ilerlerken çalan, tıngırdayan keçi çanlarıyla doluydu. Onun yanı sıra dans eden ve ilk anda peçeli bir kadın olarak algılanan uzun tül eteklere bürünmüş birisi daha vardı; ama bu kılıkta daha birçok figür ortaya çıkınca, Odysseus onların aslında kadın giysisi içindeki genç erkekler olduğunu anladı.

Aralarında, ellerindeki uzun boyunlu su kabaklarıyla kalabalığın içindeki yaşlı kadınları güldüren açık saçık hareketler yapan komik tipler de vardı. Hava şarap ve ter kokusuyla ağırlaşmaya

başladı. Yüzlerce çan ve zil tarafından kopartılan şamata Odysseus'un kulaklarını acıtmaya başlamıştı. Ama içmek, dans etmek ve kendisini tanrının taşkınlığına adamaktan başka isteği olmayan heyecanlı kalabalığın karmaşası içine sıkışıp kalmıştı. Sonra birden, dansa katılan kadın figürlerinden birisinin dehşete düşmüş bir tanımışlık ifadesiyle kendisine baktığının farkına vardı ve o peçelerle tüllerin ardında alıp götürmek için geldiği genç adamın tedirginlik dolu yüzünün olduğunu anladı.

✢ ✢ ✢

O gece oturup konuştular. Odysseus, Skyros'da oluşturduğu yaşamı, Deidameia'ya ve kızılımsı sarı saçları nedeniyle Pyrrhos[26] diye çağırdıkları küçük oğluna duyduğu sevgiyi anlatması için Akhilleus'a zaman tanıdı. Akhilleus oraya gelmenin ve annesinin insanları arasında olmanın verdiği sıcak duygularla konuşuyor, Thetis'in gençliğe has savrukluğunun ötesinde yatan gizemlere ulaşması için ona nasıl önderlik yaptığını anlatıyordu. Yaşamı boyunca, hatta Kheiron'un okulundayken bile hiç o zamanki kadar huzurlu olmadığını savunuyordu.

Odysseus onu babasında asla bulamadığı bir sabır ve sevgiyle dinledi. Akhilleus'un sonunda huzuru ve mutluluğu bulmuş olmasından nasıl bir memnuniyet duyduğunu dile getirdi. Genç adamın kendisine anlatmaya çalıştığı şeyleri çok iyi anladığını, çünkü kendisinin de İthaka'da öylesine sakin ve huzurlu bir yaşamı olduğunu söyledi. Onun da sevgili bir eşi vardı. Onun da yaşamının zevki olan küçük bir oğlu vardı. Ve o şeylerin bir erkeği nasıl değiştirdiğini çok iyi biliyordu.

Akhilleus, "Öyleyse onları neden bıraktın?" diye sordu.

"Çünkü ben bir erkeğim ve Sparta'da tutmam gereken bir ant içtim." Odysseus karşısındaki genç adamın kaşlarını çatarak başını iki yana sallayışını izledi. Ardından sıradan bir şeyden söz eder gibi ekledi. "Arkadaşın Patroklos da aynı nedenden ötürü gidecek Truva'daki savaşa."

---

26) Helen dilinde ateş, kızıl, ateş kırmızısı. (ç.n.)

"Patroklos savaşa mı gidiyor?"

"Elbette. O da Helena'nın eline talip olanlar arasındaydı. Yemini etti ve onu onurlandıracak; ama savaşacak olmasının tek nedeni bu değil elbette. O ve Myrmidonların tümü dövüşmek için istekli. Bunun dünya tarihinde yapılmış en büyük savaş olacağını biliyorlar. Orada zafer kazanmanın, adlarının ozanlar tarafından gelecek nesiller boyunca anılmasını sağlayacak büyük bir onur olacağının bilincindeler. Şu anda ben konuşurken bile görülmedik büyüklükteki bir ordu buradan pek uzak olmayan bir yerde, Euboea'nın öte yanındaki Aulis'de toplanmakta. Binlerce ve binlerce erkek hem kara, hem deniz yolundan oraya gidiyor. Liman gemilerle dolacak. Agamemnon, Menelaos, Trynsli Diomedes, Aias ve Teukros, Pylolu Nestor, Giritli İdomeneos, çağımızın tüm kahramanları orada olacak. Adının bir zafere yazılmasını önemseyen herkes."

Odysseus gülümsedi ve başını bir harika karşısında şaşkınlığa düşmüş gibi iki yana salladı. Akhilleus'a yanıt vermek için zaman tanıdıktan sonra ve ondan ses çıkmayınca ekledi. "Dostun Patroklos o yemini etmiş olmasa bile öylesi insanların toplandığı yerden uzak kalmak istemezdi."

Akhilleus bir an duraksadıktan sonra, "Benim gelip gelmeyeceğimi sordu mu?" dedi.

Odysseus omuz silkti. "Baban şu günlerde savaşacak durumda olmadığından Myrmidionlara senin önderlik edeceğini düşünüyordu. Phoiniks de öyle." Bakışlarını onun tedirgin yüzünde dolaştırdı. "Ama elbette ki senin burada, Skyroslu bu çobanlar arasında ne kadar mutlu olduğunu bilmiyorlar." İçini çekti. "Burada savaşın gürültüsü ve dünyanın ölümsüz şana karşı duyduğu debdebeli şehvet canını sıkmadan, uzun ve huzurlu bir yaşam süreceğini anladığım için sana neredeyse öykünüyorum, Akhilleus." Sonra yüzündeki gülümseme aklına düşünmediği bir şey gelmiş gibi birden silindi, kaşları çatıldı. "Babansa düş kırıklığına uğrayacak. Senin dişbudak mızrağını yanında Truva'ya götüreceğinden emindi. Senin iyi bir savaşçı olduğunu biliyor. Yarasının onu ulaşmaktan alıkoyduğu tüm zaferleri senin elde ettiğini şimdiden görüyor. Ama anlaşıldığı kadarıyla sen artık annene aitsin." Bakışla-

rını denize çevirdi. "Ona senin, bilgece bir karar alarak kadın kılığı içinde dans etmeyi, kanlı bir zırh içinde muzaffer bir şekilde yerde cansız yatmaya yeğlediğini söyleyeyim mi?"

Yılanın Yılları

Filonun, Boeotia ile Euboia arasındaki dar boğazda yer alan, kayalıklı bir liman olan Aulis'de toplanmasına karar verilmişti. Boeotia'dan derlenen askerler zaten oradaydı ve onların kuzey komşuları olan Lokrialılarla Euboialı savaşçıların gelmesi de fazla zaman almayacaktı. Agamemnon'un yüz gemilik filosu limana ulaşırken, Telamon'un oğulları Aias ve Teukros da söz verdikleri on iki gemiyle birlikte Salamis'ten geldi. O arada Menelaos da Lakonya'dan altmış gemi çıkartmıştı; ve Girit'ten hâlâ ses çıkmıyor olsa da Akhalı müttefikler üstlerine düşeni hızla yerine getirmeye başladı. Nestor'un bayrak gemisi peşinde Pylos'dan gelen doksan tane daha olduğu halde Peleponez'in sayısız burnundan geçerek gelirken ve Menestheos elli Atina gemisini Seunion'dan dolaştırırken, Diomedes de Tiryns'den seksen gemi getirdi. Daha da etkileyici olan, Odysseus ve İon adalarındaki yandaşlarının Palamedes'in alay etmek amacıyla önerdiği altmış gemiyi sadece sekiz eksiğiyle denize indirmiş olmasıydı.

Uzak adalardan birisi olan Rodos bile dokuz gemilik bir katılım sağladı ama Kypros Kralı Kinyras diğerlerinden daha az istekliydi. Menelaos, biraz da denizde bir yerlerde yolunun Helena ve Paris ile kesişeceğini umarak, yandaş toplamak için adaya gittiği zaman Kinyras, Aulis'e elli gemi gönderme sözü vermişti. Sonuçta sadece bir Kypros gemisi geldi; kaptanı da sözü yerine getirmek için yapılan kırk dokuz tane kil gemi maketini komutanlara sundu.

Menelaos o konuda kolayca atlatıldığı için öfkeliydi, ama Aphrodite'e doğduğu yerde kendisini adamış, aynı zamanda onun yük-

sek rahibi olan krala baştan güvenmemesi gerektiğini düşünüyordu. Daha da kötüsü, tek gemiyle gelen bu aşağılama, kıskançlığın kemirdiği beyninin adadayken kapıldığı şüpheyi doğrular nitelikteydi. Kinyras kendisi oradayken bile Paris ile kaçakları adada saklayacak bir anlaşma içindeydi.

Agamemnon karargâhını, bin gemilik devasa filonun Truva'ya doğru yola çıkma hazırlıkları yaparken borda bordaya sıkıştığı limana yukarıdan bakan kayalık bir uçurumun tepesindeki eski kalede kurmuştu. Aşağıdaki kent şimdiden aşırı kalabalıktı ve açık havada kurulan ordugâhların gözetleme ateşleri tüm sahile yayılıyordu. Bir akşam, Agamemnon'un yanında bu manzarayı izleyen ve aynı zamanda bellek sanatlarında namlı bir usta olan, Boeotia ozanları okulunun başkanı, Yüce Kral'a ondan önce kimsenin, hatta Herakles'in, ya da Theseus'un bile o ölçekte bir sefer hazırlamadığına dair kesin konuştu. Miken Aslanı, gururuna gem vurmakta güçlük çekiyordu.

Ama zamanla baş gösteren kimi ufak tefek sorun, birçok farklı lehçe konuşan, içinde bir sürü eski çekişme ve haset barındıran karmaşık gücü birarada tutmanın zorluklarını ortaya koymaya başlamıştı. Agamemnon, Aulis'e gelen onca insanın bunu sadece kendisine ve kardeşine olan sadakati nedeniyle yaptığı yönünde bir hayale kapılmış değildi. Öte yandan, onları oraya getiren Truva'nın zenginliklerine duyulan açlık da olsa, toprağa ve ticaret olanaklarına karşı beslenen şehvet ya da sadece şiddet ve serüven sevgisi de olsa, artık onun kumandası altındaydılar ve İnsanların Kralı Agamemnon'un adı ozanların şarkılarında sonsuza dek yaşayacaktı.

Yine aynı yüce kişi, Akhilleus ile Myrmidionlarının limana ulaştığı haberi geldiği sırada, pazarlığı iyi bilen Deloslu bir tüccarla şarap, yağ, mısır fiyatları üstüne sıkı bir pazarlığa dalmıştı. "Onu hemen gönderin" dedi. "Şu Peleus'un oğlunun neden yapılma olduğunu bir görelim." Ardından Delosluyu daha iyi fiyatlar düşünmesini emrederek savdı ve savaş kurmaylarını toplantıya çağırdı.

Birçok ateşli savaşçı mızrağının sapını yağlıyor, kılıcını biliyordu ve Agamemnon o silahların kendi kumandası altında olmasından pek memnundu. Ama Odysseus'un Skyros'dan alıp getirdiği o alıngan genç bambaşka bir konuydu. Adamlar arasında bir adam olduğunu gösterme gayretindeki Akhilleus, konsey salonuna kibirli bir tavırla girdi ve diğerlerini bir yayın kirişi kadar gergin, ama tedbire yorulabilecek bir suskunluk içinde süzdü.

Genç savaşçının tanrısal bir şeylere karıştığından ilk andan başlayarak kimse kuşku duymadı. Anası Thetis onu ateşle sınamış, ya da Styks'e[27] batırıp çıkartmış olsa da olmasa da, bir ölümsüzlük ışıması saçlarından bulut gibi yükseliyor, gri metal rengindeki keskin bakışlı gözlerinde yansıyordu. Sunduğu görüntü o kadar etkileyiciydi ki, ondan kırk yaş daha yaşlı olan Nestor bile onun varlığını ortaya vuruşunu hayranlık dolu gözlerle süzmekten kendisini alıkoyamamıştı. Çünkü o parlak dış görünüşün ardında, Nestor'un da ilk anda hem hayranlık, hem de dehşetle gördüğü gibi, öldürücü bir savaşçının keskin ışıltıları vardı.

Dahası yalnız da gelmemişti. Konseye katılması için yapılan çağrı sadece kendisini kapsamasına karşın, ondan biraz daha uzunca boylu, az daha esmer, ama o savaş sadece ikisinin ortak tatmini için düzenlenmiş gibi bir ifadeyi diğeriyle aynı şekilde yüzünde taşıyan bir başkası da onun yanında salona girdi. Agamemnon o kişinin varlığını sorgulayınca, Akhilleus çenesini biraz daha öne çıkartarak, "Bu Patroklos" dedi. "Menoitios'un oğlu, Phthia Kralı Actor'un torunu. Ben nereye gidersem o da gelir." Ve o anda ya iki adamın da kalacağı ya da ikisinin birden gideceği açık şekilde anlaşıldı.

Menelaos kanın ağabeyinin yüzüne hücum ettiğini görünce, telaşla Patroklos'un Sparta'daki yemini edenlerin arasında olduğunu anımsattı ve Odysseus da gerilimi azaltmak için, onları son kez birarada gördüğünde ikisinin de altı yaşında olduklarını, Kheiron'un okulundaki derenin kenarında köpekler gibi didiştiklerini

27) Okeanos'un kızları arasında en başta gelen. Bir yeraltı ırmağı olarak bilinir ve tanrılar bu ırmak üstüne yemin eder. (ç.n.)

söyledi. "Siz ikiniz hâlâ o zamanki kadar şevkle dövüşüyorsanız Truvalıların çekeceği var" diye ekledi.

Apollon'un ancak Akhilleus savaşa katılırsa zafer vaat ettiğini kendi kendine anımsatan Agamemnon da gülüşmelere katıldı ve bir koltuk için daha yer açılmasını emretti.

Nestor eski dostu Peleus ile ilgili haberleri sorunca Akhilleus, özel yaşamından söz etmekten hoşlanmayan genç insanlara özgü bir isteksizlikle yanıt verdi. "Çağrıya bizzat karşılık verecek durumda olmadığı için kederli, ama önderliğinde buraya geldiklerim onun askerleri. Bana Kheiron'un ona armağanı olan uzun mızrağı da verdi ve onu iyi kullanmamı öğütledi. O mızrağın sapını İlahi Athena kendi eliyle parlatmıştır. Babam tanrıçanın inayetini üstümüzden eksik etmemesi için dua ediyor."

Diomedes ile Odysseus genç adamın vakarı karşısında birbirine baktı, ama Akhilleus'un kuzeni olan Aias neşeli bir kahkaha attı. "Ve babanın seni tıpkı benimkinin yaptığı gibi, tanrıların iyi yanında yer alman için uyardığına hiç şüphe yok. Ama yaşlı adamın yanından ayrılırken ona da söylediğim gibi, tanrılar yanında olduğu zaman her sersem zafer kazanabilir. Benim niyetim bunu onlar yanımda olsa da olmasa da yapmak."

Odysseus kuru bir sesle, "Ben şahsen her türlü yardımı memnuniyetle kabul ederim" dedi.

O sırada Agamemnon'un teşrifatçısı Talthybios salona girip Girit elçisinin geldiğini ve Yüce Kral ile görüşmek için beklediğini duyurdu.

"Bir elçi mi?" Agamemnon'un kaşları çatıldı. "Deukalion'un bana gemiler göndermesi gerekirdi. Onlar nerede?"

Talthybios omuzlarını kaldırdı. "Onlar henüz görünürde yok."

"Giritlilere de, onların yalanlarına da lanet olsun. Al onu içeriye."

Menelaos gelen elçiyi adaya yaptığı ziyaretten hemen tanıdı. Deukalion'un Knossos'daki en uzak görüşlü bakanlarından birisi olan Dromeos rüzgârın esişini yakalamış ve İdomeneos'un çevresinde toplanan gençlerin oluşturduğu muhalefetle ittifak kurmuştu. Aulis'e Deukalion'un dalkavuklarından birisi yerine onun

gelmesi iyiye alametti. Ama Agamemnon da çoktan orada görmeyi umduğu gemilerin nerede olduğunu bir an önce öğrenmek için bastırıyordu.

Dromeos soruya başka soru içerecek şekilde yanıt vermek için biraz sokuldu. "Atreus'un oğullarının bizi varlıklarıyla onurlandırmasından bu yana Knossos'da değişiklikler oldu" dedi. "Deukalion Gölgeler Dünyası ile aramızdaki ırmağın öte yanına geçti. Griffon[28] tahtında şimdi oğlu İdemeneos oturuyor."

Deukalion'un ölümü nedeniyle üzüntü yansıtan birkaç mırıldanma geldi, ardından Agamemnon, "Bunun, yeni kralın amacımıza babasından daha yakın baktığı anlamına gelmesi gerekmez mi?"

"Elbette ki öyle, Yüce Kral."

"Öyleyse tekrar soruyorum: Gemiler nerede?"

Dromeos ellerini iki yana açtı, ardından onları dudaklarında birleştirerek gülümsedi. "Balta Evi bu savaşa katılmak üzere yelken açmak için bekleyen yüz gemi hazırladı."

"Yüz gemi! Çok iyi!" Agamemnon memnuniyetini gizlemek için hiç çaba harcamamıştı. Gülümseyerek bunun umduklarından çok daha iyi olduğunu söyleyen Menelaos'a döndü. Masanın çevresindeki hava yumuşamıştı.

Ardından Palamedes, "Onları ne zaman görmeyi umabiliriz?" dedi.

Dromeos bir kez daha gülümsedi. "Bu sizin de bildiğiniz gibi cömert bir katkı. O nedenle beraberinde bir koşulla gelirse herhalde şaşırmazsınız."

Rüzgâr saray avlusunda askerlerini haşlayan bir subayın sesini oraya kadar taşıdı. Agamemnon tedirgin bir el hareketiyle kulağının dibinde vızıldayan bir sineği kovaladı. "Ne koşulu?"

"Bu kadar büyük bir gücün önderi olarak Kral İdomeneos, tüm müttefik güçlerinin üst komuta görevini paylaşmak istiyor."

Telamon'un, aydınlık yüzü, geniş yürekliliği ve açık mizacıyla tanınan oğlu Aias sessizliği ilk bozan kişi oldu. Soluğunu burnun-

28) Hindistan'a kadar birçok efsanede rastlanan uzun gagalı, aslan gövdeli, kanatlı köpek. (ç.n.)

dan homurdanır gibi koyuverdi, ellerini dizlerine vurdu ve, "Taç yeni kralınızın başına ağır gelmiş!" dedi. "Evine dön ve ona bizim gereksindiğimiz öndere zaten sahip olduğumuzu söyle."

Gülümsemeye devam eden Dromeos sakalını sıvazlayarak Agamemnon'a döndü. "Girit'in yüz gemisinin Yüce Kral'ın Miken ülkesinden getirdiği büyük armadaya sayı olarak eşit olduğuna dikkat çekerim. Gemilerimiz yelken açmaya hazır. Sadece senin sözünü bekliyorlar."

Akhilleus'un genç, ama haşin yüzü de onun sözünü bekliyordu.

Patroklos'un arkadaşına yan gözle baktığı Agamemnon'un dikkatinden kaçmadı. Akhilleus'un sakin, dikkatli ve yıldırıcı gözleriyse kralınkilere dikilmiş, ne şekilde davranacağını görmeyi bekliyordu.

O öngörülmedik gelişmeden huzursuz olan ama hemen bir karar vermesi gerektiğini hisseden Agamemnon, tanrıların sesine kulak verdi. Ama beyninin içindeki sessizliğe onlardan birisinin sesi girmeyince, yüz gemi kendisi için önemli olsa da, onurunun ve otoritesinin çok daha fazla önem taşıdığı kararına vardı.

Tam kararını açıklıyordu ki, Nestor'un Odysseus tarafından fısıldanan bir şeylere kulak vermek için eğildiği yerden doğrulduğunu gördü. Yaşlı adam hafifçe öksürdükten sonra, "Bu konuyu konseyde ele almak belki daha akıllıca olur" dedi.

Duralayan Agamemnon, Nestor'un ısrarlı bakışlarını inceledi ve, "Tam olarak benim düşüncemi dile getirdin" dedi. "Girit elçisi bize izin verirse..."

Konsey üyelerinin her birisi önünde saygıyla eğilen Dromeos ardında bir parfüm kokusu bırakarak salondan çıktı.

Kapı onun arkasında kapanır kapanmaz Aias, "Bu fısıldaşma da neyin nesi?" diye atıldı. "Kumandanımız Yüce Kral'dır. Ve gereksindiği savaş gücü de elinde."

Odysseus gülümsedi. "Biraz sabret dostum."

O bir şeyler daha söyleyecekken Palamedes araya girdi. "Bu mesele, üstünde dikkatle düşünmeyi gerektiriyor. Girit'in önerdiği gemi sayısı Salamis'in toplayabildiğinin sekiz katından fazla."

Aias, "Ama ne bedel karşılığında?" diye diretti. "İkiye bölünmüş bir önderliğin sonuçta sadece dert getireceğini her sersem bilir."

Diomedes, "Aias'a katılıyorum" dedi. "Bence ortada tartışılması gereken bir şey yok. İdomeneos da buradaki çoğumuz gibi Sparta'da yemin etti. İnsan bir tanrının önünde yemin ettiği zaman koşullar öne sürmez."

Destek bulunca sezilerinin de güçlendiğini hisseden Agamemnon, "Güçlerimiz arasında zaten yeterince bölünme tehlikesi var" dedi. "Yüz gemi fazla ya da eksik olması gücümüzde çok büyük değişiklik yapmaz. Diğerleri üstündeki denetimi yitirmektense onlarsız yapmayı yeğlerim. Otoriteye uyum sağlamak İdomeneos'a zor geliyorsa, bırakalım evinde otursun."

"İyi" dedi Odysseus, "ama buradaki tek sıkıntı onun evinde oturmayacağı."

Aias'ın kaşları çatıldı. "Ne demek istiyorsun?"

"Dromeos'un söylediklerini duydun. Gemiler yelken açmaya hazır. İdomeneos eğer önemsenmesi gereken bir armada çıkartmak için adasını sıkıp suyunu çıkarttıysa, onun Knossos limanında çürümesine izin vermeyecektir." Odysseus anlamlı bir gülümsemeyle Agamemnon'a döndü. "Yüz geminin senin nazarında önemi olmayabilir İnsanların Kralı, ama Priamos'un onları çok sıcak karşılayacağından hiç şüphem yok."

Aias'ın dudaklarının arasından öfke ve şaşkınlık yansıtan bir ünlem kurtuldu. Menelaos da başını iki yana salladı. "İdomeneos ilk yemin edenler arasındaydı. Bize ihanet edeceğine inanmıyorum."

Odysseus omuz silkti. "Giritlilerin verdiği sözleri bozduğu bilinmeyen bir şey mi?"

Menelaos, "Ama o adam benim dostum" diye karşı çıktı. Ardından da salondaki her adamın aynı uğursuz şeyi düşündüğünü gördü: Atreus'un açık yürekli küçük oğlu, konu dost seçmeye gelince en bilge kişi olmadığını kanıtlamıştı.

Nestor tatsız sessizliği, "Anlaşılan Deukalion'un oğlu krallığı için kimi hırslar besliyor" diyerek bozdu. "Girit'in denizlerin nere-

deyse tamamına hükmettiği ve bizim kentlerimizden haraç topladığı zamanları belli ki unutmamış. Truva'nın yardımlarıyla bu durumun yeniden gerçekleşebileceğini düşünüyor olmalı."

Diomedes, "Öyleyse bizden kazancı ne olur?" dedi.

Yanıt veren Odysseus oldu. "Truva'nın zenginliğinden büyükçe bir pay. Hellespont'dan geçip Asya kıyılarını dolaşan ticaret yollarına serbest ve vergisiz ulaşım. Altın, gümüş, tahıl, sütleğen, kereste, amber, yeşim taşı... Ve tüm bunların yanında, bağımsız otoritesinin Argos'taki her krallık tarafından tanınmış olması."

Palamedes, "Dostum Menestheos buna aldırmaz" dedi.

Odysseus eliyle bu düşünceyi geçiştiren bir hareket yaptı. "Öyleyse Atina Kralı, kendisine bağımlı tımarların dizginlerini öncülü gibi biraz daha sıkı tutsaydı keşke."

Agamemnon homurdanarak arkasına yaslandı. "Girit, Theseus Skyros'daki o yardan atlamadan önce yükselişe geçmişti bile. İdomeneos ise anlaşıldığı kadarıyla babasından daha hırslı."

Menelaos, "Ve daha yürekli" diye söze karıştı.

Diomedes kaşlarını çattı. "Cesaretinin şerefiyle aynı oranda olmaması utanç verici. Sparta'da onu dürüst bir adam ve Helena'ya layık bir talipli olarak görmüştüm."

Odysseus, "Ama soru hâlâ ortada" diye konuya döndü. "O on bin Giritliyi çadırlarımızın içinden dışarı işer halde mi istiyoruz, yoksa dışından içeri işer halde mi?"

Akhilleus'un yüzünden hafif bir gülümsemenin izi geçmişti.

Gözünün ucuyla bunu yakalayan Agamemnon, kibirli gence açıktan açığa haddini bildirme zamanının geldiğine karar verdi. "Peleus'un oğlu eğlenir gibi. Bu mesele üstüne olan görüşlerini merak ediyorum doğrusu."

Akhilleus, "Bu benim için fark oluşturacak bir sorun değil" dedi.

Agamemnon kaşlarını çattı. "Nasıl oluyor bu?"

"Tanrıların da katkısını yadsımamakla birlikte, ben sadece kendi gücüme ve dostumunkine güvenirim." Dönüp Patroklos'a gülümsedi. "Giritliler bizimle de, bize karşı da olsa dövüşeceğiz."

Aias, "Biz de" dedi. "Ama bize kim önderlik edecek? Benim itaatim Agamemnon'a olur."

"Ve benimki de" diye hemen atıldı Diomedes.

Nestor parmaklarını saçlarının gümüşi bukleleri arasından geçirdi ve onları başının arkasına topladı. "Ama İdomeneos hâlâ bir yanıt bekliyor. Ben şahsen onun gücünü yanına almamanın basiretli bir karar olmayabileceğini düşünüyorum." Ciddi bakışlarını, sözlerini başını sallayarak onaylayan Odysseus'a çevirdi. "Savaş karadan önce denizde kazanılmalı. Yüz gemi her iki tarafta da fark yaratır."

"Bu yargıya katılıyorum" diyen Palamedes gözünü masanın öte ucuna, Helena'nın evlendikleri gün ona verdiği mühür yüzüğünü elinde çeviren Menelaos'a dikti. "Sparta Kralı ne diyor?" diye sorduğunda, Menelaos yüzüğün üstündeki şaha kalkmış iki leopar kabartmasını kasvetle inceler gibiydi.

Treus'un küçük oğlu yanıt vermeden önce ağabeyine, söyleyeceklerine güveni tam değilmiş gibi baktı ve boğuk bir sesle, "Daha önce dediğim gibi" diye mırıldandı. "İdomeneos'u dost kabul ettim. Değerli bir müttefik olduğunu kanıtlayacaktır." Parmağına büyük gelen yüzüğü döndürdü. "Bu işe ağabeyimin karar vermesi gerekir."

Agamemnon odadaki havayı tartmak için yerinde bir kez daha kıpırdandı. Yüzü kızarmıştı ve bakışları etrafındaki suskun yüzlerde birer birer dolaşıyor, hiçbirisinde meseleyi halletmek için bir ipucu bulamıyordu. Savaş söz konusu olduğundan beri ilk kez tüm girişimin dönüm noktasını oluşturabilecek bir karar vermekle karşı karşıya kaldığını biliyordu. Ama bilmediği, ne tarafa meyledeceğiydi. Bedenindeki her kas mutlak denetimin onda olması için ısrar ediyordu. Toparladığı güç üstündeki denetim, konsey üstündeki denetim, kendisi üstündeki denetim... Ve odadaki çok güvendiği iki adam da öyle davranması için onu desteklemişti. Öte yandan, Aias ile Diomedes düşünce değil, eylem adamıydı. Aynı şey, kendi gücü ve yiğitliğine sarsılmaz bir güven duyan Akhilleus ile Patroklos için de geçerliydi. İkisinin de kimi koşullar karşısında bir an için bile duraksamayacağından kuşkusu yok-

tu. Gururlarından bir parçacık bile ödün vermemek uğruna dövüşerek can verecekleri kesindi. Savaşçının, erkeğin seçeceği yol bu olurdu, ama kendisi İnsanların Kralı Agamemnon idi. Savaş denen şeyin kan ve korku ve savaş arabalarının birbirine gürültüyle çarpması dışında yanları da vardı; hırçın ihtiyar Nestor ile Euboealı kurnaz genç de Odysseus ile aynı düşüncedeyse, ortada gururun dışında riske atılabilecek şeyler de olabilirdi.

Agamemnon dirseğini koltuğunun kenarına, ağzını da eline yasladı. Düşüncesini çok erken açığa vurduğu için şimdi pişmanlık duyuyordu. Fikir değiştirecek olursa, kendisine saygı duyanların karşısında zayıf duruma düşebilirdi. Ama ya onlar yanılıyorsa? Fazladan yüz gemi... fazladan on bin asker... Ya kendi yanında, ya da ona karşı... Gururlu filosunun tamamının, etrafında alevler içinde olduğunu ve elli kürekli bir Girit savaş gemisinin pruvasındaki grifon ve yelkenine işlenmiş çifte baltayla onun bayrak gemisine doğru geldiğini görür gibi oldu. O anda yapılacak bir hata gemiler denizde karşılaştığı zaman büyük bedele patlayabilirdi.

Ama Akhilleus'un sabırsız bakışlarının karşısında bocalayamazdı da.

Odysseus biraz kuşkulu bir sesle konuşmaya başladığı zaman o hâlâ bir şeyler söylemek için iradesini toplamaya çalışıyordu. "İdomeneos ile Agamemnon arasında bir anlaşmazlık çıkması halinde sadakatimin kime yönelik olduğunu çok iyi bildiğimi söylesem, sadece kendi adıma mı konuşmuş olurum?"

Bu meydan okumanın yöneldiği Aias ile Diomedes içindeki imayı kavrayamadan atıldı ve elbette ki sadece kendi adına konuşmuş olmayacağını söyledi.

Odysseus kaşlarını kaldırarak Agamemnon'a döndü ve ellerini iki yana açtı. "Öyleyse bir karar birliğine vardık bile."

Agamemnon gözlerini kıstı ve ikilemden kurtulması için önünde bir kapı aralandığını gördü. "Pekâlâ. Bu noktada kesinlikle anlaşmamız şartıyla, bırakalım Giritliler de gelsin."

Ama Miken Aslanı neredeyse yarısını kaybedeceği kumanda sorumluluğunun tüm yükünü artık omuzlarının üstünde hissediyordu.

Odysseus'un aslında İdomeneos'un niyetlerinden kuşku duymak için geçerli hiçbir bir nedeni, öyle bir kaygısı da yoktu. Ama İthakalı daha sonra, toplantının nasıl gittiğini kuzeni Sinon'a anlatırken, "O Girit gemilerine ihtiyacımız var" diyecekti. "Agamemnon'u kumandanın yarısını devretmesine başka nasıl ikna edebilirdim ki?"

İlahi yardıma gerek olup olmadığı konusunda Aias'dan çok Odysseus gibi düşünen Agamemnon, filonun harekete geçmesinden bir gün önce tanrılara dua ve kurban sunmak için bir ayin düzenlenmesini emretti.

Önde gelen kumandanlar ve onların adamları kentin dışında, asırlar önce Hera'ya adanmış olan sık yapraklı bir çınarın altındaki alanda toplandı. Ağacın gölgeliğine, hemen oradaki pınarın yanı başına bir sunak hazırlanmıştı. Rahipler Göklerin Babası Zeus'un ilahi gücünden yardım diledi, ve Kalkhas Apollon'un bilgeliğine ve yol göstericiliğine dualar etti. Ardından Agamemnon kurbanı sundu.

Açıklıkta duran adamların hepsi sunağın altından sürünerek çıkan dev yılana şaşkınlıkla bakarken Agamemnon bıçağını kurbanlığın üstünden henüz çekmişti. Dehşetle bir adım gerileyip, yaratığın sırtındaki benekli pullar boyunca uzanan kan kırmızısı lekelere baktı. Yılan herkesi hayrete düşüren bir hızla uzun gövdesini ağaca doladı ve tırmanmaya koyuldu.

Kalkhas da hemen Agamemnon'un yanına gelip yılanın davranışını izlemeye koyuldu. Hayvan tırmanışını kolayca tamamladı ve yüksek dallardan birisinin ucundaki serçe yuvasına doğru kaydı. Ana kuş kanatlarını tehlikeyi haber verir gibi çırparak havalandı, ama kaslı yılanın gücü karşısında çaresizdi. Hayvan çenesini yuvanın içine her seferinde çırpınan bir yavru kapacak şekilde sekiz kez uzattı. Ardından başını kaldırıp uçan anneye bakarak bir kez salındı. Son hızlı atılış serçeyi kanadının ucundan yakaladı, bir an sonra o da bütün olarak yutulmuştu. Yılan hemen dalın üstünde boylu boyunca uzandı ve onu izleyenlerin daha sonra taş kesildiğine yemin edecek şekilde kaskatı yatıp kaldı.

Alanda toplananların arasında bir şaşkınlık ve tedirginlik mırıltısı dolaştı.

Ucundan hâlâ kan damlayan kurban bıçağı elinde olan Agamemnon, elini alnına koyup, "Kehaneti aldık ve kabul ediyoruz" diye bağıran, ardından yerinde gözleri kapalı halde dikilen Kalkhas'a baktı.

Çimenlikte derin bir sessizlik oluşmuştu. Tek bir kişi bile kıpırdamadı. Sadece çınarın yaprakları denizden gelen esintiyle usulca salınıyordu. Sonra Kalkhas elini indirdi, gözlerini açtı ve kendisini büyük bir dikkatle izleyen yüzlerce adama gülümsedi. "Akhalar!" diye seslendi. "Size bu alameti Zeus'un kendisi gönderdi. Bunun için çok uzun süre bekledik ve gerçekleşmesi için de beklememiz gerekecek. Ama bize burada sözü verilen zafer asla ölmeyecek."

Hâlâ şokun etkisi altında olan Agamemnon onun sözlerinden cesaret aldı. "Anlat bize, Kalkhas" dedi. "Bu alameti nasıl yorumluyorsun?"

Kalkhas, "Yılan her yıl deri değiştirmez mi?" dedi. "Ve bir ağacın yaprakları her geçen yıl yenilenmez mi? Yuvadaki palazların sayısı sekizdi. Anne serçe dokuzuncuyu oluşturdu ve her kuşun ölümü geçecek bir yılı gösterdi. Serçe Aphrodite'in yaratıklarından birisi ve Aphrodite de Truva'dan yana savaşıyor. Yani Truva'yı almak için dokuz yıl savaşmanız gerekecek, ama onuncu yıl kentin geniş caddeleri sizin olacak."

Rahibin sesi coşku doluydu. Kollarını iki yana açtı, gözlerini göğe dikti ve orada öylece durup sessizce dua etti. Etrafındaki adamların hepsiyse kendi düşüncelerine gömülmüş halde bekliyordu.

Agamemnon onları harekete geçirmek için daha fazlasının gerektiğini anladı ve, "Zeus'un isteği böyle!" diye bağırdı. "Tanrı konuştu. Zafer bizim olacak!" Onun yanında duran Menelaos ile Aias da hemen aynı sözleri bağırdı ve diğerlerini coşkuya davet etti. Az sonra çimenlik, "Zafer bizim olacak!" sedalarıyla inliyordu. Bu sözler kalabalıktan tekrar yükselirken Euboea Prensi Palamedes de bağıranlara katıldı, ama birkaç metre ötesinde diki-

lip kendisine yüzünde soğuk ve kinayeli bir tavırla bakan İthakalı Odysseus'un varlığının rahatsız olacak kadar farkındaydı.

Ertesi gün filo, yaklaşan bir fırtınanın genel kanıya göre Zeus'un yüreklendirme işareti olarak kabul edilecek gök gürültüsüyle birlikte Truva'ya doğru yelken açtı.

O zamandan bu yana iki nesil geçti ve birçok insan o savaşın öykülerini birçok kez anlattı. Ama yılların geçmesiyle anılar karıştı, böylece öykülerin kimisi güvenilir olmaktan çıkarken, kimi tarih kayıtçıları da kendi şüphe götürür amaçlarına hizmet etmek için çarpıtılmış yalanlar icat etti. Benim dayandığım noktaysa, Odysseus'un hemen her yönden tutarlı bulduğum kendi sözleri. Ve Odysseus, kimileri tarafından anlatılan, filonun yolunu hemen kaybettiği, Mysia'da[29] karaya yanaştığı ve ordunun Truva kıyılarına geldiğini sanıp oraya büyük bir saldırı düzenlediği öyküsüne kesin bir tavırla karşı çıkar.

Bu masala inananlarsa, yapıldığı iddia edilen hatayı, işe ilahi gücün karıştığı görüşüyle açıklar. Aphrodite'in Truva'ya yapılacak saldırıyı savmak için kılavuzların aklını karıştırdığını iddia ederler. Oysa Odysseus, Agamemnon'un haritalarla donanımlı olduğuna, Menelaos'un daha önce herhangi bir güçlükle karşılaşmadan Truva'ya yolculuk yaptığına ve İonya'nın, Girit'in ve doğu denizlerinin en deneyimli denizcilerinin Akha filosunda olduğuna dikkat çekti. Bunların yanı sıra, kendisinin servetini korsanlık yoluyla kazanmış olan tek prens olmadığını ve Palamedes'in, pek çok konunun yanı sıra denizde seyir sorunlarına karşı özel bir ilgisi olduğunu söylüyordu. Öyleyse öykü çok uzun süren savaşın kararttığı bellekler nedeniyle yanlış anlaşılmış, hatta o süre içinde hepsi Truva surlarının gerisine yönelik olarak yapılmayan başka bir sürü seferle karıştırılmış olmalıydı.

Agamemnon'un başlangıçta, Telamon ile Herakles'in bir zamanlar kentin surlarının en zayıf olduğu yeri bulup oraya yönelttikleri hızlı ve yıkıcı saldırının bir benzerini yapmayı umdu-

29) Kuzeybatı Anadolu'nun bugünkü Balıkesir ilini oluşturduğunu söyleyebileceğimiz bölgesi, Kuzey Ege'deki Edremit Körfezi dolayları. (ç.n.)

ğu doğrudur. Ama Kral Priamos geçen zaman içinde savunmasını güçlendirmişti. Ayrıca denize yeni bir savaş filosu indirmiş ve Asya'nın batı kıyıları boyunca birçok müttefikiyle yaklaşan çatışma konusunda başarılı sonuçlar alacağı bir diplomatik hareketlilik yaşamıştı. Truva'nın Yüce Kralının elinde Argos'un Yüce Kralınınkine kıyasla daha az gemi olabilirdi, ama yüz kere bin insanı Ege'nin öte yanından taşımak gibi bir sorun yaşamamıştı ve filosu Hellespont'un girişini tutup, o arada müttefiklerine destek önermeye yetecek kadar büyüktü.

Ve müttefiki de çoktu. Hatta Agamemnon'un casuslarından Miken ülkesine ulaşan istihbarat raporlarına göre yılgınlık verebilecek kadar çoktu. Truva'nın dostları arasında sadece Dardanyalılar savaşın dışında kalmaya karar vermişti. Priamos'u Helena'nın derhal Sparta'ya dönmesi konusunda ikna etmeye çalışan ve bunda başarısız olan Ankhises, halkını Paris'in hıyanetiyle başlayan ve İda Dağları çevresindeki tüm toprakların harap olmasıyla sonuçlanabilecek bir boğuşmaya sokmayacağını açıklamıştı. Ama işgalcilere de herhangi bir şekilde destek vermeyecekti. Onun bu tavrına karşılık, kuzeydeki Pionia[30] ve Trakya Khersonnesos'undan,[31] güneydeki Likyalılara kadar tüm diğer kıyı krallıkları Priamos'un yardımına koşmak için birbiriyle yarıştı. Frigler, Mysialılar, Karyalılar,[32] Larissa'daki[33] Pelesgler ordu topluyordu ve Priamos daha doğudaki ülkelerden de gerek doğduğu takdirde yardım sözü almıştı. Amazonlar, Paphlagonyalılar,[34] hatta uzaklardaki Halizonyalılar[35] Truva'nın savunması için kuvvet göndermeye hazır bekliyordu.

---

30) Kuzeybatı Anadolu'da bir, belki iki kentin adı. Balıkesir'in İvrindi ilçesi yakınlarında olduğu sanılır. (ç.n.)

31) Gelibolu Yarımadası. (ç.n.)

32) Karya: Güneybatı Anadolu'nun batıda Ege Denizi'nden doğuda Dalaman Çayı'na kadar uzanan bölümü. (ç.n.)

33) Anadolu'da bilinen 13 Larissa kenti vardır. Strabon ise, Pelasgos Larissa'sının İzmir'den Ege kıyıları boyunca kuzeye doğru uzanan yol üstünde, Gediz Irmağı'nın denizi doldurarak oluşturduğu ovada kurulu olan kent olduğunu kabul eder. (ç.n.)

34) Paphlagonya: Karadeniz bölgesinde, Filyos Çayı ile Kızılırmak arasında kalan topraklar. (ç.n.)

35) Karadeniz kıyısında yaşayan bir halk. (ç.n.)

Odysseus öylesine yoğun bir savunma cephesi karşısında dikkatli bir yıpratma savaşının en akıllıca hareket şekli olacağı düşüncesini öne sürdü. Truva önce deniz ablukaları ve en zayıf cephelere yapılacak saldırılarla yıpratılırsa daha kolay ele geçirilebilirdi. Aulis'deki kehanetin geldiği o uğursuz güne dek, onun dışında kimse seferin on yıla yayılan bir zaman boyunca süreceğini düşünmemişti bile. Ve Odysseus şimdi, Zeus'un isteği o yöndeyse, sonunda kazanacak tarafta oldukları bilgisiyle güçlenmiş Argos prenslerinin kendilerini o isteğe adamasını istiyordu.

Agamemnon bu düşünceleri dinledi, ama sabırlı yapıya sahip bir insan değildi. O hâlâ topladığı gücün dehşet veren boyutlarının Truvalıları teslim olmaya yönelteceği ve kehanetin yanlış yorumlandığının kanıtlanacağı umudunu besliyordu. Bu görüşünü konseyde dile getirdiğinde, her zamanki bölünme, Odysseus'un desteği altındaki düşünürler Nestor ile Palamedes bir yanda olmak üzere bir kez daha gerçekleşti. Diğerleri Truva'ya hemen ve doğrudan saldırılmasından yanaydı.

Görüşünün sayıca azınlıkta kaldığını anlayan Odysseus ikinci bir olasılık öne sürdü. Her şeyi Truva'ya en güçlü olduğu zamanda tek bir saldırıyla tehlikeye atmak yerine, kente olabildiğince yakın ve güvenli bir üs edinmenin akıllıca olacağını önerdi. Truva kıyıları açığında denizden yükselen küçük Tenedos[36] Adası bu amaç için çok uygundu. Oradan hem zamanı uygun bulduklarında Priamos'un başkentine doğrudan bir saldırı yapabilir, hem de Hellespont'un ağzını tutabilir ve kuzeydeki Trakya'ya olduğu kadar düşmanın güneydeki müttefiklerine de akınlar düzenleyebilirlerdi.

Herkes planın akıllıca olduğunu gördü ve öneri kabul edildi.

Filo Tenedos yakınlarına gelirken Agamemnon, ada küçük bir kuvvetle ele geçirilirken gemilerinin çoğunu Truva savaş gemilerine karşı önlem oluşturacak şekilde yerleştirmeye karar verdi. Bayrak gemisinde bir konsey topladı, ve tam da istila gücünün kumandasına Diomedes'i getirme kararını açıklamak üzereyken Akhilleus ilk saldırıya kumanda etme onurunun kendisine ait olması talebiyle ortaya çıktı.

---

36) Günümüzde Bozcaada. (ç.n.)

Kasvetli ve sıcak bir gündü. Diğerleri Akhilleus'un gelmesini sabırsızlık içinde beklerken toplantının başlaması gecikmişti. Herkes gergin bir bekleyiş içerisindeydi.

Agamemnon duraksadı. Karşısındaki çabuk parlayan genç adamla açıktan açığa sürtüşmeye hiç istekli değildi, ama belirleyici olabilecek ilk saldırının başarısını henüz gerçek bir çarpışmaya katılmamış genç bir savaşçıya bırakma riskini almak da istemiyordu. O daha söyleyeceği sözleri seçemeden Akhilleus gözlerini kısarak, "Kalkhas bu savaşın benim yardımım olmadan kazanılamayacağı konusunda seni uyarmadı mı?" dedi. "Tanrılar zaferi mühürlemek için beni istediyse, ilk saldırıya önderlik ederken de yanımda olacaklardır." Bir kâhinler ocağının tüm otoritesi arkasındaymış gibi kuşkuya ve ikileme yer bırakmayacak şekilde konuşuyordu.

Peleus'un yedinci oğluyla ilgili kehanet ordu içinde hızla yayılmıştı ve Akhilleus çoktan askerlerin sevgisini olduğu kadar saygısını da kazanmıştı. Nasıl Myrmidonları yaşamını onun için feda etmeye hazırsa, aynı şeyi yapacak birçoğu daha vardı; sıradan asker arasında ordunun uğuru haline gelmişti. Bunun farkında olan Agamemnon, karşısındaki genç adam birçok durumda artık bilinir hale gelen kibriyle konuşurken yutkunmak zorunda kalmıştı, ama bu kez alttan almaya hazırlıklı değildi.

"İçindeki ateşi ve şevkini takdirle karşılıyoruz Peleus'un oğlu ve önerin için sana müteşekkiriz" diyerek Tenedos'un önünde serili olan haritasına baktı. "Ama güvenimiz Thebai gazisi Diodemes'in deneyiminden yana olacak. Zaman içinde kendini savaşta onun gibi kanıtladıktan sonra sana da kumanda görevi vermekten gurur duyacağız."

Agamemnon öksürerek boğazını temizledi ve tam konseyin dikkatini tekrar yapılacak olan saldırının taktik tartışmasına yönlendirecekti ki Akhilleus, "Yüce Kral bu konuyu tekrar düşünmeli" dedi.

Agamemnon öfkesini gözle görülebilir bir çabayla bastırabildi. "Söylediğim yeterince açık değil miydi?"

Akhilleus ayağa kalktı. "Yeterince açıktı. Bana yönelttiğin aşağılama, senden gördüklerimin ilki kadar açıktı üstelik."

Agamemnon ona şaşkınlıkla bakakalmıştı.

Nestor telaşla araya girme gereği duydu. "Sakin ol Akhilleus" dedi yumuşak bir sesle. "Kasıtlı bir hakaret olmadığından eminim."

Agamemnon, "Hayır!" diye kükreyerek elini aslan mühürlü yüzüğü parlayacak şekilde kaldırdı. "Bu konuyu burada bir daha yinelenmeyecek şekilde halledelim. Peleus'un oğlunun hakaret olarak algıladığı şeyi gerçekten çok merak ediyorum."

Akhilleus yumruğunu masaya indirdi. "Beni bu sefere sadece çok sonra edindiğin bilgiler doğrultusunda kattığını yeterince iyi biliyorum. Kalkhas Truva'nın benim katkım olmadan düşmeyeceğini açıkça ortaya koymasa, beni Skyros'da bırakıp zaferin tümüne sahip çıkmaktan mutluluk duyacaktın. Öyle değil mi?"

Agamemnon, "Namın daha büyük olsaydı, seni daha önce düşünebilirdik" dedi.

Akhilleus'un burun delikleri öfkeden genişledi. Odysseus konuşmaya başlayarak araya girdiğinde, kavurucu öfkesini o anda ortaya vurmakla, bir daha dönmemek üzere orayı terk etmek arasında seçim yapmak üzereydi.

"Yüce Kral'ın seni küçümsediğini düşünmekle yanılgıya düşüyorsun, dostum Akhilleus" dedi Odysseus. "Ben İthaka'dan gelmekte yeterince çabuk davranabilseydim, bu amaca katılmak için çok daha erken çağrılacaktın. Bu tür şeyler aslında tanrılar tarafından düzenlenir, ama bu kez bir hata varsa tamamen bana aittir."

Bu açık özürle pek yatışır gibi olmayan Akhilleus, "Ya bugün?" diye diretti. "Bugün cesaretimin boğazıma tıkılmasına tahammül etmek zorunda kalmadım mı?"

Odysseus, "Kimse senin cesaretinden kuşku duyamaz" diye yanıt verdi. "Ama gerçekten çok şey istiyorsun."

Sıcakta terlemeye başlayan Menelaos yerinde huzursuzca kıpırdandı. "Kardeşim sadece çıkartmanın güvenliğini düşünerek davranıyor."

"Bu durumda, Atreus'un iki oğlunun da yiğitliğimi sorguladığını düşünmem gerekiyor."

Nestor ona gülümsedi. "Benim sorguladığımdan daha fazla olamaz ve bu hiç anlamına gelir. Ama silah kullanma yeteneğini göstereceğin başka fırsatlar da olacaktır delikanlı."

"Siz yaşlısınız efendim" diye yanıt verdi Akhilleus. "Ve bilgeliğinize saygı duyuyorum. Ama siz de bir zamanlar benim gibi şan için sabırsızlanan genç bir adam değil miydiniz?"

"Beni endişelendiren de sabırsızlığın zaten." Agamemnon ona somurtarak baktı. "Sadece senin hırslarını beslemek adına bir felaketi davet etmeyeceğim."

Akhilleus bir kez daha parladı, Odysseus da bir kez daha araya girmek için doğruldu, ama İdomeneos ilk konuşan oldu. Girit Kralı için, seferin üst kumandasına ortak olmak bir mesele, şimdi Agamemnon'un etrafında toplanan ve ona sadakatle bağlı olduğu anlaşılan konseyde ağırlığını koymak ise bambaşka bir meseleydi. Söz verdiği yüz geminin yirmi eksiğiyle gelmesi zaten konumunu yeterince sarsmıştı. Ama şimdi, o çekişmeyi sakin bir yaklaşımla izlemesi sayesinde kendini ortaya koymak için gerek duyduğu ilk fırsatı yakalamıştı. "Bu meseleyi herkesin hoşnut olacağı şekilde çözmek ve buradaki işlerimizi bugün tamamlamak için bir yol var" dedi.

Tekrar konuşmaya başlamadan önce herkesin ilgisini üstüne çekmiş olmaktan ötürü mutlu bir halde ve gereğinden biraz fazla duraladı. "Asil Miken kuzenimin bu saldırıya Diomedes'in önderlik etmesi konusundaki kararına katılıyorum. Thebai fatihi elbette ki Tenedos'da fazla uğraşmayacaktır." Akhilleus yerinde dimdik oldu, ama İdomeneos gülümseyerek elini kaldırdı. "Bana karşı biraz sabırlı ol dostum." Akhilleus yerine oturunca diğerlerine baktı. "Priamos elbette ki o adaya yönelik planlarımızı önceden sezdi ve orasını güçlendirmek için kimi önlemler aldı. Bizimki kadar çok geminin gereksineceği genişlikte bir limanın sadece burada olduğunu biliyor." Parmağıyla haritadaki bir noktayı gösterdi. "Güvenilir casuslarımdan birisi limanın üstündeki yarlara çok sayıda büyük kaya yerleştirildiğini rapor etti. Bunlar bir saldırı halinde aşa-

ğıya yuvarlanacak ve hem kıyıya çıkacak insanlara, hem de yaklaşan gemilere büyük hasar verecek."

Agamemnon tam bu bilginin kendisine neden daha önce verilmediğini soracaktı ki, İdomeneos ona fırsat tanımadı. "Önerim şu: Diomedes limana yapılacak ana saldırıya kumanda etsin, ama Akhilleus da karanlıkta kıyıya kadar yüzüp, orada tutunacak daha küçük bir birliğin önderliğini yapsın. Oradan yarlara tırmanır ve duruma hâkim olur. Saldırının zamanlamasını doğru yapar ve onu etkili bir şekilde yönetebilirse, kayaların aşağıya atılmasını engelleyip ana gücün karaya taciz edilmeden çıkmasını sağlayabilir." Gülümseyen kara gözleri Akhilleus'un üstüne yöneldi. "Böylesine tehlikeli bir görevde kazanılacak büyük bir onur var. Böylece iki kumandan, tıpkı ben ve Agamemnon gibi, ortak amaç için uyumla birlikte hareket edebilir."

Odysseus ile Nestor anında planın parlak yönleri konusunda yorumlar yaptı. Diomedes de bu plan uyarınca kumandayı paylaşma konusunda bir itirazı olmadığını açıklayınca, Agamemnon belirlenecek ayrıntılar onu tatmin edecek şekilde düzenlenmek kaydıyla konuşulanlara onay verdi.

Ama Agamemnon ile Akhilleus arasındaki çekişme hâlâ çözümsüz kaldığından, Odysseus konsey toplantısından, kehanetlerin vaadi ne olursa olsun, Yüce Kral ile Skyros'dan alıp getirdiği tehlikeli genç adamın birbirine güttüğü düşmanlığın günün birinde o seferin felaketi haline dönüşeceğine yönelik ve kendisine saklamakta yarar gördüğü düşüncelerle ayrıldı.

Odysseus sonraki yıllarda ne zaman Akhilleus ile ilgili konuşacak olsa, o genç adamın anlaşılmaz yönleri olduğu söyleyecekti; çünkü her ne kadar son derece kibirli olsa da, ölümcül bir savaşçı olduğu kadar, Odysseus'un başka kimsede görmediği kadar da şefkatle sevebilen bir savaşçıydı. Hatta bir seferinde, Akhilleus ile Helena'nın, bildiği başka her insandan daha fazla ortak yöne sahip olduğunu bile söyledi. Ona göre, Akhilleus Kheiron'un dağlardaki okulunda, Helena ise Artemis'in bakir çayırlarında doğal yaşama dönük ve o yaşamın unsurlarına âşık şekilde yetiştiğinden, her bi-

risi kendisine has bir yaban yan taşıyordu ki, anladığım kadarıyla Odysseus bununla, pervasızca davranmalarını sağlayan bir masumiyeti kastediyordu. İkisinin de gelişimlerinin en önemli döneminde insanların dünyası tarafından incitildiği, yazgılarının ondan sonra her zaman aldıkları o yaralar tarafından şekillendirildiği bir gerçekti. Tüm bunların ötesinde, bedenlerinin ölümlü, ruhlarının tersi olduğunu, çevrelerindeki her şeyin ölümsüz bir ateş tarafından dokunulmuş gibi algılandığını bilmeleri nedeniyle akrabalık denebilecek bir yakınlıkla birbirleriyle ilintili gibilerdi.

Sonunda o ve Thetis ayrılırken Akhilleus, "Anne" demişti, "çok kısa zaman içinde ölmek için doğmuşum, ama Olympialı Zeus bunun için bana bir onur borçlu." Bu nedenle bir daha geri gelmeyeceğini bilerek de olsa savaşa gitti; ve yazgısına duyduğu açlık öylesine büyüktü ki, onuruna uzanan yolda karşısına hiçbir şeyin çıkmasına izin vermeyecekti. Akhilleus benliğini parçalamaya yönelik tüm güçlerin, annesi ve babası arasındaki acı çekişmenin, eski dinle yenisinin, Skyros'daki huzur dolu yaşamıyla zafere duyduğu açlığın ötesine geçip, kendisini bir savaş silahına dönüştürdü ve varlığı savaşa dönük amaçlarla ışıldamaya başladı.

Tüm bunlardan ötürü, Tenedos'a yapılacak sürpriz saldırının önderliği için kendisine güvenildiğinde, içinde kabaran, tüm erkekler arasında sıradan biri olmadığını kanıtlama isteği öylesine güçlüydü ki, küçük Myrmidon birliği Truvalı savunmacılara geriden dehşet verici bir şiddetle saldırdı. Yarlar sadece birkaç kayıpla ele geçirildi, Diomedes'e gemilerini kıyıya yanaştırabileceğini haber veren bir işaret gönderildi. Ardından durmayan akıncılar o kadar hızlı ilerledi ki, ana savaş grubu gelene dek Akhilleus mızrağıyla ada güçlerine kumanda eden Tenes Kralı'nın göğsünü delmiş, adamın babasını başına indirdiği vahşi bir darbeyle öldürmüştü.

Direniş böylece hemen çöktü. Tepesinden ayağına kendisine ait olmayan kanla boyanmış, saçları şafak ışığında parlayan Akhilleus, sevinçle bağrışan adamlarının ortasında dikilip Diomedes'in kaleye gelmesini bekledi. Ölümü ne kadar çabuk gelirse gelsin, en azından isminin artık asla ölmeyeceğinden emindi.

Tenedos'ta üs oluşturulduğunda, Agamemnon bir grup elçiyi kuvvetlerini geri çekme koşullarını sunması için Truva'ya göndermeye karar verdi. Priamos'un kabul edilemez bulacağı önceden bilinen koşulları iletmek için Odysseus, Menelaos ve Palamedes seçildi. Görevin gerçek amacı Truvalıların dışarıya vurduğu beraberlik görüntüsünün gerisinde nasıl bir güç birliği oluşturduğunu anlamaktı ve Agamemnon'un bu niyeti gözeten protokol görevlisi Talthybios elçilerin kentteyken Antenor'un evinde konaklamasını ayarladı.

Kralın danışmanını başlangıçta kurnaz, dışa kapalı ve düşmanlarıyla dolu bir kentte onların güvenliğinden sorumlu olmaktan ötürü tedirgin bir tavırda buldular. Ama birkaç kupa şarap ve Palamedes'in kurnazca yaptığı birkaç hatırlatma, Antenor ile Menelaos'un mutluluklarını yok eden kişi olarak gördükleri Paris'e yönelik kimi katı duyguları paylaşmasına yetti. Odysseus da çekiciliğini Antenor'un eşi Theano üstünde denedi; ve kadının, önce çocuğunun ölümüne, şimdi de Truva'nın yıkımla tehdit edilmesine yol açan adama karşı duyduğu ölümsüz nefreti ortaya vurması uzun sürmedi.

Akhalar, Paris Sparta'yı Helena'yla birlikte terk ettikten sonra olan kimi şeyleri ilk kez duyuyordu. Aeneas'ın Sparta'dan kaçış sırasında Paris'e hainçe davranışını onayladığı için değil, sadece birbirlerine destek olacaklarına dair ettikleri yemini tutmak için yardım ettiğini öğrendiler. O ve babası Ankhises, Argos orduları kapısına dayandığında Dardanya'ya güvenmemesi gerektiğini Yüce Kral'a hemen ve açıklıkla ifade etmişti. Antenor'a göre, Priamos kuzeniyle arasında oluşan bu çatlağı, oğlu dönene ve tüm öyküyü bir kez de onun ağzından dinleyene dek karara varmayacağını söyleyerek hafifletmeye çabalamıştı. Öte yandan aklı çoktan savaştan yana meyletmişti bile. Bunun eninde sonunda gerçekleşeceğini, şimdi öyle bir şey için her zamankinden daha hazırlıklı olduğunu biliyordu. Antenor bunları ifade etmekle kalmayıp, kralın genellikle ciddi olan yüzünün Akha gururuna oğlu tarafından yöneltilen hakaretin ölçeğini tarttığı zaman belirgin bir neşeye büründüğü yorumunu bile yaptı.

Ama Paris ile Helena kendilerini karmaşadan sakınmak umuduyla doğuya, Kypros'a kadar gittiğinden, Priamos *Aphrodite*'in Truva'ya dönmesi için aylarca beklemek zorunda kalmıştı. Eşinin ve âşığının gerçekten de kendisi de oradayken adada bulunduğunu, ayrılmasından kısa süre sonra güneye, Mısır'a doğru yola çıktığını öğrenen Menelaos yüzünü acıyla buruşturdu. Hava güzel, deniz sakindi ve Paris, Aphrodite'e doğduğu yerde sunularda bulunduktan sonra kaçışlarını uzatılmış bir aşk yolculuğuna dönüştürmeye karar vermişti. Dönüşünün biraz gecikmesinin, babasıyla kardeşlerine yaptığı şeyi kabullenmeleri için zaman vermiş olacağını hesaplamıştı. Bunun yanı sıra, belki Truvalıların, sevgilisinin masallara konu olan güzelliğine duyduğu iştah da bilenmiş olurdu.

Bu son noktada hesapları hedefi tam on ikiden vurdu. *Aphrodite*'in kente yaklaştığı duyulunca, Truvalıların büyük bölümü limandan Skaia Kapısı'na[37] uzanan yolun iki yanına toplanmaya başladı, insanların geri kalanı da caddelere dizildi. Paris heyecanı ve gizem havasını artırmak için Helena ile Aethra'nın perdelerle örtülü tahtırevanlarla taşınmasını, böylelikle sıradan kalabalığın seviyesiz bakışları önünde teşhir edilmelerinin engellenmesini sağlamıştı. Böylece kalabalığın gerilerinden gelen birkaç açık saçık söz duydular; ama hizmetlilerden, kölelerden, ender bulunan hayvanlardan ve uzak diyarlardan getirilen armağanlardan oluşan yürüyüş kolu, insanların çoğunda daha fazlasının da geleceği beklentisiyle körüklenen coşkulu bir heyecan yarattı. O tüllerin gerisinde artık kentlerinin ölümsüz zaferiyle Truvalı Helena haline gelmiş olan Spartalı Helena vardı. Gizemine hürmetsizlik edilmemesi gereken bir tanrıça aralarına gelmiş gibiydi. Ve Paris, halkının prensi, ki aynı zamanda İda Dağları'ndaki otlakların boğa çocuğuydu, atının üstünde onun tahtırevanının yanı sıra gururla ilerliyordu. Bir dilencinin bağırarak dile getirdiği, harikalar çağının dünya yüzüne geri geldiği gerçeğini kim tartışabilirdi ki?

Antenor, Paris'in hanımını sarayın ana salonunda toplanmış olan Priamos'un tüm ailesine ve danışmanlara sunduğu zaman

37) Truva surlarının batıya bakan kapısı. (ç.n.)

bile Helena'nın yüzünde peçe olduğunu söyledi. Duyarlı bir hayal gücüne sahip olan ve öğrendiği her yeni şeyle kendisini biraz daha boynuzlu hisseden Menelaos'un yüzündeki acının farkına vardığından, "Bir yontucunun en değerli eserini sunmasını andırıyordu biraz" diye küçümseyen bir yorum yaptı. "Onu görmek için çok uzun süre beklemiş olduğumuzdan, salonda istekli bir heyecan vardı. Ve evet, herhangi bir kadının bir orduyu tehlikeye atmaya değip değmeyeceği konusundaki düşüncelerim başka konu olsa da, Helena'nın insanı şaşkınlığa düşürecek bir güzelliğe sahip olduğunu kabul etmeliyim."

Palamedes, "Orduyu ya da kenti" dedi.

"Elbette."

"Öte yandan hepimiz aklı başında insanlarız. Düşmanlığımız Truva'ya değil Paris'e yönelik. Bir adamın kendisini kaptırdığı çılgınca bencillik yüzünden binlerce insan ölürse bu büyük bir trajedi olur. Öyle düşünmüyor musun?"

Dile getirilenden faklı sorulara yanıt verdiğini bilen Antenor, "Ben ve eşim onu size teslim etmenin bu savaşı engellemek için bir yol olduğunu görebilsek, inanın ki Paris bu gece size zincirlenmiş olarak getirilirdi" dedi. "Ama Yüce Kral oğluna karşı hoşgörülü olduğu kadar Helena tarafından da çarpıldı. Ve konseydeki savaş taraftarları barışçıl çözümden yana olan bizlerden daha güçlü. Priamos'un Helena'nın geri verilmesi konusundaki taleplere iyi gözle bakacağını ummayın."

Akhalı elçiler ertesi gün Priamos'a takdim edildiklerinde, büyük salonun havasının karşılaşmayı beklediklerinden daha açık bir düşmanlıkla dolu olduğunu gördüler. Paris konseye katılmamıştı ve Antenor elçilerinin hakkaniyetle dinlenmesi için elinden geleni yapmasına karşın, talep listesi dinlenirken Deiphobos ve Antiphos'tan yükselen alaycı sözleri ve öfke içeren ünlemleri engelleyemedi. Talepler Helena'nın hemen geri verilmesini, Paris'in cinayet ve insan kaçırma suçlarının hesabını vermek üzere teslim edilmesini, Menelaos'un zararının tazminini, Agamemnon ile İdomeneos ve onların kumandası altındaki prenslerin tümünün Paris yü-

zünden yapmak zorunda kaldıkları harcamaların karşılanmasını, Asya anakarasının stratejik yerlerinde, sağlam koruma altında olacak Akha yerleşimleri kurulmasını, Hellespont'tan Karadeniz'e, oradan kuzeye ve doğuya uzanan ana ticaret yollarından engellenmesiz geçiş hakkı tanınmasını içeriyordu.

Tek başına parasal dayatmalar bile Priamos'u birkaç kez mahvetmeye yeterdi, ama Truva Kralı taştan oyulmuş gibi bir yüzle Odysseus'u dinledikten sonra, bir elini gürültücü oğullarını susturmak için kaldırdı ve yanıtını verdi.

"Her şeyden önce, Spartalı kral kuzenimizin eşini tatmin edememesinden biz sorumlu tutulamayız. Salamis'te yıllardan beri hapis kalmaktan bitap düşen kız kardeşim Hesione'nin tersine, Prenses Helena Truva'da kendi isteğiyle bulunmaktadır. Gitmeyi arzulasa, onu burada zorla tutmayı şerefime yediremezdim. Argos prensleri kendine bundan bir lütuf ve haysiyet dersi çıkartsın." Menelaos'un yüzünden geçen öfke kızarıklığını izlemek için duraladı ve içini çekti. "Diğer isteklere gelince... Mikenlerin Yüce Kralının uzun zamandan beri zenginliğimize ve gücümüze haset ettiğini biliyoruz. Kendi ülkesi bizimkiyle karşılaştırılınca harap bir kulübeden, derme çatma bir ahırdan öteye gitmezken nasıl haset etmesin ki? Ona mesajımız da çok basit. Kendisini Truva'da yıkım ve aşağılanmadan başka bekleyen bir şey yok. Sularımızı bit istilası gibi üşüşen gemilerinden arıtsın ve adamlarını karıları kendilerine tadına daha iyi varacakları eşler seçmeden önce evlerine götürsün."

Son gelişinde aynı salonda, Priamos'un karşısında çok daha dostça bir havayı paylaşarak durduğunu anımsayan Menelaos öfkesini dizginlemeyi başaramadı. "Gördüğüm kadarıyla oğlun kendinde gözlerimin içine bakacak yüreği bulamamış" dedi. "Diğer tüm yandaşların da onun kadar yürekliyse Kral Priamos, kadınlarının ırzına geçildiğini, kentinin yakıldığını ve tüm soyunun yeryüzünden silindiğini göreceksin. Eşimi geri alacağım. Ve sen... Sen de Paris'in dölünün bedeninden düştüğü günü lanetle anacaksın."

Odysseus elini yatıştırıcı bir hareketle dostunun koluna koydu ve sakin, mağrur bir ifadeyle Priamos'a dönüp, "Mesajını Yüce Kral'a ileteceğiz" dedi. "Yanıtını kısa zamanda alırsın."

Akhalı elçiler salondan hızla çıktı ve Antenor'un evine döndü. Kendilerine izin verilse, üçünün de Deiphobos ile Antiphas tarafından o gece yataklarında öldürüleceği bilgisi onlara kentten ayrıldıktan çok sonra ulaştı. Truva prenslerini bu suçu işlemekten alıkoyan şey, Antenor'un şiddetli karşı çıkışları ve Hektor'un haysiyet duygusu olmuştu.

Truva'ya yapılan ilk saldırı, iki tarafın da büyük hasarla ve derin düşüncelerle ayrıldığı, herhangi bir sonuca ulaşmaktan uzak kalan vahşice bir çatışmaya dönüştü.

Bir gece akınıyla harekete geçen Akhalar için başlangıçta her şey, meşaleler alev saçarak Priamos'un filosunda şaşkınlık yaratıp, çıkartmaya karşı önlem alma yeteneğini ciddi şekilde azaltınca iyi gitti. Ama yine aynı saldırı, Truvalıları başka bir saldırının tehdidine karşı uyarmış, Agamemnon'un gemileri kıyıya ulaşana dek iyi konuşlandırılmış bir ordu onları püskürtmek için bekler duruma gelmişti.

Daha da kötüsü, Argos askerleri, aralarında yayılan, kıyıya ilk çıkanın öleceğine dair uğursuz bir kehanetin sıkıntısını çekiyordu. Akhilleus bile gemisinin pruvasında, henüz pek az zafer kazanmışken yaşamını tehlikeye atmak için isteksizlik ve kararsızlık içinde dikiliyordu. O arada Truvalılar bir taraftan ovanın üstünde esen sert rüzgârın taşıdığı sinir bozucu bir uluma tutturmuştu, bir taraftan da kalabalık gemilere taş yağdırıyordu.

Sonunda, karşısındaki düşmandan gelen aşağılamaların ve arkasındaki Agamemnon'un dürtüklemeleriyle harekete geçen, bir zamanlar Herakles'in savaş arabası sürücüsü olan İolaos adlı yaşlı bir asker büyük bir bağırtı kopartıp gemisine vuran dalganın içine atladı. Kıyıya çıktığı anda, kılıcını tek bir kez savurma fırsatı bile bulamadan öldürüldü, ama sakınma kabul etmeyen cesareti ona ölümsüz bir ün kazandırdı. Askere Protestilaos, yani *'ilk dö-*

vüşen' adı verildi ve Hellespont'un Trakya kıyısında o gece büyük bir onurla defnedildi.

İlk yaşamın yitirilmesiyle birlikte diğer savaşçılar da gemilerden atlamaya başladı. Phoiniks ile Myrmidonları arkasında olan Akhilleus ile Patroklos başı çekenler arasındaydı. Odysseus ise savaşın gidişatını izleyerek işi biraz daha ağırdan aldı. Priamos'un kaynakları yeterince zorlanmadan önce bir kara çıkartması yapılmasına karşı görüş belirtmişti; ama Agamemnon isteklerine aldığı yanıtla öylesine bir öfkeye kapılmıştı ki, sözlerini Priamos'un gırtlağına bir an önce tıkmakta kararlıydı. Ve şimdi de, kıyıya doğru ilerlerken ok yağmuru altında düşen adamlarının sayısı arttıkça, sabırsızlığının bedelinin ne olabileceğini hızla anlıyordu.

Akhalar sayıca üstünlüklerini kullanarak büyük çabalarla karaya çıktı, ama kıyıda onları bekleyen şey içine dalacakları ateşli ve kanlı bir boğazlaşmaydı. En büyük direniş, cephenin Kyknos adlı bir Truvalı kahramanın istilacıların arasına bedenine bir şey işlemezmiş gibi daldığı bölümünden geliyordu. Akhilleus orada ne olduğunu görünce Patroklos'a kendisini izlemesini seslendi ve Truvalı devin karşına dikilene dek savaşarak o yöne ilerledi. Kyknos genç adama gülerek cesareti varsa üstüne gelmesini işaret etti; bir an sonra da Akhilleus'un saldırısının hızı ve şiddeti karşısında şaşkınlığa düştü. Dövüş uzun ve zorlu olduysa da, Kyknos bir kılıç darbesinden sakınmaya çalışırken bir taşa basarak tökezleyene dek iki tarafın üstünlüğü arasında gidip geliyordu. Truvalı savaşçı sırtüstü yere devrildi, düşerken Akhilleus'u da kendisiyle birlikte çekti. Yuvarlanırken iki adam da silahını kaybetmiş, ama Kyknos hasmının zırhlı bedeninin tüm ağırlığını üstünde bulmuştu. Akhilleus Truvalının gırtlağına cinneti andıran bir vahşetle saldırdı ve onu kendi tolgasının kayışlarıyla boğdu.

Soluk soluğa ve verdiği ölümün coşkulu övüncüyle ayağa kalktığında Patroklos'un elini kolunda hissetti. Çevreleri Agamemnon'un bayrak gemisinden çalınan bir boru sesiyle kaplanmıştı ve Argos savaşçıları kıyıdan çekiliyordu.

İlk saldırının başarısız olmasını birçok karşılıklı şikâyet ve suçlama izledi; ama verilen ağır kayıplar Agamemnon'u, Odysseus'un Truva'nın ancak uzun bir yıpratma kampanyası ertesinde düşeceği konusunda ısrar etmekte haklı olduğuna ikna etmişti. Savaş böylece ara sıra patlak veren çatışmalarla aksayan, önce bir yıl, ardından bir yıl daha sürecek bir evreye girdi; sonunda Truva eğer düşecekse, bunun yılanın yılları geçmeden gerçekleşmeyeceği açıkça anlaşıldı.

Denizde savaşlar yapıldı ve Akhalar denizdeki üstünlüğünü kabul ettirene dek birçok gemi battı, birçok adam boğuldu, yandı. Artık Tenedos'daki üslerinden Asya kıyıları boyunca serbestçe akınlar yapabilirlerdi. Lesbos[38] Adası alındı ve anakaradaki Truva'dan daha küçük kentler düştü. Priamos'un güney müttefiki Lidya bu akınların sıkıntısını çok çekti. Kolophon,[39] Klazomanai,[40] Smyrna[41] ve Antandros[42] yağmalanmış, yanar halde geride bırakıldı; ama Sestos[43] ve Abydos[44] gibi Hellespond'un iki yakasındaki diğer önemli kentler kuşatma altında tutuldu. Savaşla geçen yıllar bir kanlı mevsimden diğerine uzadı, ve Karadeniz'den Kypros'a kadar Asya boylarınca hatta Akhaların hiç ayak basmadığı yerlerde bile Akhilleus adı birçok adamın yüreğine korku saldı, çocukları uykularından etti.

İki tarafın da yaralarını yaladığı, ya da dizanteri ve diğer salgın hastalıkların insanları savaşmak bir yana, yürümeye derman bulamayacak hale koyduğu, hareketsizlikle geçen dönemler de yaşanıyordu. Askerler bazen yazın kavurucu sıcağında kıpırdayamayacak duruma geliyordu, bazen kış aylarının bezginlik veren karanlığında. Truva Ovası üstünde yılın büyük bölümünde insanı çıldırtan bir rüzgâr esiyor, bu esinti kışın soluğunda buz taşıyor-

38) Türkiye'de üstündeki en önemli kentin adı olan Mytilene ile Midilli olarak anılan ada. (ç.n.)
39) İonya'da kurulan 12 kentten birisi. İzmir'in güneyinde, Değirmendere bucak merkezi yakınlarında kalıntıları vardır. (ç.n.)
40) Bugünkü Urla iskelesi yerinde kurulmuş olan kent. 12'li İonya birliği üyesi. (ç.n.)
41) İzmir. (ç.n.)
42) Edremit'in batı ilerisindeki kent. (ç.n.)
43) Gelibolu Yarımadası'nın Sesto/Akbaş Burnu üstündeki kent. (ç.n.)
44) Çanakkale Boğazı'nın Anadolu yakasında, Nara Burnu üstünde önemli bir kent. (ç.n.)

du. Baharların donla geçmesine, çadırların karla yüklü kalmasına, savaşın sertleştirdiği askerlerin rutubetle oluşan şişkinliklerle, mayasılla, soğuk ısırmasıyla inlemesine neden oluyordu. Hava merhametli davrandığında bile, tek bir gün dahi, insanlar o çılgınca kavgaya ilk başından neden karıştığını, evlerindeki sevdiklerine kavuşup kavuşamayacaklarını sorgulamadan geçmiyordu. Ama kaçmaya niyetlenenleri eve doğru düşman toprakları boyunca yapacakları uzun bir yürüyüş bekliyordu ve Akhaların çoğu o kadar sıkıntıya katlandıktan sonra, karşılığında eve sadece yaralar ve hikâyelerle dönmeyi anlamsız buluyordu. Böylece savaş sürüp gitti.

Dokuzuncu yıl, Truva'nın denizlerdeki batı bağlantısı kesilmiş, müttefiklerinin çoğunun morali aralıksız gelen akınlarla bozulmuştu ve savaşın gidişatı sonunda Agamemnon'un lehine dönmüş gibiydi. Yaz aylarının sonuna doğru Mysia'ya saldırmaya karar verdi.

Mysialılar bir asır önce Avrupa'dan gelmiş Trakyalı bir halktı. Mysia tahtını Yüce Kral'ın birçok kızından birisiyle evlendikten sonra Priamos'un yardımlarıyla ele geçiren kralları Telephos Herakles'in piçlerinden birisiydi. Verimli toprakları Truva'nın, karanın içlerinden, akıncıların ulaşamayacağı kadar uzak yollardan geçirilerek taşınan, tahıl, zeytinyağı, incir, şarap gereksinmelerini karşılıyordu. Ve Agamemnon, Mysia düşerse, Truva'nın erzaksızlık nedeniyle açlığa mahkûm olacağına dair Odysseus tarafından ikna edilmişti. Böylece Tenedos'u elde tutmaya yetecek bir gücü ardında bırakıp, filosunun ana bölümünü Lesbos'a getirdi, Mytilene'yi Mysia'nın Caicus Irmağı[45] ağzındaki Teuthrania[46] adı verilen bölümüne yapacağı saldırı için liman olarak kullandı. Ama direnişin gücünü bir kez daha yanlış hesapladı ve savaşın gidişi yıllar önce Truva'ya yaptığı saldırınınkine benzer bir şekle dönüştü. Çıkartma bu kez daha hızlı yapılmıştı, ama Mysialılar yine karada olmanın avantajına sahipti ve Agamemnon ilk birliklerinin yarısı

45) Günümüzde Bakır Çayı/Bakırçay olarak adlandırılan ve Çandarlı Yarımadası'nın güneydoğusuna dökülen ırmak. (ç.n.)

46) Bergama ile deniz arasındaki dolma ova ve üstündeki kentin adı. (ç.n.)

kıyıma uğrarken ordusunda çıkacak bozgunu önlemek için çabalar hale düşmüştü.

Akhilleus ile Myrmidonları, Kral Telephos'un merkez hatlarının arkasına çok seri ve etkili bir darbe indirip, onu ırmak boyunca geri çekilmeye zorlayarak bir kez daha Agamemnon'un yardımına yetişti. Çekilen kralı büyük bir hızla izleyen Akhilleus mızrağını fırlattı ve Telephos'u baldırından vurup yere yığdı. Savaş o anda kazanılabilirdi, ama kralın özel muhafızları Akhilleus'u uzak tutmak için hızla yardıma gelirken, birisi çekip mızrağı çıkarttı ve yaralı Telephos'u oradan uzaklaştırdı. Bu arada krallarının ölümün eşiğinden döndüğünden habersiz olan Mysialılar kıyıda öylesine bir gayretle çarpışıyordu ki, Agamemnon bir kez daha geri çekilme borusu çaldırdı.

Tenedos'a böylesine moral bozucu haberlerle dönmek istemediğinden, filosuna saldıracak daha zayıf yerler arayarak güneye doğru hareket emri verdi. Yorgun önderler Smyrna'nın kuzeyindeki ufak bir kenti yaktıktan sonra, yaralarını ve gevşeyen kollarını, bacaklarını orada buldukları şifalı sıcak sulara tutarak birkaç gün geçirdi. O kaynaklar ondan çok sonraki zamanlarda bile Agamemnon Banyoları[47] olarak anıldı.

Hava güzeldi, hoşça zaman geçirilebilirdi, ama öfkeli kumandanların ruh hali, etraflarında yükselen buharlardan bile daha sülfürlü ve yakıcı bir hal almıştı. Akhilleus savaş alanında gösterdiği parlaklığın bir kez daha, sırf Miken Aslanı'nın sinirlerine hâkim olmakta başarısız kalması nedeniyle boşa gitmesinden ötürü hâlâ öfkeliydi. O ve Patroklos sadece birbirinin eşliğinde huzur bularak diğerlerinden uzak durdu. Ardından, ikinci akşamdan başlayarak Odysseus ile Palamedes arasında Mysia seferini sürdürmek, ya da güçlerini Truva'daki savaşta yoğunlaştırmak ikilemi üstüne bir tartışma çıktı. Agamemnon'un alınganlıkla karışık kararsızlığı sadece durumun daha da kötülemesine neden oldu. O arada Diomedes Mysialılar üstüne yapılan ilk saldırıyı yönetirken ölen dostu Thersander'in yasını tutuyor, Menelaos ise zamanını uyuyarak ya da kendi kasvetine gömülmüş halde geçiriyordu.

47) Agamemnon Ilıcaları, bugünkü Balçova Ilıcaları'nın ilk çağlardaki adıdır. (ç.n.)

Çevresindeki birbiriyle dalaşan yıpratıcı gruptan usanan ve canı taze et çeken Agamemnon ava çıkmaya karar verdi. Sadece Palamedes'te ona eşlik edecek hal vardı. Yerel bir avcı yakalandı ve yanan bir mülkten ele geçirilen bir grup köpekle birlikte ava katılmaya zorlandı. Agamemnon günün büyük bölümünü avlayacak bir şey bulmak için boşuna dolaşarak geçirdikten sonra, öğleüstü duyduğu öfkeyle zavallı avcıyı öldürme noktasına gelmişti, ama köpekler birden beyaz, güzel bir erkek karaca gördü. Geyik dönüp hızla çalıların arasına dalarken Agamemnon da peşlerinde olduğu halde havlayarak fırladılar. Çevreyi tanımayan ve bir can almakta kararlı olan kral ıssız bir ormana girdi, soluk soluğa kalan karacayı bir köşeye sıkışana dek izledi. Mızrağını fırlattı. Karaca incecik bacaklarının üstünde sarsıldı ve kanlar içinde çimenlere devrildi.

Etrafta yardım edecek birilerinin olmamasına lanetler okuyan Agamemnon hayvanı omzuna vurdu ve ormanın dışına taşıdı. Ter ve kan içinde güneşe çıkınca, Palamedes ile avcının ona sararmış yüzlerle baktığını gördü. Ancak o zaman etrafındaki ağaçların dallarından sarkan adakları fark etti. Artemis'e adanmış kutsal bir ormanın karacasını öldürmüştü.

Ertesi gün Tenedos'a doğru yelken açtılar, ama Asya ovalarından kopup gelen bir fırtına filonun üstüne çökmeden önce çok az yol alabildiler. Kaba dalgalar etraflarında yükseldi, gemiler kabaran suyun yüzünde dalıp çıkmaya başladı. Dümenciler öylesine meşum bir havada düşman kıyılara yanaşmakta isteksiz davrandığından, yelkenlere camadan vurup küçülterek fırtınadan çıkmayı denedi. Ama akşamüstü saatlerinde, karşıdan vuran bir yağmur da başlayınca, gemiler neredeyse birbirini göremez hale geldi. Gökyüzü önce kirli bir yeşile dönüştü, ardından kötülük yansıtan, tehlikeli bir karalığa büründü. Gece boyunca fırtına daha da sertleşti ve şafak saatlerine kadar Agamemnon'un filosunun tamamı çalkantılı doğu denizine akıntının sürükleyip getirdiği odun parçaları gibi saçıldı.

Bunun üstünden on yıldan fazla zaman geçtikten sonra Odysseus'dan, babam Terpis'in de fırtınada kaybolan gemilerden

birisinde olduğunu ve onun gibi birçoğunun etraflarında ölümlerine tanıklık edecek kimse olmadan denizde can verdiğini öğrendim. Geri kalan gemilerse, sonraki birkaç gün içinde teker teker, zorla, sarsılmış ve hasar görmüş bir halde dokuz yıl önce başladıkları yere, Aulis'deki limana girdi.

Aulis'deki Sunak

Babasını da, eşini de hem tiksintiyle, hem de hakir görerek anan bir kadın doğal olarak ikisinden de daha üstün olduğunu kanıtlama eğilimindedir. Klytaimestra'nın içinde olduğu durum da öyleydi ve bedeni zaten Atreus Evi'ne bir erkek vâris, iki de kız çocuk vermek gibi çetin bir işle meşgulken bile, iradesini ve güçlü aklını Agamemnon'un büyük krallığının daha iyi yönetilmesine yönlendirdi.

Miken'in kütlesel duvarları Argos ile Korint'in varlıklı ovaları arasındaki dağ geçitlerine hâkim, yalçın bir kayalığın üstünde kuruluydu. Atreus'un bir kale yapmasından, çevresinde bir imparatorluk oluşturmaya başlamasından önceki yüzyıllar boyunca birçok eşkıya oradan talan kaldırmıştı. Kentin gücü arttıkça haraç ve yağma malları akar oldu ve Agamemnon bir zaman Klytaimestra'ya Akha krallarının en varlıklısı olduğunu söylediği zaman öylesine böbürlenerek boş konuşmuyordu. Ama onun yeteneği savaşa ve kaba güç kullanımına yönelikti, yönetimin her gün tekrarlanan sıkıcı işlerine değil. Böylece kraliçesinin hızlı algılayan gözleri Miken ülkesine geldikten kısa süre sonra eşinin varlığının önemli bölümünün zayıf yönetim ve yolsuzluk nedeniyle nasıl kemirildiğini gördü. Klytaimestra eşine, başta gelen bakanlarını ve vergi tahsildarlarını gözleyecek casuslar yerleştirmesini önerdi. O memurlar kısa süre sonra hem görevlerini, hem de yaşamlarını yitirdi.

Onların yerine güvenilir ardıllar bulma sorunuyla karşı karşıya kalan Agamemnon, eşinin önerilerine kulak verdi ve gelirlerindeki ani artıştan çok etkilendi. O zamandan sonra onun politika konusundaki başka yargılarına da güvenir oldu. Eşinin önerisiyle

insanlarla daha fazla görüşür hale geldi. Toplum yönetiminin tüm karmaşık sistemi, unvan olarak olmasa da, eylemde kısa zaman içinde Klytaimestra'nın denetimi altına girdi.

Savaştan önceki durağan yıllar boyunca Miken ülkesine, Helena ile Menelaos'un Sparta kentini nasıl yenilediklerine dair haberler geliyordu. Klytaimestra içinde yaşamakta olduğu kasvetli saraydan ilk günden beri memnun değildi. Karanlık odaları cinayete, ihanete, enseste, çocukların babaları tarafından akıl almaz şekilde katledilmesine, hatta kimi söylentilere göre insan etiyle verilen şölenlere tanıklık etmişti. Saray konusunda yakınınca, Agamemnon'un yanıtı paranın kolay gelmediği, geleni de gereksiz lükslere harcamak yerine kendisine yapacak daha iyi şeyler bulması yönünde oldu. Bu cimrilik karşısında öfkelenen Klytaimestra, küçük kardeşinin onu gölgede bıraktığını ve herkesin bunu gördüğünü söyleyerek onu utandırıp harekete geçirdi. Agamemnon da anında onu, istediği yenilikleri yapması konusunda serbest bıraktı.

Yetenekli mimarlar, duvarcılar, yontucular ve ressamlar toparlanıp hepsine iş verildi. Kraliçenin sıkı gözetimi altında tasarımlar çizime döküldü ve onaya sunuldu. Sparta'dan ülkesinde artık ünlü olan benekli somaki mermerden büyük miktarlarda ısmarlandı, Peleponez'in öte yanındaki taş ocaklarından çıkartılan yeşil ve gül pembesi mermerlerle birlikte Miken'e getirtildi. Birkaç yıl içinde, Agamemnon'un doğumundan beri tanık olduğu kasvetli ve çıplak ortamın yerini, ihtişamı Akha krallıkları arasında geçilemeyen, daha uzaklardan gelen elçileri de etkileyen bir kent aldı.

Ve Agamemnon eşinin ortaya çıkarttıklarını beğendi. Yenilemeleri yaptıranın kendisi olduğu sanılmasından da memnundu; ve zaman içinde askeri gücü de gelişip, tımara bağladıkları, ticaret anlaşmaları Argos'dan uzak adalara kadar uzandıkça, Atreus Evi üstündeki lanetin sonunda kalktığına inanmaya başladı. Tanrılar o zamana dek yapılanları gülümseyerek karşılamıştı ve daha yapılması gereken çok şey vardı. Ama güç, ona karşı duyulan iştahla beslenen bir şeydir; ve Miken Aslanı gitgide yükselen parasal bedellerle yüzleşmek zorunda kalıyordu, ki bunlar eşinin kenti yeniden yapılandırması sırasında karşısına çıkanlarla sınırlı değil-

di. Doğu denizine yapılan akınlar altın, gümüş, köle, besi hayvanı ve sarayını beslemek, hizmetçilerini ödüllendirmek, ordusunu atlar, savaş arabaları ve silahlarla donatmak için gerekli olan talan ürününün bir bölümünü getiriyordu. Ama fiyatlar yükselmeye, devlet hazinesi harcamaları karşılamakta zorlanmaya başlayınca, Klytaimestra evden uzakta yapılacak bir savaşla daha fazlasının toparlanabileceğini gördü. Şimdiden imren dolu gözlerini Asya'nın zenginliklerine dikmişti ve casuslarından, Miken ülkesine gelen yabancı delegasyonlardan öğrendiği kadarıyla, doğu hazinelerine açılan kapının bekçisi Truva idi. Böylece, Agamemnon'u Priamos'un kentinin alınabileceği konusunda yoldaşları ve danışmanlarından çok daha önce ikna eden o oldu.

Helena ile Menelaos'un evlenmesi planı da Klytaimestra'ya aitti. Helena'nın elini kralın kardeşi dışında birisi kazanırsa, Agamemnon'un dikkati doğu üstünde sıkı sıkıya yoğunlaşmışken Sparta'nın batıda bir tehdit halini alacağını vurgulamakta çabuk davranmıştı. Odysseus'un zekice yardımı sayesinde planı olgunlaştı. Böylece Miken kardeşler Spartalı kardeşlerle evlendi, Yüce Kral ile Kraliçe, daha da öte planlar yapılıp, Klytaimestra'nın oğlu Orestes ile Helena'nın kızı Hermione'nin nişanlanması kararlaştırılınca, Atreus Evi'nin dünyanın tartışmasız hâkimi sayılacağı geleceğe daha güvenle bakmaya başladı.

Ve ardından Helena, Paris ile kaçarak onları derin bir şaşkınlığa sürükledi.

Klytaimestra başlangıçta kardeşine özenle beslenmiş tüm hırslarını bir karmaşaya attığı için büyük öfke duydu, kızgınlığının bir bölümünün bir zamanlar olduğu gibi yine ona gıpta etmesinden kaynaklandığını kendi kendine itiraf etmesi de zaman aldı.

İnsanın yaşamını bile uğruna ortaya sürebileceği kadar büyük bir tutku duymasının nasıl bir şey olacağını merak ediyordu. Ancak bir tanrı Helena'nın neden olduğu karmaşayı yaratacak kadar güçlü olabilirdi. Anneleri Leda gibi o da bir çift yüce kanat tarafından yeryüzünden alınmış olmalıydı ki, Klytaimestra Miken ülkesinde çocuklarının yanında oturur ve bir taraftan anaya, kraliçeye

düşen yorucu görevlerle uğraşır, bir taraftan da kardeşinin şehvetinin neden olduğu savaşa dair haberleri merakla beklerken kardeşi ölümsüzlüğe taşınmıştı.

Savaşın o kadar uzun süre sürükleneceğini, yılanın yıllarının Miken ülkesindeki Aslan Evi'nde o kadar ağır geçeceğini Klytaimestra da hiç düşünmemişti. Söylentiler geldi ve gitti. İyi haberleri kötüleri izledi. Özellikle Asya kıyılarındaki varlıklı bir kentin yağmalanmasını izleyen bazı haftalarda kasalar doldu, ardından pahalı ve artık bitmek bilmez gibi görünen savaşın dayatmalarıyla bir cezir dalgasını andırırcasına boşaldı. Böylece eşi savaşarak Trakya ile Likya arasında gelip giderken, Truva'nın düşeceğine dair de en ufak bir emare görünmezken, Klytaimestra da Miken ülkesinde tüm güç unsurlarını elinde tutarak bekledi ve sürekli gözlemledi.

Klytaimestra bir gün öğleden sonra, ağzından çıkan lafların bile anlaşılmadığı Mezopotamyalı bir susam işleyicisiyle sıkı bir pazarlığa dalmıştı. Adam o denli çenebazdı ki, o konuşurken aklı eşinin filosunun beklenmedik bir anda Aulis'de ortaya çıktığına dair söylentilere dalıp gitti. Kuzeydoğudan o denli şiddetli gelen ve ardından üç hafta boyunca o kadar sert rüzgârlar getiren bu fırtınanın benzeri yıllardan beri görülmediğine göre, bunda hava koşullarının etken olması gerekirdi. Ama bunun yanı sıra, fırtınanın Mysia'da alınan kesin bir yenilgiden dönerken filoyu darmadağın ettiği yönünde tedirginlik yaratan ama henüz doğrulanmamış duyumlar da vardı. Boeotialı kumandan Thersander'in ölenler arasında olduğuna, tüm Aulis'in yas içinde olduğuna dair söylentiler de vardı. Ayrıca bir başka büyük kahraman olan Philoktetes'in, kokusuna kimsenin dayanamadığı beter bir yaranın acısını çektiği, yaşaması ya da ölmesine tanrıların karar vermesi için Lemnos Adası'na bırakıldığı da söyleniyordu. Euboea Kralı Nauplius birkaç gün önce Klytaimestra'ya gönderdiği notta başta eşi ve kendi oğlu Palamedes olmak üzere belli başlı Akha önderlerinin hepsinin hayatta ve iyi olduğu güvencesini veriyor, yine de genelde durumun anlaşılmasının epey güç olduğunu belirtiyordu. Kraliçesi-

nin kendisine bir haber ulaştırması için ardı ardına gönderdiği ricalarınaysa, Agamemnon'dan hâlâ tek kelimelik bir yanıt bile gelmemişti.

Yani durum o günkü görünümüyle endişe vericiydi. Ve Klytaimestra karşısında hâlâ konuşan susamcının dalkavuk hallerinden gitgide daha fazla rahatsızlık duyuyordu. Dışarıda, balkonun altında bir yerlerde, çocuklarının Orestes'in yazdığı oyunu oynadığını duyabiliyordu. Oğlan dramanın hem yönetmeniydi, hem de Zeus rahibinin şişko oğlu tarafından canlandırılan babası Yüce Kral'dan bile daha fazla ışıltılı olduğuna inandığı Akhilleus karakterini üstlenmişti. Kızlarsa, her zaman olduğu gibi efemine Truvalılar kılığına girmeye zorlanmıştı ve on iki yaşındaki İphigeneia hiç de inandırıcı olmayan bir Priamos tiplemesi oluştururken, Elektra asık suratlı bir Paris idi.

Anneleri, savaş daha uzun sürerse Orestes'in gerçekte de silah altına çağrılabileceğini düşünedursun, saray çocuklarının o öğleüstü düşünebildiği kadarıyla Truva'daki savaş en azından onlar için gayet iyi gidiyordu.

Ama Orestes ile Elektra birden, işe birileri el koymadığı takdirde kısa zamanda gözyaşlarıyla sonuçlanabilecek bir tartışmaya tutuştu. Klytaimestra tam doğrulup zırvalayan tüccarı defedecekti ki, bir teşrifatçı salona girip onu selamladı. Adam Talthybios'un yardımcılarından biri olduğuna göre, getirdiği mesaj Yüce Kral'dan olmalıydı. Ama Agamemnon neden o göreve Klytaimestra'nın kendi önerisiyle atanmış olan ve aklını kurcalayan soruların hepsinin yanıtını alabileceği Talthybios'un kendisini göndermemişti ki? Bunu ancak tam da kraliçenin bu yanıtları alamaması için yapmış olabilirdi.

Klytaimestra'nın duyuları birden harekete geçti, susamcı derhal ortadan yok edildi ve kraliçe teşrifatçının elindeki bronz silindiri alıp, içinden eşinin yüzüğündeki aslan kabartmasıyla mühürlenmiş olan kâğıt rulosunu çıkarttı. Mesaj Agamemnon'un sarsak yazısıyla kaleme alınmadığına göre onun için başka birisi tarafından yazılmış olmalıydı. Ama ifade tarzı tartışmaya yer bırakma-

yacak şekilde ona özgüydü. Ve yapılması istenen şey Klytaimestra'nın şaşkınlıktan taşlaşmasına neden oldu.

Sevgili babası Truva'ya yola çıktığında İphigeneia beş yaşında bile değildi. Şimdilerde onu düşündüğü zaman anıları, kocaman, çok saçlı ve sakallı, kimi zaman onu kollarının arasında kendisini güvende hissedeceği şekilde sallayan bir kişiden öteye gitmediğinden, yüzünü gözünün önüne getirmesi bile güç oluyordu. Bildikleri babasının bir zaman için yanında olduğu, sonra uzaklara gittiği ve ardında sadece öyküler bıraktığıydı.

Onunla ilgili olarak başka herkesin bildiklerini de biliyordu elbette: Babası Argos'un Yüce Kralı idi, nice güçlü adamlar önünde titriyordu, dünyanın o zamana dek gördüğü en büyük ordunun önderiydi ve yakında bir gün muzaffer ve göz kamaştırıcı varlığına Truva'nın hazinelerini de katmış olarak geri dönecekti. Ama İphigeneia o denli güçlü bir insanı aklında oluşturmakta bile zorlanıyordu. Bu, güneşe bakmak gibi bir şeydi; insan kendini sıcak gölgelere göz kırpar halde buluyordu.

Yaşı daha büyük, anıları daha duru olmasına ve babasıyla durmadan övünmesine karşın, kardeşi Orestes de olasılıkla aynı şeyleri hissediyor olmalıydı ki, aklı son zamanlarda Akhilleus'un gösterişli kişiliğine meyletmişti. Orestes, Akhilleus'un dünyanın o zamana dek gördüğü en büyük savaşçı olduğunda diretiyordu. O bir tanrıdan sonraki en iyi şeydi, Truvalıların dehşet odağıydı, yürekli olduğu kadar güzeldi ve insanların şarkılarında sonsuza dek yaşayacaktı. Kendisi de bir, bilemedin iki yıla kalmaz savaşa gidecek, Myrmidonlara katılacaktı; o ve Patroklos, Skaia Kapısı'na yapılacak son saldırıya önderlik eden Akhilleus'un yanında savaşacaktı, onların coşkusu Akha ordusunun geri kalanına öylesine bir esin verecekti ki, kent hemen düşecekti. Kardeşini içtenlikle seven ve ona hayranlık duyan İphigeneia her şeyin onun anlattığı şekilde olacağından emindi.

Yazık ki, kendisinin savaşta dövüşmesine asla izin verilmeyecekti, çünkü o sadece bir kızdı. Ama Orestes'i dinledikçe ruhunun gurur ve zaferle dolduğunu, o yolda hizmet etmek için özlem çek-

tiğini hissediyordu. Özel bir yazgı için seçildiğine de inanıyordu. Kadınların, dokuma işiyle uğraşmak, gevezelik etmek, çocuk bakmak gibi sıkıcı işlerle dolu dünyası ona göre değildi. Onun yüreği ve düş gücü öyle bir dünyanın ötesinde bir canlılığa sahipti. Annesi bir kadının da devlete bir erkek kadar güçlü hizmet edebileceğini kanıtlamamış mıydı? Öyleyse İphigeneia da bunu yapmanın bir yolunu bulacaktı; ama o yol her neyse, insanların ondan korkmasını değil, onu sevmesini sağlayacak türden olacaktı. Kendisinin Orestes'in kardeşi olduğu gibi Apollon'un bakire kardeşi olan, en bağlı olduğu tanrıça Artemis gibi olacaktı. Kendini saf, gururlu, bekâr ve özgür kılacaktı.

O anda, sarayın avlusunda Priamos'a benzemesi için yüzüne takılmış o aptal sakalla oturmuş, Elektra'nın Orestes'e onun sersemce oyunlarından usandığını ve artık içeriye girmek istediğini söyleyişini dinlerken bile o tür düşüncelerle doluydu. Sızlanma tartışmaya döndü, Elektra gözyaşlarına boğuldu ve onun rolünü oynayacak başka birisi olmadığından oyun berbat oldu, Orestes öfkeli bir ruh haline büründü. İphigeneia ne yapacağını düşünürken, annesi hiç de alışılmadık bir şekilde odasının balkonunda gözüktü ve ona hemen yukarıya gelmesini söyledi. Ve az sonra o içeride danışmanlarıyla konuşurken antrede beklemeye koyulmuştu.

İphigeneia'nın içindeki korku hızla büyüyordu. Başını derde sokmak için ne yaptığını düşünüyor, aklına bir şey gelmeyince daha da fazla korkuyordu. Ne olduğunu bilmezse kendisini annesinin öfkesinin estireceği soğuk fırtınadan nasıl koruyabilirdi ki?

Ardından büyük kapı açıldı ve danışmanlar çıkıp, ona içeriye girmesini söylediler. Ama yaşlı adamların bakışında, birileri kendisinin arkasından hikâyeler uydurmuş, onlar da bu yalanlara inanmış gibi garip bir hal vardı.

İphigeneia duvarlarına freskler işlenmiş, sütunları benekli mermerden yapılma geniş mekâna girdi. Annesi balkonun önünde sırtı kapıya dönük halde elindeki bir ruloya bakarak duruyordu. Döndüğünde kaşları çatıktı, ama bakışlarında İphigeneia'nın korktuğu öfke yoktu. Hatta bir an için allıkla boyanmış zayıf yanaklarından bir gülümsemenin izi geçer gibi olmuştu.

Klytaimestra, "Kapıyı arkandan kapat" dedi. "Ve otur."

İphigeneia söylenenleri yaptı. Annesi söz konusu olduğunda, o söylemeden konuşmamanın, sessizce oturmanın ve onun göz-kapaklarındaki boyalara, üzerindeki ağır altın takılara fazla uzun süre bakmak yerine gözlerini aşağıda tutmanın daha akıllıca olduğunu biliyordu.

"Kaç yaşındasın, çocuğum?"

"Yakında on üç olacağım."

"Evet, anımsadım; Artemis'e adağını sunalı pek uzun zaman olmadı. Öyleyse artık seni kadın olarak düşünmeliyiz. Aslında baban hep savaş için uzakta olduğundan ve benim aklım da hep devlet işleriyle dolup boşaldığından, seni bir çocuk olarak görmeye bile fırsat bulamadım. Kalk ayağa ve etrafında dön. Sana bakayım." İphigeneia bir kez daha kendisinden istenen şeyi yaptı. "Evet" dedi annesi. "Sen Elektra'dan daha talihlisin. O babasının görünüşünü almış. Sen bana daha fazla benziyorsun. Bir ya da iki yıl içinde gerçek bir güzelliğe kavuşacaksın." Bu taşınması güç bir yükmüş gibi başını iki yana sallayarak içini çekti. Ardından, "Otur yerine" dedi. "Sana söylemem gereken bir şey var. Babandan bir mesaj geldi. Argos'da, Aulis'deki limandaymış. Benden seni ona götürmemi istiyor."

İphigeneia bakışlarını şaşkınlıkla annesine kaldırdı. Soluğu kesilmişti. Bu önemli yabancının sonunda hayatına geri döndüğünü düşündükçe yüreği daha da hızlı çarpıyordu. Ama bunun nedeninin heyecan mı, coşku mu, yoksa korku mu olduğundan emin değildi.

Aklına söyleyecek başka şey gelmediğinden, "Orestes ile Elektra da geliyor mu?" diye sordu.

"Bu onları ilgilendiren bir şey değil. Sadece sen ve ben gideceğiz ve hemen yola çıkmamız gerek. Kendini hazırlamalısın. Evleniyorsun, canım."

Onun ezici varlığı karşısında sorgulamadan itaat etmeye fazlasıyla alışmış olan İphigeneia, kendisine ne kadar önemli bir şeyin haber verildiğini anlayamadan, "Evet, anne, en kısa zamanda

hazır olacağım" demek üzereydi ki kendisinden ne kadar zor bir şeyin beklendiğini kavradı.

Koltuğunun kenarlarını sıkı sıkıya kavramış, bir an için bayılacağını düşünerek, şaşkınlıkla sarılı bir sessizlik içinde oturuyordu. Ardından çevresindeki havanın odaya sanki bir tanrı girmişçesine değiştiğini, teninde hiç de tanıdık olmayan karıncalanmalar olduğunu hissetti.

Ve Klytaimestra da aynı anda çocuğun aklından evlenmek diye bir şeyin ciddi anlamda ilk kez geçtiğini kavradı.

"Söyleyecek bir şeyin yok mu?" diye sordu. Karşısındaki alışılmadık çocuk yanıt vermekte gecikince, "Örneğin eşinin kim olacağını bilmek istemez misin?" dedi.

İphigeneia, "Evet" diye fısıldadı, "bilmek isterim."

"Bence çok hoşnut kalacaksın. Elbette bu konuda senin duygularının hiç önemi yok. Baban kararını bana bile danışma gereği duymadan verdiğine göre, senin arzularına da kayıtsız kalacaktır."

Klytaimestra gözlerini yumdu ve bir zaman için mekândan kopup, babası Tyndareos'un en değerli şeyi olan yaşamının nasıl şekilleneceği kararını verdiği gençlik günlerine gitti. Artık en haşin erkeklerin bile karşısında titremesini sağlayacak güç ve otoriteye sahip olmasına karşın, hâlâ kadın yaşamının bertaraf edilemez acılarını yoğun bir şekilde hissettiğinin farkına varıp şaşırmıştı. Beklediğinden çok önce o ve karşısındaki düşlere dalmış gibi duran, neredeyse hiç tanımadığı kızı, tamamen Agamemnon'un insafına kaldıkları için ortak bir yazgıyı paylaşacaklardı. Ve Agamemnon'un vicdanı o dünya yüzündeki en güvenli yer değildi.

Gözlerini açıp tekrar kıza baktı. Agamemnon her ne kadar çocuğu için doğru birini seçtiyse de, verdiği karar sevgiden çok politik nedenlerle şekillenmiş olmalıydı ve Klytaimestra bu konu kendisine danışılmadığı için öfkeliydi; o kadar ki, sadece çocuğun iyiliği için gazabını dizginleyebiliyordu. Onu ağlamanın eşiğine getiren o öfkenin içinde büyük bir üzüntü de vardı. Kendisine duyduğu üzüntü, kızına duyduğu üzüntü ve hepsinin üstünde, yaşanmak zorunda kalınan haksızlıklara duyulan üzüntüydü bu.

Belki İphigeneia suskunluğunu korumakta haklıydı. Sözcükleri bir şeyleri değiştiremeyecekleri yerde neden ziyan etsindi ki?

Sonunda, "Akhilleus ile evleneceksin" dedi. "Tanrılar yüzüne bakarsa, sana verdiğimiz ismi hak edecek şekilde gelişir ve ona güçlü bir çocuk nesli verirsin. Şimdi git. Marpessa eşyalarını toplamana yardım edecek. Aulis'e gitmek için yarın yola çıkıyoruz."

Filo fırtınadan kaçıp Aulis limanına sığınalı neredeyse üç hafta oluyordu. Agamemnon denizin hırpaladığı gemilerin onarılması ve Priamos garnizonun desteksiz kaldığını anlamadan önce hızla Tenedos'a doğru yola çıkılması için bir hafta gerektiğini düşünmüştü. Bu biraz ucu ucuna bir yarış olacaktı, ama yapılabilirdi

Ne var ki, onları oraya atan şiddetli kuzeydoğu rüzgârı onarımlar tamamlandıktan sonra da kesilmedi. Agamemnon her sabah o gün yelken açma umuduyla kalkıyor, ama rüzgâr hiç de o mevsime uymayan bir şekilde kuvvetini koruyordu. Çatılardan kiremitler havalanıyor, çürük ağaçlar devriliyor, bağların altı üstüne geliyordu. Başlarını fırtınadan kaldıramayan martılar bile kendisine sığınacak bir yerler bulmuştu. O arada limanda sıkışık halde duran gemiler de kabaran denizle birlikte birbirine çarpıp hasar veriyordu. Ambarlardaki erzak çürümeye başladı. Kent yağmur altında perişan olmuş insan kalabalığı nedeniyle berbat kokuyordu. Adamlar hiç de uzakta olmayan kadınlarını ve kendi hayatlarının Tenedos'ta nasıl perişan geçtiğini düşünerek sarhoş oluyordu. Ve rüzgâr hâlâ insanı deli edecek bir hızda, kapıları ve pencereleri, takırdayan kepenkleri çarparak, mendireğe devasa dalgalar göndererek, denizi önlerinde inatla kilitleyerek esmeye devam ediyordu.

Sonunda kaçınılmaz olan gerçekleşti, birileri bu şeyin gerisinde bir tanrının soluğunun olması gerektiğini mırıldandı.

Kalkhas kehanetlere başvurdu ve rüzgârdan İlahe Artemis'in sorumlu olduğunu öğrendi. Orduda birisi onu gücendirmişti. Ters rüzgâr tanrıçanın gönlü alınana dek esmeye devam edecekti. O sırada Agamemnon'un yanında duran Palamedes, "Karaca" diye fı-

sıldadı ve dönüp Yüce Kral'ın bembeyaz kesilen yüzüne baktı. "O karaca Artemis'e aitti."

Ilıcaların yakınındaki ormanda yapılan talihsiz av ordunun zaten düşük olan moralini daha da fazla bozmamak için askerden gizlenmişti. Ama gerçek, zamanın kız kardeşidir, ve zaman geçti ve Agamemnon kendisini hem tanrıçanın, hem de askerlerinin karşısında buldu. Eğer o bela geçiştirilecekse, bir an önce Artemis'e kabul edeceği bir kurban adanmalıydı.

Kalkhas bir kez daha kehanetlere başvurdu.

Rahip trans halinden çıktığında titriyordu. Alnı ter içinde kalmıştı. Agamemnon'un kendisine zaten güvenmediğini biliyordu. Ve şimdi Yüce Kral'ın öfkesiyle bir tanrıçanınki arasında sıkışıp kalmıştı.

Odysseus, "Konuşsana adam!" diye dayattı. "Ne gördün?"

Kalkhas boğuk bir sesle, "Yaban yaşamın yaratıklarının bakire anası İlahe Artemis, evlatlarından birisinin kutsal ormanında kâfirce öldürüldüğünü görmüş" dedi. "Tek bir kurban onun için kabul edilebilir. Karşılık olarak katilin en güzel evladının hayatının sunulması gerekiyor."

Çevresindeki herkes gibi Agamemnon da olduğu yerde taş kesmişti. Ardından üstündeki pelerinin ucunu yakaladı ve ağzına bastırıp gerilemeye başladı. İrileşmiş gözleri çaresizlik içinde ikisi arasında düşünce ayrılığı olduğunu görmek ister gibi kâhinle Palamedes arasında gidip geliyordu. "Hayır" dedi, "öyle bir şey olmamalı." Ardından topuklarının üstünde döndü ve pelerini ağzından çekmeden onlardan uzaklaştı.

Ama kehanet ayini birçok tanık önünde yapılmıştı ve söylenenleri yalanlamak olanaksızdı.

Agamemnon ile Menelaos o gece, Atreus Evi'nin katledilen, katleden çocuklarının, dünya yüzünden silinen masumların hayaletleri kafalarının içinde uğuldar halde kendilerini bir yere kapattı. Atalarının zamanlarında korkunç şeyler yapılmıştı ve Agamemnon ile Menelaos bunların hesabını soran ilahi iblisleri yatıştırmak için ne kadar çabalarsa çabalasın, anlaşıldığı kadarıyla o

işlerin laneti nesiller boyunca taşınıyor, onlardan kurtulmak için bir şey yapılamıyordu.

Agamemnon'un tanrıçanın kastettiği çocuğunun hangisi olduğu konusunda hiç şüphesi yoktu. İphigeneia yüzü her ne kadar Klytaimestra'nın köşeli hatlarıyla biraz keskinleşmiş olsa da, doğuştan Helena'nın güzelliğinden bir şeyler almıştı. Çocuğu dokuz yıl önce, üç ya da dört yaşlarındayken, yaşlı Nestor'un dizinde hoplatacağı, ya da kendisinin omuzlarında kundaklanmış bir demet koza pamuğu kadar kolaylıkla gezdireceği kadar küçükken son kez görüşünü anımsıyordu. Bileklerinin nasıl incecik olduğunu anımsıyordu. Gözlerinin neşeyle nasıl parladığını anımsıyordu. O, kendisini ilgilendiren başka konulara dönmeden önce yüreğini bir süre oyalayabilen tek çocuğuydu. Ve şimdi Menelaos bir kralın sarayından yağmaladıkları altın kupasına biraz daha şarap doldururken, benliğindeki en yumuşak duyguların kopartılıp alınışına ve içinden yemeğe zorlandığı kanlı bir tabakla önüne sürülüşüne tanık oluyordu.

Ama Klytaimestra öyle bir canavarlığa asla izin vermezdi. Şimdiye dek zaten onun göğsüne bastırdığı bir çocuğunu kapıp öldürülmesini emretmişti. Birisini daha öldürmesine tüm zenginlikleri ve sahip oldukları güç buna bağlı olsa da rıza göstermeyecekti. Dünyanın tanıdığı en sevecen anne olmayabilirdi, ama kendisinden istenileni duyduğu anda, öyle korkunç bir şeyin yaşanmasından çok önce, tüm çocuklarını toplayıp en uzak İskit diyarına kaçacaktı.

Bu asla yapılamazdı.

Ama rüzgâr hâlâ odanın pencerelerini yerinden kopartacak kadar şiddetli esiyordu. Gemiler limanda çürüyor, Tenedos'daki garnizon destek bekliyordu. Ve filo oraya bir an önce ulaşmazsa ada düşecek, köprübaşı kaybedilecek, yılanın uzun yıllarına bir hiç için katlanılmış olunacaktı.

Agamemnon'un neresinden baksa görebildiği tek şey, üstesinden asla gelemeyeceği türden felaketlerdi.

O gece kendisinden geçene dek içti ve şafaktan önce gördüğü düşlerden ter içinde uyandı. Hemen duyduğu kadarıyla, tüm yü-

rekten gelen yakarılarına karşın rüzgârın şiddetinde en ufak bir azalma bile olmamıştı.

O sabahın daha ileri saatlerinde komutanlar odasına geldi. Onların daha önce kendi aralarında tartıştığı belliydi ve Palamedes, Yüce Kral'ın da adamlar arasında dolaşan mırıldanmalardan haberdar olmasını istemişti. Yüreğinde savaşa istek bulamayan bir grup asker şimdiden firar etmişti, ama Palamedes geri kalanların çoğunun Aulis'de daha fazla oyalanmazlarsa zafer için dövüşmekte istekli olduğunu iddia ediyordu. Orada kalırlarsa, Agamemnon'un kısa zaman içinde tam boyutlu bir isyanla yüzleşmesi kaçınılmazdı. Daha şimdiden başlarına o belayı açanın Yüce Kral olduğunu söyleyen sesler duyulmaya başlamıştı. Tanrıçanın gönlünü almakta ve onları Truva'ya götürmekte isteksizse, kendilerine başka bir önder aramaya hazırlardı.

Yüce Kral ne yapmayı düşünüyordu?

Yüce Kral tanrıların da, insanların da yaptığı haksızlık karşısında isyan etmekten başka bir şey düşünemiyordu.

Dokuz yıl dayanırsa zaferin onuncuda geleceğini ona vaat eden Apollon'un kendisi değil miydi? Kalkhas bu kehaneti en başta okumamış mıydı? Hepsi yılanı kendi gözleriyle görmemiş miydi? O seferin güçlüklerine yıllar boyunca göğüs germelerini sağlayan tanrının kendi vaadi değil miydi? Şimdi de Apollon'a yalancı mı diyecekti? Yoksa güvenmemesi gereken kişi ihaneti huy edinmiş o Truvalı rahip miydi? Ya da kendi generallerinin sadakatine bile mi güvenmemesi gerekiyordu?

Generalleri Agamemnon'un gazabı karşısında huzursuzluk içinde kıpırdandı. Hiçbirisi konuşmaya hazır değildi. Palamedes bakışlarını sabırsızlıkla diğerlerinin üstünde dolaştırdıktan sonra krala döndü. Sakin bir sesle iki kehanet arasında çelişki olması gerekmediğini açıklamaya koyuldu. Evet, Apollon onca yıl önce zaferin vaadini vermişti ve evet, bu söz hâlâ yerine gelebilirdi. Ama Apollon aynı zamanda İlahe Artemis'in kardeşiydi ve tanrı, göstereceği sadakatte gücenik kardeşiyle bir ölümlü arasında seçim yapmak zorunda kaldıysa verdiği sözden dönmekte zaman yitir-

mezdi. Tanrının lütfunu kazanması gereken insanlardı, tersi değil. Ve bu ancak doğru zamanda doğru sunu verilerek yapılabilirdi.

Odysseus tiksintiyle ona sırtını döndü. "Palamedes anlaşılan Truvalı bir hainin gaipten verdiği haberleri dinlemekte de adamlar arasındaki mırıldanmalara kulak kabartmakta olduğu kadar istekli."

"Ben sadece Yüce Kral'a duyması gerekeni ilettim" diye diklendi Palamedes. "Sadakatim sorgulanamaz. Yoksa tersi bir davranışta bulunma cesaretini mi göstereceksin?"

"Beyler, beyler!" Yaşlı Nestor onları yatıştırmak için araya girdi. "Bu gelişmeden ötürü hepimiz tedirginiz. Konseyi daha da karartmayalım."

Agamemnon destek için Odysseus'a döndü. "Sen ne diyorsun?"

Odysseus umutsuzluk yansıtan bir şekilde başını iki yana salladı. "Truvalılar ile Akhalar arasındaki tüm bu çatışmanın Laomedon'un kızını kurban olarak sunmaya kalkıştığı günlerde başladığını unutmuş olabilir miyim? Ve bunun ona fazla yararı olmadı. Diyeceğim şu ki, şahsen bir çocuğun öldürülmesinin parçası olamam."

Aias, "Ben de" dedi. "Zaferimin tanrıların lütfuyla değil, sadece kendi çabamla kazanılacağını çok zaman önce söylemedim mi?"

Akhilleus başını salladı. "Bu konuda ben de Aias ve Odysseus ile birlikteyim."

Palamedes, "Öyleyse siz beylerin konuyu rüzgârın kendisiyle tartışması gerek" dedi.

Odysseus, "Bu hiç değilse kulağıma daha temiz geliyor" diye parladı. Diğeri omuz silkmekle yetinip bakışlarını başka yöne çevirince de kalkıp odayı terk etti. Peşinde oluşan rüzgâr kâğıtları havalandırdı. Akhilleus da derhal kalkıp onun arkasından çıktı. Bir an sonra birbirlerine göz atan Aias ile Diomedes de pelerinlerini omuzlarına sararak odayı terk etti.

Agamemnon başını ellerinin arasına almış, gözlerini yere dikmiş halde oturan Nestor'a döndü. "Sen ne diyorsun, eski dost?"

Nestor ona bitkin gözlerle baktı. "Yaşamım boyunca ilk kez kendimi sözcükleri yitirmiş halde buluyorum. Bu konuda iki taraf da haklı gibi görünüyor. Ama bu nasıl olabilir ki? Bağışla beni, ama ne söyleyeceğimi bilemiyorum."

Agamemnon elem dolu bakışlarını kardeşine çevirdi. "Menelaos?"

"Yüreğim senin için acı dolu, kardeşim... Ama..."

"Ama ne?"

"Bu savaşın bize şimdiden yıllara mal olduğunu düşünüyorum. Tenedos'ta bıraktığımız adamları düşünüyorum."

"Ve şüphesiz yitirdiğin eşini."

Menelaos gözlerini kardeşinin bakışlarındaki alevlerden kaçırdı. Agamemnon soluğunu diğerlerinin yüzünü buruşturmasına neden olacak kadar acı ve uğursuzluk dolu bir kükremeyle koyuverdi.

Çığlık dinince oda sessizliğe bürünmüş, geriye sadece dışarıda esen rüzgârın homurtusu kalmıştı.

Palamedes bir süre sonra, "Böyle bir kurban verilmesi için sadece kralın kendisi rıza gösterebilir" dedi. "Kararı vermesi gereken de odur."

"Senin çocuğun yok. Bu şekilde konuşmak senin için kolay."

Dört adam bir süre rüzgârın sesini dinleyerek oturdu. Aradan bir zaman geçince Nestor, "Böyle bir geçitten geçen kişinin kendisini tanrıların merhametine teslim etmekten başka yapacağı bir şey yoktur" diye mırıldandı.

Agamemnon, "Ne demek istedin?" diye sordu.

Nestor ellerini çaresizlik yansıtan bir şekilde iki yana açtı. "Yüce Kral çocuğu Aulis'e getirterek kurbanı verme konusunda istekli olduğunu gösterirse, tanrıça o kıza merhametini gösterebilir."

Agamemnon bir an için dostunun yüzüne umutla baktı, ama ardından bir şeyi anımsadı ve başını iki yana sallayarak, "Annesi buna asla rıza göstermez" dedi. "Ve benim çığlıklar atan kızını onun kollarının arasından kopartıp sunağa sürüklememi isteyemezsin. Bu olanaksız. Sözüme kulak ver."

Sessizlik bir kez daha sözcüklerin üstüne kapandı, rüzgârın sesinden başka şey duyulmaz oldu.

Ama Palamedes, Agamemnon'un direnişinin artık mutlak olmadığını sezmişti ve hızlı çalışan kafası iş başındaydı. Sakin bir sesle, "Öyleyse bir düzenleme yapmamız gerek" dedi.

Yaşlı Nestor kaşlarını çattı. "Dahasını söyle. Seni izleyemiyorum."

"Kraliçenin kızı Aulis'e getirmesi için bir neden bulmamız gerek." Palamedes bakışlarını tekrar krala çevirdi. "Kızın kaç yaşında?"

"On iki mi, yoksa on üç mü? Bilmiyorum. Anımsayamıyorum."

"Ama evlilik çağına yaklaşacak kadar aldı yaşını. Neden kraliçene onu evlendireceğini söylemiyorsun? Üstün bir hizmeti ödüllendirmek için onu gelin vereceğini söyleyebilirsin." Dudaklarındaki hafif gülümseme kendi dehasına duyduğu hayranlıkla bütün yüzüne yayıldı. "Örneğin kızın Akhilleus ile evleneceğini söyleyebilirsin."

İphigeneia babasının Artemis'in ormanında karacayı öldürerek kutsal bir şeye hürmetsizlik etmesinden çok önce ölümle lanetlenmiş olabilir miydi? Agamemnon yıllar önce annesinin ilk eşi Tantalos'un bebeğinin canına kıydığı zaman ölümle lanetlenmiş olabilir miydi? Tanrıların işleri öylesine karanlıktır ki, Atreus kardeşi Thyestes'in çocuklarını onun doğumundan bir kuşak önce katlettiği zaman bile ölümle lanetlenmiş olabilirdi. Aramızdaki en bilge kişiler bile sonunda sadece birer ölümlüdür ve hiçbirimiz bu türden soruların yanıtını bilemeyiz. Ama şu kadarını bildiğimi iddia ederim: Bir adam ruhunun bir bölümüne öldürücü zarar vermeksizin güç ve zenginlik peşinde savaşa gidemez ve ruh bir kez zarar gördü mü, bir kez zayıfladı mı, bunu çılgınlığın her türü izleyebilir.

İphigeneia Aulis'e vardığında, gemideki tüm kadınlar Miken ülkesinden şiddetle esen rüzgâra karşı yapılan uzun yolculuktan bitap düşmüştü. Kıza eşlik eden hizmetkârlar onu kendisi için ha-

zırlanan daireye aldı. İphigeneia ertesi günün düşünceleriyle yeterince yüklü olduğundan, banyo yapmak, dinlenmek istiyordu ve savaşla ilgili işlerle uğraştığı söylendiğinden, babasını hemen göremeyeceğinden başka şeyi dert etmemişti.

Öte yandan, Klytaimestra'nın dairesinde durum daha değişikti. Kraliçe eşinin kızı için seçtiği damadı görmekte diretince, Agamemnon gözlerini onunkilerden kaçırdı. Ağzını bir şeyler söylemek için açtı, ama yapamadı. Odaya onunla birlikte gelen Menelaos dilinin döndüğünce Atreus'un büyük oğluna düşen güç yazgıyı açıklamaya çalıştı.

Bir zaman süren bir sessizlik oldu. Ardından Yüce Kral'ın üstünde dışarıdakinden çok daha şiddetli ve tehlikeli bir fırtına patladı. Pisa'daki o meşum günden beri geçen yıllar boyunca iltihaplanan acı ve nefret şimdi serbest kalmıştı. Onu kollarından tutup sıkı sıkıya duvara bastırdığı zaman bile kralın kardeşinin omzunun üstünden lanetler yağdıran, öfkeden gözyaşı döken Klytaimestra, hızla cinnetin girdabının merkezine doğru çekiliyordu. Eğer Menelaos orada olmasa ve onu zaptetmek için gücünün tamamını kullanmasa, Agamemnon'un gözlerini oyup kafasından çıkartırdı. İnsanların Kralı, kırbaçlanmak için bir yere gerilmiş bir adam gibi başı öne eğik bir halde durdu ve fırtınanın geçmesini bekledi.

Fırtına geçmedi. Klytaimestra sadece soluklanmak için bir anlığına duraladığında Agamemnon, "Bu şeyi aklımdan geçirdiğim anda zaten ölü bir adam olduğumu anlamıyor musun?" diye mırıldandı.

Ama Klytaimestra onun kasvetli gözlerindeki iktidarsız bakışı sadece gitgide büyüyen bir öfke ve nefretle karşıladı. Agamemnon'un yüreğini titretecek soğuklukta bir sesle, "Kızımın saçının tek teline o kasap ellerinle dokunduğunu görmektense, büyük acılar içinde can çekişerek ölmeni binlerce kez, yüreğimde sevinç duyarak izlerim" diye tısladı.

Kocasının artık ulaşamayacağı kadar ileriye gitmişti.

Aralarında zamanın bir yerinde en ufak bir şefkat yaşanmış olsa, yazgının onlar için kurduğu tuzaktan kurtulmanın bir yolunu birlikte arayabilirlerdi. Şöyle diyebilirlerdi: "Bizim için kızımı-

zın yaşamından daha değerli bir şey yok. Tanrılar ve dünya nasıl biliyorsa öyle yapsın; ne olacaksa olsun ve her şey bitsin."

Ama öyle bir şefkat aralarında hiçbir zaman olmamıştı ve Klytaimestra üstüne öylesi her an daha da artan bir şiddetle saldırdığı sürece, Agamemnon kendini onun önlemekte kararlı göründüğü şeyi yapmaya biraz daha hazır hissediyordu.

Klytaimestra birden bunu onun gözlerinin içinde gördü. Onun düşmanca suskunluğunda okudu.

Ve Menelaos'un kavrayışı altında çöküverdi. İki kardeş bir an için çaresizliğin onun öfkesini boğduğunu düşünmüştü. Ama Menelaos kollarını bırakır bırakmaz fırladı ve kızını kurtarmak için kapıya atıldı.

Kapının dışında muhafızlar onu bekliyordu.

İphigeneia'nın Aulis'de öldürülmediğini söyleyen ozanlar vardır. Derler ki, Akhilleus adının o işte kötü şekilde kullanılmasına içerleyerek kızın korunmasına soyunmuş. Hatta kimileri, tam Agamemnon kurban bıçağını kaldırdığı anda bir fırtınanın gökleri sardığını, Akhilleus'un Artemis'in emriyle kılıcını çekip kızı sunaktan aldığını ve oradan uzaklaştırdığını söyler. Bu öykülerden birisi Akhilleus'un onu güvenliği için İnsanları Öldüren Artemis'in tanrılar arasında ilk geldiği İskit diyarına gönderdiğini de anlatır. Başka bir ozanın iddia ettiğine göreyse, Akhilleus, İphigeneia ile mutlu bir evlilik kurmuştur ve oğlunun anası Deidameia değil İphigeneia'dır.

Bu tür ozanlar, olayların zalim gerçeklikleriyle yüzleşmeye cesaret edemeyen sıradan uydurmacılardır. Bırakın anlatsınlar öykülerini. O günlerde Aulis'de olduğu kesinlikle bilinen Odysseus tarafından yıllar sonra anlatılanlara inanıyorum ben ve hoşunuza gitse de, gitmese de, o gün o korkunç şey, hiç hoşuna gitmese de Odysseus'un tanık olduğu şekilde yaşandı.

Rüzgâr tarafından uyandırılan İphigeneia, heyecan ve ürpertiyle dolu bir bilinç haline sürüklendi. Saray kadınları gelip onu yı-

kadı, boyu dizlerine kadar gelen safran rengi bir tunik giydirdi ve saçlarını taradı. Ama annesi hâlâ görünürde yoktu.

Bir zaman sonra gümüş rengi saçları olan yaşlı bir adam geldi odaya ve kadınları gönderdi. Adam ona yüzünde yumuşacık bir gülümsemeyle baktı ve kısık bir sesle, "Bugün çok güzelsin, canım" dedi.

İphigeneia utanarak, "Siz benim babam mısınız?" diye sordu.

"Hayır" derken tekrar gülümsedi yaşlı adam. "Beni anımsamıyor musun? Pylos Kralı Nestor'um ben. Miken ülkesine babanı ziyarete geldiğimde seni dizimde hoplatırdım. Sen onun çocukları arasında en sevdiğimdin. Sana binmen için o Tesselya midillisini gönderen de bendim. Ama... Bu çok zaman önceydi. Belki anımsamazsın."

"Midilliyi anımsıyorum. Ben büyüyünce onu Elektra aldı. Babam nerede?"

"Onu yakında göreceksin, çocuğum." Nestor pelerinine biraz daha büründü. "Ama önce benden sana bir şey söylememi istedi."

"Düğünümle ilgili bir şey mi?"

"Evet, bir anlamda öyle."

"Öyleyse önce ben bir şey sorabilir miyim?"

"Elbette."

"Orestes'in söylediği doğru mu? Akhilleus bir tanrıdan sonra en iyi şey olabilir mi?"

Nestor şaşkınlık içinde bir kenara oturdu ve gülümsemek isteyerek, ama yüreği gülümseme düşüncesinden bile tiksinti duymasına neden olacak kadar bunalmış halde arkasına yaslandı. Bir an kararsızlık içinde bocaladıktan sonra, "Beni dinle, sevgili yavrum" dedi. "Bugün Akhilleus ile evlenmeyeceksin."

İphigeneia'nın yüreği biraz düş kırıklığıyla, ama çokça rahatlamayla göğsünün derinliklerine çöküverdi. "Öyleyse ne zaman evleneceğim?" diye sordu. "Şimdi bu giysiyi çıkartmam mı gerek?"

"Hayır, giysi üstünde kalabilir, çünkü başka bir şey olacak."

Nestor bakışlarını odanın öte ucuna dikti. Dili ona taşlaşmış gibi geliyordu. İyi konuşma konusundaki ünü o anda kaç para

ederdi? Oraya söylemek için geldiği sözleri etmektense, ağzının sicimlerle sonsuza dek dikili kalmasını yeğlerdi.

İphigeneia, "Annem biliyor mu?" diye sordu. "Evleneceğim için mutlu olup olmadığından emin değildim."

Nestor, "Evet" dedi. "Annen biliyor. Ama... Az önce söylediğin şeyi düşünüyordum... Akhilleus hakkında olanı. Ve evet, sanırım Orestes haklı; Akhilleus bir tanrıdan sonraki en iyi şey. Bu nedenle sana olacak şey de onunla evlenmekten daha iyi. Akhilleus'a verilmeyeceksin, canım. Sen bir tanrıya verileceksin."

"Bir tanrıya mı?" Nestor başını sallayınca İphigeneia, "Beni isteyen tanrı hangisi?" diye üsteledi.

"Artemis, yavrum. Hayvanların efendi hanımı. Seni isteyen o."

İphigeneia'nın yüzü bir gülümsemeyle aydınlandı ve, "Ama İlahe Artemis tüm tanrılar arasında en sevdiğimdir" diye bağırdı. "Öyleyse onun bir rahibesi mi olacağım?" Ve Nestor yanıt verme fırsatı bulamadan başka bir düşünce dudaklarının arasından dökülüverdi. "Yaşamımın sonuna dek bakire mi kalacağım?"

Nestor yaşlı insanların yalnızken, yaşamın işlenmesi güç yanlarını tartarken yaptığı gibi başını ağır ağır sallayarak gözlerini ona dikti. Yüzünde düş kırıklığı, hiç değilse bir karşı çıkma izi arayarak, ama bulamayarak baktı ona. Karşısındaki tuhaf kız o tür duygulardan çok, gözlerinde vecd haline yakın bir bakışla, yaşama dönük bir kavram benliğinde açıklık kazanmış, her şey onun için bir anda kusursuz şekilde anlama kavuşmuş gibi bakıyordu ona.

"Sanırım bunu hep bildim" diye fısıldadı İphigeneia. "Sanırım neredeyse bir tanrı gibi olmasına karşın Akhilleus ile evlenmeyi istediğimden emin olmamamın nedeni de buydu." Nestor'un tedirgin gözlerinin içine baktı ve ona utangaç bir edayla gülümsedi. "Her şeyin ötesinde, Artemis için dans etmeyi her zaman çok sevdim. Galiba ona ait olduğumu biliyordum." Ardından onu şaşırtan şen bir kahkaha attı. "Ama neden babam gelip bunu bana kendisi söylemedi? Düş kırıklığına uğrayacağımdan mı korktu? Öyleyse beni hiç tanımıyormuş, değil mi? Ve üzülmesine de hiç gerek yoktu!"

İphigeneia pencereye doğru yürüdü ve kente baktı. Ve birden aklına başka bir soru düştü. "Artemis'e onun hangi tapınağında hizmet edeceğim? Burada, Aulis'dekinde mi?"

"Evet" diye boğuk bir sesle yanıtladı Nestor. "Burada, Aulis'de olacak." Gözlerini yumdu. "Ama hâlâ tam olarak anlamadın."

"Neyi?" diye sordu İphigeneia şaşkınlıkla. Nestor'un kenarları kırışıklarla kaplı gözleri hâlâ yumuluydu ve onun kendisini iyi hissetmediğinden endişe etmeye başlamıştı. "Anlamadığım şey ne?"

Sözcükler sabırsızlıkla söylenmiş gibi çıkıp geldi. "Tanrıçanın istediği, senin yaşamın."

İphigeneia gülümseyerek, "Ben bunu biliyorum" dedi. "Anladım bunu. Yaşamımı tanrıçaya verdikten sonra dönüş olmayacak. Ama o yaşama hazırım. Sadece onun için varolmak bana büyük mutluluk verecek."

Nestor neredeyse sabırsızlıkla, "Beni dinle çocuğum" dedi. "Tanrıçanın istediği senin kendisi için yaşaman değil. O senin kendisi için ölmeni istiyor. Onun sunağında kurban edileceksin. Bu bugün olacak."

Bir kaz tüyü kapıdan gelen esintiyle yastıklardan birisinin üstünden havalandı, bir an havada yüzdü, ardından yere düştü. Rüzgâr dışarıda kepenkleri sarsıyordu. Deniz daha da ötelerde bir yerde, kalabalık rıhtımda gürültüyle patladı.

Yaşlı Nestor, "Şimdi anladın mı?" diye sordu.

"Ama neden?" diye fısıldadı İphigeneia. "Tanrıça neden benim ölmemi istesin ki?"

"Çünkü hepimizin iyiliği için öyle olması gerekiyor. Babanın sana açıklamamı istediği şey buydu." Düşüncelerini toplamak için gözlerini onun üstünden kaçırdı. "Dışarıdaki rüzgârın sesini duyuyor musun? Onun kaç haftadan beri öyle estiğini biliyor musun? O rüzgâr Artemis'in. Ve o estiği sürece gemilerimiz denize açılamaz. Öte yandan, tüm savaşın gidişi Yüce Kral'ın Truva'ya olabildiğince çabuk dönmesine bağlı. Oraya zamanında yetişmeyi başaramazsa, her şey yitirilecek. Birçok insan ölecek. Düşmanlarımız güçlenecek ve baban adamlarının gözleri önünde yenik düşecek. Eğer bunlar gerçekleşecek olursa tahtını yitirmesi de fazla zaman

almayacak. Miken ülkesi başka bir güçlü prensin eline düşecek; sen, annen ve kardeşlerin babanızla birlikte öleceksiniz. Rüzgâr böyle esmeyi kesmezse yaşanması kaçınılmaz olanlara dair korkunç gerçek bu işte."

Nestor sıraladığı felaketlerin İphigeneia'nın yüzünde yaptığı etkiyi görebiliyordu, ama kendisi bile söylediklerinin çocuğun sıcacık, ürkmüş varlığının yanında ne denli soyut ve boş olduğunun bilincindeydi.

İphigeneia bir kez daha, "Ama neden?" diye fısıldadı. "Neden Artemis bize karşı böylesine öfkeli olsun ki?"

Ve Nestor da bakışlarını bir kez daha o masumiyet taşan gözlerden kaçırdı. Sonunda, "Tanrıların bilgeliğini sorgulamak bize düşmez" dedi. "Görevimiz isteklerinin ne olduğunu öğrendiğimiz zaman onlara boyun eğmektir." Tekrar dönüp ona baktı. "Baban bu görevi yerine getirmeye hazır, çocuğum. Ona senin de hazır olduğunu söyleyebilir miyim?"

Aulis'deki askerlerin tamamı o gün kurbanın verilişini izlemek için toplanmıştı. Rıhtımda sokaklardan ve yukarıdaki yarlardan görülebilecek, böylece Yüce Kral'ın tanrıçaya olan borcunu ödediği konusunda kimsede kuşku bırakmayacak bir sunak hazırlanmıştı. Askerlerin çoğu sadece birkaç gün önce isyana hazırken, şimdi suskun bir kalabalık oluşturmuş halde bekliyordu ve komutanlar Kalkhas'ın bir zamandan beri tütsüler yakıp, tanrıçanın oradaki varlığına niyaz etmekte olduğu sunağın etrafında toplanınca içlerinden bir teki bile mırıldanmadı. Hepsinin kendisine göre bir düşüncesi vardı.

Agamemnon komutanların arasında, Menelaos'un yanı başında ve rüzgârdan korunmak için pelerinine sarınmış halde durdu. Gözleri gemilerin ötesine, dalgaların boğazı dövdüğü yere dikilmişti. Euboea Adası denizin ötelerinde netliği olmayan bir çizgi halindeydi ve onun iki yüz mil ötesinde uzanan Truva ise, ufkun görülemeyecek denli uzaklarındaydı. Agamemnon'un başının etrafında, yelken armalarının tıkırtılarıyla, dalgalar yüklü gemilere

çarptıkça yükselen omurga gıcırtılarıyla, ahşap gövde kirişlerinin inlemeleriyle karmakarışık hale gelmiş bir hava esiyordu.

Agamemnon her gününü yaşamını onun için teslim etme olasılığıyla yaşayan binlerce adamın bakışları önünde dünyadaki en yalnız insan olduğunun bilinciyle duruyordu.

Rahipler ve rahibeler İphigeneia'yı tapınaktan sunağa kadar yürüyüş alayı halinde, önü sıra kutsal işaretler taşıyarak ve çevresinde buhurdanlıklar sallayarak getirdiler. Artemis'e ilahiler söyleyen genç erkekler ve kızlar ona eşlik ediyordu, ama kızın insanları her zaman hüzünle ağlamaya yönelten şarkılar söyleyen sesi şimdi suskundu. Koro Artemis'in güçlü yüreğinin dağların gölgelikleri ve rüzgârın doruklarında avlanırken nasıl hızla attığını anlatan bir ilahi tutturmuştu. Şarkıda tanrıçanın av şahinini nasıl saldığı, yayını nasıl gerip boşalttığı ve kardeşi Apollon'un evine gidip, dans başlarken raks edenler arasında yerini nasıl aldığı anlatılıyordu. Ve onlar sunağa ulaşırken ilahi sona erdi, çevrede rüzgârın gürültüsünden başka ses kalmadı.

İphigeneia'ya soğuktan korunması için bir pelerin verilmişti, ama kadınlardan birisi onu omuzlarından alınca, bir karaca yavrusunun derisine sarındığını, saçlarının bembeyaz ve duru boynunu açıkta bırakacak şekilde tepesinde toplandığını herkes gördü.

Odysseus o günü anlatırken, kızın kalabalığın arasından başı bir yana hafifçe eğik yürürken neredeyse gülümsediğini söyler. Önce bunun masumiyetinden kaynaklandığını, yaşamını Argos'un büyük kahramanları ve çevresindeki binlerce adam uğruna sunmanın anlamını kavradığını düşünmüştü. Daha sonralarıysa, onun tanrıçanın kendi sesini duymaya çalışıp çalışmadığını merak etmişti.

Ama o sesi duyuyor olsa da olmasa da, İphigeneia pelerin omuzlarından alınıp kendisini sunağın önünde bulunca titremeye başlamıştı ve Odysseus onun gözlerinde bunun nedeninin soğuktan çok korku olduğunu gördü.

Agamemnon da kendi pelerininden sıyrılıp altın tacıyla kızının önünde durdu. Yüce Kral'ın o kişi olduğu kuşku götürmeyecek kadar belliydi; ve İphigeneia utangaç bakışlarını onun yüzüne di-

kip, rüzgârın gürültüsü içinde güç işitilen bir sesle, "Benim babam mısınız?" diye sordu.

Şimdi kendisi de titreyen Agamemnon başını sallayarak yanıtladı soruyu. Felakete indirgenmiş bir an için karşısındaki güzel, gencecik yüze bir kucaklaşma, ya da babaya verilen türden bir öpücük umut eder gibi baktı. Ama yapmak üzere olduğu şeyin bir insanın avunmaya yönelik sevgi gösterilerine olan tüm haklarını hükümsüz kıldığını anlamış olmalıydı. Başını çevirip bakışlarını ona yardım etmek için yanında duranlara yöneltti. İki adam öne çıktı, İphigeneia onlar ayaklarını yerden kesip bedenini sunağın üstüne bırakırken ürküntü dolu bir çığlık koyverdi. Birisi açık ağzına bir at gemi sokuşturdu; bir başka adam çenesi yükselecek şekilde başını geriye çekti.

Agamemnon bağırdı: "Yüce Artemis, adağı kabul et." Ve avucuna kaydırılan bıçağın seri bir vuruşuyla kızının soluğunu gırtlağıyla birlikte kesti.

Çabucak arkasını döndü. Ayak bilekleri büküldü, bir zaman için titredi. Ardından dalgaların gürlemesinin ve rüzgârın uğultusunun bir an için dinmesiyle askerlerden ilk kez bir ölüm görmüş gibi zayıf bir inleme yükseldi.

Akhilleus'un Gazabı

Rüzgâr neredeyse gözle algılanabilir şekilde dindi. Filo denize açılmıştı ve yüklü gemiler Euboea kıyıları açığındaki boğazlarda ilerledikçe, güvertelerin üstündeki her adam, İphigeneia'nın kurban edilmesinin savaşın son evresindeki ilk ölüm ise, onu sayısız diğerinin izleyeceğinin bilincine biraz daha fazla varıyordu.

Tenedos'taki garnizonu zayıflamış ve açlıktan neredeyse ölme aşamasına gelmiş halde buldular, ama dayanmayı başarmıştı. Üssün hâlâ güvende olduğunu öğrenen Agamemnon, karşılıklı kilitlenip kalmış bir savaşın ardından Truva'ya son saldırının yapılması zamanının geldiğini biliyor, ama bunu ne şekilde yapması gerektiğinden emin olamıyordu. Komutanlar daha Aulis'den yola çıkmadan bu konuda rahatsız edici bir görüş ayrılığında olduklarını açığa vurmuşlardı ve tartışma gelip Dardanyalıların tarafsızlığında kilitlenmişti.

Agamemnon yıllar önce Kral Ankhises'in savaşın dışında kalmasının Akhaların yararına olduğunu iddia edenlerce ikna edilmişti. Bu gruba dahil olan Menelaos ile Odysseus, Dardanyalıların güçlerini savunmaya katmak için kışkırtılması halinde Truva'nın alınmasının çok daha güçleşeceği düşüncesinde diretiyordu. Palamedes ise buna karşı çıkıyordu. Agamemnon güneyden, Dardanya toprakları üstünden saldırmak için ikinci bir cephe açarsa, kentin daha çabuk düşeceği görüşünde ısrar ediyordu. Akhilleus, Aias ve Diomedes bu saldırgan politikayı destekler görünümdeyken, Nestor ile İdomeneos iki grup arasında kararsızdı. Ama Truva'ya

cepheden yapılan ilk saldırının sonuçlarını unutmayan Agamemnon, öylesine taşkın bir hareketin daha felaketle sonuçlanabileceği konusunda endişeliydi. Böylece konu daha temkinli danışmanlara taşındı ve Agamemnon'un asıl çabası çevredeki müttefiklerini yıpratırken Truvalıları kentte tutmaya yoğunlaştı.

Şimdi ana birlikler Tenedos'a dönmüş, yılanın onuncu yılı başlamıştı ve tartışma yeniden alevlendi. Miken Aslanı o günlerde, bir hayalet tarafından ele geçirilmiş, bir zamanki hırslarına sadece inadı sayesinde tutunan bir adam gibiydi. Gerçek şu ki, kızının hayaleti her düşüncesinin üstünde bir lanet gibi asılıydı. Evet, kızın ölümüyle rüzgâr dinmişti ve evet, filo sonunda yelken açmıştı, ama Agamemnon da işlediği suçla sinirleri perişan halde bırakılmıştı. Ve İphigeneia'nın ölümüne doğru Aulis'e getirilmesi olayında asil adının yakışık almayan şekilde kullanıldığını öğrenince, Akhilleus'un Agamemnon'a beslediği horgörü sınırsız bir nefrete dönüşmüştü. Agamemnon o korkunç gün sona ermeden önce hem evinin güvenliğini teslim etmek zorunda olduğu eşinin, hem de ordusunun en sevilen şampiyonunun ölümsüz düşmanlığını kazandığını biliyordu.

Akhilleus o zamandan sonra savaş konseylerinde neredeyse hiç rol oynamadı, böylece Palamedes, Dardanya topraklarına girişilecek bir istila konusunda tek sözcü olarak kaldı. Ama Agamemnon'un Euboea Prensi'ne duyduğu güvensizlik de gitgide büyüyordu. Karacanın öldürülmesiyle kutsal şeylere hürmetsizlik yapıldığını diğerlerine söyleyen oydu. İphigeneia'nın kurban edilmesi gerektiğini en hararetle savunan oydu. Kızın Aulis'e getirilmesi için gereken bahaneyi bulan oydu. Hatta ordu ne zaman yeni bir önder bulma düşüncesine kapılsa, en çok mırıldanılan isim onunkiydi. Bu yüzden tüm generalleri arasında Agamemnon'un en fazla çekindiği ve tiksindiği kişi de oydu ve öğütleri Yüce Kral'ın en az duymak istedikleriydi.

Bir sabah, yine sonuca ulaşmadan kalan bir tartışmanın ertesinde, Palamedes kralın çadırını öfkeyle terk etti ve Akhilleus'a Agamemnon'un kararsızlık içinde nasıl titrediğinden yakındı. Zaten kafası dağınık olan ve hareketsizlikten sıkılan Akhilleus, Pat-

roklos'u çağırdı ve Phoeniks'i de alarak özel bir toplantı yaptıktan sonra Myrmidonlarının gemilere binmesini emretti. Anakarayla aradaki boğazı geçtiler ve gemileri muhafızlara bırakıp, Dardanyalıların dağlık toprakları içinde ilerlediler. Günün sonuna dek çobanları boğazladılar, çok sayıda sürüye el koydular ve Lyrnessos'daki kraliyet yerleşimine yürüdüler.

Gafil avlanan Aeneas istilacıları püskürtmek için bir güç toparlamaya çalıştı, ama askerleri savaşta bilenmiş Myrmidonlar ile boy ölçüşebilecek halde değildi. Dardanyalılar hızla dağıldı, Aeneas ile Ankhises ancak şans eseri kaçarak hayatını kurtardı. Lyrnessos alevler içinde geride bırakıldı; Akhilleus'un fırtına birlikleri ise Tenedos'a hayvan sürüleri, kadınlar ve diğer ganimetle birlikte zaferle döndü.

Akhilleus yağmadan hakkına düşeni teslim etmek için Yüce Kral'ın çadırına geldiğinde erat, şampiyonlarını belirleyici bir zafer kazanmış gibi alkışlamaya başlamıştı bile. Agamemnon'a o küstah genci başarısından ötürü kutlamaktan, esirler arasındaki Briseis adlı genç ve güzel bir kadını kendisine alıkoyma dileğini kabul etmekten başka seçenek kalmıyordu.

Yüce Kral izinsiz yapılan o akının savaşa taze bir heyecan getirdiğini ancak Odysseus ile bir süre tartıştıktan sonra kabullendi. Dardanyalılar belki Truvalıların yanında savaşa girecekti, ama onların topraklarından geçen Truva yolu da kendilerinin önünde açılacaktı.

Agamemnon birkaç gün içinde büyük bir saldırıya kalktı. Okçularını ve sapancılarını, ana güç çıkartma yaparken düşmanı körfezde tutacak şekilde kullandı. Böylece gün boyunca şiddetli çarpışmalar yaşandı, ama günbatımına doğru Akha gemileri körfezin kıyısında üç sıra halinde, güven içinde konuşlanmıştı. Onları koruması için yeni birlikler getirildi ve ertesi gün kıyıda güvenliği tamamen sağlayacak olan, ahşap kazık ve direklerden oluşan bir korugan yükseldi.

Ordusunun kampını oluşturmasını izleyen Agamemnon, kendi kendisine işlerin yolunda, korktuğundan daha iyi gittiğini düşünüyordu, çünkü git gide artan bir kötümserlik vermek zorunda

olduğu her karara eşlik eder olmuştu. Palamedes ile Akhilleus onu zaman yitirmeden Truva'ya karşı harekete geçmeye zorladı, ama çıkartmanın bedeli az olmamıştı ve şansını bir süre için daha fazla zorlamakta isteksizdi. Ayrıca kış da yaklaşıyordu, böylece orduya mevzilenecek şekilde yerleşme emri verdi.

Argos askerleri önceki kışlarda tenlerini yakan tipiyi anımsayarak, dayanıklılıkları bir kez daha sınanmak üzere olduğu yere çöktü. Truva, fethetmeye geldikleri şehir, artık kuşatma altındaydı.

Kış orada dayanmak zorunda kaldıklarının en serti değilse de, Truva ovasının üstünden kar taşıyarak esen rüzgâr, Akhaların kuşatılmış kentin kiremit kaplı çatılarına ne zaman baksa gıpta ve öfke duymasına yetecek kadar acıydı. Surlarsa saldırıyla alınabilecek gibi görünmüyordu ve bir sonraki savaşın kentle gemiler arasındaki, üstünde Priamos'un büyükbabası Kral İlus'un mezar tepesini barındıran Skamandros ovasında yapılacağı herkes için açık gibiydi. Akhalar ya orada Truvalıları yenip kenti kuşatacak, ya da gemilerine doğru çekilmeye zorlanıp, filonun yandığını görecekti. Bu felaket bedeli ne olursa olsun önlenmesi gerektiğinden, adamlar kampın bir koruma hendeğiyle çevrilmesi ve etrafındaki ahşap direkli duvarların güçlendirilmesi işine verildi. Bu duvarlar yine ahşap kulelerle korunacaktı ve yer yer savaş arabalarının çatışmaya katılmak için çıkacağı kapılar yapılacaktı.

Koruma halkasının içinde kulübelerden, çadırlardan, okçuların, piyadenin talim yaptığı alanlardan oluşan ve bir plandan bağımsız, kendiliğinden gelişen bir kent ortaya çıktı. Ama kış sertleşip rüzgâr üstlerine çökünce, yüzlerini yağmurla, karla, doluyla ısırmaya, kemiklerini iliklerine dek dondurmaya başlayınca, insanlar eski çekişmeler, kan davaları, kinler üstüne derin düşüncelere dalar oldu. Kamp ateşleri çevresinde yaşanan tartışmalar ve kavgalar sıklaştı, kimileri ölümle sonuçlandı. Sadece ortak bir amacın somurtkanlık ve dik kafalılıkla da olsa birarada tuttuğu önderler arasında da fazla sıcaklık yoktu.

Agamemnon ile Menelaos sürekli somurtacakları ve sık sık sarhoş olacakları yakın bir eşlik içindeydi. Kimi zaman dostları

Nestor, Odysseus, Aias ve Diomedes ile daha neşeli yemekler yiyorlardı, ama İdomeneos kendi Giritlileri arasında daha mutluydu. Akhilleus o arada Patroklos ve Myrmidonlarıyla birlikte diğerlerinden uzak duruyor, yıpratıcı kış geceleri boyunca güzel tutsağı Briseis'e gitgide daha duygusal bir yaklaşımla bağlanıyordu. Briseis, uzun yıllar önce Skyros'u terk ettiğinden o yana seviştiği ilk kadındı ve önceleri ondan korkan Dardanyalı kızın utangaçlığına şaşılacak derecede yumuşak yaklaşmıştı. Akhilleus onu ancak onayını kazandığından emin olduğunda yatağına aldı ve kısa zamanda kendilerini birbirlerinin kolları arasında güvende hissettiler. Dostunun sevgiye olan yaklaşımını tanıyan Patroklos bile, onun tutsağından bir sevgili yaratırken tuttuğu yumuşak yol karşısında şaşırmış, sık sık parlayan ruhunun kızın gitgide daha fazla sevgi içeren kucaklamalarında huzur bulmasıyla rahatlamıştı.

Palamedes ise çevresindeki koşullar altında kendisini yalıtılmış halde buldu. Birbirlerinin zekâsına pek de iyi niyetler içermeyen bir saygı besleseler de, o ve Odysseus uzun zamandan beri karşılıklı nefret içindeydi. Silah arkadaşları birçok hararetli konsey toplantısında iki adamın, çoğu kişinin silahlarla çarpışması kadar şiddetle zekâlarını çarpıştırmasını tedirgin bir şaşkınlıkla izlemişti. Bu tartışmalar arada sırada iki adamın yumruk yumruğa gelmeye yaklaştığı hale bile taşınıyordu; ama kış ortalarında kamptaki tahıl stokları erimeye yüz tutup, Odysseus'un gemileri Trakya kıyılarına çıktığı başarısız bir erzak toplama seferinden boş dönünce o da yaşandı. Zaten bozuk olan moraller hasadın düşük, Trakya tahıl ambarlarının boş olduğu haberiyle dibe oturdu.

"Ya da" diye hırladı Palamedes, "bu da Odysseus'un savaşma isteğinin olmadığının başka bir örneği. Belki de evinde oturup göbeğini şişirmeyi, eşine haz vermeyi buradaki görevlerine yeğliyordur."

Odysseus'un üstünde o anda bir kılıç olsa adamı biçerdi. Bunun yerine hızla atılıp Euboealının boğazına yapıştı. Diomedes ile Aias yetişip kavrayışını sökmese onu öldürecekti. Diğerleri huzursuzluk içinde başka yönlere bakarken Agamemnon ikisinin de kendine hâkim olması için bağırıyordu.

Odysseus, "Orada tahıl olduğunu düşünüyorsan gidip getirmen için sana meydan okuyorum!" diye bağırdı. "Yoksa o sansar ağzını senden daha iyi adamların önünde bir daha açma."

Agamemnon pelerinine bürünürken, "Birisi bir yerden tahıl bulmalı, yoksa yakında açlıkla boğuşur hale geleceğiz" dedi. "Bu meydan okumayı kabul etmeni öneriyorum, Palamedes."

Palamedes boğazını ovuşturarak konsey çadırından çıktı.

Denize açılmadan önce dua etmek için Truva'nın hemen ötesinde yer alan Thymbra'daki, iki tarafça da tarafsız toprak kabul edilen, tanrıya tapınmak isteyenlerin taciz edilmeden girebildiği Apollon tapınağına gitti. Bu Palamedes'in oraya ilk gidişi değildi ve duaları tanrı tarafından lütufla karşılanmış olmalıydı ki, dört gün sonra gemileri kampa taşıdığı yükle suya iyice gömülmüş halde döndü.

Aç askerler tahılı öğütmek, fırınlarını yakmak için işe koyulurken Palamedes'in adı bir kez daha yaygın bir övgüyle anıldı. Ama Odysseus kendi başarısız olduğu konuda Euboealının o kadar kolay sonuç almasından şüphelenmişti. Bu kuşkusunu kralla paylaşmaya karar verdi.

Bundan sonra olanlar bence hep bir zan perdesi ardında kalmıştır. Toparlamaya çalıştığım gerçeklerden elde ettiğim şunlar: Palamedes'in erzakla geri gelişinden kısa süre sonra Truvalı bir casus kampın dışında kalbinde bir okla bulundu. Ceset üstünde yapılan kısa bir arama, Kral Priamos imzalı, Akha kampına ihanet etmesi karşılığında Palamedes tarafından istenen bedelin kabul edildiğinin yazılı olduğu bir notun bulunmasına yetti. Apollon tapınağında yapılacak olan ödeme için bir de zaman verilmişti.

Palamedes derhal tutuklanıp konseyin karşısına çıkartıldı. Kendisine yöneltilen suçlamayı duyunca öfkeyle inkâr etti ve alçakça bir iftiranın kurbanı olduğu iddiasını öne sürdü. Odysseus ise, sakin bir sesle meselenin öyle ya da böyle çözülebileceğini söyledi. Kral güvendiği bir adamını Palamedes'in emriyle geldiğini söylemek üzere Apollon tapınağına gönderebilirdi. Adam yanında bir Truva hazinesiyle dönerse durum kanıtlanmış olurdu.

Ve Palamedes'in masum olduğunu öfkeyle dayatmasına karşın sonuç o yönde oldu. Çantalar dolusu Truva sikkesi askerin önünde sergilendi. Hain ilan edilen Palamedes tüm ordu tarafından taşlanarak öldürüldü. Ama son sözleri, onu taşlayacak kalabalığın içinde, Odysseus ile Agamemnon'un onu birlikte çevirdikleri bir dolaba dahil ettiği kuşkusunun doğmasına neden oldu. Taşlar savrulmaya başlamadan bir an önce, "Senin yasını tutuyorum gerçek!" diye bağırmıştı. "Çünkü benden önce sen öldün."

Odysseus bu konu üstüne lanet etme ve şiddetle yadsıma dışında asla konuşmadı. Euboea Prensi'nin bir hain olduğunu ve bir hainin sonuyla karşılaştığını açıkladı. Doğrusu meselenin en azından görünen yönü bu görüşü destekliyordu. Ama Palamedes'in yaşlı babası, Euboea Kralı Nauplius buna asla inanmadı ve oğluna o iftirayı attığına inandığı kişilerden öcünü almak için çapraşık bir yol buldu. Onların eşlerini ziyaret edip, dönüşlerinde kendilerini en hoşlandıkları cariyeyle değiştireceklerini söyledi.

Gerçekse şöyleydi: Truva'daki savaş erkek şiddetinin kanlı bir şöleni olabilirdi, ama evinden kaldırılan bir kadın için kavgalar koptuğu da oluyordu. Şiddetin hâkim olduğu zamanlarda, bir kralın azameti sadece zenginliği ve elinde tuttuğu güçle değil, tecavüz ettiği kadınların niteliğiyle de ölçülür. Hesione böylece Telamon tarafından kaçırılır ve sonunda Truva ile Argos arasındaki büyük kavga kopar. Klytaimestra sevgili eşi Tantalos'dan böylece kopartılıp alınır ve sonunda Miken ülkesi hesap bilir bir kraliçeye sahip olur. Helen böylece önce Theseus, ardından Paris tarafından alınıp götürülür ve sonunda dünya savaşa boğulur. O savaş sürüp giderken de Briseis Akhilleus tarafından, Thebe adlı küçük kente yapılan baskında ele geçirilen, kentin Apollon rahibinin kızı olan Khryseis de, hâlâ zapt edilmez bir hayvan olduğunu kanıtlamak isteyen Agamemnon tarafından alıkoyulur.

Ve sonunda tüm Akha ordusunu tehdit eden bir felakete dönüşecek tartışmayı başlatan da o kızın alıkoyulması olacaktı.

Her şey Khryse'nin, yani kaçırılan kızın babasının, üstünde Apollon rahiplerinin kutsal cüppesi ve elinde altın asasıyla Akha kampının kapısına gelip kendisini tanıtmasıyla başladı. Gurur-

lu yaşlı adam ilahi koruma altında olacağı bir görüşme istedi ve Agamemnon'un karşısına çıkınca, onun Apollon'un yüce arzusuna uyarak kızı karşısında fidye vermesini kabul etmesi gerektiğine dair güzel bir konuşmayla desteklenen yakarıda bulundu.

Rahibin ricası dokunaklı, önerdiği fidye de cömert olduğundan, toplantıya katılanların genel görüşü isteğinin yerine getirilmesi yönündeydi. Ama Agamemnon günlerden beri fazlaca içiyordu ve ağırlaşan kafası onu yine haşin bir ruh haline sürüklemişti. Khryse'ye kızının savaşta mızrağı tarafından kazanılmış bir esir olduğunu açık ve pervasız bir dille söyledi. Kızı bırakmak bir yana, onu eve dönerken yanında götürmeye ve sarayının kadınları arasına katmaya niyetli olduğunu da ekledi. "Şimdi çekil karşımdan, yaşlı adam!" diye kükredi. "Ve kampımdan uzak dur. Beni bir kez daha rahatsız edersen asanın ve cüppenin sana en ufak bir koruma bile sağlamadığını öğrenirsin."

Khryse Yüce Kral'ın aksi suratına baktı ve onunla uzlaşmanın bir yolu olmadığını anladı. Onurundan hiç ödün vermeden içini çekti, tek kelime bile etmeden suskun askerlerin arasından geçip gitti.

Birkaç gün içinde kampı salgın hastalık vurdu. Önce köpeklerle katırlar arasında başladı, ardından insanlara sıçrayıp, çadırdan çadıra geçti. Her geçen gün ve gece daha da fazla insan hastalanmaya, çürüme kokuları yanan cesetlerinkine karışarak kampın üstünde dolaşmaya, ordunun morali de hızla düşmeye başladı.

Salgının onuncu gününde Akhilleus genel toplantı talep etme hakkını kullandı. Elinde konuşmacı asasıyla askerlerin karşısına çıktı ve hastalıkları salan Sminthian Apollon'un tutulmayan bir yemin, ya da kendisi için yapılan ayinlerdeki bir yanlışa gücenmiş olabileceğini söyledi. Akha ordusu hastalık tarafından savaştan vazgeçip eve dönme durumuna gelecek kadar kırılmadan önce kehanetlerin okunması ve öfkeli tanrının yatışması için ne yapılması gerektiğinin araştırılmasında diretti.

Kalabalıktan onaylayan bir mırıltı yükseldi. Kalkhas öne çıkıp kehanetlere çoktan başvurduğunu, ama gördüklerini ancak Akhilleus onu oluşacak öfkeden koruyacağına dair söz verirse orta-

ya vurabileceğini söyledi. Akhilleus göreceği karşılıktan çekinmemesi gerektiğine dair yemin edince Kalkhas, yerine getirilmemiş herhangi bir yemin ya da ihmal edilmiş ayin olmadığını söyledi. Apollon'un gazabı doğrudan Agamemnon'un Truvalı rahibin kızını fidye karşılığında almasına izin vermemesinin sonucuydu. Khryse bu konuda tanrının yardımına başvurmuştu. Tanrı da ona kulak vermişti. Salgın hastalık Khryseis karşılığında herhangi bir bedel, ya da fidye alınmadan babasına geri dönmediği sürece kalkmayacaktı.

Agamemnon kendisine karşı bir düzen kurulduğu kokusunu aldığı anda gözleri öfkeden kızarmış halde ayağa fırladı. Öfkesini önce Kalkhas'a yöneltti. "Ne zaman ağzını açsan üstüme bir kötülük salıyorsun. Bana iyi talih getirecek hiçbir kehanette bulunamaz mısın sen? Seni yanıma aldığım günü pişmanlıkla anmaya başladım." Öfkesini boşaltmaya devam edecekti, ama bakışlarını rahibin üstünden çekip diğerlerinde dolaştırınca, toplanan askerlerin kendisine dik dik baktığını gördü. "O kız karşılığında önerilen fidyeyi reddettiysem amacım tanrıyı gücendirmek değildi!" diye bağırdı. "Ondan hoşlandım; o nedenle yanımda kalmasını istedim. Gitmesine izin vermek yüreğime acı salacaktı."

Ovadan esip gelen rüzgâr sözlerini yakaladı ve havaya dağıttı. Agamemnon kendisine bakan yüzlerce yüzün bir tekinde bile hoşgörü izi göremiyordu. Sokaklarda sızlanan bir sarhoş gibi tek başına kalmıştı.

Rüzgârın içine doğru, "Ama bir tanrı adamın birisine karşıysa o ne yapabilir ki?" diye bağırdı. "Salgın hastalığın kalkması için tek yol onu salıvermekse, elbette ki gitmeli. Bir an önce babasına teslim edilecek. Ve fidyeden de vazgeçiyorum."

Duralayıp aksi bir ifadeyle sallanan başlara baktı. Onlara kader kendisine başka seçenek bırakmadığı için istedikleri şeyi vermişti, ama bundan ötürü hepsinden nefret ediyordu. Neden hangi yöne dönse kaybeden durumundaki kendisi olmalıydı? Ve önderliği o şekildeki daha kaç yenilgiye dayanabilirdi? Bu gidişi geri çevirmenin, bu döngüden kendisine duyduğu saygının hiç değilse

birazıyla çıkmanın bir yolu olmalıydı. Ardından gözü Akhilleus'a takıldı ve onun genç, küstah yüzündeki horgörüyü fark etti.

Agamemnon tekrar konuşmaya başladığında kalabalık yerinde dalgalanmıştı ve neredeyse dağılıyordu.

"Ama kendisinden daha alt düzeydeki adamları ödüllerini korurken önderinizin kendisininkinden vazgeçmek zorunda kalması hakça olamaz. Khryseis'i sizlerin iyiliği için teslim edeceksem, kaybımın karşılanması için bana başka bir kadın verilmesi gerekir."

Kalabalık mırıldanmaya başladı. Agamemnon destek için kaşlarını çatarak bakışlarını başka yöne çeviren Menelaos'a baktı. Nestor kazançların zaten hakça bölüşüldüğüne dair bir şeyler mırıldandı.

Ve Akhilleus bir kez daha öne çıktı.

"Kralın hak etmediği bir şey üstünde iddia ileri sürmesi sadece üzüntü yaratır. Burada senden başka kimseden bir şey istenmiyor. Tanrının dayatmasına boyun eğ ve kızı geri ver. Truva düşünce istediğin neyse alırsın."

Bu kadarı çok fazlaydı.

Agamemnon, "Akhilleus Yüce Kral'a ne yapıp ne yapmaması gerektiğini söyleme hakkını ne zaman edindi?" dedi. "Kızın serbest bırakılacağını zaten söyledim. İstiyorsan onu tanrıyı avutmak için gereken kurbanlarla birlikte Thebe'ye kendi geminle geri götürürsün. Ama kaybımın karşılanmasını beklerim ve ordu bana bu meselede tatmin sağlamazsa, kendim bir kadın seçerim."

Agamemnon konuşurken öfkeden titriyordu. Akhilleus onun gözlerinin içine bir süre baktı, ardından o savaşta kendilerine önderlik eden yaygaracı sersemi küçük gördüğü imasıyla dolu bakışlarını Patroklos'a çevirdi.

Agamemnon bu ifadeyi kaçırmadı. Yüzü öfkeden gitgide kararıyordu. "Daha fazla saygı göstersen iyi olur, Peleus'un oğlu; yoksa iznim olmadan yaptığın akının ertesinde sende kalmasına izin verdiğim kadını elinden alıveririm."

Akhilleus ile Agamemnon arasında yıllardan beri toplanan öfke şimdi bir alev fırtınasına dönüşecek şekilde patlamıştı. Akhilleus, "Bu nasıl önderlik?" diye diklendi. "İnsanların, ganimet-

lerine keyfin istediği zaman el uzatacağını bile bile seni savaşta izlemesini nasıl beklersin? Truvalıların bana en ufak bir zararı olmadığına Apollon tanıktır. Ne hayvanlarımı çaldılar, ne de topraklarımı çiğnediler. Gerçek şu ki, bu savaşa, sana ve kardeşine kaybınız karşısında tatmin bulmanızda yardım etmek için geldim, ama şimdi sen bizim olanlara göz dikiyorsun. Beni, Peleus'un oğlu Akhilleus'u, dövüşme görevini en baştan yükleneni tehdit etme cesaretini bile gösteriyorsun. Ben ve Myrmidonlarım olmasaydık şu anda hâlâ Tenedos'ta oturuyordun. Pekâlâ! Ben artık dostlarını durmadan kendine düşman eden, gururunu askerinin yararının önüne koyan, değmez bir sersem için dövüşmeye doydum. Kılıcımı karşılığında hakaretten başka bir şey elde edemeyeceğim ganimeti kazanıp sana teslim etmek için daha fazla kirletmekte artık anlam göremiyorum."

Agamemnon bu tiradı bembeyaz bir yüzle ve önderliğinin bir kez daha ortada olduğunu bilerek dinlemişti. Akhilleus gitmek için arkasını dönmeden, "Al gemilerini o zaman" diye bağırdı. "Git ve Skyros'da koyunlarını güt. Yanımda senin küstahlıklarına bir gün daha katlanmaya gerek duymayacak kadar çok dostum var." Gürültüyle solurken gözleri tehlikeli bir şekilde kısıldı. "Ama Yüce Kral'a meydan okumak kimsenin yanına kalacak şey değildir. Buradan gitmeden önce o kadını senden alacağım. Asker kimin daha büyük olduğunu görecek; Akhilleus denen çocuk mu, yoksa İnsanların Kralı Agamemnon mu?"

Engellenemez bir öfkenin güdüsüne kapılan Akhilleus'un eli bir anda kılıcına gitti. Kılıcı çekip kralın üstüne saldırmak üzereydi ki, kafasının içinde beliren bir ses onu saçlarından çeker gibi bir güçle engelledi. Onu tekrar kendine getiren Tanrıça Athena'nın sesiydi ve haksızlığın fazlasıyla geri ödeneceği sözünü veriyordu.

Akhilleus gözleri irileşmiş, zorlukla soluk alır halde bir an durdu, ardından kılıcı kınına geri itip bakışlarını Agamemnon'a dikti ve elindeki asayı kaptı.

"Sen bir ayyaş ve bir korkaksın" dedi buz gibi bir meydan okumayla. "Askerlerine savaşta bizzat önderlik etme yürekliliğini bile bir kez olsun göstermedin. Çadırında somurtarak pinekleyip, sen-

den daha yürekli adamların senin için yağma toplamasını beklemeyi yeğlersin. Diğerleri karşına dikilecek yürekten yoksun olabilir, ama ben bu asa üstüne yemin ediyorum ki, günün birinde, savaşın en sıcak yerinde, Hektor Argos hatlarını biçerek üstüne gelirken ve senin ödlek yüreğin savaşçılarının en cesurunu yaptığın bu haksızlıkla kaybetmenin pişmanlığıyla sıkışırken, yardımım için çığlık atıyor olacaksın ve ne kadar büyük olduğunu o zaman göreceğiz."

Asayı Agamemnon'un ayaklarının dibine fırlattı ve oradan gitmek için döndü, ama Nestor ayağa kalkıp onun kolunu yakaladı.

"İkiniz de kızışmış kafalı sersemler olduğunuz için utanmalısınız!" diye bağırdı yaşlı adam. "Priamos ile Truvalıları bunu duyunca keyiften dans etmeye başlayacak. Yaşlı bir adam olabilirim, hatta ikinizden de çok yaşlıyım, ama zamanında daha iyi adamlarla birlikte dövüştüm. Theseus ile Pirithoos benim yoldaşımdı; birer büyük kral ve halklarının çobanıydı ikisi de. Burada bulunanların hiçbirisi savaşta onların karşısına çıkamazdı. Onlar gibi kahramanlar bile öğütlerimi dinlediyse, siz de dinlemelisiniz." Dönüp hâlâ öfkeden titreyen Agamemnon'a baktı. "Onurunu anımsa. Kaybedilebilecek sıradan bir kadından çok daha fazla şey var. Ve sen, Akhilleus, haşin tavırlarına engel vur. Kralın yetkisinin Zeus'un kendisinden aldığını anımsa. Hem komutanın, hem de iyi bir adam olarak saygını hak ediyor."

Agamemnon başını iki yana salladı. "Bu kibirli genç eşkıya saygının anlamını bilmez."

Akhilleus da hemen onun üstüne yürüdü. "Çünkü bu sarhoş delide saygıya değer hiçbir şey bulamıyorum."

Nestor bir kez daha araya girdi. "Kız sana kralın kendi eliyle verildi, Akhilleus. Onu geriye almak da kralın hakları arasındadır."

Akhilleus'un bakışları Nestor ile Agamemnon arasında, gençliğin yaşlılığın sersemliklerine karşı beslediği her şeyi yansıtarak gidip geldi. "Agamemnon'un sözünün değerinin ne olduğunu görüyoruz" dedi. "Pekâlâ! Tüm insanlar bunu bir kenara yazsın. Ama benden tek bir şey daha almaya kalkışırsa, mızrağımın onun ka-

nıyla kararacağına yemin ediyorum." Döndü ve Patroklos yanında öfkeyle yürürken sessiz askerlerin arasından geçip uzaklaştı.

Hâlâ durumun denetimini ele geçirme yolları arayan Agamemnon da, Odysseus'a gemisine tanrıya kurban edilmek üzere bol sayıda hayvan almasını ve Khryseis'i babasına teslim etmesini emretti. Ardından yıkanmak ve kıyıdaki sunakta Apollon'a kendi kurbanlarını adamak için çekildi. Ama öfkesi hâlâ dinmemişti. Akhilleus'u iradesine boyun eğmek zorunda bırakamazsa tüm otoritesini yitireceğini biliyordu.

İki saat geçti ve kız gözükmedi. Sonunda teşrifatçılarını topladı ve onlardan Akhilleus'a gidip Briseis'i hemen teslim etmesi için diretmelerini istedi.

Teşrifatçılar Akhilleus'u Myrmidon gemilerinin durduğu batıdaki çekek yerinde, hâlâ öfkeden titrer halde buldu. Patroklos yanına oturmuş, dostunun gördüğü muamele karşısında öfke ve isyanla dolmuş halde denize çakıl taşları fırlatıyordu. Önderlerinin utancını hisseden Myrmidonlar da onların etrafında bir ağızdan mırıldanıyor, yaklaşan görevlilere öfkeyle bakıyordu.

Kendisine verilen görevin nasıl bir haksızlık içerdiğinin bilincinde olan Talthybios efendisinin dayatmasını dile getirmekte zorlandı, ama Akhilleus onun sıkıntısını sezip bunu bertaraf etti. Patroklos'dan Briseis'i kulübeden getirmesini istedi ve tekrar teşrifatçıya döndü. "Tanrılar karşısında tanığım ol, Talthybios. O çılgın adamın kumandası altında savaştım, ama mızrağımı ve kılıcımı onun yardımına gitmek için bir daha asla kaldırmayacağım. Ona, ordusu gemilerin hemen yanı başında, hayatı için savaşırken bunu anımsamasını söyle."

Briseis kulübeden getirilirken ağlıyordu. Akhilleus ona her zaman iyi davranmıştı ve oradaki herkes kızın Agamemnon'un ellerinden aşağılamadan başka bir şey umamayacağını biliyordu. Ama çekişmenin tarafları arasında, yazgısı üstünde en az gücü elinde tutan da oydu. Teşrifatçılar tarafından götürülürken yapabildiği tek şey, tanrıların kendisini koruması için yakarmaktı. Uzaklaşırlarken rüzgâr çığlıklarını Akhilleus'un kulağına kadar taşıdı.

Akhilleus o henüz gözden kaybolmadan arkasını döndü ve öylece, uzunca bir süre dalgaların kıyıya vuruşunu izleyerek oturdu. Gözleri, o savaşta kazanmayı umduğu ölümsüz ün ve onuru düşündükçe incinen gururu için duyduğu öfkeyle yandı, içinde Agamemnon'a karşı soluk almasını bile güçleştiren bir nefret büyüdü. Tanrılar ona Truva'ya gelirse yaşamının kısa ama zafer dolu olacağı sözü vermiş, ama o hep Agamemnon'un alçakça işlerinin aşağılamasına katlanmak zorunda kalmış, şimdi de kendi kendisini gelecek savaştan men etmişti. Öylesi bir yalıtılmışlık içindeyken zafere nasıl ulaşabilirdi ki? Görüldüğü kadarıyla tanrılar arasında da insanlar arasındaki gibi pek az hakkaniyetlik vardı.

Ama sonra Athena'nın öfke anında gelen sesini, tanrıçanın ona verdiği sözü anımsadı. Hayatı gerçekten zafere yönelik bir amaç için yalnızlığa indirgenmiş olabilir miydi? Sonunda tanrıça, er ya da geç, öcünü alması için kendisinden yana olmalıydı.

Yağmur Altında Düello

Sürüklenip uzayan dokuz savaş yılının ardından Agamemnon'un ordusu acı bir kışa daha katlanmak zorunda kalmış, Palamedes'in taşlanmasını izlemiş, takatini kesen bir salgınla boğuşmuş ve şampiyonunun gayretinin toplum içindeki bir ağız dalaşıyla yok edilişine tanık olmuştu. Aulis'de duyulan isyan mırıltıları şimdi daha da yüksek sesle dile getiriliyordu ve bunlar Thersites adlı huysuz bir askerde kendisine kindar bir sözcü bulmuştu.

Bu ayaklanma çığırtkanı Diomedes'in uzaktan akrabasıydı, ama daha filo Aulis'de sıkışıp kaldığı zamanlardan başlayarak, Palamedes'in kendilerine Atreus'un kararsız ve huysuz büyük oğlundan daha dirayetle önderlik edeceğini açıktan açığa söyleyen bir yandaşı olup çıkmıştı. Agamemnon ile Odysseus'un Palamedes'e komplo kurduğu dedikodusunu ilk çıkartan da o olabilirdi, ama her durumda, kışkırtıcı fitnesi birbiriyle durmadan tartışan önderleri hicvettiği gösterilerle gitgide daha etkili hal almaya başlamıştı. Erat bu gösterileri izliyor, gülüyor, alkışlıyor ve gitgide Truva'ya yapılan seferin kötü idare edildiği için başarısızlıkla sonuçlanacağına ikna olmaya başlıyordu.

Yani sadece iyimser bir sersem o durumdaki bir ordunun önlerindeki çarpışma için istekli olacağını düşünebilirdi. Ve Agamemnon insanların en bilgesi olmayabilirdi, ama aptal da değildi. Zaten kızının kurban verilmesi o savaşın kendisi için iyi gideceği yönünde onda en ufak bir inanç bile bırakmamıştı. Bu nedenle bir sabah tanrıların hızlı bir zaferi açık şekilde vaat ettiği düşten uyanınca o kadar çok şaşırdı.

Hemen kumandanlarını topladı ve onlara düşünü anlattı. Değerli danışmanı Nestor'un şekline girmiş birisi ona görünmüş ve Zeus Truva'nın yolunu ona elleriyle açmışken neden hâlâ uyuduğunu sormuştu. Akhaların derhal silahlarına sarılmaları gerektiği, tanrıların bu iradesinin kenti ele geçirmek için altın bir şans sunduğu konusunda hiç kuşkusu olmadığına dair yeminler ediyordu.

Kumandanları onu şaşkınlıkla dolu bir sessizlik içinde dinledi. Menelaos bile Agamemnon'un çabucak öfkeye dönüşen bir kasvet yansıtan hallerinden usanmaya başlamışken, onun ruh halinde aniden oluşan değişiklik karşısında hayrete düşmüştü. Kral şimdi çadırının içinde sabırsızlıkla dolaşıyor, durmadan konuşuyordu ve içine kum karışmış sert rüzgârın hastalıktan henüz sıyrılan kampın üstünde yağmur tehdidi taşıyarak estiği, diğerlerinden hiç farkı olmayan, gri bir gün daha yaşanmaya başlamış olmasına karşın heyecan ve güvenle doluydu.

Agamemnon karşısındaki tedirgin yüzlere öfke ve şaşkınlıkla baktı. "Sizin neyiniz var? Sadece kötü kehanetlere mi inanırsınız? Size rüzgârın yön değiştirdiğini söylüyorum. Tanrılar tekrar bizimle. Darbeyi indirme zamanı geldi."

Tanrının isteğini açığa vurmak için kendi görüntüsüne bürünmüş olmasından şahsen gurur duyan Nestor, danışmanlar arasında ilk konuşan oldu. "Sanırım herkes bu durum karşısında benim gibi şaşırdı ve kabul etmeliyim ki, içinde olduğumuz koşullarda öyle bir düş gördüğünü söyleyerek ortaya çıkan başka birisi olsa, onu ciddiye almakta zorlanırdım." Gülümseyerek silah arkadaşlarına döndü. "Ama bugün sıradan olmaktan çok uzak bir gün, baylar. Tanrıların en yücesi Zeus bu düşü önderimizle gönderdi bize. Bunu sorgulama yetkimiz var mı? Ben tanrıların bizim yanımızda olduğu bilinciyle hemen güçlerimizin başına geçelim diyorum."

Odysseus içini inanamıyormuş gibi çekti. "Dışarıda ne olduğunu gördün mü? O güruhtan silahlarını alıp savaşmalarını istersen gemilere doğru kaçmayı bunu yapmaya yeğler. Bir bölümü hâlâ hasta. Geri kalanı da ayaklanmaya çok yakın. Çık ve o ağzı bozuk serseri Thersites'in onlara neler söylediğini dinle. Savaşacak halde olmadıkları çok açık."

Düşle gerçek arasında sıkışıp kalan Aias ile Diomedes birbirine kuşkuyla baktı. İdomeneos ise kaşlarını çatmış gözlerini yere dikmişti.

Agamemnon, "Burada bulunanlar arasında Nestor ile kardeşimden başka kimseye güvenemez miyim?" diye üsteledi. "Yanımda bir avuç namert sokak köpeği değil, önderler getirdiğimi düşünmüştüm. Ama bakın neler oluyor: Palamedes bana ihanet ediyor, Akhilleus sıvışıp, çadırında somurtarak gizleniyor. Ve şimdi de siz, benim en yakın dostlarım onlara en fazla gereksindiğim anda geri adım atıyor. Pekâlâ! İçinizden geçen buysa evlerinize dönün. Bu savaşta gerekirse tek başıma dövüşeceğim. Hiç değilse tanrıların yanımda olduğunu biliyorum."

Odysseus sakin bir sesle, "Kimse eve dönmekten söz etmiyor" dedi. "Gerçi kimilerimiz gitmek isterdi herhalde. Ama biz sadece durumumuza gerçekçi bir yaklaşım yapılmasını öneriyoruz."

"Ve bu konuda tanrıların kendisinden daha iyi karar vereceğin düşüncesindesin, öyle mi? Aynı kanıyı paylaşmazsam yalvarırım bağışla beni. Ayrıca Thersites gibi bir köpek dölünü dinleyerek zaman yitirecek de değilim." Agamemnon sabırsızlıkla döndü ve peleriniyle asasının getirilmesini emretti. Ardından tekrar huzursuz generallerine baktı. "Bana tedbirle ilgili zırvalar sayıp dökmeden önce şunu düşünün: Priamos'un Asyalı müttefiklerinin kış aylarında ülkelerine döndüğüne dair güvenilir duyumlar var elimizde. Bu durumda sayıca onlardan fazla olduğumuz kesin gibi. Evet, kampta hâlâ hastalık var, ama ben Apollon'a adaklarımı sunduktan sonra ağır salgın kalktı ve burada yaralarımızı yalayarak sonsuza dek oturamayız. Bu savaşa dokuz yılımızı verdik bile; *dokuz yıl*. Ama kehanette Truva'nın düşmesinin on yıl alacağı söyleniyordu ve biz onuncu yıldayız. Kehanetler sonunda bizden yana döndü. Ve şimdi de tanrılar zaferin garantisini sunan bir düş gönderdi bana. Sizler adamsanız ve adamlarınızın önderiyseniz, buradan hemen çıkar, birliklerinizin başına koşarsınız. Truva bu gün bitmeden bizim olabilir; ama ancak bunun için sizde yürek varsa."

Agamemnon'un gözlerinde uzun zamandan beri hiçbirisinin görmediği bir ateş, sesinde büyük bir şevk vardı. Menelaos karde-

şinin amaca dönük tutkusunun birden yenilenmesiyle coştu. Aias ile Diomedes onun meydan okuması karşısında morallerinin yükseldiğini hissetti ve öyle kritik bir anda önderliği ikiye bölmenin doğru olmayacağını anlayan İdomeneos da isteksizce onayladı. Sadece Odysseus çadırdan başını iki yana sallayarak çıktı ve esin almak için Athena'ya dua etmeye gitti.

Dokuz teşrifatçı kampa dağılıp Argos ordusuna toplanma çağrısı yaptı. Akhilleus ve onun şevki kırılmış, savaştan soğumuş Myrmidonları haricinde herkes yerini alınca Agamemnon, elinde Hephaestos tarafından yapılan, Zeus'tan Hermes'e, ondan Pelops'a ve onun oğlu Atreus'a geçen büyük asayla öne çıktı. Asa Agamemnon'a Miken tahtıyla birlikte geçmişti ve Argos'un Yüce Kralı olarak sahip olduğu tüm otoriteyi temsil ediyordu. Truva'ya hemen, o gün içinde bir hücuma kalkmaya karar verdiğini söylerken ordusu onu korku ve sıkıntıyla karışık bir inanamazlık içinde dinliyordu. Ve sözünü bitirdiğinde, herkesin üstüne, rüzgârın sesinden başka bir şeyin duyulmayacağı bir sessizlik çöktü.

Ardından safların arasından Thersites'in alaycı sesi duyuldu. "Akhilleus'un, evinde, Patroklos ile yatağa tıkılmış halde kalacağını biliyoruz. Ama Yüce Kral bu çarpışmaya bizimle mi gelecek, yoksa yağmayı onun için yapacak başka bir zavallı kulampara mı gönderecek, o belli değil."

Askerden bayağı kahkahalar koptu.

Nestor ayağı kalktı, bağırarak onları sessizlik ve saygıya davet etti.

"Saygı mı!" diye yanıt verdi Thersites. "Bana bu orduda bize yapılan önderliğe saygı duyan on kişi bulun, ben onlarla Truva'yı yalnız başıma yağmalayayım."

Agamemnon kanın gözlerinin gerisine toplandığını hissedebiliyordu. "Hepimiz kral olamayız!" diye bağırdı. "Ben bu orduyu Yüce Zeus'tan aldığım yetkiyle yönetiyorum ve onun yıldırımları üstüne yemin ederim ki, askerimi bugün zafere götüreceğim."

"Ya da gerisin geri evlerimize!" dedi Thersites. Bu kez daha yüksek perdeden patlayan kahkahalardan cesaret alarak devam

etti. "Ben şahsen Asya kıyılarında yukarıdan aşağıya, sonra tekrar aşağıdan yukarıya, sizin kasalarınızı talanla doldurmak dışında bir yarar sağlamayan geçit törenleri yapmaktan usandım. Ya sizler?"

Thersites'in çevresindekilerden hemen bir onay homurtusu yükseldi. Kalabalığın arasından da dağınık bağırışlar gelmişti, ama piyadenin çoğu Agamemnon'un tazelenmiş güven ve şevki karşısında şaşırmıştı ve ayaklanma çığırtkanları artık çoğunluğun sesini yansıtmıyordu.

Ardından birisi, "Odysseus'u duyalım!" diye bağırdı. "Onun söyleyeceklerini dinleyelim." Bu ses kendisine az öncekinden çok daha fazla yandaş buldu.

Odysseus önderlerin erat arasında en fazla sevilen ve sayılanıydı. Palamedes de zar oyununu öğreterek, onların sıkıntılarını ve üzüntülerini dinleyerek sevgilerini kazanmıştı, ama Odysseus'a duyulan saygı başkaydı. Askerler onun korsan tavırlarından hoşlanıyor, devlet işlerinin topluluk içinde konuşulmasından, adamları arasındaki sıradan bir anlaşmazlığın giderilmesine kadar her konuda karar verirken adil aklını kullanmasını onaylıyordu. Gerçi hâlâ Palamedes yandaşları arasında fazla güvenilir birisi değildi, ama Palamedes ölmüştü ve orada toplanan askerlerin çoğu onu öldüren taşlardan birisini savurmuştu. Böylece Odysseus'un yol göstericiliğine başvurdular.

Odysseus pelerinini rüzgârın çekiştirmesine karşı toplayarak konuşmak için ayağa kalktı. Kalabalık tamamen susana kadar bekledi ve tam konuşmaya başlayacaktı ki Thersites, "Palamedes bir zamanlar bu İthakalı koyun çobanına güvendi ve bakın ona ne oldu!" diye bağırdı. "Dikkatli olun dostlar, yoksa kıçınızın derisini yüzüverir."

Gülüşmeler dinince Odysseus, "Thersites'in pek kıvrak bir şaka anlayışı var" dedi. "Dili de öyle ve ona söz veriyorum ki, diline daha terbiyeli davranmayı öğretmezse onu kökünden kopartırım! Hepinizin eve gitme önerisine gelince... Kulağa yeterince iyi geliyor bu. İnanın ben de buradaki herkes gibi eşimin yatağının hazlarını özledim." Agamemnon'un asılan yüzüne baktı ve devam etti. "Ama kulağa iyi geldiği kadar akıllıca da olduğunu düşünsem,

yarın İthaka'ya doğru yola çıkardım. Öte yandan, koyunlarımın bile meleştiğinde şuradaki murdar ağızlı arkadaştan daha anlamlı sesler çıkarttığını duydum. Bir an için durup düşünün. Bu savaşı dokuz yıl boyunca, dokuz uzun ve kimi korkunç yıl boyunca omuzladınız. Yaralar aldığınız, en yakın yoldaşınızın yanınızda vurulup devrildiğini, ya da salgın hastalık yüzünden iç organlarını kustuğunu gördüğünüz dokuz uzun yıl boyunca. Ve evet, o zaman içinde talan da kaldırdınız ve topladıklarını zar oyununda kaybetmeyenler ya da kadınlara harcamayanlar evine buraya geldiğinden daha zengin dönebilir. Ama şuradaki duvarların ardında Asya'nın en varlıklı kenti duruyor. Hazineleriyle şişmanlamış ve dalından kopartılmak için olgunlaşmış! Oradaki kadınların kokusunu almıyor musunuz? İpeklerinin hışırtısını duymuyor musunuz? Bize kentin on yılda düşeceği söylendi. Hepiniz Aulis'de idiniz. Aphrodite'in serçelerini yiyen yılanı gördünüz. Ve ben kendim de benzer bir kehaneti İthaka'dan yola çıkmadan önce gördüm; o nedenle Truva kaymağına konmak için ortaya atılmadan önce neden bir değil, iki kez düşündüğümü artık anlayabilirsiniz. Oğlum Telemakhos bu yıl on yaşında olacak ve ben yay gerdiğini görmeyi bir yana bırakın, daha konuştuğunu bile duyamadım; o nedenle bu yıllar benim için de herkes kadar uzundu. Buradaki iş yapılmadan o yılları yaşanmamış sayıp eve doğru yola çıkacağımı mı sanıyorsunuz? Biraz sabır ve cesaret Asya'nın altın hazinelerinden esaslı bir pay almak için yeterli olacakken eve eli boş gitmek için nasıl bir akla sahip olmak gerek? Ne söyleyeceğimi bilmek istediniz ve duydunuz. Yılanın onuncu yılındayız, yoldaşlar. Tanrılar bize Truva'nın düşeceği sözünü verdi. Aranızda yüreği olanlar benim yaptığımı yapıp, mızrağını ve kılıcını alır ve kralımızı bu rüzgârlı savaş ovası boyunca, Truva kapılarının ötesine kadar izler!"

Başlangıçta duraksayarak konuşmuşsa da, sesi gitgide güçlenmiş, ordu ona ısınmıştı. Ve söylevinin doruk noktasına geldiğinde sözleri büyük bir kükremeyle noktalandı. Odysseus sözü Nestor'a bıraktı ve ne yaptığını düşünerek geri çekildi.

Yaşlı Nestor onun başlattığı şeyi ustaca işledi, kalabalığa yıllar önce Aulis'den yola çıkarken Zeus'un nasıl onları selamlamak için

bir yıldırım gönderdiğini anımsattı. O da bolca alkışlandı, böylece sıra Agamemnon'un emirlerini bildirmesine gelene dek tüm ordunun morali en yüksek noktaya ulaştı. Askerler hemen silahlarını biledi, kalkanlarının şeritlerini ve koşumları kontrol etti, atları savaş arabalarına koştu ve savaş alanında toplanmaya başladı. Agamemnon da kumandanlarıyla birlikte Zeus'a bir öküz kurban etti. Kutsal tahıllar serpildi, içeceğin bir yudumu yere saçıldı. Sunak ateşinin dumanı yükselirken Agamemnon, Olympos'un Efendisine Priamos'un ordusunu dağıtmadan, saraylarını ve salonlarını ayaklarının altında çiğnemeden güneşin batmasına izin vermemesi için yakardı. Ardından teşrifatçılar ordunun harekete geçmesi için seslendi, kapılar açıldı ve Akhalılar ovaya doğru yürüyüşe geçti.

O gün koyu renk bulutlar İda Dağları'nın doruklarını görünmez kılmıştı ve rüzgâr ilerleyen askerlerin yüzüne Skamandros Irmağı üstünden yağmur çiseltisi serpiştiriyordu. Atlar çiseltiden sıkılarak şaha kalkıyordu. Adamlar başları öne eğik, sessizlik içinde yürüyor, sadece deri gıcırtıları, koşum şakırtıları ve metalin metale sürtünmesinden çıkan sesler duyuluyordu. Yağmur henüz tam olarak başlamadığından, yerdeki toz atılan her adımla kalkıyor, havayı bulandırıyordu. Askerler bu bulutun içinden ovanın ilerilerinde geniş bir cephe oluşturarak sıyrıldığında, rüzgârın onlara doğru getirdiği garip bir ses duydu, sanki göç halinde bir turna sürüsü tepelerinden geçiyordu. Başlarını kaldırınca, Truva ordusunun onları karşılamak için kentten çıktığını ve gelirken uluduğunu gördüler.

Dikenli Tepe olarak bilinen höyüğün etekleri boyunca toplanan gücün büyüklüğünü gören Akhalılardan hafif bir inilti yükseldi. Odysseus daha iyi bir görüş sağlayabilmek için savaş arabasının sürücüsüne hatların önüne ilerlemesini emretti. Truva ordusunun ortasındaki büyük bir mızrakçılar alayının oluşturduğu hattın önünde savaş arabasıyla dolaşan, sorguçlu tolga giymiş uzun boylu adamı görebiliyor ve onun Hektor olduğunu tahmin ediyordu. Onun sağında duran Aeneas ile Dardanyalılarını tanıdı ve onların arkasında da, Frigyalıların, Mysialıların ve saçlarını

tepesinden bağlamış Trakyalıların oluşturduğu bölüklerin olduğunu gördü. Sol kanatta Likyalılar, Karyalılar ve Larissa'dan gelen Pelesgialılar vardı, ama hepsi o kadar da değildi. Daha uzak ülkelerden gelme askerler, kıvrık yaylarıyla Paeonyalı okçular, Karadeniz'in doğu kıyılarından gelen Paphlagonialılar ve hatta bir Alizone bölüğü bile oradaydı. Agamemnon'un Priamos'un gücünün fazla olmayacağı yönündeki umutları da, ancak ansızın gördüğü düş kadar az inandırıcı gelmeye başlamıştı Odysseus'a.

Rüzgâr sertleşiyor, askerlerin gözüne toz dolduruyordu, ama Odysseus Akhalı hatlarının gerilerine doğru baktığı zaman Priamos'un ordusunun neler hissediyor olduğunu da kavradı. Akhilleus ile Myrmidonları olmadan bile, ki onların yokluğu gün bitmeden acı bir şekilde hissedilecekti, ordunun hatları uzun, derin ve iyi donanımlıydı. Ve dövüş başlayınca Argos savaşçılarının tek seçeneği ileriye doğru yüklenmekti, çünkü arkalarında sadece deniz olduğundan gidecekleri başka yer yoktu.

Odysseus savaş arabasını çevirip bir toplantı yapan Agamemnon ile İdomeneos'a katılmak için hatların ortasına doğru ilerledi. "Daha yüksekte olmanın avantajına sahipler" diye seslendi. "Hektor bize gelmeyeceğine göre, bizim dişlerimizi sıkıp onlara saldırmamız gerekecek."

Agamemnon başıyla doğruladı. "Önce Lokrialı okçuları öne süreceğim. İdomeneos da Giritli okçularla aynı şeyi yapacak. Bu onların oldukları yerde biraz incelmesini sağlar."

Giritli, "Sis de toplanıyor" dedi. "Bu tamamen görülür olmamızı engelleyecektir."

Odysseus gülümsedi. "Öyleyse yapmamız gereken şey yüklenip, bir yandan da dua etmek. Avınız başarılı geçsin beyler." Başıyla dönmesi için sürücüsüne işaret etmek üzereydi ki, Agamemnon, "Bu da ne böyle?" dedi.

Üç adam gözlerini kısıp, atıştıran yağmurun gerisindeki Truva hatlarına baktı ve tek bir savaş arabasının ardında toz bulutu bırakarak, ordunun coşkun bağırtıları eşliğinde tepenin eteğinden ovaya doğru hızla indiğini gördü. Araba kırmızı sorguçları sürücününkiyle uyum sağlayan iki siyah at tarafından çekiliyordu. Sü-

rücü panter postuna bürünmüş, yayını sırtına, kızıl kınlı kılıcını göğüs zırhına takmıştı, arabasının tutamaklarına da iki mızrak takılıydı.

Agamemnon, "Anlaşılan birisi kendine isim yapmak için ortaya çıktı" diye söylendi. "Onu tanıyanınız var mı?"

Herkes başını iki yana salladı. Ardından Truva hatları arasından bir savaş arabası daha kopup çıktı ve birincinin peşi sıra tepenin eteğinden indi. Düzlüğün başlangıcında iki araba da durdu, tekrar hareket edip, açık ovaya doğru yan yana ve bu kez yavaşça ilerlemeye başlamadan önce sürücüleri arasında kısa bir konuşma geçti.

Odysseus, "İkinci adam Hektor" dedi. "Onu az önce ordunun merkezindeki alayının başında gördüm." Bu kez Akha hatlarında hareketlenen bir savaş arabasının sesiyle o yana döndü ve Menelaos'un Sparta askerlerinin başındaki yerinden kopup, onlara doğru benekli atlarını sırtlarından buhar çıkmasına neden olacak kadar zorlayan bir hızla sürerek geldiğini gördü. Dizginler gerildiğinde arabanın tekerleklerinden ve gürültülü soluklar veren atların toynaklarından toz kalktı. Odysseus Sparta Kralı'nın gözlerinde alevlenen heyecanı gördü.

Menelaos, "Siyahların çektiği arabadaki Paris" diye bağırdı. "Onu nerede görsem tanırım. Sanırım benim zamanım geldi, kardeşim."

Agamemnon bakışlarını yaklaşan savaş arabalarından çekmeden başını salladı. Rüzgâr atların uzun sorguçlarını uçuşturuyordu.

Paris arabasını Akhalı kumandanlarından elli metre kadar ötede durdurdu, ama Hektor başını dimdik tutarak daha da yaklaştı. Güneşin donuk ışığı nemli kalkanında yansıyordu. Hatların bir yerinden bir bağırış geldi, ardından ona doğru bir taş fırlatıldı. Atış hedefi birkaç metre arayla kaçırmıştı, ama atlar ürkerek kişnedi. Atılan ikinci bir taş daha yakına düştü. Hektor dizginleri çektiğinde Akhaların atların gözlerini ve açılmış burun deliklerini görebileceği kadar yakınındaydı.

Agamemnon askerlerine doğru dönüp, "Elinize hâkim olun!" diye bağırdı. "Bu Truva prenslerinden biri. Tozun içinde sürüklemeden önce ona biraz saygı gösterin!"

Hektor daha iyi görülebilmek ve duyulabilmek için tolgasını çıkarttı. "Atreus'un oğlu, Miken Kralı ve tüm Argos'un Yüce Kralı Agamemnon ile konuşma onuruna mı eriyorum?" Sesi uğuldayan rüzgârı bastıracak kadar yüksekti.

"O onura eriyorsun."

"Öyleyse sana Truva'ya hoş geldin diyorum. Gücünü benimkiyle yarıştıracak isteği sonunda kendinde bulduğun için mutluyum." Bakışlarını Argos hatları üstünde dolaştırdı ve gülümseyerek tekrar Agamemnon'a döndü. "Yine de Akhilleus'un bugün aramızda olmamasının üzüntüsünü duyuyoruz."

Agamemnon, "Sen onu belki benden daha fazla özlersin" diye homurdandı. "Ama ben buraya laf yarıştırmaya değil, savaşmaya geldim. Ne söyleyeceksen söyle ve o işe bakalım."

"Pekâlâ! Kardeşim asil Prens Paris arkamda; bu sürtüşmeyi tamamen ve kesinlikle sonuca bağlamak için şampiyonlarınızdan seçeceğiniz birisiyle karşılaşmak üzere bekliyor. Bu büyük kavgaya kendi davranışının neden olduğunu özgür iradesiyle kabul ediyor ve bu konu yüzünden birçok iyi insanın gereksiz yere öldüğünü görmek istemiyor. Dövüş boyunca diğer askerlerin silahlarını bırakması, sonuçta kazanan her kim olursa, Prenses Helena'yı ve onun tüm mal varlığını alıkoyması, geri kalanımızın da bir barış ve dostluk anlaşması üstüne şerefimiz ve kanımız üstüne yemin etmesi konusunda anlaşalım."

Rüzgâr Hektor'un atlarının yelelerini dalgalandırdı. Hayvanlardan birisi kıpırdanıp koşumları şıkırdattı. Saflardaki adamlar konuşulanları daha iyi duyabilmek için öne eğildi.

Agamemnon ağırlığını rahat bir şekilde savaş arabasının tutamaklarına verdi. Argos'un tüm savaş gücünü dünyanın yarı yolunu bir düello seyretmek için getirmediğini söyleyecekti ki, kardeşi Menelaos ondan önce konuştu. "Bu benim zamanım, kardeşim. Meydan okumayı kabul etmeme izin ver. Benim hakkım bu."

Agamemnon kardeşinin gözlerindeki güveni gördü. Dostluk antlaşmalarına karşı hiç ilgi duymuyordu, ama Menelaos'un öcünü alma isteğini de reddedemezdi. Başını yavaşça salladı ve Menelaos arabasını hatların hemen önüne sürdü. "Beni tanıyorsun, Hektor!" diye bağırdı. "Bundan daha iyi günlerde tanışmıştık. Seninle ekmek kırdım ve şarap katıştırdım ve tanrılara birlikte dua ettim. Sen ve ben bir zamanlar dostluktan söz ettik. Ama benim tanıdığım dürüst insansan, bu kavgada hakkı yenen taraf olduğumu da kabul edersin. Hiçe sayılan benim güvenimdi. Ayaklar altına alınan benim misafirperverliğimdi. Onursuzlukla karşılaşan benim dostluğumdu. Ve tüm bunları yapan kopuk arkanda duruyor ve ben konuştukça yüzünün rengi soluyor."

Menelaos bakışlarını bir an için Paris'in üstüne dikti, ardından gözlerini hızla çekip onu görüşünün dışında bıraktı.

"Söylediği doğruydu" dedi. "Şimdi sadece tek bir ölüm daha gerekiyor, ki tanrılar bunu ölecek kişinin alnına çoktan yazdı. O ve ben hesapları kısaca ve sonsuza dek eşitleyeceğiz. Seninle de, onun cansız bedeninin başında dikilirken belki tekrar dostluktan söz edebiliriz."

Agamemnon araya girecek gibi bir hareket yaptı, ama Menelaos elini kaldırarak onu susturdu. "Kurban etmek için iki hayvan getir!" diye seslendi Hektor'a. "Kara bir koçla beyaz bir koyun. Ben de aynısını yapacağım. Baban Kral Priamos'u da Truva'dan alıp gel ve bu anlaşma üstüne kendisinin ant içmesini sağla, çünkü onun oğullarından herhangi birinin sözüne güvenmek için çok az nedenim var."

Hektor başını sallayarak onayını belirtmeden önce içini hafifçe çeken Agamemnon'a baktı. Ovanın iki yanındaki ordulardan mırıltılar yükseldi. Hektor ile Paris gerilerken, bir teşrifatçı Priamos'u alması için gönderildi ve kurbanlıkların ayaklarına köstek vuruldu. Okçularla arabalar savaş alanından çekildi, piyade mızraklarını ve kalkanlarını indirdi.

Truva duvarlarının gerisinde sürgün yaşadığı onca güç yıl boyunca, Helena'nın yüreği Paris'in arabasını Akhalı ordusunun ka-

labalık saflarına doğru sürüşünü Skaia Kapısı üstündeki burçlardan izlediği anki kadar hiç ağırlaşmamıştı.

O sabahın erken saatlerinde Paris'e niyetlendiğini hissettiği şeyi yapmaması için yalvarmıştı. Ama Paris, son yıllarda gitgide daha sık yaşanmaya başladığı gibi, onun yakarılarına kulak tıkamıştı, çünkü gururu kardeşlerinden gelen iğnelemelere karşı Helena'nın karmaşık duygularına olduğundan daha duyarlıydı. Ve yaşananları daha da katlanılması güç hale getiren şey, Paris'in kendisi onu eskisi kadar çok severken, neden oraya çıkıp yıllar önce onu elinden aldığı adama karşı zafer kazanmasını istemediğini anlamamasıydı.

Oysa Helena, Truva'da geçen yılları, onu Sparta'dan sürükleyip çıkartan aşk düşünden uzaklaşarak yaşamıştı. Orada kimilerinden saygı ve sevgi, kimilerindense yergi ve tepki görerek, kendisini uzak bir kentte yanız bir yabancı konumunda bulmuştu. Neyse ki yanında Aethra vardı. Kral Priamos da onun güzelliğinden oğlu kadar etkilenmiş olmasaydı, yaşam sadece Paris'in kendisine duyduğu sevgiye bağımlı hale indirgenecekti. Çoğu zamanlar babanın onu oğuldan daha iyi değerlendirebildiğini hissedebiliyordu, çünkü Priamos da kendi zamanında onun güzelliğinin gerisinde yatan yaraları görebilecek kadar çok acı çekmişti. Helena'nın, çevresindeki kadınların duyduğu gıpta ve arkasından yaptığı konuşmalarla nasıl incindiğini ve bunaldığını anlıyordu. Hepsinin ötesinde, ardında bıraktığı, şimdilerde kendisinin Theseus ile Pirithoos tarafından kaçırıldığı yaştan büyük olması gereken çocuğunu düşündüğü zaman kapıldığı melankoliyi ve suçluluk duygusunu da anlıyordu, Helena'nın Truva'da neden asla gerçek anlamda mutlu olamayacağını da.

Ve bu şeyleri Priamos anlıyor, ama Paris anlayamıyordu. Paris, baştan beri dışarıya kapalı bir aşk düşünün içinde yaşamış, her şeyi sevinçle aklın ötesine geçmiş kendi koşullarıyla değerlendirmişti. Ve Helena da, onunla birlikte aynı düşün içine çekilmiş, kendi yaşamını daha önce hiç tanımadığı, gitgide yükselen bir yoğunluk içinde sürdürür hale gelmişti. Aşk onları alıp, bildik dünyanın yukarılarındaki, çevre manzaraları geçtikleri denizlerin mavi, yu-

nuslarla dolu sularından, Kypros'daki Aphrodite tapınağının koku zenginliğinden, Mısır'ın kendilerini İsis ile Osiris'in zaman tanımayan aşkındaki taraflardan biri yerine koyduğu çöllerinden yansıyan imgesel bir diyara yükseltmişti sanki. Ama Truva'ya gelince ve kente yaptıkları zafer dolu girişin sevinci geçince, gerçek dünya etraflarına yavaş yavaş kapanmıştı. Ve o dünya savaşırken ve bunun nedeni onların aşkıyken başka nasıl olabilirdi ki?

Ayrıca Truva'daki yaşam Akhaların etraflarında kamp kurduğu yıllarda tahmin edilenden daha güç geçmeye başlamıştı. Truvalılar müttefik kentler saldırıya uğrayıp yakıldıkça, hem işlenmiş mamulleri sattıkları pazarları, hem de malzeme kaynaklarını yitirmişti. Savaşla birlikte fiyatlar yükselmiş, insanların alıştığı lükslerin gelmesi güçleşmişti. Yiyecek tayına bağlanmıştı. Kaygı büyüyordu ve Akhalar Dardanya kıyılarına ilk başarılı çıkartmayı yaptığında kente bir süre için panik hâkim olmuştu. Tüm bunların ortasında, bir zamanlar kentin ihtişamının simgeleri olan Paris ile Helena, şimdi sıkıntının ve acının birincil nedeni olarak görülüyordu. Kendilerini gitgide daha yalnız buldular ve yasak bir tutkunun verdiği, insanı kendinden geçiren, ama yoğunluğunu artık yitiren ve bunun yerine koyacak başka bir şey bulamadıkları aşklarıyla her şeyden yalıtıldılar. Sıkıntısını çektikleri kayıplardan ötürü birbirlerini suçlamadan yaşamak ikisi için de güçleşti.

Yataklarında yan yana, gergin bir ruh hali içinde, konuşmadan, onların pişmanlık duymadığı, ama göz de yumulamayacak bir suçtan ötürü birlikte bir hücreye koyulmuş tutsaklar gibi yattıkları geceler oluyordu. Helena'nın çocuğu için üzülerek geçirdiği gecelerin sonunda biraz dalıp, şafak vakti uyandığı ve yanında uyuyan tanıdık yabancıya baktığı, sadece onunla olmak, onu sevmek, izlemek, onun kolları arasında erimek uğruna tüm dünyayı tehlikeye atma hakkını kendinde nasıl bulabildiğini düşündüğü sabahlar oluyordu.

Ve şimdi o gün, o kale burcunda durup, onun Menelaos ile ölümüne dövüşmek için gidişini izlerken, yaşamı boyunca tanıdığı tüm sevgi ve şefkatin, ancak dünya yüzünde en çok sevdiği iki erkeğin ortak şiddetinin içinde kaybolup gideceği hissine kapıl-

mıştı. Ve terk ettiği adam ona şimdi sadece nefret beslerken, onu uğruna bıraktığı adamın da o sabah odalarından çıkarken kendisinin kazanması için dua bile edememesinden ötürü şaşkınlık ve öfke dolu olduğunu biliyordu.

Kral Priamos burçta, Akha ordusunun ucunda toplandığı ovayı süpüren rüzgâr pelerininin içinde Helena'nın yanında duruyordu ve artık Akhalarla savaşa hazırlanırken topladığı güvenin büyük bölümü yıllar içinde buharlaşıp gitmiş yaşlı bir adamdı. Agamemnon gibi o da bir zamanlar, topladığı güçlerin çabucak ve düşmanın bir daha ortaya çıkmamak üzere halline bakacağı bir çatışma düşlemişti; ama uzun yıpratma savaşı hem gücünü kurutmuştu, hem de kasalarını. Yanan kentlere, yapılan misillemeyle alınan başarılara, batan gemilere, salgın hastalıkla ezilen ordulara, öldürülen dostlara ve müttefiklere, onların ırzına geçilen eşlerine dair haberler ardı ardına ulaştıkça, yaşlı kralın ruh hali öfkeyle meydan okuma krizleri ve gençliğinin karanlık resimleri tarafından ele geçirilmiş uzun kasvet halleri arasında gidip geliyordu. Geceleri hem Apollon rahiplerinin, hem de aklı başından alınmış kızı Kassandra'nın kentin yıkımıyla ilgili olarak yaptıkları kehaneti anımsayarak yataktan fırlıyor, babası Laomedon'un saray yanar, kadınlar çığlıklar atarken Herakles tarafından İlium hisarında kılıçtan geçirilen bedenini defalarca görüyordu.

Helena'nın o sabah kale burcunda yanında olmasını istemişti, çünkü onun varlığı bezgin beynine teselli veriyordu. Ama ondan kendisi için daha önce bir isimden fazla şey ifade etmeyen Akha kahramanlarını teker teker göstermesini istediğinde, durumun ağırlığını tüm ciddiyetiyle kavradı. Sadece her birisi savaşta azminden korkulur kişiler olan Agamemnon ve Menelaos, Aias ve Diomedes, Odysseus ve İdomeneos ile karşı karşıya değildi. Etraflarında Argos'un kentlerinden, dağlarından, ovalarından ve adalarından toplanıp getirilmiş on kere binlerce isimsiz asker toplanmıştı ve hepsinin tek ortak amacı onun etrafındaki duvarları yıkmak, halkını katletmek ve kentini son meteliğine kadar yağmalamaktı. Yapılması yıllar boyunca yetenek, didinme, özveri almış

olan her şey tek bir gün içinde duman ve külden ibaret bir harabeye indirgenebilirdi.

Öte yandan, Priamos tanrılara dualarını ve adaklarını eksik etmemişti, ve onun da yanında güçlü müttefikleri vardı. Ayrıca Argos kampının salgın hastalıkla kırıldığına dair duyumlar da alınmıştı ve Truva'da herkes, Peleus'un oğlu Akhilleus'un, yaptığı işler yüreklerin en cesaretlisinin bile uzun zamandır buz kesmesine neden olan o ateşli katilin, güçlerini savaştan çektiğini memnuniyetle öğrenmişti. Yani o sabah Priamos'un düşüncelerinde korku ve endişe olduğu kadar umut da vardı.

Ve sonra bir teşrifatçı gelerek, onun niyetleri arasında hiç olmamasına karşın, Paris ile Menelaos arasında yapılacak bire bir çarpışma için anlaşmaya varıldığı haberini getirdi. Kentten ayrılmadan önce bununla ilgili hiçbir şey söylememişlerdi ona. Priamos'un güvenceleri oğlunun becerileri ve yürekliliğinden çok, elindeki ordunun gücüne ve surlarının sağlamlığına dayalıydı. Öyleyse orada ne olmuştu da Hektor her şeyi tek bir atışa bağlama tehlikesini göze almıştı? Savaşı şimdi hızlı bir çözüme kavuşturma isteğinin gerisinde, ancak o savaşın bahanesini hazırlayan aynı atılgan yürek olabilirdi.

Priamos az önce çoğu bir zaman eline talip olmuş kahramanları sayan Helena'ya döndü ve onun rüzgârın altında titrediğini gördü. "Bundan haberin var mıydı?"

"Bundan korkuyordum." Sesi rüzgârda zor duyulan bir fısıltı gibi çıkmıştı. "Bundan en başından beri korkuyordum."

Priamos bu kez de dönüp Antenor'u yanına çağırdı ve, "Bu çılgınlığı nasıl engelleyebiliriz?" diye sordu. "Ordumuzun konumu avantajlı. Onları bugün yenmemiz için her koşul var. Ama Paris dövüşü kaybederse..." Başını iki yana sallayarak sözünü yarım bıraktı. "Bunun hiç anlamı yok. Bu derhal engellenmeli."

Antenor ciddi bir sesle, "O tanrılara kalmış bir şey" dedi.

Priamos ona şüpheyle baktı. "Paris'i sevmediğini biliyorum."

Danışman bu suçlama karşısında bocalamadı bile. "Ama kralıma ve kentime olan sevgimden kimse şüphe duyamaz" diye sakin

bir sesle yanıt verdi. "Paris herkesin karşısında meydan okuduysa, onu hepimize aşağılama getirmeden çekilmeye zorlayamayız. Akhalar korkaklık olarak algılayacakları öyle bir şeyden moral bulur ve bizim askerlerimiz için de tersi olur. Tanrıların aramızda bir şeyler yaptığını hissediyorum, efendim. Bırakın bu savaş başladığı yerde, oğlunuzun ellerinde bitsin."

Agamemnon ile kumandanları, Priamos'un Antenor tarafından sürülen bir savaş arabası içinde Truva'nın Skaia Kapısı'ndan çıkışını izliyordu. Truva hatları içinden geçerken ordusu tarafından büyük bir tezahüratla selamlandığını ve okçu birliklerinin birisinin kumandan önünde bir şeyler söylemek için durakladığını, sonra Hektor ile Paris'in savaş arabalarının da onunkinin peşine düştüğünü gördüler. Priamos teşrifatçılarıyla buluştu ve ovanın öte ucuna, Agamemnon'un sancağının rüzgâr altında dalgalandığı yere doğru ilerledi.

İki kral kurbanlıkların ayaklarına köstek vurulmuş halde hazır beklediği yerde karşılaştı ve bir zaman için birbirlerine kral olmanın yükünün ortak bilincine, onların ellerini kaldırarak selamlaşmasını izleyen binlerce insanın herhangi birisinden çok daha fazla vararak baktı. Priamos Agamemnon'a düşündüğünden daha yaşlı ve yorgun görünürken, Truvalıların Yüce Kralı da, Miken Aslanı'nın bedeni ne kadar güçlü görünüyorsa, aklının o denli yavaş olabileceğinden kuşku duyuyordu. Ama ikisi de diğerinin elinde hem hükümdarlığına, hem de yaşamına son verebilecek gücü tuttuğunu bildiğinden, isteksizce teslim edilen saygıyla geçen bir an yaşandı.

Sessizliği bozan Agamemnon oldu. "Teşrifatçılarımız bu meselenin koşulları üstünde anlaşmaya vardı. Onlara katılıyor musun?" Priamos başını sallamakla yetinince, "Öyleyse ayinlerimizi yapalım" dedi.

İki kral arabalarından indi. Ellerine su döküldükten sonra Agamemnon koyunlardan birisini tuttu, başından birkaç yün buklesi kesti ve onları arkasındaki kumandanlara paylaştıracak olan Talthybios'a uzattı. Argos'un Yüce Kralı ardından kollarını ve ba-

şını bulutlu İda Dağları'na doğru kaldırdı. "Baba Zeus!" diye bağırdı. "Tanrıların en büyüğü ve en güçlüsü! İda Dağı'ndan insanların yazgısını izleyen sana, her şeyi gören büyük güneşe ve yeryüzüne ve yeryüzünün ırmaklarına ve insanları sözlerine yanıt verir halde tutan yeraltı dünyasının güçlerine sesleniyorum bugün. Önünde vereceğimiz yeminin tanığı ol ve ona sadık kalınmasını sağla. Bu kavganın sonunda Paris Menelaos'u öldürecek olursa, Prenses Helena ile tüm mal varlığını alıkoysun ve biz de gemilerimize binip buradan gidelim; Truva'yı huzuruyla baş başa bırakalım. Ama eğer kardeşim Menelaos Paris'i alt edecek olursa, Truvalılar eşi Helena'yı ve tüm hazinesini ona geri versin, Akha ordusuna da gelecek nesillerin ihanetin bir bedeli olduğunu öğreneceği ve bunu asla unutmayacağı kadar büyük bir tazminat ödesin. Paris ölecek ve Kral Priamos üstüne düşenleri yapmayacak olursa, ordumla burada kalacağım ve bu bedel karşılanana dek savaşacağım. Bunlar üstüne tüm benliğimle ant içerim."

Agamemnon kollarını indirip tekrar Priamos'a döndü. Truva Kralı onun gözlerinin içine bir zaman baktı ve, "Bunlar için ben de ant içerim" demekle yetindi.

Teşrifatçılar meleyen koyunları yere yatırdı, iki kral bıçaklarını hayvanların boynuna sürttü, sıcak kan toprağa fışkırdı. Ardından birkaç yudum şarap yere serpilirken Agamemnon, "Kutsal yemini bozacak tarafın ve onun ardından gelen nesillerden olanların beyni de bu şarap gibi yerlere saçılsın!" diye kükredi. İki kral sessiz birer dua etmek için başını önüne eğdi, nemli rüzgâr sözcükleri silip götürürken arkalarındaki ordular bu âna tanıklık etti.

Menelaos başını ilk kaldıran oldu ve Paris'e baktı. Truvalı son kez karşılaşmalarından bu yana kilo almıştı, yüzü şimdi daha yumuşak, yanakları ve çenesi biraz dolgunlaşmış gibiydi. Rakibinin bu yumuşamış halinin görüntüsü Menelaos'a güç verdi, ama Paris gözlerini onunkilere değil, ilerilerde bir yere dikmiş gibiydi.

Priamos beyaz saçlarını yüzünden çekerek Agamemnon'a döndü. "Yılların yükünü üstümde duyuyorum ve bu adamların yaşamı için dövüşmesini seyretmek için içimde istek yok. Ölümsüz tanrıların benim oğlumun mu, yoksa senin kardeşinin mi kısa

zamanda kötü kaderiyle buluşacağını şimdiden bildiğinden emin olarak kentime döneceğim." Kolunu selamlamak için kaldırdı ve arabasına bindi, Antenor da hızla Truva'ya yöneldi.

Teşrifatçılar meydanı temizler ve mızrakların atılacağı mesafeyi işaretlerken, Odysseus tolgasına her birisi bir savaşçıyı gösterecek şekilde işaretlenmiş iki kısmet taşı koydu. Hektor uzatılan tolgayı aldı ve taşlardan birisi fırlayıp yere düşene kadar salladı. Odysseus eğilip taşı aldı, baktıktan sonra her iki ordu hatlarından da duyulacak şekilde, "İlk atışı yapacak olan Paris!" diye bağırdı.

Paris ile Menelaos yandaşlarının arasında, pelerinlerini çıkartarak, kuruyan boğazlarını şarapla ıslatarak, zırhlarını düzelterek ve diğerlerinin verdiği öğütleri yarım kulakla dinleyerek, hatta şaka bile yapmaya çalışarak dikilirken, yağmur da hızlanmaya başlıyordu. Ardından Atreus'un oğulları kısaca kucaklaştı, Priamos'un oğulları da da aynı şeyi yaptı. Dövüşçüler tolgalarını başlarına geçirip, bir elinde kalkanları, diğer elinde mızrakları ve bellerinde kılıçlarıyla yerlerine geçti. Her iki ordunun ön saflarından da destek veren bağırışlar yükseldi. Ardından sadece rüzgârın sesi duyulur oldu.

Paris mızrağını elinde dengeledi, gerilen kaslarını gevşetti ve ayağının altındaki zemini yokladı. Tüm yaşamının izlediği çizginin sanki o noktaya yöneldiğini hissederek, yanağını hızını hesaplamak için rüzgâra verdi. Aphrodite'e bir dua fısıldadı, bakışlarını ondan sadece metreler ilerideki zırhlı şekle sabitledi. Menelaos'un yüzü ve uzun kızıl saçları tolgasının bronz kıvrımlarının gerisinde gizlenmişti, ama Paris onları yeterince iyi tanıyordu. Onun yüzünün Truva'da ve Dardanya'da, halâ dost oldukları zamanlarda bir gülümsemeyle nasıl sık sık ve kolayca aydınlanıverdiğini anımsadı. Menelaos'un Athena tapınağında kanlı önlüğüyle yanı başında dikilişi, Sparta'ya geldiğinde onu sıcaklıkla karşılayışı geldi gözlerinin önüne. Aradan geçen yıllarda toplanıp biriken öfke şimdi o adamın içinde dinmek bilmez bir nefret odağı haline dönüşmüş olmalıydı. Bundan ötürü onu kim suçlayabilirdi ki? Ve dahası, kim onların ikisini de Helena'ya âşık olduğu için suçlayabilirdi? Paris belki üçünün de, şimdi İda Dağı'nın tepesinden onların ölümsüz

yaşamlarında asla hissedemeyecekleri şeyi, ölümün gerçekliğini ve korkusunu tatmalarını seyreden tanrıların birer oyuncağından başka bir şey olmadıklarını yüreğinde bir sızıyla düşündü.

Tek ve akıcı bir hareketle kalkanını sol kolunun üstünde kaldırdı, bedeninin ağırlığını sağ bacağına verdi ve kaslarının kirişlerini bir kapanın yayı gibi boşalttı. Uzun mızrak havada homurdanarak ve titreyerek yükseldi, eriminin en üst noktasına ulaştıktan sonra bronz ucu Sparta Kralı'nın kalkanına yönelmiş halde inişe geçti.

Menelaos darbenin etkisiyle bir an sendeledi, ama silah bir zarar vermeden sekip yere düştü. Rüzgârda zaferin kokusunu aldığı zaman yanıltılmadığından artık emin olunca yüksek sesle güldü. Ayağının altındaki dünya yaşam dolu geliyordu ona. Rüzgârdaki yağmurun tadını alabiliyordu. Menelaos burnundan derin bir soluk alıp yüce Zeus'a, kendisine o dayanılmaz zulmü yaşatmış adama karşı sonunda adalet bulması için bir dua mırıldandı. Ardından tüm duyularını karşısındaki nefret veren şekle odakladı, kalkanını kaldırdı ve mızrağını olanca gücüyle fırlattı.

Atışın gerisindeki dizginlenemez duyguların mızrağa verdiği güç öylesine büyüktü ki, ucu Paris'in kalkanını delip geçti. Bir refleksle yana eğilmese, Truvalının kalbinin üstündeki bronz levhayı da yaracaktı, ama gövdesinin yan tarafında tuniği ve deriyi yırtıp kanayan bir yara açtı. Kalkanına saplanan uzun mızrağın ağırlığıyla dengesi bozulan Paris, silahın ucunun geri çekilemeyecek kadar ileri gittiğini gördü. Menelaos kılıcını kınından sıyırarak üstüne doğru koşarken kalkanı bırakmaktan başka çaresi olmadığını anlamıştı.

Ordu saflarından yükselen ünlemi iki adam da duymadı bile. İki adamın da yağmurun yüzüne gittikçe artan bir hızla vurmaya, etraflarında bir sis tabakası oluşturmaya başladığını fark edecek zamanı yoktu. Paris kılıcına hamle etmek için biraz dönünce, Menelaos'un şiddetli hamlesi çok yakınından geçti. Aynı anda kılıcını çekmişti, ama Menelaos hızla döndü ve kalkanıyla bir tokat atarak onun ayaklarını yerden kesti. Rüzgâr iki ordudan yükselen bağrışmaları ve homurdanmaları taşıdı, ama yağmur her iki saftaki as-

kerlerin de neler olduğunu tam görmesini engelleyecek kadar şiddetlenmişti. Paris şimdi bedeniyle Menelaos'un üstüne gelen gücü karşısında elinde sadece bronz bir kılıç olduğu halde savunma durumuna geçmiş geriliyordu. İki ya da üç saldırıyı geçiştirmeyi başardı, ama ardından ikinci bir kalkan darbesiyle sırtüstü yıkıldı. Menelaos aynı anda kılıcını kaldırdı, büyük bir güçle Paris'in tolgasının ortasındaki kabartmaya indirdi. Ve kılıcının metal bölümünün darbenin etkisiyle parçalandığını gördü.

Paris sendeleyerek ayağa kalkmak için davrandı, ama kafasına aldığı darbeyle kendinden geçmenin eşiğine gelmişti. Menelaos kötü talihine lanetler yağdırarak elindeki yararsız kılıç kabzasını rakibinin başına fırlattı, tolgasının at kılından yapılma sorgucuna yapışıp onu yere serdi. Sillkelenip kalkanından kurtuldu, olanca ağırlığını Paris'in bedeninin üstüne savurdu. İki adam bir zaman yağmur etraflarında uğuldayarak topraktaki tekerlek izlerini ufak su derelerine, tozu çamura dönüştürürken yerde köpekler gibi boğuştu. Ardından Menelaos'un bir hamleyle doğrulup, Paris'i tolgasının çene bağından çekerek Argos hatlarına doğru sürüklediği, savrulan yağmur dalgalarının gerisinden görüldü.

Yağmur, bulutlar Akha ordusu üstünde patlayan bağırışla yarılmış gibi bir anda öylesine yoğunlaşmış ve keskinleşmişti ki, askerler başlarını önüne eğip yüzlerini elleriyle kapatmak zorunda kaldı. Gökyüzü birden kurşuni bir ışıkla aydınlandı. Atlar tüm hatlar boyunca kişneyip kıpırdandı. Tüm dünya suya kesmişti ve iki ordu da birbirini göremiyordu. İki dövüşçüyse, bir metre ötelerini bile seçemedikleri uzak bir adada mücadele eder gibiydi. Ve Menelaos birden dengesini yitirdi. Bedeninin tümü bir yana eğildi, orada sarkmış halde salındı, ayağı çamurda kaydı ve kopup elinde kalan zarif deri şeride şaşkınlıkla bakarak yere yığıldı.

Boğulmanın eşiğine gelen, her tarafı berelenen, yarası kanayan Paris, çamurun içinde kayarak ondan uzaklaştı ve ayağa kalkmayı başardı. Menelaos toparlanamadan dönüp, savaş arabasını bıraktığı yeri arayarak Truva hatlarına doğru koşmaya başladı.

Sonraları insanlar, Aphrodite'e o fırtınayı göndermesi için kendince daha iyi bilinen nedenlerle izin verenin, Bulutları-toplayan Zeus'un kendisi olduğunu söyledi. Menelaos onu eline silah geçirebileceği bir yere sürüklemeyi başarsa, Paris'i orada bekleyen ölümden sadece ilahi bir gücün işe karışması kurtarabilirdi. Zeus nasıl Menelaos'un zafer çağrısına yanıt verdiyse, Aphrodite'in de kendisine adanmış kişiyi kapıp, Helena'nın ona yardım etmek için beklediği yere götürdüğünü, bunda adaletli bir yan olduğunu söyleyenler de vardı. Aslında gerçek şu ki, çoğu insanın meselenin Paris ile Menelaos arasında çözülmesini derinden umut etmesine karşın, pek azı Agamemnon'un haksızlığa uğramış kardeşinin çamurun içinde ölü yattığını gördükten sonra toparlanıp eve döneceğine, ya da Priamos'un oğlunun cesedinin yanı sıra hazinesinin kasalarını da teslim edeceğine yüreğinin derinliklerinde gerçekten inanıyordu.

Anlaşıldığı kadarıyla, ölümsüz tanrılar da akıllarını ölümlü insanlar kadar savaştan yana kurmuştu; yoksa o garip fırtınanın geldiği kadar hızlı bir şekilde denize çekilmesi, ardında sadece korkaklığı kanıtlanan Paris'in geri gelip karşısına çıkmasını çılgın gibi bağırarak isteyen Menelaos'un üstüne düşen kurşuni sarı ışığı bırakması nasıl açıklanabilirdi?

Ama her şey o kadarla bitmeyecekti. Şaşkınlıktan yararlanan Pandaros adlı bir okçu Truva hatlarında öne çıktı, dev bir dağ keçisinin eğri boynuzlarından yaptığı yayını gerdi ve Menelaos'un ovanın ortasında bağırıp durduğu yere doğru bir ok gönderdi. Atreus'un küçük oğlu okun ucunun kemer tokasına çarpıp yön değiştirmesi ve kuşağını ve yeleğini deldikten sonra tenine iyice azalmış bir hızla girmesiyle ölümden kurtuldu.

Agamemnon kardeşinin sendeleyip düştüğünü gördü. Anlaşmanın haince bozulmasından ötürü derin bir öfkeye kapılırken cerrahına seslendi, atlarını kırbaçladı ve Menelaos'un karnında okla yattığı yere doğru hızla ilerledi. Yelekte o kadar çok kan vardı ki, iki adam da yaranın öldürücü olduğunu düşündü. Agamemnon öfke ve acıyla kükreyerek, Truvalılara küfürler, kanlı intikam yeminleri yağdırmak üzere doğruldu. Ama ilk şoku atlatan Me-

nelaos parmağıyla dürtükleyerek yarayı yokladı ve hiçbir organının zarar görmediğini anladı. Cerrah Machaon beraberinde hemen çevresinde daire oluşturan bir bölük muhafızla geldiğinde, hâlâ Agamemnon'u yatıştırmaya çalışıyordu. Agamemnon cerrahın yaranın etrafını açmasına ve oku çekip çıkartmasına baktı. Başını kaldırıp Truva hatlarının saldırıya hazırlandığını gördüğünde, yara temizlenip şifalı yağlarla ovulmuştu bile.

Hemen arabasına atlayıp kendi ordusunun yanına döndü. Neler olduğunu göremeyecek kadar uzakta olan Diomedes dışında tüm kumandanları savaşa hazır durumda bekliyordu. Ama Diomedes de hemen Agamemnon'un öfkeli emirlerine tepki verdi ve hızla adamlarını hazırladı.

Ordular ilerledi, tüm hatlar boyunca kopan büyük bir bağırtıyla birbirine girdi.

Nestor'un oğlu Antilochos ilk can alan Akhalı oldu. Savurduğu mızrak tam donanımlı bir Truvalının alnından girip beynini tolgasının içine saçtı. Karşı taraftansa Antiphas, Aias'a hedefini bulamayan, ama başka bir askerin bağırsaklarına giren bir kargı savurdu. Ardından her yer kana boyandı ve Menelaos'un yaralanmasıyla öfkesi ateşlenen Akhalar Truvalıları tepeye doğru kovaladı.

Neler olduğunu gören Hektor, arabasını askerlerinin arasından, onlara Akhilleus'un savaş alanında olmadığını anımsatarak ileri hatlara sürdü. Truvalılar onun bağırışlarıyla canlanınca meydan, savaş tanrısı Ares ile etrafında hızla dönen iki oğlu Phobos ve Deimos'a, yani Korku ve Panik'e, kanlı işlerini yapan, durmaksızın kesen, saplayan, darbeleri kalkanıyla savuşturan, ya da bağırsaklarını geri itmeye çalışırken gırtlağından son çığlığı yükselen, ardından etrafında kapanan karanlığa teslim olan insanlara kaldı.

O gün Agamemnon da, İdomeneos da önder olarak değerini savaş alanında kanıtladı, ama daha sonra yaralar sarılır, savaşta yapılanlar anlatılırken, insanların çoğu Diomedes'in şevki ve bahadırlığıyla öne çıktığı görüşünde birleşti. Agamemnon'un savaşın başında onu bağırarak paylaması zoruna gitmiş olmalıydı ki,

arabasını doğrudan Truva hatlarının içine, önünde panik estirerek soktu. Pandaros'tan gelen başka bir ok omzuna saplandığı zaman bile yoldaşlarının birisinden onu çekip çıkartmasını istedi, bağırarak Athena'yı yardıma çağırdıktan sonra, Truva savaş arabalarının arasına sürücüleri ve savaşçıları biçerek daldı.

Aeneas bu öfke dolu saldırının Dardanyalılar arasında bozguna yol açabileceğini görünce, Pandaros'u arabasına aldı ve Diomedes'in üstüne gitti. Ama Tirynlerin önderi kendisini uyaran bir bağırış duyup döndü, böylece Pandaros'un fırlattığı mızrak önce kalkanında, ardından zırhında sekti. Aeneas'ın arabası yanından hızla geçerken Diomedes kendi mızrağını savurdu. Mızrağın ucu Pandaros'un çenesine girdi, dişlerini dağıtıp dilini kökünden koparttı. Aeneas arkadaşı darbenin etkisiyle düşünce hemen dizginleri çekip arabayı durdurdu ve yaralı yoldaşının yanına koştu. Diomedes de kendi arabasından atladı, yerden bir kaya parçası kapıp, onu kalça kemiğine çarptığında Aeneas'ı bayıltacak kadar büyük bir güçle fırlattı. Aeneas kendisiyle saldırganı arasına dövüşen bir grup girmese bir an sonra ölmüş olacaktı.

Çok kısa zaman içinde yaşananlar o denli garip ve hızlıydı ki, insanlar aralarında bir tanrının olduğu sanısına kapıldı. Kimileri Aphrodite'in oğlunu kendi bedeniyle korumak için ortaya atıldığını, Aeneas'ı kurtarmaya çalışırken Diomedes'in mızrağıyla kolundan yaralananın tanrıçanın kendisi olduğunu söyledi. Hatta kimileri, bu kez Ares'in tanrıçayı kurtarmak için geldiğini, onu arabasına alıp savaş alanından uzaklaştırarak yarasını iyileştirmesi için annesi Dione'ye götürdüğünü bile iddia etti. O arada Diomedes savaşmaya devam ediyor, Aeneas'a ulaşmaya çabalıyordu, ama bu kez de İlahi Apollo araya girdi ve onu tanrılara silah çekme cesareti gösteren ölümlülerin karşılaşacağı tehlikeler konusunda uyararak engelledi.

Savaş dalgası o an sekteye uğrar gibi oldu. İnsanlar Diomedes'in karşısına Ares bile çıksa ikiye bölecek kadar şevkle savaşmaya devam ettiğini söylüyordu, ama Hektor merkezi öylesine inat ve sebatla tutuyordu ki, Truva kanadı Akhaları püskürtecek gücü toparladı. Ve savaş böylece, hatların değişik yerlerinde avan-

tajın taraflar arasında gidip gelmesiyle, ovanın her yanında gün boyunca sürdü gitti.

Menelaos da yarasına aldırmadan savaşa katıldı ve Adrestos adında varlıklı bir Truvalı gencin savaş arabası ılgın çalılarına takılıp durunca hemen o tarafa saldırdı. Araba kendi etrafında dönüp bir yana eğildi, atların bağlı olduğu ok kırıldı ve Adrestos yere savruldu. Atlar kişneyerek kaçarken, Menelaos savunmasız kalan adamı mızraklamak için arabasından indi, ama Adrestos hemen onun dizlerine sarıldı, hayatını bağışlarsa babasının çok sevdiği oğlu için fidye olarak bir hazine ödeyeceğini söyleyerek yakarmaya başladı. Menelaos tam tutsağı gemilere götürmesi için yardımcılarından birisini çağırıyordu ki, Agamemnon gelip o gence yumuşak yürekli davranmak için Truvalılardan nasıl bir iyilik gördüğünü sorarak diklendi.

"Yakında tüm ailenin varlığına el koyacakken fidye düşünmek de ne demek?" diye kükredi. "Bitir onun işini."

Menelaos itip Adrestos'u kendisinden uzaklaştırdı. Agamemnon mızrağını genç Truvalının böğrüne sapladığında hâlâ onun dehşet dolu gözlerinin içine bakıyordu. Adrestos bir çığlık atıp sırtüstü yere devrildi. Agamemnon bir ayağını onun karnına koyup mızrağını çekti ve adamlarına seslenmek için döndü.

Günün sonuna doğru her iki taraf da enerjisini tüketmenin eşiğine gelince, savaşa bir durgunluk hâkim oldu. Truvalı silah arkadaşlarının yeni bir soluğa ihtiyacı olduğunu gören Hektor, hatların önüne çıkarak teke tek bir çarpışma için meydan okudu, ama o kadar ürküntü veren bir ün yapmıştı ki, Argos şampiyonlarının hiçbirisi onunla karşılaşmak için hemen ayağa kalkmadı. Menelaos hamle edecek oldu, ama kardeşi tarafından engellendi; Nestor ayağa kalkıp genç nesil kahramanları ruhsuzlukla suçladı. Yaşlı adamın yaklaşımından etkilenen ve aralarında omuzu gün içinde aldığı yaradan çoktan sertleşmiş olan Diomedes de olan dokuz kişi ayağa fırladı. İsim çekildi, Hektor ile karşılaşma onuru Telamon'un oğlu, Salamis Prensi Aias'a düştü.

Gün böylece, iki kahramanın ordular arasındaki alanda karşı karşıya gelişiyle, başladığı şekilde bitecek gibi göründü. Ama ilk dövüşün tersine, bu kez taraflar daha birbirine denkti. İki adam da yaralar almasına karşın zaferi diğerine bırakmadı, dövüş böylece zırhlarının içinde soluyarak, homurdanarak, kılıçlarını savururken sendeleyerek, düşüp kalkarak, etraflarındaki ova kararmaya başlayana dek sürüp gitti. Sonunda iki teşrifatçı, Akhalardan Talthybios ile Truva'dan İdaeos, karşılıklı mutabakatla araya girdi ve ellerindeki asalarla gücünün son zerresini tüketmiş iki adamı ayırdı.

İdaeos, "İkinizin de Bulutları-toplayan Zeus'un gözdesi olduğu açık" dedi. "Ama ışık gitti. Dövüşe şimdi son verin."

Aias soluk soluğa, "Meydan okuyan Hektor idi" diye konuştu. "Kılıcımı ancak onun sözü üzerine indiririm."

Hektor tolgasını çıkartmadan önce bir an için düşündü. "Hangimizin daha iyi olduğunu öğreneceğimiz zaman gelecektir, ama şimdi İdaeos'un söylediği doğru. Kavga uzun ve çetin oldu, ışık azaldı ve ikimiz de kendimiz gibi dövüşemeyecek kadar yorgunuz. Bunu başka güne bırakalım." Aias başıyla onaylayınca birbirlerine karşılıklı saygıyla gülümsediler.

Hektor, "Diğerinin yiğitliği onuruna armağan alıp vermemiz gerekir" dedi. "Böylece dostlarımız ikimizin de iyi dövüştüğünü ve buradan yenilmeden döndüğünü söyleyebilir." Aias önerisini mutlulukla kabul edince, son bir saatten o yana onu öldürmek için salladığın kılıcını verdi ona. Aias gümüş kakmalı kını bir an inceledi ve kendi süslü kılıç kayışını çıkartıp Truva Prensi'ne uzattı. Ardından iki yorgun, ama gururlu kahraman o gece için dost ayrıldı. Ama kendi yoldaşlarının arasına dönerlerken, ikisi de o armağanların ileride ölümlerinde nasıl rol oynayacağını bilemezdi.

Bir Barış Önerisi

Aias ile yaptığı düellodan sonra kente dönen Hektor, o çetin dövüşü kaybetmenin ne kadar yakınına geldiğinin bilincindeydi. Omuzları berelenmiş, dizinden aşağısı kanla kaplanmış, ama en kötüsü, içi Truva ordusunun o şekilde çok uzun süre dayanamayacağı düşüncesiyle ürperir olmuştu. Akhaları gemilerine doğru sürme çabası boşa çıkmıştı ve karşı saflardakiler, kentin büyük meşe kapısı etrafında toplanan kadınlardan birçoğunun, eve dönen savaşçılar arasında eşlerini, oğullarını, babalarını bulamamasına neden olacak kadar şiddetle çarpışmıştı. Sokaklar şimdiden acı dolu bağırışlarla canlanmıştı ve bu henüz Truva'nın uzun zamandan beri katlanmak zorunda kaldığı ilk çarpışmaydı.

Günbatımına doğru dönüp, kızıl çaylakların ve akbabaların gömülmemiş ölüler üstünde toplanmaya başladığı yere baktığında, Hektor'un bitkin yüreğinde tanrıların o gün ağırlığını Akhalı istilacılardan yana koyduğu düşüncesi beliriyordu. Athena'yı yardıma çağırmışlar, o da bu çağrıya yanıt vermişti.

Dengeyi oluşturmak için bir şey yapılmalıydı.

Önce eşi Andromakhe'yi kucaklayıp rahatlatmak için eve koştu, ama sıra küçük oğlu Astyanaks'ı yatıştırmak için öpmeye gelince, çocuk kan ve berelerle kaplı bedeni, başındaki uzun sorguçlu tolgasıyla üstüne eğilen babasından korktu, kaçıp bir kenara sindi. Hektor yaralarını yıkayıp iyice temizlendi ve İlium hisarındaki Athena tapınağına gitti.

Tapınaktaki rahibe, Antenor'un eşi, bir zamanlar çok güzel bir kadın olmasına karşın yüzü yıllar içinde yüreğinin haşinliği-

ne uyum sağlayacak şekilde sertleşmiş olan Theano idi. Hektor'un adaklarını sunmasını, yere tanrıça onuruna su serpmesini izlemeye koyuldu. Onun Athena'ya kentin üstündeki gazabını kaldırması için içtenlikle yaptığı yakarıyı sokuna dek dinledi, ardından verdiği yanıtla onu dehşete düşürdü.

"İlahe Athena sana bugün öğleden sonra anneni dinlediğinden fazla kulak vermeyecek" dedi. "Tanrıça artık yakarılarımıza sağır."

Hektor diz çöktüğü yerden başını kaldırıp onun soğuk gözlerine baktı. "Onun gücünün bugün ovada bize karşı olduğunu hissettim. Diomedes'in savaş arabasını süren sanki tanrıçanın kendisiydi. Onu gücendirecek nasıl bir şey yapmış olabiliriz ki bize böyle davranıyor?"

Theano bakışlarını Athena'nın durağan yontusuna çevirdi. "Tanrıça neden sadakatimizi onu aşağılayan birisine vermişken bizi dinlesin ki?"

"Kardeşim Paris'i mi kastediyorsun?"

"Athena'nın gazabını bu kentin üstüne tek başına o getirdi."

Hektor onun haşin yüzüne baktı. Kadının ağzı şimdi iki yandan çenesine doğru inen bir çizgi halini almıştı. "Kardeşimi oğlunun ölümünden bu yana sevmediğini biliyorum" dedi. "Tersi zaten nasıl olabilirdi ki?"

"Ona karşı yüreğimde nefretten başka bir şey yok." Theano'nun sesi sakin olduğu kadar içtendi de. "Bunu hiçbir zaman inkâr etmedim, nefretim de beni sonsuza dek terk etmeyecek. Ama bu onun bana verdiği büyük zarardan farklı bir mesele. Bu tanrıça ile Paris arasında bir şey. Kardeşinin Athena'nın varlığını, ya da ayinlerini küçük düşürmesi dışında ne yapmış olabileceğini anlamadığım bir şekilde başlayan, tanrıçanın sükûn bulmaz düşmanlığını kazanmasına neden olan bir şey bu."

Hektor bir an için tanrıçanın kendi yüzüne baktığı ve hiçbir affedilme olasılığı göremediği sanısına kapıldı.

Theano, "Bu düşmanlığı kentin üstüne taşıdı o" dedi. "Ve tanrıçaya yapılan hürmetsizliğin bedeli ödenmediği sürece de burada olacak. Bu bedeli ödeyecek kişi yanlışı yapanın kendisidir. Senin,

annenin ya da Kral Priamos'un sunularda bulunması yeterli olamaz. Sıkıntılarımızın yaratıcısı Paris'tir. Athena'nın hizmetini hiçe sayan, onun gücüyle alay eden odur. Tanrıçanın kavgası onunla. Bırakın bunun bedelini ödesin."

Paris kente dehşet ve aşağılanmışlıkla afallamış halde dönmüştü.

Görüşü puslu ve karmakarışıktı. Mızrağın böğrünü sıyırdığı yerdeki yara kanıyordu. Tolgasının kayışı boynunu berelemişti ve bedenindeki her kemik aldığı bir darbeyle sızlar gibiydi. Gücü tamamen tükenmişti, pislik içindeydi ve kente dönmesi için önünde yarılarak yol açan Truva hatlarının mutlak sessizliğinden büyük utanç duymuştu.

Aynı sessizlik onu kent kapısında toplanan kadınlar arasında da bekliyordu. Atların nallarının ve savaş arabasının tekerleklerinin zemindeki kaplama üstünde bıraktığı ses hisara çıkan boş caddelerde yankılandı. Yağmur sularının savaklardan akışını duyabiliyordu. Ve yüzü yağmurla, saçlarından düşen damlalarla ıslak olduğundan, ağladığı anlaşılmıyordu; ama Helena ile yaşadıkları, şimdi tamamen ıssız olan malikâneye girerken hâlâ ağlıyordu. Göğüs ve baldır zırhlarını çözüp yere attı ve her tarafında kurumaya başlayan çamura aldırmadan kendisini yatağın işlemeli örtüsünün üstüne bıraktı.

Bir köle ona soyunmasında yardım etmek için geldi, ama öfkeyle geri gönderildi.

Paris duvarları resimlerle kaplı odanın zaman içinde etrafında daha da sessizleştiğini fark etti, ardından yağmurun dindiğini anladı. Pencereden içeriye parlak bir ışık süzüldü, Ares ile Aphrodite'in birbirinin kolları arasında yatışını betimleyen işlemeli panonun üstüne düştü. Dışarıdaki badem ağacının dallarından birisine tüneyen bir kuş şakımaya başladı.

Paris yenilgiden yerlerde sürünerek ve yaşamından fazla pek bir şey kurtaramadan kaçmıştı. Gururu gitmişti. Onuru gitmişti. Sinirleri perişan olmuştu. Öyle ki, uzaktaki savaş alanında bir bağırtı kopup pencereye çarpınca yerinden sıçradı. Başka gün olsa,

hemen çatıya tırmanıp ne olduğuna bakardı, ama o bağırış ne anlama gelirse gelsin, o an için ovada mücadele eden erkeklerin dayanma azmi sadece kendi duyduğu utancı vurguluyordu. O gün üstüne giydiği panter derisini düşündü. Çamurun içinde bir yerlerde yatıyor olmalıydı. Kendisi de orada kalıp ölseydi çok daha iyi olurdu. Öyleyse neden o şekilde davranmamıştı? Neden?

Menelaos'un üstüne yüklenen bedeninden gelen ter kokusu hâlâ burnundaydı. Onun homurdanmalarındaki ölümcül gayret hâlâ kulaklarındaydı. Bronz tolgasının dar siperliğinin gerisinde alev alev yanan gözlerini hâlâ görebiliyordu. Ve ardından, boğazından tutulup boğulmanın eşiğine gelmiş halde yerde sürüklenirken, dünya çevresinde küçük, havasız bir oda halinde kapanmış, geriye sadece Sparta Kralı'nın nefret ve tiksinti dolu yüzü kalmıştı.

Ve tolgasının kayışı kopup başı birden serbest kalınca, ilk ve tek düşüncesi kaçmak olmuştu. Bir kez kaçmaya başlayınca da durmak yoktu. Yaşamının geri kalan günlerinde artık hep kaçacağını biliyordu.

Helena büyük ve boş taht salonunda, kendisi gibi düelloyu izlemeye dayanamayacağı için orada oturmayı yeğlemiş olan Kral Priamos'a sessizlik içinde eşlik ediyordu. Hiç konuşmadan, ikisi de kendi düşüncelerine dalmış halde ve birbirinden teselli bulamadan, ama diğerinin suskun varlığından bir çeşit huzur alarak oturuyorlardı.

Dövüşen iki adamı izlerken bağıran askerlerin sesi, mermerlerle kaplı mekânın durağanlığında kulaklarına denizin fısıltıları gibi geliyordu. Ardından gökte bulutlar toplanmaya başlayınca pencerelerden gelen ışık karardı, yağmur damlalarının daha hızlı düşmeye başladığını duydular. Bir an için birbirlerine baktılar, ama ikisi de yine konuşmadı. Priamos oğlu dövüşte öldürülürse, Menelaos'un alanı zaferle terk etmesine izin verilmemesi için verdiği gizli emrini itiraf etmek istiyordu. Karşısında oturan güzel ve suskun kadına, eşlerinin ikisi de ölecek olursa, yaşadığı son güne dek ona kendisinin bakacağını söylemek istiyordu. Ama onun bu bilgi karşısında verebileceği tepkiden çekindiğinden suskun kal-

mayı yeğledi ve nasıl Helena tanrıların bilgeliğinin kendisi için seçeceği yazgıyı bekliyorsa, o da bekledi.

Sonra yüzü bembeyaz, saçları darmadağınık, giysileri yağmurdan sırılsıklam bir halde Kassandra girdi salona. Hafifçe gülüyordu ve üstündeki giysinin eteklerini fırtına içinde koşmuş gibi toplamıştı. Priamos ile Helena o gelince irkilerek doğruldu. Yaşadıkları gergin anda tüm kent ahalisi içinde görmeyi en az isteyecekleri kişi o aklını yarı yarıya kaçırmış kızdı.

"Kokuyu şimdiden alabiliyor musunuz?" dedi Kassandra. "Bu evi sarmalayan duman kokusunu hissediyor musunuz? Helena ile ben üstümüzde hak iddia edecek adamları beklerken bu ev yanıyor olacak. Seni uyarmadım mı, baba? Sana o ayının emzirdiğini evine geri almamanı söylemedim mi? Ve şimdi onun tolgasını ve panter derisini bile ardında bırakarak dövüş alanından nasıl sefil bir halde kaçtığını gör. Aphrodite'in şımartılmış gözdesi şimdi yediği dayakla ağlıyor ve Spartalı orospusunun yumuşak göğsünde teselli bulmak için bekliyor."

Priamos, "Ya Menelaos?" diye sordu.

"Hıyanetin okuyla vuruldu. Ama yaptığın kalleşliğe karşın yaşıyor. Tanrılar aldatılamaz, baba. Bu kent daha önce yandı ve yine yanacak. Atreus'un kızıl saçlı oğlu çok yakında bu salona girip kendisine ait olanı isteyecek." Kassandra kapkara bakışlarını yüreği boğulan Helena'ya çevirdi. "Ve sen de ona tekrar gönül bağlayacak mısın? Sanırım yapacaksın bunu; evet, yapacaksın. O da kusmuğunu yalayan bir köpek gibi yalayıp yutacak seni."

Helena ile Priamos onun salondan çıkışını sessizlik içinde izledi. Şimdi artık birbirlerine, diğerinin ihanet yeteneği tüm çıplaklığıyla gözleri önüne serilmiş, bu görüntüden tiksinmiş iki düşman gibi bakıyorlardı.

Helena, "Sen ne yaptın?" diye diklendi. "İkisinin de öldüğünü mü görmek istiyordun? Truva'da hiç mi onur kalmadı?"

Priamos ellerini onurun artık başka yerlerde de bulunur bir şey olmadığını anlatan çaresiz bir ifadeyle kaldırdı.

Ve Helena, "Eşime gitmem gerek" diyerek ayağa kalktı. Ama sözcükler ağzından çıkarken hangi erkeği kastettiğinden o da

emin değildi. Artık gidebileceği güvenli hiçbir yer olmadığı bilinci içinde hızla büyürken soluğu titriyordu.

Paris'in kendisi için doğunun pahalı mallarıyla döşediği şatafatlı evin yatak odasına giren Helena, onun yatağın üstüne pislik içinde uzanmış olduğunu gördü. Bakışlarını çabucak kaçırıp sanki rüzgârda kalmış gibi omzuna bir şal aldı. Paris konuşmak için ağzını açmış, ama bir şey söyleyememişti.

Helena, "Helice banyonu hazırlamayı önerdiğini, ama senin istemediğini söyledi" dedi. "Onu tekrar çağırayım mı, yoksa olduğun gibi yatmak mı istiyorsun?"

Paris hâlâ konuşmuyordu.

"Bence yaralarının bakıma ihtiyacı var."

Paris sonunda, "Bir yara var ki ancak sen iyileştirebilirsin" dedi.

"Kimsenin iyileştiremeyeceği kimi yaralar vardır." Helena ona arkasını dönüp pencereye doğru yürüdü ve savaşın rüzgârla taşınan seslerini dinleyerek orada durdu. O uzaklıktan duyulan ses bir spor karşılaşmasını izleyenlerin bağırtısından fazla değil gibiydi; ama dışarıda, oralarda bir yerde insanlar dövüşüyor, ölüyordu. Ve Helena ile Paris, bunun nedeninin onların aşkı, onların zavallı, aşınmış, artık neredeyse yok olmaya yüz tutmuş aşkı olduğunu biliyordu.

Ama Helena garip bir şekilde o anda Paris'in aklından silinmişti. Sadece onun iyileştireceği bir yaradan söz etmesi aklına başka birisinin düşmesine neden olmuştu. Oinone'yi düşünüyordu. Dağları terk edip Truva'ya geleceği o son gün kızın söylediği şeyi anımsıyordu. Günün birinde sadece onun şifa verebileceği bir yara alacağına dair kendisini uyarmıştı. Sözcükler aklına eksiksiz şekilde gelince, rahatsız edici bir an boyunca isteğini yanlış kadına yönelttiği hissine kapıldı.

Ve o kadın şimdi kendisine en az Akhalı davar yağmacılarını cesaretle savaşarak kaçıran acar çocuk kadar yabancıydı. Aleksandros demişlerdi ona, *İnsanların Savunucusu.* Ve kim derdi ki, öyle bir çocuğun sonu, bir zamanlar bir ayı tarafından emzirilip

büyüdüğünde dostuna ihanet etti diye, yakında yanacak olan bir kentin, kraliyet konutlarından birisinin, parfüm kokulu bir yatak odasındaki yatağın ipek çarşafları üstünde yatan yenik beden olacaktı?

Ve daha da cesaret kırıcı olan, bir zamanlar her düşüncesini bildiği, karşısında gözlerini ovaya dikmiş halde duran kadının aklından geçenleri okuyamamasıydı.

Ona, "Bana neden sormuyorsun?" dedi.

Helena dönüp baktı. "İstiyorsan anlat."

Paris de bakışlarını pencereye çevirdi. "Büyük bir nefretle doluydu. Onun gözlerine baktım ve kendimi onun gözüyle gördüm. Ona yaptığım haksızlığın bilinci, içime uyuşukluk verecek, karşısında dayanamamama yol açacak bir şekilde doldu içime."

Helena arkasını dönmeden önce onun yüzündeki ifadeyi süzdü. Paris onun başının üstüne toplanmış saçlarından dökülen buklelerin gerisindeki boynuna ve sırtının asil duruşuna bakarken kadın konuştu: "Onu öldürseydin, sanırım bu beni öldürürdü."

Paris ona şaşkınlıkla bakakaldı. "Ben ne yaptıysam senin için yaptım."

Helena bir kez daha dönüp ona baktı ve bu sözlerdeki gerçekliği gördü. Tüm dünya üstünde yalnızdılar; ikisi, tutkulu kabahatlerine sonsuza dek sürgün edilmiş iki insan. Ve gereksindikleri anlayış sadece diğerinin gözlerinde vardı. Helena'nın içinden bir acıma dalgası yükseldi; ona, Menelaos'a, kendisine, sevgiye inanmış, sevgisiz bir dünyada yaşamak zorunda kalmış herkese duyulan bir acımaydı bu. Belki de sadece orada, teselli edeceği yaralı bir yürekte bir avunma nedeni bulabileceğini düşündü. Hiç iyileşmeyecek olan yaralar varsa eğer, bulunabilecek en iyi çözüm, ikisinin birbirlerinin yaralarını sarmasıydı.

"Gel" dedi, "su ısıtıldı. Yaralarını yıkamama izin ver."

Onu banyoya götürdü, ikisi de başkalarının varlığına dayanamayacağından hizmet için hazır bekleyen köleleri gönderdi. O kollarındaki ve bacaklarındaki çamuru, kanı yıkarken Paris ılık suyun içine gözlerini yumarak yattı. Ardından odalarına döndüler

ve yatağa uzandılar. Onun sessizce ağladığını fark eden Paris de ağlamaya başladı.

Helena'nın saçını okşamak içini elini uzatırken, "Küçücük, kayalardan oluşan Kranae krallığımızı anımsıyor musun?" dedi. "Üstünde sadece ikimizin varolduğu adayı?"

Helena yanağını onun yumuşacık okşayışına bırakırken başını salladı.

Paris, "Yüreğin yeri orasıydı..." diye fısıldadı, "Biz Sparta'ya, ya da Truva'ya ait değiliz. Kranae'ye aidiz biz ve ancak oraya ihanet edersek hain sayılırız, çünkü orada ordular ve kavgalar yoktu; ve tüm bu silah çakıştırmaları bizim kararımız, bizim suçumuz değil."

Kollarını ona doladı. Helena başını göğsüne yaslarken, etraflarındaki ölümcül çatışmaya kenetlenmiş dünyanın onun söylediği her sözcüğü yalanladığının ikisi de bilincindeydi, ama yine de kendilerini bir kez daha Aphrodite'e verip yüreklerinde yaşattıkları ada krallığına son kez gittiler.

Onları uyandıran Hektor oldu. Köleler odalarında olduklarını söylemiş, o da Paris sonunda açana dek kapıyı yumruklamaya koyulmuştu. Paris'in üstünde omzuna aldığı rob, üzerinde de uykunun ve sevişmenin kokusu vardı. Hektor saçı başı dağılmış kardeşini tiksinti içeren bir inanmazlıkla süzdü.

"Bütün ordunun önünde bir korkaklık örneği sergilemek sana yetmedi mi ki, insanlar orada senin adına, senin amacın uğruna dövüşüp can verirken yatağında hâlâ haz içinde yatıyorsun?"

Hektor tüm diğerleri arasında Paris'in asla sevgisizlik görmediği tek kardeşiydi. Savaş arabasına doğru koşarken göz göze gelmek istemediği tek insan Hektor idi. Ama bundan bin kez beteri, şimdi Hektor'un gözlerindeki aşağılamayı görmekti. Menelaos'un kılıcından bin yara almayı o bakışlara katlanmaya yeğlerdi.

"Bağışla beni ağabeyim" dedi. "Hepimiz senin gücüne sahip olamayız."

"Sen benim kardeşim değilsin! Yataktaki erkekliğini savaş alanında da kanıtlamadıkça benim için yoksun!"

Odanın gerilerinde saçları dağınık ve çıplak bedenini bir roba sarmış halde duran Helena, "İçeriye gelip kardeşinle özel olarak konuşmak istemez misin Hektor?" dedi.

"Hayır, hanımefendi!" diye tersledi onu Hektor. "İstemem. Bu kent şu anda, kimisinin zavallı bedeni hâlâ oradaki ovada yatan birçok evladın kaybı için yas tutuyor. Bu nedenle sizinle burada laf yarıştıracak zamanım yok. Ama şu kadarını söyleyebilirim: Sizde biraz utanma kaldıysa, şu âşığınızın hemen konsey odasına gelip, adamlar arasında bir adam gibi kendi adına konuşmasını sağlarsınız. Ayrıca söyleyin ona, benim gözümdeki konumunu, savaşmaktan korkmayan diğerlerinin yanında yer almaya, gücünü bizler orada ölürken sizinle gönül eğlendirmekten daha asil amaçlar için harcamaya hazır olduğunu göstermeden yüceltemez!"

Paris konsey odasına giden koridorda aceleyle yürürken oradan gelen tartışma seslerini duymuştu, ama o içeriye girer girmez ortama sessizlik hâkim oldu. Kapının eşiğinde durduğunda, tüm prenslerin, Truvalı asillerin ve önde gelen müttefiklerin odada toplandıklarını gördü. Hektor'un kızgın bakışlarını ve Sparta'dan dönüşünden beri kendisiyle resmi birkaç cümle dışında konuşmamış olan eski dostu Aeneas'ın soğukluğunu en fazla hissederek, Priamos'un başını ciddi bir havayla yana eğmiş, çenesini boğumlu ellerinden birisinin içine almış halde oturduğu tahtın soluna doğru yürüdü. Babasının önünde hürmetle eğildi ve o doğrulması için eliyle bir işaret yapınca etrafındaki düşmanlık besleyen yüzlere döndü.

"Geciktiğim için beni bağışlayın" dedi. "Bugün aklımın yarısı beni terk etti. Ve buradaki kimse beni kendi kendimi utandırdığımdan fazla aşağılayamaz, bu nedenle lütfen lafınızı esirgemeyin."

Priamos salondaki mırıldanmaları bastıran bir sesle, "Oğlumu duydun, Antenor" dedi. "Şimdi sen konuş."

Antenor öne çıkıp konuşmacı asasını aldı. Zayıf çenesini biraz havaya dikti, konuşmadan önce sözcükleri toparladı. Yanakları kızarmış, asayı kavrayan elinin eklemleri beyazlaşmıştı.

"Truvalılar, Dardanyalılar, sadık müttefikler" diye başladı. "Çoğumuz bugün cesaretle savaştı ve Akha ordusunun ilk saldırısı karşısında direndi. Ama ovadan dönemeyen birçok insan olduğunu ve birçoğunun da tekrar savaşamayacak şekilde yaralandığını bildiğimizden, bunun bize neye mal olduğunun da farkındayız. Sayımız şimdiden sabahkinin çok altında, ve yarın da ölenler olacak. Böylesi kayıplara ne kadar göğüs germeye devam edeceğimizi merak ediyorum. Ve bunu hangi amaç uğruna yapacağız? Dahası, sadece oradaki insanlara karşı değil, tanrılara karşı da savaşıyoruz. Athena bize karşı. Hera bize karşı. Ve bu kentte her zaman hürmet görmüş olan Apollon bile bizi çok zaman önce, şimdi aramızda olan birisinin yaşamasına izin verilirse Truva'nın düşeceğine dair uyarmıştı."

Salona kısa bir süre için sessizlik hâkim oldu, ardından Antenor daha alçak, ama daha ateşli bir sesle konuşmaya devam etti. "Tanrının uyarısı görmezden gelindi ve benim bu konuda pişmanlık duymak için yeterli nedenim var. Buradaki herkes ben ve eşimin Paris'i sevmememizi gerektirecek nedenlere sahip olduğumuzu bilir. Ve yine hepimiz biliriz ki, o kişi dostluk yeminini bozmuş, konukseverliğe ve evliliğin kutsallığına dair yasaları çiğnemiş, üstümüze savaş ve zorlukla dolu yıllar getirmiştir. Ama bunlar bile onun aramızda olmasına karşı çıkmamı gerektiren nedenlerin tamamı değil. Buna kentimizin esenliği için karşı çıkıyorum. Buna tanrılar istediği için karşı çıkıyorum. Onun yıllar önce Apollon dayattığı zaman ölmesi gerekirdi. Bugün onurlu bir şekilde ölebilirdi, yazgısına sahip çıkma cesaretini kendisinde bulsa yapardı bunu. Ama öyle yapmak yerine surlarımızın arkasına kaçıp sindi ve Akha ordusu da onun bu şekilde davranmasına izin verildiği sürece, yaşamı onlara teslim edilene dek bize rahat vermeyecek."

Antenor derin bir soluk aldı ve sözlerini daha iyi vurgulamak için sesini yükseltti. "Onu bu nedenlerden ötürü verelim onlara. Paris'i, hakkını yediği, bugün önünden kaçtığı adama teslim edelim. Ve o adamın Spartalı kadını tüm mal varlığıyla almasına da izin verelim. Paris'in ihaneti hepimizi hain konumuna düşürdü. Bir dostluk antlaşması yıllar önce bozuldu ve bunu yapan Paris

oldu. Bir ateşkes bugün bozuldu ve bunu yapan biz olduk. Adalet artık bizden yana değil ve adaleti yanına almadan dövüşen, tanrıların gazabını üzerine çeker." Antenor artık konuşurken titriyordu. Bakışlarını aklı başka yerdeymiş gibi maviye boyalı tavana dikmiş olan Priamos'a döndü. "Ama eğer kralımız oğlunu düşmanların eline teslim etmeye katlanamayacaksa, hiç değilse onu Helena'dan ve onun mal varlığından ayrılmaya zorlasın. Menelaos hakkı olanı alsın ve bu meşakkatli savaş bitsin."

Antenor konuştuğu süre içinde Paris'e bir kez olsun bakmamıştı. Sözlerini bitirince çekildi ve yandaşları onaylayan mırıldanmalarla onun etrafında toplandı. Paris başka birisinin onu savunup savunmayacağını görmek için biraz bekledi, kimse çıkmayınca sessiz salonun ortasına yürüdü.

"Kral babam, dostlarım" diye başladı söze. "Antenor'un söylediklerinde gerçek payı var ve ben de onun bana karşı öne sürdüğü suçlamalar karşısında itirafımı dile getiriyorum. Doğrudur; onun oğlunun ölümünden sorumlu tutulması gereken kişi benim ve günlerimi, yıllarımı bundan ötürü pişmanlık duyarak geçirdim. Doğrudur; dostluk yeminimi bozdum, Sparta'da iken konukseverliğe dönük kuralları çiğnedim. Ve doğrudur ki, bu uzun savaşın bir nedenini oluşturdum. Hiçbirisini inkâr edecek değilim ve yaşamımın bunların bedelini karşılayacağını düşünüyorsanız, beni Atreus'un oğullarının intikamına teslim edecek kudrete sahip olduğunuzu da biliyorsunuzdur."

Duralayıp ellerini kaldırdı, iki yanında savunmasız olduğunu vurgulayacak şekilde açtı. "Ama kendimi savunmak için söyleyeceğim şeyler de var elbette. Her şeyden önce, bu savaş gelmekte olduğunu ben Prenses Helena'yı görmeden çok önce belli etmişti. Benim yaptığım şey bu ateşi tutuşturmuş olabilir, ama şimdi alev alan kav yıllardan beri bunun için kuruyordu. Dahası, hâlâ bu duvarlar arasında o savaşı benden çok daha önce ve daha büyük bir hevesle isteyenler var." Paris sözlerine devam etmeden önce kardeşleri Deiphobos ile Antiphos'a göz attı. "İkincisi, tüm insanların bildiği gibi, her ne kadar ilahi güçlerine sual olmasa da, Athena ile Hera'dan başka tanrılar da var ve benim yaptığım onların dı-

şında, ama onlar kadar güçlü bir tanrıçaya hizmet etmekti. Kral Ankhises sizlere bir adamın yaşamı Aphrodite tarafından sarmalandığında onun herhangi bir insan gibi özgürce davranamayacağını en iyi anlatacak ölümlülerden birisidir. Onun benliğinden geçip giden de o tanrıçadır ve onun işleri kimi zaman kendi içlerindeki güçle korkunç hale geliyorsa, bunun nedeni o yaptıklarının aşk yaşayan gücüyle yönlendirilmesidir; ki bu aşk başlı başına bir yasadır. Bu yasa kendi mahkemesine, kendi yargılama kurallarına sahiptir ve o mahkeme önünde ben, belki yeterince sevememe dışında, her suçtan masumum. Ama kimsenin, Helena'ya duyduğum sevginin ona asla ihanet etmeyeceğim kadar büyük olduğu konusunda kuşkusu olmasın. İstiyorsanız hayatımı alın. Tüm varlığımı alın ve Akhalara tazminat olarak teslim edin; tek serzeniş sözcüğü bile mırıldanmam. Ama eşimi herhangi bir adama asla teslim etmeyeceğim."

Paris'in sesindeki tutkunun gerilimi, sözlerini bitirdikten sonra bir zaman odanın havasında asılı kaldı. Ardından Deiphobos onu çok şaşırtacak bir şekilde öne çıktı ve, "Bu konuda kardeşim Paris'in yanındayım" dedi. Onu bir an sonra başını onayladığını belirten şekilde sallayarak yanına gelen Antiphas izledi.

Kral Priamos konuşmak üzere tahtından kalktığında, Antenor kaşlarını çatarak, başını iki yana sallayarak dikiliyordu ve salon nereye yöneldiği belli olmayan mırıltılara boğulmuştu.

"Danışmanım Antenor'u dinledim" dedi. "Oğullarımın söylediklerini de duydum. Ve şimdi de siz benim bunun üstüne söyleyeceklerime kulak verin. Bu gece her zaman olduğu gibi surlarımızda devriyeler olacak. Yarın teşrifatçım İdaeos Argos kampına gidecek ve Prens Paris'in, Sparta'dan alınan hazineyi beraberinde Prenses Helena olmaksızın Menelaos'a iade etme teklifini iletecek. Buna oğlumun kendi varlığından büyükçe bir bölüm de tazminat olarak eklenecek. Atreus'un oğulları bu öneriyi kabul ederse mesele yok. Etmezlerse, tanrılar aramızda seçim yapana dek savaşacağız."

Salonda hazır bulunan kimse meselenin o şekilde çözüleceğine inanmasa da, son söz öylece söylenmiş oldu. Hektor konsey top-

lantısını kasvete bürünmüş halde terk etti ve eşi Andromakhe'nin onu heyecanla beklediği saray dairesine döndü. Andromakhe savaşın devam edeceğini onun yüzünü görür görmez anladı ve Hektor kendisini sakinleştirene dek Paris'e sövüp saydı.

Hektor, "Savunmasını yaparken iyi konuştu" dedi. "Ve sevdiği eşini teslim etmeyi, benim seni vermek isteyeceğimden fazla istemiyor."

"Yani sen bu uğurda ölmek zorundayken bile ona yapışıp kalacak mı? Bu savaş yüzünden yeterince acı çekmedim mi? Babam Akhilleus'un Thebe'ye yaptığı saldırıda öldü; tüm kardeşlerimi de onunla birlikte yitirdim. Paris ve o Spartalı kadın uğruna şimdi de eşimi, çocuğumun babasını mı yitirmek zorundayım?"

Hektor, "Bu savaş sadece Helena ile ilgili değil" dedi.

"Hayır, değil." Andromakhe ona gözlerinde belirgin bir suçlamayla baktı. "Bu her zaman erkeklerin güce yönelik aşk ve şiddete duydukları açlıkla ilgili bir şeydi. Savaşın size verdikleri karşısında bu çılgın dünyada benim, ya da Helena'nın, ya da başka herhangi bir kadının ne önemi olabilir ki? Ve siz erkekler dövüşmeye bu denli iştahlı olmasanız, o dünyada dövüşülecek savaş da olmazdı. Hepinizin savaşa âşık olduğunu, onun zalim yanlarından zevk aldığınızı, iş erkekliğinizi kanıtlamaya gelince, başka erkekleri öldürmekte bir kadının aşkını umursamaktan daha fazla sağlam kanıt bulduğunuzu düşünüyorum." Başını kaldırdı ve sevdiği adamın gözlerindeki incinmiş bakışı gördü. Başını umutsuzluk içinde iki yana salladı. "Küçük oğlunun seni bugün savaş donanımı içinde karşısında bulunca nasıl sindiğini görmedin mi? Hepiniz bir zamanlar böyle çocuklardınız, ama hiçbirinizin ruhu çocuklarınızı birer şiddet insanına dönüştürmeden huzur bulmayacak. Siz aptalsınız; kör aptallarsınız. Hepiniz! Paris aşkla sersemlemiş olabilir, ama onun için dövüşen ve ölen sizler ondan çok daha sersemlemişsiniz."

Hektor, "Öyleyse ne yapmamı isterdin?" dedi. "Bugün Paris'in yaptığı gibi hayatımı kurtarmak için kaçmamı mı?"

"Evet!" diye bağırdı Andromakhe. "Evet, neden olmasın? Yaşamın sadece sana ait değil. O aynı zamanda benim ve oğlumuzun.

Yoksa Paris için ölmek sana bizler için yaşamaktan daha mı kolay geliyor?"

"Ölümde kolay olan hiçbir şey yoktur" dedi Hektor. "Ve eğer öleceksem, bu Paris için değil, Akhaları kapımızdan uzak tutmak uğruna olacak. Bu savaş ben kabul etsem de, etmesem de bizimle ve tüm yükü benim omuzlarımda. Onu engellemek için iki kez ortaya atıldım; birincisi Paris'i teke tek dövüşmeye zorlayarak, ikincisi de bu akşam konseyde. Ama anlaşıldığı kadarıyla, tanrıların iradesi meselenin bu şekilde kapanmasından yana değil. Bu durumda ben kimim ki?"

Yerinden kalkıp odanın içinde dolaşmaya başladı. "En büyük korkum Agamemnon ile güruhunun gelip, sokaklarımızda, evlerimizin içinde koşuşturması, silahlı Akhaların oğlumu öldürüp seni esir ederek sürükleyip götürmesi. Bunun olmasına izin vermektense, savaşacağım, savaşacağım ve yine savaşacağım."

Andromakhe eşinin bitkin, ama asil yüzüne baktı ve, "Ama her zaman en tehlikeli safta, hatların en önünde, onların mızrakçılarının ve savaş arabalarının püskürtüldüğü yerde savaşmak zorunda mısın?" diye yakardı. "Neden Akhaların zayıf oldukları yanları görmek ve onları uzakta tutmaya yarayacak bir çözüm bulmak için savaşı bizimle birlikte surların üstünden izlemiyorsun?"

Hektor başını iki yana salladı. "Bunun düşmanı nasıl rahatlatacağını görmüyor musun? 'Bakın! Truvalı kahraman Hektor surların gerisinde, kadınların arasında nasıl saklanıyor' diyeceklerdir. Ben kendimi senin yanında güvende tutarken yoldaşlarımın cesaretle savaşmasını nasıl bekleyebilirim ki? Tek isteğimin huzur içinde senin yanında olmak ve oğlumun babasından iyi bir adam olacak şekilde büyümesini görmek olduğunu tanrılar biliyor. Ama bunun için bana düşen yazgıyı yaşamalıyım." Hektor eşini kollarının arasına aldı ve ona gülümsemeye çalıştı. "Her şeyin yanı sıra seninle de mücadele etmek zorunda kalmazsam, kendimde bunun için daha fazla güç bulacağım, aşkım."

Teşrifatçı İdaeos ertesi gün sabahın erken saatlerinde Agamemnon'un konseyinin karşısına çıktı ve Paris'in Helena'yı Me-

nelaos'a geri vermeyeceğini, ama tazminat olarak varlığının büyük bölümünden vazgeçmeye hazır olduğunu bildirdi. Atreus'un oğulları kısaca birbirlerine baktı ve bu öneriyi başlarını sallayarak reddetti.

Savaş alanında yaptıklarının ateşini hâlâ içinde hisseden Diomedes tüm kumandanlar adına konuştu. "Truvalılar yazgılarının mühürlendiğinden korkuyor olmasa böyle bir öneride bulunmazdı. Tüm Truva alabileceklerimize açıkken neden Paris'in verecekleriyle yetinelim ki?"

Agamemnon, "Yanıtımızı aldın" dedi.

"Pekâlâ" diye yanıtladı İdeaos. "Ama direnişimizin gücünü küçümsemeyin. Bu arada Kral Priamos, birçok cesedin ovaya saçılmış halde yattığını gördü. İki tarafın da ölülerini onurlandırması için bir günlük ateşkes öneriyor."

Agamemnon bunu hemen kabul etti ve cesetleri toplamak için ovaya arabalar gönderildi. Gökyüzü o gün akşama dek cenaze ateşlerinden çıkan dumanla kapkaraydı ve insanların soluduğu havada yanan bedenlerin kokusu vardı. Ama Akhalar bu geçici duraklamadan gemileri savunan koruganı güçlendirmek için de yararlandı ve bunu gören Truvalıların kenti kurtarmak için düşmanı gerisin geri denize sürmekten başka çıkar yol olmadığına dair inancı pekişti.

Ertesi gün İda Dağı'ndan çöken bir fırtına bulutunun altında doğdu. İki taraf tüm sabah saatleri boyunca dövüştü. İki taraf da ağır kayıplar verdi ve kazanç sağlayamadı. Sonra, öğlen saatlerine doğru bulutlar şiddetli bir şimşekle aralandı, hemen ardından kulakları sağır eden bir gök gürültüsü geldi. Yıldırım havayı sülfür kokusuyla alazlayarak ve hem insanlar, hem de atlar arasında dehşet estirerek Akha hatlarının arasına düştü. Bir an için Truvalılar da şaşkınlık içinde olduğu yerde kalakaldı. Ama Hektor çabucak toparlandı. "Zeus konuştu!" diye bağırdı. "Zeus bizimle!" Ve şaşkınlıktan yararlanmak için çevresindeki güçleri düşman hatlarına sürdü.

Saldırıya en yakın Akha hatları merkezde olanlardı ve Agamemnon'un tüm çabalarına karşın ilk gerileyen de orası oldu. Ardından İdomeneos çekilmeye başladı, sonra insanlar panikleyip kaçmak için dönünce tüm cephe, olanca uzunluğuyla geriye doğru toparlanma eğilimi gösterdi. Savaşa dönmüş olan Paris yaşlı Nestor arabasını geri çekilmek için çeviremeden bir ok attı ve manevrayı yapacak olan atı başından vurup yere yığdı. Nestor arabadan atlayıp diğer atın koşumlarını kesmek için davrandı, ama Diomedes üstüne olanca hızıyla gelen Hektor'u görüp mızrağını savurmasa oracıkta kalabilirdi. Mızrak Hektor'un savaş arabasının sürücüsünün göğsüne saplandı ve uzun sapının ağırlığı adamı atların üstüne doğru çekip onları ürküttü. Hektor dizginlere yapışıp kontrolü sağlamaya çalışırken, Diomedes de Nestor'u kendi arabasına çekti ve güvene aldı. Ama tüm hat çevrelerinde parçalanıyordu. Hektor arkalarından aşağılamalar yağdırırken bozgun halinde çekilen orduya katılmaktan başka çareleri kalmamıştı. Koruganın ardına sığınırlarken, Agamemnon'un yağmurun gerisinde bir yerden bağırarak lanetler okuduğunu, emirler yağdırdığını ve okçuları Truva ilerlemesini sekteye uğratmaları için çağırdığını duyabiliyorlardı. Aias ile Teukros bu çağrıya en önce yanıt verdi; Aias kalkanıyla kardeşini korurken, Teukros hızla ve ardı ardına oklarını saldıran Truvalıların üstüne göndermeye koyuldu. İlk dalgada yere yığılanlar oldu ve saldırı tam duraklayacaktı ki, ikinci Truvalı dalgası Akhaları gemilere kadar sürecek güçte geldi.

Onları topyekûn yenilgiden koruyan sadece ahşap korugan duvarları ve etrafındaki hendek olmuştu.

Ama açık araziden kendilerini korunaklı alana atar atmaz, kumandanlar bozgunu durdurdu ve askerlerini hendek ve kapılar çevresinde kanlı bir savaşa zorladı. Tüm öğleden sonra boyunca insanlar orada çamurun ve yağmurun içinde kayarak savaştı. Boğazlaşma güneş alçalmaya, ışık Hektor'un ilerleyen hatlarını görmesine olanak vermeyecek kadar zayıflayana ve yorgun adamlarını geri çekmeye karar verene dek durmadı.

Ama Truvalıların morali o günün başarısıyla yükselmişti. Hektor'un coşku veren varlığı ve onlara ertesi gün için zaferi vaadet-

mesiyle güçleri daha da arttı. Hektor ordunun Akhaları koruganla gemileri arasında sıkıştıracak şekilde kamp kurması emrini verdi. Böylece kuşatmacı kuşatıldı ve koruganın gerisindeki nöbetçiler o gece, ovada bin gözetleme ateşinin yakıldığını gördü, ve biliyorlardı ki her birisinin çevresinde elli savaşçı vardı, ertesi sabah Akha ordusu kendisini hendekle deniz arasında sıkışmış halde bulabilirdi.

Onurun Bedeli

Akhilleus her ne kadar gemileri savaş hattının epey batısında bağlıysa da, Akha ordusunun o gün bir felaketin eşiğinden döndüğünün bilincindeydi. O nedenle de, akşam lirini çalarak Patroklos ile otururken, Phoiniks'in kıyıdan gelip Odysseus ile Aias'ın kendisiyle konuşmak istediğini söylediği zaman hiç şaşırmadı.

Akhilleus onları karşılamak için ayağa kalktı. "Epeydir konuğum olmuyordu ve siz ikiniz ağırlamaktan en fazla mutluluk duyacaklarımsınız. Gelin, birlikte şarap içelim." Yüzüne neşeden uzak bir gülümseme yerleştirdi. "Günün işlerinden sonra acıkmış olmalısınız. Kalıp bizimle yer misiniz?"

Konuklar Akhilleus ile Patroklos'un paylaştığı kütüklerden yapılmış saz damlı barakada gösterilen yerlere oturdu, şaraplar katıştırıldı, ateşe şişler sürüldü. Patroklos közlere tanrıların payını attıktan sonra yemeye ve içmeye koyuldular. Kupalarındaki şarabı tazelerken Odysseus, "Ziyaret nedenimizle ilgili açıklama gereksindiğini sanmıyorum" dedi.

Akhilleus omuz silkmekle yetinip şarabını yudumladı.

Odysseus içini çekti. "Öyleyse açık konuşayım. Orada durumumuz berbat. Hava kararana dek tutunamasaydık bugün tamamen boğulacaktık. Hektor'un ordusunun koruganla kent arasında tüm ovayı denetiminde tuttuğunu sen de görmüş olmalısın. Sabırsızlıkla sabah olmasını bekliyor, ve sabah olunca da büyük ihtimalle bizi denize dökecek."

Akhilleus yanıt vermedi. Patroklos çenesini ellerinin arasına almış halde dinliyor, ama duygularını dışa vurmuyordu. Odysseus

ateşin ışığında Phoiniks'in sakalını çekiştirdiğini gördü. Yanında oturan Aias'ın heyecanlı sabırsızlığını da hissediyordu. "İki gece önce" diye devam etti, "muzaffer önderimiz Zeus'un ona zafer vaat ettiği bir düş gördü ve o zamandan beri her şeyi riske atıyor olmasının nedeni bu. Dün cepheden ağır kayıplar verdik, daha da fazla adam ise bugün öldü. Bu yeterince kötü değilmiş gibi, öğleden sonra hatlarımız arasına bir de yıldırım düştü. Truvalılar böylece Zeus'un kendi yanlarında olduğuna inandı ve ardından gelen bozgunda o kadar fazla adam yitirdik ki Agamemnon'un aklı da aynı düşünceyle karıştı. Onun öfke dolu bir kasvete büründüğünü duymak sanırım seni şaşırtmayacaktır. Onu gemilere dolmamız emri vermekten ancak Nestor ile Diomedes alıkoyabildi, yoksa gerçek bir katliam olacaktı. Hektor bunu hazır bekliyordu. Truvalılar biz sahilde koşuştururken üstümüze bir heyelan gibi inecekti."

Dudakları hafif bir gülümsemeyle kıvrılan Akhilleus elindeki şişle ateşin közünü karıştırdı. Dalgaların kıyıda patlaması duyulabiliyordu.

"Böylece moraller sadece bir tek şeyin yükseltebileceği şekilde düştü." Odysseus bir kez daha içini çekti. "Aramıza dönmene ihtiyacımız var. İnsanlara dövüşme azmi vermemiz gerek."

Akhilleus buz gibi gözlerini ona dikti. "Durumumu açıkça ifade ettiğimi sanıyordum."

"Ettin. Ama kimi şeyler değişebilir." Odysseus ona doğru biraz eğilip sabırsız bir sesle konuştu. "Bu kavgayı sürdürmenin gereği yok. Agamemnon geçmişte yaşananlara artık farklı gözle bakıyor. Briseis'i dokunulmamış halde geri alabilirsin. Ona kendisine getirildiğinden beri parmağının ucunu bile sürmediğine yemin ediyor. Kızla birlikte Lesbos'dan aldığı yedi başka kadın da gelecek. Bu öneri ayrıca on talent altınla, sana istediğin nakdi kazandıracak on iki ödüllü atı da kapsıyor." Akhilleus'un sözünü kesmek üzere olduğunu anlayan Odysseus sesini yükseltti. "Ve eğer bunlar gururunu yatıştırmak için yeterli değilse, dönüşte seni damat olarak almak istiyor. Kalan kızlarından istediğini seçebilirsin. Eşin sana çok büyük bir çeyiz ve tüm tarlaları, sürüleri, ahırları dahil olmak üzere yedi seçkin kasabanın hükümdarlığıyla birlikte gelecek."

Akhilleus bakışlarını başka yöne çevirdi. "Anlaşıldığı kadarıyla, Agamemnon ne zaman kızlarından birisinin evliliğini düşünse benim adım geçiyor."

Önerinin içindeki o noktanın basiretsizce olduğunu başından beri bilen Odysseus, ellerini keyifsiz bir tavırla iki yana açarak bu konuda duyduğu utancı vurguladı. Aias, "Bunun üstünde düşün biraz kuzen" diye araya girdi. "Tüm bu sayılanlar senin uzanıp almanı bekliyor. Agamemnon'un karşılığında istediği tek şeyse, geri dönüp onun yanında savaşman."

Akhilleus tekrar ateşteki közleri dürtükledi ve dönüp Patroklos'a gülümsedi. "Bunu duyan, İnsanların Kralı'nın çaresiz kaldığını düşünebilir!" Ardından soğuk bakışlarını tekrar Odysseus'a çevirdi. "Agamemnon benim bir tımar gibi alınıp satılabileceğimi mi sanıyor?"

"Öyle olmadığını o da biliyor. Ama..."

Ama Akhilleus onun sözünü kesti. "Hepsinin ötesinde tiksindiğim bir şey varsa, o da farklı düşünüp farklı konuşan bir insandır. O nedenle sana onun bana hiç olmadığı kadar açık yaklaşacağım. Beni buraya getiren sensin, Odysseus. Akha amacına hizmet etmek için yaptıklarımı bilirsin. Kaç çarpışmanın gidişini çevirdiğimi, kaç kentin önümde düştüğünü, ne kadar çok talanla dönüp, hepsini Agamemnon'un ayaklarının dibine serdiğimi gördün. Bunların yanı sıra, karşılık olarak bana verilene de tanık oldun. Tüm ordunun önünde aşağılandım. Kadınımın benden alınıp çirkin isteklerini karşılaması için ona götürüldüğünü gördüm. O kızı mızrağımın ucuyla aldığım kimin umurunda? Onu içtenlikle sevdim ve kaybı beni onurumun aşağılanması kadar çok üzdü." Ateşlenen bakışlarını bir kez daha Odysseus'un üstüne dikti. "Atreus'un oğulları bu peydahlanmış sefere neden çıktığımızı unuttu mu? Bunun amacı kadını kendisinden çalınan birisine yardım etmek değil miydi? Eşleri kendisi için önem taşıyan tek erkeğin onlar olduğunu mu düşünüyorlar? Hayır, dostum. Ben Miken Aslanı'nın ne kadar kadir bilmez, nasıl fesat yürekli bir ahmak olduğunu artık anladım."

Odysseus, "Adamın düzgün olmayan yanları var" diye kabullendi. "Bunu inkûr edecek değilim. Ama hepimizin yok mu? Bu nedenle, diğerimizin zayıflıklarını gidermek için gereksinmiyor muyuz birbirimize?"

"Eğer öyleyse, gemisini kurtarması için senin ve diğer komutanlarının yardımına güvensin. Ben ve arkadaşlarıma gelince, yarın denize açılıyoruz. Şansımız da yardım ederse üç gün içinde Tesselya'ya varmış oluruz. Kralınıza, yazgımızın ayrılmasına ilk yol açanın kendisi olduğunu ve tüm Mısır Thebai'sinin hazinelerini önüme serse bile ona artık hizmet etmeyeceğimi söyleyin. Beni rüşvet vererek avutamaz."

Odysseus başını sallayıp iç çekti. "Ona yanıtının böyle olacağını buraya gelmeden önce söyledim ve yanılmadığımı görmekten ötürü mutluyum. Ama bir şeyi unutmuyor musun? Truva'ya onur aramak için gelmedin mi? Pek azını elde etmişken gitmekle bence yazık ediyorsun."

Akhilleus sert bir sesle, "Hiç değilse tamamını yitirmedim" diye yanıtladı. "Bu nedenle, kalanını da Agamemnon'un yanında savaşarak tehlikeye atmamı isteme benden. Ben eve dönüyorum, beyler. Sizin de aklınız varsa, topladığınız ganimeti gemilerinize doldurup beni izlersiniz."

Bir yağ damlası közlerin arasına düşüp çıtırdadı. Denizden esen rüzgâr kulübenin kapısındaki deri perdeyi dalgalandırdı. Bunun dışında ortama sessizlik hâkimdi.

Odysseus görüşmenin böyle sonuçlanacağını baştan biliyordu. Akhilleus'un sunulan önerilere, Agamemnon'un önceki gün Priamos tarafından sunulanlara verdiğinden farklı cevap vermesini beklemiyordu. İçinden, etrafı haksız olduğunu kabul etmektense, dünyanın yanmasını izleyebilecek kadar inatçı ve idaresi zor adamlarla çevrili olduğu için lanetler geçirdi.

Akhilleus ile Agamemnon'un farklı yönlerdeki aptallıklarıyla birbirine layık insanlar olduğunu düşünüyordu. Ama bir felaket önlenecekse yapılması gereken şeyler vardı ve Odysseus bunun için karşısındaki genç adamın zırhlara bürünmüş gururunu dürtükleyecek bir açıklık göremiyordu.

Sessizliği bozanın Phoiniks olması onu şaşırttı.

"Seni dinledim, Prens Akhilleus" dedi yaşlı Myrmidon. "Ve suskunluğumu korudum. Seni küçük bir çocuk olduğun zamandan beri tanır ve severim; şimdi de sevgimin bana konuşma hakkını verdiğine inanıyorum. Öfkeni anlıyorum. Bunu seninle paylaştım. Ama ona da son vermenin bir zamanı olmalı."

"O zaman şimdi değil, Phoiniks."

Ama yaşlı adam vazgeçmedi. "Bir adam sunulan bağışlanma dileğini geri çevirmekten sakınmalıdır. Bu şekilde tanrıları gücendirip üstüne kötü yazgı çekebilir. Bence Agamemnon'a duyduğun nefretten çok, dostlarına duyduğun sevgiyi düşünmelisin. Savaşta yine onların yanında dur, sana Miken Kralı'nın asla alamayacağı kadar büyük serveti onur ve sevgi olarak verirler."

Akhilleus'un gözlerinden bir duraksama yansıması geçtiğini fark eden Odysseus üsteledi. "Gerçek şu ki, benim de son günlerde Agamemnon'a seninkinden pek fazla saygım kalmadı, ama Phoiniks haklı. Gel ve Agamemnon için değil, dostların, dostlarının seni bir tanrı kadar onurlandırması için savaş."

Akhilleus kaşlarını çattı. "Dostum Phoiniks, Akhaların hakkımda ne düşündüklerini umursamadığımı anımsasa iyi yapar. Onun görevi benim yanımda olmaktır."

Phoiniks gözlerini aşağıya indirdi ve tekrar gölgelere çekildi. Odysseus bu kez de, bir an için ona bakan, sonra gözlerini kaçıran Patroklos'a döndü. Hızla düşünerek son hamlesini yaptı. "Durumunu anlıyorum ve bence yazık oluyor. Ölümsüz bir zafer kazanma olanağın varsa, bu Hektor'un Akha ordusu içinde karşısında durabilecek birisi olmadığına inandığı şu an gerçekleşirdi."

Bir an için onu kıstırdığını düşündü. Akhilleus duraksıyordu. Hızla hareket eden gözbebeklerine bakarken Odysseus, genç adamın kafasından Truva'da savaşırsa yaşamının kısa olacağı, ama zaferinin sonsuza dek yaşayacağı yönündeki kehanetin geçtiğini duyar gibiydi. Akhilleus'un aklına Hektor'un bedeni başında zaferle dikilen resmini sokmaya çalıştı, ama orada önceden yerleşmiş başka bir resim vardı: Kendisi savaştan dönerken, tüm Akha ordusu karşısında ettiği sözden geri adım atmanın verdiği aşağıla-

ma nedeniyle Agamemnon'un yüzüne kondurduğu yapmacık ve zoraki gülümseme.

Akhilleus bir kez daha sabırsızlıkla kaşlarını çattı. "Ben sözümü söyledim. Hektor gemilerimin ve Myrmidonlarımın üstüne gelmezse silahımı ona karşı kaldırmayacağım."

O âna dek tedirgin bir sessizlik içinde oturan Aias öfkesini koyuverdi. "Gidelim, Kral Odysseus!" diye parladı. "Burada boşuna zaman yitirdiğimiz açık. Akhilleus bizi yolda bıraktığına göre dönüp yarın için önlemlerimizi almamız gerek." Ayağa kalkıp, başını iki yana sallayarak gururlu genç adama yukarıdan baktı. "Seni her zaman sevdim ve sana hayranlık besledim, Peleus'un oğlu. Ama bu huysuzluğun beni aciz bırakıyor. İnsan canına kıyıldığı hallerde bile bir kan davasını sona erdirmek için kan parası kabul edilir. Ve sen bir kadın üstüne kopan aptalca bir tartışmada dostlarına sırtını dönüyor, akılcı sese kulak vermeyi reddediyorsun. Öyle olsun! Burada yalvararak bir an daha kalmaktansa, dövüşerek alacağım bir yenilgide düşmeyi yeğlerim."

Odysseus ile Aias bunun hemen ardından, görevlerinin başarısız olduğunu bildirmek için ayrıldı. Gerilerinde Akhilleus'un barakasında uzun zaman sürecek olan tedirgin bir sessizlik bırakmışlardı.

Yaptığı teklifin koşullarının çok zengin olduğuna inanan Agamemnon, Akhilleus'un bunları reddetmesi olasılığını hiç düşünmemişti ve gelen haber karşısında bir süre şaşkınlıktan yerinde kalakaldı. Ama Diomedes onu uzlaşması olanaksız genç adamla anlaşma zemini sağlamaya çalıştığından ötürü kınadığı zaman, öfkeden kendinden geçmenin eşiğine geldi. Ertesi gün bir gelsindi hele; o kibirli bok parçasına gerçek bir savaşçının tüm koşullar kendisine karşıyken bile nasıl davranacağını gösterecekti.

O gece gelişen diğer olaylar moralleri biraz yükseltti. Bir Truvalı iz sürücü yakalanınca ve üstünde boğazı kesilmeden önce bilgi vermeye zorlanacak şekilde çalışılınca, Odysseus düşman hatlarındaki az sayıda nöbetçiyle korunan bir yere bir çapul akını yaptı; bir açık hava ahırını dağıtıp, tüm bir Trakya atı sürüsünü kaçırdı.

Agamemnon böylece, ertesi günkü savaşa düşmanın hareketliliğinin önemli şekilde azalacağı bilgisiyle donanmış şekilde hazırlandı.

Ertesi sabah yine de, durumun ancak şiddetli bir karşı atakla biraz düzelebilecek kadar umutsuz olduğunun bilincindeydi. Askerin gücünü ateşlemek için o saldırıya kendisinin kumanda etmesi gerekiyordu. Böylece sinirlerini biledi ve savaş arabasını akıldan uzak bir cesaretle Truva ordusunun üstüne sürdü.

Yolunu, yağan mızraklar altında, insanları ezerek açarken, karşısına Priamos'un oğlu Antiphos'un, üvey kardeşi İsos tarafından sürülen arabası çıktı. Attığı mızrakla ilk düşen İsos oldu, ardından kılıcı Antiphos'un kafasında onu arabadan yuvarlayacak kadar şiddetli bir vuruşla patladı. Agamemnon yaralanmaz olduğuna dair bir görüş malum olmuş gibi, piyadeleri ona boş yere seslenirken yüklenmeye devam etti. Truvalıları böylece gerilettiler, Hektor onları tekrar toparlayana dek ovanın ortasına kadar sürdüler. Ama Akhalar artık Skaia Kapısı'nın görüş alanına kadar gelmişti ve zaferin kokusunu alan Agamemnon, bir mızrak onu gafil avlayıp koluna saplandığında kükrüyordu.

Bir zaman için onu aldığı yara da durduramadı. Saldırganı tek darbede yere yıktı, kolundaki kaslar birden çözülene dek etrafındaki düşmanlarını biçmeye devam etti; sonunda sürücüsüne çekilmesini emretmek zorunda kaldı. Savaşın gürültüsü içinde bölük kumandanlarına dövüşmeye devam etmelerini bağırdı, ama saldırı güdümünü onun pervasız savaş şevkinden aldığından, önderlerinin çekildiğini gören Akhalar savaşma gayretini yitirdi. Bu kez Hektor bağırarak kendi adamlarını ateşledi ve onları Akhaları neredeyse ovanın her yerinde gerilemeye mecbur bırakacak kadar güçlü bir karşı atağa kaldırdı.

Adamlar tüm hatlar boyunca koşuyor, tökezliyor, yuvarlanıyor, daha hızlı kaçabilmek için kalkanlarını atıyordu. Kimi savaş arabalarının altında çiğnendi, kimi gözlerine sonsuz karanlığın çökmesine neden olan darbelerin altında yitip gitti. Odysseus arabasından atlayıp, İlus'un mezar tepesi yakınlarında bozgunu engellemeye çalıştı. Orada yanına, Hektor'u görüp mızrağını fırlatan

Diomedes geldi. Mızrağın ucu Hektor'un tolgasına gözünü kararta cak kadar sert çarptı. Savaş o an bir kez daha dönüm noktasına gelir gibi oldu, ama Paris çoktan en sevdiği silahını kullanarak savaş alanına dönmüştü. Yayına bir ok takıp boşalttı ve Diomedes acıyla bağırana dek atışın kısa düştüğünü sandı. Ok Argos kumandanını ayağından yakalamış, olduğu yere çivilemişti. Yaralı adam oku çekip çıkarttıktan sonra topallayarak kendisini oradan uzaklaştıracak olan arabasına doğru koşarken, Odysseus yoldaşını korumak için atıldı.

Şimdi etrafındaki küçük birlikle yalnız kalmıştı ve konumunu tehdit eden Truvalıları çevresinde oluşturdukları çemberde tutmak için yaralı bir yabandomuzu gibi dövüşüyordu.

Bir mızrak kalkanını delip zırhından da geçtikten sonra böğründe yara açana dek beş adamı devirdi. Yüzünü acıyla buruşturarak mızrağı kalkanından çekmeyi ve atan savaşçıya geri göndermeyi başardı, ama hemen ardından kan baldırından akar halde yere çökmek zorunda kaldı. Kuzeni Sinon yardımına gelirken, Agamemnon'un Mikenlerinin kumandasını alarak onların sağında dövüşmeye başlayan Menelaos da onun yaralandığını görmüştü. Aias'a destek vermesini seslenerek arabasını hâlâ mücadele eden İthakalıyı kurtarmak için o yana sürdü ve Aias ile kardeşi Teukros Truvalıları uzakta tutarken onu yanına aldı.

Akha kumandanlarının üçünün savaş dışı kalması ve hatların gerisine taşınmasıyla onların çevresindeki adamlar cesaretini yitirdi. Aias konumunu olabildiğince uzun süre korudu, ama hem çok açıktaydı, hem de yanındaki savaşçıların sayısı düşmana göre azdı. Ve etrafına bakıp, tüm Argos ordusunun hendeğin ve koruganın gerisine itilmesinin sadece zaman meselesi olduğunu gördükçe siniri bozuluyordu. Onca yıldan beri süren savaş boyunca hiç o kadar umutsuz bir duruma düştükleri olmamıştı.

Agamemnon'un güçleri bozguna uğrarsa, kısa zamanda gemilerini savunmak için kendilerinin de savaşmak zorunda kalacağını bilen Myrmidonlar, koruganın batısındaki yerlerinden savaşı olabildiğince dikkatle izlemeye çalışıyordu. Nestor'un arabasını son

hızla sürerek savaş alanının dışına yöneldiğini gören Akhilleus, Akha tarafında ne olduğuna dair sağlıklı bilgi almak için Patroklos'u oraya göndermeye karar verdi.

Biraz hareket etme fırsatı bulduğu için sevinen Patroklos kumsal boyunca koşarak Nestor'un barakasına gitti ve yaşlı adamı ordunun baş cerrahı Machaon'un baldırındaki kanlı bir ok yarasıyla ilgilenir halde buldu. Nestor soluk soluğa, "Bunu yapan Paris idi" dedi. "Onu oradan çıkartmalıydım, çünkü yardımına çok ihtiyacımız olacak. Agamemnon, Diomedes ve Odysseus da yaralandı. Aias Truvalıları uzak tutmaya çalışıyor, ama koruganın duvarına dayanmaları fazla uzun zaman almaz." Başını berbat bir yüzle yaradan kaldırıp Patroklos'a baktı. "Dostunun bu haberlerde tatmin bulacağından şüphe yok."

O sırada koruganın ana kapısında büyük bir bağrışma oldu ve paniğin dürtüsündeki insanlar içeriye doluştu. Subayları onları peşlerinden gelenlere direnmeleri için zorladı, ama bir bölümü gemilere doğru kaçmaya başlamıştı bile. Nestor bembeyaz bir yüzle Patroklos'a döndü. "Hektor hendeğin yakınlarına gelmiş olmalı. Yardımına ihtiyacımız var Menoitios'un oğlu. Baban yakın dostumdur ve yoldaşların kılıçtan geçirilirken hiçbir şey yapmadan durduğunu görse utancından öleceğini biliyorum. Myrmidonlara ihtiyacımız var. Akhilleus'a git. Burada neler olduğunu ona anlat. Konuşan kişi sen olursan dinler. Ona şimdi bize yardım etmezse, hayatının geri kalanını bunu yapmadığı için pişmanlık duyarak geçireceğini söyle."

Patroklos her ne kadar dostunun gurur yarasının verdiği acıyı paylaşıyorsa da, savaşın dışında kalmasının tek nedeni Akhilleus'a duyduğu sonsuz sadakatti. Odysseus ile Aias kulübelerine geldiği zaman konuşmamak için kendini zor tutmuştu, ama o da Phoiniks gibi düşünüyor ve ortada gözetilecek yaralı bir gururdan daha fazlasının olduğuna inanıyordu. O çekişmeyi bir yana itip savaşa geri dönmeyi istemek konusunda Myrmidonların arasında yalnız olmadığını da biliyordu, ama asıl sıkıntısını çektiği şey, Akhilleus'un katılmadığı bir şeyi yapıp, Sparta'da yemin etmiş olmasıydı. Menelaos'a yardım etme konusunda ant içen Akhilleus değil

kendisiydi ve onun Agamemnon ile olan kavgası sadakatinin bölünmesine neden olmuştu.

Ve bu bölünmüşlük birden gönlüne kaldıramayacağı kadar ağır geldi. Başını salladı ve Nestor'a Akhilleus'u adamlarını tekrar savaşa sürme emri vermeye ikna etmek için elinden geleni yapacağına dair söz verip, tekrar kıyı boyunca koşmaya başladı.

O çıktıktan az sonra Agamemnon, Odysseus ve Diomedes duvarın ötesinde ne olduğunu öğrenmek için Nestor'un barakasına doluştu. Üçü de yaralarının acısını çekiyordu ve durumun ne kadar kötülediğini öğrenince, Agamemnon'un sinirleri bir kez daha ihanet etti ona. Diğerleri bir zaman için onun bağırarak tanrıların kendilerine karşı olduğunu, yok edilmeyi önlemek için her şeyi yapmaları gerektiğini söylemesini sessizlik içinde dinlemek zorunda kaldı. "Hiç değilse ilk sıra gemiyi yüzer hale getirmemiz gerek" diyordu. "Burada durumun nasıl olduğunu görene dek açıkta bekleyebilirler."

Odysseus, "Askerler gemilerin açıldığını görürse panikler ve Truvalılar da üstlerine yığılır" dedi.

Diomedes başını bunu onaylayarak salladı. "Burada on yıl boyunca sonunda dostlarımı satmak için savaşmadım."

"Ben de öyle" dedi Nestor.

Agamemnon yaralı kolunu tutarak döndü ve gemilere baktı.

O gün bir an için çevresindeki güçleri yardığını düşünmüştü. Zaferin önünde ona yol gösteren bir meşale gibi ilerlediğini görebiliyordu. Nice gururlu adam önünde yıkılmıştı. Onların savaş arabalarının ezildiğini, atlarının çığlıklar attığını, gözlerinde inanamayan bakışlarla can çekiştiklerini görmüştü. Ve sonra hiçliğin içinden çıkıp gelen bir mızrak gücünü yok etmiş, onu bir kez daha mahvolmakla yüz yüze bırakmıştı. Hangi yöne dönse, kendisini düşman tarafından değilse birbirleriyle sürtüşen kumandanları, onlar tarafından değilse kaprisli tanrılar tarafından engellenmiş, yolu kesilmiş halde buluyordu. Karşısında yüzüne bakan o üç adam olmasa, sahile çıkıp orada yaralı bir boğa gibi böğürecekti.

"O gemiler ganimet dolu" dedi. "Onları uzaklaştırırsak yeniden savaşmaya başlayabiliriz." Herhangi bir onay alamayınca ba-

kışlarını başka yöne çevirdi. "Daha iyi planı olan varsa dinlemekten mutluluk duyacağım."

Diomedes, "Tek bir onurlu seçenek var" diye yanıtladı. "Savaşmak ve Menelaos ile Aias'ın şu anda yaptığı gibi savaşmaya devam etmek. Yaralı olduğumuz için bunu biz yapamayız, ama hiç değilse koruganın gerisindeki varlığımızla dostlarımıza destek verebiliriz. Ve eğer tanrıların isteği biz Akhaların yenik düşmesinden yanaysa, Truvalılarla deniz arasında direnir ve ölürüz."

Onlar konuşurken bile koruganın çift kanatlı ana kapısı Hektor'un ilerleyişi karşısında kapatılmıştı. Geri çekilirken kapıların gerisinde kalan, düşmandan sayıca çok daha az ve çaresiz kalan Akhalar orada çabucak biçildi. Truvalılar kapılara yükleniyor, bir yandan da bağrışıyor, ama arkadaki kol demiri dayanıyordu. Öfkeyle coşan Hektor yerden bir kaya kaldırdı ve kapıya fırlattı. Menteşelerden birisi kırıldı, kanatların teki saldırganların manivelayla aralayabileceği şekilde kaykıldı. Birkaç dakika sonra kapı tamamen yıkılmıştı. Hektor bir zafer çığlığı atarak içeriye girdi ve onu Truva savaşçıları izleyince, Akhalar üstüne gelen selden ürkmüş insanlar gibi geriledi. Birkaç saniye sonra da dönüp gemilere doğru kaçmaya başladılar.

Lokrialı bir okçu bölüğü savunmanın son kademesi olarak gemilerin yakınında konuşlandırılmıştı. Yaylarını kaldırıp gerdiler ve ilerleyen Truvalıları bir anda durduracak bir ok sağanağı yağdırdılar. Ama Hektor bundan yara almadan sıyrıldı. Dönüp adamlarını ağaçtan yapılma bir duvarı nasıl yıkıp geçtilerse, insanlardan oluşan duvarı da öyle aşacaklarını bağırarak şevklendirdi. Onun seslenişiyle cesaret bulan Truvalılar tekrar saldırdı. İdomeneos, Aias ve Menelaos sendeleyen Argos hatlarının değişik yerlerinde çevrelerindeki askerleri onları karşılamak için derledi ve koruganla gemiler arasındaki alan binlerce insanın ayakları altında titredi.

Akhilleus savaşın gelişimini kıyıya çekilmiş gemisinin pruvasından izliyordu. Bağrışmalar yüreğine heyecan salmıştı ve Myrmidionlarının isteksizce katlandığı durağanlığın etkisiyle kendisine baktığının farkındaydı. Kıyının ötelerinde bir yerlerde,

Truva hatlarından bir bağırtı yükselince onların kahramanlarından birisinin düştüğünü anladı, ama insanların gemilerin önünde birbirini çıplak ellerle boğazladığı karmaşanın içinde bunun kim olduğunu anlamak olanaksızdı. Ardından Patroklos'un kanlı tuniği içinde kıyıdan kendisine doğru koştuğunu gördü. Patroklos bordasında dikildiği geminin yanına gelince soluğunu toparlamak için bir an duraksamış ve yaşlarla dolu gözlerini ona dikmişti.

"Dostlarımız birer birer düşüyor" diye inledi. "Diomedes, Odysseus ve Agamemnon yaralanmış. Az önce dostum Eurypylos'un bacağındaki ok yarasını sardım. Benden bunu yapmamı istedi ve tekrar savaş alanına döndü."

Akhilleus, her ne kayba uğradılarsa bundan hemen sıyrılmış olan Truvalıların, kıyı boyunca çekilmiş gemilere her birisi bir kaleymiş gibi saldırıya geçişine baktı. Ve herhangi bir duygu belirtisi göstermeden, "Eurypylos, her zaman yürekliydi" dedi.

Patroklos aşağıdan, "Ve beni utandırdı" diye bağırdı. "Tanrılar aşkına, Akhilleus! Bize orada ihtiyaçları var. Yardım etmezsek Akhalar deniz dökülecek. Ve biz burada dikilirken bile yaşanmaya başlayan da bu."

Akhilleus başını sallamakla yetinince, Patroklos ona karşı olan tüm sabrını yitirdi. "Sen benim dostumsun" dedi. "Ve ben senin gururun incindiği zaman acı çektim. İnatçı öfkenin yanında da birçok kez savaş alanında yaptığım gibi dikildim. Ama kendimi senin için onursuz bir insan yerine koymayacağım."

Akhilleus hiçbir şey söylemedi.

Patroklos, "Sana ne oldu?" diye üsteledi. "Seni savaştan uzak tutan sadece gururun mu, yoksa savaşacak kararlılığı kendinde bulamaman mı?"

Akhilleus'un gözleri bir anda irileşti, burun delikleri genişledi. "Kendimi bu savaştan neden uzak tuttuğumu biliyorsun, ve bunun için geçerli bir nedenim var."

Patroklos acı bir sesle, "Evet" dedi, "belki bir nedenin var. Belki de tüm dostların ölünce ve insanlar 'İşte Peleus'un oğlu Akhilleus! Truva'da yoldaşları için çarpışmayı reddetmese ve sırf bu nedenle savaş kaybedilmese ve birçok iyi insan yitirilmese, büyük bir kah-

raman olabilirdi, ama onun geçerli bir nedeni vardı!' dediği zaman bundan tatmin olursun umarım."

Akhilleus öfkeyle dönüp, suskun bir bekleyiş içinde ona bakan Phoiniks ve Myrmidonlara baktı.

Ve o anda rüzgâr kıyıdan yükselen, şaşkınlık ve çaresizlik yansıtan bir inlemeyi onlara taşıdı. Hepsi birden o yana dönünce, ilk geminin yanmaya başladığını gördüler. Alevler gri gökyüzüne doğru yükseldi, geminin pruvası dumana boğuldu. Adamların çığlıklar attığını duydular. Yanan katranın kokusu onlara kadar ulaştı.

Patroklos, "Başladı" dedi. Bakışlarını bir kez daha dostuna dikti. "Ben dövüşmeye gidiyorum ve senin Myrmidonların da geleceğini umuyorum. Önderlik et bize Akhilleus."

Akhilleus gözlerini dostunun meydan okuyan bakışlarından kaçırdı. Bir an Tesselya Dağları'nda iki küçük çocukken nasıl karşılaştıklarını, ikisinin de ne olduğunu çoktan unuttuğu bir nedenle nasıl birbirinin burnunu patlattıklarını, kollarını bacaklarını bere içinde bıraktıklarını anımsadı. O günden sonra asla bir kez daha kavga etmemişlerdi. O günden sonra hep tüm dünyaya karşı yan yana durmuşlardı. Ama o dünya şimdi aralarına giriyordu.

Patroklos telaşlı bir sesle ona tekrar yakardı. "Önderlik et bize."

Akhilleus yutkunarak başını iki yana salladı. "Agamemnon için bir kez daha savaşmayacağıma dair yemin ettim." Myrmidonlardan yükselen mırıldanmayı duydu. "Ancak insanlar benim için istediğini söyleyebilir, ama bir dostla onuru arasında durduğum söylenmesin. Adamlarımın olabildiğince fazlasını al ve git; tanrılar seninle olsun." Arkasını dönmeye yeltendi, ama dostunun onunla işi bitmemişti.

Patroklos, "Truvalıların korktuğu sensin" diye bağırdı. "Gelmeyeceksen hiç değilse Myrmidonlara savaşta önderlik ederken zırhını giymeme izin ver, ki Hektor ile kardeşleri Akhilleus'un döndüğünü düşünsün."

Akhilleus ona bezgin bir gülümsemeyle baktı. Agamemnon ile Akhalarının oluşturduğu boş kalabalığın gemilerine doluşup gitmesini, Truva'yı almak için geride sadece kendisinin, Patroklos'un

ve Myrmidonların kalmasını isterdi. Bu, ozanların tüm zamanların sonuna dek şarkılarında anlatacağı bir şey olurdu. Ama soluğunu topladı ve herkesin duyabileceği bir sesle, "Zırhımı al!" diye seslendi. "Savaş arabamı ve atlarımı al. Adamlarımı al ve onları savaşa götür; özgür olsam yapmayı arzulayacağım şeyi ikimiz için yap. Truvalıları duvarlarının gerisine sür ve bana zarar görmemiş halde geri dön." Ardından Myrmidonlara döndü. "Ve siz diğerleri; gidip orada benim için savaştığınız gibi savaşın ve bugün dostuma büyük bir zafer verin."

Daha sonraları, o korkunç günün sonuna doğru, insanlar alçak tuttukları seslerle o gün yapılanları konuştu. Yanan gemiyle birlikte yüreği de tutuşan Akhaların moralinin yardımlarına gelen Myrmidonların sesini duyunca nasıl yükseldiğini anlattılar. Patroklos'un Paonialı mızrakçıların üstüne nasıl yüklendiğini, kralarını öldürüp, onu izleyenlerin yüreğini Akhilleus'un savaşa döndüğü korkusuyla nasıl titrettiğini anlattılar. Bu adın bağırılmasıyla Paeonialıların nasıl arkalarındaki gücü de geriye iteleyerek çekildiğini, bu şaşkın gerilemenin, fırsattan yararlanan Menelaos, Aias ve İdomeneos'un birliklerini ilerlemeye zorlayınca nasıl bozguna dönüştüğünü anlattılar.

Tüm filoyu yakmaya birkaç metre yaklaşmış olan Truvalılar, şimdi ölüm alanına dönmek için karmakarışık bir halde kendi yıktıkları kapıdan geçmeye zorlanıyordu. Günün büyük bölümünü savaşarak geçirmişlerdi ve kollarındaki, bacaklarındaki dermanın üstlerine yüklenen Myrmidonların taze gücüne direnecek halleri yoktu. Koruganın dışındaki hendek anlar kadar kısa zamanda, çığlıklar atan adamlar, ezilmiş savaş arabaları ve yaralı atlarla dolu bir cehennem çukuruna dönüştü.

Akhilleus'un atlarını süren Automedon'un yanında duran Patroklos önüne çıkan herkesi biçerek hücumu Truva surlarına doğru yönlendirdi. Bir Truvalı savaşçı önünde arabasını döndürünce, mızrağını adamın kemiklerini ve dişlerini dağıtarak çenesine soktu ve silahı bir manivela gibi kullanıp onu arabadan aldı, oltayla balık tutarcasına tozun içine fırlattı. Bu korkunç görüntü etrafın-

daki adamların arasında bir dehşet dalgası esmesine neden oldu. O şaşkınlık içinde sadece Likyalı Sarpedon Akha şampiyonunun karşısına çıkma cesaretini kendinde buldu. Savurduğu mızrak uzun düşüp Patroklos'un arabasının atlarından birisinin boynuna saplandı, yaralı hayvan yere yuvarlanırken diğerleri çığlıklar atarak şaha kalktı. Automedon kılıcını yaralı atın koşumlarına indirip keserek arabayı kurtarırken, Patroklos dengesini yeniden sağlayınca kendi mızrağını Sarpedon'un göğsüne sapladı. Ve artık Hektor bile Truvalıların kent surlarının güvenliğine sığınmak için çılgın gibi gerilemesini durduramazdı.

Düşünme yetisini geri kazanınca ve dostunun nasıl öldüğünü dinleyince Akhilleus, o anlarda neler yaşandığını bildiği sanısına kapıldı. Kendisi de o türden birçok hücum yönettiğinden, önünde karmakarışık bir halde kaçan insanlara baktığı zaman bir savaşçının neler hissettiğini, başının nasıl döndüğünü, savaş şevkinin onu nasıl sarhoş ettiğini iyi biliyordu. Öyle bir anda ölümden çok az uzakta olmasına karşın, insan kendisini ölümsüz hissedebilir. Patroklos'un inandığı gibi, adamları peşindeyse her şeyin mümkün olduğuna ve adamlarının peşinden geleceğine inanabilir. Bu inançla Akhilleus'un Truvalılar surların gerisine itildikten sonra geri dönmesi konusundaki kesin talimatını unutan Patroklos, kenti tek başına alması olasıymış gibi ilerlemeyi sürdürmüştü.

Surların en zayıf olduğunun bilindiği bir yerde, yaşlı bir incir ağacının yanında arabasından atladı, Truvalılar üstüne mızraklar yağdırır, Apollon'u desteği ve koruması için çağırırken surlara tırmanmaya çalıştı ve üç kez geri püskürtüldü. Hektor bir karşı saldırıya önderlik ederek Skaia Kapısı'ndan çıkar ve hızla ona doğru gelirken yerden yeni kalkıyordu.

Patroklos başını kaldırıp akşamın alacakaranlığında atların üstüne geldiğini görünce, içgüdüsel bir hareketle yerden bir taş aldı ve şaşmaz bir isabetle Hektor'un sürücüsünün başına fırlattı. Kafatası parçalanıp sırtüstü arabadan düşen sürücünün denetimi dışında kalan atlar yanından hızla geçerken, Hektor da arabadan atladı ve iki kahraman arasında, etraflarında çarpışanlar üstlerine

gelip onları ayrılmaya zorlayana dek sürecek boğaz boğaza bir dövüş başladı.

Az sonra Menelaos başını öldürdüğü adamdan kaldırınca, Patroklos'un birkaç metre uzakta, taşlar ve oklar çevresine düşerken, kolları açık bir halde, sırtından vurulmuş gibi ileriye doğru sendelediğini gördü. O anda yakınında kimse olmadığından, birçok kişi sonradan onun Apollon tarafından sırtından itildiğini söyleyecekti. Patroklos'un sorguçlu tolgası başından fırladı ve ürkmüş bir atın toynaklarının altına yuvarlandı. Patroklos darbeden sersemlemiş gibiydi. Toparlanıp başını iki yana silkeleyerek ayağa kalkarken, yakınındaki bir Dardanyalı asker mızrağını kürek kemiklerinin arasına sapladı. Adam mızrağı çevirerek çekti, ama tekrar saplayamadan bir darbeyle yığılıp kaldı.

Menelaos yaralanan dostunun yavaşça yere düştüğünü gördü. Patroklos kalkmak için hamle yaparken gözleri ona o anda olduğundan daha heybetli görünen Hektor'a takılmış olmalıydı. Onun yüklenişiyle geriye doğru yıkıldı ve savaşın şamatası Hektor mızrağını kaldırıp düşen adamın karnına sapladığı âna tanıklık etmek için kısacık bir an durur gibi oldu.

Akhilleus yaklaşık bir saat sonra, azalan ışığın altında dikilmiş, Tenedos'a bakan dar koyun ötelerini seyrederken, kumsalda birisinin koşarak geldiğini duydu. Tüm akşamüstü boyunca yüreği korkuyla kıvranmıştı. Korkuları günle birlikte kararıyordu ve şimdi Nestor'un oğlu Antilokhos'un yüzündeki üzüntü ve kötü şeylere dair belirtiler taşıyan maskeye bakarken, verilecek haberi hemen bildi.

Ayakları altındaki yer artık eskisi kadar sağlam değildi. Soluğu sıklaşıp boğazını tıkadı. Antilokhos'un söylediklerini rüzgârın çok uzaklardan taşıdığı bir sese kulak verir gibi dinledi. Patroklos ölmüştü. Sırtına bir mızrak darbesi. Sonra Hektor'dan karnına bir tane daha. Antilokhos konuşurken hıçkırarak ağlıyordu. Patroklos ölmüştü. Aias ile Menelaos cesedini savunmak için başına geldiğinde zırhı üstünden sökülüp alınmıştı. İki dostu onun başından bir adım bile geri çekilmemekte kararlıydı ve Antilokhos'a savaş

alanından ayrılıp haberi Akhilleus'a vermelerini söylediklerinde dövüş hâlâ sürüyordu. Patroklos ölmüştü.

Rüzgâr bulanık gökte sertçe esti. Bir yerlerde deniz ağıtını yakıyordu.

Akhilleus'un bacakları bedeninin ağırlığı altında titredi. Gözlerini rengi gitgide koyulaşan kumlardan ayırmadan dizlerinin üstüne çöktü. Yumruklarını sıkmış, kollarını göğsünde çapraz biçimde kavuşturmuştu. Aldığı bir yaranın acısını geçiştirmek ister gibi ileri geri salınıyordu. Ardından elleri açıldı. Yere uzanıp birer avuç kum aldı ve başının üstüne savurdu; bunu etrafında onu boğacak kadar yoğun bir toz bulutu oluşana dek defalarca yineledi.

Antilokhos'un hıçkırdığını duyuyordu. Onun az önce verdiği haber Patroklos ile yaşayan ve onu sevmeyi öğrenen esir kadınların arasına yayılınca, birisi feryat etmeye başladı. Ardından hüzne diğerlerinin koparttığı ağıt da katıldı. Bir zaman sadece Akhilleus sessiz kaldı. Sonra soluğu gırtlağına takılıp kalan vahşi bir sesi özgür bırakarak boşalıverdi. Çığlık sonunda kopunca, önce ilkel bir inleme olarak başladı, ardından bir ulumaya dönüştü ve dayanılmaz acı içeren bir feryat haline geldi. Peleus'un oğlu, kentlerin yağmacısı, insanların biçicisi Akhilleus sonunda gururun bedelini öğrenmişti.

Tanrılar Savaşta

Akhilleus üzüntüsünü vahşi bir şiddet ayinine dönüştürecek gücü bir şekilde kendisinde bulmuş olmasa, Patroklos'un cesedi belki de asla ele geçirilemezdi. Akhilleus savaşın akşamın alacakaranlığı içinden gelen gürültüsüne kulak vererek koruganın ahşap kulelerinden birisine tırmandı ve ilerilerdeki artık zorlukla hareket eden zırhlı adamlara baktı. Akhalar ovanın her yanında geriliyor, Patroklos'un öldürülmesiyle yeni bir güç bulan Truva ordusu tarafından bir kez daha gemilere doğru itiliyordu. Gözü çatışmanın en yoğun olduğu yerde geri adım atmayı kesinlikle reddederek dövüşen Aias ile Menelaos'u seçti ve ölü dostunun cesedinin savunulduğu noktanın orası olduğunu anladı.

Akhilleus oldukça uzaklardaki o yere doğru hiçbir amacı olmayan, ama insanların başlarının üstünde savaşın gürültüsünü bile bastırarak yayılan bir çığlık attı. Çığlık tek ve uzatılarak söylenmiş bir sözcükten oluşuyordu: "Hektor!" Ve bunu her nasılsa öncekinden bile yüksek sesle ve daha da vurgulayarak yineleyince, Patroklos'un cesedi başında dövüşen adamların hepsi duralayıp sesin geldiği yöne baktı.

Ve gördükleri, koruganın duvarının en yüksek noktasına çıkmış, güneşin son ışıkları saçları arasından süzülen uzun bir siluet oldu.

Akhilleus adı aynı anda her iki ordunun hatları arasında da şaşkınlıkla birlikte yayıldı. Çarpışma, büyük bir aygıta verilen güç ansızın kesilmiş gibi her yerde durdu. Akhilleus'un sesi artık kızıla çalan ufukta bir tanrınınkini andırarak bir kez daha patladı. Ak-

haların yüreği tazelendi, Truvalılarınki korku doldu. Ve savaş bir kez daha yön değiştirdi. Hektor saldırdığı yeri terk etmek zorunda kaldı, Aias ile Menelaos, Patroklos'un cansız bedenini savaş alanından uzaklaştırdı.

Hektor cesedin üstünden Akhilleus'un zırhını çekip almıştı. Şimdi de dostları yırtık ve kanlı tuniğini onun üstünden çıkarttı, bedenini yıkayıp kandan ve pislikten arındırdı. Ardından onu zeytinyağıyla ovdular, yaralarına merhemler sürdüler ve bir mintan giydirip yumuşak örtü serili sedyeye yatırdılar. Akhilleus ile Myrmidonları cesedin etrafında toplandı, üzüntüyle ağlayan adamlar sedyenin önünden gece boyu geçti.

Menelaos ile Aias yanına gelip, Patroklos'un düşman karşısında askerlerine nasıl cesurca önderlik ettiğini ve kendilerinin Hektor'un onun bedenini ele geçirmesini engellemek için nasıl inatla savaştıklarını anlattı. Çoktan onların ulaşamadığı bir yerde olan Akhilleus söylenenleri konuşmadan dinledi, Odysseus onu teselli etme yolu arayarak yanına gelince de suskun kaldı.

Akhilleus yan yana dövüştükleri sayısız savaşı, birbirlerini kalkanları ve kılıçlarıyla koruyuşlarını, düşman önlerinde kaçarken zaferin tadını hissedişlerini, ardından dövüş bitince birbirlerinin yaralarını yıkayıp sarışlarını anımsayarak gece boyu dostunun cesedine baktı. Bir seferinde Akhilleus çok yüksek ateşe tutulmuş, günler boyunca kendinden geçmiş halde, çılgın karabasanlar görerek yatmış ve en sonunda gözünü açtığında, dostunun başında durduğunu, yüzündeki büyük endişenin rahatlamaya dönüştüğünü görmüştü. Ve Agamemnon'un, o ya da bu nedenle savaşma isteğini yitirdiği bezginlik verici günlerde, sabırsızlık içinde somurtarak birlikte oturmuş, ya da kendilerini seven kadınlarıyla bir kenara çekilmiş, onlarla çok uzun yaşamayacakları, her saati tutkunun yoğunluğunu olabildiğince fazla tatmaları yönünde bir kehanete ermiş gibi usanmadan şarkı söylemiş, dans etmiş ve aşk yapmışlardı.

Anılar Akhilleus'un sadece üzüntüsünü, üzüntüsü de öfkesini artırdı. Böylece dostunun cansız bedeninin yanında oturduğu

gece boyunca, kendisini tek bir amacın aracı haline koydu. Çocukken Kheiron'un okulunda birçok yazgı olasıydı onun için. Şarkı söylediği zaman sesi dağ koyağında o zamana dek yankılananların en güzelleri arasında olduğundan büyüyünce bir ozan olabilir, diğer adamların işlerine dair şarkılar söyleyebilirdi. Onda şifa vermeye yönelik bir tanrılar armağanı olduğu anlaşılmış, Kheiron'un vasiliği ve eğitmenliği altında baharatların iyileştirici yönüne dair geniş bilgi edinmişti; böylece yaşamını yara açmak yerine yaraları iyileştirerek, can almak yerine canları kurtararak tüketebilirdi. Aynı zamanda iyi bir avcı, iyi bir dansçıydı ve Odysseus onu o şiddet şölenine getirmemiş olsa, Skyros'da, oğlu Pyrros'un gelişip erkekliğe adım atışını izleyerek ilk aşkı Deidameia'nın kolları arasında huzurlu bir yaşam sürdürebilirdi.

Çünkü Akhilleus'un sevgiye dönük büyük bir yeteneği de vardı. Ebeveynlerinin ikisini de çok sevmiş, ama yaşam yüreğini onların arasında bölmüştü. Skyros'da eşiyle geçirdiği zamanları çok sevmiş, ama yazgısı kendisini onlardan çalmıştı. Mızrağının esiresi Briseis'i sevmiş, ama o da Agamemnon tarafından ondan alınmıştı. Hepsinin üstünde Patroklos'u sevmiş ve şimdi o da ölüme gitmişti. Ve tüm bunlardan ötürü yüreğinin viraneliğinde artık sevgiye yer yoktu. Sebatla ve tamamiyle, dünyanın olmasını her zaman arzuladığı adama dönüşecekti. Ve ondan sonra da onunla işi kalmayacaktı.

Tüm o gece boyunca yağmur yağdı. Tüm gün boyunca da yoğunluğunu azaltmadan, rüzgârla savrulmaya devam etti.

Hiç uyumayan Akhilleus sonunda yerinden kalktı ve anasının ona son armağanı olan zengin işlemeli zırhı durduğu yerden çıkarttı. Tüm bronz ve diğer metal aksam, yetenekleri Hephaistos'un işliğinde olgunlaşmış bir usta tarafından, sadece ışıktan yapılmış gibi algılanacak incelikle, altın ve gümüşle işlenmişti. Şakaklarına tam oturan tolgasının yanak parçaları insanın aklını karıştıracak bezemelere sahipti ve göz alıcı altın bir sorgucu vardı. Ve Thetis'in ona verdiği kalkan, anasının onun için arzuladığı yaşamın tüm desenlerini içeren ışıltılı geniş bordürüyle zırh sanatlarının bir şa-

heseriydi. Tüm dünyayı çevreleyen Irmak Okyanusu'nu resmeden kenarlıkla ortadaki ışıldayan güneş, ay ve yıldız kabartmalarının arasında, Akhilleus kalkana resmedilmiş olan insanlar dünyasını görebiliyordu ve gördükleri arasında savaş yapılabilecek şeylerden sadece bir tanesiydi, alanın çoğu saban sürme, orakla ekin biçme, sürüleri gütme, ağıllar kurma, bağbozumu, müzik ve dans gibi barışçıl sanatların betimlenmesine ayrılmıştı.

Zırh savaş için değil, törensel amaçlarda kullanılmak üzere hazırlanmıştı ve Akhilleus birçok zaman kendisini onu Truva'ya zaferle girerken giymiş halde düşlemişti. Ama Patroklos ovaya giderken daha az bezeli savaş zırhını almıştı ve o da Hektor tarafından kanlı bedeninden kopartılmış, böylece anasının Akhilleus'a armağanını daha haşin bir işte kullanma gereği doğmuştu.

Akhilleus işte o zırha büründü ve kulübesinden çıkıp, Agamemnon ile komutanlarının oluşturduğu konseyin altında toplandığı tenteye doğru yürüdü. Hepsi Patroklos'un ölümünden ve onun Truvalıları duvarlarının ardında ezmek için gösterdiği inanılmaz çabanın başarısız olmasından ötürü perişan haldeydi. Kimi tüm gece yaralarıyla uğraşmış, pek azı uyuyabilmişti. Ve şimdi hiçbirisinin yüreğinde o dinmek bilmeyen yağmur altında savaş alanına dönmek için fazla istek yoktu. Bu nedenle, yaklaşan Akhilleus'a gözlerinde hem şaşkınlık, hem de korkuyla baktılar. Kolundaki mızrak yarası hâlâ çok sancıyan Agamemnon ise, ona bakmaktan en fazla çekinen kişiydi.

"Atreus'un oğlu" diye söze başladı Akhilleus. "Gördüğüm kadarıyla, aramızdaki kavgadan Truvalılar ile Hektor dışında kazançlı çıkan olmadı ve şimdi bunu sona erdirmenin zamanıdır. Orduyu silah başına çağır ve düşmanın arasında mızrağımın karşısında direnecek cesarete sahip birisi olup olmadığını görmeme izin ver."

Tente rüzgârda üstünde toplanan yağmur suyunu akıtacak şekilde çırpındı. Hava yüzlerine yoğun bir nemle birlikte çarpıyordu ve gemilerin ötesinde sabah, yağmurlu gökle denizin gri bulanıklığından ibaretti. Bir yerlerde bir at kişnedi, demircilerle maran-

gozların savaş arabalarının dingillerini, koşum oklarını onarırken çıkarttığı çekiç gürültüleri kulaklarına doldu.

Agamemnon yavaşça ayağa kalktı. Kolu hâlâ askıdaydı ve konuşmaya başlamadan önce Akhilleus'a sadece bir an için bakmasına karşın, sesi herkesin duyabileceği kadar yüksekti. "Aranızda bu kavgadan ötürü beni suçlayanların olduğunu biliyorum" dedi. "Ama ödülünü Akhilleus'un elinden aldığım o gün Zeus ve Fata[48] ve kör Eryns'in[49] aklımı kararttığını düşünüyorum. Ve öylesi tanrılar nasıl davranacağına karar vermişken bir ölümlü bunun için ne yapabilir ki? Ama şimdi tanrıların beni kör edip yargı yeteneğimi elimden aldıklarını anlıyorum, ve bedelini ödemeye hazırım." Akhilleus'a döndü, ama ona sadece göz ucuyla bakıyordu. "Kral Odysseus sana geldiği zaman sözü verilen her şeyi alacaksın. Hizmetkârlarım onları derhal gemilerden alıp önüne serecek."

Tam dönüp bunun için emir verecekti ki, Akhilleus, "Bu bekleyebilir" dedi. "Şu anda yapmamız gereken daha acil işler var. Biz burada konuşurken Truvalılar savaşa hazır hale gelmiştir bile. Onları karşılamak için ovaya çıkmamız gerek."

Agamemnon inleyerek tekrar yerine gömüldü. Gri yüzünü, yarasının acısını azaltmak için ağırlığını elindeki mızrağın sapına vermiş halde yanında dikilen Odysseus'a çevirdi.

Odysseus, "Seni tekrar aramızda görmek güzel, Akhilleus" dedi. "Ama adamlar hâlâ dünkü çarpışmaların yorgunluğu içinde ve henüz yemek de yemediler. Dövüşmek için önümüzde bolca zaman var. Öyleyse neden Kral Agamemnon armağanlarını şimdi vermesin ve onun ardından tekrar birlikte olmamızın şerefine şölene oturmayalım ki?"

Akhilleus sert bir sesle, "Dostum cansız yatarken ve onun yoldaşlarının cesetleri ovada dağılmış haldeyken yemek yiyemem" dedi. "Adamlar önce dövüşsün, sonra yesin. Bu benim seçimim ve onlar da beni izleyecek."

Ama ısrarları diğer savaş önderlerini harekete geçirmekte yetersiz kalınca, onlar Agamemnon'un Zeus'a adadığı kızarmış do-

48) Kader Tanrıçası. (ç.n.)
49) Öç Alma Tanrıçası. (ç.n.)

muzun başına otururken barakasına çekildi. Sonunda atlar savaş arabalarına koşulduğunda ve Akhilleus savaş çığlığını atarak Akha ordusunu ova boyunca hücuma kaldırdığında, sabah saatleri geride kalmıştı.

Savaş süreci içinde iki güç arasındaki denge öylesine hassastı ki, çarpışmaları izleyen ozanlar Zeus'un, tanrıları, ağırlıklarını taraflardan birisinden yana koymayı men ettiğini söyledi. Ama o gün şiddetin kendisini savaş alanının her yanına öylesine vahşice yaymasına bakılırsa, tanrıların da savaşa katıldığı belliydi. Fırtına bulutlarının kükreyişinde onlar vardı. İnsanları ve atları sarmalayan yağmurda onlar vardı. Adamların birbirini gayrete getirmek için attığı çığlıklarda ve gözleri onlara yaklaşan ölümü seçtiğinde ettikleri sessiz dualarda onlar vardı.

Ama Akhilleus'un aklında tanrılar yoktu. Bu düşüncenin ötelerine geçmiş, tek ilgilendiği işin Hektor'u arayarak Truva hatları boyunca insanları kesmek olduğu, akıldan, aklın yansımalarından arınmış bir eylemler diyarına kaymıştı. Daha ilk saldırıda, sonuncusu o silahını kaldırırken dizlerine sarılan ve öldürücü darbeyi yüzünün ortasına indirirken bile yaşamı karşılığında hazineler öneren yirmi adam mızrağı önünde düştü. Dövüşün bir yerinde karşısına çok az insanın cesaret edebileceği şekilde Aeneas dikildi ve elindeki mızrağı savurdu. Silah Akhilleus'un büyük kalkanına çarptı, ama onu yaramadı. Ve tam Aeneas da onun o gün öldüreceği sayısız adamın arasına katılacaktı ki, hatlardaki bir kabarma ikisini de önüne katıp öteledi. Akhilleus bir anlık kargaşadan sonra tekrar o yana dönünce, çocukluktan henüz çıkmış genç bir Truvalı savaşçının yağmurun ötesinden ona baktığını gördü. Bu, savaş alanına babasının rızası dışında gelen, Kral Priamos'un evlilik dışı ve en küçük oğlu, Hektor'un üvey kardeşi Polydoros idi. Genç adam hızla topuklarının üstünde dönüp koşmaya başladı, ama Akhilleus'un mızrağı ondan hızlıydı. Onu tam belinden yakaladı ve yüzüstü çamurun içine fırlattı.

Yirmi metre kadar ötedeki Hektor çocuğun öldüğünü gördü. Ve tüm tedbiri bir yana itip, kalabalığın içinde Akhilleus'un karşı-

sına dikilene dek ilerledi. Aynı anda gökteki fırtına bulutları hızla yer değiştirdi ve yağmur birden yoğunlaşıp dökülen bir sel halini aldı. Hektor mızrağını fırlattı, ama atışı uzun düştü. Ve ardından iki savaşçı da yüzlerine vuran fırtınanın yoğunluğu gerisinde birbirini göremez oldu.

Akhilleus dehşet salan bir bağırışla Myrmidonlarını Truvalıları kente geri sürmeye yöneltti. Askerleri bu çağrıya mızraklarıyla yüklenerek yanıt verdi ve düşmanı Skamandros üstündeki, kente ulaşmaları için geçmeleri gereken bir sığlığa dek sürdü. Ama sığlık çok dardı, üstünde karşı yakaya geçmeye çalışan çok fazla insan vardı ve Akhilleus'un dehşeti üstlerine çökünce bu insanlar, kabarmış ırmağın atlar, savaş arabaları ve cesetlerden oluşan karmakarışık akıntısına kapılıp gidecekleri daha derin sularına atlamaya başladı.

Olanları gören Akhilleus, Myrmidonlarına kaçanların arkasına dolanma emri verdi ve onlar da hemen, kalabalık bir grubu ırmağın kıvrım yapıp bir yarımada oluşturduğu yerde kıstıracak şekilde hızla harekete geçti. Bunların çoğu, savaşmaya kızlar gibi işıltılı altın takılarla çıkan Karyalılar idi ve takılarla süslü kollarını, bacaklarını ırmağın derin, güçlü akıntısına terk etmek, ya da Myrmidonların kılıcıyla yüzleşmekten başka seçenekleri yoktu.

Onlara yöneltilen saldırıya Akhilleus önderlik etti. Dünya onun bir kıyıcı olmasını istemişti, o da işini hızla, temiz bir şekilde, duygulardan arınmış bir halde ve ancak bir kasabın deneyimle edinebileceği yetenekle yerine getiriyordu. Kan her tarafına sıçradı. Kollarına, bacaklarına, yüzüne yayıldı. Bir zaman insan olan şeyler önünde, patlayan, hava, kan ve dışkı dolu yumuşak torbalara dönüşmüştü. Onların ölürken çıkarttığı sesler, aklında ırmağınkilere karışıp gitti. Sadece kesme, saplama, öldürme, kılıcını sokma ve geri çekmeye odaklanmış bir transa geçmiş gibiydi ve bunları yaparken herhangi bir nefret ya da tiksinti duygusundan o kadar uzaktı ki, sanki ölümsüzlüğe ölüm saflarını kesip biçerek ilerleyen kendisi değil, altın zırhıydı.

Kılıcıyla yolunu ırmak kıyısına doğru açarken, bir savaşçının ayağa kalkmak için çamurla boğuştuğunu gördü. Priamos'un savaş

alanında bir kez önünden kurtulmayı başarmış olan oğlu Lycaon'u tanımıştı. Bu kez kurtuluş olmayacaktı. Kılıcını kaldırınca Lycaon hayatını sakınması için inledi. "Hiçbirimiz sakınılmadık" diye yanıtladı Akhilleus. "Patroklos sakınılmadı. Zamanım geldiğinde ben de sakınılmayacağım. Bu dünya bir ölüm tarlasına döndü. Cesur ol dostum ve bir ölümlünün diğerine verdiği bu kardeşçe dokunuşu kabul et." Lycaon hâlâ yüzüne bakarken kılıcını onun boynuyla köprücük kemiğinin birleştiği yere indirdi. Ardından cansız bedeni ayağıyla iteleyip, kahverengi akıntının onu sürükleyişini izledi.

Kıyım böylece devam edip gitti. Akhilleus bir dokunulmazlık mintanı giymişçesine mızrakların, kılıçların arasından tek bir yara bile almadan geçiyordu. Ama ölüler, ölmek üzere olanlar çevresinde yığılıyordu ve sonunda öldürülmek için geriye zaten ırmağın kayalarının arasında boğulmamak için çırpınanlar kaldı. Ama onların bedenlerini Hektor'a ulaşması için aradan kaldırılması gereken engeller olarak gören Akhilleus, peşlerinden ırmağa girdi ve baldırlarına dek uzanan akıntının ne denli güçlü olduğunu fark edince şaşırdı. Ama kanlı suyun içinde sendeleyerek ilerledi ve Skamandaros'un akışının onu da sürükleyebileceğini anlayana kadar üç adam daha öldürdü.

Oralardan epey uzaklarda, İda Dağları'nın ormanları içinde fırtınayla devrilen ağaç gövdelerinin oluşturduğu doğal bir baraj fırtınayla çökmüş, gerisinde yükselen basınca yol vermişti. Tüm o su şimdi ırmağın iki yakası boyunca dağlardan aşağıya olanca gücüyle iniyor ve kayaları, boğulmuş hayvanları, yerinden sökülmüş ağaç gövdelerini beraberinde sürüklüyordu.

Irmağın kükrediğini duyan Akhilleus başını kaldırıp akıntının geldiği yöne baktı ve bembeyaz, karmakarışık bir su kütlesinin ona doğru ilerlediğini gördü. Derinliklerden bir el yükselip bileğini kavradığında kıyıya dönmek için sendeleyerek harekete geçmişti. Kurtulmak için çabalarken onu yakalayan adamın sakallı yüzü de ona bakıyordu. Bileğindeki kaslı el, eklemleri kavrayışıyla beyazlaşacak kadar güçlü ve kararlıydı. Ardından sel üstlerine gürültüyle çöktü, boğulmakta olan adamı alıp götürdü ve Akhille-

us'un zırhlı bedeni, her birisi gün ışığında alabildiği son soluk ciğerlerinden boşalana dek onu orada tutmaya kararlı görünen kahverengi gölgelerin dünyasına çekildi.

Sonra Nereidlerin su dünyasında bir zaman suyu soluyarak, suyu düşünerek ve ırmağın onu yutmaya kararlı suyunu yutarak anasıyla oldu. Ve Thetis ona neden öyle gözyaşı döktüğünü sorunca, Patroklos'un ölümünün kendisinin zafer arayışını nasıl boşa çıkarttığını ve o kaybın nasıl ancak Hektor'un ölümüyle teselli bulacağını anlattı. Anası, "Ama Hektor ölünce senin de ölmen gerekecek" diyordu. Ve Akhilleus bulanık ırmağın yüzüne öksürerek fırlayıp bilincine kavuşurken, hâlâ anasına hiçbir şeyin isteklerine o kadar yakın olmadığı yanıtını veriyordu. Başını kaldırdı ve Phoiniks'in endişe içinde ona baktığını gördü. Ve aynı anda iki düşünce aklında çakıştı: kendisi yaşıyordu; ve Hektor da yaşıyordu.

Kral Priamos ordusunun bozguna uğradığını Truva surları üstünden gördü. Kaç savaşçısının Akhilleus ile Myrmidonlarının ilk saldırısı karşısında yıkıldığını gördü. Tüm bir Karya alayının Skamandros'un kıvrım yaptığı yerde kıstırılıp nasıl kıyıma uğradığını gördü. Ve yaşlı yüreği kahverengi taşkın sularının insanları kayalar, ağaçlar ve dağılmış savaş arabaları arasına alıp götürüşü karşısında titredi. Akhilleus'un öfkesinden kaçabilenlerin surların güvencesi gerisine sığınabilmesi için kapıların açılması emrini verdi ve onların yaralılara yardım etmek için bile duraksamadan, bir ağıla güdülen koyunlar gibi içeriye doluşmasını izledi. Ama Hektor dağınık halde çekilen askerleri yönlendirmek için kapının dışında kalınca, yaşlı adam oğulları arasında en asil olanının, savaş alanından çekilmekle Truva ordusunun yüreğine böylesine bir dehşetle vuran adamın karşısına dikilmek arasında bocaladığını hissetti.

Priamos yıllardan beri birçok kez, gecenin bir zamanı uykusundan uyanıp krallığının hazinelerini ve oğullarının yaşamını o acımasız savaşla tehlikeye atmanın delilik olup olmadığını düşünmüştü. Ama şimdi, topyekûn yenilgi olasılığını ilk kez tartmak zorunda kalıyordu. Ve Akhilleus artık savaş alanına döndüğüne

göre, Truva ordusunu kenti savunur halde sadece Hektor tutabilirdi. Onun yaşamı ne olursa olsun sakınılmalıydı.

Priamos kolundaki yaradan kanlar akar halde yanında dikilen Deiphobus'a döndü ve kraliçenin surlara getirilmesini emretti. Mazgallı duvardan aşağıya baktığında, Hektor'un savaş arabasının üstünde, Skaia Kapısı'nın önündeki rampanın öte ucunda durduğunu görüyordu. Gözetleme kulelerinin üstünde uçuşan kuşlar hâlâ rüzgârdan sersemlemiş halde olsalar da fırtına sonunda dinmişti. Çaylaklar ve akbabalarsa, ovanın ötelerinde, Skamandros'un taşkına uğrayan kıyılarında ölülerin üstüne inip kalkmaya başlamıştı bile. Akha ordusu savaşın duraklamaya düşmesiyle doğan fırsatı, her tarafta toparlanmak, yaralarını sarmak ve daha ağır yaralıları uzaklaştırmak için değerlendiriyordu. Büyük umutlarla başlayan bir günün felakete dönüşmesine akıl erdiremeyen Priamos, surların içine gelmesi için Hektor'a seslendi.

"Gün henüz bitmedi" diye yanıt verdi Hektor. "Kısa zamanda üstümüze tekrar geleceklerdir."

Priamos, "Biliyorum" dedi. "Ama bir oğul daha yitirmeye katlanamam; özellikle de tüm umutlarımızı bağladığımız senin kaybına."

Hektor ona yanıt vermeden gözlerini tekrar ovaya dikti. Çenesini tolgasının sorgucunu titreten rüzgârı koklamak ister gibi biraz kaldırmıştı ve dışarıdan sakin görünse de, duyguları karmakarışıktı. O günün daha erken saatlerinde, hatları Akhilleus'un saldırısı altında sarsılırken, bölük kumandanlarının, orduyu surların korumasının gerisine düzenli bir şekilde çekip durumun değişmesini beklemeyi önerdiği, gidişatı belirleyecek kadar önemli bir an olmuştu. Ama Hektor'un kanı bir gün önceki başarıyla kaynıyordu. Direnip Myrmidonlara karşı savaşmayı seçmişti ve verdiği kararın sonuçları herkes için açıktı.

Gururlu benliği şimdi surların arkasına sinmeyi, verdiği akıldan uzak kararı eşini, kardeşini, oğlunu, dostunu yitirerek ödeyen insanlarla yüzleşmeyi reddediyordu. Orada, Skaia Kapısı'nda Akhilleus'un kendi zırhı içinde, Peleus'un oğlunun ilerilerde bir yer-

de olduğunu ve dostu Patroklos'un öcünü almak için geleceğini bilerek dikilmek bundan çok daha iyiydi.

Babasının yukarılardan tekrar seslendiğini duydu, ama dönüp bakmadı. Gri atlarından birisi burnundan bir homurdanma koyuverdi, koşumlarını şakırdattı. Göğün maviliğinin geri döndüğünü, fırtına ertesine has bir ışığın ovanın üstüne düştüğünü görüyordu. Gökkuşağının tanrıçası İris parçalanan bulutların içinde bir yerden peçesini aralamıştı. Hektor küçük oğlu Astyanaks'ın bu güzelliği görüp görmediğini düşündü. Ve yaşamın her şeyin ötesinde ne kadar büyüleyici olduğu geçti aklından.

Ardından anasının ona surların gerisine gelmesi için yakaran endişeli sesini duydu. "Eşini ve oğlunu düşün" diye sesleniyordu. "Ben sana Akhilleus denen iblis tarafından alınması için mi can verdim? Yalvarırım içeriye gel. İçeriye gel ki, kapıları kapatabilelim."

Hektor bir an, sinirlerini yatıştırmak için dokuma tezgâhının başında olduğunu tahmin ettiği eşini düşündü ve onunla birlikte geçirdikleri huzur dolu zamanlara derin bir özlem duydu. Akhalar da Truvalılar kadar kanla yıpratılmış değil miydi? İki taraf da korkunç kayıplar vermişti; ama Truva hâlâ kurulduğu rüzgârlı bayırın üstünde zaptedilemez haldeydi ve hâlâ açlığa mahkûm edilerek alınamazdı. Karşılıklı kilitlenip kalmış bir savaşın daha da uzun yıllar boyunca devam etmesini kim isteyebilirdi ki? Üstündeki zırhı sıyırıp atsa, Akhilleus'a silahsız, Helena'nın Menelaos'a Truva'nın tüm hazinelerinin yarısıyla birlikte geri verilmesini önererek gitse, önerisi hâlâ kabul edilemez türden mi olurdu? Aklı hâlâ başında olan bir insan öylesi bir yaklaşıma mutlulukla uzanıp oralardan barış içinde gitmez miydi?

Ama Akhilleus'un artık aklı başında değildi ve Peleus'un kıyıma doymak bilmeyen oğlu başlarında olduğu sürece Akhalar oradan gitmeyecekti. Akhilleus ölmeden, ya da onu öldürmeden kavgadan çekilmeyecekti. Bunlar durumun acımasız gerçekleriydi ve Hektor başını kaldırıp hiç de uzun ömürlü olmayan umutlarından sıyrılınca, önce Akha·hatlarındaki hareketlenmeyi, ardından

da Akhilleus'un savaş arabasının üstünde ova boyunca kendisine doğru geldiğini gördü.

Myrmidonlar komutanlarının peşinden ilerlemeye başlayınca arkasındaki surların üstünden bir inleme koptuğunu duydu.

Deiphobus, "Hektor!" diye seslendi. "Kapıları kapatmamız gerek."

Hektor başını söylenen şeyi onaylar şekilde salladı. Atları arabanın okunu tedirgin kıpırdanmalarla çekiştirdi. İçeriye girmesi için dayatan bir ses daha duydu, ki bu her şeyi başlatan Paris'inkiydi; dönüp bakmadı. Ardından, mazgallardan emirler veren, onları iptal edip değiştiren başka sesler ardı ardına duyuldu, gerilerde bir yerde kısa bir tartışma oldu. Ve büyük Skaia Kapısı sonunda devasa bronz menteşeleri gıcırdayarak kapanmaya başladı.

Şimdi artık kent ile ova arasında yalnızdı ve Akhilleus onunla karşılaşmak için geliyordu.

Hektor bir insanın yazgısının doğduğu anda nasıl belirlendiğini, ama ölümsüz tanrılar önüne serene dek kimsenin bunun ne olduğunu bilememesinin garip olduğunu düşündü. Örneğin kendisi, tanrılara hürmetini esirgememiş, ebeveynlerini onurlandırmış, eşini ve oğlunu çok sevmiş, kentine hizmet etmiş ve onun düşmanlarına beceriyle, cesaretle karşı koymuştu. Ama tüm bunlar az sonra yaşayacağı kısacık zaman dilimi içinde bir hiç olabilirdi.

Akhilleus'un mızrağını elinde salladığını gördü. Ve ıslak ovada kendisine doğru hızla yaklaşan savaş arabasının dizginlerindeki adamın üstüne bir ışık demeti düşüp tolgasıyla kalkanından öylesine parlak yansıdı ki, adam sanki ölümlü değildi.

Hektor'un yüreği rüzgâra tutulmuş bir tente gibi titremeye başladı.

Ölmeye hazır olmadığını çok geç anlamıştı. Kapı arkasında kapanmış, kol demiri vurulmuştu ve dönüp açılması için seslenecek olursa, kardeşi Polydoros gibi sırtından vurulacaktı. Annesi hâlâ surların üstünde feryat ediyordu. Şimdi artık ya kaçacak, ya da dövüşecekti.

Hektor atlarını yaklaşan savaşçıdan bir an önce uzaklaşması için kırbaçladı ve yaşlı incir ağacının yanından geçip, surların dibi

boyunca uzanan araba yoluna girdi. Myrmidonlardan büyük bir bağırtı kopmuştu, ama o Akhilleus'un arabasının tekerlek sesini her şeyden daha iyi duyuyordu. Ilıcaların ve kadınların barış zamanında başında bir yandan çamaşır yıkayıp, bir yandan çene çaldığı eski taş yalakların yanından geçerken, surların kavis yaptığı yeri, Akhilleus ile rekabet ettikleri, galip çıkanın kahkahalar atacağı bir spor yarışmasındaymış gibi dönerken, atlarının sırtından yükselen ter kokusunu alabiliyordu.

Surların etrafında üç kez döndüler ve tüm dünya, Hellespont'un koyu ışıltısı, Akhaların gemilerini çektiği kıyı, uzaklardaki gölgeli ada Tenedos, hâlâ cesetlerle dolu olan Skamandros'un iki yakası, tanrıların üstünden kendilerini izlediği İda Dağı'nın bulutlarla kaplı dorukları da onların etrafında döndü. Arabasının tekerlekleri engebeli zeminde zıplarken, doğduğu, çocukluğunun, gençliğinin ve yetişkinliğinin geçtiği yerlerin tanıdık görüntüleri Hektor'un etrafından akıp gidiyordu. Atları önünde ter içinde kalmıştı, ama onun yüreğindeki dehşeti fark etmiş gibi gayret gösteriyorlardı. Skaia Kapısı'ndan bir kez daha geçtiler ve tekrar yalaklara ulaştıklarında Hektor dönüp peşindeki Akhilleus'a baktı, aynı anda da sağ tekerleği bir taşa çarptı.

Ayakları bastığı yerden kesilen Hektor, arabanın korkuluğuna yapıştı, ama tekerleği orta mile bağlayan parmaklar paramparça oldu, atlar ürktü, dingili de kırılan savaş arabası tozun içinde hareketsiz kaldı.

Hektor silahlarına uzanarak enkazdan çıktı. Çarpmanın etkisiyle dilini ısırdığından ağzından kan geliyordu. Başını kaldırdı ve Akhilleus'un elinde uzun mızrağıyla arabasından indiğini gördü. Güneş arkasında ışıldıyordu. Hektor elinin tersiyle ağzını sildi, soluyarak doğruldu ve kalkanının kayışlarını daha sıkıca tuttu, mızrağını elinde dengeledi.

Akhilleus gelip birkaç metre ötesinde durmuştu. Bronz tolgasının gerisinde yüzü gözükmüyordu, ama gri gözleri kovaladığı kişiye amansız bir bakışla kenetlenmişti.

Hektor, "Bu işi burada bitirelim, Peleus'un oğlu!" diye seslendi. "Ama zaferi kazanan kişinin yenilenin bedenine saygı göstereceğine dair benimle birlikte yemin et."

Yanıta dair bir belirti bile gelmedi.

Hektor tekrar konuşacaktı ki, keskinleşen duyuları Akhilleus'un mızrağı taşıyan kolundaki kasların hafifçe gevşediğini gördü. Atış geldiği anda hazır olduğundan çömeldi, böylece mızrak başının üstünden geçti, toprağa saplanıp gerisindeki gücün büyüklüğüyle orada titredi.

Hektor, "Tanrılar bana daha iyi bir şans versin!" dedi. Güneşin gözüne gelmesini engellemek için konumunu değiştirerek mızrağını elinde dengeledi. Atışı bekleyen Akhilleus da onunla birlikte hareket etti. Fırlatıldığında mızrak kalkana bronzun altına çarpmasından doğan boğuk bir sesle çarptı, ama kalkan birçok metal ve deri katmanından yapılmış olduğundan ucu saplandı, delip geçecek gücü bulamadı.

Mızrağın ağırlığıyla dengesi bozulan Akhilleus kalkanı bir yana fırlattı. Hektor elini kılıcına attı. Aynı anda da Akhilleus'un birbirleri etrafında dönerken attığı mızrağa çok yakın bir yere geldiğini fark etti. Aralarındaki mesafeyi kat etmek için hemen atıldı, ama onun mızrağın sapını kavramasını engelleyecek kadar hızlı davranamadı. Akhilleus tek bir hareketle mızrağı topraktan çekip ucunu kaldırdı, Hektor'un üstündeki zırhın en zayıf olduğunu bildiği yerine sapladı. Ardından bir bilek hareketiyle çevirerek çekti ve Hektor'un boynundaki yaradan kan kaynarken yere yığıldığını gördü.

Hektor önce dizlerinin üstüne düştü, orada dua eder gibi bir an salındı ve göğsünün üstüne kapaklandı. Akhilleus onu ayağıyla itip sırtüstü çevirdi, canın terk etmekte olduğu yüzüne baktı. Hektor bakışları odaklarını terk etmeye başlamasına ve boğazından kan fışkırmasına karşın Akhilleus'a bedeninin fidye karşılığı teslim edilmesi için son bir kez yakardı.

Ama yanıt veren ses merhametten yoksundu.

"Dostlarım savaşarak engellemeseydi, Patroklos'un başını Truva surlarına asacaktın, Hektor. O nedenle benden senin için

bir şey yapmamı isteme. Babanın senin yüzüne bir daha asla bakamayacağını bilerek ölmen benim için zevk olacak."

Sözler kanın Hektor'un kulaklarına hücum etmesiyle boğulup gitti, aklı artık üstüne inmeye başlayan kan kırmızısı günbatımıyla bulandı. Çok kısa zaman sonra da, yaşamı parçalanmış boğazından kurtulan boğuk bir inlemeyle içinden çıkıp gitti.

Akhilleus başını kaldırdı ve gökyüzüne kükredi.

Kral Priamos yukarıdaki nöbetçi kulesinden Myrmidonların Hektor'un bedeninin mızraklayışına saçlarını yolacak gibi avuçlayarak baktı. Hekabe arkasında feryat ediyor, Truva yurttaşları tüm duvar boyunca Myrmidonların Hektor'un üstündeki zırhı çıkartıp almasını dehşet içinde izliyordu.

Adamlarını yana iten Akhilleus, zamanında Aias'a ait olan kılıç askısını aldı ve onu Hektor'un ayak bileklerine düğümleyip, yaralı bedeni yerde sürüyerek arabasına götürdü, kayışın ucunu parmaklığa bağladı. Ardından arabaya binip atlarını dörtnala kaldırdı; Hektor'un başı taşlara çarpan, saçları toza bulanan bedenini surlar çevresinde sürükledi.

✢ ✢ ✢

Akhilleus o akşam Argos kampına döndüğünde hırpalanmış cesedi arabasının parmaklığından söktü ve Patroklos'un yattığı sedyenin yanına fırlattı. Ama kendisini avdan eli dolu dönen bir avcıdan çok, yaptığı büyük haksızlığı düzeltmek için beceriksizce çıkar yol arayan eli işe yakışmaz bir çocuk gibi hissediyordu.

Ve ağlayarak dostunun bedenine kapandı.

Bir zaman sonra Phoiniks yanına yaklaştı ve elini onun koluna usulca koyup, kendisi için hazırladığı banyoya girmesini, sonra da Agamemnon ve diğer Akha komutanlarıyla yemeğe gitmesini söyledi. Ama Akhilleus doğrulup onu kenara itti, yalnız başına, denizin karanlığına bakarak oturacağı kıyıya gitti.

Deniz karanlığın içinde çalkalanan bir başka karanlıktı ve gökyüzünde tek bir yıldız bile yoktu. Akhilleus'un tüm benliği acıya kesmişti sanki; hem de Hektor'un cesedini fırlatıp attığı, onun gibi

daha sayısız adamın bedeninin içinde yattığı, tüm Truva ordusunu yok etse bile dolmayacak kapkara bir uçurum kadar uçsuz bucaksız bir acıya. Acı artık her yerdeydi ve bunu artık hiçbir şey değiştiremezdi.

Patroklos'un cesedi ertesi gün yakıldı. Her Myrmidon saçından bir tutam kesip onun üstüne koydu ve Akhilleus da saçından, babasının Tesselya'ya dönene dek uzatmasını, eve gelince tanrılara şükranını göstermek üzere kesmesini istediği bukleyi kesti. Onu dostunun avucuna koydu, ve etrafında yas tutan Myrmidonlar, artık komutanlarının Truva'dan dönme niyetinin olmadığını anladı.

Ardından bir meşale odun yığının üstüne bırakıldı. Kav hemen tutuştu, ama o sabah hiç rüzgâr yoktu ve odunlar hâlâ yağmurun ıslaklığını koruyordu. Birkaç alev yükselip bir zaman titreştiyse de, ateş yanmayı reddediyordu.

Akhilleus ölümüyle dehşetli bir soykırım yapmasına neden olan Patroklos'un hareketsiz bedeninin hâlâ ışığın dünyasıyla gölgelerinki arasında duraksayışına yeis içinde bakıyordu. Adamlar cenaze ateşini tutuşturmayı bir kez daha denedi ve bu bir kez daha cansız birkaç alev ve biraz dumandan fazlasına neden olamadı.

Çaresizlik içinde ağlamaya başlayan Akhilleus, Myrmidonlarından başka herkesin gitmesini istedi.

Ardından odun yığınının yanına çöküp, Uzak-görüşlü Apollon'un yol göstericiliği için dua etmeye koyuldu. Bir zaman sonra Patroklos ile paylaştıkları barakaya gitti, çift kulplu altın içki kupasını aldı. Şarap doldurduktan sonra önce kuzeye dönüp birazını o yönün rüzgârının tanrısı Boreas onuruna, ardından batıya yönelip birazını da Zephyrus onuruna serpti. Ve iki Trakya tanrısından da rüzgârlarının gücünü ateşe ödünç vermesini istedi; oturup gün boyu dileğinin yerine gelmesini bekledi.

Akşamüstüne doğru körfezden cenaze ateşinin yakılacağı yere doğru bir esinti çıktı. Bir meşale daha yakıldı, kav yenilendi ve bu kez odunlar tutuştu. Alevler odunların üstüne dökülen yağa ulaşınca havayı boğuk bir sesle emdi, ateş iyice harladı. Önce kurban

edilmiş hayvanların etleri yandı. Cenaze ateşinin etrafındaki hava hızla daha da ısındı, kapkara bir duman yükselip, denizden gelen rüzgârla birlikte peşinde kızgın kıvılcımlar bırakarak Truva ovasına yayıldı.

Ateş sönüp küller soğuyunca, Patroklos'un kömürleşmiş kemikleri toplanarak altın bir cenaze kavanozuna koyuldu ve kabın ağzı mühürlendi. Akhilleus onu alıp barakasına gitti, kendi küllerinin dostununkine karıştırılacağı güne dek bekleyeceği yere koydu. Ardından Akhalar cenaze ateşinin yakıldığı yerde bir höyük oluşturmak için taşlar getirmeye başladı ve ortaya Patroklos adına yapılan bir anıt çıktı.

Akhilleus dostu için yapılacak cenaze oyunlarına zengin ödüller koyacağını açıkladı, ama karşısında yayan ya da savaş arabalarıyla yarışan, güreşen, çıplak yumrukla dövüşen, ok atan, mızrak fırlatanları kayıtsız gözlerle izledi. Artık Agamemnon tarafından geri verilen Briseis'in birlikteliği de Patroklos'u anımsattığı için onu avutmuyordu ve böylece sevebilme yetisini tamamen yitirdiğine inandı; kıza özgürlüğünü verip, gözyaşları döker halde halkının arasına gönderdi. Geceleri şimdi devasa bir boşlukla sarılmış olan barakasında yalnız uyuyor ve sabahtan sabaha ona gitgide nafile gelmeye başlayan bir öç ayiniyle Hektor'un hâlâ gömülmeyen cesedini Patroklos'un höyüğünün çevresinde sürüklüyor, bu sadece üzüntüsünün bir nebze dahi azalmadığını anlamasına yarıyordu.

Ve sonra, Patroklos'un hayaletinin yasını tutar gibi Hektor'un cesedine eğildiği, kendisinin dostunu son bir kez kucaklamak için atılınca göğsüne bastırdığı bedenin Hektor'un kırık dökük cesedi olduğunu anladığı düşü göreceği gece geldi.

Karanlığın içinde çığlıklar atarak uyandı.

Ertesi gün Thymbra'daki Apollon tapınağını ziyaret edip, tanrıya Patroklos'un gölgesine merhamet etmesi için yakarmaya karar verdi. Antenor'un şimdi tapınakta rahip olarak hizmet eden

oğlu Laokoon ile pek az konuşmasına karşın bir avunma bulmuş olmalıydı ki, oraya bir kez daha gitti.

Üçüncü ziyaretinde çok genç, belki on beş yaşında bir Truvalı kızın rahibin yanında oturduğunu gördü. Üstünde rahibe giysisi vardı ve sunusunu yaparken kendisini gözlerinde hem iffet, hem de ürpertiyle sessizce izliyordu.

Akhilleus duasını bitirince, Laokoon tapınağın sessizliği içinde tedirgin bir sesle konuştu. "Bu, tanrının hizmetkârlarından birisi olan Poyksene" dedi. "Seninle konuşmak istiyor."

Akhilleus ne yapacağını tam olarak bilemeden doğruldu. Oraya teselli bulmak için gelmişti ve Truva surlarının hemen karşısında, Skamandros kıyısında yaptığı şeyden sonra tanrının kendisinden başka kimseyle konuşmak istemiyor, özellikle de öldürdüğü adamlardan birisinin kızı, ya da kardeşi olabilecek genç kadınla nasıl konuşacağını bilemiyordu.

"Sen Peleus'un oğlu Akhilleus musun?" derken kızın sesi titriyordu.

Akhilleus başını salladı ve gözlerini onun suçlayan bakışlarından kaçırdı.

Onun tedirginliğinden belirgin bir şekilde güç alan Polyksene, "Ağabeyim Hektor'u katleden sendin" diye devam etti.

Sözcüklerin benliğini bir mızrak gibi delip geçmesine karşın Akhilleus hiç kıpırdamadı. Onun gri gözlerinin karşısında huzursuzca kımıldayan kız oldu. "Kral Priamos'un kızı mısın?" Yanıt başın hafifçe sallanmasıyla gelince boğuk bir sesle, "Beni lanetlemek için geldiysen şunu bilmelisin ki, yaşamım çoktan lanete salındı" dedi. "Söyleyeceğin hiçbir şey kederimi artırmaz."

Akhilleus kendisinden on ya da on bir yaş büyüktü ve adı yüreğine daha küçük bir çocukken korku salmıştı; ama Polyksene'nin şimdi baktığı adam hiç de beklediği gibi değildi. Savaşçının yüzündeki şiddet parıltısı gitmiş, beraberinde ışığın büyük bölümünü de götürmüştü. Sarı saçları biraz orada, biraz şurada beyazlanmaya yüz tutmuştu ve tüm varlığı sanki Polyksene'nin daha önce hiç görmediği bir şekilde, açlığa dönüşmüş bir çaresizlikle gölgelenmiş gibiydi. Genç kız o gün tapınağa titreyerek, karşısındaki

adamın aklına bir olasılıkla utanç duraksaması verme umudu besleyerek gelmişti. Ama şimdi korkusu azalmıştı. Ve belki tanrının o kutsal yerdeki değişmez varlığı nedeniyle, ya da belki kendi ruhunun sadakatinin azalmasından ötürü, içinde bir tür acıma duygusu olduğunu fark etti.

"Çok sevdiğin dostun için yas tutuyorsun" dedi.

Akhilleus, içindeki acı dalgası onu konuşmaktan alıkoyacak kadar yükselerek kabarınca, başını sallamakla yetinmek zorunda kaldı.

Polyksene, "Yani benim çok sevdiğim ağabeyimin yasını tuttuğum gibi" deme cesaretini gösterdi.

Akhilleus artık ona bakmaya dayanamıyordu. İçinden dönüp, serin mermer döşeme üstünde hızla uzaklaşmak, ovaya gitmek, orada Patroklos'un ölüm haberini ilk aldığında yaptığı gibi saçlarını tozlara bulamak geldi. Ama kıpırdayamadı.

Gözlerini onunkilerden kaçıramadı da.

Artık Kral Priamos'un kızı olduğundan hiç şüphe duymadığı genç kadının o savaş başladığında bebeklikten yeni çıkmış olması gerektiğini düşündü. Kaç kız onun gibi sadece savaşı görerek büyümüştü? Ardından İphigeneia'yı, gelin olacağını sanarak Aulis'e gelen, orada ölüme varacağını öğrenen kızı anımsadı. Ve bebek oğlunu göğsüne bastıran Deidameia düştü aklına; Skyros'da, çobanlar şenliğinde tanrıçaya kadın kılığında hizmet edişini, bir kadının hallerine dair karanlık, tuhaf bir merakı o dansı yaparken içinde duyuşunu anımsadı. Dünyaya kadın olarak gelse ne olurdu? Alnına, bir öldürücüye dönüşmek yerine, ter ve kan kokan küstah bir yabancının günün birisinde kapıyı kırarak gelip kendisine tecavüz edeceğini bilerek onlar gibi beklemek yazılmış olsaydı ne yapardı?

Her iki koşulda da, her şeyin nihayetinde bekleyen son, sadece kaçıp kurtulunması olanaksız acıydı.

Polyksene, "Sen sandığım gibi değilsin" dedi.

Akhilleus tapınağın sessizliği içinde, "Ben de sandığım gibi olmadığımı anladım" diye yanıt verdi ona.

"Ama İlahi Apollo kim olduğunu biliyor." Polyksene'nin sesi şimdi daha güvenli çıkıyordu. "Senden onun adına isteyeceğim bir şey var."

"Öyleyse o şeyi tanrının kendisinden iste, çünkü ben artık kim olduğumu bilmiyorum."

"Ama acını biliyorsun; kaybını biliyorsun."

Akhilleus bir kez daha o kavramların ikisinin birden kendisini yere çalmasını engellemek için mücadele etmek zorunda kaldı.

Polyksene, "Babam da öyle bir üzüntüyle tanıştı" dedi. "Kaybını anlıyor. Sen bir dost için yas tutuyorsun. O bir oğlun ardından yaslı. Ve biliyorum ki düşmansınız. Ama acı karşısında ikiniz de aynısınız."

Yüreği sendeleyen Akhilleus, onun kendisinden ne isteyeceğini o zaman anladı.

Her şey gizlice yapıldı. Teşrifatçı Talthybios efendisi Agamemnon'un bilgisi olmaksızın Kral Priamos'un teşrifatçısı İdaeos ile Thymbrea tapınağında, ölümsüz tanrıların teşrifatçısı Hermes'in işareti altında biraraya geldi ve düzenleme resmiyete kaçmadan yapıldı. Yine de orduların ikisi de savaşın durağan bir dönemine girmemiş olsa, Akhilleus'un gemileri batı hatlarının en ucundaki, sadece Myrmidonların nöbet tuttuğu kulelerin denetimindeki çekek yerinde duruyor olmasa, görev başarılamaz hale gelecekti. Bir yük arabası ancak bu koşullar altında aysız bir gecede ovayı görülmeden geçebilirdi.

İdaeos'un geldiği haberi verildiğinde Akhilleus, dostları Phoiniks ve Automedon ile yediği yemeği henüz bitirmişti. "Teşrifatçıyı içeriye alın" dedi, ama kapıya baktığında içeriye iki kişinin girdiğini, ilkinin İdaeos olmadığını gördü. Diğeri biraz kamburca, kasvetle öne eğilmiş ve yüzünü başını örttüğü peleriniyle gizlemiş birisiydi. Pelerini omuzlarından alması için İdaeos'a yaklaştı. Beyaz saçları yağ kandillerinin ışığında parlayan yabancı tekrar onlara döndüğünde, Akhilleus ile dostları şaşkınlıktan donakaldı, çünkü Kral Priamos'un bitkin ve kaygılı yüzüne bakıyorlardı.

Yaşlı kral parmaklarını sakalının arasından geçirerek bir an tedirginlik içinde duraksadı. İlk hareket eden Automedon oldu, ama onun kılıcına uzandığını bilen Akhilleus, elini uzatarak dostunu engelledi. Priamos ellerini onların silahsız olduğunu görebileceği şekilde kaldırdı.

"Yalnız konuşabilir miyiz?" dedi ve başını sallayarak İdaeos'u savdı. Bir an sonra Akhilleus da dostlarına kendilerine izin vermelerini isteyen bir hareket yaptı. Zemini tozlu barakada yaşlı kralla genç savaşçı gözlerini birbirine dikmiş halde yalnız kalmışlardı.

Akhilleus, "Beklediğim böyle bir şey değildi" dedi. Bir taraftan da, karşısındaki adamın oğlunun şeklini yitirmiş bedeninin barakanın arkasında, çöplüğe atılmış bir köpek leşi gibi yattığını düşünüyordu.

Priamos, "Benim yapmayı düşündüğüm de böyle bir şey değildi" diye yanıtladı. "Ama bir tanrı emrettiğinde ölümsüze düşen itaat etmektir ve ben de oğlum senin tarafından öldürüldükten sonra yaşamıma ancak bir hiç kadar değer veriyorum. Yapılan anlaşmaya tamamen sadık kaldığını kendi gözlerimle görmek istedim."

Akhilleus'un sırtı gerildi. "Ben sözünün eri bir adamım. Oğlunu öldüreceğime dair Athena'nın önünde ant içtim ve öldürdüm. Kızına onun bedenini sana göndereceğime söz verdiysem, bu da yapılacaktı. Ben onuru öylesine sorgulanacak bir Truvalı değilim."

Yaşlı adamın oğlunu katleden genç savaşçıya duyduğu nefret aralarında bir an için bir hançer gibi ışıldadı. Akhilleus gücü dahilinde olsa, Priamos'un kendisini öldürmekte bir an bile duraksamayacağını hissetti. Ama onun kılıcı tutan elini yakalayıp yaşlı yüreğine hiç zorlanmadan yönlendirebileceğinin ikisi de farkındaydı. Nefret ânı geçti, arzuladıkları şeyler her ne olursa olsun, tanrıların onların üstünde daha büyük iddiaları olduğunun bilincine vararak, birbirlerine bir zaman sessizlik içinde baktılar.

Kral Priamos içini çekerek başını iki yana salladı. Akhilleus onun pişmanlık ve nedametle kaldırdığı ellerinin titrediğini gördü. Yaşlı adam aralarındaki mesafeyi aştı ve onun dizlerine niyaz eden bir kişi gibi kapandı.

"Bir ihtiyarı zayıflığından ötürü bağışla" dedi. "Kendi babanı düşün, Prens Akhilleus. O ve ben aynı yaşta olmalıyız. O da artık sadece ölüme inen rampanın başındaki sefil bekleyişle yüz yüzedir. Ne var ki o hâlâ, benim artık yitirdiğim bir avunmaya sahip. Zayıflığında ona destek verecek bir oğlu var."

"Senin de oğulların var. Hain Paris hâlâ yaşıyor. Başkalarının da olduğuna şüphe yok."

"Ve en iyileri, her şeyimle güvenebileceğim tek oğlum gitti."

Akhilleus'un sırtı onun karşısında bir kez daha gerildi. "Hektor adil bir dövüşte öldürüldü. Onun ölümünü vicdanımda taşımıyorum. Gece Kızları[50] beni bundan ötürü hiç ziyaret etmedi."

Priamos başını öne eğdi. Ve bir an sonra elini avuçları arasına alıp dudaklarına bastırarak onu büyük şaşkınlığa sürükledi. Akhilleus elini çekince, Priamos ona gözlerinde ancak sefillere yaraşır bir perişanlıkla baktı. "Benden önce kimsenin yapmadığı bir şeyi yaptım" dedi. "Oğlumu öldüren eli öptüm. Şimdi sen de merhametli ol Peleus'un oğlu ve onun bedenini bana ver."

Akhilleus kendisinin de titremeye başladığını hissetti.

"Ayağa kalk" dedi. "Yalvarıyorum sana."

Babasını düşünmek zaten yüreğinin ağırlaşmasına neden olmuştu. Ve şimdi o yürekteki şaşkınlık ve karmaşayla soluk alamaz haldeydi. Priamos'un kalkmasına yardım ederken, "Buraya gelme riskini almak büyük cesaret" dedi. "Ve büyük bir acıya katlanmak zorunda kaldın. Yorgun olmalısın. Gel, benimle otur. İçinde istek varsa bir şeyler ye. Ve seninle biraz konuşalım."

Sesi yumuşak, çağrısı içtendi, ama yaşlı adamın gururu buna direndi. "Hektor'un bedeni gömülmeyi beklerken bunu düşünemem bile. Dışarıdaki yük arabasında fidye olarak getirilmiş bir hazine var. Onu al ve bırak oğlumu alıp gideyim."

Akhilleus tekrar diklendi. "Üzüntüde ve yasta yalnız olduğunu mu sanıyordun? Emin ol değilsin. Ve ben babamın, senin oğlunun cansız bedenine kısa süre sonra kavuşacağın gibi, benim bedenime kavuşacağından şüphe duyuyorum. Bu nedenle vereceğin fid-

50) Yeryüzü karanlığını simgeleyen Nyks'in kendi kendine üreyerek ortaya çıkarttığı varlıklardan Hesperides, yani Batılı Gece Kızları, Kader Tanrıçaları Klotho, Lakhesis ve Atropos. Bir diğer varlığı da bu öykünün kökenindeki Eris'dir. (ç.n.)

yeyi önemsediğimi düşünerek beni aşağılama. Onu sadece beni izleyenlerin bu savaş boyunca çektiklerini giderebileceği umuduyla kabul ediyorum. Ama ben de senin gibi bir üzüntüler adamıyım, Truva Kralı. Sen nasıl oğlun için yanıyorsan, ben de onun tarafından öldürülen dostum için yanıyorum. Acı karşısında sen ve ben aynı konumdayız. Bundan ötürü birbirimize saygı ve lütufla yaklaşmamız gerekir."

Kendi soylu oğluyla kıyasladığı zaman kurt dölünden farklı görmediği adam tarafından haddi bildirilen Priamos, utanç içinde dikiliyordu. Büyük bir dalga sırtına vurmuş gibi tükeniverdi. Akhilleus onun yüzünün hızla solduğunu gördü. Ve, "Bağışla beni" diye fısıldadığını duydu. "Konuşan ben değil çektiğim azaptı."

Yaşlı kral yüzü èllerinin arasında olduğu halde Akhilleus'un çektiği sandalyeye çöktü. Akhilleus da onun karşısına geçti. Konuşmaya başladığında gözleri kapalıydı. "Benim zırhımı giyiyor olmasa Hektor'u o şekilde asla öldüremezdim. Zırhın en zayıf yerinin neresi olduğunu biliyordum. Ama mızrağı sapladığımda onu kendi bedenime doğru itmiş gibi oldum. Ve eğer oğlunun bedenini hırpaladıysam, bunun nedeni küle ve toza dönüşmüş olması gereken, gölgeler ülkesindeki Hektor ve Patroklos ile birlikte olmak yerine burada hâlâ faydasız yere yaşar ve soluk alır halde duran kendi bedenimden tiksinmemdir. Bağışlanma dilemesi gereken benim, Truva Kralı; ne var ki, yalvarmak için doğmamışım."

Akhilleus gözlerini açınca yaşlı adamın yüzünden sessiz gözyaşlarının süzüldüğünü gördü. Ve bir an sonra, karşılıklı yas tutan baba-oğullarmış gibi o da ağlamaya başladı.

Akhilleus bir zaman sonra barakadan çıktı ve Hektor'un bedeninin yıkanması, yağlarla ovulması, yaşlı adamın yaralarını görmemesi için üstüne bir tunik giydirilip pelerine sarılması için emirler verdi. Ardından içeriye girip kralı kendisiyle birlikte bir şeyler yemeye, ova boyunca Truva'ya doğru dönüş yoluna çıkmadan önce yaşlı kemiklerini onun için hazırlanan yatakta dinlendirmeye ikna etti.

O gece Akhilleus hiç uyumadı ve kralı Argos kampından görülmeden gidebilmesi için günün ilk ışıklarından önce uyandırdı. Ona Hektor'un arabanın üstündeki sedyesinin yanına çıkabilmesi için yardım eden el de onunkiydi. İdaeos arabaya çıktı ve dizginleri kavradı. Tam katırları kamçılamak üzereydi ki, Akhilleus, "Bana cenazeden önce ne kadar süreyle yas tutacağınızı söyleyin" dedi.

Priamos başını iki yana salladı. "Kentte hapis kalmış insanlar olarak bunu söylemek kolay değil. Hektor'un cenaze ateşi için odun toplamamız zaman alabilir."

"Adamlarına odun toplamak için istedikleri gibi dağlara gidebileceğini söyle. Savaşçılarımız onlara musallat olmayacak. Sana oğlunun anısının aramızda onurla yaşayacağına dair söz veriyorum."

"Öyleyse Truvalıların onun için on gün boyunca yas tutacağını bil. Ardından töreni yapacağız. On ikinci gün de savaşmaya hazır olacağız."

Doğuda zayıf bir ışık şimdiden kendisini göstermişti. Akhilleus, "Akhaların o günden önce savaş alanında olmayacağına söz veriyorum" dedi.

Kral Priamos eğilip elini uzattı. Akhilleus onu sıktı ve İdaeos katırları yürümeleri için kırbaçlarken ayrıldılar. Sabahın soğuğunda pelerinine sarınmış olan Priamos arkasına hiç bakmadı, ama Akhilleus arabanın ırmaktan yükselen şafak sisinin içinde ağır ağır ilerlemesini uzunca bir zaman izledi.

Kutsal Yerde Cinayet

Helena uykusundan Kassandra'nın saray avlusunda koparttığı feryatla uyandı. Yanı başında yatan Paris kıpırdandı, ama haşhaşla derinleşmiş düşünden sıyrılamadı. Helena onun üstündeki uykunun kokusunu alabiliyordu; soluğundaki şarap ve afyonun pis kokusuydu bu. Başının etrafındaki havanın ağır ve bunaltıcı olduğunu hissetti.

Paris'i uyandırmamak için yataktan usulca çıktı ve sabah ayazından korunmak için omuzlarına bir örtü aldı, iç hisarın geniş avlusunu görebileceği bir pencerenin yanına gitti. Şafak ışığı altında tuhaf bir güzelliğe bürünmüş olan Kassandra orada feryat ediyor, bir yas ayinindeymiş gibi dansa benzer hareketlerle deviniyordu. Bir yük arabası gelip onun arkasında durdu ve Helena, İdaeos'un sürücü sırasından inmesi için Priamos'a yardım edişini şaşkınlıkla izledi. Ancak o zaman arabanın arkasındaki üstü örtülü halde yatan şeyi gördü ve Hektor'un hırpalanmış cesedinin eve döndüğünü anladı.

Yüreğinin zayıf bir ırmak engelinin sulara yol vermek için dağılması gibi yarılmak üzere olduğunu hissediyor, ağlamak istiyor, ama yapamıyordu. Sokakta şimdi kimi yarı giyimli insanlar belirmeye başlamıştı. Aralarındaki kadınlar feryat etmeye, ağıt yakmaya başladı. Eşinin ölümünden beri yas tutmaktan zayıflamış olan Andromakhe de her an çıkıp gelebilirdi. Ve Hekabe de, yanında bedeninden çekilen güce destek almak için yaslandığı Polyksene ile birlikte orada olacaktı. Helena onların çığlıklarının, sabah göğünü nasıl yırtacaksa, yüreğini de aynı şekilde parçalayıp kopar-

tacağını biliyordu. Truva artık acının başkentiydi ve o kendisini bu acının tek nedeni olarak gördüğünden, Paris'in Hektor'un ölümünden beri içine gitgide daha yoğun halde gömüldüğü kayıtsızlıkla baş başa kalmak dışında bir şey istemiyordu.

Ve Paris dışarıdaki tüm o tesellisi mümkün olmayan, yatıştırılamaz gürültüye karşın hâlâ uyukluyor, Helena da buna katlanamıyordu. Odayı boydan boya geçip onun çıplak bedeni üstündeki işlemeli örtüyü çekip attı. Paris'in elleri tenine vuran soğuktan korunmak ister gibi omuzlarına gitmişti. Bir şeyler homurdanarak başını iki yana salladı, ama gözleri ancak Helena ona Sparta'da yaptığı gibi tüm gücüyle bir tokat atınca tam olarak açıldı.

Daldığı düşten bir anda silkinmiş, gözlerini karşısında Menelaos'un aşağılayıcı bakışlarını bulacağını sanarak iri iri açmış, bunun yerine Helena'nın ona mükemmel burnu havada, tepeden bakan asık yüzünü görmüştü.

Helena, "Ağabeyinin ruhu sana işkence etmeye geldi" dedi ve arkasını ona döndü.

Dışarıdan kopan ağıtları duyan Paris de şimdi ne olduğunu anlamıştı.

Helena tuvalet masasının önündeki koltuğa otururken, "Anlaşıldığı kadarıyla yaşlı baban senin yapmaya cesaret edemediğin şeyin üstesinden gelecek yüreği kendisinde bulmuş" diye mırıldandı ve parlatılmış bronz levha üstünden yansıyan görüntüsüne beğenmeyen gözlerle baktı. "Akhilleus'un karşısına çıkmış ve onu Hektor'un bedenini geri vermeye ikna etmiş." Paris'in odanın içinde dolaştığını duyuyor, ama o anda aynadaki görüntüyle konuşuyordu. "Burada olduğum bunca zaman boyunca Hektor, kentteki varlığım tüm dünyasını tehdit ediyor olmasına karşın, bana tek bir kez sitemle yaklaştı. Ve şimdi onun ölümüyle birlikte bana asil olan her şey Truva'yı terk etmiş gibi geliyor."

"Ve buna çekip gidene dek ne kadar süre katlanacaksın?" Paris'in sesinde Helena'nın o zamana dek duymadığı bir zalimlik vardı. "Her sabah kendini Menelaos'un merhametine teslim etmek için gece usulca kaçıp gitmediğini, hâlâ burada olduğunu görmenin beni çok şaşırtmadığını mı düşünüyorsun?" Ve uzlaşması ola-

naksız yeisin dürtmesiyle ekledi: "Bir zamanlar ona ihanet etmekte zorlanmamıştın; şimdi neden bana ihanet etmeyesin ki?"

Helena sesindeki ve gözlerindeki öfke nedeniyle Paris'e şaşkınlıktan donakalmış bir halde baktı. Kendisini tutup odanın öte ucuna fırlatsa, karşılaştığı şok daha büyük olamazdı.

Birbirlerinden nefret etmeye başlamış olmaları mümkün müydü? Öylesi bir aşk sarhoşluğunun kendi kollarını ve bacaklarını kemirerek yiyen bir yaratığa dönüşmesi mümkün müydü? Kendilerini nasıl ve ne zaman o duruma gelecek kadar küçültmüşlerdi?

Ve dışarıda kentin kadınları acılarını, elemlerini ortaya döküyordu.

Paris kendisini suskunluğuna hapsedip ondan uzaklaştı. Uzunca bir süre onun arkasından gölgelerin içine bakarak oturan Helena döndü ve gözlerini bir kez daha karşısındaki parlak yüzeye, orada kendisini bekleyen sıcaklıktan yoksun yabancıya dikti.

Kent on gün boyunca yitirdiği kahramanı için yas tuttu. On birinci gün onun küllerinin koyulduğu altın kabın etrafında bir höyük oluşturuldu ve kopan figanın gürültüsü o kadar yükseldi ki, insanlar sonradan bunun göklerdeki kuşları bile şaşırttığını söyledi.

Akhalar bu günler boyunca Truvalıların huzurunu bozmadı, onlar da zamanı yaralarını sarmak ve kente yapacakları, son olacağını umdukları saldırı için güçlerini toplayarak geçirdi. Truva'nın büyük şampiyonu Hektor ölmüştü ve kuşatılmış Truvalıların morali en düşük düzeydeydi. O peydahlanmış, o piç savaş artık yakında sona erecek demek değil miydi bu?

En azından savaşçılar bir kez daha dövüşmek için silah kuşanırken birbirini yüreklendirmek için böyle konuşuyordu. Ama Kral Priamos'un yılmak bilmeyen iradesini, yasının en derin yerindeyken bile kimi düzenlemeler yaptığını hesaba katmıyorlardı. Ateşkes dönemi boyunca dağlardan odun toplamaya giden insanların arasına ulaklar da karışmıştı. Bunlar Priamos'un Asur ülkesindeki Susa kentinde yaşayan üvey kardeşi Kral Tithonus'a ulaştı, çok önce sözü verilmiş olan yardımı göndermesini ondan rica

etti. Yanıt bir güvercinle geldi ve Priamos böylece, dünya yüzündeki en yakışıklı adam olarak nam salmış siyahi savaşçı Memnon kumandasındaki bir Ethiyopyalı alayının Truva'ya gelmek üzere yolda olduğu, Ermenistan'dan geçip Frigya'ya ulaştığı haberini çabucak aldı.

Mücadele yeniden başladı, ama her iki ordu da fena halde yıpranmıştı ve maneviyatı düşüktü. Artık Akhilleus bile bir zamanlar Truva ordusunu dehşete düşüren gayretle savaşır halde değildi ve dostlarının kimisi onun artık Truva ovası üstünde aradığı tek şeyin kendi ölümü olduğuna inanmaya başlamıştı.

Onun Skamandros kıyısındaki ölüm tarlasında esmesine neden olan türden ölümcül bir öfkenin sadece bir kez parladığı görüldü. Bu öfke tek bir adama yönelikti ve o adam Akha ordusundandı. Thersites'in mızrağının ucuyla, o gün gümüş savaş arabasının üstünden çekilerek katledilmiş olan Amazon Kraliçesi Penthesileia'nın gözlerini oyduğunu gördüğünde Akhilleus, savaşla geçen günün sonunda ovadan geri dönüyordu. Arabasından tiksinti ve nefretle atlayıp, adamı kalkanının bir vuruşuyla bir yana fırlattı. Diomedes onu birkaç dakika sonra bakire savaşçının cesedinin yanı başında hıçkırır halde buldu ve bir düşman için gözyaşı dökmesinden ötürü kınadı. Dostları araya girmese, iki komutan yumruk yumruğa gelecekti, ama kırgınlık o kadarla da kalmadı. Daha sonra Diomedes'in Thersites'e, Amazon Kraliçesi'nin bedenini Skamandros'a atmasını emrettiğini haber alan Akhilleus, bu durumu kendi elleriyle düzeltmek için ovayı tekrar geçti. Cesedi bulup kıyıya çekmiş ve yüzündeki çamurları peleriniyle usulca temizlemeye koyulmuştu ki, Thersites ona ölü bir barbar kadının bedeninden bile zevk almaya hazırsa, durumunun gerçekten umutsuz olması gerektiğini seslendi.

Ve Akhilleus kılıcını adamın kafasına öyle sert indirdi ki, dişleri dağılarak ağzından fırladı. Akrabasının katledilmesinin verdiği öfkeyle dolan Diomedes, Akhilleus Myrmidonlarına asil kadının hak ettiği saygıyla defnedilmesi emrini verince iyice içerledi.

İki gün sonra Memnon ile Ethiyopyalıları Truva'ya ulaştılar ve bir zaman engellendilerse de yollarını savaşarak açıp kente gir-

meyi başardılar. Truva'nın yüksek surları Agamemnon ile kumandanlarının bıkkın gözlerine şimdi her zamankinden daha zaptedilmez görünüyordu. Aralarında kopan anlaşmazlıklar da artık daha sık ve şiddetli yaşanıyordu. Diomedes Hektor'un ölümünün verdiği avantajı kullanıp hedefe doğrudan vurmak yerine Truvalılara ateşkesle zaman kazandırmanın çılgınlık olduğunu ileri sürdüğünde Akhilleus buna yanıt vermedi, ama Aias ırmağın dirsek yaptığı yerdeki pervasız cesaret gösterisinden beri iyice hayran olduğu kuzenini savundu. Nestor her zamanki gibi birbiriyle çekişen tarafların arasını bulmak için çabalıyor, İdomeneos ile Giritlileri durmadan ağız dalaşı yapan müttefikleri karşısında sabrını yitirmeye başlıyor ve Odysseus bezginlik içinde evini düşlüyordu.

Akhilleus da Polyksene'yi tekrar görmek umuduyla Thymbra'daki Apollon tapınağında gitgide daha fazla zaman geçirir olmuştu. Harap aklı ona, Truva'nın cesetlerle kaplı ovasında kokuşmamış halde kalan tek şeyin o kız olduğunu söylüyordu. Ama tapınağa gidiş gelişlerinin sıklaşmasına karşın onu orada göremiyordu. Ve her düş kırıklığı içindeki isteği daha da körükleyince, sonunda bir gün kızın neden artık tapınağa gelmediğini rahibe sordu.

Laokoon tedirgin bir şekilde başka yöne baktı. "Kral babası onun kentten çıkmasını çok tehlikeli buluyor."

"Ya ona bir zarar gelmeyeceğine dair söz verirsem?"

"Peleus'un oğlu tüm Akha ordusu adına konuşabilir mi?"

"Kendi adıma konuşabilirim. Sözüm yeterli korumayı sağlar."

Rahip başını salladı. "Polyksene ile konuşacak olursam, bana Peleus'un oğlunun kendisini neden görmek istediğini sorduğunda ona ne söylemem gerekir?"

Akhilleus kaşlarını çatarak bakışlarını tapınağın mermer zeminine dikti, bir zaman sonra, "Ona, acının olduğu yerde onunla hâlâ bir olduğumuz için onu görmek istediğimi söyle."

Karşısındaki korkunç adamın gizlenmemiş masumiyeti karşısında şaşırarak bocalayan Laokoon başını bir kez daha salladı ve,

"Yarın yine gel" dedi. "Kralla konuşacağım, ama ne olacağını bilemem. Şimdi tanrıya sunumunu yap, Peleus'un oğlu."

Ama asil yüreğinin habersiz olduğu karanlık güçler Akhilleus'un etrafında iş başındaydı. Thersites'in öldürülmesinin yüreğine saldığı kinden kurtulamayan İdomeneos, bir akşam Odysseus'u ziyaret etti ve ona Akhilleus'un daha önce Palamedes'in de yaptığı gibi Thymbra'daki Apollon tapınağında çok fazla zaman geçirmesinde kuşkulu bir yan sezip sezmediğini sordu.

Odysseus, "Palamedes bir haindi" diye yanıt verdi. "Akhilleus ise değil."

"Bundan nasıl bu kadar emin olabiliyorsun?"

"Çünkü Palamedes çapraşık ve hilekâr bir akla sahipken, Akhilleus babasının mızrağı gibi dümdüzdür. Neden tersini düşünesin ki?"

Diomedes, "Onun en zayıf olduklarında Myrmidonlarını üstlerine salmak yerine, Truvalılara Hektor için yas tutacakları zamanın tanınmasına izin verilmesi için o kadar ısrar etmesi sana hiç garip gelmedi mi?" diye sordu.

Odysseus bunu elbette ki garip bulmuş ve Akhilleus ile konuşmuştu. Akhilleus önce hangi yanda savaşırsa savaşsın, ölen bir kahramanın onurlandırılması icap ettiği türünden dindarca laflarla onu başından savmaya çalışmıştı; ama Odysseus genç dostunun her zaman dürüst bakan gözlerini kaçırdığını yakalamış, onu biraz daha zorlayınca, Priamos'un Argos kampına gizlice gelişine dair öyküyü ağzından almıştı. Böyle bir şeyin olmasından ötürü büyük şaşkınlığa düşmesine karşın bunu diğer önderlere söylememeyi kabul etmiş, o gün Akhilleus'un yanından yine de, Myrmidonlar ile Truva arasında gizli iletişim hatları olmasından tedirginlik duyarak ayrılmıştı. Diomedes'in kendisine yönelttiği soru karşısında da aynı nedenle rahatsızdı, ama iki Akha önderi arasına sıçramış düşmanlığın da farkındaydı.

Kuru bir sesle, "Akhilleus'un Truvalılarla bizden bağımsız bir barış aradığını mı ima ediyorsun?" diye sordu. Ve Diomedes onun son günlerde dövüşmeye karşı gösterdiği isteksizlikten sonra böy-

le bir şeyin kendisini şaşırtmayacağına dair bir şeyler mırıldanınca, "Bunu onun yüzüne karşı söylemeye de cesaret edebilir misin?" dedi. "Kahramanına hain damgası vurduğunu duysa, dostun Aias bile kollarını, bacaklarını gövdenden kopartır."

Diomedes, "Ben onun hain olduğunu söyleyecek kadar ileri gitmedim" diye karşı çıktı. "Sadece Thymbra'ya yaptığı ziyaretlerin sıklaşmasının şüphe verici olduğunu vurguluyorum. Ve sen Palamedes'in hain olduğunu iddia ettiğinde buna karşı sesini yükseltenler olduğunu anımsıyorum."

Şimdi de Odysseus kaygan zemin üstünde kalmıştı. "Öyleyse bu konuda ne yapılmasını öneriyorsun?" dedi.

"Tapınağa bir sonraki ziyaretinde gözümü üstünde tutmamın akıllıca olacağını düşünmüştüm. Sen ne dersin?"

Odysseus omuz silkti. "Bence Akhilleus'un hain olması ne kadar olasıysa, senin hain olman da o kadar olası dostum. Öyle davranmak aklını huzura kavuşturacaksa istediğin gibi olsun. Ama ben ve Aias da seninle birlikte geleceğiz. Aias'a kuşkularından söz etmemiz gerekmez; Akhilleus'un kamp dışında o şekilde dolaşarak çok fazla risk aldığını, dostlarının bir tehlike karşısında yakınında bulunmasının iyi olacağını söylemekle yetiniriz."

Akhilleus ertesi gün öğleden sonra kutsal yere giderken, Aias, Diomedes ve Odysseus tarafından varlıkları hissedilmeyecek bir uzaklıktan izleniyordu. Tapınağın serin sükûnetine girdi, görevliye katkı bedelini ödedi ve orada umduğundan daha uzun süre bekledi.

Bir zaman sonra Rahip Laokoon gözüktü. "Dün sorduğun kişi burada" dedi. "Ama seninle tekrar karşılaşacak olmaktan ötürü tedirgin."

Akhilleus, "Korkması gerekmez" diye yanıtladı onu. "Onunla sadece biraz konuşmak istiyorum."

Rahip durumdan emin değilmiş gibi başını salladı ve tekrar çekildi. Akhilleus tek başına, onu tapınağa getiren dürtünün ne olduğunu merak ederek beklemeye koyuldu. Genç bir kadın ağabeyinin katiline yüreğinde yakınlık bularak nasıl bakabilirdi ki? Ne saçmalıklar peşindeydi böyle? Polyksene'ye, duymak isteyeceği

bir tek söz bulmasına olanak var mıydı? Yüzü kızardı ve tam oradan gitmek için kalkmak üzereydi ki, diplerde, kapıların olduğu yerde bir hareket sezdi; Polyksene oradaydı. Açık mavi bir giysiye bürünmüş olan genç kız ellerini önünde birbirine kenetlemiş halde ve gözlerini mermer zeminden ayırmadan yaklaştı.

Akhilleus bir kez daha kızarmıştı. Boğuk bir sesle, "Geldiğin için teşekkür ederim" dedi.

Polyksene başını kaldırmadan yanıt verdi ona: "Beni neden görmek istediğini anlamıyorum."

"Biraz konuşmak istedim. Aklımda olanca ağırlığıyla yatan şeyler var."

"Ağabeyimin ölümünü mü kastediyorsun?" Sesi soğuktu. "Onun cesedini geri vermen lütufkâr bir davranıştı." Ve başını kaldırıp ona baktığında, gözlerinde sadece korku ve düşmanlık vardı.

Akhilleus, "Ve sen onun yerine benim ölmüş olmamı isterdin" dedi.

Polyksene yanıt vermedi, başını Apollon'un tapınağın öte ucunda vakarla dikilen heykeline çevirmekle yetindi.

"Hektor ile ben düşmandık. Tanrılar yanında olsa onun beni öldüreceğini düşünmüyor musun?"

"Eminim öldürürdü. Ve bunun için geçerli nedeni vardı. Senden kimse buraya gelmeni ve kentimize saldırmanı istemedi."

"Ama dostum Menelaos'un da bunu yapmak için geçerli nedeni vardı."

Polyksene onun sesindeki sıcaklık karşısında başını kaldırıp baktı, ama gözlerini tekrar kaçırmadan önce omuz silkmekle yetindi. Akhilleus'un da onunla didişmek için hiç isteği yoktu. Sakin bir sesle, "Argos ile Truva'yı böylesine çekişir kılan zor bir yazgı oldu" dedi, duraksadıktan sonra ekledi. "Ve bence Prens Paris ile Prenses Helena, uğruna tüm dünyanın savaşa yuvarlanmasına izin verecek kadar tat aldıysa yaşadıkları çok büyük bir aşk olmalı."

Polyksene sesindeki sevecenlik karşısında şaşırarak bir kez daha başını kaldırıp ona baktı, ama bir şey söylemedi.

Akhilleus tekrar konuşmaya başlamadan önce bir süre düşünmek zorunda kalmıştı. "Beni sadece bir kan adamı olarak görmen

gerektiğini biliyorum. Zaten tersi nasıl olabilirdi ki? Dostum Patroklos'un ölümünden sonra yaşamımda anlam kalmadı." Ona yakarır, niyaz eder gibi baktı. "Öldürmekten yıldım, Polyksene. Benden sevdiğim her şeyi alan, bu yolla her geçen gün daha keskin bir nefret unsuru olmamı sağlayan bu dünyadan yıldım. Bu şekilde yaşamak için artık içimde istek yok."

Polyksene ona, arınmış dürüstlüğünden rahatsızlık duymuş, buna karşı ne yapacağını bilemezmiş gibi bir kez daha baktı. Ve birbirine kenetlenmiş ellerinin eklemlerini dudaklarına götürdü. "Öyleyse git" dedi. "Truva'dan git. Bizi bırak ve yaşamımızı huzur içinde sürmemize izin ver."

"Özgür olsam yarın gemime binip denize açılırdım" diye yanıtladı Akhilleus. "Ama dostlarıma bir onur borcum var."

"Öyleyse kalacak ve öldürmeye devam edeceksin. Ve öldürdüğün insanlar benim dostlarım, sevdiklerim olacak. Benden ne söylememi bekliyorsun?"

Akhilleus dile getirmeyi en fazla arzuladığı şeyler üstüne öylesine yoğunlaşmıştı ki, onun konuştuğunu duymadı bile. "Özgür olsam..." dedi bir kez daha. "Özgür olsam, senden benimle birlikte gelmeni isterdim."

Polyksene ona irileşmiş gözlerle bakıyordu. Karşısındaki adam bunu bile düşünebilecek kadar delirmiş olabilir miydi? Ağabeyini ve onun gibi birçoğunu öldüren o vahşiye karşı korkudan başka ne hissedebilirdi?

Ama o adam karşısında her türlü etkiye açık bir halde duruyordu.

Gözlerini tanrının bu garip, vicdana yaraşmaz buluşmaya başından beri olanca sükûneti ve öteyi gören varlığıyla tanıklık eden yontusuna, ondan yardım yakarırcasına dikti.

Ve tanrı onun ağzından konuştu: "Senin istediğin ben olamam. Aradığının kendi kayıp ruhun olmalı."

Akhilleus bu sözler karşısında kaşlarını çattı. Polyksene'nin kendisini nasıl gördüğünü anlamıştı: Dünya yüzündeki kendisinden en çok korkması ve nefret etmesi gereken insanlar arasında sevgi arayan zavallı bir varlık. O da bakışlarını Apollon'un yontu-

suna çevirdi ve orada da teselli ya da yakınlık bulamadı. Yabancı bir ülkede, dostlarının bile kendisini anlayamayacağı kadar ötelere gitmiş birisiydi o. Ve Kral Priamos ile karşılaşmasında hissettiği, karşısındaki kızın varlığında da yeniden bulmayı düşlediği insan yakınlığından, kendi davranışları onu sonsuza dek uzaklaştırmıştı.

Polyksene'ye tekrar baktı, onun kendisini gözlerinden bile sakındığını gördü. Hiçbir şeyi onun varlığından kurtulmaktan fazla istemediği açıktı. Ama öyleyse neden gelmişti oraya? Bu artık önemli değildi, çünkü onu daha fazla huzursuz etmeyecekti. Soluğunu hiç istememesine karşın tutarak topuklarının üstünde hızla döndü ve mermer zemin üstünde ilerledi.

Polyksene adını bir kez daha, bu kez daha canlı bir sesle, bir şeye ansızın dikkati çekilmiş gibi seslendiğinde kapıya varmıştı. Durup ona dönmek üzereyken, aralarında sözcüğe artık yer olmadığını kavradı, başını öyle bir şeye yönelik düşüncelerden arındırmak için iki yana salladı ve tapınağın ovaya açılan kapısından çıktı.

Bir ok topuğunun hemen üstüne saplandığında merdivenin başındaydı. Arkadan itilmiş gibi sendeledi, ama ilk anda düşmedi. Ancak arkaya doğru eğilip onu yaralayan şeyin ne olduğuna şaşkınlıkla bakınca dengesini yitirdi; mermer basamaklardan aşağıya bir sarhoş gibi yuvarlandı.

Tapınağın dışındaki koruluğun gölgeleri altında oturan üç Akha kumandanı ilk anda onun ayağının basamaklarda kaydığını sandı, ama sağ ayağına girmiş okun sapını görünce hepsi birden yardım etmek için koştu.

Aias, "İhanet!" diye bağırarak korumak için kuzeninin başına dikildi. O merdivenlerin dibine ulaştığında tapınağın kapısında, birisi elinde kavisli bir yay tutan iki adam gözükmüştü. Odysseus ile Diomedes'in ellerinde kılıçlarla kendilerine doğru koştuğunu görünce birbirlerine baktılar ve tapınağın içine doğru kaçtılar.

Aias ile Diomedes Truvalıları yakalamak için basamakları hızla tırmanırken onlara durup kendileriyle savaşmalarını bağırıyor-

du. Odysseus da ayağındaki oku şaşkın, hatta yarı bilinçsiz bir ifadeyle inceleyen Akhilleus'un üstüne eğildi.

"Adam iyi nişan alamadığı için şanslısın" dedi. "Büyük Akhilleus'u öldürmek üzere olduğu düşüncesiyle eli titremiş olmalı!"

Akhilleus hâlâ şaşkın olan bakışlarını dostuna çevirdi. "Anlamıyorum" diye mırıldandı. "Siz ne yapıyorsunuz burada?"

Odysseus belindeki bıçağını çekti. "Aias senin buraya yalnız gelmenden endişe duyuyordu. Böyle bir şey olacağından korktu." Etrafına bakındı. "Oku keserken ısırman için bir şey bulayım. Sen iyi misin?"

Akhilleus başını sallayınca kalkıp koruluğa yürüdü ve ağaçların birisinden dostunun dişlerinin arasına alabileceği bir dal kırdı. Sonra geri dönüp onun yanı başındaki basamağa oturdu ve ok çıkartılınca yaraya sarmak için tuniğinden bir şerit kesti.

"Birkaç ayak yukarıya gelse tam kıçına yapışacakmış" derken sırıtıyordu. "Şimdi şunu ağzına al."

Dal parçasını Akhilleus'a uzattı, yaralı adam ise ona garip bir gülümsemeyle baktı, sonra başını iki yana sallayıp oku kendi eliyle tuttuğu gibi saplandığı yerden çekti. Pervasızca çekilen okun metal uçları geride kızıl bir yara bırakarak çıkmış, orası hemen kanla kaplanmıştı.

Odysseus bir küfür savurarak hızla akan kana tampon yapmak için eğildi. Bir taraftan da, "Sen ve lanet olası gururun" diye söyleniyordu. Ama başını kaldırıp Akhilleus'un yüzüne baktığı zaman onun bakışlarında çarpık bir şey olduğunu, yüzündeki sabit gülümsemenin bir yana kayarak bozulduğunu gördü.

Akhilleus, "Zehir" diye fısıldadı. "Ok zehirliydi."

Ve hemen ardından evrenle çok komik bir şakayı paylaşan birisi gibi sessizce gülmeye başladı.

Odysseus basit yaraya dehşet içinde baktı. Ardından zehrin kana tam karışmamış olduğunu umarak hemen bıçağının ucunu oraya daldırdı ve kan akışını hızlandırmak için yarayı genişletti. Akhilleus aniden gelen acıyla bir an inlemiş, sonra yüzünden gitgide silinen gülümsemeyle Odysseus'a bakıp, başını tekrar iki yana sallamıştı. Ve sonra mermer basamaklara yığıldı. Orada bir

kolu gevşemiş, diğeri dirsekten bükülerek dalgalanan gökyüzüne bakar halde yatarken bir şeyler mırıldandı. Dostu ne söylediğini anlamak için yaklaşınca, "Uzağa-ok atan Apollon beni de hakladı" dediğini duyabildi.

Gözleri yaşlarla dolmaya başlayan Odysseus, "Senin zamanın henüz gelmedi" dedi. "Seni Machaon'a götüreceğiz. O bunun çaresine bakar."

Ama Akhilleus dolaşmaya başlayan diliyle konuşarak onun sözünü kesti. "Apollon'un canavar Typhaon'u öldürdüğünde ne söylediğini anımsıyor musun? *Şimdi burada, ölümlü insanları besleyen bu toprakta çürü. Hiç değilse artık onların üstüne canavarca kötülüğünü saçmak için varolmayacaksın.*" Sözleri dudaklarında kinayeli bir gülümseme ve bir damla tükürükle kesildi. Sonra başı bir yana düştü, yaklaşan birini görmüş gibi gözleri Odysseus'un ötesinde sabitlendi.

Akhilleus'un gözbebeklerinin büyümesi karşısında harekete geçen Odysseus, Aias ile Diomedes tapınaktan çıkıp geldiğinde hâlâ onu bilinçli tutmaya çabalıyordu.

Aias merdivenlerden inerken öfkeden kıpkırmızı bir yüzle, "Yakalayamadık piçleri" diye seslendi. "Tapınağın arkasında onları bir savaş arabası bekliyormuş. Yanlarında da bir kadın vardı. Bu bir tuzak olmalı."

Diomedes kılıcını kınına sokarken, "Elinde yay olan Paris idi" dedi. "Emin değilim, ama sanırım öteki de Deiphobus olmalı."

Aias elinin tersiyle alnındaki terleri silerek onların yanına indi. "O nasıl? Oku çıkardın mı?"

Odysseus onlara gözlerini kırpıştırarak ve alt dudağını dişleyerek baktı. "Okun ucu zehirliymiş" dedi inleyerek. "Sanırım ölüyor."

Aias inanamayan bakışlarla dolu gözlerini önce ona dikti, ardından Akhilleus'un yüzüne baktı ve kaslı bedeninin her yanından çıktığı sanılan bir inleme koyuverdi. Üst dudağı dişlerini ortada bırakacak şekilde geriye çekilmişti. Uzanıp kuzeninin gevşemiş elini avuçlarına aldı, ama bir an sonra gereksiz bir şeymiş gibi bırakıverdi.

Ardından Aias, Telamon'un bir zamanlar tanrıların yardımına ihtiyacı olmadığını söyleyerek böbürlenen oğlu, gökyüzüne doğru lanetler yağdırmaya başladı.

Akhilleus'un öldüğü haberi Truva sokaklarında müjdelerin yarattığı türden bir neşeyle karşılandı.

Hektor'un ölümünden sonra insanlar surların arkasına sinmişti ve kaygıyla kuşatma için hazırlanıyordu. Memnon ile Ethiyopyalılarının yardımlarına gelişi bile fazla sıcak bir neşeyle karşılanmamıştı; çünkü Afrikalı savaşçılar yardımın yanı sıra, kentin kurumakta olan depolarına beslenmesi gereken bir alay dolusu ağız daha getirmişti. Ama şimdi Akhilleus öldüğüne göre bu Akhaların yüreğine indirilmiş bir darbe değil miydi? Bu çetin kavgayı terk etmeleri artık sadece zaman meselesi olmalıydı.

Ve Truva'nın kurtuluşunu sağlayan da, tüm acıları onun üstüne taşıyan aynı kişi, Paris idi. Umutların tıkandığı bir zamanda gerekeni yapmıştı ve kent şimdi onu bir kahraman olarak selamlamaya hazırdı.

O kahraman şimdi İlium hisarının üstünde, yanında kardeşi Deiphobus ile dikilmiş, kendisine övgüler bağıran kalabalığa gülümserken bile kazandığı zaferin ne denli kof olduğunun bilincindeydi. Helena onun yanında gözükmeyi reddetmişti ve kalabalık adını çağırırken bile odasından çıkmıyordu. Antenor ona küçük gören bakışlarını yöneltip bir kenara çekilmiş, Kral Priamos da oğlunun yanında kısacık bir süre için halkın karşısına çıktıktan sonra yüzünde sert ve affetmez bir ifadeyle sarayına çekilmişti.

Kral, Paris ile Deiphobus'u yanına çağırdığında kalabalık neşe içinde dağılmak üzereydi. Priamos hemen, "Bu pusu konusunda neden bilgilendirilmedim?" diye sordu.

Deiphobus, "Bizi, hayatımızı o şekilde tehlikeye atmaktan men edebileceğini düşündük" dedi.

"Ve bilgim ve onayım olmadan hareket etmeye karar verdiniz, öyle mi?"

"Bunu kentimizin iyiliği için yaptık" diye yanıt verdi Deiphobus. "Sonuçları haklı olduğumuzu göstermedi mi?"

Priamos onu bezgin bakışlarla süzdü. "Hangi şey Apollon'un kutsal yerinin o şekilde kirletilmesini haklı gösterebilir? Uzak-görüşlü, bu kenti uzun zamandan beri gözetiyor. Ona ait kutsal mekânlarda cinayet işlemeye yönelirsek bunu daha ne kadar sürdüreceğini düşünüyorsunuz?"

Paris, "Onun tapınaktan çıkmasını bekledik" dedi. "O nedenle yayımı uzaktan kullandım."

Priamos bakışlarını onu süzmek için kaydırdı. "Bunu sakın onun karşısına teke tek çıkmaya cesaret edemediğim için yapmış olmayasın?"

"En sevgili oğlunun bile Akhilleus'un karşısında kaçtığını yanlış mı anımsıyorum?" Paris öfkeyle parlamıştı. "Hiç değilse Hektor'un öcü alındığı için sükûn bul."

Priamos soluğunu öfkeyle içine çekti. "O isimlerin senin ağzından çıkması, ikisini de aşağılıyor." Başını iki yana sallayarak başka yana baktı. "Gizlenilmiş bir yerden atılan zehirli bir ok! Elin hedefini şaşacak kadar çok mu titredi?"

"Polyksene kolumu itmemiş olsa, ok doğrudan onun kalbine gidecekti."

"Polyksene ile konuştum." Kralın sesi konuşurken titriyordu. "Bana olayın utanç dolu gerçeklerini anlatan o ve rahip oldu. Oğullarımın arasında en küçük kız kardeşlerini kullanmaktan kaçınacak kadar bile onur kalmadı mı?"

Deiphobus, "Mesele ne ki?" diye atıldı. "Akhilleus öldü. Önemli olan bu."

"Öyle mi düşünüyorsun?" dedi Priamos. "Uzun savaş yılları bizi bu hale mi getirdi? Oğullarımla gurur duyduğum zamanlar oldu. Haklı olan taraf olduğumuza, tanrıların bizim galip gelmemizi dilediğine inandığım zamanlar oldu. Ama şimdi bakın ne hale geldik. O insanların önünde sahte bir zafer töreni yapmak midemi bulandırdı."

"Akhilleus'un kentimizi yakmak için yaşamasını mı yeğlerdin?" diye bir kez daha terslendi Deiphobus. "Yoksa yeğleyeceğin bizim yerimize onun oğlun olarak doğmuş olması mıydı?"

Priamos başka yana baktı. "Yeğleyeceğim, oğullarımın da onun gibi adam olmasıydı ve hepsi bu. Şimdi ikiniz de gözümün önünden yok olun. Dünyada onurun ölümü için yas tutma görevi bekliyor beni."

Paris içeriye girdiğinde Helena, pencerenin önünde oturmuş saçını tarıyordu. Artık iyice yaşlanan Aethra bir köşede gergefindeki işin üstüne eğilmişti.

Paris, "Neden insanlar çağırdığında dışarıya çıkmadın?" diye diklendi.

Helena sakin bir sesle, "Çünkü seni ayıbını paylaşmak gibi bir isteğim yoktu" dedi.

"Kent beni onurlandırıyordu."

"Kent bu saraydaki kadınların bildiği şeylerden habersizdi." Helena başını pencereden gelen ışığa çevirip saçını taramaya devam etti.

Paris yaşlı emektara döndü. "Bizi yalnız bırak."

"Kal, Aethra" dedi Helena.

Aethra ikisi arasında tedirginlik içinde bocalıyordu.

Helena, "Anlaşılan Truva kahramanı ona hürmette yetersiz kaldığımızı düşünüyor" dedi yaşlı kadına. "Akhilleus'u katleden kahramanı sence layığınca nasıl onurlandırabiliriz?"

Paris onun şarap içmiş olduğunu anladı. "Senin için yaptığım şeyde utanılacak bir yan varsa, bunda sen de eşit pay sahibisin" dedi. "Her şeyi senin korunman için yaptım."

Helena ne onun söylediklerinin yansıttığı gerçeği inkâr edecek durumdaydı, ne de bu sözler karşısında içine düştüğü dehşeti saklayacak güce sahipti. Birbirlerine bir zamanlar aşkla bağlı oldukları kadar şimdi utancı da paylaşıyorlardı. Ve o aşk, her ne kadar kendisi direnmek için mücadele ediyorsa da, dayatmalarını hâlâ sürdürüyordu. Helena'nın yüzünü karartan şey içine düştüğü bocalamaydı, ama Paris'in onda görebildiği ancak acıyla yanıtlayabileceği donuk bir bakış oldu. Bakışlarını odanın şatafatlı perdelerinde, onun için Kypros'dan ve Mısır'dan getirdiği, dostların, hayranlarının armağanı olan, doğunun uzak yollarını aşarak, ya

da Truvalı sanatçıların özenli çalışmalarıyla yaratılarak toplanan şeylerde dolaştırdı. Hepsi bir zaman yaşamlarının her anını dolduran, şimdi yenik düşmüş olan aşkın anısını yansıtıyordu. Paris onunla sadece özgürlüğü yaşamak, ona Aphrodite'e tapındığı gibi tapmak istemişti. Ama şimdi nasıl gerçekleştiğini bile göremediği bir şekilde onu yitirmişti ve nasıl geri kazanacağını bilemiyordu.

"Eskiden sen de beni sevmekten gurur duyardın" dedi.

Helena, "Eskiden sen de..." diye söze başladı, ama onunla tartışma isteği ve gücü olmadığı için başını iki yana sallayarak gözlerini kaçırdı.

"Söyle" diye diretti Paris. "Sözünü tamamla."

Helena tekrar ona baktığında, gözlerinde ne serzeniş vardı, ne de onu reddeden bir ifade; sadece pişmanlığın sonsuzluğu yansıyordu onlardan. "En küçük bir umudum bile olsa tamamlardım" dedi.

"Ama hiç umudun kalmadı, öyle mi?"

Paris'in sesi suçlamanın haşinliğini yansıtıyordu, ama gözlerinde son karar duruşmasına çıkmış, aleyhindeki kanıtların hâlâ çürütülebileceğini uman bir adamın bakışları vardı. Cezasını açıklamayı gönlüne yediremeyen Helena sırtını pencereye yaslayıp gözlerini yumdu.

Paris, "Bizim için bir umut olabileceğini düşünmüyorsun, öyle mi?" diye üsteledi.

Ve onun kara saçlarının ışıkta parladığını gördü. Yine yanıt vermedi. Hangisi olduğunu bilemiyordu, ama ya o ya kendisi, denizin bir köşesinde, diğerinin erişemeyeceği kadar uzaklarında çırpınıyor gibiydi.

Paris kararsız bakışlarını başını hemen tekrar önündeki gergefe eğen Aethra'ya yöneltti. Ardından bir kez daha Helena'ya baktı ve üstüne vuran ışığın onu, her zamanki güzelliğinin içinde, ama konuşmaktan mahrum edilmiş, duygulardan arındırılmış, karanlığın üstüne düşmesini bekleyen mermer bir yontuya dönüştürdüğü sanısına kapıldı.

Agamemnon bir zaman için ordusunun Akhilleus'un ölümünün etkisinden sıyrılıp sıyrılamayacağını endişeyle düşündü. Adamlar ölen şampiyonları için her gün biraz daha derin bir yasa gömülüyordu ve onun cenaze oyunlarına katılanlar bile derin bir perişanlığa dalmış gibiydi. Yıllardan beri sayısız ölüme tanıklık etmiş, ölümün yüzüne bakarak pekleşmiş gaziler dahi sanki güçten düşmüştü. Akhilleus bir insanın tanrılaşmaya en fazla yaklaştığı yere ulaşmıştı; yaşadığı sürece asla korku belirtisi göstermemişti, diğerlerinin yaşamını tanrılara has bir kayıtsızlıkla almıştı ve adamları artık onun ölümsüz olduğuna inanmaya başlamıştı. Onun bir suikastçının okuyla, zafer içermeyen bir şekilde, kutsal bir yerde düşmesi anlaşılması olanaksız bir şeydi. Tüm kumandanlar, hatta Diomedes bile şok ve inanmazlık içindeydi; Aias'ın üzüntüsüyse sınırsızdı.

Akhilleus vurulduğunda sadece birkaç metre ötede, gölgede oturmuş incir yiyor olmasından ötürü kendisini affedemeyen Aias, tıbbi yardım bulma umuduyla onu Akha kampına kadar tek başına taşımıştı. Ama o kampa ulaşana dek Akhilleus ölmüş, bu ikinci başarısızlık Aias'ın dayanılmaz suçluluk duygusunu daha da artırmıştı.

Üzüntüsü hızla öfkeye dönüştü. Çağın en büyük savaşçısının hainçe katledildiğini ve gölgesinin öcünün alınması için ağladığını bağırarak ovaya gitti ve yoluna çıkacak kadar şanssız her Truvalıyı büyük bir vahşetle avlamaya başladı.

Savaş, sonunda birilerinin sabrı tükenip acılarına son verene, ya da bir erzak gemisiyle gizlice eve gönderilene dek ağlayarak, titreyerek kampta oturan birçok adamın sinirlerini zaten harap etmişti. Ama Aias'ın cinneti her türlü vahşet çılgınlığının üstüne çıkmış gibiydi. İlk başlarda işin ciddiyeti anlaşılmadı. İnsanlar onun Akhilleus'un Skamandros ırmağında yaptığı kan banyosunu taklit ettiğini söyledi, ama bir gün çıktığı akından boynunda kopartılmış insan kulaklarından yapılma bir gerdanlıkla dönünce, Odysseus onun aklını kaçırmasından korkmaya başladı.

Akhilleus için yapılan cenaze törenlerinin son gününde külleri Patroklos'unkilere katıldı ve kapaklı altın çanak Hellespont'a ba-

kan bir tepenin üstündeki büyük höyüğün altına gömüldü. Cenaze oyunları da sona erince, geriye Thetis'in oğluna armağanı olan muhteşem zırhın kimin miras olarak edineceğine karar vermek kalmıştı.

Bu hem zırhın kendisinin, hem de onu giyen adamın anısının çok değerli olması nedeniyle zor bir karardı ve bu kararı vermek Agamemnon'a düştü. Agamemnon zırhı almaya en yakın adayların Akhilleus öldüğünde yanında olan üç kişi olduğuna, mirasınsa Akhilleus'un onların arasındaki en fazla güvendiği kişi olan Odysseus'a düşmesinin bilgece olacağına karar verdi.

Ve bu Aias için kabul edilemez bir şeydi. Akhilleus'un katillerini yakalamak için en fazla çaba harcayan o değil miydi? Onun bedenini kampa kolları arasında taşıyarak getiren kendisi değil miydi? Akhilleus'un ölümünden beri Truvalılar üstünde estirdiği dehşet onun haklı vârisi olduğunu açıkça ortaya koymuyor muydu? O zırh üstünde her hakka sahipti. Söylediklerine, Akhilleus hayatta olsa, Agamemnon'un zırhını kendisinden daha az değerli bir insana vermeye kalkışarak ona hakaret etme cesaretini gösteremeyeceğini bile ekledi.

Ama Agamemnon kararını vermişti ve bundan dönmeye niyeti yoktu.

Aias'ı her şeyin ötesindeki bu kayıptan ötürü üvey kardeşi Teukros bile avutamadı. Ne insanların, ne de tanrıların arasında adalet kalmadığını haykırarak çılgınca bir öfkeyle toplantıyı terk etti.

Kalkhas onun bu halinin tanrılara çok fazla sitem etmesinin cezası olarak Athena tarafından verilmiş bir delilik olduğunu söyledi ve Teukros'a onu aklı başına gelene dek kardeşini barakasında tutmasını öğütledi. Ama Aias'ı uzaklaşırken dikkatle izleyen Odysseus, birçok başka insan gibi onun da bu savaşın verdiği gerginliğe dayanamadığını anlamıştı.

Aias nasıl olduysa, o gece Dardanya dağlarından derlenen koyunların birarada tutulduğu bir ağıla elinde kılıcıyla daldı. Onu orada bulduklarında, Odysseus ile Agamemnon'a yağdırdığı lanetler kesip biçtiği hayvanların bağırtılarına karışıyordu. Sonunda gücü tükenip yere yığılana dek kimse ona yaklaşmaya cesa-

ret edemedi. Sonra Aias kendine gelip savaş alanında olmadığını, bir sürü koyun ve öküzün parçalanmış halde etrafında yattığı bir mezbahada olduğunu anladı. Diğerlerinin yardımını reddederek kalktı ve sendeleyen adımlarla yürüdü. Teukros arkasından seslendiği zaman verdiği yanıt, Athena'nın üstündeki kandan denizde arınmasını istediği oldu.

Ama kıyıya vardığı zaman karşısında sadece aklındakiyle örtüşen bir karanlık bulmuş olmalıydı ki, Hektor'un armağanı olan kılıcı yere diklemesine koyup kendisini onun üstüne attı.

Bu kez de Aias'ın cesedine ne yapılacağına dair bir tartışma çıktı. Teukros kardeşinin büyük bir savaşçıya yakışır şekilde onurlandırılması gerektiğinde diretti. Ama yaşamı savaş alanında değil, kendi ellerinde son bulmuştu ve Menelaos cesedinin çaylaklara, akbabalara terk edilmesi gerektiğini söylüyordu. Teukros bu meseleyi, babaları Telamon her zaman iyi dostu olduğundan Yüce Kral'a taşıdı. Kendisini Telamon'a olan sadakati ve tanrıları gücendirme korkusu arasında sıkışmış halde bulan Agamemnon ise ne yapacağını bilemiyordu. Odysseus cenaze törenlerine izin vermesini salık verdi ve yardım teklifinde bulundu, ama Teukros bu teklifi gururlu bir şekilde geri çevirdi. Mesele sonunda, bir kahraman olarak Aias'ın cenaze ateşine olan hakkını yitirdiğini, ama bedeninin azap kuşlarına bırakılmak yerine bir suçlu tabutuyla gömülebileceğini söyleyen Kalkhas tarafından çözüldü.

Bu moral bozucu törenin ardından, Agamemnon bir kez daha kasvet dönemlerinden birisine büründü. Hektor ölünce savaşın sonunda kendi lehine yürümeye başladığına inanmıştı; ama Akhilleus'un ölümü ve Aias'ın delirerek kendi canına kıymasından sonra her şey bir kez daha çözülüp dağılıyormuş gibi geliyordu ona. Bu endişelerine Truva ordusunun Ethiyopyalıların gelişiyle güçlenmiş olması da eklenince, kentin surları her zamankinden daha zaptedilemez hale gelmişti sanki. Ne yana meyledeceğini bilemediğinden Odysseus'un öğüdünü tuttu ve Kalkhas'dan kehanetlere başvurmasını istedi.

Kalkhas kehanet ayinlerinden, Paris'in yaptığı hürmetsizlikle Apollon'un gazabını üstüne çektiğine dair umut veren bilgilerle çıktı. Truva o tanrının desteğine artık güvenemezdi, ama kentin düşmesi için yapılması gereken iki şey vardı. Kalkhas, "İlk olarak Myrmidonların başına yeni bir önder gelmeli" dedi. "Deidameia'nın Akhilleus'a verdiği oğul olan Pyrros'u Skyros'tan getirmeliyiz."

Diomedes, "Çocuk ancak on iki yaşında olmalı" diyerek buna karşı çıktı.

Buna yanıt Phoiniks'den geldi. "O Akhilleus'un oğlu ve Peleus'un torunu. Myrmidonlar onu izleyecektir."

"Öyleyse getirilsin" dedi Agamemnon. Ardından bıkkınlık içinde tekrar Kalkhas'a döndü. "Öteki şey ne?"

"Truva bir zamanlar Herakles'in gücü karşısında düşmüştü. Kent onun yayı savaş alanına getirildiği zaman bir kez daha düşecek."

"Ve Zeus adına, o şey nerede bulunabilir?"

Odysseus, "Fazla uzakta değil" diye yanıtladı soruyu. "Philoktetes'in hâlâ yarasıyla uğraştığı Lemnos'da.[51]"

O yaradan yayılan iğrenç kokuyu anımsayan Agamemnon'un kaşları çatıldı. "Yayı bize verir mi?"

"Sanmam" dedi Odysseus. "Ama kent düşecekse onun leş kokusuna bile dayanabiliriz."

Lemnos Adası Truva kıyılarının sadece elli mil batısında olduğundan, Philoktetes'i taşıyan gemi çabucak geri döndü. Bacağındaki irinli yara hâlâ geçmemişti, ama Agamemnon hemen cerrahlarının çürüyen etleri ayıklamalarını, şifacılarının yaraya baharatlardan yapılma merhemlerle bakım yapmasını sağladı.

Odysseus ile Menelaos iyileşme dönemi geçiren Philoktetes'i ziyarete gitti ve bir süre sohbet ettikten sonra, Odysseus uzanıp onun yanında duran büyük yayı aldı. "Hâlâ bu şeyi kullanacak durumda olup olmadığını merak ediyorduk."

---

51) Türkiye'de Limni olarak anılan ada. (ç.n.)

Philoktetes gülümsedi. "Bu bacağa iyileşmesi için birkaç gün daha verin de size göstereyim."

Menelaos, "Bu iyi işte" dedi. "Hem de çok iyi. Paris'in de yaylara ve oklara meraklı olduğunu bilirsin. Ona bir düelloda meydan okuyabileceğini düşündük."

"O ödleğin karşımda dayanabileceğini mi sanıyorsunuz?"

Odysseus, "Priamos'un kalan oğulları arasında en büyüğü o" diye söze karıştı. "Bu günlerde de Truva'nın kahramanı. Açıktan yapılan bir meydan okumayı geri çeviremez."

Paris bir teşrifatçı surların dışında onu düelloya davet eden birisi olduğu haberini getirdiğinde, evinde tek başına şarap içiyordu. Adamın kim olduğunu sorunca teşrifatçının tek söyleyebildiği, elinde büyük bir yay ve bir sadak ok olduğu, kent surları önünde daha önce görülmediği oldu.

O sırada Deiphobus kapıya geldi. "O en büyük okçuları Philoktetes. Elindeki de Herakles'in yayı. Onun karşısına çıkmalısın."

Her ne kadar Truva ovasındaki savaşlarda yan yana çarpışmış ve Hektor'un ölümünden sonra Akhilleus'u öldürmek için birlikte entrika kurmuş olsalar da, Paris kardeşinin yıllar önceki çıplak yumruk dövüşünde burnunu kırmasından ötürü kendisini affetmediğini biliyordu. Yumruk Deiphobus'un burnunun şeklini değiştirmiş, şimdi Paris'i süzerken yüzüne yerleştirdiği gülümsemeye bir çarpıklık vermişti.

Paris yerinden kalktı ve odanın öte ucuna yürüdü. Tam yayına uzanırken Helena'nın da Deiphobus'un tam arkasında durduğunu yüreğinde bir sıkıntıyla gördü.

Kardeşinin her zaman Helena'ya karşı şehvet beslediğini biliyordu, ama Helena yakın zamanlara dek ona olan mesafesini korumuş, onun hakkında da hep küçümsemeyle konuşmuştu. Ama bu durum artık değişmeye başlamıştı. Paris onların arasında başka türden bir gerginlik oluşmaya, Helena'nın umutsuzluğunun, kardeşinin onu tiksindiren ve aşağılık hissetmesine neden olan arzusuyla yaptığı karışımın duyarlı bir husumet yaratmaya başladığını hissediyordu.

Helena hiç konuşmadan bakışlarını yere dikti ve onun ne yapacağını görmek için bekledi.

Paris'in bir kez daha dövüşmek ve öldürmek gibi bir isteği yoktu, ama kendi başlattığı savaş peşini bırakmıyordu. Kardeşinin gözlerinin içine baktı ve oradaki alaycı ifadeyi gördü. İkisine de tek kelime bile etmeden yayını aldı.

✢ ✢ ✢

Yirmi dakikadan az bir zaman sonra hizmetkârları onu taşıyarak odasına getirdi. Sol gözü zırhından seken bir ok tarafından çıkartılmıştı. Baldırına bir başka ok saplıydı ve bir üçüncüsü de göğüs kafesinin hemen altına, sağ böğrüne girmişti. Cerrahlar bu son oku çıkartmaktan çekindiğinden, babasıyla annesi başucunda gözyaşı döker ve kendisi de yüzünde bezgin bir gülümsemeyle onları teselli etmeye çalışırken öylece yatıyordu.

Helena duraksayarak yatağın yanına geldi. Yarı kör olmuş, yaralarında kanın durmasını ancak sağlayan sargılar olan ve insana o kadar zarar vermesine akıl erdiremeyeceği kadar narin bir ok hâlâ göğsüne saplı halde yatan Paris'e bakmak için kendisini zorlaması gerekti. Ve bir an bayılmak üzere olduğunu düşündü.

Paris onun yüzüne gülümseyerek baktı ve, "Anlaşılan sen haklıydın" dedi. "Bizim için hiçbir zaman umut olmadı."

Şekli bozulan yüzünde öylesine bir yeniklik vardı ki, Helena ona bakmaya dayanamadı. Yanına ilişti, Paris'in elini tutarak ve içinde duyduğu acıyı kendi bedenine de ok saplanmış gibi eksiksiz, bir o kadar dayanılmaz hissederek, bedenindeki gücün tamamı o duygu tarafından emilip çekilmiş halde, hiç konuşmadan oracıkta oturdu.

Ve Paris de onun varlığından hiç teselli bulmuyordu, çünkü yüzüne baktığında orada kendi yenilgisini görüyordu. Bir zaman sonra, onu üzüntüden sakınmak ister gibi, "Git" dedi. "Yeterince uzun zaman birlikte acı çektik."

Gün batıyordu. Oda yağ kandilleriyle aydınlatıldı. Yatağın yanında şimdi sadece anası ve onun üzüntü içindeki kadınları vardı. Ve Paris ölmek o denli uzun sürdüğü için korkmaya başlamıştı. Ormanda yolunu yitirmiş bir avcı gibi anılarına sığınıyor, içine büründüğü karanlıktan tekrar ışığa çıkmak için bir yol arıyordu. Ansızın bir düşünce, beraberinde bir umutla düştü aklına. Uzanıp annesinin elini tuttu ve onu yakınına çekti. "Aeneas" diye inledi. "Aeneas'a yanıma gelmesini söyleyin."

Zaman geçti. Gece iyice koyulaştı. Sonunda Aeneas gelip tedirgin bir duruşla yatağın yanında dikildi. Paris tüm gücünü topladı, ama konuşurken sesi yine de bir fısıltıdan yüksek değildi. "Sen ve ben bir zamanlar dosttuk" dedi. "Ve eğer bu dostluğu sürdüremediysek bunun suçu bana aittir. Beni affetmen için sana yalvarıyorum."

Yüreği acımayla kabaran Aeneas, "İnsan yazgısını izlemelidir" dedi. "Sen de bir zamanlar tıpkı babama olduğu gibi tanrıçanın gücüne yakalanmıştın."

Paris gülümsemeye çalıştı. "Ve Aphrodite'in bizi nasıl kör ettiğini görüyor musun?" Başını iki yana salladı. "Kim derdi ki Dardanyalı boğa çobanı dünyanın başına böyle bir bela açacak?" Ardından Aeneas'ın elini sıkıca yakaladı. "Senden yapmanı istemek zorunda olduğum bir şey var. Menelaos kurbanlarını verirken Sminthe'deki kutsal şifa yerinde rastladığın kızı anımsıyor musun?"

Aeneas'ın kaşlarının çatıldığını görünce yüzünü buruşturdu, tekrar konuşacak soluğu zorla topladı. "Onun adı Oinone. Bir zamanlar beni severdi. Bana günün birinde yaralanırsam ona gitmemi... Bana şifa verecek gücün sadece kendisinde olduğunu söylemişti."

Aeneas başını kuşkuyla salladı.

Paris bir şey daha söylemek için ağzını açtı, ama önce bir öksürük krizine tutuldu, ardından dudaklarının kenarından kan geldi.

Aeneas, "Kıpırdamadan yat" dedi.

"Onu bana getirecek misin?" Paris onun elini şimdi daha da sıkı tutuyordu.

Aeneas'ın kaşları bir kez daha çatıldı. "Ama dediğin şey çok eskilerde kaldı."

"O benden daha hakikatli sever. Hâlâ seviyordur beni. Gelecektir. Geleceğini biliyorum."

Paris o gece ve ertesi gün dayandı, ama Helena yatağının yanına geldiyse bile çoğu zaman kendinden geçmiş halde olduğundan onu hiç göremedi.

Aeneas ertesi gün akşam saatlerinde, yalnız ve sıkkın bir halde döndü; Paris dostunun yüzüne baktığı anda son umudunun da söndüğünü anladı.

"Gelmedi mi?"

Aeneas başını iki yana salladı.

"Bir şey de mi söylemedi?"

Oinone'nin acı iletisini ona olduğu gibi aktaramayacağını bilen Aeneas tam onu hiçbir yerde bulamadığını söylemeye yeltaniyordu ki, Paris'in yalan söylediğini hemen anlayacağını gördü.

Az zaman sonra ağzından kanlı bir köpük gelen Paris kısa bir inleme koyuverdi, yüzünü duvara çevirdi ve öldü.

Bundan saatler sonra, gururunun merhametini yenmiş olmasından dolayı utanç duyan Oinone Truva'ya geldi. Nöbetçiler kapıyı ona açmıyordu. Oraya ne amaçla geldiğini öğrenince omuz silkmekle yetinip çok geç kaldığını söylediler.

Athena İçin Bir At

Akhilleus'un on iki yaşındaki, erkek çocuklara has bir heyecana ve yaşına göre, hatta babasının zırhını doldurmaya yetecek kadar gelişmiş bir bedene sahip olan oğlu Pyrrhos Truva'ya geldi. Şevklerini tazeleyen gence Myrmidonlar, Neoptolemos, yani 'yeni savaşçı' adını verdi. Agamemnon da bir kez daha şansının döndüğü kararına vardı. Akhalar bir kez daha savaş alanına yürüdü, iki ordu bir kez daha kendisini bir kanlı boğazlaşmanın içinde daha buldu; ve savaş yine kesin sonuca bağlanmadı.

Ardından havalar tekrar bozmaya, acı rüzgâr ovanın üstüne yağmur taşımaya, denizi erzak gemilerinin kıyıya yaklaşamayacağı şekilde karıştırmaya başladı. Perişan ve sırılsıklam haldeki Argos ordusu tekrar ateşlerin etrafına toplandı ve homurdanıp sızlanmaya koyuldu. Birçoğunu gemilerine binip oradan gitmekten alıkoyan tek şey kötü havaydı.

Bir gün küçük bir Dardanya müfrezesiyle çatışan ve onların fazla kolay teslim olmasına şaşıran Odysseus'un karşısına, müfrezenin Aeneas'ın akrabası olduğunu iddia eden kumandanı çıktı. Adam Antenor'dan gizli iletişim kanallarının açılması önerisi getirmişti ve onun Thymbra'daki Apollon tapınağında bulunabileceği zamanı da söylüyordu.

Odysseus, "Biz Akhaların o yerin kutsallığına artık güvenmemek için yeterli nedene sahip olduğumuzu düşünüyorum" dedi.

Dardanyalı başıyla doğruladı. "Antenor'un o yerin kutsallığını bozan adamdan nefret etmek için yeterli nedeni olduğunu da bi-

liyorsun. Ayrıca tapınaktaki rahip onun oğludur. Laokoon'un Paris ve Deiphobus'un orada yapmaya niyetlendikleri şeyden haberi yoktu ve o hürmetsizlik nedeniyle büyük öfkeye kapıldı. Antenor tüm bunların yanı sıra, bir zamanlar onun evinde konuk olduğunuzu da anımsatmamı istedi benden. O bağlar hâlâ duruyor. Zaten benim yaşamım da kuşkularınıza karşın rehin kalacak. Onunla biraraya gelip konuşmanızdan sonra serbest kalmayı dilerim."

Yanına kuzeni Sinon'u alan Odysseus, Akhilleus'un katledildiği kutsal yere gitti. Antenor onu orada tek başına ve silahsız olarak bekliyordu. Rüzgâr dışarıda ulurken iki adam tapınakta uzunca bir zaman konuştu. Odysseus'a Kral Priamos'un artık içinde devlet işlerine bakma isteğini bile bulamayan yüreği kırık bir adam olduğunu anlatan Antenor, Truva güçlerinin komutasının Deiphobus'a geçtiğini söyledi.

"Ama kentte derin bir anlaşmazlık var" dedi. "Çoğumuz bu savaşın artık bitmesini çaresizlik içinde arzuluyor ve Helena'nın barış anlaşmasının bir parçası olarak Menelaos'a geri verilmesi gerektiğini düşünen benim gibi birçok insan var. Aeneas ile babası da benim yanımda, çünkü şimdiye dek çok fazla Dardanyalı hiçbirisinin istemediği bir savaşta öldü. Ama Deiphobus tahtın vârisi ve hâlâ birçok yandaşı var." Antenor gözlerini kaçırdı. "Bilmen gereken bir şey daha var. Helena şimdi onunla yaşıyor." Tekrar Odysseus'un yüzüne baktı ve oradaki derin şaşkınlığı gördü. "Ve Deiphobus ondan asla vazgeçmez. Bu savaşın hâlâ kazanılabileceğini düşünüyor. Tüm güvenini surlara bağlamış, askerlerinizin bu ovada geçireceği bir kışa daha dayanamayacağına inanmış."

Odysseus, "Aslında bunda haklı olabilirdi" dedi. "Ama kışın gelmesi daha haftalar sürer, ve önümüzde anlamsız bir şekilde birbirimizi öldürmemiz için yeterli zaman var."

Antenor, "Öyleyse aklı başında, makul insanlar olarak bir anlaşma zemini bulamaz mıyız?" diye üsteledi.

Odysseus'un kaşları kalkmıştı. "İnsanın makul olabileceğine dair inancımı yitireli çok oluyor."

Ama olası bir ateşkesin konuşlarını tartışarak konuşmaya devam ettiler ve Odysseus tapınaktan çıkarken, savaşı bitirecek bir yol bulmak için elinden geleni yapacağına dair ona söz verdi.

Savaş arabasına binerken Sinon, "Casuslarımız anlaşılan haklıymış" dedi. "Antenor da, Dardanyalılar da bu günlerde zaferden çok hayatta kalmayı düşünüyor."

Odysseus kuzenine yüzünde acı bir gülümsemeyle baktı. "Buna benzer bir akıl izinin bizim hatlarımızın gerisinde de kaldığını umalım, yoksa İthaka'ya asla dönemeyiz."

Helena'nın kendisini şimdi de Deiphobus'a verdiğine dair haberle perişan olan Menelaos, Odysseus'un öğrendiklerini diğerlerine aktardığı uzun konsey toplantısı boyunca somurtkan bir suskunluk içinde oturdu. Komutanların geri kalanıysa, tıpkı Truvalılarla müttefiklerinin tavrını yansıttı. Odysseus ile İdomeneos makul koşullarla çözümden yanayken, Diomedes onca yıl savaştıktan ve birçok iyi dostu yitirdikten sonra, kent düşmek üzereyken vazgeçmenin delilik olduğunu söyledi. Neoptolemos da onunla aynı düşüncedeydi. Ciddi, ama yatıştırılması olanaksız bir tavırla konuşarak, onlara babası Akhilleus'u anımsattı; onun katledildiği pusuyu hazırlayanların hepsi ölmeden Truva'yı terk etmeyeceğini söyledi.

Odysseus çocuğun yürekten gelen bir sesle konuşmasını dinlerken, onunla aynı yaşta olan kendi oğlu Telemakhos'u düşünüyor ve o savaşın gölgesini nesiller üstüne seren ölümcül mirasının kuşaklar boyunca uzanan bir lanet gibi günün birinde ona da düşüp düşmeyeceğini merak ediyordu. O arada yaşlı Nestor savaşı daha fazla sürdürmenin nafile olduğunu görerek, ama kendi gençliğinin hiçbir kahramanının topyekûn zaferden azına razı olmayacağını bilerek arayı bulmaya çalışıyordu. Agamemnon ise, tartışmaları alkolden bulanmış bir bilincin gerisinden dinliyordu.

Sesler yükseldi. Karşılıklı aşağılamaların uçuşmasına az kalmıştı.

Ardından Menelaos başını şarap kupasından kaldırdı. "Bu savaş bana verilen bir zararla başladı. Hepiniz Sparta'da, Posei-

don'un önünde benim hakkımı korumak için yemin ettiniz. Ve hâlâ bu yeminle bağlısınız." Sesi ağır ve hırçındı. "O andı onurlandırmanızı bekliyorum."

Agamemnon bile onun uğursuzluk yansıtan hiddeti karşısında şaşırmıştı. Sesindeki inanamayan ifadeyi bastırmaya çalışarak, "O kadını hâlâ geri istediğini mi söylüyorsun?" dedi.

Menelaos, "Deiphobus'un da Paris gibi ölmesini istiyorum" diye yanıtladı. "O kentin yanmasını istiyorum."

Oradaki herkesin ölüm ve dumanla kararmış geleceğe bakarak geçirdiği uzunca bir sessizlik oldu.

Sonunda Agamemnon, "Kardeşimi duydunuz" dedi. "Bu savaş devam ediyor."

Odysseus o gece kanlı bir düşten uyanıp kendisinin de delirmeye başladığı düşündü. Sonra hemen o düşü görme nedenini anladı. Menelaos o gün Sparta'da ettiği yeminin korkunç anısını geri çağırmıştı. O yemini yıllardan beri kimsenin düşünmediğinden emindi. İçinde oldukları savaş, nasılsa bir kez başlamış, çoktan kendine ait çılgın bir mantık geliştirmiş ve hepsini içine hapsetmişti. Ama Menelaos, şimdi tam o uzun karabasandan çıkma yollarının arandığı anda, içilen andın asasını bir kez daha havaya kaldırmıştı.

Bu durumda yeminin onu tasarlayan kişinin düşlerini karartmasına şaşmamak gerekirdi.

Düşü anımsayan Odysseus ürperdi. Sparta'da kurban edilen atın kanlı parçalarının havaya yükselip birleştiğini görmüştü. At tekrar bedenine kavuşmuş, Akha önderleri de, tüyler ürpertici bir kan kovuğunda diğerleriyle buluşana dek onun karnına girmeye zorlanmıştı.

O korkunç görüntüyü kovmak için başını sertçe iki yana salladı. Ardından, eşinin özlemini çekerek, onun Sparta'daki gençlik halini, çevrelerindeki dünyanın hırslı telaşından kurtulmaktan mutluluk duyarak, kendi küçük adalarında baş başa yaşamanın hazzından başka bir şey istemeden İthaka'ya nasıl yelken açtıkla-

rını anımsayarak orada bir süre yattı. Ama Palamedes ile Menelaos oraya da gelmiş, parçalanmış atın anısını oraya da taşımıştı.

Ve Palamedes, Patroklos, Aias, ki hepsi kralın atı üstüne ant etmişti, şimdi ölüydüler; Gölgeler Ülkesi'nin çirişotu tarlalarında Akhilleus, Hektor ve Paris ile birlikte dolanıyorlardı. Ve atın laneti Odysseus'un peşini hâlâ bırakmıyordu.

İçi eşine bir kez olsun dokunma özlemiyle doluydu. Onun yumuşacık ağırlığını kollarının arasında hissetmek istiyordu. Onun bedeninin taze, baharatlı kokusunu içine çekmek istiyordu. Bir yerlerde hâlâ erkeklerin teri, öfkesi ve korkusuyla kokuşmamış bir dünya olmalıydı. İnsanların öldürmekten ve ölmekten başka şeyler düşünebildiği bir dünya!

Kanla kaplı bir diyarın içine sonsuza dek kısılıp kaldığını, eşini ve oğlunu bir daha asla göremeyeceğini bezginlik içinde düşünen Odysseus, yeni bir günün dayanılmazlığıyla yüzleşmek için kalktı.

Menelaos barakasını ziyaret ettiğinde, başında hâlâ gördüğü düşün ağırlığını hissediyordu. Sparta Kralı yanında ufak tefek, gri sakallı, ayağı aksayan ve gözlerinde kurnaz parıltılar olan bir adam getirmişti. Odysseus onu daha önce gördüğünü anımsamıyordu.

Menelaos, "Bu Prylis" dedi. "Lapithler arasındaki nalbant. İlginç bir fikirle geldi. Bunu seninle tartışmak istiyorum."

Odysseus kendisini tutmasa açıktan açığa inleyecekti. Menelaos'un yeniden tazelenen savaş açlığı, o günlerde katlanmakta zorlandığı şeylerin başında geliyordu. Atreus'un küçük oğlunun yıllar önce Sparta'da evlendiği gün ne kadar açık yürekli, verici, gelinine karşı sevecen, ağabeyinin saldırgan tavrını dengelemeye dönük, o zafer anında bile nasıl yüce gönüllü olduğunu anımsadı. Tüm talipliler arasında Helena'nın eline en fazla layık olan oydu ve Odysseus şimdi yaşamın dostuna neler yaptığını görmekten ötürü acı duyuyordu.

Elini sallayarak karşısındaki iki adamı oturmaya davet etti. "Neymiş o düşünce?"

Menelaos gülümsedi. "Bize savaşı kazandırabilecek bir şey."

Odysseus ufak tefek adamı fazla güven beslemeyen gözlerle inceledi ve, "Eve dönmemi sağlayabilecek her şeyi dinlemeye hazırım" dedi.

O yüce adamların dikkatini çekmiş olmaktan ötürü gururlanan ve şımararak gevezeleşen Prylis, gençliğinde nasıl bir korsan ve paralı asker olduğunu anlatmaya koyuldu. Pirithoos ve Theseus ile birlikte Hellespont'dan geçerek Karadeniz'e açılmış, orada kötü şans sonucu esir düşüp köle olarak satılmıştı. Ama tüm Lapithler gibi onun da atlara karşı özel bir yeteneği vardı ve bunu yetiştiricilikte kanıtlamıştı.

"Bu aksayan ayağı bir İskit aygırına borçluyum" dedi. "Ama onu yine de yola getirdim; şeker gibi tatlı bir hale koydum."

Prylis sonunda savaşa yatkın bir halk olan ve Tigris[52] ile Euphrates[53] arasındaki Babil adı verilen büyük yerde yaşayan Asurların ordusundaki bir generalin hizmetine girene dek nasıl üç kez köle olarak satıldığını, nasıl her seferinde biraz daha doğuya ve güneye gitmek zorunda kaldığını anlattı.

"Evet" dedi Odysseus. O ülkeyi duymuştu, ama bu konuşma acaba nereye yönelmeyi amaçlıyordu?

Asurların büyük savaşçılar olduğunu söyledi Prylis. Ayrıca Argos'da, ya da Girit'te henüz görülmemiş akıllı savaş düzenekleri de icat etmişlerdi. Bu düzenekler Truva gibi korunaklı kentlerin fethi için kullanılıyordu, aralarında 'at' adı verildiği için onun ilgisini özellikle çeken bir tane vardı. Bu şey tekerlekleri üstünde ilerleyebilen bir yapı gibi inşa ediliyor ve onu yanmaktan koruyacak, ıslatılmış at derileriyle sarmalanıyordu. Bu düzeneği iterek hareket ettiren adamlar onun koruması altında saldırdıkları kente ulaşıyor, orada devasa bir koçbaşını önlerinde açılana dek kentin kapısı üstünde kullanıyordu. 'At' yeterince dayanıklı inşa edilirse, surların üstündeki adamlar ona karşı hiçbir şey yapamıyordu.

Prylis bu yöntemle büyük bir kentin düştüğünü kendi gözleriyle görmüştü ve Menelaos sözünü coşkuyla kesmese daha da fazlasını anlatacaktı.

---

52) Dicle Irmağı. (ç.n.)
53) Fırat Irmağı. (ç.n.)

Menelaos, "Böyle bir şeyi inşa etmek elbette ki gücümüz dışında değil" dedi. "Onun karşısında büyük bir kent düştüyse neden bir başkası da aynı akıbete uğramasın?"

Odysseus'un kuzeni Sinon da Lapithlinin anlattıklarını ilgiyle dinliyordu. "O şeyi yapmak zor da olmasa gerek" dedi. "Dağlarda pek çok kereste var, hemen birkaç atı kesip derilerini yüzmek de zor değil."

Menelaos, "Truva bu hafta içinde bizim olabilir" diye araya girdi. "Ne diyorsun?"

Odysseus sakalını sıvazlayarak mesele üstüne düşünmeye koyuldu. Yıllardan beri Truva'nın devasa surlarını nasıl aşacakları konusunda kafa yoruyordu, ama öyle bir şey aklına hiç gelmemişti. Çözüm o kadar basit olabilir miydi? Resmi kafasına yerleştirip onunla oynamaya koyuldu.

Ve zorlukları hemen gördü.

"Bunun işe yarayabileceği durumları düşleyebiliyorum" dedi. "Ama bir kez de Truva'nın konumunu düşünün. Koçbaşını kapıyı açacak şekilde kullanmak için önce oraya yaklaşmamız gerek. Truvalılar ise, hâlâ surlara ulaşmamızı savaş arabaları ve piyadeleriyle ovada engelleyebilecek kadar güçlü. Öyle olmasalar bile, adamlarımız ağır bir savaş düzeneğini bayır yukarı nasıl iteleyebilir? O şeyin itilmesi değil çekilmesi gerekir ve bu surların üstünden yönlendirilen bir saldırı altında nasıl yapılabilir?" Gülümseyerek başını iki yana salladı. "Bu ilginç bir düşünce, ama en azından şu anda nasıl uygulanabileceğini düşünemiyorum. Truvalıların gücü bugün olduğundan daha zayıf hale düşmeden bu yapılamaz."

Prylis yüzünü düş kırıklığıyla astı, Menelaos ise tartışmayı bir zaman daha sürdürmeye yeltendi, ama karşılarındaki adamın öneriye karşı çıkma nedeninin dayanağını anlamaları için dönüp kentin dik bayırlardan yükselen surlarına bakmaları yeterliydi.

Odysseus bir elini Lapithlinin omzuna koydu. "Kimbilir, sıra senin atına da gelebilir, dostum Prylis. Ama önce önümüzde uzun bir savaş dönemi var." Başını kaldırıp Menelaos'a neşeden uzak bir gülümsemeyle baktı ve ekledi, "Dövüşmek için gereken mideyi kendimizde bulabilirsek elbette."

O gece yine düş gördü. Tanrıça Athena ona, zırhını, tolgasını silahlarını eksiksiz kuşanmış, elinde altın bir asa taşır halde göründü. Odysseus onun ulu varlığına korku ve huşu ile bakınca da, buna gri gözlerindeki düş kırıklığına uğramış ve gücenmiş bakışlarla yanıt verdi. Penelope ile Telemakhos'un onun ardında, erişemeyeceği bir yerde rehin alınmış gibi durduğunu görebiliyordu.

Tanrıça, "Poseidon'a bir at adadın, Odysseus" demişti. "Neden bana da bir tane adamıyorsun?"

Odysseus sıçrayarak uyandı ve bir daha uyuyamadı. Yatağında düşünü zihninde tartarak yatakalmıştı.

Bir kez daha Prylis'in Asurların tahta kuşatma atıyla ilgili söylediklerini düşündü, ama hâlâ o fikre yönelttiği karşı çıkışta çürütecek bir yan göremiyordu. Kapılara uzanan rampalar daha kısa ve daha az eğimli olsa, burçlar o kadar iyi korunmasa yapılmayacak şey değildi. Gerçi Truva'ya giden yol savaşarak da açılabilirdi... Ama durum böyleyken...

Odysseus surları inşa ederken o kadar iyi iş çıkarttığı için Aegina'lı yaşlı Aiakos'a bir kez daha lanet etti; bu, ona savurduğu ilk lanet değildi. Sonra yatağında öte yana döndü ve uyumaya çalışarak gözlerini yumdu.

Ve birden öteki düşü anımsadı. Akha kumandanlarının Poseidon'a kurban edilen ve parçaları birleşen atın karnına nasıl doluştuğu gözünün önüne bir kez daha geldi; onu uykulardan eden görüntünün dehşetini içinde bir kez daha duydu.

Sonunda yataktan kalktı ve yüksek dalgaların gücünü koyun üstünde deneyerek kırıldığı kıyı boyunca yürüdü. Şafak karmaşık doğu ufuklarında sökerken, Poseidon'un atıyla Asur atı aklında biraraya gelmişti ve ne yapılması gerektiğini artık biliyordu.

Haftalar sonra, doğudan gelen esinti Truva Ovası'nın üstünde günün ilk gri ışıklarıyla birlikte gezinirken bir sabah, İlium kulelerindeki nöbetçiler gözlerini o inanılmaz görüntü karşısında ovuşturdular. Sönmeye yüz tutmuş ateşlerden denize doğru yayılan duman dışında Argos kampında alışılagelmiş hareketlilikten eser yoktu. Yılın büyük bölümünde kıyı boyunca, koruganın gerisinde-

ki çekek yerinde duran gemilerin yukarıya doğru kavis yapan pruvaları da şimdi yoktu. İki nöbetçi Hellespont'un ötesindeki sularda uzaklaşan gemi de göremiyordu.

Bir an için birbirlerine karşılarındaki manzaraya inanamayan gözlerle baktılar, ardından akıllarından geçen şeyi yüksek sesle söyleme cesaretini kendilerinde buldular: "Gitmişler! Akhalar gitmiş."

Deiphobus hayatta kalan iki erkek kardeşi Kapys ile Thymoetes geldiğinde, bir kolu Helena'nın göğsü üstüne uzanmış şekilde uyuyordu. Hâlâ sarhoştu, ve önceki gece onun afyonun etkisiyle yatağında istediği gibi eşlik edemeyecek kadar kendinden geçtiğini anladığında kapıldığı aksi ruh halinden sıyrılamamıştı. Belki o nedenle kendisine söylenen şeyin anlamını ilk anda kavrayamadı. "Emin misiniz?" diye üsteledi. "Bu bizi surların arkasından çıkartmak için başvurdukları bir savaş aldatmacası olabilir."

Timoetes, "Gözcüler öyle diyor" dedi. "Barakalar ateşe verilmiş, gemiler gitmiş ve kampta kimse yok. Hava değişmeden önce evlerine dönme şansını değerlendirmiş gibiler."

Habere inanmaya başlayan Deiphobus güldü. "Orada bir kış daha tutunamayacaklarını size söylememiş miydim? Onları yendik. Tüm tanrılar adına, onları yendik!"

Ama Kapys'in kaşları çatıktı. "Yine de bunda tuhaf bir yan var" dedi.

Birden kuşkuya kapılan Deiphobus, "Neymiş o?" diye sordu.

"Kıyıda bir şey bırakmışlar. Gözcülerin söylediğine göre bu bir at. Büyük, tahtadan yapılma bir at."

"Ne demek istiyorsun? Tahta bir at da ne demek oluyor?"

"Sadece tahta bir at demek oluyor. Devasa bir şey, ama her tarafı ahşaptan yapılma ve at şeklinde. Gözcüler daha önce öyle bir şey görmediklerini söylüyor. Üstüne kazınmış bir yazı varmış ama hiç biri okuma yazma bilmiyor. Kıyıya gidip yakından bakacaktık, ama önce senin görmek isteyeceğini düşündük."

Odanın dışından gelen sesler Helena'yı uyandırmıştı. Deiphobus giyinmek için geri geldiğinde yatağın içinde kıpırdanıyordu. Başını kaldırıp ona ne olduğunu sordu.

"Anlaşıldığı kadarıyla Argoslu dostların sonunda akıllandı."

Helena başını iki eliyle tutarak doğruldu. "Anlayamadım."

"Kampları boş. Gemileri gitmiş." Dönüp işlemeli örtüyü göğüslerine bastırmış halde yatağın içinde oturan Helena'ya baktı ve duyduklarına inanamayan kadının gözlerindeki korkuyu yakaladı. "Bu haber pek hoşuna gitmedi galiba. Belki de Menelaos'un gelip seni alacağını ve yanında Sparta'ya götüreceğini umuyordun hâlâ."

Helena solgun yüzünü başka yöne çevirince, alayının hedefe ne kadar yaklaştığını anladı. "Nasıl sadakatsiz bir kaltaksın sen!" dedi. "Ama umduğun bu idiyse, korkarım yeniden düşünmen gerekecek."

Onun odadan çıkışını izleyen Helena, kendisini yaşamının geri kalanını o kentin içinde geçirme fikrinin verdiği tiksintiyle baş başa buldu. Haberi alınca evlerinden sokaklara akan halkın dışarıdaki mırıltısını şimdiden duyabiliyordu. Bir adam bir yerlerde, sesi havlayan köpeklerinkini bastıracak şekilde bağırmaya başlamıştı bile. Bir kadın, fahişelerin surlar üstünden Akha askerlerine sataşmak için uydurduğu şarkıyı söylemeye başladı, kısa zamanda ona başkaları da katıldı. İnsanlar her yerde neşeyle gülüyor, bağrışıyordu.

Öyleyse haber doğru olmalıydı. Menelaos ile Agamemnon o uzun savaşın dayattığı bedellere dayanamaz hale düşmüştü. Kayıplara öylece son vermeyi seçip, kendisini Truva'da değersiz bir şey gibi terk edip, eve dönmüşlerdi. Panik içinde büyüyüverdi. Aklını karanlık görüntüler sardı. Zaman ve şarap ve uyuşturucu şimdiden solmaya başlayan güzelliğini silip yok edince Deiphobus da ondan usanacaktı. Onu ortaya atıverecekti. Ondan sonra yaşamda tutunabilmek için yapabileceği en iyi şey, ancak bir ceset gibi erkekten erkeğe geçmek olabilirdi; ve o kentte, Spartalı Helena'nın, Truvalı Helena'nın bedeninden haz aldığını söyleyerek böbürlenmeye hazır bir sürü adam vardı.

Helena sabah ışığı altında ürpererek yataktan kalktı ve pencereye yaklaştı. Sarayın da içine kurulu olduğu hisarın inşa edildiği yüksek yerden, insanların şimdiden üstünde zafer dansları yapmaya başladığı Argos kampının kalıntılarını görebiliyordu.

O kentin halkı on yıldan beri onun patlamasına neden olduğu bir savaşın acılarını çekiyordu ve sıkıntıları artık sona ermişti. Ama Paris ölmüştü, Hektor ölmüştü, Antiphus ve Polydoros ve sayısız savaşçı da onlarla birlikte gitmişti. Kral Priamos artık titrek, sürekli hastalık çeken, acıları nedeniyle sersemlemiş yaşlı bir adamdı. Ama insanlar her sabah kalktıklarında o günün sonunda yaşayıp yaşamayacağını, dul kalıp kalmayacağını artık merak etmek zorunda kalmayacağından, daha da önemlisi hâlâ yaşadıkları için şarkılar söyleyecek, şarap içecek ve mutlu olacaktı.

Savaş bitmişti ve ne kazanılmış, ne de kaybedilmişti. Gereksiz, sahipsiz bir şey gibi geride bırakılıvermişti. Ve şimdi Helena, onca yıl süren boğazlaşmanın nedeni ve baş ödülü olan o kadın, savaşın bittiği inancıyla yayılan coşku içinde unutulup gitmişti.

Kendi dehşetiyle baş başaydı artık.

Koruganın gerisindeki kamp, yakılmış barakalar, parçalanmış savaş arabaları, geride bırakılmış malzeme, çaylaklarla köpeklerin kapmak için birbiriyle kavga ettiği yemek artıklarından oluşan bir çöplük halindeydi. Çekek yerlerindeki gemilerin omurgalarının bıraktığı derin izler, üstünden dumanlar tüten, kirletilmiş denizin kaba dalgalar halinde dövdüğü kıyı boyunca görülebiliyordu. Hektor koruganı aşıp kampın içinde fırtına gibi estiği zaman yakılan geminin kömürleşmiş iskeletiyse, bağırsakları dökülmüş bir yaratık gibi hâlâ destekleri üstünde duruyordu. Hela çukurlarının olduğu açıklıktan gelen bir esinti, gitgide ısınan sabah havasının içinde iğrenç bir koku taşıyordu.

Ve tüm bunların üstünde, olduğundan da büyük, olduğundan da etkileyici, ne olduğu bilinmez bir at heykeli duruyordu.

İda Dağları'nın köknar ağaçlarından alınan kütüklerden, kalaslardan yapılan bu at, her biri bir ahırın kolan direği kalınlığındaki bacakları üzerinde güvenle dikiliyordu. Tersaneciler ya da maran-

gozlar, o şeyi her kim yaptıysa, baldırlarını sağrıların ve omuzların kaslarıyla ustaca birleştirmiş, karnının şişkinliğine fıçı gibi bir kavis vermişti. Kuyruğu, üstünde durduğu platformda ileriye doğru uzanmış boynuna, uzun ve asil başına, yerden otuz ayak kadar yukarıdaki kulakları arasına yontulmuş yelesine bir karşı ağırlık verecek şekilde iniyordu. Gözleri yuvalarından uğrar gibi açık, burun delikleri gergindi. Tüm çizgilerinde, yapıldığı tonlarca ağacın ağırlığını hiçe sayan bir sıçrama gücü ve dinçlik vardı. Ve devasa ölçüleri, bir zaman için hayranlık yansıtan bir sessizliğe, insanların onun ulu gölgesini ölümlülerin üstüne düşürmek için tanrılar diyarındaki ahırından kaçıp geldiği sanısına kapılmasına neden oldu.

Bir sağrısına gerçekten de bir yazı kazınmıştı. Akha kampının terk edilmişliğini gelip kendi gözleriyle görmek için tahtırevanla kumsala taşınmakta ısrar eden Kral Priamos yazıyı yüksek sesle okudu: *"Yurdumuza esenlikle yolculuk etmemizi sağlaması için İlahe Athena'ya adanmıştır."* Kral dönüp Deiphobus'a gülümsedi. "Anlaşıldığı kadarıyla haklısın. Akhalar sonunda gitti." Göz pınarlarından yaşlar süzüldü. "Oğlum Hektor yaşasa ve bu günü görseydi."

Yaşlı adamın ona ait bir zafer anında bile ilk olarak ölen ağabeyini düşünmesine canı sıkılan Deiphobus başını çevirdi ve Kapys'in büyük ata kuşkuyla baktığını gördü.

Kapys, "Bu şeyde ne var?" dedi. "Neden böylesine şaşkınlık verecek bir şeyi arkalarında bıraksınlar ki?"

"Bunun yanıtını kendisi veriyor. Tanrıçaya bir adak bu. Akhalar her zaman yardım ve korunma için Athena'ya güvenir."

"Öyleyse biz bu şeye neden güvenelim?" diye sordu Kapys. "Bence bunu yakmamız gerek. Onu adak olarak yakıp kıyılarımızı onların tüm izlerinden temizlemeliyiz."

Kraliyet ailesinin çevresinde toplanmış olan insanlardan bir onay mırıltısı yükseldi. O uzun savaş yıllarının anısını, kıyıdaki tüm çöplerle birlikte tahta atın da yakılıp kül edileceği bir şenlik ateşinden daha iyi silecek ne olabilirdi ki? Yurtlarının havasını ateşle temizlemeliydiler.

"Ama at tanrıçaya ait" dedi Thymoetes. "Ona ait bir şeye hürmetsizlik etmek akıllıca olur mu?"

Kral Priamos atın kocaman, asil başına kaşlarını çatarak baktı ve, "Çok güzel bir şey" dedi.

"Ve bizim zaferimizin simgesi." Deiphobus platforma sıçrayıp atın ön ayaklarından birisinin yanında durdu ve kalabalığa döndü. "Şansları varsa, İlahe Athena evlerine güvenle yolculuk yapması için Akhalara yardım eder, ama burada muzaffer olma dileklerine kulaklarını kapattı. Ben derim ki, atı çocuklarımızın çocuklarının ona bakması ve biz Truvalıların kentimizi kurtarmak için nasıl savaştığını anımsaması için kente alıp koruyalım."

Ahalinin ruh hali bu sözlerle değişti. Prensin temsil ettiği yeni düzen işte karşılarındaydı.

Deiphobus dönüp yaşlı başını onaylar şekilde sallayan babasına baktı. Priamos, "Tanrılar bizi sevindirdi" dedi. "Ve bizim de bunun için onlara müteşekkir olmamız gerek. Bu putu Athena tapınağına götürecek ve orada tanrıçaya adayacağız."

Ama bunu söylemek yapmaktan kolaydı. Argos koruganının duvarından kütükler sökülüp kaldıraç olarak kullanıldı. Platformun önce ön tarafı altına yuvarlak kütükler sürülmesine yetecek şekilde, inanılmaz bir güç harcanarak kaldırıldı. Atın boynuna kalın ipler atıldı, bunlar iki uzun insan dizisinin onu koruganın kapısından çıkartacağı, kente doğru çekeceği şekilde birbirine düğümlenerek uzatıldı. Ama yük son derece ağırdı ve güneş yükseldikçe havanın sıcaklığı da artıyordu. At saatler boyunca platformun altındaki kütükler üstünde kayarak yol aldı, ama zemin düzgün değil, ilerleme yavaştı. İnsanlar güçlükle kazanılan devinim enerjisinin korunması için kütüklerin yerini hızla değiştirmek için didiniyor, o telaş içinde yaralananlar oluyordu. Ve zeminin eğimindeki her derecelik artış atın ağırlığının artmasına neden oluyor, meyil terse dönünce de, taşınan şeyin önden çekilmesi değil, arkadan frenlenmesi gerekiyordu. Öğleüstü saatlerinin ortalarına doğru, taze gücün öncekilerle yer değiştirmesiyle birlikte tahta at, Skaia Kapısı'nın önündeki rampanın başına kadar getirildi. O oraya

gelene kadar, maçunalar ve çektirmelerin yardımı olmadan rampanın üst ucuna çıkartılmasının olanaksız olduğunu anlamışlardı. Bu başarılsa bile, kapının üstündeki mazgallı burcun atın başının geçmesi için yıkılması gerekiyordu.

Ağır yükü sürükleyen insanlar arasında bir zamandan beri tüm bu girişimin çılgınca olduğuna, gösterilen çabaya değmeyeceğine dair homurdanmalar vardı. Ama Deiphobus, atın kentin o güne gelmesini sağlayan gücünün simgesi olarak Truva'ya götürülmesinde baştan kararlıydı ve onun kararlılığının verdiği güçle gün boyunca çalışmışlardı. Öte yandan, bu işin tamamlanması için gereken son ve en büyük gayretin büyüklüğü anlaşılınca, şimdi onun bile cesareti kırılır gibi olmuştu.

Ter içinde ve soluk soluğa kalan Kapys başına diktiği su torbasının üzerinden ağabeyine baktı. "Bu şeyi en başında söylediğim gibi yakmalıydık."

Thymoetes, "Ya da burada ovada bırakıverelim" dedi.

İplere asılmaktan kolları ağrıyan Deiphobus, Agamemnon ile Odysseus'un atı kentin içine götürmek için harcadıkları çabayı görse nasıl güleceğini gözünün önüne getirdi. Ve dönüp, onu yenilgiye uğramakla tehdit eden ahşap yığınına kaşlarını çatarak baktı. Belki de kardeşleri haklıydı.

Ama atı oraya kadar getirdikten sonra geriye sadece bir hamle kalmışken vazgeçmek de...

Ve atın gerilerinde bir yerde bir karışıklık olduğunda o hâlâ karar vermeye çalışıyordu. Doğrulup o yana bakınca, rahip Laokoon ile bir grup Dardanyalının bir tutsağı itekleyerek getirdiğini gördü. Akhilleus'un kutsal mekânlara hürmetsizlik edilerek öldürülmesi ardından Deiphobus ve şimdi ona taştan oyulmuş gibi bir yüzle bakan rahip birbirine düşman kesilmişti. Laokoon, "Bu Argoslu Apollon tapınağı yakınında saklanırken bulundu" dediğinde aralarındaki gerilim dokunulabilecek kadar yoğunlaşmıştı.

Adam Deiphobus'un önüne itildi. Bilekleri bağlıydı, pislik içindeydi, kılığı perişandı ve yaşamı için büyük kaygı duyduğu ilk bakışta anlaşılabiliyordu. Sorulunca İthakalı olduğunu, ona Sinon dendiğini ve Argos kampından önceki gece kaçtığını söyledi.

Deiphobus, "Neden yaptın böyle bir şeyi?" diye sordu.

"Çünkü beni rüzgârlara kurban vereceklerdi. Haftalardan beri yola çıkmak istiyorlardı, ama hava buna izin vermiyordu. Kalkhas rüzgârlara bir insan canının kurban edilmesi gerektiğini söyledi ve Odysseus da kuradan benim adımın çıkmasını ayarladı."

"İthakalı bir hemşehrisinin mi? Bu kulağa şaşırtıcı geliyor. Sana karşı özel bir kini mi vardı?"

Sinon, Deiphobus'un yüzüne gözlerini kısarak baktı. "Benden çekiniyordu. Onun Palamedes'i hain gibi göstererek tuzağa düşürdüğünü bilenlerden geriye bir tek ben kaldım. Eve dönmeden önce beni ortadan kaldırmak için fırsat kolluyordu."

Deiphobus, "Ama hâlâ buradasın" dedi.

"Sadece şanslı olduğumdan buradayım. Dün gece sunak hazırlanırken rüzgâr değişti ve insanlar aklını yitirmiş gibi gemilere koşmaya başladı. Ben de karışıklıktan yararlanıp kaçtım."

Hâlâ ikna olmayan Deiphobus dudaklarını büzdü. "Söylediklerin doğruysa neden gidip Odysseus hakkında bildiklerini Agamemnon'a anlatarak kendini onun insafına bırakmadın?"

Sinon dünyayı yeterince tanımış ve onun kokuşmuşluklarıyla yakından tanışmış insanlara has bir edayla omuz silkti. "Çünkü o beni dinlemek, gerçeği öğrenmek istemedi. Hiçbirisi istemedi bunu. Taşlanarak öldürme cezası infaz edildiğinde hepsi orada değil miydi? Palamedes'in masum olduğuna dair konuşulmasını cesaretlendirmezlerdi. Bunu hâlâ umursayan tek insan Palamedes'in Euboea'daki babası Kral Nauplios. Olanlara şüpheyle yaklaşıyor ve eline kesin kanıt geçince öcünü almak isteyecektir. Odysseus bunu biliyor, beni o yüzden susturmaya çalışıyor."

Sinon'un anlattığı öykünün Oysseus'un aklının şeytanlığa nasıl çalıştığını hakkında bildikleriyle tam bir uyum sağladığını gören Deiphobus, bundan etkilenmişti. Dönüp durumu alçak sesle kardeşleriyle tartıştı.

Ardından Kapys, "Thymbra'da ne yapıyordun?" diye sordu.

"Gemiler gidene kadar saklanılacak en iyi yerin orası olduğunu düşündüm. Sonra kara yoluyla Argos'a gitmeyi, oradan Eubo-

ea'ya geçmeyi umuyordum. Nauplios bildiklerimi öğrenince benimle yakından ilgilenecektir. Ve Odysseus ile de elbette."

O sırada surların üstünde ve Kral Priamos'un hemen yanında duran Antenor'un sesi duyuldu. "Bize şu attan söz et."

Sinon önce başını kaldırıp ona, ardından Deiphobus'a baktı. "Bu da Kalkhas'ın başının altından çıktı. Geçen birkaç hafta boyunca her şey kötü gitmeye başlayınca kehanetlere başvurdu ve Athena'nın bize sırt çevirdiğini söyledi. Tanrıçanın Akhilleus'u her zaman çok sevdiğini, Truva'yı almaya dair her şansın onunla birlikte öldüğünü ileri sürüyordu. Kalkhas'a göre durum o kadar kötülemişti ki, eve dönmeye karar versek bile, oraya güvenle ulaşmak için tanrıçanın gönlünü çok büyük bir sunuyla almamız gerekiyordu."

"Ama neden bir at?" diye üsteledi Kapys.

"Bu da Odysseus'un fikriydi. Ona bir düşte malum olduğunu söylüyordu. Bu savaş Sparta'da Poseidon'a bir at adanmasıyla çıkmıştı ve Odysseus'a göre burada, Truva'da Athena'ya bir at adanarak bitirilmesi gerekiyordu."

Antenor, "Neden Poseidon'a adanan gibi gerçek bir at değil?" diye sordu.

Sinon ona küçük gören bir bakış gönderdi. "Bu kadar çok at zaten ölmüşken mi yapsaydık bunu? Bu ovada at leşinin pek değeri yok, fark etmedin mi yoksa?"

Adamın ses tonundan hoşlanmayan Deiphobus ona bir tokat attı. Sinon elini yanağına bastırıp gözlerini yere dikti.

"Dahasını anlat."

"Başka ne söyleyeceğimi bilemiyorum. Sonra galiba Kalkhas yine kehanetleri okudu. Öyle olmalı, çünkü Athena'nın kendisi için bir put yapılmasını istediğini söylüyordu." Sinon omuz silkti. "Elimizde de bunu yapmak için malzeme olarak sadece kereste vardı."

Kapys, "Ama neden onu bu kadar büyük yaptınız?" diye sordu.

"Elbette alıp kentinize getirememeniz için."

"Açıkla."

"Kalkhas siz Truvalıların atı tapınağına sunarak Athena'nın lütfunu kazanmaya çalışabileceğinizi söyledi. Bunu yapmayı başarırsanız yazgı tersine dönecek, Truva kısa süre içinde Argos'u işgal edebilecekti."

Kalabalık tutsağın söylediklerini dikkatle izlemiş, ardından kendi arasında konuşmaya başlamıştı. Ama Laokoon sesini yükseltince herkes sustu. "Bu adamın sözlerine neden inanalım? Tüm bunlar ancak Odysseus'un uyduracağı türden şeyler. Akhalar beni hiçbir zaman dindar yönüyle etkilemedi. Onlara özellikle de bize armağan bıraktıkları zaman güvenmem."

Surların üstünden bir kadın sesi yükseldi. "Rahip gerçeği dile getiriyor."

Deiphobus başını kaldırıp baktı ve Kassandra'nın siyah saçları yüzünün etrafında uçuşur halde burçlarda durduğunu gördü.

"Tahta at üstümüze yıkım getirecek. O şeyin karnı ölümle dolu. İnan bana, kardeşim. Menelaos'un senin tepende dikildiğini görüyorum. Bedeninin kandan oluşma bir yatakta cansız yattığını görüyorum."

Deiphobus, "Onu içeri götürün" diye seslendi ve kardeşlerine dönüp, Kassandra'nın artık her yerde yıkım gördüğünü söyledi. Laokoon'un zaferine gölge düşürmeye çalıştığına artık ikna olmuştu. Rahibe, "Ve sen" dedi. "Beni sevmediğin bir sır değil. Bu savaşta hiç varlık göstermediğin de öyle. Şimdi dövüş bittikten sonra çıkıp varlığını ortaya koyuyorsun. Düşmanlığını daha önce davranıp Akhalara yöneltseydin daha iyi yapardın."

Laokoon başını başka yöne çevirdi. "Ben tanrının bana emrettiği şekilde konuşuyorum."

"Öyleyse git ve bu mutlu günde daha hayırlı kehanetler vermesi için ona yakar."

Antenor oğluna karşı olan davranışından ötürü Deiphobus'a açıkça sitem etti ve krala dönüp oradaki herkesin duyabileceği kadar yüksek sesle, "Laokoon bilgece konuştu" dedi. "Ona kulak vermemek aptallık olur."

Priamos da hırçın bir tavırla, "Ama ben oğlumun cesaretinin daha fazla olduğunu iyi biliyorum" diye yanıtladı.

Ve o anda tartışmaya bir başka ses, Aeneas'ınki katıldı. "Ne var ki, babam Ankhises ile ben de Antenor'un duygularını paylaşıyoruz."

Söylenen bu sözler üstüne görüş çatışmalarının günü aleyhine çevirmesinden kaygı duyan Deiphobus, rampanın üstlerinde bir yere çıktı ve oradan tahta atın etrafında toplanmış, ne yapacağını, nasıl düşüneceğini tam olarak kestiremeyen kalabalığa seslendi. "Şu Akhalının söylediklerini duydunuz. Odysseus'u, ya da diğer Argos komutanlarını sevmesi için bir nedeni olmadığı açık. Ayrıca böyle bir öyküyle aklımızı çelmek için bizi arayıp bulan da o değil. Saklandığı yerde yakalanıp karşımıza elleri bağlı olarak getirildi. Kuzenim Aeneas nasıl isterse öyle düşünebilir. Biz Truvalılar Dardanyalıların bu savaşın bir parçası olmak istemediğini ve yardımımıza ancak Akhilleus tepelerine binince geldiğini yeterince iyi anımsıyor. Kutlamalarımızı paylaşmak istemiyorlarsa, bırakın öyle olsun. Bırakın gitsinler evlerine. Kız kardeşime gelince... Bilirsiniz, aklı biraz zayıftır ve dünya yüzünde sadece karanlık görür. Ama bu bizim zafer günümüz, Truvalılar. Akhaların bizim sandıklarından daha güçlü olduğumuzu son kez görmesini sağlayın. Bu atı kentimize sokmak için bir çaba daha göstereceğiz ve sonra İlahe Athena sonsuza dek Truva'nın yüzüne gülecek." Başını kaldırıp burçlara baktı. "Haklı değil miyim, baba?"

Kral Priamos, "Oğlum gerçeği dile getirdi" dedi. "İlahe Athena Akhaları dilediği zaferden mahrum etti, biz de onu memnun etmeliyiz." Sonra yurttaşlarının zafer gününde bile çekişiyor olmasından ötürü yüzüne bir hüzün hâkim oldu. "Siz Dardanyalılar yanımızda cesaretle savaştınız. Zaferi de bizimle paylaşmayacak mısınız?"

Aeneas, "Babam yaşlıdır" diye yanıt verdi. "Ve o da, ben de ne kazanılmış, ne de kaybedilmiş, büyük ödülü sadece acı olan bir savaşta kutlanacak bir yan bulamıyoruz. Dağlarımıza dönüp, Truva'yı zaferini dilediği gibi kutlamaya terk etmekten mutluluk duyacağız."

Priamos, "Nasıl isterseniz öyle olsun" dedi ve burçlardan aşağıya, oğluna baktı. Hektor'un asaletinden ve Paris'in ışıltısından

yoksun olan Deiphobus birçok oğlu arasında hiçbir zaman en sevdiği olmamıştı; ama güçlü yazgısı ona bu acı savaşın son döneminde Truvalılara önderlik etme şansını tanımıştı. Ve Priamos da oğlunun o zafer anını yaşamasını engelleyecek değildi. "Skaia Kapısı'nın üstündeki burçları yıkın" diye emretti. "Athena'nın atını içeriye getirin."

Dışarıdaki tartışma, küçük ve sıkışık mekânın hava almasını sağlamak için atın açık bırakılan burun ve kulak deliklerinden duyulabiliyordu. Yirmi üç Akhalı savaşçı, kayışlarla sıkı sıkıya sabitlenmiş ve üstlerinde sadece kasık bağları olduğu halde oturdukları sıralarda, dışarıda konuşulanları tedirginlikle ve Truvalıların her an içinde oldukları tahta atı ateşe vermesinden, ya da parçalamasından kaygı duyarak, zaman zaman soluğu kesilerek dinlemişti.

Odysseus'un tam yanında, saklı kapının hemen üstünde, Epeios adındaki, yıllardan beri Atreus Evi'nde saki olarak rahat bir yaşam sürmüş olan tombul bir Fenikeli oturuyordu. Kendisine o kaytarma görevini ayarlamadan önceki asıl uzmanlığı marangoz ustalığı olduğundan, atı tasarlayan ve yapımını yöneten de o olmuştu. Ve etrafındaki diğer adamlar gibi, yaptığı atın içine girmeden önce bağırsaklarını tamamen boşaltmamış olsa, o anda korkudan kasık bağlarını kirletebilirdi. Küçük saldırı gücünün dışında bırakılması için epey yakarmış, ama birkaç deneme, zemindeki çok iyi gizlenmiş olan kapının özel tasarlanmış, karmaşık menteşe ve kilit düzeneğinin sadece onun tarafından kullanılabileceğinin anlaşılmasına yetmişti. Böylece kılıç zoruyla ata sokulmuştu, üstelik son giren o olduğu için ilk çıkan da o olacaktı, ve bu fikir karşısında o denli korku içindeydi ki gün boyunca sessiz sızlanmalarını boğmak için Odysseus'un birkaç kez eliyle onun ağzını tıkaması gerekmişti.

Ama şimdi işler şaşılacak kadar iyi gidiyordu. Odysseus ile Menelaos birbirlerine bakıp, Sinon'un görevin felaketle sonuçlanacağından korkmaya başladıkları anda, tam zamanında ortaya çıkmasından ötürü gülümsedi. Odysseus hazırladığı çifte blöfün çok riskli olmasına karşın, Laokoon, Antenor ve Aeneas'ın sadece

doğruyu dile getirerek Deiphobus'u kendi amaçlarına uygun davranmaya yönlendirmesinden ayrı bir tatmin duymuştu.

Şimdi Dardanyalıların kenti terk ettiğini duyabiliyorlardı. Sonunda, uzun asker dizileri geçtikten sonra rampa tekrar boşalmış, Truvalıların Akhalar tarafından on yıl boyunca yıpratılamayan surları kendi elleriyle yıkmak için kullandığı çekiçlerin, taş keskilerinin gürültüsü duyulmaya başlamıştı. Bu gürültüler atın içindeki adamlara azap dolu sessizliğini biraz kırma fırsatı tanıdı. Uyuşan kollarını, bacaklarını atın kısa süre sonra tekrar harekete geçeceğini bilerek ve duyulma korkusu olmadan biraz kıpırdattılar; yanlarına almalarına izin verilen kısıtlı sudan birkaç yudum aldılar.

Bir saat kadar sonra, önce çevredekileri uyaran bir bağırış, ardından kapının üstündeki büyük taş lentonun boşa çıkmasıyla oluşan çökmenin sesini duydular. Atın burun ve kulak deliklerinden giren bir kireç tozu bulutu, oraya en yakın yerde oturan Neoptolemos ile Akamas'ı bembeyaz yaptı. Bunun hemen ardından da, daha fazla halat sarmak için atın boynuna tırmanan adamların sesleri duyuldu. Bocurgatların gıcırtısını çektirmelerinki izledi, birisi aygıtların başındakilerin aynı anda harekete geçmesi için saydı ve at meyilli rampanın üstünde kaymaya başladı.

Atın geniş karnı kapıdan geçerken duvarlardan birisine sertçe çarpınca, içindeki adamların birbiri üstüne yığılmasını sadece onları oturdukları yere sabitleyen kayışlar engelledi. Dışarıdakiler iki nöbetçi kulesi arasındaki geçişi nasıl genişleteceğini tartışırken, içerdekiler de soluk almaya bile korkarak, omuz omuza sıkışmış bir halde oturuyordu. Sonunda zafer armağanını kente sunmaya o kadar yaklaştığından surlarda oluşacak hasara aldırmayan Deiphobus'un emriyle duvarcılar tekrar işe koyuldu ve yol çabucak genişletildi. Sıkışan bir palanga biraz çabayla gevşetildi. Ve at Truva'ya girdi.

Kral Priamos İlium hisarındaki Athena tapınağında adak törenini tamamladığında, gece kentin üstüne çöküyordu. Kralın ve Antenor'un Athena rahibesi olan eşi Theano'nunkinden başka sesin duyulmadığı ayine Truvalılar hürmetkâr bir sessizlikle, onları

yıllardan beri perişan eden savaşın bitkinliğiyle dua ederek katılmıştı. Kurban edilen hayvanların sesi duyuluyor, bir yerde bir bebek ağlıyor, ama tahta atın etrafında toparlanmış olan yoğun kalabalıktan bunların dışında ses çıkmıyordu.

Bu arada atın karnının içi zifiri karanlığa gömülmüştü. Önceleri konuşmaları yasaklanmış olduğundan birbirini gülümseyerek, ya da başını sallayarak yüreklendiren adamların hepsi, içinde oldukları rahatsız koşullar yetmiyormuş gibi şimdi kendi kapkara yalnızlığına gömülmüştü. Sonra bir müzik sesi yükseldi, kalabalık bir ağızdan Athena'ya şükran ilahisi söylemeye başladı. Odysseus, insanları savaşa giderken, dövüşte ve kentlerin yıkımında esirgeyen, sonra esenlikle geri dönmelerini sağlayan gri gözlü tanrıçaya Akha ordusunun da aynı ilahiyi kaç kez söylediğini düşünerek ilahinin sözlerini kendi kendine mırıldandı.

Bütün günü kentlerine ölümü getirmek için didinerek geçirdiklerinden habersiz olan Truvalılar, ilahinin son bölümde seslerini iyice yükseltti: "Uğurlar olsun, tanrıça; iyi talih ve mutluluk bahşet bize; bir başka şarkıda seni analım." Ardından gece bir kutlama cümbüşüne dönüştü. İlahinin dindar dizeleri yerini daha coşkulu müziklere bıraktı. Hisarın duvarlarının arasından neşeli bağırtılar ve coşku sedaları yükseldi. İnsanlar çelenkler asmak için atın üstüne tırmandı, çocuklar toynaklarının arasında sıçradı, koşuşturdu.

Küçük odanın sıcak karanlığında hâlâ sessizce oturan Akhalar, dışarıdakilerin etrafta ayaklarını yere vurarak dans ettiğini duyuyordu. Pişmiş balık ve kızarmış etin kokusu onların terininkine karıştı, dışarıda tüketilen yiyecekle şarabı düşünmek midelerinin kazınmasına neden oldu. Korku ve sıkıntı dolu yıllardan sonra tüm kent; prensinden, rahibinden, fahişesine, kölesine kadar herkes, bir aşırılık şölenine kapılmıştı. Büyük mücadele ve zorluklara göğüs germek için çabalama günleri artık gerilerde kalmıştı. Yurda barış gelmişti ve bunu kısa zamanda zenginlik izleyecekti. Şimdi kadınlar, erkekler ve çocuklar için bitap düşüp bir tarafa yığılana dek yemek yeme, içki içme, dans etme, şarkı söyleme, öpüşme, kucaklaşma ve çılgınca sevişme zamanıydı.

Saatler birbirini kovaladı, her meydanın her köşesinden gülüşmeler, bağırtılar yükseldi. Sonunda kahkahalar sönmeye, insanlar evlerine çekilmeye ya da oldukları yerde sızmaya başladı.

Atın içindeyse, sabırsızlık ve gerginlik iyice yükselmişti, ama meydanın uzak köşelerinden birisinde hâlâ bir grup sarhoş şarkı söyleyerek dolaşıyordu. Truva ordusu içinde çok yaygın olan, Akha önderlerinin adını her edepsiz dizede teker teker anan, onlara uğursuz aşağılamalar yağdıran açık saçık bir şarkıyı söylüyorlardı. Odysseus, Menelaos, Diomedes ve İdomeneos şarkının sözlerini hiç o geceki kadar net ve anlaşılır şekilde duymamıştı. Ve atın karnında öfke içinde oturuyorlardı.

Ardından altlarındaki platforma birisinin tırmandığını duyup dikkat kesildiler ve bir kadın sesi duydular.

"Beni eve götürmek için mi geldin?" diyordu. "Burada olmanın nedeni bu, değil mi? Beni tekrar kaçırmak." İçerideki adamların hepsi bir an için sorunun kendisine yönelik olduğunu düşündü, ardından hepsi kadının sarhoş olduğunu ve atla konuştuğunu anladı. "Zamanın birinde bir gün yaşadım" diyordu. "O gün Argos'un tüm prensleri bir atın parçaları üstüne beni koruyacaklarına ve onurlandıracaklarına dair ant etmişti. Ama bak şimdi bana. Bak şimdi benden geriye kalana. Sevecen Menelaos'um, bilge dostum Odysseus, o eski günlerde benim aşkımla içini çeken Diomedes... Bana ne olacağını umursamadan eve yelken açmalarına, bizi, seni ve beni bu kasvetli kentte bir başımıza bırakmalarına şaşmamak gerek. Ve şimdi beni buralardan alıp götürecek bir sen varsın."

Atın içindeki Argos prenslerinin hepsinin yüreği ağzına geldi, Helena'nın sesini duyan Menelaos öylesine huzursuz oldu ki iki yanında oturan Diomedes ile İdomeneos ayağa fırlamasını güçlükle engelledi. Bundan sadece bir an sonra, adını Helena'nın dudaklarından duyan Diomedes denetimini yitirmenin eşiğine geldi. Sonunda hepsi birden meydanın uzak köşelerinden kopan bir seslenişle yerinde bir kez daha sıçradı.

"Neredesin, Helena? Orada ne yapıyorsun?" Herkes Deiphobus'un sesini tanımıştı. "Gel, gidiyoruz. Geç oldu."

Başka bir köşedeki sarhoşlardan aşağılayıcı bir kahkaha koptu.

Helena, "Sen istiyorsan gidip uyu" dedi.

"Eve gidiyoruz; gel artık."

"Ben burada atla kalmak istiyorum."

Diğer köşedeki adamlardan birisi, "Deiphobus'a daha iyi binilir hayatım" diye bağırdı. Diğerleri de karanlığın içinde kaybolmadan önce kabaca güldü.

Ardından atın dışından bir yerlerden bir sürtünme sesi geldi, Helena, "Beni rahat bırak" dedi. "Burada kalmak istiyorum." Ama anlaşıldığı kadarıyla Deiphobus onu sürükleyerek götürüyordu.

Ve atın içinde şimdi her zamankinden koyu bir sessizlik vardı.

Antenor'un hemen altlarından gelen sesini duyana dek bir saat daha geçti. "Zaman geldi" diyordu kralın danışmanı. "Kent artık sessiz. Dışarıya çıkabilirsiniz."

Odysseus diğerleri kendilerini oturdukları yere bağlayan kayışları çözer ve silahlarıyla zırhlarına uzanırken, Epeios'a gizli kapıyı açmasını emretti. Adam o kadar korkmuştu ki, menteşeler ve kilit üstünde biraz uğraşması gerekti. Sonunda kapı aşağıya doğru savrularak açıldı ve havasız odaya serin gece havası dolarken Epeios katlı duran ip merdiveni boşluğa bıraktı. Odysseus'un sırtından iteklemesiyle aşağı inip Truva toprağında titreyerek durdu.

Onun hemen ardından aşağıya süzülen Odysseus, Antenor'un uzattığı eli sıkıp geçiştirdi ve dönüp ovaya, Sinon'un altında Akhilleus'un küllerinin gömülü olduğu höyük üstünde yaktığı işaret ateşine baktı. Agamemnon'un filoyla birlikte Tenedos'tan yola çıktığından emin olduktan sonra Antenor'a gülümseyip zırhını kuşanmaya koyuldu. "Kapılarınıza at işareti boyamayı unutmadınız, değil mi?"

Yüzü ayın gri ışığı altında daha da ciddi bir ifadeye bürünen Antenor başını salladı.

"Öyleyse ailenle birlikte evinde kal" dedi Odysseus. "Yarın bu saatlerde Truva kralı olacaksın."

Atın içinden birbiri ardısıra çıkan savaşçılar kramplar girmiş kollarını, bacaklarını esnetiyor, temiz havayı içine inleyerek çekiyordu. Odysseus bir parmağını dudaklarına götürerek meydanın ucunda sızmış sarhoşları işaret etti. Ardından öteki elinin keskin

yanını boğazından geçirdi. Neoptolemos ile üç adam onları boğazlamak için seğirtirken, İdomeneos ile başka bir grup da Skaia Kapısı'na koştu. Orada Truvalıların kapıyı kapatmak için baştan savma bir onarım yaptığını ve nöbetçi kulelerindeki gözcülerin kentin her yanında olduğu gibi çoktan sarhoş olup uyuyakaldığını gördüler.

Bu bir daha uyanamayacakları bir uykuydu. Kapı, kıyıya çıkar çıkmaz ova üstünden kente saldıracak olan Akha ordusunun içeriye girmesi için birkaç dakika içinde açıldı. Yaz sonlarına özgü ay ışığı kendisini engelleyen bulut kümesine direniyordu. Eceli gelmiş olan kentin sarayları, tapınakları, caddeleri onun aralardan sızan ışığı altında parlıyordu.

Ölümlü insanın tüm yaşamı boyunca edinebileceği deneyimler arasında, bir kentin yağmalanmasından daha korkunç pek az şey olabilir. Büyük çabalarla üst üste koyulan onca taş ve mermer, yapıların bezemeli alınlıkları, sokaklara alabildiğine saçılmış yontu koleksiyonları, havadar salonlar, kutsal mekânlar, büyük zevk ve incelikle resmedilmiş freskler, mozaikli zeminler, kolonlar arasında uzanan geçişler, havuzlar, çeşmeler ve uygarlığa dair, yetenekle, yaratıcılıkla ortaya çıkartılmış başka ne varsa, sadece bir gece içinde, tecavüz edilen kadınların güzelliği ve gururu, kılıçtan geçirilen erkeklerin bilgelik ve cesareti, ya da başı duvara çarpılarak parçalanan bir çocuğun masumiyeti kadar önemsiz sayılarak yok edilir.

Güzellikleri yaratmak meşakkat isteyen bir çaba gerektirirken, insanlar onları yok etmekten vahşice bir zevk alırken, başkalarının yaptıklarını yıkmak, kendi harikalarını ortaya sermekten bu kadar kolayken, kentlerin çok daha sık düşmemesi bana şaşırtıcı geliyor.

Ama yağma bir kez başlayınca ortaya salıverilen kötülüğün büyüklüğünün sonradan insanı nasıl sersemlemiş ve yapılanlara inanamaz hale saldığını da biliyorum.

Kral Priamos'un sarayının avlusundaki yaşlı defne ağacının altında bir Zeus sunağı vardı. Hekabe kenti istila eden ordunun gürültüsü ve sarayın altındaki sokaklarda koşuşturanların çığlıklarıyla uyanınca, kızlarını sığınma için oraya topladı. Priamos onu hiç terk etmeyen gururuyla Akhaları uzak tutmak için mızrağına sarılmak istedi, ama Hekabe yaşlı bir adamın dövüşe katılmasının çılgınlık olacağını haykırarak onu engelledi. Sonuçta Neoptolemos arkasında bir Myrmidon müfrezesiyle ve babasının altın zırhı içinde saray avlusuna girdiğinde, kentten yükselen dehşet verici sesleri dinleyerek ve titreyerek defne ağacının altında dikiliyorlardı.

Priamos'un yarı giyinik küçük oğlu Kapys ebeveynlerini savunmak için öne atıldı ve Hekabe'nin dehşet dolu gözlerinin önünde hemen öldürüldü. Priamos hiçbir yarar getirmeyecek bir öfkeyle haykırarak oğlunun mızrağını kapmak için hamle yaptı, ama onu fırlatma fırsatı bulamadan etkisiz hale getirildi. İki Myrmidon kollarına yapıştığında soluk soluğaydı ve gözlerini üstüne bir panayırda sergilenen garip yaratığa bakar gibi dikmiş olan altın zırhlı savaşçının ne kadar genç olduğunu şaşkınlıkla gördü. Kral Priamos'un üstünde sadece geceliği vardı. Bacakları ay ışığı altında daha da beyaz ve ince görünüyordu. Halinden ve kılığından utanç duyarak bakışlarını kaçırdı, oğlunun bedeninin içinde yattığı kan havuzuna çevirdi. Kapys düştüğü yerde öylesine biçimsiz bir duruşla yatıyordu ki, Priamos'a gerçeklikte bir kayma olmuş, tüm bunlar karışmış aklının bir yanılgısıymış gibi geldi. Ama kadınlar etrafında feryat ediyordu. Ve eşi Hekabe yanında, üstünde incecik bir gecelikle, yüreği ölümlülere has bir korkuyla titreyerek, ama gururla, her zamanki asaletiyle duruyordu.

Bir zaman hiçbir şey olmadı. Yaşlı kral karşısındaki zırhlı çocuğun ele geçirdiği tutsaklara saygısından onlara ne yapacağını bilemediğini düşünmeye başladı. Genç adam yere bakan kılıcının ucuyla hafif bir hareket yaptığında, bu duraksamadan cesaret alarak altmış yıllık kraliyet otoritesinin verdiği deneyime başvurmaya hazırlanıyordu. Tek bir söz bile edilmemiş, ama Myrmidonlar anlamıştı. İki adam eşini diz çökmeye, beyaz saçlarla kaplı

başını öne uzatmaya zorlarken Hekabe, inleyerek bir elini ağzına örttü. Ardından Neoptolemos çevik bir dansçı gibi onlara doğru üç adım attı, Akhilleus'un kılıcını kaldırdı, önünde uzanan boyna hızla indirip kralın başını gövdesinden ayırdı.

Başsız bedenin etrafında çığlıklar atan kadınlar toparlanıp, tahta atın çevresinde tutulan diğer tutsakların arasına katılmak üzere götürüldü. Ama Kassandra ile Andromakhe aralarında değildi.

Kassandra bütün gece uyumamıştı. Yatağında aklı kehanetlerle doğan bir öngörünün baskısıyla çılgınca sanrılarla dolmuş halde öylece yatmıştı. Akhalar tüm Truvalıları uykusundan sıçratan bir kükremeyle kente girdiğinde, o bu sesi neredeyse bir tür rahatlamayla duydu. İç dünyasını öylesine uzun zamandan beri sarmalayan, kan ve dumandan oluşan karabasan görüntüleri sonunda hapsedildikleri yerden, aklından serbest kalacaktı. Bu, deli olmadığı, sadece tanrıların ona, kendisini neredeyse delirtecek kadar korkunç bir gücü armağan ettikleri anlamına geliyordu.

Garip bir şekilde aklına ilk gelen şey güvenliği değil, şükranlarını sunmak oldu.

Kassandra giydiği ince geceliğin üstüne bir rob almak için bile duraksamadan, boş bir saray avlusuna ulaşana dek koridorlarda koştu ve sadece rahiplerin kullandığı arka kapıdan geçerek Athena tapınağına ulaştı. Dışarıda, tahta atın durduğu yerde adamların, feryat eden kadınların, ağlayan çocukların sesini bastıracak kadar yüksek sesle bağırdığını duyuyordu, ama tapınağın kutsal havası huzurluydu. Kassandra kendini Palladium'un, Athena'nın tüm tanrısal gücünü ve Truva'nın gizli ruhunu içinde barındıran eski ahşap yontusunun önüne attı.

Akhaların putu uzun zamandan beri ele geçirmek istemesinin nedeni barındırdığı güçlerdi ve bu yüzden kente hızla girerlerken elde etmek istedikleri birincil şeyler arasındaydı. Böylece Kassandra tanrıçaya yakarmaya başladıktan sadece anlar sonra tapınağın kapısı kırılarak açıldı ve ağır donanımlı bir grup asker içeriye daldı. Başlarında Aias adlı kısa boylu, ayağına hızlı ve mızrak

kullanmaktaki ustalığıyla Argos ordusu içinde nam salmış Lokrialı bir yüzbaşı vardı. Palladium'u ilk ele geçiren kişinin cömert bir ödüle hak kazanacağını bilen Aias, adamlarını doğrudan tapınağa yöneltmişti. Orada kimseyi bulmayı beklemiyordu, ama şimdi ayaklarının dibine, üstünde sadece ince gecelik olan, simsiyah saçları dağınık, soluk benizli olsa da güzel bir de kadın atılmıştı. Onun kim olduğu konusunda bir fikri yoktu, zaten bunu umursamıyordu da.

Kassandra, "Bu yer kutsanarak Athena'ya adanmıştır" diye bağırdı. "Arıtılmamış varlığınız buraya hürmetsizliktir. Kendinizi onun gazabından sakının."

Aias gülerek, "Athena bizim yanımızda savaşıyor, küçükhanım" dedi ve onun geceliğini yırtarak üstünden almak için uzandı. Birden içinde olduğu tehlikeyi kavrayan Kassandra çırpınarak ondan kurtuldu ve Palladium'a doğru koştu.

Lokrialılar da hemen çevresini aldı.

Birisi, "Önce sen, Aias" dedi. "Onun içindeki ateşi alıver."

Aias öne çıkarken Kassandra'ya iki eliyle yaklaşmasını işaret etti. O da başını çevirip adamın yüzüne tükürdü.

Suratı asılan Aias elinin tersiyle sakalındaki tükürükleri sildi. Kassandra hemen dönmüş, çıplak kollarını puta dolayıp gözleri yumulu halde yüksek sesle dualar söylemeye, lanetler davet etmeye koyulmuştu. Aias güler'ek adamlarına baktı, sonra kızın eteğini kaldırmak için tekrar uzandı.

Agamemnon yanında muhafızlarıyla birlikte tapınağa dalıp Aias'ın kıza arkadan tecavüz etmeye çalıştığını gördüğünde, artık yarı çıplak olan Kassandra hâlâ kolları Palladium'a dolanmış halde direniyordu.

Agamemnon, "Hades adına, neler oluyor burada?" diye kükredi. "Tanrıçanın öfkesini üstümüze davet etmeye mi çalışıyorsun?" Hızla ilerledi ve Aias'ı kızın üstünden çekti, ona daha dizlerine indirdiği tumanını toplamaya fırsat bulamadan bir tekme salladı. Darbe adamı tapınaktan kaçmak için dağılan Lokrialıların arasına savurdu.

Agamemnon karşısındaki genç kadının çıplak bedenine bir an baktı, ardından yaklaşıp çenesinden tutarak onun yüzünü kendisininkine çevirdi. İçine baktığı gözler nefret doluydu.

"Kimsin sen?" diye sordu.

"Kassandra." Sesi bir tıslama gibi çıkmıştı.

"Kral Priamos'un kızı!"

"Tanrıçanın rahibesi."

Agamemnon karşısındaki genç yüzün yansıttığı coşkulu öfkeye gülerek baktı. Ardından Talthybios'a döndü. "Bu benim olacak" dedi. "Güven içinde meydana götürülmesini sağla."

Palladium'un yerinden dikkatle alınması için emirler verdikten sonra kentin yağmalanmasına katılmak için tapınaktan çıktı, ama hisara giden sokaklardan birisine girince burnuna dolan yanık kokusu karşısında küfretti. Truva'nın dokuma işliklerinin de bulunduğu aşağı mahallelerinin üstünde yoğun bir duman vardı. Daha iyi bir görüş açısı yakalamak için mermer yontulardan birisinin kaidesine tırmanan Agamemnon, alevlerin şimdiden bir deponun damını yalamaya başladığını gördü. Yere atlarken o yangın denetim altına alınmazsa, kentin yarısının onlar yağmalamadan kül olacağını bağırıyordu. Ardından kendilerini çılgınca bir öldürme krizine onu duyamayacak kadar kaptırmış adamlara emirler, lanetler yağdırarak meydana doğru koştu.

Priamos'un başsız bedeninin yanına bir nöbetçi bırakan Neoptolemos, Myrmidonlarını vahşet gürültülerine boğulmuş sokaklar boyunca bir zaman Hektor'a ait olan evi aramaya çıkarttı. Orada Andromakhe'yi oğlu Astyanaks yanında, etrafındaki dehşete kapılmış kadınları yatıştırmaya çalışarak bekler halde buldu.

Myrmidonlar içeriye girince kadınlardan birisi çığlıklar ve gözyaşları içinde kendini hanımının ayaklarının dibine attı. "Sus, Klymene" dedi Andromakhe ve eğilip elini onun başına koydu. Ama gözleri bir yerden tanıdığı, içindeki kişiye biraz büyük gelen altın göğüs zırhını giymiş genç savaşçının üstündeydi. Adam tolgasını çıkartıp kanlı elinin tersiyle alnındaki teri sildi ve ona gülümsedi.

Andromakhe onun yaşının ne kadar küçük olduğunu görünce şaşırmıştı.

Neoptolemos bakışlarını almaya niyetlendiği mülkü inceleyen insanlara has bir şekilde evin pahalı mobilyalarında, zengin dokumalı perdelerinde, duvarlarına yapılmış zevkli resimlerinde dolaştırdı.

"Asil Hektor'un ince bir zevk içinde yaşadığını görüyorum" dedi. Alçak perdeden çıkan sesinde neredeyse dostça bir ton vardı ve bu, histeriye tutulmuş hizmetkârların yatışmasını sağladı.

Neoptolemos yanıt gelmeyince Andromakhe'ye baktı. "Bu zırhı tanıyor musunuz, hanımefendi?"

Korkusunu dışa vurmayacak kadar gururlu olan Andromakhe başını sallamakla yetindi.

"Babama aitti" dedi genç adam. "Böylece üzerinizde hakkım olduğu iddiasının nedenini anlayabilirsiniz. Ganimetin paylaşılması bitene dek burada gözaltında tutulacaksınız."

Andromakhe, "Kadınlarım ne olacak?" diye sordu.

Neoptolemos omuz silkti. "Sizinle kalabilirler. Myrmidonlarım onlara zarar gelmemesini sağlayacak." Gülümsedi, rahatlama ve şükran yansıtan ünlemleri bir el hareketiyle geçiştirdi.

Bu kadar lütufkâr bir yaklaşım karşısında büyük hayrete düşen Andromakhe'nin sesi, "Akhilleus'un oğlunun da babası kadar asil olduğunu görüyorum" derken biraz titriyordu.

Neoptolemos bu övgüyü başını hafifçe eğerek kabul etti. Tam gitmek için dönüyordu ki, başını tekrar ona çevirdi.

"Öte yandan, oğlunuzla ilgili küçük bir sorun var."

Andromakhe kolunu hemen yanında üstünde sadece ipek geceliğiyle dikilen Astyanaks'ın zayıf omzuna attı. "Astyanaks sadece küçük bir çocuk" dedi. "Senden bile küçük."

Ve aynı anda son yaptığı eklemenin içerdiği ölümcül hatayı gördü.

Neoptolemos, "Ona bir bakayım" dedi.

Sadece altı yaşında olan ve teninin altında titreyen, ama babasını öldüren adamın oğlu karşısında olduğunu çok iyi bilen Astyanaks, "Yeterince iyi görebiliyorsun" dedi.

"Evet, görebiliyorum." Neoptolemos gülümsedi. "Ve görmeyi beklediğim şeyle karşılaşıyorum."

Andromakhe umutsuzca, "O sadece bir çocuk" diye inledi.

"Ama benim karşınızdaki varlığımdan da çok iyi görebileceğiniz gibi, küçük çocuklar babalarını öldürenlerden öç almak için büyür, hanımefendi." Bir kez daha gülümsedi çocuğa. "Senin yapmak istediğin de bu olurdu, değil mi Astyanaks?"

"Bir kılıcım olsaydı yapmak isteyeceğim şeyi sana gösterirdim."

"Elbette gösterirdin. Ama kılıcın yok ve ben de Neoptolemos'un silahsız küçük bir çocuğu kestiğinin söylenmesine izin vermem." Gülümseyerek elini ona uzattı. "Gel benimle." Andromakhe oğlunu korumak için hamle edince çocuğun kulak memesini yakalayıp onu annesinden aldı.

Andromakhe, "Onu nereye götürüyorsun?" diye feryat etti.

"Sadece babamın mezarını göstermeye."

Astyanaks'ı İlium hisarının üstünden denizi gören balkona doğru götüren Neoptolemos'u engellemek için bir kez daha hamle eden Andromakhe, hemen Myrmidonlar tarafından zapt edildi. Perdeler gece esintisiyle uçuşuyor, sevgilileri, eşleri, kardeşleri, oğulları saklandıkları yerlerden kahkahalar atan Akhalar tarafından birer birer çıkartılıp katledilen kadınların feryatları birbirine karışarak oraya kadar yükseliyordu.

Andromakhe bir an için iki çocuğun saçlarının şimdi artık geceyi aydınlatmaya başlayan kızıllık altında aynı ışıltıyla parladığını gördü. Neoptolemos sol elini uzatarak üstünde Sinon'un işaret ateşinin hâlâ yanmakta olduğu mezar höyüğünü gösterirken, onların daha sevecen, daha adil bir dünyada kardeş olabileceklerini düşünüyordu.

Neoptolemos, "Oradaki höyüğü görüyor musun?" diye sordu. "İşte orası benim babamın yattığı yer."

Ardından çocuğun kulağını tutan sağ eli aşağıya kayarak onu kavrayıp havaya kaldırdı ve tepesi üstüne düşecek şekilde balkondan aşağıya fırlattı.

Tüm bunlar olmadan, Astyanaks ölmeden, Andromakhe, Kassandra ve Hekabe bir hayvan sürüsü gibi meydana güdülmeden, Kral Priamos'un başı gövdesinden ayrılmadan çok önce, Menelaos aklında tek bir düşünceyle kentin sokaklarına girdi. Bunun olacağını önceden kestiren Agamemnon, Odysseus'a tahta attan çıktıkları andan itibaren kardeşinin yanından ayrılmamasını emretmişti. Böylece meydandaki sarhoşlar öldürülür, Skaia Kapısı'nın güvenliği sağlanırken, Menelaos ile Odysseus da Paris'in Helena için yaptırttığı, şimdi Deiphobus'un yaşadığı evi arayarak sessiz sokaklarda ilerlemeye koyuldu. Peşlerinde Spartalı savaşçılardan oluşan küçük bir grup vardı.

Antenor gerektiği şekilde tarif ettiğinden evi bulmak güç olmadı. Ama önceden kararlaştırıldığı gibi, avlu kapısının önünde bir süre, Memnon'un Ethiyopyalılarının garnizon olarak kullandığı ambarların tüm çıkışlarının güvenlik altına alındığını bildiren işaretin Diomedes ile adamlarından gelmesini beklediler. Ethiyopyalılar Truva'nın yağmalanması bitene dek orada tutulacak, ardından yapılar kentin geri kalanıyla birlikte yakılacaktı.

Beklerlerken Odysseus denizi görebileceği bir duvarın üstüne çıktı. Agamemnon'un gemilerinin kıyıya yaklaşan gölgelerini yükselen ayın ışığı altında seçebiliyordu. Kentin kiremitli çatıları Odysseus'un önünde uzanıyor ve en ufak bir ses bile duyulmuyordu. Şanslıydılar. Bir köpek bile havlamamıştı.

İşaret geldi. Her şey olması gerektiği gibiydi. Menelaos kilitli olduğunu düşünerek iteledi, ama kapı önünde açılıverdi.

Balkonları güneyde İda Dağları'na, batıdaysa denize bakar konumda yerleştirilmiş olan üç katlı malikâne, Priamos'un sarayının ihtişamıyla yarışabilecek şekilde yapılmış ve döşenmişti. Avluyu saran gece havası yaseminlerin, zambakların, ağaçların açan çiçeklerinin kokusuna bürünmüştü. Ve evin ana kapısı aralıktı.

İçeriye girer girmez, uyuyan uşakların ve hizmetçilerin bedenlerinin onlardan önce gelmiş bir yağmacı grubunun saldırısına uğramış gibi kanepelere, yerlere uzanıp kaldığını gördüler. Ana gücün kıyıya henüz ulaşmadığını bilen ve alarm verilmesi riskini almak istemeyen Odysseus herkesin öldürülmesini emretti. Sa-

vaşçılar her odayı arayarak, buldukları her boğazı keserek eve dağıldı.

Bu kanlı iz üstünde dikkatle ilerleyen Menelaos, sonunda ana yatak odasına açıldığı hemen anlaşılan bir kapının önüne geldi. Sessizce diğer odaların araştırılması emrini verdi ve zevkli işlemelerle bezeli kapının önünde, yanında sadece Odysseus ile dikilerek biraz duraksadı. İki adam birbirine baktı. Diğerinin solukları ikisine de fazla gürültülüymüş gibi geliyordu. İkisi de kutsal bir şeyi ihlal ederek hürmetsizce davranmak üzereymiş gibi biraz titriyordu.

Menelaos altın tokmağı kavrayıp çevirdi ve kapı açıldı.

Ayın ışığı gece esintisiyle birlikte pencerelerdeki ince perdelerden içeriye sızıyordu. Cilalı döşemelerin üstünde, geniş odanın öte ucunda büyük bir yatak duruyordu. Üç ayaklı şamdanı üstündeki bir yağ kandili yanık bırakılmıştı ve ışığı Ares ile Aphrodite'yi bir sevişme kucaklaşması içinde betimleyen, yatağın arkasındaki duvar boyunca uzanan kumaş işlemesinin üstüne vuruyordu. Tütsü kokusu havayı ağırlaştırmıştı.

Deiphobus sırtüstü çıplak yatıyor, soluğu açık ağzından hafif bir gürültüyle çıkıyordu. Yatağın öte yanında, buruşuk bir çarşafın altında uyuyan Helena bacaklarını karnına çekip dertop olmuştu. Hâlâ Menelaos'un anımsadığı kadar yumuşak ve ışıltılı olan saçları yastığın üstüne yayılmıştı, ama yüzü onların durduğu yerden görülemiyordu.

Menelaos soluğunu tutup yatağa yaklaştı.

Odysseus ise bir hassaslığın dürtüsüyle kapının yanında kalmış, onu sessizce kapattıktan sonra kılıcını çekerek, Menelaos'un yatağın etrafını dolaşıp Helena'nın uyuduğu tarafa yaklaşmasını izlemeye koyulmuştu. Onun yüzünü örten tolgasını çıkartıp usulca yere bıraktığını gördü. Ardından uyuyan kadının üstüne eğilip omzundan iki-üç kez sarstı. Helena yerinde kıpırdandı.

Ve Odysseus onun soluğunu bir şaşkınlık ünlemiyle koyuverdiğini duydu. Ağzı Menelaos'un eliyle kapatılırken, ucu boynuna dokunan kılıcı da fark etmiş olmalıydı.

Odada şimdi Deiphobus'un boğuk horlamasından başka ses duyulmuyordu.

Ahlak dersi veren bir tablonun donuk figürleriymiş gibi, kabahatli eş ile aldatılmış koca on yılı aşkın süreden beri ilk kez birbirine bakarak hareketsiz kaldı, ve Menelaos ancak onun ses çıkartmayacağından emin olduktan sonra elini çekti. Doğrulup yatağın öteki yanına dolaşırken, sessiz kalmasını işaret eden parmağını çarşafın altında büzüşmüş, onu irileşmiş gözlerle izleyen Helena'ya doğru uzatmıştı.

Menelaos başucu sehpasının üstündeki gümüş sürahinin yanında duran şarap lekeli bir peçeteyi aldı. Onu Deiphobus'un açık ağzından içeriye aşağılama içeren bir homurtuyla tıktı ve elini üstüne bastırdı. Deiphobus aynı anda uyanmış, kendisini, yüzünü yastığa bastıran zırhlı bir adamın altında soluk alamaz durumda bulmuştu. Menelaos bir dizini kaldırıp kasıklarına gömünce kafasının içinde parlak bir ışık çaktı.

Menelaos karşısındaki adamın tamamen uyandığından ve durumu anladığından emin olduktan sonra, "Benim kim olduğumu biliyor musun?" dedi. Koyu renk saçlarla kaplı baş elinin ağırlığı altında hafifçe kıpırdadı. Kandilin ışığında bile gözlerindeki dehşet seçilebiliyordu. "Sende bana ait bir şey var. Onun bedelini ödemenin zamanı geldi."

Ardından ağırlığını biraz geriye verip kılıcını kaldırdı ve kabzayı bir hançer gibi kavrayarak onu altındaki adamın çıplak karnına soktu. Kılıcı geri çekmeden önce orada üç kez çevirdi.

Duyduğu acıyla hayrete düşen Deiphobus, iki eliyle birden peçeteyi hâlâ ağzına bastıran bileğe yapıştı. Yarasından kan fışkırırken gözleri irileşti, bacakları kurtulmak için nafile bir çabayla çırpındı.

Menelaos onu gözleri geriye devrilene, burnundan artık soluk gelmeyene dek uzunca bir süre öyle tuttu. Sonra tiksintiyle içini çekerek bileğini onun tutuşundan kurtardı. Peçete Deiphobus'un ağzından düştü.

Ve peşinden sıcak kan boşaldı.

Menelaos ona baktı. Her şeyin o kadar çabuk bitmesinden duyduğu hoşnutsuzlukla hırlayınca, dudakları dişlerini açıkta bırakacak şekilde çekilmişti. Yataktan doğrulurken duraladı, bir şey unutmuş gibi döndü ve Deiphobus'un gevşemiş sol kolunu elinden yakalayıp kılıcının keskin kenarını onun bileğine vurmaya başladı. Atardamardaki kan yatağa boşaldı. El üçüncü vuruşta koptu. Menelaos avucundaki, insana dehşet veren, hâlâ ılık olan, tuhaf bir deniz canlısı gibi kasılmış şeye, o kopartılmış insan organına bir zaman baktı. Ardından onu odanın öte ucuna fırlattı.

Hâlâ tatmin olmadığından, kılıcını bu kez de ölü adamın yüzüne elmacık kemiğinin parçalandığını duyacak kadar şiddetle indirdi. Gösterdiği çaba nedeniyle inler gibi doğruldu, yaptığı şeye sabit gözlerle baktı ve ağzını yumruğunun tersiyle silip hüzün içinde iki yana salınarak dikildi.

Yanındaki cesedin kanına bulanan Helena, yüzü ellerinin arasında, bir çocuk gibi inildiyordu. Menelaos ona bakınca üstündeki çarşafı ağzına bastırdı.

Ve o anda odadaki üç yaşayan insan, gecenin içinde ansızın kopan kükremeyle irkildi. Bu, uyuyan kentin üstüne çöken Akha ordusunun sesiydi. Tüm Truva az sonra, varlığını zamanın her odasında yankılanarak sürdürecek çığlıklara, bağırışlara bürünecekti. Ama Menelaos yüreğini, ruhunu kıran, kendisini terk ettiği günden beri başka hiçbir kadınla sevişememeye mahkûm eden kadının üstüne doğru eğilirken, o odada sadece ölümcül bir sessizlik vardı.

Siyah sürmeler Helena'nın gözlerinin etrafına bulaşmıştı. Denizin ayın ışığı altında parlayan renklerine sahip olan, Menelaos'un Helena ona sevecenlikle baktığı zamanlarda kendisinin öyle bir güzelliği asla hak edecek kadar değerli olamayacağına inanmaya yönelten o gözlere, şimdi capcanlı bir dehşet hâkimdi.

Tüm yüreğiyle sevdiği kadındı o. Bir zamanlar gücü içindeki her şeyi mutlu olması için kullanmıştı. Ve yüreği, onun kendisini arkasını döner dönmez terk edip kendini bu yatakta Paris'e verdiğini düşündükçe hâlâ paramparça oluyordu. Belki bundan da kötüsü, Deiphobus'un ona elini sürdüğünü düşünmekti. O odanın

havasındaki seks, şarap ve tütsü kokularının birbirine karışarak oluşturduğu esansı solumaktı.

Kılıcın kabzasındaki elinin eklemleri gerginleşti. Uzun zamandan beri yapmayı arzuladığı şey buydu işte: Onu utanç dolu yatağının içinde yakalamak ve katlanmak zorunda kaldığı her aşağılamanın, onun neden olduğu savaşta düşen her dostun, onsuzken döktüğü her damla gözyaşının bedelini kanla ödetmek.

Odysseus kapının yanında durduğu yerden onun hafifçe inleyerek kılıcını kaldırdığını gördü. Lambanın ışığının inmek üzere olan kılıcın yüzünden yansıdığını gördü. Helena'nın, korkunun kendisini sürgün ettiği, kelimelerin çok ötesindeki diyarlardan gözleriyle sessizce merhamet dilediğini gördü. Ve sonra bir şey oldu; o kadar açık ve basit bir şey ki, yalın olduğu kadar güzel ve güçlüydü. Helena hâlâ ağzına bastırmış halde tuttuğu çarşafı, kurban edilmeye rıza gösterir gibi, önce boynu ve boğazı, ardından omuzlarıyla köprücük kemiklerinin oluşturduğu yumuşak kavisler ve nihayet çıplak göğüsleri ortaya çıkacak şekilde yavaşça indirdi.

Menelaos onun başının üstünde dikiliyordu. Zaman geçti. Dışarıda, aşağı kentte yangın başladı ve evden eve atlayarak, gecenin dehşetini, karmaşasını artırarak, iç hisarın çığlıkların sardığı meydanlarına, bahçelerine gitgide yaklaşarak yayıldı. Ve o yerlerde, tıpkı birçok yıldızın birden sönüvermesi gibi, ruh üzerine ruh karanlığa gömülüyordu. Daha yeni başlamasına karşın bunların sonu asla gelmeyecek gibiydi.

Ve sonunda Menelaos, kılıcı tutan kolunu Odysseus'un bakışları altında indirdi. Kılıç parmaklarının arasından kayıp yere düştü; bir an sonra yazgısına karşı çok uzun süre mücadele veren, başka ne yapabileceğini kestiremeyen adamların bezginliğiyle yatağa, eşinin yanına çöktü ve sessizce ağlamaya başladı.

Sanrı

Tüm bunlar uzun zaman önce yaşandı ve yazgısı Truva'daki savaşla şekillenen adamlar ve kadınlar ölümlü şekillerini terk edip öykünün ölümsüz diyarına geçeli çok oldu. Onları oldukları halde anımsayan bizler de fazla yaşayacak değiliz. Zaman ilerledikçe anılarımız da silinmeye yüz tutuyor; zaten anılar düş gücünün kullanılması değil de nedir ki?

Bundan ötürü, aynı şeyleri başkaları farklı anlatacaktır; ve birisi bir şey, diğeri başka şey söylüyorsa, bunların hepsi dün yapılmış bir kavga, ya da bir tavernadaki ağız dalaşı için de geçerli değil midir? Bizim sanatımızın tanrısının, gözü düzen ve uyumun üstünde olan, sanatımızın asıl kutsal varlığı İlahi Apollon olduğuna inancı tam kimi ozanlar varsa da, ben Hermes'in her zaman yakınlarda bir yerde olduğunu, gölgelere dans ettirip hilekârca oyunlarını üstümüzde denediğini bilenler arasındayım.

Bu öyküler onları anlatacak ozanlar varoldukça yaşayacak ve büyüyecektir ve her kim ki Truva'daki savaşla ilgili gerçeklere eksiksiz sahip olduğunu söylerse, sadece kendi kibrinin soytarısıdır o. Benim bu insanlara gösterdiğim sabır kimi daha renkli öyküler kulağıma geldiğinde bazen taşar, ki bunların arasında en tuhaf olanı, bizden Helena'nın Truva'ya hiç gitmediğine inanmamızı bekleyendir.

Ben bu öyküyü, Helena ile Paris'in doğu denizinden Truva'ya yaptığı yolculuk sırasında karaya çıktığı Nil Irmağı'nın ağzında yaşayan Kanopos Tuz Cinleri arasında çok yaygın olduğunu id-

dia eden Mısırlı bir tüccardan duydum. Öyküye göre, gemi orada bağlıyken, Paris'in hizmetkârlarından ikisi karaya çıkıp kaçmış ve kaçak kölelerin huzur içinde kalmasına izin verilen bir tapınaktan sığınma talep etmiş. O güvenli yerden, Paris'in Helena'yı zor kullanarak kaçırdığı haberini yaymışlar. Bu suçlama önüne getirilen Memphis'deki Kral Proteus da, Paris'in tutuklanmasını emretmiş. Paris uzunca sorgulandıktan sonra sınır dışı edilmiş, çalıntı hazinesine el konulmuş, Helena ise Menelaos gelip onu Sparta'ya götürmek üzere alana dek Mısır'da tutulmuş.

Benim ilk tepkim bu öyküyü akla aykırı bularak reddetmek oldu. Helena elbette ki Truva'ya gitmişti. Odysseus onu orada görmüştü. Dahası, Telemakhos savaştan sonra Sparta'yı ziyaret ettiğinde onu Menelaos ile birlikte bulmuştu. Öykülerini onların kendi ağzından dinlemişti. Öyleyse nasıl bir zırvalıktı bu?

Ama Mısırlının benim öykümle onunki arasındaki çelişkili yanlara getireceği bir açıklaması vardı. Gerçek Helena'nın savaş boyunca Memphis'de kaldığında, Paris ile birlikte Truva'ya giden güzelliğin, insanların Helena düşüncesi akıllarında çok güçlü olduğundan gerçekle memnuniyetle karıştıracağı bir sanrıdan başka şey olmadığında ısrar ediyordu.

Ve Mısırlı söylediklerinin doğruluğuna benim karşı çıkmalarım nafile kalacak kadar inanmıştı. Onun doğrularıyla benimkiler hiç uyuşmuyordu ve ikimiz de haklı olamayacağımıza göre, bu konuda yapılacak bir şey yoktu. Öte yandan, bunun üstünde düşündükçe, Mısırlının öyküsünde şiirsel bir gerçekliğin hiç mi olamayacağını merak etmeye başladım.

Böylece, büyüyünce Sparta Kraliçesi olacak ve Truva'ya kaçırılacak olan vahşi yaşamın küçük kızının, Paris'in kendinden geçmiş düşselliğinin içinde yaşayandan farklı bir yaratık olabileceği bana pek mümkün gelmeye başladı. Paris Helena'yı düşlemeye onunla karşılaşmadan çok önce başlamıştı. O bir düşe âşıktı. Ve eğer bu düş iş işten geçmeden uyanamayacağı kadar çok tutku içeriyorsa, Truva'ya yanında götürdüğü Helena gerçekten bir hayal olabilirdi. Ve eğer öyleyse, bunu kimse Helena'nın kendisinden daha kesin olarak bilemezdi.

Bizi bir savaşın içine çeken şey, ister güç, zenginlik, zafer düşü, ya da isterse dostlarımızın bize zarar vermeye niyetli yabancılara, düşman yaratıklara dönüştüğü korkusu olsun, aslında her zaman bir sanrı olduğuna göre, her şey o kadarla sınırlı kalabilir miydi? Ve kentin külleri üstüne oturup gözyaşı döken tüm o insanlara, Truva'daki savaşın acı nedenleri sadece sanrı olarak görünmüş olmalıydı herhalde! Ve hatta savaştan yurtlarına muzaffer dönen ve sıkıntılarının daha yeni başladığını görenlere de!

Ama bunlar başka öyküler; ben, İthaka ozanı Phemios'un günün birinde, Odysseus'a sadakatimden dolayı ve gerçeklikteki payımın geçen zamana direneceğini umarak anlatacağı öyküler. Çünkü ölümlüler diyarında sadece öyküler ölümün kendisinden daha güçlüdür; ve hizmetimi verdiğim tanrı bu daha öte çabayı da benden istiyor.

Kişiler Dizini

A

Aktor: Myrmidonların kralı, Peleus'un kayınpederi, Eurytion ile Polymela'nın babası.

Adrestos: Truva savaşçısı.

Aegistos: Thyesetes'in oğlu, Agamemnon ve Menelaos'un kuzeni.

Aeneas (Aineias): Dardanya prensi.

Aethra: Theseus'un annesi, bir zamanlar Troizen Kraliçesi, sonra Helena'nın eşlik hizmetkârı.

Agamemnon: Atreus'un oğlu, Argos'un Yüce Kralı.

Agelaos: Paris'i büyüten babası, çoban.

Aiakos: Aegina Kralı, Peleus ile Telamon'un babası.

Aias (Büyük): Telamon'un oğlu, Akhilleus'un kuzeni.

Aias (Küçük): Lokrialı yüzbaşı.

Akamas: Argos savaşçısı.

Akastos: İolkos Kralı.

Akhilleus : Peleus ile Thetis'in oğlu, Myrmidonların önderi, Pyrrhos'un (Neoptolemos) babası.

Aleksandros: Priamos'un oğlu Paris'e verilen başka bir ad.

Andromakhe: Hektor'un eşi.

Ankhises: Dardanya Kralı.

Antenor: Truvalı, Priamos'un danışmanı.

Antheos: Priamos ile Theano'nun oğlu.

Antiklea: Odysseus'un annesi, Laertes'in eşi.

Antilokhos: Nestor'un oğlu.

Aphrodite: Birçok kavramın tanrıçası; yaygın olarak aşk ve güzellikle ilintili görülür.

Apollon: Birçok kavramın tanrısı; yaygın olarak kehanet, şifa verme, salgın hastalıkların yaratılması ve sanatlarla ilintili görülür.

Ares: Savaş tanrısı, Eris'in ikiz kardeşi.

Artemis: Doğa yaşamının bakire tanrıçası.

Athena (Athene): Birçok kavramın tanrıçası; yaygın olarak bilgelik, güç ve korumayla ilintili görülür.

Automedon: Akhilleus ile Patroklos'un savaş arabası sürücüsü.

B

Boreas: Kuzey Rüzgârı Tanrısı.

Briseis: Akhilleus tarafından tutsak alınan Dardanyalı kız.

C, D

Cilla: Priamos'un kız kardeşi.

Danae: Perseus'un annesi.

Deidameia: Kral Lykomedes'in kızı, Akhilleus'un eşi, Pyrrhos'un annesi.

Deiphobos : Priamos'un oğlu.

Deukalion: Girit Kralı, İdomeneos'un babası.

Diomedes : Tiryns.Kralı, Akha kahramanı.

Diotima: İthakalı bilge kadın.

Dromeus: Girit elçisi.

E

Elektra: Agamemnon ile Klytaimestra'nın kızı.

Epeios: Fenikeli zanaatkâr, Tahta At'ın tasarımcısı.

Eris: Nifak ve Çekişme Tanrıçası, Ares'in ikiz kız kardeşi.

Eros: Aşk Tanrısı, Aphrodite'in oğlu.

Eteoneos: Sparta'nın naibi.

Euhippe: Kentaur şifacısı ve ebe.

Europa(Europe): Kral Minos'un annesi.

Eurytion: Myrmidon Kralı Aktor'un oğlu.

G, H

Ganymedes: Zeus'un kadeh taşıyıcısı, sakisi.

Harmonia: Kadmus'un eşi.

Harpale: Dolopya rahibesi, Thetis'in eşlikçisi.

Hektor: Priamos'un en büyük oğlu.

Helena (Helene): Tyndareus/Zeus ile Leda'nın kızı, Sparta Kraliçesi, Menelaos'un eşi.

Hephaistos: Ateş ve Zanaat Tanrısı.

Hera (Here): Olympos'un Tanrıça Kraliçesi, Zeus'un eşi, evliliklerin gözeticisi.

Herakles: Yunan kahramanı.

Hermes: Birçok kavramın tanrısı; yaygın olarak etkili ve güzel söz söyleme, düş gücü, yaratıcılık gibi yetenekleriyle bilinir. Biraz netameli birisi.

Hermione: Menelaos ile Helena'nın kızı.

Hesione: Laomedon'un kızı, Priamos'un kız kardeşi.

Hippolita: Amazon Kraliçesi ve Theseus'un sevgili yandaşı.

Hippolitos: Theseus ile Hippolita'nın oğlu.

İ

İason: Yunan kahramanı.

İdaeos (İdaios): Truva teşrifatçısı.

İdomeneos (İdomeneus): Deukalion'un oğlu, Girit Kralı.

İkarios: Tyndareus'un kardeşi, Penelope'nin babası.

İolaos: Herakles'in savaş arabası sürücüsü.

İphigeneia: Agamemnon ile Klytaimestra'nın kızı.

İsis: Mısır Tanrıçası.

İsos: Priamos'un evlilik dışı oğlu.

K

Kadmus(Kadmos): Thebai'nin kurucusu, Harmonia'nın eşi.

Kalkhas: Akhalara iltica eden Truvalı Apollon rahibi.

Kapys: Priamos'un oğlu.

Kassandra: Priamos'un kızı.

Katreus: Agamemnon ile Menelaos'un büyükbabası.

Kebren: Sminthe'deki şifa verici Apollon rahibi.

Kheiron : Kentaurların kralı.

Khriseis (Khryseis): Apollon rahibinin kızı, Agamemnon'un tutsağı.

Kinyras(Kinyres): Kıbrıs Kralı.

Klymene: Andromakhe'nin hizmetkârı.

Klytaimestra : Tyndareus ile Leda'nın kızı, Agamemnon'un eşi.

Kretheis: Kral Akastus'un eşi.

Kyknus: Truvalı kahraman.

L

Laertes: İthaka Kralı, Odysseus'un babası.

Laokoon: Truvalı Apollon rahibi, Antenor'un oğlu.

Leda: Tyndareos'un eşi, Klytaimestra ile Helena'nın annesi.

Lykomedes: Skyros Kralı.

Lykaon: Priamos'un oğlu.

M

Makhaon: Argos ordusunun baş cerrahı.

Memnon: Truva müttefiki, Etiyopyalıların önderi.

Menelaos : Sparta Kralı, Helena'nın eşi.

Menestheos (Menestheus): Atina Kralı.

Menoitios: Kral Aktor'un evlilik dışı oğlu, Patroklos'un babası.

N

Neoptolemos : Akhilleus'un oğlu, Pyrrhos olarak da bilinir.

Nereidler: Deniz-tanrı Nereus'un elli kızı.

Nereus: Deniz Tanrısı.

Nestor : Pylos Kralı.

O

Odysseus : İthaka Kralı.

Oinone: Sminthe'deki Apollon tapınağının perisi, Kebren'in kızı.

Orestes: Agamemnon ile Klytaimestra'nın oğlu.

Osiris: Mısır Tanrısı.

P

Palamedes : Euboea Prensi.

Pandaros: Truvalı okçu.

Paris : Priamos'un oğlu, Aleksandros olarak da bilinir.

Patroklos: Menoitios'un oğlu, Akhilleus'un aziz dostu.

Peleus: Kral Aiakos'un oğlu, Akhilleus'un babası.

Penelope: İkarios'un kızı, Klytaimestra ile Helena'nın kuzeni ve Odysseus'un eşi.

Penthesileia: Amazonların kraliçesi.

Phaedra: Theseus'un eşi.

Phemius: İthaka ozanı.

Phereklos: Truvalı gemi yapım ustası, tersaneci.

Philoktetes: Aeolyalı okçu.

Phoiniks : Myrmidon savaşçısı.

Phokos: Aiakos'un oğlu, Peleus ile Telamon'un üvey kardeşi.

Phylo: Helena'nın oda hizmetçisi.

Pirithoos: Lapith Kralı, Theseus'un dostu.

Podarkes: Laomedon'un oğlu, Priamos olarak da bilinir.

Polydamna: Helena'nın bilge kadını.

Polydoros: Priamos'un oğlu.

Polyksene: Priamos'un kızı.

Polymela (Polymele): Kral Actor'un kızı, Peleus'un ilk eşi.

Poseidon (Poseidaon): Birçok kavramın tanrısı; denizlerin, depremlerin ve atların efendisi.

Priamos : Laomedon'un oğlu, Podarkes olarak da bilinir.

Prylis: Lapithli nalbant.

Pyrrhos: Akhilleus'un oğlu ve Myrmidonların önderi, Neoptolemos olarak da bilinir.

S, T

Sarpedon: Likyalı asker, Truva'nın müttefiki.

Sinon: Odysseus'un kuzeni.

Talthybios: Akha teşrifatçısı.

Tantalos: Elis Kralı, Klytaimestra'nın ilk eşi.

Telamon : Aiakos'un oğlu, Peleus'un kardeşi ve Salamis Kralı, Aias'ın (büyük) babası.

Telemakhos: Odysseus ile Penelope'nin oğlu.

Telephos: Mysialıların kralı, Herakles'in evlilik dışı oğlu, Truva müttefiki.

Terpis: İthaka ozanı Phemios'un babası.

Teukros: Aias'ın üvey kardeşi.

Theano: Athena'nın Truva'daki başrahibesi, Antenor'un eşi.

Thersander: Diomedes'in dostu, Boeotialıların önderi.

Thersites: Akha askeri ve Diomedes'in akrabası.

Theseus: Kahraman, Atina Kralı, Girit fatihi.

Thetis: Kheiron'un kızı, Peleus'un ikinci eşi ve Akhilleus'un annesi.

Thymoetes: Priamos'un oğlu.

Thystes (Thyestes): Mikenli Atreus'un kardeşi, Agamemnon ile Menelaos'un amcası, Aegistos'un babası.

Tithonus: Susa Kralı, Priamos'un üvey kardeşi.

Tyndareus: Sparta Kralı, Klytaimestra ile Helena'nın babası, Leda'nın eşi.

Typhaon: Ejderha

Z

Zephyrus (Zephyros): Batı Rüzgârının tanrısı.

Zeus: Olympos'un kralı, tanrıların efendisi.

Teşekkürler...

Robert Graves'in klasik başvuru çalışması olan *The Greek Myths*, varlığını bu kitabın her yerinde açık şekilde gösterir, çünkü yazarının sabrı ve yaratıcı bilimselliği olmasa, yolumu asla bulamazdım. Her ne kadar öykülerin belirgin dış hatlarına Graves'in onları kaydettiği haliyle sadık kaldıysam da, sıkça anakronistik[54] yapıya bürünen kendi düş gücüme de gereğini hissettiğim yerde yol vermekte duraksamadım. Yunancam olmadığından, Homeros'un *Iliad*'ının, çevirisi Richmond Lattimore ve Robert Fagles tarafından yapılan tam nazım metinleriyle, E.V. Rieu tarafından oluşturulmuş canlı bir nesir versiyonuna büyük ölçüde bağlı kaldım. Jules Cashford'un *Homeric Hymns* adlı özenli İngilizce versiyonu da, bu mitlerin gerisindeki kültürün gücü ve güzelliğine yönelik değer biçilmez bir kaynak oldu. Michael Wood'un *In Search of the Trojan War* adlı yapıtını, Troya ve Miken arkeolojisine dair hoşça okunacak bir rehber olarak gördüm ve Mary Renault'un *The King Must Die* ve *The Bull from the Sea* adlı muhteşem romanları da bana sürekli esin verdi.

Daha kişisel düzeyde, verdikleri cesaret ve yardımdan ötürü editörüm Jane Johnson'a, menajerim Pat Kavanagh'a, aileme, dostlarıma, özellikle de Elspeth Harris, Stephen Russell ve James Simpson'a teşekkür etmek isterim. Ayrıca Milk Street Brewery'deki insanlara moralimi yüksek, duygularımı, yaratıcılığımı keskin tuttukları için bir teşekkür turu borçluyum. Yine de en büyük borç, bana dayandığı, kitaptan ve yazarından, ikisinin de kendisinde bulabileceğinden fazla şey beklediği için eşim Phoebe Clare'ye olandır.

---

54) Bir kişi, ya da olayı gerçek döneminden başka bir tarihte gösterme. (ç.n.)

AŞK, UĞRUNA SAVAŞMAYA DEĞECEK BİR ŞEYSE,
TRUVA BUNUN EN ÇARPICI ÖRNEĞİ

Anadolu topraklarında yeniden soluk almaya başlayan
3 bin yaşındaki aşk ve savaş efsanesinin büyüleyici romanı

Yeryüzünün en yakışıklı erkeği Paris; üç tanrıça içinde en güzelini seçmekle görevlendirilir. Tanrıçaların kişiliğinde üç seçenek sunulmuştur ona: İktidar, bilgelik, aşk. Paris aşkı seçer, yeryüzünün en büyüleyici kadınını kazanır ve...
Dünyanın en büyük, en acımasız savaşına yol açar.

TRUVA, hem halen şiddetli çatışmalarla sarsılan bir dünyaya ve kendi deneyimlerimizin önemli öğelerine hitap ediyor, hem de tarih öncesinden mirasımız olan zengin mitolojik kaynakları okurun hayal gücünün önüne seriyor.

b Bilgi

9 789752 200944

ISBN 975-22-0094-X
2004.06.Y.0105.2426 **KDV dahil 19.000.000 Lira**